Chirurgia repurgata / ab auctore ... aucta.

Contributors

Gorter, Johannes de, 1689-1762.

Publication/Creation

Padua : J. Manfrè, 1755.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/ugrp5w2a

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

wellcome collection

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

123/B

H. VII. Gov

55191

JOANNIS DE GORTER

A. L. M. Medicinæ Doct. & Prof. Ord. ut & Reipublicæ Harderovicenæ Archiatri.

CHIRURGIA REPURGATA

Ab Auctore Recensita, emendata, multisque in locis aucta.

ACCESSIT MATERIES MEDICA

CHIRURGIÆ REPURGATÆ ACCOMMODATA.

EDITIO SECUNDA ITALICA ACCURATISSIMA.

PATAVII, Typis Seminarii. MDCCLV.
Apud Joannem Manfrè.
SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

TYPOGRAPHUS

AD LECTOREM.

Um multa ad artem Medicam pertinentia intra paucos annos præſtantium Virorum opera ex officina noſtra prodierint, nullum gratius accidit ſtudioſis, quam Joannis de Gorter in Aphoriſmos *tum catholicos* Hippocratis, *tum* Sanctorii *peculiares* de Inſenſibili Perſpiratione Commentarii *ſeparatis voluminibus recens excuſi. Porro haud ita pridem prodiit in Belgio celeberrimi ejuſdem Auctoris* Chirurgia Repurgata*: quo in partu cum idem, quod in prioribus, ingenium parentis eluceat, libenter feci, ut illum quoque, ſi non notum, at certe magis familiarem Italis noſtris redderem. Quo quin ab iis magnam gratiam ſim initurus, nullus dubito. Nam Auctoris quidem præſtantia tanta eſt, quantum celeberrimi nominis fama teſtatur. Liber vero ipſe judicio eorum, quibus fides habenda eſt propter harum rerum ſingularem peritiam, tam bonus eſt, quam qui optimus. Nam quod in omni litterarum genere optandum maxime foret, continet Chirurgiæ Inſtitutiones ratione brevi clara ac facili explicatas, vocata paſſim in ſubſidium arte Medica, ita ut detectis ac ſublatis erroribus, quibus vulgares Chirurgi imperitia quadam & cæco præjudicio veteres opiniones & praxes plerumque ſequentes occupati eſſe conſueverunt, ſana tantum doctrina & Chirurgia vere* Repurgata *tradatur. Librum ergo & Chirurgis & Medicis utiliſſimum, ſatis nitide excuſum, diligentia vero illa noſtra in omnibus uſitata, & quod ſine jactantia dicere liceat, jam cognita emendatum, pretio vero longe viliori quam alibi parabilem, exhibeo. Eorum qui illum ſibi comparaverint, ſpero fore ut ſui neminem conſilii pœniteat.*

AUCTORIS

PRÆFATIO.

Edicorum Principes morbos non ſolum internos, verum etiam externos agitaſſe; eorum teſtantur ſcripta: ſed quia quibuſdam crudelius videbatur ferrum adhibere corpori humano, hanc partem, quæ manu medetur, Chirurgis ſolis committere non dubitarunt, ſolos morbos, qui medicamentis externis & internis curantur, exagitare volentes. Unde ſcientia medica in duas partes fuit dirempta, alteram quæ manu, alteram quæ medicamentis medetur; inde multi ex hodiernis Operationes Chirurgicas, ut partem ſpecialem Medicinæ exponunt. His autem non contenti Chirurgi, morbos quoque externos, qui medicamentorum applicationem exigunt, ad ſuum forum pertinere rati, ſolos morbos internos ad Medicinam pertinere contendunt, conſentientibus Medicis, ac ſi morbi interni ſolis medicamentis ore datis eſſent curabiles, eadem vix valere ad morbos externos: invaluit enim opinio datum medicamentum ſua virtute ager in partibus interioribus, vix quidquam in partibus externis præſtare, dum tamen utræque partes ex eodem fonte hauriant humores, omneſque communem agant vitam. Hoc tamen intereſt, quod ad externos morbos topica plus valeant, quam ad internos. Indicationes autem curativæ in ſimili morbo eædem ſunt, ſive interne lateat, ſive externe hæreat morbus.

Signa morborum externorum, quum tactu, & viſu detegi poſſint, multo ſunt certiora, quam in ſimili morbo interno, in quo ſæpe per omnino diverſa phænomena ratiocinando latentem morbum rimari datur. Qui igitur latentem morbum cognoſcere ſatagit, eum oportet bene prius perſpectos habere ſimiles morbos externos, in quibus ad oculum non ſolum patent cognitionis criteria, ſed & omnes mutationes evidentes ſunt, & melius cognoſcitur quænam medendi methodus præ ceteris plus valeat ad medendum. Summa itaque injuria mihi videtur hanc partem, Chirurgo ſoli traditam, a Medicina avulſam eſſe; quum hujus defectu ſcientia Medica plus damni patiatur, quam ſi omnibus reliquis auxiliatricibus partibus eſſet mutilata.

Phyſica enim leges motuum exponit in corporibus mortuis, ex quibus non tuto ad viventia datur analogia; quum corpus vivens ſibi proprias condat leges, ſecundum quas conſervat ſanitatem, & format

mor-

morborum mutationes, & proprias curationes exigit, quæ in morbis externis pertractandis manifestissime elucescunt.

Anatomica sectio sedulo rimatur omnia corporis latibula, partium figuram, colorem, & cursum ad oculum demonstrat in cadaveribus, quum corpora viventia hominum secare sit piaculum: optime ergo vacuum latet, cujus tamen cognitio specialem exigit curationem, dum locus diversus non multum mutat curationis indicationem. Morborum autem externorum solida scientia cum quadam rudi duntaxat Anatomica cognitione, qualem veteres possederunt, multo plura vitæ, & sanitati conferet, cum non solum cognitionem morbi in viventibus, verum etiam eorum curationes sistat. Cui hoc videtur paradoxum, comparet modo Hippocratem nostrum in arte medendi cum hodiernis Anatomicis; is enim nullibi subtilitatem Anatomicam crepat, sed candide quæ in morbis detexit memoriæ tradidit, & in Chirurgicis fuit expertissimus. Neque Celsus minus in Chirurgia, quam in cognitione morborum internorum præstans fuit. Quibus gravissimis in medendi arte auctoribus satis colligi potest, cognitionem morborum externorum cum rudi intelligentia Anatomica satis valuisse ad cognoscendos, & curandos morbos internos, modo scientia ea ulteriori observatione practica in morbis internis confirmetur. Hoc si quis negat, Hyppocratem, Celsum, Galenum, & multos alios Artis Principes insciticæ arguit, ex quibus tamen ad hoc usque tempus scientiæ Medicæ fundamenta petuntur. Non inficior Anatomiam principem esse inter auxiliatrices Medicinæ partes, sed contendo Chirurgiam multo plus valere ad bene medendum. Quare ad promovendam artem Medicam magis conducere arbitror, omnes labores, omnesque vires impendendas esse, hæc pars ut excolatur, supra quam nulla datur alia præstantior, vel quæ æqualis censeri potest.

Invenio tamen cunctos fere Medicos totis viribus incumbere Anatomicis, alios in operationibus Chemicis continuo sudare, vix nomine tenus cognoscere Chirurgiam: imo nonnullos ipsas observationes practicas delpicientes, ex sola Physica, vel Anatomica, vel Chemica doctrina petere fundamenta Medica. Hi autem ad praxin si veniant, ne quidem morborum nomina intelligunt, multo minus medendi methodum, & auxilia, seu Medicamenta longo usu comprobata, summo cum ægrorum detrimento. Hi non inepte Architecto comparari possunt, artificiosum ædificium construere qui meditatur: curiosa, & artificiosa construit, & ponit ædificii fundamenta, ipsum autem ædificium intactum relinquens, manet ergo locus habitationi ineptus: Stare utique nequit sine fundamentis ædificium, sed fundamenta sola sunt habitationi

ni inutilia. Ita ars Medica, cujus finis eſt bene mederi, ſine principiis, ſeu fundamentis firma eſſe nequit, aut ſtabilis, ſed qui continuo ſudat in fundamentis conſtruendis, non attingens morborum curationes, quod hodie moris eſt, nihilo plus præſtat quam dictus artificioſus Architectus.

Quam primum igitur docendi munus publicum mihi fuiſſet oblatum, meum ſemper duxi omnibus viribus conari partem hanc præcipuam excolere, alioſque laboribus meis ſublevare. Prodiit propterea in vernacula lingua Anno 1731. Chirurgia noſtra Repurgata in lucem, ut indigenis inſervirem, & Chirurgos Latinam linguam ignorantes in ea ſcientia ſecundum normam hanc exercerem. Neque inutilis fuit labor.

Dum vero deinceps in exercitio Medico experiebar, hanc partem Medicinæ præ omnibus aliis partibus Medicinæ tironibus eſſe utilem, præcedente anno ſecundum normam hujus Chirurgiæ repurgatæ, ſermone tamen Latino, fundamenta Medicinæ ponere cepi, eo animo, ut ſingulis annis eundem repeterem laborem. Qui autem inter iſtos non ſatis callebant linguam noſtram vernaculam, textu veluti privati, minorem fructum ex inſtitutionibus noſtris haurire potuere. His ut ſuccurrerem, & nobis eſſet conſtans dicendi norma, ſingulis annis repetenda, hanc Chirurgiam repurgatam in linguam Latinam tranſtuli.

In eo dum laborabam multa mihi viſa ſunt obſcura, alia autem non ſatis expoſita, quædam ſcitu neceſſaria hinc inde deſiderari, neque ubique ſatis arriſit ordo: propterea obſcura planiori & apertiori ſenſu expoſui, deficientia multis in locis ſupplevi, ordinem hinc inde mutavi, ut eſſet rebus pertractandis aptior. quare novum veluti videbitur opus præcedente perfectius & magis politum. Numeros, qui indicabant formulas Medicamentorum, Lector Textui non inſertos, ut in editione Belgica, verum omnes, & poſteriore cura examinatos, in ſpeciali Indice huic operi annexo, inveniet, ne ipſi eſſent impedimento.

Ne autem vitiis typographicis ſcateret hoc opus, quod me abſente imprimebatur, aliquo erat opus in arte Medica, & Chirurgica peritiſſimo, qui cuncta revidebat: hunc laborem improbum ſibi impoſuit vir in ſcientia Medica expertiſſimus *Jacobus van Eems*, Medicinæ Doctor. quare nunc politiſſimum & fere omnibus mendis carens hoc opus in lucem prodit. Pro laboribus impenſis huic viro publice teſtor me magnas agere gratias.

Harderovici. *Die* 27. *Februarii* 1742.

SE-

SERIES RERUM.

LIB. I.

CAP. I. *De Idiosyncrasia & Temperamentis*, 1. Pag. 1
II. *De Corporis humani divisione*, 8. 3
III. *De Partibus firmis*, 14. 4
IV. *De humoribus*. 62 9

LIB. II.

CAP. I. *De Ossium structura*. 88. 13
Periosteo, 118. *Medulla ossium*, 227. *Apophysi*, 144. *Epiphysi*, 147. *Cartilagine*, 153. *Articulorum glandulis mucilaginosis*, 157. *Ossium numero*, 174. *Ossium Syntaxi*, 175.
II. *De Ossium morbis*, 189. 24
III. *De Fractura ossium*, 252. 30
Fractura cranii, 301. *Terebratione Cranii*, 341. *Fractura particulari*. 359.
IV. *De Luxatione*, 379. 45

LIB. III.

CAP. I. *De Arteriis*, 437. 52
Earum distributione, 458
II. *De Hæmorrhagiis*, 467. 57
III. *De Inflammatione*, 501. 51
IV. *De Suppuratione & Abscessu*, 550. 67
De Parotidibus, 570
De abscessu Inferiorum partium, 577. *Ventris*, 578.
De Empyemate, 579.
V. *De Sphacelo & Gangræna*, 623. 77
Amputatione, 644.
VI. *De Aneurysmate*. 655. 81

LIB. IV.

CAP. I. *De Venis*, 671. 83
II. *De Venæ sectione*, 685. 85
III. *De Varice*, 691. 86
IV. *De Hæmorrhoidibus*, 699. 78
V. *De Oedemate*, 719. 90

LIB. V.

CAP. I. *De Cerebro & Nervis*, 730. 91
II. *De Dolore*, 812. 103
III. *De Naso & Olfactu*, 829. 106
IV. *De Morbis nasi & olfactus*, 876. 111
V. *De Gustu & ore*, 894. 113
VI. *De Gustus & oris morbis*. 904. 114
VII. *De Aure & Auditu*, 932. 117
VIII. *De Morbis aurium & auditus*, 979. 122
IX. *De Oculo & visu*, 1010 125
X. *De Visus & oculorum morbis*, 1082. 135

LIB. VI.

CAP. I. *De Integumentis Corporis*, 1137 143
Cuticula, 1157. *Rete*, 1158. *Cellulosa membrana*, 1159. *Pinguedine*, 1160. *Pilis*, 1161. *Unguibus*, 1162. *Tactu*, 1163.
II. *De Morbis Integumentorum*, 1186. 149

Cu-

Cutis morbi, 1187.

LIB. VII.

CAP. I. *De vulneribus*, 1168. *ibid.*
Suturis, 1214. *Lauro Leporino*, 1221. *Vulneribus particularibus*, 1229. *Capitis*, 1233. *Pectoris*, 1234. *Ventris*, 1241.
II. *De Excoriatione*, 1253. 160
III. *De Contusione*, 1261. 161
IV. *De Combustione*, 1264. 163
V. *De Congelatione*, 1283. 164
VI. *De Fissuris*, 1290 165
VII. *De Ulceribus*, 1293. 166
VIII. *De Fistula*, 1319. 169

LIB. VIII.

CAP. I. *De Pruritu*, 1331. 170
II. *De Aspredine*, 1338. 172
III. *De Callo*, 1341. *ibid.*
IV. *De Eschara*, 1346. 173
V. *De Colore mutato*, 1355. *ibid.*
VI. *De Maculis*. 1358. 174
Ephelidibus, 1360. *Ecchymosi*. 1361. *Maculis rubris*, 1363. *Hepaticis*, 1364. *Petechiis*. 1365. *Vitiligine*, 1366.

LIB. IX.

CAP. I. *De Sordibus*, & *Crusta*, 1369. 176
II. *De Herpete*, 1371. *ibid.*
III. *De Impetigine*, 1384. 177
IV. *De Scabie*. 1392. 178
V. *De Pustulis*, 1394. 179

LIB. X.

CAP. I. *De Clavo*, 1403. 180
II. *De Verrucis*, 1405. *ibid.*
III. *De Tuberculo Inflammatorio*, 1411. 181
Phymate, 1412. *Phygethlo*, 1413. *Termintho*, 1414. *Furunculo*, 1415. *Carbunculo*, 1416.
IV. *De Erysipelate*, 1417. 182
V. *De Empneumatosi*, 1448. 185

LIB. XI.

CAP. I. *De Glandulis*. 1453. 186
II. *De Glandularum morbis*, 1461. 187
III. *De Lupia*, 1462. *ibid.*
IV. *De Struma*, 1465. *ibid.*
V. *De Scirrho*, 1478. 188
VI. *De Cancro*, 1484. 189
VII. *De Folliculoso tumore*. 1503. 191

LIB. XII.

CAP. I. *De Herniis*, 1508. 192
II. *De Hydrocele*, 1532. 195
III. *De Varicocele*. 1541. 196
IV. *De Sarcocele*, 1544. 197
V. *De Omphalocele*, 1546. *ibid.*
VI. *De Procidentiis*, 1554. 198
VII. *De Calculo Urethræ*, 1559. 199

CHI-

CHIRURGIA REPURGATA

LIBER PRIMUS

CAPUT PRIMUM.

De Idioſyncraſia & Temperamentis.

1. IN ſcientia tradenda requiritur, ut initium fiat ab iis, quæ non egent auxilio ſequentium, ſed quoniam Chirurgia eſt univerſæ Medicinæ pars, a primis principiis incipere non poſſum, at ab iis Chirurgiam inchoabo, quæ ſenſibus maxime obvia ſunt, & quæ ſine multis aliis auxiliis poſtea tradendis facile intelligi poſſunt, quæque fere in omnibus ſequentibus, etiamſi ibidem non indicantur, ſunt obſervanda. Qualia ſunt, quæ dicuntur *Idioſyncraſia*, & *Temperamenta*.

Idioſyncraſia.

2. In hominibus viventibus quædam obſervatur generalia, quæ dicuntur leges naturæ: ſed & alia ſpecialiora, non omnibus, ſed multis communia, qualia vocant Temperamenta. Id autem ſpeciale, quod in uno, alterove homine duntaxat detegitur, a Græcis dicitur *Idioſyncraſia*, ſeu *Idioſyncriſia*, peculiaris hominis conſtitutio. Ut ſi opium huic non inferat ſomnum; Adſtringens alvum ducat; ex Roſæ odore in animi deliquium incidat; Lac aſſumptum videatur venenum; & alia multa, quæ ut plurimum ipſis hominibus ſunt cognita, quæque Medico, vel Chirurgo revelare ſolent. Qualia igitur a Medico, vel Chirurgo ſunt evitanda. Si autem inſcii ſumus, quæ quantitas Purgantis, Narcotici, vel aliorum Medicamentorum, quibus definita eſt doſis, ab ægro ex Idioſyncraſia ferri queat, doſis ſolita dividenda eſt, & dein partitis vicibus propinanda, donec Medicamentum ſortiatur effectum.

Temperamentum.

3. Peculiaris autem multorum hominum conſtitutio vocatur *Temperamentum*,

tum, & interdum *Intemperies*, ſi morboſa fiat vel excellat. Temperamenta numerantur quatuor, quæ varia obtinent nomina. Quidam enim numerant ſiccum, humidum, frigidum, & calidum. Alii autem ſalinum, ſulphureum, terreſtre, & aquoſum. Denique frequentiſſima diviſio eſt in Sanguineum, Bilioſum, Pituitoſum, & Melancholicum, ſecundum veterum diviſionem in humoribus. Ultimam tantum ſpeciem traditurí ſumus. In his autem ſimplicibus non conſiſtunt, ſed eadem temperamenta ſæpe conjungunt, ut inde fiant Temperamenta compoſita, quod nimis longum foret perſequi. Proponunt etiam Temperamentum temperatum, bonum, atque malum]. Cuncta hæc Temperamenta deducunt, & cognita faciunt ex cauſis aliquam intemperiem inducentibus, vel ex phænomenis peculiaribus in multis hominibus obſervatis.

Sanguineum temperamentum.

4. *Sanguineum Temperamentum* cognoſcere volunt ex pilis raris, flavis, fuſcis, promte natis; cutis, & carnis mollitudine: habitu ſpecioſo; facie florida roſea; tumentibus venis; cita defatigatione; hilaritate; ſudore ex levi cauſſa; ſomno blando, & inſomniis jucundis; pulſu pleno; fame ut plurimum non multum urgente: ferunt talia corpora quamcumque ſanguinis evacuationem facile, atque fœminæ copioſiora menſtrua, & lochia fundere ſolent. Sanguinis miſſio conducit, ſed ſtimulantia, & calefacientia vix ferunt; ſæpe incidunt in morbos acutos, & ſanguinis eruptiones. Augetur, & comparatur victu euchymo, cum corporis quiete, & animo curis vacuo. In his videtur boni ſanguinis major portio ad firmas partes comparata, quæ ſi fiat nimia vocatur Plethora.

Bilioſum Temperamentum.

5. *Bilioſum Temperamentum* ex abundantia humoris tenuis, acris, calidi, ſubpinguis; non vero ex copia majore bilis bonæ nomen obtinet, qui humor formatur, & colligitur uſu pinguium, cum corporis, vel ambientis aeris calore hoc pingue, vel pinguedinem proprii corporis liqueſcente. Hi ſolent eſſe Pili pauci, flavi, criſpi, cito cadentes; corpus macilentum, & durius, color cutis ad flavedinem vergens; venæ plenæ prominentes; pulſus celer, & frequens; otium odio habent; urina intenſior flaveſcens; alvi excrementa duriora, raro liquida. Semel, ſed non repetita venæ ſectio conducit; purgantia, laxantia, humectantia, & refrigerantia conveniunt; quæ autem ſiccant, calefaciunt, vel ſtimulant, damnoſa ſunt. In morbos Eryſipelatoſos, morboſque acutos bilioſos facile incidunt. Partes firmæ in his videntur magis conſtrictæ, & exſuccæ; humores autem acriores, ſaponacei, ſtimulantes.

Pituitoſum temperamentum.

6. Quorum corpora humore lento, tenaci, glutinoſo, frigido ſcatent, cum debili motu vitali, & frigiditate totius; quibus naſcuntur pili molles, læves, tenues; cutis eſt mollis laxa, albicans, ſubpinguis; venæ exiguæ vix apparentes; actiones animales languidæ; vix ulla animi cura; pulſus parvus, tardus, & mollis; urina pallida, & craſſa, vel turbida, aut interdum pallida, tenuis, cruda; ad motum anhelitus; laſſitudo ſpontanea; ſitis vix ulla; evacuationes pituitoſæ; talia dicuntur *Temperamento pituitoſo*, ſeu phlegmatico laborare: vix ferunt ſanguinis miſſionem, & refrigerantia, aut humectantia; ſed calefacientibus, ſtimulantibus, reſolventibus, & ſiccantibus levantur. His videntur vaſa majora ſolito anguſtiora; Lymphatica vero, & celluloſa laxiora, & ampliora; actiones præparantes languidæ, humores crudi cohærentes. Facile incidunt in morbos frigidos, œdematoſos, hydropicos, tumores glandularum ſtrumoſos, non multum dolentes.

Melancholicum temperamentum.

7. In quibus corporibus Materia lenta, glutinoſa, ſubnigra, vel livida abundat, præprimis circa præcordia colligenda, cum animi triſtitia, ſine manifeſta cauſa, hæc dicuntur laborare *Temperamento melancholico*, quod vel ex hæreditate, vel victu leguminoſorum, carnis ſalitæ, fumove induratæ, cum corporis quiete, & animi cura, comparatur ſenſim. His ſolent naſci pili nigri, craſſi, copioſi; corpus autem macilentum, durum, ſubnigrum; omnes

mnes actiones animales tardæ; ingenio prudentes, sed & pertinaces, morosi, solitudinis amantes, taciturni; excrementa alvi dura, compacta, nigra; pulsus parvus, & tardus. His nocent calida, sicca, stimulantia; juvantur autem humectantibus, laxantibus, refrigerantibus, & resolventibus; alvus laxior conducit. Videntur his partes firmæ contractæ magis, quam motu vitali esse agitatæ, sed humores tenaces admodum misti, vix separabiles, vel mutabiles sæpe incidunt in glandularum, & hypochondriorum obstructiones; lienis, hepatisque tumores; scirrhi, & cancri frequentes curatu difficiles his fieri solent.

CAPUT II.

Divisio Corporis humani.

8. HOminis generalis divisio potest esse in corpus vivens, & animam, sed quoniam veteres dumtaxat attendebant ad corpus solum in sua divisione, istud in partes principes; & ministras, seu minus principes diviserunt. *Partes principes*, seu nobiliores istas vocabant, quarum usus ad sanitatem, & vitam conservandam tam necessarius est, ut ex earum læsione multum detrimenti patiatur corpus, imo privetur vita, vel sanitate, quales sunt Cerebrum, Cor, Pulmo, Ventriculus. *Partes* autem *Ministræ*, seu minus principes & ignobiliores dicebantur, quæ minus præstant ad vitæ conservationem, quibus carere possumus, superstite vita, ut oculus, nasus, auris, membrum externum aliquod. Hæc divisio suum egregium habet usum, modo in annumeratione partium non committatur error: quæ enim partes exercent functionem vitæ conservandæ necessariam, harum læsio sive a vulnere, sive quovis morbo alio, majus infert periculum, quam quarum functione sine multo damno carere possumus. *Divisio in partes principes, & ministras.*

9. *Similares* istæ dicebantur partes veteribus, ad quarum formationem non concurrunt partes variis nominibus insignitæ, uti ossa, cartilagines, membranæ, fibræ, nervi, venæ, arteriæ, caro, cutis: quæ ex his colorem album habebant ex semine formatas esse contendebant; quæ vero rubro colore splendebant, ex sanguine formatas esse existimabant, ut erat caro; quibus vero albedo, & rubedo simul aderat ex semine, & sanguine confectas statuebant. Ad cujus autem visceris formationem partes variæ concurrebant, istud viscus, vel organum statuebant esse *partem dissimilarem*. Hæc divisio a Neotericis repudiata, quum nulla pars major similaribus particulis componatur, est tamen alicujus usus, si pro similaribus statuuntur omnes partes, quæ unico motu vitali gaudent, ut partes recensitæ, & pro dissimilaribus si habentur, in quibus idem motus generalis habetur, sed & insuper alius motus huic organo proprius, uti in pulmonibus, hepate, cerebro. *Similares, & dissimilares.*

10. Magis autem rebus conveniens nobis videtur corporis viventis divisio in Partes firmas, Fluentes, & Actiones. Intelligendo per *Partes firmas*, seu solidas, istas, quarum particulæ totum constituentes tanta cohærent potentia, ut requiratur sensibilis vis ad earum separationem, atque non destruantur naturali vitæ actione, nisi quod aliquo modo deterantur, & quarum manens cohærentia requiritur in sanitate, & solutio est morbus. *Fluentes* autem *partes*, seu liquores componuntur particulis minimis ita congregatis, ut facile, & sola vitæ actione separentur, & facile cedendo inter se moveantur; quæ si cohærentes magis fiant; vel manentes diu in eodem loco, ad morbos humorum refertur hæc mutatio. *Actiones* autem corporis viventis sunt variæ, uti (1) motus vitalis, generalis, & particularis, animalis, ex stimulo, ex animi pathemate, (2) sensus, (3) somnus, (4) vigiliæ, (5) nutritio, & incrementum, (6) generatio, (7) præparatio, & coctio, *Divisio nostra.*

(8) ſecretio, (9) evacuatio, (10) abſorptio, & multæ aliæ vitæ, & ſanitati actiones neceſſariæ.

11. Partes firmæ dividi poſſunt 1. in partes Elementares, 2. Fibras ſimplices, & compoſitas: 3. Membranas ſimplices, & compoſitas; 4. Ligamenta ſimplicia, & compoſita; 5. Vaſa ſimplicia, & compoſita; 6. Organa, quæ ex his ſimplicibus, & compoſitis, cum transfluentibus liquoribus aliquod munus in homine vivente præſtant.

Solidorum diviſio.

12. Organum in homine vivente eſt pars talis iſtius corporis, quæ ſpecialem actionem perficit; quamobrem Organa ſecundum ſeriem actionum poſſunt dividi (1) in Organa motoria: (2) ſenſitiva; (3) circulatoria; (4) ſecretoria; (5) excretoria; (6) adducentia; (7) præparatoria; (8) ſuſtentantia; (9) munientia; (10) Generationi famulantia, & multa alia inſuper particularia.

Organorum diviſio.

13. Hæc autem diviſio etiamſi Phyſiologiæ admodum ſit accommodata, ſcopo noſtro, qui eſt cognoſcere, & curare morbos, non admodum quadrat, quare in ſequentibus aliam ſequemur diviſionem, quæ Chirurgiæ Practicæ magis eſt conveniens.

CAPUT III.

De Partibus Firmis.

14. UT Ordine pertractentur partium firmarum morbi, ſequentem ſequemur ordinem. (1) Morbi *Fibrarum*, (2) *Membranarum*, (3) *Vaſorum*, (4) *Ligamentorum*, (5) *Organorum*, quæ poſt generalem humorum diviſionem tradentur, quia in iis ſolidorum, & fluentium morbi ſimul ſunt tractandi.

Morborum diviſio in ſolidis.

15. Partium firmarum generales morbi referri poſſunt (1) ad cohærentiam partium elementarium, (2) ad comparationem cum liquoribus tranſfluentibus, vel contentis, (3) ad contractilitatem automaticam, (4) ad cauſas externas mutantes. Quæ vero pertinent (5) ad motum in viventibus, & (6) ſenſum, poſt horum organorum deſcriptionem tantum intelligi poſſunt.

Fibra ſimplex.

16. Ut ex punctis ſerie unica locatis concipiunt Mathematici fluere lineam, ita Medici, ex unica ſerie particularum elementarium, extremitatibus ſolis ſe invicem tangentibus, formant fibram ſimpliciſſimam, aut quando ſimili ſerie conficitur fibra ex particulis paulo majoribus, ex elementaribus concretis factis; quia vero in unica tali ſerie manere nequit cohærentia in fibra flexa, & prolongata, pro ſimpliciſſima fibra cohærente, & mobili admittenda eſt congregatio multarum ſimpliciſſimarum fibrarum in faſciculum teretem, & oblongum, intus nulla cavitate donatum.

Cohærentia morbi.

17. Fibras noſtri corporis quodam nixu cohærere neminem latet, ille autem nixus, & potentia cohærendi (15, 1) mutari poteſt integra deſtructione in *ſoluta unitate*; earum autem potentia cohærendi eſt major in *Robore*, ſeu *Tenacitate*; minor vero in *Debilitate*, ſeu *Fragilitate*: ſitus partium mutatur facile in *Flexibilitate*; at difficilior in *Rigiditate*.

Solutæ unitas.

18. In omnibus Fibris finita eſt cohærendi potentia, quæ igitur a violentia movente externa quacumque poteſt ſuperari, ut in vulnere, contuſione, vel extincta potentia cohærendi a cauſa morboſa, vel medicamentis applicatis, permittit fibram ſponte, vel leviſſima cauſa, deſtrui, ut in colliquativis, & quibuſdam eſcharoticis. Omnis talis cohæſionis deſtructio vocatur *Soluta unitas*, quare omnis ſoluta unitas non eſt Vulnus.

Robur, ſeu tenacitas.

19. Quum ſolidorum *Robur* referri poſſit ad motum, contractilitatem, & cohærentiam, ſatius erit majorem cohærendi potentiam vocare *Tenacitatem*,

qua

qua fibra non permittit ſolvi validiſſima aliqua cauſa : quia vero in ſanis nunquam conducit deſtrui cohærentiam, tali in ſtatu conſtantiſſimam ſanitatem arguit : in morbis autem obeſſe poteſt, ſi ſanguinis vel puris eruptio prodeſſet.

Debilitas, ſeu fragilitas.

20. Ut Robur, ita *Debilitas*, ad vires, contractilitatem, & cohærentiam poteſt referri : ſed *Fragilitas*, quoniam minus firmam cohærentiam exprimit, hoc loco aptius ſubſtitui poteſt. Qui ſtatus fibrarum periculoſiſſimus eſt, cum nexus fibrarum ſemper ſuſtentare debeat tractionem, impetum, & ſæpe cauſas externas ſine ſolutione, quæ in Fragilitate nimis facile committitur.

Flexibilitas.

21. Oſſa, & Cartilagines, quæ aliquam rigiditatem exigunt, nimis *flexilia* facta per cauſas mutantes, ſanitati obeſſe poſſunt, qualis forſan morbus eſt Rhachitis; in partibus autem mollioribus perfecta eſt ſanitas.

Rigiditas.

22. In Oſſibus raro, modo abſit fragilitas, morboſa eſt *Rigiditas*; ſed in Cartilaginibus ſæpe, atque in partibus mollioribus, ſi flexura in Actionibus ex conſueta cauſa non permittitur, difficiles curatu morbos infert.

Æquilibrium deſtructum.

23. In perfecta ſanitate inter partes firmas & fluentes definita eſt copia, quæ ab utraque parte lædi poteſt, ut humores abundent vel deficiant (15, 2), ſive intelligantur humores circumducendi vel colligendi in cellulis & cavis. In æquilibrio autem deſtructo comparatio intelligitur frequentius inter copiam humorum & actiones partium firmarum.

Contractio automatica.

24. *Contractio Automatica* (15, 3.) fit tam in fibris viventium quam cadaverum: quando autem minus valida obſervatur, non dependens ab actione vitæ vel voluntatis, quum poſſit fieri major & minor, duo inde fiunt morbi, nempe *Robur contractilitatis* & *Laxitas*.

Contractilitatis robur.

25. Fibræ interdum ſe majori potentia colligentes, ut ab auſteris vel adſtringentibus applicatis, (nam ſtimulo influxus ſpirituum ſe contrahentes ad hanc ſpeciem non pertinent,) non raro ſuffocatum liquoris tranſitum pariunt : ab hac actione non multum diſtat quæ dicitur fieri in *Aucta Elaſticitate*.

Laxitas.

26. Remiſſior autem contrahendi potentia, non tamen omnino extincta, quam requiritur ad ſuſtentandum impetum ſine nimia fibrarum prolongatione naturalem, vel quem corpus ſanum ferre cogitur, *Laxitas* vocatur, non multum diſtans a deficiente Elaſticitate : ſi vero omnis redeundi potentia in prolongata fibra ſit ademta, *Flacciditatem* aut *Atoniam* vocant, quæ videtur Laxitatis ſummus gradus.

27. Cauſæ externæ mutantes (15, 4) complectuntur *Elongationem*, *Extenſionem*, *Adductionem*, *Compacturam*, *Expanſionem*, *Humiditatem*, & *Siccitatem*, præter memoratam ſolutionem.

Elongatio.

28. Duæ cauſæ contraria directione agentes in utraque extrema fibrarum, vel tranſverſe agens cauſa, fibræ extremitatibus fixis, ut fibra adipiſcatur majorem longitudinem, modo ea fibra ex ſua inſita natura, vel cauſis laxantibus applicatis, facile ſubſequatur, faciunt *Elongationem*, interdum cum augmento craſſitiei, & ſine dolore, ut in Oedemate.

Extenſio.

29. *Tenſio* autem ex iiſdem cauſis provenit, agentibus in fibras valide renitentes, ut in tumoribus inflammatoriis : quare, Contractilitate dimiſſa, Extenſio commutatur in Elongationem, & viciſſim.

Adductio.

30. Cauſæ unam fibræ extremitatem ad alteram ducentes, vel ex linea quavis curva in lineam rectam redigentes fibram, *Adductionem* faciunt, qua fibræ ſenſim majorem contrahendi potentiam acquirunt, uti in Herniarum, varicum, & Oedematis curatione : hæ cauſæ autem nimis diu continuatæ in quibuſdam partibus rigiditatem inferunt.

Compactura.

31. Cauſæ vero adducentes, tranſverſe ad fibræ longitudinem agentes, ut ducantur lateraliter poſitæ fibræ propiores, partem firmam non ſolum compin-

pingunt, ſed & ejus quoque cohærentiam & ſoliditatem augent; modum excedentes in callum convertunt.

Expanſio. 32. Compacturæ oppoſita eſt *Raritas* ſeu Expanſio, quæ duobus fieri poteſt modis, dum in cavo firmarum partium contentus humor ſe magis extendit lateraque continentis removet, quod in fibris ſimplicibus cavitate carentibus fieri nequit; vel dum partes fibram conſtituentes aliquid amittunt de attrahendi potentia, ut ita ſponte magis recedant, facientes majorem molem quam eſt augmentum ponderis.

Humiditas. 33. Fibra quamvis ponatur ſolida, non tamen omni humiditate privata eſt, hærente in ſpatiolis a partibus elementaribus fibrarum relictis: quæ promis, ut inde fiat fibra humida ſeu uliginoſa, morbum inferens.

Siccitas. 34. Humidi autem defectus inter partes elementares fibræ, *Siccitas* dicenda, fibram fragilem & rigidam facit.

Fibra Communis. 35. Quando Anatomici vocant fibram vel villum, non intelligunt fibram ſimplicem (6) ſed iſtius figuræ corpuſculum oblongum, teres, gracile, quod oculis vel microſcopii videri poteſt, conſtans multis his in faſciculum collectis fibris, imo vaſculis, quorum cavitates non facile detegi poſſunt, adeo ut vaſcula minima etiam fibræ interdum dicantur. In fibris non ſolum recenſiti morbi deteguntur, ſed & multi alii, qui a motu & ſenſu deducuntur. Hæ fibræ, prout varias partes conficiunt, varia accipiunt nomina, ut fibra *villoſa*, *motrix*, *tendinea*, *muſcularis*, *oſſea*, *medulloſa*, *nervoſa*, *vaſculoſa &c.*

Motus viventium morbi. 36. Motus viventium (15, 5) poteſt eſſe validior, ut in Inflammatione, febre ardente; Debilior, ut in virium debilitate, multiſque morbis chronicis; perturbatus, ut in Convulſione, febribus; omnino nullus, ut in Apoplexia, Syncope, Paralyſi. Quæ mutationes in organo vitali, animali, vel particulari cadentes, varia & multiplicia genera morborum præbent.

Senſus morbi. 37. Senſuum morbi (15, 6) etiam multi ſunt: nam actus præbet Dolorem, Anxietatem, Pruritum; minor autem Stuporem, Torporem; alienus formicationis, gravitatis, frigoris & caloris ſenſuum ſine effectu ad experimenta phyſica; nullus ſeu exſtinctus in inſenſilitate: quæ mutationes in variis ſenſuum organis multas ſpecies morborum inferunt.

Membranæ. 38. *Membrana*, (14, 2) in corpore humano vocatur corpus firmum, latum, planum, tenue, plerumque albicans, flexile; quæ plerumque nectit & vincit organa.

Membranæ compoſitio. 39. Dum fibræ ſimplices (16) lateraliter vel pectinatim junguntur, vel intertextu congregantur in tale corpus latum & planum, ut concipiunt Mathematici ex lineis formari ſuperficiem, habetur *Membrana ſimpliciſſima*: ſi vero loco fibrarum, ad compoſitionem ſimili modo congregantur vaſcula ſimpliciſſima, vel fibræ magis compoſitæ, *ſimplex* poteſt tamen talis vocari membrana: ſed quando ex vaſis majoribus, ligamentulis, fibriſque magis compoſitis, formatur tale corpus latum & planum, quales fere omnes ſunt membranæ viſu detegendæ, tales vocari poſſunt abſolute membranæ, vel membranæ compoſitæ.

Partes membranarum. 40. Quibus partibus componantur membranæ compoſitæ viſibiles, non conſentiunt auctores, quidam ſentiunt omnes proficiſci ex Dura matre; alii ex tunicis vaſorum formari; alii contendunt meros eſſe nervos: denique quidam omnia hæc admittunt concurrentia, ſed inſuper eſſe ſtamen aliquod ſolidum, firmamentum membranis præbens, quod hucuſque artificioſiſſima injectione demonſtrari non potuit eſſe vaſculoſum, quod, niſi membranam ingrediatur nervus, ſenſu caret, ad quod etiam genus ipſa Dura mater eſt referenda. Hoc autem ſtamine ſolido omnes arteriæ, venæ, Lymphatica, nervi & glandulæ, ſi adſint, in ſuo ſitu & ordine ſervantur, ut in munere

præ-

præstando non turbentur. An vero hoc stamen in viventibus ex sua propria vi moveatur, an vero motum accipiat ab influentibus spiritibus, non satis est demonstratum.

Nomina membranarum.

41. Membranis varia sunt data nomina (1) a parte, quam cingunt, ut hepatis, lienis, renum &c. (2) aliæ tamen speciale nomen ex parte accipiunt, ut pericardium, periosteum, pericranium, perichondrium. (3) quæ formant vasa, canales, meatus sæpius dicuntur Tunicæ, ut tunicæ arteriarum, venarum, oculorum, intestinorum. (4) quædam habent speciale nomen uti meninges, pleura, mediastinum, mesenterium, cutis, epithelium, cuticula, cellularis, amnios, allantoides, valvulæ. (5) ex partibus membranas componentibus dicuntur, membranæ, vasculosæ, nervosæ, ligamentosæ, (6) ex usu septa, seu sepimenta.

Usus membranarum.

42. Usus membranarum est multiplex. (1) Tegere partes, uti epidermis, cutis, epithelium, omnesque externæ membranæ viscerum. (2) nectere partes. (3) adjuvare organi actionem. (4) communem inter partes servare nexum, & circulationem. (5) unam separare partem ab aliis, quando septa dicuntur, ut multa in encephalo, & mediastinum in pectore. (6) limitare incrementum & sustentare. (7) nimis acrem sensum prævenire, ut cuticula & epithelium. (8) coercere humores, ut tunicæ oculorum & vasorum. (9) specialem motum conciliare organis.

43. *An membrana sensus organum?* Ex descripta membranæ fabrica (40) constat, membranam constare stamine generali solido, quod firmat, & ordinat omnia genera vasorum & nervorum: hoc autem stamen in epidermide, epithelio & forsan in unguibus & pilis, omni caret sensu; unde membrana sensum habet ex nervis per eam distributis. Hinc partes paucioribus nervis donatæ vix sentiunt, etiamsi sint membranosæ, uti in aneurismate, varice, omento prolapso, læsione pulmonis & hepatis, satis patet.

44. *An membrana motus organum?* Non absurdum videtur statuere membranam motus organum esse, cum læsiones & inflammationes membranarum multo majorem motum faciant, quam læsiones aliarum partium; forsan in toto stamine solido viventium Deus locavit motum vitalem, sed si membrana speciali motu sit movenda, credibile est, in membrana tali aliquod organum movens locatum esse. Inde forsan partes membranosæ affectæ magis movent, quam eadem affectio in parte carnosa, cum proportio staminis in membranis sit major ad contentos liquores, quam in aliis partibus.

Morbi membranarum.

45. Membranæ simplicis morbi sunt omnes, qui in fibris traditi sunt: insuper etiam illi fiunt, qui exhibent interstitia majora & minora inter fibras, unde transmittitur humor continendus, vel retinetur emittendus. Reliqui morbi partium membranam componentium ex propriis istis partibus sunt deducendi.

Si membrana sit vulnerata ut hiat, vel quædam ejus portio ablata, pars subjecta privatur naturali tegumento, exponitur causis lædentibus externis; si sit de Epidermide ablata, cutis exsiccatur, fibræ siccæ siccantur, contrahuntur, generatur dolor, & pars ad attactum nimis acute sentit.

Partes interveniente membrana nexæ nunc solvuntur post plagam, & turbantur in situ & actione.

Ita partes quædam sustentaculo orbatæ nimis excrescunt, ut exostosis vulnerato periosteo, & cerebri fungus vulnerata meninge.

Simul sublata communicatione vasorum pars subjecta privatur vita.

Laxatis membranis amittit pars, quæ istis tegebatur, multum de sua actione.

Nimis contractis membranis interdum suffocatur functio compressi organi.

Nimis motis fibris in membrana cingente, turbatur functio organi subjecti, ut, si sit in meningibus, convulsio aut phrenitis; in pleura, pleuritis & suffocata respiratio.

Vasa. 46. Tertium genus partium firmarum sunt *Vasa* (14, 3), quæ dicuntur in corpore hominis, corpora firma, membranosa, intus cava, recipientia, transmittentia & emittentia liquores, raro intus vacua, ut vasa pulmonis aerea, & alia humoribus privata.

Vasorum formatio. 47. Si ex membrana (39) simplicissima, simplici, vel magis composita, formatur corpus intus cavum, definitum (46), habetur intellectus cujuscumque vasis, tam simplicis quam compositi, in quorum lateribus sæpe sunt alia vascula minora, ut patet in arteriis & venis majoribus.

Divisio. 48. Vasa distinguuntur (1) in *Circulatoria*, ut sunt arteriæ & venæ cruentæ, & Lymphaticæ cum suis anastomosibus, (2) *Secretoria*, (3) *Excretoria*, (4) *Absorbentia*, quo etiam pertinent Vasa Lactea, (5) denique varia mutuant nomina ex parte, in qua talia vasa inveniuntur. Vasa majora excretoria sæpe vocantur Ductus & Meatus. Omnium horum descriptio Angiologia solet vocari.

Morbi. 49. Cum omnia vasa, canales, & meatus formentur ex suis fibris, & membranis, iidem morbi etiam in vasis fieri possunt; sed morbi vasis proprii sunt (1) *Angustia*, (2) *Amplitudo*, (3) *Obstructio*, (4) *Solutio*. Reliqui autem ex motu pendentes tradi adhuc nequeunt.

Angustia. 50. Si vas ex quacumque casu in principio redditur angustius, minorem liquoris copiam transfluere facit; unde functiones minuuntur & turbantur, ab hoc transfluxu dependentes; si hoc diutius durat, non raro totum vas concrescit & abit in ligamentum, ut in vasis umbilicalibus & canali arterioso: si vero ad fines angustatur, minuitur, aut sistitur secretio & excretio humoris ex tali vase, unde cutis siccitas, urinæ suppressio, icterus, prout vas tale variam functionem exercet.

Amplitudo. 51. Si vas in medio vel principio latius fit, formatur inde saccus, qui in arteriis vocatur Aneurisma, in venis Varix, in Lymphaticis Hydatis: vasa autem in extremitatibus latiora facta, non valent coercere quæ retinenda erant, inde Hæmorrhagiæ sine læsione vasorum, Diabetes, Sudor colliquativus, Diarrhœa, Ptyalismus.

Obstructio. 52. Si transitus a materia intus cavum implente inhibeatur, vel integre, vel pro parte, vas dicitur obstructum, qui morbus idem facit, quod fit ab angustatione.

Soluta unitas. 53. Cum per omnia vasa nostri corporis ducendi sint humores, si eorum solvitur integritas, integre vel pro parte, transfluens liquor non coercitus, effunditur in vicina cava corporis, vel extra corpus: quo pertinent vulnera, contusiones, lacerationes, ruptiones, in vasis diversis.

Ligamenta. 54. Partes molles, tenacissimæ, extensiles & contractiles, firmantes reliqua in suo situ & ordine, ita tamen, ut pro necessitate sanitatis & vitæ permittant moveri, dicuntur *Ligamenta*, quæ cum renixu elongari admodum possunt, sed ablata causa sponte accurtantur sine corrugatione.

Formatio. 55. Ligamenta confici videntur ex generali stamine solido, seu ex multis fibris solidis fasciculatim compactis cum paucis interspersis vasis, ut in ligamentis fibræ sint copiosiores magisque compactæ, quam in membranis. Vel formantur ex multis membranis sibi mutuo incumbentibus concretis; vel vasis humore privatis coalescentibus, aut cum contento humore concreto concrescentibus, ut Ligamentum umbilicale, Canalis arteriosus.

Origo. 56. Ligamentorum originem quidam deducunt a periosteo, quæ articulos cingunt; alii a tendinibus, tunicis vasorum & nervis: sed ligamenta eodem tempore cum omnibus his generantur, & ex generali stamine solido, uti omnes partes firmæ, formantur.

Nervus. 57. Pauci admodum in ligamentis sunt nervi, quoniam acuto sensu non sunt prædita, & motum vitalem exiguum, & animalem nullum, habent: verum contractilitate automatica valida donata sunt.

58.

58. Ligamenta paucis arteriis & venis cruentis ditata ſunt, ut ex eorum pallido colore ſatis patet, & læſione facta nullum ſanguinem fundente: iis autem omnino non carent, quum artificioſa injectio vaſa cruenta detegat. Videntur autem adeſſe arteriæ lymphaticæ, ſuccum gelatinoſum vehentes, cum læſio ligamentorum talem ſuccum copioſum fundat, tumoreſque ex tali ſucco concreto patiantur ſæpe. *Arteriæ & venæ.*

59. Ligamentorum uſus multiplex eſt, (1) partes inter ſe firmiter nectere, cum tenaciſſima ſint, (2) in ſuo naturali ſitu conſervare, (3) permittere tamen, ut nexa pars moveri poſſit, ſed ablata cauſa ut contractilitate ſua reducant in priorem ſitum, (4) ſuſtentare partes ut hepar, veſicam urinariam, uterum. *Uſus.*

60. Ligamenta, præprimis in ſenibus, & multis exercitiis aſſuetis, convertuntur in callum rigidum, cartilaginem, oſſeam duritiem, qua mutatione rigeſcunt membra: vel relaxata permittunt nimis facilem luxationem, & mutatum partium ſitum: Rumpuntur valida vi, contunduntur, vulnerantur, inflammantur: unde mala. *Morbi.*

61. Denique Organorum Diviſio (14, 5) finit hoc Caput. Sed quia de his ſuperius eſt actum (12) non erit opus repetere. *Organa.*

CAPUT IV.

De Humoribus.

62. IN generali diviſione (10) nunc ſequi debent Humores, qui ſunt vel *Naturales* vel *Morboſi*. *Humorum diviſio.*

63. Naturales autem humores ſunt (1) *Circulatorii*. (2) *Secretorii*, quorum quidam per totum feruntur corpus, ut ſpiritus & ſuccus nervorum; ex iis ad obliniendum deſtinati ſuccus arteriarum & venarum: alii pro tempore colliguntur, uti Pinguedo, quo pertinet etiam oſſium Medulla. Alii autem quadam ſpeciali parte ſegregantur, habentes vel emunctorium commune viſibile, vel eo carent. (3) *Excretorii*, ex quibus quidam omnino inutiles, uti perſpirabile, urina, alvi, excrementa; alii autem ſimul ſervientes, ut lachrymæ, cerumen, narium mucus &c. (4) *Advectitii ſeu nutritii*. *Naturales.*

64. Morboſi humores quidam (1) acquiſiverunt nomen generale morboſum, uti pus, pituita, ichor. (2) Alii retinent nomen humoris ſani cum adjuncto vitio, ita ſanguis, ſerum, ſaliva, bilis, variis morbis inquinantur, & copia peccant. *Morboſi humores.*

65. Omnes morbi, qui in humoribus obſervantur, referri poſſunt (1) ad quaſdam particulas humoris, (2) ad totam maſſam. *Morbi humorum.*

66. In particulis quibuſdam humorum has mutationes invenimus: (1) quæ referuntur ad magnitudinem, (2) figuram, (3) pondus, (4) cohærentiam inter ſe, (5) conſiſtentiam. *Particularum morbi.*

67. *Magnitudo* duobus modis peccare poteſt, quum ſingulis corporibus ſua ſit naturalis particularum magnitudo, ut ſit igitur ſanis *major*; tales partes obſi ire debent per vaſcula unicam particulam ſimul tranſmittentia, facile obſtruunt illa. Arteriæ adducunt tamen ſanguinem; hinc implentur, tument, infarciuntur, majorque cordi moleſtia in propellendo ſanguinem, defectus tenuioris in vaſis minimis ſiccitas. Quum vero particulæ fiunt *Minores*; vaſa majora inaniuntur, defectus circumducendi, evacuatio copioſior, vel collectio in cellulari tunica & cavis corporis, cum frigiditate & pallore corporis. *Magnitudo. Major.*

68. Quum omnes partes humorum, quantum viſus penetrare poteſt, habeant figuram ſphæricam, omnis receſſus eſt morboſus, quoniam non eſt conveniens cavitati vaſorum cylindricorum. In hac mutatione tranſitus obſervatur in aliam Figuram Obtuſam, vel Acutam. *Parvitas. Figura mutata.*

Obtusa figura. 69. Obtusam figuram induunt partes sphæricæ, vel ita manet figura in partibus sanguini traditis, quoties actione vitæ debiliore agitantur humores, quod ex pulsu debili frigiditate & mollitudine corporis conjicitur, cum corporis diuturniore quiete, & somno longiore: facile hujusmodi partes colliguntur in tunica cellulari, membranisque mucum secernentibus, & circa glandulas: somnus his longior, etiamsi eum amant, vires magis opprimit. Sensim auctis exercitiis, stimulantibus, calefacientibus, & roborantibus, tandem in figuram sphæricam rediguntur.

Acuta figura. 70. Globulosa figura particularum naturalis commutata in quamcumque aliam angulosam tali cohærentia donatam, ut actione vitæ vix aut non possit commutari in sphæricam, vel si talia ingeruntur, alimenti, vel medicamenti, aut veneni nomine, præbet nobis Acrimoniam variam, sive libere circumducantur cum aliis humoribus, sed impingentes in latera vasorum coercentium, sive infixe hæreant lateribus vasorum. Tales particulæ nulla aliena qualitate donatæ, ut operentur actione Mechanica, pariunt dolorem, vel versatilem vel fixum, atque motum vitalem actum, cum corporis vel partis incalescentia: sed si adsit natura nitrosa, vel & acida, sæpe præter dolores minuunt motum vitalem, & inducunt frigus. Interdum vasorum cohærentiam solvunt, ut coerciti humores effundantur; atque stimulo sæpe partium tumorem faciunt. Omnes humores boni, superveniente motu automatico, uti in stagnatione & motu minore, vel quando nimis valide moventur, in talem acrimoniam mutari possunt. Hæc acrimonia multiplex est: (1) ut variant ingesta acria. (2) prout diversus humor per corruptelam in acrimoniam mutatur. (3) prout variam genus corruptelæ produxit acrimoniam. Unde effectus ex diversitate acrimoniæ varii, atque insuper ex parte corporis, ab hac acrimonia tentata.

Gravitas aucta. 71. Potest naturalis humorum gravitas fieri major in tota massa, vel in quibusdam dumtaxat partibus: hoc si fiat, partes graviores colligentur ad loca decliviora, & locis ubi debilior est pellens causa, ut patet in fluentibus liquoribus per canales in hydraulicis. Tota autem massa gravior majorem impactum facit in latera vasorum.

Levitas. 72. Sanguinis naturalis gravitas major, quam aqua pura vel & reliqua ingesta alimenta, declarat, actionem vitæ hanc majorem gravitatem produxisse; quare motus debilior producit levitatem, vel si aquosa copiosius ingeruntur, cum corporis quiete. Levitas nata tam ex causa producente, motu scilicet languidiore, quam ex minori impactu massæ levioris, producit corporis frigiditatem & laxitatem.

Tenacitas. 73. Inter partes liquoris firmior nexus, quam qui superari potest actione vitæ, variis ex causis nascitur, ut motu vitali aucto, in lentore: motu minore, ut in viscido: stagnatione, ut in polypo & concretionibus; frigore glaciali; calore urente; coagulante admisto; congregatione similium partium inter se: fiunt hinc obstructiones, stagnationes, indurationes, deficiens secretio & excretio, impedimentum circulationis.

Cohærentia laxior. 74. Quæ humoribus mista potentiam attrahendi extinguunt, minus cohærentes faciunt partes, quam ad sanitatem & vitam conservandam requiritur: ita enim partes solutæ vix amplius colligi possunt in vasis majoribus, & ad emunctoria venientes effluunt; unde diarrhœa, hæmorrhagia, urinæ profluvium, sudor colliquativus, ptyalismus: quales morbi ab infectione pestilentiali, morbo epidemico, & endemico, abusu saponaceorum, salium lixiviosorum, & putredine sæpe inducuntur, aut quando vis vitæ debilior, ex ingestis minus cohærentibus, non valet debitam tenacitatem conciliare partibus.

Error loci. 75. Denique humores, in principio omnes misti, dum projiciuntur ex ventriculo sinistro cordis, deinceps facta secretione suis in locis propriis debent col-

colligi: hoc si non fiat, fit morbus ex loco alieno, qui vocatur Error loci. Ut particulæ rubræ sanguinis in vasis serosis, & lymphaticis, aut cavis corporis; serosæ in lymphaticis; lympha in loco pinguedinis; bilis dispersa per totam massam sanguinis, ut in Ictero.

Morbosi humores proprium nomen habentes.

76. In quibus morbosis humoribus non attendunt Medici & Chirurgi ad nomen sani humoris (64, 1), inquirendus est humor suppeditans materiem, & causa mutans: ut est humor *Biliosus*, etiamsi proprium nomen Bilis habeatur, cum non concipiatur bilis naturalis corrupta: ita etiam *Melancholicus* humor, & *Lympha*. Præter hos invenitur Pus, Ichor, Pituita, Cancrosum, Catarrhosum, Rheumaticum, Erysipelatosum, Colliquativum, Gelatinosum, Glutinosum, Lentor, Mucosum, Oedematosum, viscosum.

Nomen ex sanis habente.

77. Aliud autem genus (64, 2) morborum in humoribus nomen retinet sani humoris & naturalis, cum addito nomine hujus morbi seu vitii. In his autem primo proponenda vitia absoluta, quorum quædam adjiciemus, omnia autem persequi nimis longum foret: ut est Tenacitas, Densitas, Crassities, Tenuitas, Coagulatio, Expansio, Putredo, Austeritas, Glutinositas, Acrimonia, & quæ majorem & minorem quantitatem atque defectum exprimunt, aut vitiatum motum declarant. Dein vero iidem morbi persequendi in quovis speciali humore naturali corporis humani, quod perfici nequit, nisi antecedat eorum naturalium humorum intellectus.

Tenacitas.

78. Etiamsi Tenacitas in partibus firmis (19) non censetur inter morbos, in humoribus tamen, quorum partes actione vitæ separari debent, ad morbos referri debet. Ut si tanta sit inter partes liquores constituentes, vel & inter istas, & partes firmas, juxta, & per quas fluere debent, cohærentia, ut solita vitæ actione non possit superari; talis humor igitur, qui loco moveri debebat, subsistit, reliquorum transitum intercipit, & functiones a transfluxu pendentes cessare facit. Hæc vero Tenacitas natura admodum differt, prout variis generatur causis, ut a motu minore, majore, & perfecta stagnatione, frigore glaciali, calore urente, coagulante admisto, vel congregatione similium partium inter se. Quare ad Tenacitatis solutionem generalia non possunt tradi medicamina.

Densitas.

79. Quum partes sanguinis ponderosiores magis ad se invicem urgentur, depulsa parte leviori; vel dum ipsæ partes ponderosiores redduntur, magisque cohærentes, talis humor dicitur Densus, & spissus, cujus generationis unicam novimus causam, actionem nempe vitalem fortiorem compingentem. Densitas ergo, nata moderatiori motu vitali, quiete motus muscularis, saponaceis acescentibus, refrigerantibus, aquosis, & resolventibus, cum largiore evacuatione est curanda.

Crassitudo.

80. Humor fit Crassior, si colligantur, vel generentur partes majores, aut partes minores acquirant potentiam cohærendi majorem, aut si hæc simul fiant. Quare additio tenuioris, & exstinctio potentiæ uniendi, qualia, sunt Resolventia, huic vitio medetur.

Tenuitas.

81. Crassitudini opposita est Tenuitas, quæ fit collectione vel generatione partium minorum, vel diminutione potentiæ cohærendi: difficilius autem ad debitam spissitudinem redigi potest, cum crassiora ingeri nequeant; spissitudo producenda fit aucto motu vitali, quo simul nimis copiose extruditur tenue, & inducta potentia cohærendi major, per adstringentia vel coagulantia, nobis sit aliena. Quare motu vitali, & animali aucto lente, & usu roborantium prudenter restituenda est debita spissitudo in humoribus.

Coagulatio.

82. Si quædam partes, vel & omnes partes massæ liquidæ, quæ antea libere inter se moveri potuere, ita concrescant, ut inde formetur corpus firmum, mutatio hæc vocatur Coagulatio: quæ in quiescentibus liquidis producitur coagulo admisto, & majore frigore, & in quibusdam nostris humoribus etiam calore adurente; in fluentibus liquidis sæpe sola stagnatio suffi-

cit; imo ſpontanea mutatio quoſdam liquores coagulare facit. Coagulum inductum exſtinctione coagulantis, modico tepore, vel & ſuperveniente putredine, iterum reſolvitur.

Expanſio. 83. Expanſio ſeu rarefactio humorum tunc fit, ſi eadem moles fiat major ſine aucta gravitate, ut diximus in partibus firmis (32). Quoniam ſanguis non eſt compreſſilis, vel expanſilis, a minori compreſſione non rareſcit; verum aucto calore cum reliquis expanditur. Sed ſi pars aquoſa in vaporem convertitur, vel aer adhærens ſeparatur in motu inordinato vaſorum putredine, & effervescentia, moles admodum expandi poteſt, ut experimur in hyſtericis, venenis aſſumtis, morbis putridis, & tympanitide. Medicamenta igitur carminantia varia eſſe poſſunt, tollentia has cauſas, ut iterum jungatur aer productus humoribus.

Putredo. 84. Humores motu automatico ita mutati, ut præbeant fœtorem conſtantem oleo ſoluto cum alcali volatili, quo motu ſimul diminuta eſt potentia cohærendi inter partes, qui motus inhibetur naturali motu vitali: talis mutatio vocatur Putredo. Hæc inducitur vel ſponte, dum motu vitali minore, vel nullo non inhibetur motus ſpontaneus putrefaciens, uti in tardiore motu, & perfecta ſtagnatione: vel inducitur nimio motu vitali, & aucto calore, præprimis ſi adjuncta ſit humiditas; vel generatur admiſtis putrefacientibus, inſpiratis cum aere, applicatis ad corpus, aſſumtis per os. Permittenda ergo non eſt in curatione ſtagnatio perfecta, vel nimis parvus motus, neque motus nimis inſtigandus, evitatis omnibus, quæ putrefaciunt, & nimium calorem cum humiditate excitant, adhibenda, quæ non facile putreſcunt, putrediniſque progreſſum inhibent, acida, & aceſcentia, ſi calor, & humiditas ſit cauſa; ſed reſinoſa, & gummi aromatica, atque ſpirituoſa, ſi ex deficiente motu fiat putredo.

Auſteritas. 85. Humor potentia adſtringente acida donatus, qua aliis miſtus iſtos coagulat, parteſque firmas conſtringere facit, conſtans acido immaturo & terra, vocatur auſterus. Hic autem raro formatur in nobis, niſi pinguedo convertatur in Acidum, uti in melancholicis; ſæpe autem hujuſmodi ingeſtis actione vitæ non ſubactis, formatur. Quare auſterorum ingeſtio evitanda, & motus chylificationis organi inſtigandus, & roborandus: atque talia ingerenda, quæ extinguunt acidum, minuunt adſtrictionem auſteri, atque majorem motum faciunt; ut ſunt ſalia alcalia fixa, & volatilia, ſapones alcaleſcentes, aromatica, ſtimulantia, calefacientia: nunquam autem ſanguis mittendus; interdum ducenda alvus, ſi in primis viis abundat auſterum.

Glutinoſitas. 86. Humores magis cohærentes facti, non ex virtute circulationis, ſed hujuſmodi glutinoſis ingeſtis, ſive ex farinoſis, mucilaginoſis, ſive gelatinoſis piſcium vel animalium aſſumtis, in primis viis producunt præcipue glutinoſum; a quo non multum diſtat mucoſum obliniens, & pituitoſum noſtrorum humorum: rarius autem glutinoſum in reliquo corpore abundat. Semper agnoſcit debiliorem actionem vitalem. Quare, ſi abundat in primis viis, glutinoſum educendum vomitorio, & purgante, ulterius evitanda ingeſtio glutinoſorum: ſed præbenda reſolventia, ſaponacea, calefacientia, & ſtimulantia.

Acrimonia. 87. Particulæ humoris frigidæ figura acuta donatæ, qua impetus fertur in parva ejus parte, faciunt humorem acrem; quæ acrimonia varia: (1) prout ex varia formatur materia, ut ex ſanguine, bile, pinguedine, ſale; (2) ex variis ſymptomatibus; ut eſt calida, frigida, Inflammatoria, Eryſipelatoſa, Herpetica, Rheumatica, Catarrhoſa, Morbilloſa, Varioloſa, & multa alia; (3) ex morbo, cancroſa, ichoroſa, cruda, ſcabioſa. Sed multæ aliæ ſunt ſpecies, quæ omnes hic recenſeri nequeunt. Harum ſpecierum curatio conſiſtit in emendando, evacuando, obvolvendo, obtundendo, derivando, & diluendo, prout eſt natura acrimoniæ.

LIBER II.

CAPUT I.

De Ossibus.

88. Post generalem divisionem partium firmarum, & fluentium, cum earum morbis, ordo dictitat, simili methodo tractare corporis partes, his binis constantes: inter quas generalissimas invenio Ossa, quæ simul pro reliquis firmamentum præbent. In his primo exponetur fabrica, dein morbi, qui in hac fabrica cadere solent.

Ossium Definitio.

89. Partes nostri corporis firmissimæ, nec extensiles, nec compressiles, vix flexiles, sola magna vi separabiles, ad fulciendas, muniendas, & dirigendas partes molliores destinatæ, molles in fœtu, duriores in puero, durissimæ in adultis, dicuntur Ossa, quæ ergo integram partem divisionis partium firmarum complectuntur.

Divisio.

90. Generalis divisio ossium potest esse; (1) in Os ipsum, (2) Periosteum, (3) Medullam, (4) Apophysin, (5) Epiphysin, (6) Cartilaginem, (7) Glandulas mucilaginosas articulorum, (8) Numerum omnium ossium, (9) Syntaxin seu Articulationem ossium.

Diaphysis.

91. Ossa, præprimis majora, distingui solent in tres partes, quarum media, & præcipua atque durissima Anatomicis vocatur *Diaphysis*; utræque autem extremitates, quibus cum aliis adjacentibus ossibus committuntur, dicuntur *Epiphyses*; quædam autem notabilis ossis eminentia reliqua vocatur *Apophysis*.

Examen Chemicum.

92. Os, cum sua membrana & medulla, recens vase destillatorio receptum, sine ulla addita materia, sensim majore ignis gradu vexatum, (1) exhibet aquam simplicissimam, aliquomodo fœtentem. (2) spiritum, sub forma nubeculæ albæ, constantem aqua, sale volatili, & oleo volatili fœtido. (3) adscendit sal volatile, sub forma ramorum arboris, constans puro sale volatili, & flavo, vel rubello oleo fœtido. (4) dein adscendit oleum paulo ponderosius, flavescens, fœtidissimum. (5) ultimo adscendit oleum ponderosius, fœtidissimum, nigrum, & tenax oleum, constans oleo, pauco sale volatili, & terra. (6) remanet in fundo vasis, hucusque clausi, os nigerrimum, fragile, non sonorum, vix in figura mutatum, constans oleo fixo cum multa terra. (7) in hac operatione simul producebatur magna quantitas aeris. (8) hoc dein os nigrum, igne aperto combustum, amittit omnem nigredinem, quam ex oleo fixo habebat, remanente mera terra albissima sine ullo sale. Constant ergo ossa spiritu specifico, aqua, oleo fixo, & volatili, sale volatili, terra, & aere.

Generatio.

93. Quum omnes partes firmæ, & ipsa ossa, in principio fiant ex liquoribus, ossa in embryone vix majorem quam gelatinæ consistentiam habent, sensim autem increscente ætate duritiem membranæ, dein ligamenti, postea cartilaginis, & ultimo fiunt omnium firmissimæ, & durissimæ partes.

Fibræ Ossium.

94. Fibræ, seu filamenta ossium, eodem modo, ex partibus elementaribus componuntur, ut partes reliquæ solidæ: (16) hæ præcipue secundum ossis longitudinem decurrunt. Harum exteriores sunt longissimæ, quæ, si ad ossis extrema pervenerunt, inflectuntur, veniunt fibris oppositi lateris obviæ, quibus confunduntur, & coalescunt. Quæ interius locatæ sunt, ad extrema ossium venientes, ab exterioribus recedunt, relinquentes cellulas; quare ossa duriora, & magis compacta circa medium, quam ad extrema. Internum ossis meditullium constituentes, in parvis ossibus admodum corrugatæ,

to-

totam ossis cavitatem, cellulis formatis, implent; sed in ossibus majoribus circa medium magnam relinquunt cavitatem, in qua sæpe fulcimenta, vel columnas transversas formant. Unde ossa parva interdum ubique in omni sua parte sunt æque dura.

Lamellæ. 95. Fibræ hæ lateraliter junctæ, & cohærentes, paulo tamen debiliori nexu, quam est secundum longitudinem, formant figuram planam, ut fit in membranæ (39) formatione, qualis lata expansio in ossibus vocatur Lamina, seu Lamella. In osse femoris plus quam triginta lamellas super se invicem locatas detexit industria Anatomica. Demonstratur quoque hæc structura in exfoliatione, cornubus animalium, microscopii inspectione, sedula separatione.

Pori. 96. Lamellæ ossium transverse perforantur multis exiguis poris, plures autem sunt in lamellis interioribus, quam exterioribus, nullibi situm ordinatum servantes, raroque plus quam duas, aut tres lamellas recta via perforantes; hi respondent poris periostei interni, & membranæ medullæ, desinunt in canaliculos, inter lamellas parallele currentes, ita ut hi pori cum canaliculis constituant vascula exilissima, medullam ad omnia puncta ossium ducentia, via admodum inflexa.

Foramina. 97. Aperturæ poris majores, magisque recta via per ossium substantiam penetrantes, Foramina dicta, varia inveniuntur in ossibus: (1) in ossium extremitatibus, ut trasmittant medullam in articulos. (2) in medio ossium majorum, pro ingressu arteriæ, & nervi. (3) simile foramen in maxilla inferiore, pro introitu arteriæ, venæ, & nervi dentium. (4) in ossibus superioribus cranii penetrantia, ut in osse frontis, & ossibus syncipitis, ad latera futuræ sagittalis, quæ tamen sæpe deficiunt. (5) multa, ac magna ad basin cranii, pro exitu nervi, & venæ, introitu arteriæ, quæ seorsim tractari solent.

Superficies. 98. Externa ossium superficies æqualis admodum, & lævigata, nisi ubi affiguntur tendines, vel aponeuroses musculorum, ad firmiorem nexum, sæpe etiam istis locis magnas facit eminentias: ossa præterea cranii foveas insculptas habent, vasis adjacentibus respondentes; maximæ sunt in cavo calvariæ, in quibus conduntur sinus cerebri laterales.

Sepimenta. 99. In ossibus majoribus, cavitate magna donatis, medulla plena, sæpe unum vel plura sepimenta, seu trabes, vel sustentacula ossea, inveniuntur, ab uno latere ad alterum oppositum trasverse vel oblique protensa, totam tamen cavitatem in plures perfecte non sepientia, ex durissimis lamellis ossium facta; ut nimiam pressionem medullæ incumbentis subveniant.

Cellulæ. 100. In ossibus minoribus tota interna cavitas cellulis cancellatis distincta est, oleo medullari plena, quæ ita cancellatæ sunt, ut ex una in alteram liber sit medullæ transitus, formatæ a crispatis ossium laminis, hæ autem cellulæ in ossibus majoribus circa ossium capita, vel extremitates, frequentiores: in medio sæpe relinquunt amplam cavitatem.

Cavitates internæ. 101. Ossium omnium cavitates intus medulla plenæ, vel in magna cavitate, vel cellulis coercita, nisi in ossibus cranii, & maxillæ superioris, ut in fronte sinus frontales, & in maxilla superiori sinus maxillares, & ephippii, quum hic non requiratur medullæ præsentia.

Arteria, vena, nervus. 102. Quum os nutriri, & medulla secerni debeat, communia omnia circulatoria vasa adeunt ossa; minora cuncta hæc vasa accipiunt ope periostei; sed in majoribus ossibus arteria, & nervus interdum per speciale foramen ingrediuntur, & in membranam medullæ evanescere videntur; venæ omnes in periosteum redeunt.

Corollaria. 103. Ex cognita ossium structura sequentibus facile responderi potest.

An Cranii interna cava superficies pro ossium cavitate est habenda?

Simplici nudo conspectu ita videtur, cum ossa cranii incurventur, & intus

tus condant cerebri medullosam substantiam, hinc veteres decepti. Sed quia multis in locis, inter exteriorem, & interiorem duram cranii laminam, continetur cellulosa substantia in planam figuram expansa, hæc pars media pro cranii cavitate ossea est assumenda.

104. Cur ossium lamellæ exteriores interioribus magis compactæ?

Ut non facile injuriis externis diffringantur, firmiora essent sustentacula, & in cavitate potuissent colligere medullam articulis suppeditandam.

105. Cur ossa majora etiam per speciale foramen admittunt arteriam, & nervum?

Major videtur requiri, ad medullæ secretionem, quæ in articulorum motu consumitur, copia humorum, quam adferri potuisset arteriis, & nervis, ex periosteo provenientibus, quæ autem intrant maxillam inferiorem, simul nutriendis dentibus serviunt.

106. Cur arteriæ periostei se in ossis substantiam inserunt.

Omnia ossa crescere, & nutriri debent, & in se secernere medullam, quæ sine communi circulo sanguinis fieri nequeunt: his igitur arteriis ille inducitur sanguis, imo & in iis, quæ præterea speciale foramen habent.

107. Quomodo nutritur os, & secernitur medulla, si os caret arteria magna, os intrante?

Arteriæ parvæ periostei, ossis substantiam intrantes, & ipsi nervi, huic negotio sufficiunt in parvis ossibus.

108. Ubi manet sanguis, arteria per foramen intrante adductus, cum non invenitur vena major egrediens?

Qui contendunt, omnem illum adductum sanguinem in medullæ secretione, & ossis nutritione consumi, a vero aberrant; multum quidem tribuitur medullæ, sed residuus sanguis reducitur per venas periostei.

109. An ossa nuttriuntur sua propria medulla?

Nutritio est actio generalis non egens speciali medullari, liquido; imo ossa quædam cranii medulla carentia etiam nutriuntur; quare adfertur vasis ex periosteo se insinuantibus in ossis substantiam, eodem modo, quo aliæ partes nutriuntur, cum periostei ablatio simul tollat ossis nutritionem.

110. An Chylus, sanguis, vel succus nervorum, nutrimenti materia?

Color ossium albicans non arguit chylo nutriri, qui crudus est humor, egens ulteriore confectione: omnes autem hi humores simul videntur, ut ubique in corpore suppeditare materiem, maxime autem id gelatinosum, quod invenitur in sanguine.

111. An ossis substantia sentit?

Nulla pars in nobis, nisi solus nervus sentit, qui cum in osse pauciissimi, & inter ossium laminas indurati, atque ossium duritie ita muniti sint, ut tangi non possint, ossa vel nullum, vel obscuriissimum, sensum habere possunt.

112. An ossa omni sensu privata, cum ablato periosteo abscindi possunt serra, sine doloris perceptione?

Avulsio fragmenti, & spina ventosa non fit sine dolore, sed quoniam privatio periostei simul destruit nervum ingredientem, etiamsi fuisset os donatum deinceps sentire non potuisset, minus autem acute sentiunt ossa, quam partes reliquæ corporis.

113. An abrasio capillorum, & applicatio topicorum capiti, medentur capitis morbis?

Methodus est veteribus usitatissima, sed neotericis, ob durum interpositum cranium repudiata, sed quoniam multa vascula transverse permeant cranium in multis, & sæpe his multum levaminis morbis capitis fuit allatum, non erit repudianda curatio.

114. Quomodo ossa corrumpi possunt sine dolore?

Quum

Quum ossis substantia sine nervo omni careat sensu, quoties igitur nervus os adiens sit compressus, vel abscissus, reliquum os corrodi potest sine ullo sensu, ut fit ablato periosteo.

115. An ossa pueris mollia, ut crescere possint?

Hæc mollitudo complanationem ossium, & deformitatem admitteret, uti in Rachitide, atque lignum etiam durum arboris crescere potest.

116. An ossium mollitudo in pueris ad præcavendas fracturas?

Cum corpora mollia facilius frangantur duris, adultis duriora fieri debebant, qui duriores labores ferre debent, quam pueri.

117. Cur eo in loco ossis major dolor, ubi affigitur tendo?

Cum pars illa totam musculi contractionem sustentare debeat, & partis dolentis dolor augeatur tensione.

De Periosteo.

Periosteum. 118. Membrana admodum tensa, firma, sensu exquisitissimo prædita, vasis cruentis scatens, qua teguntur omnia ossa, (excipiuntur partes dentium extra gingivas prominentes, & ossium capitula, & cavitates in articulis,) vocatur *Periosteum*, ubi similis membrana tegit cartilaginem, qua obteguntur illa ossium extrema, vocatur *Perichondrium*, atque periosteum, externam tegens cranii superficiem, vocatur *Pericranium*. Quod tamen, ob nexum cum dura matre, per futuras, & vasa transeuntia cranii foramina, majorem consensum exercet.

Periostei fibræ. 119. Constat serie propria fibrarum parallele secundum ossis longitudinem currente, quæ etiam aliquomodo lateraliter cohærent, parum vero adhærentes ossi subjecto, nisi per vasa, quæ ex eo in os descendunt, accurate omnes foveas, & eminentias tegente. An vero ab uno esse transeat per ligamenta articulorum ad aliud os, an vero finiatur in perichondrium cingens ossis cartilaginem, vel faciat utraque, non constat inter Anatomicos. Altera autem series irregularem cursum facit, non æque densa series harum, ut præcedentis; sed copiosiores fibræ, ubi affiguntur musculi ossi: ut hæ fibræ ex tendinibus, & aponeurosi musculorum oriri videantur.

Vasa. 120. Omnia genera vasorum distribuuntur per periosteum ab adjacentibus partibus, ut arteriæ, & venæ, cruentæ, & Lymphaticæ, atque copiosissimi nervi, ut ex ejus acuto sensu constat.

Usus. 121. Conducit, & reducit vasa, qnæ ad ossis nutritionem, & medullæ secretionem destinata sunt: 2. Limites incrementi ponit: 3. nectit apophyses ossi ipsi: 4. fulcimentum præbet nectendis tendinibus, & capitibus musculorum.

Periosteum internum. 122. Ossa, magnis cavitatibus donata, in cavis cinguntur tenuissima, & minori sensu donata membrana, admodum porosa, pro medullæ transitu, quæ forsan eadem est cum membrana medullam cingente, videtur cellulosa, quæ ita distribuitur per cellulas ossium, & format cellulas medullæ. Videtur formari ex tunicis vasorum, & nervorum, quæ ossa intrant. Quidam putant generari a filamentis periostei externi.

Corollaria. 123. Ex dictis intelligimus.

An pericranium non est verum periosteum?

Pericranium nihil differt a periosteo, nisi quod hoc cerebro propinquius: nexus cum filamentis, & vasis duræ matris tamen non patitur a reliquo periosteo istud distinguere; ejus tamen læsio periculosior est.

124. Cur os periosteo privatum corroditur carie?

Omnis pars communi circulatione privata moritur, & corrumpitur, ergo, quia ablatio periostei tollit vasorum communicationem, corrumpitur etiam os, quæ corruptio vocatur Caries in osse.

125.

125. An periosteum ex dura matre natum?

Non magis, quam ex pleura, vel peritonęo: videtur suo proprio stamine solido constare, ut reliquæ partes firmæ.

126. An periosteum ex tendinibus musculorum?

Incrassescit periosteum, ubi uniuntur periosteo fibræ tendinis, sed illæ accedentes videntur adscititiæ fibræ, verum periosteum non constituentes; quod ordinatam fibrarum seriem habet.

De Medulla Ossium.

127. Materia pinguis, blanda, sapida, instar butyri densa, albicans, in magnis cavis ossium, rubella, vel coloratior in cellulis, densior quiescentibus, & bene saginatis, tenuior minusque pinguis multum exercitatis, in ossium cavis hærens, vocatur Medulla. *Medullæ Definitio.*

128. Hoc oleum medullare continetur tam in magnis ossium cavitatibus, quam cancellis, in membrana quadam tenerrima, porosa admodum, intus celluloſa, cellulis per poros communicantibus, dirigentibus oleum medullare: externa superficies periosteo interno contigua, vel potius eadem, ditata arteriis, & venulis, atque paucis nervis, ut tangentis sensu patet. *Medullæ Membrana.*

129. Naturalis consistentia, color & natura, duriori labore, decrepita senectute, nutrimenti penuria, morbis multis, & corporis macie, mutatur in liquorem tenuiorem, serosum, rubellum, minus pinguem. Sed non sequitur lunæ mutationem. *Medullæ Mutatio.*

130. Adfertur per arterias, quæ per foramen ingrediuntur, vel ex periosteo veniunt, omniaque puncta membranæ medullæ permeant, sanguis; atque per nervos, qui pauci, & duritie ossis vix assequendi, humor, ex quo medulla est conficienda, & secernenda; atque suppeditatur vitalis motus. Sanguis, reliquusque residuus a secretione humor, venis asportatur, quæ in periostei ventis terminantur. *Vasa:*

131. Secreta medulla in cavis, & cavernis ossium pro maxima parte, ex cellulis medullaribus, per poros membranæ externæ medullaris, in foramina circa ossium extremitates, atque in articuli cavitatem funditur: altera pars ad partes laterales ossium delata ingreditur poros, transverse, & parallele substantiam ossis perreptantes, donec in ossis superficie a venis periostei recipitur. *Via.*

132. Accedens novus sanguis per arterias urget antecedentem medullam, (2) motus vitalis membranæ medullæ continuat motum. (3) Juvatur motu articulorum, promovente medullæ effusionem in articulos. (4) Motus muscularis forsan urget liquorem per fibras tendinum usque in ossis cavum, ut extrudatur medulla. *Medullam propellentes causæ.*

133. Medulla ducta in articulos abducit ossium superficies, (1) ad facilio-rem motum, (2) malaxat ligamenta, ut maneant tenacia, & sequentia; (3) ducta per ossa, servat ea tenacia, & firma. (4) Idem quoque præstat in quibusdam cartilaginibus, ut sunt laryngis, quæ moveri debent. *Usus.*

134. Ex his intelliguntur sequentia. *Corollaria.*

Cur fertur medulla inter lamellas ossium?

Ut tota ossis substantia pingui oleo esset perfusa, qua provenitur ejus ariditas, & fragilitas.

135. Cur in membrorum motu tanta medullæ copia funditur in articulis?

Responsio est duplex. (1) ut illa copia major, instar smegmatis, cum mucagine articulorum præberet articulorum facilem motum, qui eo tempore majorem copiam consumens, etiam majorem affluxum exigit. (2) quia in speciali articulo motu hæc copia major requiritur, illa hic duci nequit

aucta generali circulatione ; inde actione musculorum motorum istius membri , per tendines eorum , circa hunc articulum affixos ossi , videtur urgeri humor protrudens medullam , ut transudet in cavum articuli hujus.

136. Cur ossa ; quæ parum moventur , fere omni medulla carent!

Quum usus primarius medullæ sit oblinire articulum , ejus præsentia non requiritur , si tale os non habet articulum , ut multa ossa cranii . Defectus autem medullæ in patella suppletur osse femoris , & tibiæ .

137. An medulla omni caret sensu ?

Ipsa pinguedo medullaris nullo sensu donata est , sed quia per nomen medullæ simul concipiunt membranam medullæ , in hoc sensu medulla sentit , ut patet punctura medullæ viventis animalis , & in spina ventosa .

138. Cur strepitus , & crepitus articulorum ex medullæ defectu ?

Corpora sicca se mutuo terentia strepitum , & crepitum pariunt , quod etiam fit , si defectu medullæ se mutuo tangunt extrema ossium in articulo .

139. Cur dolor osteocopus , obtusus , profundus , post multos labores , & exercitia ?

Motu continuato articuli , tanta copia medullæ funditur in articulos , quæ tam cito in cavo ossium restaurari nequit , ut ossa intus medullari oleo privata , impleantur sero minus molli , quod afficiens membranam medullarem hunc sensum profundum præbet .

140. Cur quies post valida exercitia facit articulos rigidos , & motus subsequens eosdem reddit flexiles ?

Perseverantes labores terendo pinguedinem medullarem fecerunt tenacem , & privarunt ossa medulla , ut tunc restet in articulis medulla tenax , cum mucagine ; hæc in quiete concrescentia faciunt rigiditatem . Renovatus motus facile concretam materiem fluxilem facere nequit , & tunc simul adducitur serosum oleo medullari minus lubricum , in osse tempore exercitii collectum , quo difficilius potest moveri articulus : continuato autem motu sensim tritu , & calore articuli concretum fit fluxilius , & denique adducitur medulla tempore quietis in ossibus collecta , quibus deinceps facilior fit articulorum motus .

141. Cur bene saginatis , & quiescentibus animalibus ossa medulla plena ?

Nutrimentum præbet medullæ materiem , & quies concedit collectionem ; quare alimenti defectus , & motus corporis , medullam , & reliquam pinguetudinem deterit , & exhaurit .

142. An medulla massa confusa in cavis ossium effusa ?

Ita existimarunt ex tenuitate membranæ medullaris , quæ tamen suis cellulis admodum ordinate , ut in favo congerit medullare oleum .

143. An medullæ albor , & densitas a nitro aereo ?

Duplici , & futili hypothesi hæc nititur sententia , quia spiritus acidus nitri oleum densat , & alborem ei conciliat ; atque , talem spiritum in aere oberrare , a nobis inspirari , & permisceri oleo medullari , contendunt . Hæc per se satis absurda sententia non eget refutatione , cum oleum seorsim collectum quiescens , tunica cellulari firmatum , facile suggerat densitatem & alborem .

De Apophysi .

Apophysis definitio .

144. Dum ossis filamenta seu laminæ , quæ ab una ad alteram ossis extremitatem in ossis externa superficie regulariter tendentes , ab hoc ordine recedentes , ab ossis reliqua substantia recedentes , ut ramus ex trunco arboris provenit , faciunt tuberculum naturale ossium , quod intus plerumque magis

gis spongiosum est reliqua ossis externa superficie; eminentia talis frequentissime vocatur Anatomicis Apophysis, aliis prominentia, tuberositas, processus, projectura &c.

145. Quasi multiplicia synonima ad onerandam scientiam non sufficerent, alia insuper nomina ex usu, & figura apophysibus data sunt; ut in Maxilla inferiore Coronoides, & Condyloides; ad basin cranii Styloides, Pterygoides; ad partem superiorem ossis femoris Trochanteres; quæ varia nomina in particulari ossium descriptione tradi solent. *Nomina.*

146. Recedentes Apophyses a generali ossium directione variam (1) præbent partibus figuram, & formæ externæ elegantiam; (2) affixis musculis præbent tractionis directionem, vel ut operentur tanquam vectes, vel dirigant quasi per trochleam; (3) articulis firmiorem, & aptiorem præbent compositionem. *Usus.*

De Epiphysi.

147. Ossiculum minus ossi majori additum, in junioribus interveniente cartilagine, quod tamen cum ætate cum osse majore in unum idemque os concrescit, non ex fibris ossis majoris factum ut apophysis, vocatur Epiphysis, additamentum, adnascentia, & appendix: his fere omnia ossa, ubi articulum faciunt, suis extremitatibus obteguntur: conjunguntur corpori ossis per inæqualem superficiem. Differunt ab Apophysi, quum non generentur ex fibris ossis productis, sed ossi addantur interveniente cartilagine, licet in adultis cum reliquo osse in unum corpus concrescat: Differunt ab osse, quod exterius primo indurescit, dum Epiphyses primo in meditullio indurari incipiunt. *Epiphysis.*

148. Per Epiphyses has variæ formantur cavitates, & eminentiæ. Nam cavitas magna recipiens alterum os, ut in coxa, vocatur Cotyle; minor autem, ut ubi scapula recipit humeri os, dicitur Glene; duæ tales cavitates lateraliter iunctæ dicuntur Ginglymus: omnia autem sæpe uno nomine vocantur Acetabulum; harum cavitatum margines sæpe vocant Labra. *Cavitates.*

149. His Epiphysibus si formatur in articulis eminentia convexa satis magna, eam vocant Caput; sed eminentia minor vocatur Condylus. Quæ eminentiæ in præcedentibus cavitatibus moventur, dum movetur articulus. *Eminentiæ.*

150. Cum ossa, Epiphysium interventu, faciant articulum mobilem, præcipuus usus videtur, commodam figuram, suis eminentiis, & cavitatibus, præbere articulis, ut membra moveri, & flecti possint ad usum necessarium. *Usus.*

151. Ex dictis hæc pauca intelliguntur: *Corollaria.*

An Epiphysis ossibus pro operculo, ne medulla effluat?

Corpora porosa liquore plena non dimittunt liquores, nisi alius novus liquor, vel aer accedat, quod hic fieri nequit; atque ipsæ Epiphyses sunt etiam porosæ.

152. An Epiphyses porosæ ad ossis levitatem aliquid faciunt?

Hoc fieret in osse siccato, sed quia omnes pori liquoribus pleni sunt, nihil ad levitatem conferre possunt.

An fœtus Epiphyses molles, ut fœtus facilius complicatus hærere posset in utero?

Fœtus complicatus hæret in utero, flexis articulis in suis juncturis, non vero flexis Epiphysibus. Neque mollitudo statim cessat post nativitatem, ut canalis arteriosus, & venosus clauduntur post nativitatem, abrogato eorum usu: sed Epiphyses sequuntur leges generales, quibus constat, omnes partes in fœtu esse molliores, & sensim indurescere.

De Cartilagine.

Cartilaginis definitio. 153. Partes noſtri corporis firmæ maxime elaſticæ, molliores oſſibus, duriores autem ligamentis, & tendinibus, vix poroſæ, admodum compactæ, propria ſua membrana tectæ, albicantis coloris, ſuperficiei admodum lævigatæ, Cartilagines vocantur, extus cartilago mollior, intus durior, contra quam oſſa. Mollis admodum in fœtu, & pueris, ſed in adultis durior.

Fabrica. 154. Componitur Cartilago, ut oſſa, ſuis fibris, & lamellis, quarum interiores magis ſunt compactæ: ſubſtantia minus poroſa quam in oſſibus, & omni fere medulla carens, niſi in cartilaginibus laryngis, motui inſtar oſſium inſervientibus: ex ſua membrana, quæ *Perichondrium* vocatur, pauca accipit vaſa cruenta, paucoſque nervos, ut ex deficiente ſenſu conſtat: præcipua ſunt arteriæ, & venæ Lymphaticæ, multaque filamenta; unde candidus color, & firma cohæſio cum ſua membrana.

Mutatio. 155. In fœtu, vel embryone Cartilago vix magis, quam gelatina cohæret, ſenſim vero indureſcit, ut tandem in decrepitis commutetur iu oſſis duritiem, ſed cartilago cavitates, & eminentes articulorum cingens raro induratur. Quædam Membranæ, & Ligamenta cum ætate etiam in cartilagines convertuntur. Hæc mutatio in laryngis cartilaginibus, & membranis vaſorum atque ligamentis, ſanitati obeſt.

Uſus. 156. Multiplex eſt Cartilaginum uſus. (1) Sua lævigata ſuperficie facilem concedere motum articulis. (2) Quædam oſſa jungere, qualis articulatio vocatur Synchondroſis. (3) Elaſticitate illudere externum impetum, ut in trachea arteria, & funiculo umbilicali. (4) Eadem elaſticitate ſervare partes mobiles erectas, ut in naribus, auribus, & palpebris. (5) In vaſis oppoſitam actionem circulationis præbent, dum omnia vaſa contractilitate conſtringuntur, ponentia impedimentum tranſeuntibus, hæc dilatando promovent, ut in arteria portarum, & fune umbilicali. (6) Loca quædam ſervant aperta, ut in larynge, ſeu reſtituunt figuram actione muſculi mutatam, quæ alias ab antagoniſtis fieri debuiſſet. (7) Exiguo ſuo ſenſu patiuntur impetum externum ſine multo dolore.

De Articulorum Glandulis mucilaginoſis.

Definitio. 157. Tractare nunc cogor partem, niſi vellem interrumpere ordinem, quæ poſtea eſt tradenda, ſupponendo cognitum, quid ſit glandula, ejuſque ſtructura, & uſus generalis: Talia corpuſcula igitur, quæ Anatomici vocant glandulas, in & circa articulos locata, ex ſecernente humore dicuntur Mucilaginoſæ, & ab inventore, Haverſianæ glandulæ, quæ mucilaginem omnibus articulis præbent.

Simplices, & compoſitæ. 158. Talia tubercula, ſeu glandulæ inveniuntur majores, & minores vix viſibiles, hæ minores in ligamentis articulorum tanquam fulcimento inhærent: majores vero in acetabulis tanquam corpuſcula diſtincta deteguntur; minores vocant ſimplices, majores compoſitas, ſeu conglomeratas.

Fabricæ. 159. Utræque ſpecies admodum tenaces, uteunque molles, non tamen friabiles, externe valde lævigatæ, magis quam in aliis glandulis. Simplices conficiuntur folliculo tenaci unico, intus cavo, emiſſario donato eructante confectum humorem in cavum articuli, vel vaginæ tendinis, ſi folliculus externe comprimitur; alias folliculus colligit in ſe hanc mucilaginem ad turgeſcentiam uſque. Compoſita duntaxat congregatione plurimarum ſimpliciſſimarum a ſimplici differt, quæ ſimplices multæ firmo ſtamine ſolido, tunicaque cellulari firmiter inter ſe colliguntur, ut ſit acervus ſimplicium firmus, & tenax, ſimplici major, & locatus in articuli cavitate: quidam con-

ten-

tendunt in modum cepæ tunicatim colligi, ut compositarum maxima constaret sex tunicis sese invicem cingentibus.

Locus. 160. Tribus in locis hoc genus glandularum invenitur: (1) in ligamentis articulorum, (2) capsula tendinum, (3) cavo articulorum; quæ omnes partes in membrorum motu alterne comprimuntur, & dimittuntur, ut secretio istius humoris absolvi videatur motu vitali, sed secreti humoris evacuatio ex folliculis glandularum motu musculi, & articuli: inde copiosissime ad tendinem transeuntem per annulum, vel hamulum: & in articulis ita, ut glandula aliquomodo per motum articuli possit comprimi, non vero deteri, quare fovea in acetabulo ossis coxæ pro illa maxima glandula exsculpta est, & quo major est articulus, eo majores, & copiosiores inveniuntur, unde circa genu quatuor satis magnæ glandulæ deteguntur.

Emunctoria. 161. Glandulæ hæ Simplices unico emunctorio donatæ sunt; sed Compositæ in toto suo ambitu multis exiguis emunctoriis præditæ sunt: unde patet, compositam glandulam meram esse congregationem simplicium, dum vero in aliis glandulis compositis formetur ductus communis, in quem reliqui ductus particulares suum confectum humorem corrivant.

Vasa. 162. Ex arteriis, & venis cruentis, & lymphaticis, atque ex nervis, componuntur hæ glandulæ, quæ vasa omnia firmiter inter se nectuntur, & colliguntur stamine tenaci solido, atque tunica cellulari: hæc vasa multas anastomoses faciunt variumque sed specialem sequuntur in his glandulis cursum, donec internam cujuscumque folliculi attingunt superficiem ubi emittunt secretoria, & absorbentia: copiosiora sunt cruenta circa glandulæ mucronem, quam alibi: & cruenta in aliis animalibus inveniuntur majora, & copiosiora, quam in hominibus; quare in hominibus hæ glandulæ magis albidæ, & pellucidæ, quam in multis animalibus.

Figura. 163. Figura harum glandularum verbis describi nequit, quum se accommodent loco relicto in articulo.

Humor articulorum. 164. Qui in cavum articulorum funditur humor, ut instar smegmatis obducat ossium partes in motu articuli terentes, ex tribus, vel quatuor fontibus venire videtur. (1) hic transsudat oleum medullare (131). (2) ex tota interna ligamentorum superficie sine glandularum structura etiam deponitur humor. (3) Denique ex glandulis dictis simplicibus, & compositis, qui sua natura vix differt. Constat ergo mucilago articulorum materia oleosa medullari, materia tenaciore glandularum, & tenuiore ex ligamentis, qui humores misti, obducentes ossium juncturas, facilem præbent motum sine attritu.

Exitus hujus mucilaginis. 165. Humor hic mistus, tritu articulorum attenuatus, & alterno motu pressus, urgetur in oscula venarum absorbentium, quæ sunt in ligamentis, atque ita reducitur, cum ex articulo nullum inveniatur prodire emunctorium.

Usus. 166. Quia corpora sicca ad se invicem valide pressa si moventur, se invicem deterrerent, difficile moventur, & cum incalescentia, & strepitu, hic lubricus admodum erat interponendus humor, qui eo copiosius eo fertur, quo magis agitatur articulus.

Corollaria. 167. Ex dictis ad sequentia facilis erit responsio.

An lien pro articulis conficit mucilaginem, quam sanguini miscet, & ducit ad articulos?

Hoc statuunt, quia Lien inutile est viscus, carens receptaculo, & emunctorio, & conficiens acidum. Quæ omnia, vel inutilia, vel falsa sunt: nam inde etiam contenderem urinam secernere; & acidi confectio lieni est denegata; neque est præparator universalis ut pulmo; atque caret ductibus ad articulum confectos humores ducentibus.

168. Cur post Luxationem, vel distorsionem articuli, tanta deinceps rigiditas?

Fi-

Fibræ ligamenti his contuſæ inflammantur, atque inde impedita muci ſecretio, defectum ſmegmatis, parit, quo & inflammatorum ligamentorum difficiliore flexura, & extenſione generatur moleſtior, & difficilior articuli motus.

169. Cur poſt exercitia validiora, articuli ſtrepitus & calor, ſi moveatur?

Secretus mucus, ſi ſtatim expellitur ex glandulis, eſt tenuis; retentus aliquamdiu viſcoſus fit: medulla ſi motu conſumta eſt, in ejus locum accedit ſeroſus humor. Hæc duo fiunt continuatis exercitiis, quare tunc loco ſmegmatis liquor tenuis funditur in articulos, qui ſtrepitum, & calorem ex attritu articuli prævenire nequit.

170. Quomodo difficilis, vel impoſſibilis curatu Luxatio generatur ſine vi externa?

Si glandulæ mucilaginoſæ in articulis locatæ ſenſim intumeſcentes ita acetabulum oſſis implent, ut caput oſſis extrudatur.

171. Cur poſt articuli abſceſſum ſæpe articuli rigiditas, & concretio?

Pus hærens diu in cavo articuli perichondrium ſæpe corrodendo aufert; atque glandulas mucum ſecernentes deſtruit, defectu itaque muci, & aſperitate oſſium difficilior articuli fit motus; & ſi partes ita denudatæ diu retinentur in quiete, facile concreſcunt.

172. Unde tanta copia glutinis per fiſtulam circa articulum vel tendinem?

Multi exiſtimant liquidum eſſe nervoſum, ſed mucilago naturalis articulorum ligamentis coercita, vel tendinis vagina determinata, ſi inveniat aperturam, ut in fiſtula, effluit, atque ita privatur articulus, & tendo naturali ſua mucilagine.

173. Cur poſt Iſchiaticum diuturnum dolorem ſæpe claudicatio?

Si dolor ille ſedem habet in coxæ acetabulo, rodens, dolorem inferens, ita interdum magnam hic hærentem glandulam corrumpit, ut articulus moveri non poſſit, vel etiam corrumpit ligamenta, articulum hunc nectentia.

De numero oſſium.

174. In pueris multo major Numerus oſſium citatur, quam in adultis, cum multa puerorum in unum os coaleſcant, quæ autem in adultis pro diſtinctis oſſibus cenſentur, etiamſi quædam interdum firmiter concreſcant. Sunt ſequentia.

8. Cranii oſſa.
6. Auditus, ſeu auris oſſicula, tria in ſingula aure, niſi os orbiculare ſimul numeretur, quando eſſent, 8.
13. Maxillæ ſuperioris oſſa.
1. Maxilla inferior.
32. Dentes, in utraque maxilla ſimul, ſi numerus ſit completus.
1. Os Hyoides; alii dividunt in tria, quando Cornua pro diſtinctis oſſiculis numerantur; alii quinque, ſi Triticea dicta pro oſſiculis habentur.
4. Laryngis, quæ potius ad cartilagines referenda.
24. Vertebræ, nempe 7. colli, 12. dorſi, 5. Lumborum.
24. Coſtæ, ſcilicet 14. veræ, 10. ſpuriæ.
1. Sternum, quod ſæpe duabus, vel tribus partibus conſtat.
1. Sacrum os.
1. Coccygis os.
2. Innominata, quæ dividuntur in Ilion, Iſchion, & Pubis.
2. Scapulæ.
2. Claviculæ.
2. Humeri.
2. Radii.

2. Ul-

2. Ulnæ.
16. Carpi.
8. Metacarpi.
30. Digitorum.
2. Femoris.
2. Tibiæ.
2. Fibulæ.
2. Patellæ.
14. Tarsi.
10. Metatarsi.
28. Digitorum.
16. Officula Sesamoidea, plus, minusve.

---

258. Totus numerus omnium ossium in adultis.

De Syntaxi, seu Articulatione ossium.

175. Cum corpus nostrum variis, & multis ossibus sit compaginatum, hocque diversis modis; ordinis ergo ad hæc tria genera referri potest omnis ossium syntaxis: (1) *Arthrosis*, (2) *Symphisis*, (3) *Composita* Articulatio. *Articulatio.*

176. *Arthrosis* est omne genus articulationis, quod vulgo vocatur Arthron; quod nomen potius designat ipsum articulum, dum Arthrosis compositionis modum exprimit: in arthrosi, vel fit manifestus, vel obscurus motus, quare distinguitur in *Diarthrosin*, & *Synarthrosin*. *Arthrosis*

177. Ossium naturalis commissura cum manifesto motu vocatur *Diarthrosis*, seu *Prosarthrosis*, quam in sequentes species distinguunt. *Diarthrosis.*

178. *Enarthrosis* denotat perfectam ossis syntaxin, ut eminentia, vel caput ossis satis magnum recipiatur a cavitate magna, & profunda, quali articulatione os non solum flecti, sed ad omnem directionem potest ferri, & circumduci, qualis est in coxa, inter caput femoris, & acetabulum coxæ. *Enarthrosis.*

179. *Arthrodia* minus profunda est articulatio unius capitis parum convexi cum acetabulo vix excavato, in qua articulatione facilis est agitatio ad omnem directionem flexuræ, uti inter os humeri cum scapula, inter os occipitis cum prima vertebra. *Arthrodia.*

180. *Ginglymus* cardiniformem articulationem denotat, in qua bina capita, seu eminentiæ ossis recipiuntur binis aceptabulis alterius, inter quæ est eminentia, quæ recipitur a fovea inter capita prioris, in quo articulo alius motus, quam extensio, & flexura non conceditur, ut inter os humeri, & cubiti, inter os femoris, & tibiæ, inter articulos digitorum. *Ginglymus.*

181. Ossium articulatio qualis axis in rota, ut pars circumduci in girum possit, vocatur *Trochoides*, quemadmodum prima cum secunda vertebra colli. *Trochoides.*

182. Reliquæ species omnes articulationis cum manifesto motu, quæ non satis commode ad præcedentes possunt referri, dicuntur *Amphyarthrosis*, uti vertebrarum motus cubiti, & cruris invertens. *Amphiarthrosis.*

183. *Synarthrosis* denotat similem articulationem, qualem denotat Diarthrosis, sed cui deest motus manifestus, ut *Enarthrosis* in osse calcis cum Astragalo; *Arthrodia* inter os calcis cum ossibus cuboideis; *Ginglymus* in osse calcis cum talo. *Synarthrosis.*

184. Secunda species commissuræ ossium (175. 2.) est *Symphisis*, denotans veram ossium unionem, seu coalescentiam, in qua ossa inter se moveri nequeunt, ut concrescunt partes laterales maxillæ inferioris, ossa innominata pelvis. In hoc genere sequentes numerant species: *Harmoniam*, *Suturam*, & *Gomphosin*. *Symphisis.*

185. *Harmonia* est firma ossium commissura ita, ut ossa hæc jungantur per li- *Harmonia.*

lineam rectam, circularem, & non admodum curvam, sed simplicem, quali modo cohærent ossa maxillæ superioris, & ossa nasi.

Sutura. 186. Similis est, ut Harmonia, ossium syntaxis, sed linea conjunctionis habet cursum instar dentis serræ, uti observatur in ossibus cranii; si vero in tali sutura linea describit triangulum a Vitruvio vocatur *Securicula*.

Gomphosis. 187. Os, unam, pluresve eminentias habens, quæ instar clavi, in alterius ossis foveis, vel alveolis recipiuntur, vocatur articulatio per *Gomphosin*, uti hærent dentes in utraque maxilla.

Composita articulatio. 188. Tertia articulationis species (175, 3.) est composita, in qua os ossi non jungitur, nisi interveniente alia parte firma, ut (1) Cartilagine, quæ dicitur *Synchondrosis*, uti costæ cohærent sterno. (2) Carne, qualis vocatur *Syssarcosis*, ut scapulæ adhærent costis, & os hyoides aliis partibus, per intervenientes musculos. (3) Quæ autem ossa colliguntur partibus mollioribus, & tenacibus albicantibus, quas vocarunt Veteres nervos, hæc syntaxis vocabatur *Synneurosis*: sed quia Tendo, Ligamentum, & membrana, uno nomine vocantur Nervus, hanc speciem subdiviserunt in *Syntenosin*, ut ossa sesamoidea, & patella cum aliis ossibus: *Syndesmosin*, ut fere omnia ossa per ligamenta colliguntur, sed præcipue os femoris cum acetabulo ossis coxæ. *Synymensin*, per intervenientem membranam, quemadmodum ossa cranii in infantibus.

CAPUT II.

De Ossium Morbis.

Divisio generalis. 189. OS variis partibus constans, & aliis junctum, hæc diversa genera morborum exhibet: (1) qui accidunt medullæ: (2) qui ossis substantiæ; (3) qui membranis, & vasis (4) qui articulis. Inter quos morbos Fractura, & Luxatio distinctis titulis traditur.

Medullæ Morbi. 190. Medullam in cavis ossium abundare, vix exstant exempla; eam autem deficere ex inedia, morbis longioribus, & exercitiis, sæpius observatum fuit; sed medullæ corruptio, quæ potest vocari Spina ventosa, non ita infrequens est morbus.

Spina ventosa. 191. Si os aliquod ab intus corrupta medulla dolere incipit dolore profundo osteocopo dicto, ad motum articuli admodum aucto, sed non ad externum attactum. Dein pars ipsa tumere incipit, cum vel sine rubedine, ac si flatibus esset distenta, quando etiam ad attactum augetur dolor. Denique rumpuntur integumenta, & effunditur ichor fœtens, aut detegitur materia instar sevi, vel lardi rancidi, cum osse corroso, & spongioso.

Causæ. 192. Ita corrumpitur medulla (1) diuturniore stagnatione, ut in Pædarthrocace, & Rhachitide; (2) ossium contusione, destruente vasa medullæ; (3) materiæ Luis Venereæ, quod frequentissime, vel scorbuticæ, aut variolosæ, depositione in medulla. (4) inflammatione, vel erysipelate membranæ medullæ.

Effectus. 193. Medulla ita stagnans, corrupta, vel abiens in ichorem, vel pultem acrem, cellulas membranæ medullaris rodit, novam medullæ secretionem impedit, stagnando sensim fit acrior; corroduntur vasa adferentia, & deferentia; lamellæ ossium cancellos facientes corroduntur, præprimis circa ossium capita: dein etiam lamellæ exteriores duriores, & periosteum, afficiuntur; humores hic tunc hærentes putrescendo partem inflant, fit tunc dolor ad attactum, cum tumore flatulento. Si vero totum sit corrosum os, integumenta etiam aperiuntur, sub quibus tunc invenitur os spongiosum, & corrosum cum ichore, vel sebo corrupto. Materia hæc liquata, circulantibus tunc mista, non raro alia aggreditur ossa instar cancri, medullæ ossium maxime infesta.

194. In gradu primo, & secundo, quamdiu nullam fecit aperturam, tentandum est, ut promoveatur medullæ stagnantis circulatio, & præveniatur corruptio, per *Apozemata sudorifera*, *antiseptica* interna, & applicatione *Emplastrorum ex gummis*, *& mercurialibus*, promovendo actionem medicamentorum fotu, & cataplasmate resolvente, & antiseptico. Sed si aperiatur; os depurandum, & tractandum ut ossis caries, *antisepticis lavamentis*, & *pulveribus siccis* cum linteo carpto. In gravissimo autem malo pars corrupta est amputanda, ne magis inficiat, aliaque ossa inquinet. *Curatio.*

195. Ex dictis facile intelligitur. *Corollaria.*

Cur spinæ ventosæ difficilis curatio?

Multæ hic concurrunt difficultates: (1) medicamenta vix ad morbi sedem venire possunt: (2) materiæ morbi difficilis exitus. (3) non patitur comprimendo exprimi. (4) corruptio est in pinguedine. (5) sæpe inquinat medullam aliorum ossium.

196. Cur spina ventosa alia sæpe etiam aggreditur ossa? Generalis lex est in humoribus, ut quivis humor facilius separetur, & colligatur in proprio suo organo: Si ergo oleum medullare fuit corruptum, id sanguini mistum facilius etiam in ossibus ubi separatio, & collectio medullæ fit, colligitur, quam in quavis alia parte: ita materies etiam cancrosa, & scrophulosa frequentius aggreditur similes glandulas. Ex hac ratione tam periculosum est, si tota massa cancroso, vel acri spinæ ventosæ sit inquinata, partem affectam auferre, quæ potuisset in se recipere materiam, quum tunc sæpe alias aggrediatur partes.

197. Cur spina ventosa facit tumorem flatulentum?

Generalis observatio est, omnem putredinem producere seu extricare aerem humoribus adærentem, quæ putredo in spina ventosa admodum prædominat, quare generatur in ea parte aer elasticus partem distendens: speciale autem id excellet in medullæ corruptione, nam ichor ex medulla natus carnem luxuriosam convertit.

198. Cur motu musculari intenditur dolor osteocopus in spina ventosa, qui ab attactu externo non augebatur?

Dolor denotat, organum sensus esse in meditullio ossis: acre dolorem inferens duritie ossis magis adigi nequit, ut augeat dolorem: acre movetur motu musculari, quo in eo osse propellitur medulla, forsan quia humor, motu musculi trusus per fibras tendinis istius musculi in os desinentes, propellit medullam.

199. Alterum genus corruptionis ossium cum intumescentia est Pædarthrocace, pueris præprimis circa articulos infestum: hic sæpe osseus tumor in pueris nascitur sine vel cum vix ullo dolore, præcedente spina ventosa minus maligna est corruptio, Rhachiticis frequens, si medulla stagnando circa articulos ossium corrumpitur, & ossis tumorem facit; pergente malo, sæpe corroditur cutis, & parit ossium cariem, minus malignam, quam ex spina ventosa, & interdum albicantem. *Pædarthrocace.*

200. Statim in principio applicandum *emplastrum resolvens mercuriale* cum *fotu*, cui sæpe cedit: si autem in cariem convertitur; ut ea curanda. *Curatio.*

201. Si quadam in ossis parte ex sua substantia excrescat tumor osseus, substantia sua ossi similis, quamcumque habens figuram vocatur Exostosis, seu ossis Excrescentia, sed habens *Cornu*, vel *Nodi*, vel *Spinæ* figuram, ex figura nomen accipit: sed tumor præternaturalis in fracturæ loco excrescens vocatur *Callus*. *Exostosis.*

202. Increscens Exostosis nullum dolorem movet ex sua aliena qualitate; ut præcedentes tumores ossium, & ad attactum præbet tumorem durum, immobilem, quo ab omnibus tumoribus in parte molli distinguitur. Sed sensim magis increscens tendendo supertensas partes sæpe irritat. *Signa.*

Cauſæ. 203. Frequens eſt Rachitidi, poſt oſſis contuſionem, & fracturam, ſi fibræ oſſeæ fundentes materiem oſſeam concreſcibilem in incremento ſuo non coercentur.

Curatio. 204. Si tegumenta ſuper exoſtoſin non ſunt inflammata, neque valde dolentia, artificioſum ſuſtentaculum, moderans incrementum, eſt applicandum. Applicanda ſimul *pulveres*, vel *emplaſtra*, quæ cito *os indurare* faciunt, cavenda excoriatio; non niſi ob ſummum inſtans periculum, exoſtoſis auferenda, cum os nudatum cariem contrahat.

Tophus. 205. Oſſis autem excreſcentia, ex oſſe corrupto, dura ſæpe inſtar calcis, quemadmodum in articulis podagricorum, & in aliis partibus oſſium, eorum, qui Lue Venerea laborant, vocatur *Tophus*, & etiam ex figura *Nodus*: hic nullam admittit medelam in podagricis, ſed in Venerea Lue tractandus, ut oſſis caries.

Gumma. 206. Tumor autem oſſis corrupti, & perioſteo privati latior, & planior, habens colorem lardi corrupti flaveſcentis, ſeu gummi, ex colore *Gumma* vocatur. Hæc excreſcentia radula auferenda, vel multis foraminibus perforanda, & ut caries tractanda.

Fungus. 207. Interdum autem lamellæ oſſium ſemicorroſæ a reliqua ſubſtantia recedentes formant tumorem ſpongioſum, qui vocatur *Fungus* oſſium. Hic, ut Tophus, & Nodus ab acri rodente humore naſcitur, & ut caries curanda.

Caries. 208. Omnis oſſis corroſio, corruptio, coloris naturalis mutatio, ſideratio, cum perioſtei ablatione, vocatur *Caries*, ſeu *Teredo*. In qua duæ diſtinctiones occurrunt, (1) ſi os privatum perioſteo ſervat eamdem figuram, ſed mutat ſuum colorem cœruleo-candidum, in luridum, flavum, fuſcum, nigrum, ſenſim majorem corruptionis gradum indicans, (2) ſi aliquid amittitur de ſubſtantia, ac ſi eſſet ulcus oſſium, exhibens ſuperficiem excavatam, corroſam, inæqualem.

Cauſæ. 209. Cariei cauſæ externæ ſunt contuſio, vulnus, ablatio perioſtei, oſſis aeri frigido expoſitio. Internæ vero, inflammatio, eryſipelas, ulcus perioſtei, humor acris medullæ in Venerea Lue, ſcorbuto, rhachitide, pædarthrocace, ſpina ventoſa, variolarum metaſtaſi, ſtagnatio medullæ cum ſequente corruptione.

Signa. 210. Signa cariei apertæ ex recenſitis patent, quando ad attactum ſentitur aſperum; ſi vero caries abſcondita lateat, liquor effluens eſt fuſcus, ſubniger, pinguis, ichoroſus, fœtens inſtar lardi ſpeciali fœtore: turundæ, & vincturæ nigrore infectæ eſſe ſolent; caro circa aperturam laxa, ſpongioſa, excreſcens; ulceris frequens recrudeſcentia non leve eſt latentis cariei indicium.

Curatio. 211. Pars oſſis corrupta ad vivens, & ſanum eſt auferenda, quod in levi carie abſolvitur linteo carpto ſicco, vel *lavamentis ſpirituoſis*, *antiſepticis*, *balſamicis*; *pulveribuſque ſiccis* inſperſis, ſimilibuſque injectis, & inditis. Sed in graviori carie leniter corrodentia ſunt adhibenda, inter quæ Euphorbium, & Sabina excellunt. Sed in graviori malo, corrodente ex mercurio in aqua forti ſoluto caries tangenda. Si vero his levioribus non cedit, pars carioſa tum parva terebella multis in locis perterebranda uſque ad ſanum; vel radula, vel lima, ſi fieri poteſt, caries eſt auferenda. Aut ferro candenti eſt urenda, ſi pars hanc ſolam curationem admittit. His omnibus nihil juvantibus, pars eſt amputanda. Dum hæc tractantur, poteſt pars foveri, & tegi *fomento*, *vel cataplaſmate*; atque corpus muniri conveniente *apozemate*.

Corollaria. 212. Cur os carioſum mutat colorem in luridum, flavum, pinguem, plumbeum, nigrum; & quid notat illa coloris mutatio?

Medullæ naturalis candidus color, ſi accedit corruptio, ſic ſenſim ſuum colorem mutat, & quo intenſior eſt corruptio, eo ſenſim ſuum colorem mutat,

tat, & quo intensior est corruptio, sic etiam magis in nigredinem vergit.

213. Cur os carioſum, asperum, spongioſum, fragile?

Os privatum periosteo, & inæqualiter in sua superficie corroſum attactu est asperum: & quia multa filamenta ossis sunt separata, aliaque semicorroſa, tota moles minus erit cohærens, ut multo leviori causa diffringi possit.

214. Cur fœtor lardi corrupti specialis in ossis carie?

Medulla in sua substantia est pinguedo, quare si putrescit, ut fit in carie ossis, fœtor exhalans est ut putrefactæ pinguedinis, sed quia tamen aliquomodo differt, ideo specialis assurgit fœtor ex medulla corrupta, ut si quis semel eum fœtorem olfecerit, solo illo fœtore speciali detegere valet, num in ulcere vel fistula subsit os carioſum.

215. Cur circa Cariem, Caro laxa, mollis, spongioſa, tumens; ulceris labra inversa; Ichor tenuis fœtens, fragmentulis nigris infectus; ulceris recrudescentia, & pertinacia contra medicamenta aliis in ulceribus probata?

In carioſo osse est medulla putrefacta, quæ sanguinem in carne hærentem coinquinat, hic putredine turgens carnem tume carne hærentem coinquinat, hic putredine turgens carnem tumere facit, & quia simul fibræ amittunt per putredinem contractilitatem, caro fit laxa, & spongioſa. Labia ulceris cariei proxima magis infecta magisque tumentia, quam cutis remotior magisque firma, faciunt intorqueri labia. Quoniam putrefacta medulla in cavernis ossium hærens non potest exprimi, ut fieri potest ex parte molli, continua manet scaturigo, unde ulceris pertinacia, & recrudescentia. Denique quædam lamellæ ossium integre corruptæ, & inde nigræ, secedentes cum ichore effluunt.

216. Cur Caries a causa externa facilior curatu, quam a causa interna?

Caries a causa externa supponit reliquum corpus sanum, quare morboſus humor hic deponi nequit. Sed si fiat a causa interna, designantur, non solum in hac, sed in reliqua medulla corruptionem esse; & ab interna causa curari nequit, nisi priori morbo curato.

217. Cur Caries ex Lue Venerea non cedit medicamentis externis, & a spina ventoſa est periculoſiſſima?

Etiamsi omnis malignitas cariei posset ex osse tolli manente Lue Venerea, tamen non esset sanata caries, nam Venerea Lues, quæ potuit antea os integrum corrumpere, non desisteret jam os debilitatum, & infectum afficere, quare frustra per externa medicamenta tentatur Cariei curatio ex Lue Venerea; sed si sanata sit Lues Venerea, facillime ad sanationem ducitur. Si autem sit Caries ex spina ventoſa, illa numquam est superficialis, nam, nisi totum os sit exesum, non apparet Caries ex hac causa: & quod pejus est, utplurimum tunc multa ossa succesſive invadit.

218. Cur Caries periculoſior, & difficilior curatu circa extrema ossium, quam circa media?

Ossa duriora circa medium, magisque compacta, non tam facile corrumpuntur: ad extrema autem friabiliora, & medulloſa permittunt citiorem corruptionem, unde majus periculum, & curandi difficultas.

219. Cur Caries ad articulos periculoſiſſima?

Mollitudo ossis circa articulos est maxima, ut diximus. Ichor depositus in cavum articuli, ubi evacuari nequit, destruit mucilaginoſas glandulas. Interdum alterum os simul inquinans, atque producens ancyloſin, vel articuli motum difficiliorem, præ aliis locis auget periculum.

220. Cur Caries circa articulos citius proserpit?

Quo ossium lamellæ fragiliores, eo citius a corruptione destrui possunt, quemadmodum est circa articulos, nam circa medium ossa sunt firmiora, & magis compacta.

221. Cur Caries in pueris citius pergit, & curatu est difficilior?

Puerorum ossa mollia facillime dissolvuntur, & quoniam succulentiora quam in adultis, difficilius curari possunt.

222. Cur pinguia ossibus nudis applicata generant Cariem?

Pinguia applicata ossibus nudis tenacissime adhærent, ut suffocent ceterorum humorum transitum; eadem oleosa in loco calido stagnantia, rancida facta, subjectum os corrodunt.

223. Cur os carioſum cito deligandum?

In ossibus debilis est circulatio, quæ attactu aeris frigidi facile extinguitur, atque medulla, in calore fluxilis, concrescit in cellulis aeris frigidi attactu; quare ossa cito, & in loco calido deliganda.

224. Cur cum linteo carpto ficco deligant os carioſum?

Ut linteum siccum imbibat omne ichorosum, quod reliquam sanam medullam inficeret.

225. Cur exostosis ex Rhachitide, vel a causa externa nata, raro convertitur in Cariem?

In hujusmodi ossis præternaturali incremento nulla habetur corruptio, quare pars ita excrescens tali modo induratur, ut callus nascatur in ossium fracturis. Sed si per corruptos humores ossa excrescunt, ipsum incrementum est corruptum, quare apertura in integumentis facta exhibet os carioſum.

Mala conformatio. 226. Denique mala fit ossium formatio, ut in gibbosis, valgis, & omnibus distortis, & incurvatis membris, & aliena figura ossium cranii: quæ omnia, si nata sunt, vix emendari possunt, sed, dum crescere incipiunt, machinis sustentantibus præveniuntur. Frequens est morbus in Rhachitide, & nimia ossium mollitudine, aut si os fractum mollitudine, aut si os fractum male reponitur.

Membranarum, & vasorum morbi. 227. Ex morbis, qui afficiunt membranas ossium (189. 3), frequentissimus est inflammatio: hæc prout periosteum externum, vel membranas in cavo ossium aggreditur, varia præbet phænomena, & curandi difficultatem.

Periostei inflammatio. 228. Periosteum enim externum maximum dolorem quidem movet, sed minus periculosus est morbus, quam qui fit in membranis internis; quoniam materia morbi ex ossis cavo difficulter evacuari potest, simulque medullam inficit, & sero detegitur, non nisi post magnam corruptelam.

Signa. 229. Cognoscimus periostei inflammationem ex signis generalibus inflammationis profundæ; dolore, & ardore, pulsatione profunda, cum lato tumore partis; sæpe cutis color vix mutatus observatur; sed pressio levis ad os subjectum admodum auget dolorem.

Curatio. 230. Cito tentanda est curatio priusquam os est corruptum, ducendo materiem ad cutim, per *laxantia*, *fomenta*, *cataplasmata*, *& unguenta:* atque incisio facienda secundum corporis longitudinem ad os usque, ut materiæ morbi præbeatur exitus, si fiat in parvis articulis cum vehementissimo dolore.

Abscessus. 231. Hic autem dolor ardens, vehemens, sensim increscens, ultra quatuordecim dies perseverans, accedente febre erratica cum frequenti horrore, pauloque mitiori calore corporis, docet inflammationem abiisse in suppurationem.

Effectus. 232. Pus hic manens sensim fiet acrius, corrodet periosteum sensim latius, privabit os influxu vitali, quod inde cum sua medulla corrupta in pessimam cariem convertetur.

Curatio. 233. Pus ita profunde hærens diu continebitur, antequam rumpetur externe: igitur protinus aperiendus est locus usque ad os, sectione, vel *Escarotico* applicato, dein detectum os multis foraminulis est perforandum, quo citior fiet exfoliatio, & novi periostei generatio. Ulcus depurandum, & implendum linteo carpto ficco, applicanda *lavamenta spirituosa*, *antiseptica*, cum

pul-

pulveribus siccis resinosis antisepticis. Cavendum ab aquosis, pinguibus, & attactu aeris; rara, & cita in aere calefacto facienda est deligatio.

Sphacelus.

234. Si vero validissima adfuit inflammatio, in qua incipit fieri coloris diminutio, cum seusus diminutione ad attactum, tumor fiat laxior, sed tenax, & minus dolens, & calens, color cutis fit pallidus, griseus, lividus, hæc denotant inflammationem abiisse in sphacelum.

Effectus.

235. Si talis fuit facta mutatio, raro istud membrum conservari potest, nam os fluxu vitali privatum, & materia sphacelata corrosum cetera adiacentia brevi inficit, & malum subito late serpit.

Curatio.

236. Si ullo in casu requiritur cita medela, hic excellit, quare protinus usque ad os pars est incidenda, locus depurandus *antisepticis*, & pars tegenda cataplasmate, quale in *sphacelo* adhiberi solet. Reliquum, ut caries curandum.

Membranæ internæ inflammatio.

237. Ut periosteum externum, ita membrana cingens ossium cava, & cellulas, atque includens medullam Inflammatione tentari potest, quæ etiam in suppurationem, & corruptionem mutari potest. Sed in hoc loco semper pejor, quia morbosa materia evacuari nequit, nisi prius totum os sit corruptum, & adjacens medullam teterrimam corruptelam producit.

Signa.

238. Hanc vix valemus a spina ventosa distinguere, & forsan idem est morbus; adsunt signa latentis inflammationis, cum dolore osteocopo profundo continuo, fixo, nullis medicamentis cedente, sed ad attactum non aucto; verum motu muscolari istius membri admodum intenditur dolor.

Curatio.

239. Statim omni ope tentanda est inflammationis resolutio, venæ sectione, *antiphlogistis*, & *laxantibus* tam internis, quam externis.

Suppuratio, & Sphacelus.

240. Si autem transeat in suppurationem, vel sphacelum, quod ex vehementia, & diuturnitate symptomatum conjicimus; tunc omni ope tentanda est curatio superius recensitis auxiliis (233. 236.) His nihil juvantibus, totum os corrumpitur cum sua medulla, afficitur etiam periosteum, tenditur, inflammatur, corrumpitur; partes molles adiacentes tandem tumere, & inflari incipiunt, pars tunc tacta valde dolet; sola amputatio tunc restat pro curatione.

Articulorum Morbi.

241. Ossa quatenus inter se componuntur, ut moveantur in suis articulis (189. 4.) aliud genus morborum patiuntur, nam fiunt articulorum Rigiditas, Concretio, & Luxatio, quod genus ultimum speciali titulo exponitur.

Articulorum Ancylosis.

242. Si Articulus aliquis mobilis ita impeditur in suo motu, seu flexura, ut non nisi valida applicata causa flecti, aut extendi possit, Rigiditas, seu immobilitas articulorum vocatur, sed ut sit Ancylosis, causa impediens debet esse constans, nam si ex convulsione, aut dolore articulus fit immobilior, ad Ancylosin non refertur.

Causa.

243. Causæ Rigiditatem inferentes referri possunt (1) ad glandulas mucilaginosas, (2) mucilaginem ipsam, (3) Ligamenta nectentia, articulos, (4) ossa in articulo, (5) muscolorum rigiditatem.

In glandulis.

244. Glandulæ mucilaginosæ, contusione, inflammatione, luxatione, abscessu, tumore strumoso, induratione, vel corruptione inutiles factæ, Ancylosin generant, quæ exigit medicamenta *resolventia*, in forma linimenti, vel fomenti articulo applicata, cum leni frictione, & motu membri.

In mucilagine.

245. Mucilago autem deficiens, vel alienata, uti in scorbuticis, & Lue Venerea laborantibus, ut & arthriticis, exigit medicamenta his morbis appropriata, ex quibus quoque titulis petenda sunt.

In ligamentis.

246. Sed ligamenta indurata, ut non facile sequantur, per *oleosa resolventia*, & *laxantia* sunt emollienda.

In ossibus.

247. Os ipsum variis modis potest Ancylosin producere, ut fit in exostosi, male formato callo post fracturam circa articulum, ossis in articulo corrosione, quæ omnia medelam fere respuunt.

248.

In Musculis. 248. Interdum vel ipsi musculi, vel eorum tendines ita contrahuntur, & indurescunt, ut pars ea reddatur immobilis. Hæ partes simili modo, ut dictum est in Ligamentis, (246) sunt curandæ.

Articulorum Concretio. 249. Quum perichondria capiti, & acetabulo ossium adferuntur, ut partes nudatæ cum quiete se mutuo tangant, brevi tempore concrescit os. Hujus oblationis multæ sunt causæ, ut contusio valida perichondrii; consumptio per abscessum articuli; mucilago acrior, ut in arthriticis, & podagricis, atque scorbuticis, perichondrium corrodens; denique ablatio tendinis articulum moventis faciunt articuli concretionem nulla arte tollendam.

Corrollaria. 250. Cur post articuli abscessum, vel fistulam sæpe Ancylosis?

Pus diu hærens in cavo articuli corrodens perichondrium permittit, ut partes articuli denudatæ concrescant.

251. Cur post punctura tendinis sæpe Ancylosis?

Tendinis punctura sæpe ejus parit corruptionem: si tendo aufertur, modo non plures tendines eumdem articulum movent, articulus immobilis relictus concrescit.

CAPUT III.

De Fractura ossium.

Definitio. 252. Soluta unitas in partibus durissimis nostri corporis subito facta, per aliquam vim externam, ut os istud solvatur in duo, vel plura fragmenta magna, vocatur *Fractura*.

Causæ. 253. In ossibus firmis, & sanis semper requiritur valida vis diffringens, verum in pueris ob mollitiem, hyeme ob fragilitatem, & in carie, & lue Venerea, quia pars quædam destructa est, ex levissima causa interdum frangitur os.

Simplex. 254. Si solum os diffractum sit, quod prius erat sanum, in duo, vel tria fragmenta in eodem loco, vocatur *fractura simplex*.

Compositæ. 255. Sed si antecesserit ossis caries, vel jungitur cum vulnere, notabili contusione, fractura in alia parte, luxatione, inflammatione, ulcere, vel & aliis morbis, vocatur *fractura composita, mixta, seu complicata*.

Species. 256. Fracturæ ex figura in varias distinguuntur species, ut sit Transversa, & Obliqua, Longitudinalis ad *fissuras* refertur, si nulla pars ossis integre separetur ab altera, sed in medio rimam contrahat. Os autem in multa parva fragmenta diffractum vocant *Comminutionem*; sed si pars lata, & plana secante instrumento est ablata, vocant *Exfoliationem*; hæc autem pars admodum tenuis ablata dicitur *Dedolatio*. Hæ species variis in ossibus contingentes ex osse specialia nomina accipiunt infra tradenda.

Effectus. 257. Dum frangitur os, ejus mutatur figura, tollitur sustentaculum, destruitur actio ab integro osse dependens, atque simul solvitur periosteum, membrana medullaris, & vasa per integram partem ossis antea decurrentia. Inde fit (1) figura membri mutata. (2) musculi sustentaculo orbati accurrantur, & alienam habent tractionis directionem. (3) membri motus, & actio impeditur. (4) fibræ osseæ, periostei, & vasa rupta effundunt liquores, qui vel formant sensim callum, vel stagnando corrumpuntur. (5) Interdum fragmenta eminentia adjacentes partes molles, carnem, membranam, arterias, venas, nervos, premendo, irritando, lacerando, faciunt Dolores, Stupores, Convulsiones, Inflammationes, Ariduram, Corruptionem, Sphacelum, Ecchymosin, & multa alia mala.

Detectio. 158. Præsentiam fracturæ cognoscimus sensibus, & ratione, (1) visu, si membri figura subito fuit mutata in loco ubi nullus est articulus: hoc fallit in fissura, seu fractura oblonga; in transversa si partes fractæ servant proprium

prium locum; in membro ubi plura sunt ossa, quæ omnia non simul franguntur. (2) Auditu, si æger ipse, vel Chirurgus, membrum fractum artificiose tenens, movens crepitum; vel strepitum audiat. (3) Tactu, si Chirurgus digitis suis percipiat in membro, ubi nullus est articulus, eminentiam, foveam, vel vacillationem fragmentorum. (4) Ratione, si conferat partem læsam oppositæ parti sanæ; si æger non possit membrum ut antea movere; si perpendat magnitudinem causæ, seu impetus, & modum directionis, ad naturalem cohæsionem, & firmitatem ossis.

259. Omnibus auxiliis his vix valemus fracturam oblongam, aut fissuram detegere, quare utplurimum nimis sero eam dignoscimus. Eam tamen adesse conjicimus ex magnitudine causæ, tumore, inæqualitate, & dolore partis, atque denique si ex apertura simul facta effluat sanies fœtens, ut ex ossis carie. Fissuræ autem Cranii detectio infra tradetur. *Detectio in oblonga fractura.*

260. Facilem, aut difficilem curationem, periculum majus, & minus, ex sequentibus conjicere possumus. *Prædictiones generales.*

261. Simplex fractura minus periculosa, quam composita.

262. Fractura transversa minus periculosa, & curatu facilior, quam obliqua.

263. Quo fractura plura fecit fragmenta eo difficilior.

264. A causa externa minus periculosa, quam a quavis causa interna.

265. Satius est unum os esse fractum in membro, quod duo ossa habet, quam utraque fracta.

266. Quo longius in fractura a se invicem recedunt fragmenta, eo periculosius, & curatu difficilius.

267. Circa articulum majus periculum, & difficilior curatio, quam circa medium.

268 Quo fractura pluribus stipata symptomatibus, eo periculosior.

269. Fractura vetusta difficilem curationem promittit.

270. Facilius in pueris, & juvenibus, quam senibus, fit restitutio, & curatio.

271. Os femoris fractum si faciat fragmentum, præprimis partis superioris, extra cutim eminere, maxime ad interiora femoris, quum ibidem vasa majora sint locata, raro curari potest.

272 Fractura in corpore morboso, valetudinario, difficiliorem curationem, & majus periculum portendit.

273. Quo plures fracturæ in eo corpore eo pejus. *Curatio.*

274. Curatio generalis his tribus absolvitur: (1) Restitutione. (2) Retentione restituti. (3) Consolidatione.

275. Restitutio absolvitur Extensione, atque Repositione fragmenti recedentis in priorem naturalem situm. Hæc autem Extensio, & Repositio non requiritur, si fractura fuit transversa, ita, ut fragmenta naturalem situm retineant, neque requiritur in fractura oblonga, aut fissura. *Restitutio.*

276. Fractura non multum ex sua sede remota, in pueris, corporibusque infirmis in parva parte, recens parva, & lenis requiritur extensio; fragmenta autem multum recedentia, in constante ætate, corporibusque robustis, membro magno multis musculis formato, vetusta, fortior requiritur extensio. *Extensio.*

277. Ad extensionem requiruntur: (1) utraque fragmenta manibus, vel fasciis, aut mantilibus apprehendenda prope fracturam. (2) firmandus æger, ut se invertere, vel movere non possit. (3) Dein membrum in tali situ ponendum, ut musculi ab omni parte in æquali sint tensione, idest membrum ita flexum esse debet, ut nullus musculus præ aliis sit extendendus quod ab omnibus Chirurgis non observatur, cum tamen remoretur restitutionem, & majorem dolorem moveat, si non observetur. (4) Extensio ipsa, posito *Extensionis requisita.*

mem-

membro in ſitu ſtatim monito, lente & ſenſim debet fieri: ſenſim fortius trahendum, atque continuandum donec extrema fragmentorum ſine mutuo contactu reponi poſſint, quod dignoſcimus ſi in loco fracturæ formetur cavitas. (5) Si ad extenſionem hanc non ſufficiunt manuum vires, adhibenda inſtrumenta extendentia, quod ſemper facit majorem dolorem, & minus felicem reſtitutionem.

Extenſionis impedimenta. 278. Extenſio hæc ſuſcipi non debet, ſi fieri non poſſit reſtitutio, ut interdum fit (1) ſi nimis valida adſit inflammatio, quæ *Cataphliſmate antiphlogiſtico* compeſcenda, dein Extenſio eſt ſuſcipienda, (2) fragmenta ſoluta ſi adſint ſine apertura, in ordine ſunt locanda, ſed ſi vulnus adſit eximenda, adhærentia autem relinquenda, (3) fragmentum per vulnus eminens, poſt depurationem ſi ſit ſordidum, non impediens reſtitutionem; relinquendum; ſed reſtitutionem impediens auferendum, quantum requiritur, forfice, vel ſubtili ſerra. Latens autem fragmentum impediens reſtitutionem nonnulli ſuadent facta apertura auferendum eſſe, ſed non caret periculo.

Repoſitio. 279. Extenſione facta, ut extrema oſſis fracti non poſſint in repoſitione ſe mutuo tangere, leni agitatione, vel quadam flexura inæquales ſuperficies in loco fracturæ ſibi invicem accommodandæ, dein ſenſim minuenda extenſio, ut tractione muſculorum os remotum in proprium ſitum cum oppoſito redeat. In hac repoſitione cavendum ab omni preſſione, qua vel caro, vel membrana potuiſſet urgeri inter inæquales eminentias oſſium: nam, ſi pars mollis fuerit intercepta, magnum dolorem creabit, atque deinceps non facile extricari poterit.

Signa bonæ repoſitionis. 280. Os fractum bene repoſitum eſſe conſtat (1) reditu figuræ naturalis iſtius membri, vel oſſis. (2) Comparatione cum parte oppoſita ſana. (3) Diminutione doloris, qui aderat ante repoſitionem.

Retentio. 281. Ut oſſa fracta, & repoſita inter ſe conſolidentur, requiritur, (1) ut pars ſuſtentaculo orbata, per artificioſa ſuſtentacula in figura parti huic naturali retineatur. (2) & ut in eodem ſitu maneat, donec, creſcente callo, partes fractæ fuerint inter ſe confirmatæ. Ad hoc obtinendum adhibemus faſcias, ſplenia, ferulas, & reliqua externa artificialia ſuſtentacula.

Splenium. 282. Poſt repoſitionem pars tegenda contra frigus externum, atque prævenientis pruritus, & incommodus ſitus: hinc ſplenium primum ſit tenue, ne plicas contrahat, quod vino rubro, vel ſpiritu vini debili primo humectari poteſt; alii autem primo applicant Empl. Diapalma, Griſeum, Defenſivum, Diapompholigos, quod omnibus non placet, quum pinguia ſæpe in ea parte excitent pruritum, & puſtulas, & non promoveant conſolidationem.

Faſcia. 283. Ut oſſa repoſita retineantur in ſuo ſitu, & ne callus ſuccreſcens deinceps nimis luxuriet, fractura eſt modice cingenda faſciis. Faſcia prima ter circumducenda ſupra fracturam ipſam, ut ſuſtentet modice oſſa fracta, reliqua pars faſciæ ſenſim dirigatur circumducendo ſurſum. Dein altera faſcia eodem modo circumducatur, ut prior, ſed ſupra fracturam ipſam, reliquum faſciæ cingat partem ſub fractura, atque dein dirigatur iterum ſurſum, ubi definit, quare hæc faſcia longior eſſe debet quam prior. Cavendum in hac cinctura, ne ulla adſit plica.

Ligatio an ex arte facta ſit. 284. Modice conſtrictas eſſe faſcias ſcimus, ſi pars ſub fractura tumore molli, & calido tumeat; cum pars tam valide ſit cingenda, ut aliquomodo impediatur ſanguinis reditus per venam, unde formatur ille tumor. Si vero nimis arcta ſit cinctura, ut per venam, & arteriam intercipiat circulationem, pars infra fracturam concitabit tumorem durum, lividum, vel nigrum, calor naturalis partis extinguetur, & pars fiet ſtupida; in quo caſu paulo laxius ſtatim pars cingenda. Sed ſi nullus tumor appareat, ligatio paulo fortior facienda.

285.

285. Ne pars motu membri vel causa externa movente post repositionem in loco fracto moveatur, supra fascias machinis rigidis est firmanda, quæ dicuntur ferulæ. Hæ debent habere figuram, & magnitudinem membro accomodatam; confician̄tur ex charta compacta, vel ligni laminis excavatis. Si vero habeat membrum cavitates, vel eminentias, loca excavata ita spleniis complicatis sunt implenda, ut sub ferulis æqualis sit superficies, ne una pars magis, vel minus prematur. *Ferulæ.*

286. Ferulæ sustentandæ, & adducendæ tribus funiculis bis circumeuntibus membrum supra ferulas, nodo solubili colligendis, & firmandis. Primus funiculus sit circa medium ferularum immediate supra fracturam, dein duo reliqui extremi funiculi eodem modo firmandi. Constrictio funiculorum tanta debet esse, ut habeantur signa bonæ deligationis (284.) Ope horum funiculorum pars paulo strictius, & laxius potest constringi. *Funiculi.*

287. Fractum membrum ita deligatum, vel mantili, vel canali, vel pulvinari ita est muniendum, ut commodissime diu in quiete sine molestia possit retineri; quæ omnia pro diversitate membri fracti sunt adhibenda, ut infra exponetur. *Machinæ in fracturis.*

288. In positura membri fracti post restitutionem, & deligationem tria observanda. (1) ut quantum fieri possit omnes musculi hujus membri sint in æquali extensione. (2) ut retineatur membrum in situ aliquo modo elevato. (3) ut molliter, & æquabiliter decumbat supra lectulum, vel pulvinar, vel alia substrata, quæ æquabile sustentaculum præbent. *Posituræ Membri.*

289. Si simplex sit fractura, & ex arte sit facta deligatio, non est opus ante sextum, vel septimum diem innovare deligationem. Sed in fractura composita, vel cum multis symptomatibus, quotidie innovanda deligatio. In qua cavendum, ne fractura moveatur. In simplici fractura renovatio permittit fortiorem constrictionem, ut impediatur calli deformitas. *Tempus, & modus renovandi deligationem.*

290. Vascula per ossis substantiam decurrentia, simul abrupta in fractura, fundunt humorem gelatinosum, qui sensim in ossis duritiem commutatur: hujus humoris concreti massa firma vocatur *Callus*. Hic dum generatur fascias solet inficere colore quodam rubello, quod præbet calli generationis signum. Non omni ætate, & in homine sano, vel morboso eodem tempore hæc fit Calli generatio, & in firmam massam commutatio; citius enim in junioribus, sanis, & robustis, tardius autem in senibus, & morbosis corporibus. Quo ossa sunt minora eo citius, quo majora eo tardius consolidantur. Inde Calviculæ, Costæ intra 20. dies: Radius, Ulna, Fibula intra 30. dies: Os Humeri, Tibiæ intra 40. dies: Os femoris vix intra 60. vel 70. dies consolidantur. In quibus quoque respicere debemus ad impetum, quem ferre debent ossa. *Calli generatio.*

291. Curatio hucusque tradita valet in fractura simplici, sed si aliquod adjungitur Symptoma, sæpe debemus ab ordine hoc recepto aliquomodo recedere. *Symptomatum curatio.*

292. Si Dolor jungatur fracturæ, is potest generari (1) si ossa fracta non bene sunt reposita, quod ex dictis (280) dignoscitur; quando statim in debitum situm ponendum est os fractum. (2) si inter reponendum membrana, vel portio carnis inter fragmenta sit recepta (179), nova facienda est extensio, & caro ambiens molliter movenda, ut pars inter fragmenta recepta extricetur, dein sine pressione supra fracturam os reponendum. (3) si validior fasciarum, vel funiculorum constrictio (284) dolorem pariat, tantum relaxanda constrictio, ut mitescat dolor. (4) sustentatio inæqualis, præprimis sub calcaneo, summam molestiam, & dolorem parit; substrata itaque tam artificiose sunt locanda, ut totum membrum æqualiter sustentetur, & molliter jaceat. Juvat calcaneum locare supra fasciam cum ad latera calcanei suffulciunt. *Dolor.*

Pruritus & Pustulæ. 293. Strictiore cinctura, vel applicatione pinguium ad fracturam non raro intolerabilis primo concitatur pruritus, tandem excitantur pustulæ, & vesiculæ aquosæ. Statim tunc innovanda est deligatio, & pars minus arcte cingenda: removenda pinguia, & pars abluenda *Lavamento*, quod pruritum, & pustulas compescit; si vesiculæ adsint, eæ pertundendæ, ut Lympha effluat. Si vero epidermis sit ablata, & cutis concresceret, spleniis applicatis, pars inungenda *Linimento* apto.

Vulnus. 294. Si fractura complicatur cum vulnere, valida contusione, vel Sphacelo, solita medicamenta his morbis apta adhibenda sunt: sed mutanda est deligatio: nam omni die innovanda est deligatio, & fasciæ applicandæ, quas vocant Ligaturam biblicam, seu fasciam multorum capitum, ut pars deligari possit sine partis motu, vel elevatione: fractura quoque minus arcte cingenda; & vulnus medicamentis vulneri aptis tegendum.

Corollaria. 295. Si ejusdem membri simul adsit Luxatio, primo restituenda est luxatio, si commode fieri potest, aliter os fractum primo reponendum, & deligandum: minus diu membrum relinquendum in quiete, metu ancylosis; sed si articulus antea luxatus sit movendus, os fractum prope articulum manu firmiter tenendum dum movetur articulus, ne simul moveatur fractura. Reliqua Symptomata restitutionem impedientia superius (278) recensita sunt.

Curatio aliena. 296. Si ab imperito Chirurgo tractetur fractura, hæc duo fieri possunt mala. (1) si sæpius in innovatione deligationis moveat os fractum, extrema fragmentorum non concrescunt: unde deinceps nunquam possunt consolidari, ita, ut in medio membri novus veluti formetur articulus usui ineptus; sola amputatio pro curatione restat. (2) si male reposita fuit fractura, dein partes callo firmatæ membri torpedinem & deformitatem relinquunt. Suadent multi, os iterum in hoc loco frangendum esse, & dein reponendum: sed non concipio, bonam deinceps fieri posse restitutionem, cum male formatus callus debitam restitutionem impediet.

Corollaria. 297. Cur fractura in membris superioribus curatu facilior, & minus periculosa, quam in membris inferioribus?

Ossa membrorum inferiorum sunt majora, quare ad curationem longius requiritur tempus. Atque membra inferiora totum pondus corporis sustentare debent. Denique pars corporis inferior remotior a corde, & quia sursum contra naturalem gravitatem reducere debet humores, si debilitetur in fractura, majus periculum subit ab accumulatis in se humoribus, quam pars superior.

298. Unde interdum dolor permanens in osse facto, & quoad externam figuram bene repositō?

Si inter reponendum portio membranæ, vel carnis recipiatur in asperitates fragmentorum.

299. Cur os fractum brevi tempore non repositum, deinceps repositum non coalescit?

Extremitates ossis fracti si brevi tempore, dum adhuc vascula ossium sunt recentia, non junguntur ad se invicem, coalescere non possunt: nam illæ extremitates diu non repositæ obducuntur novo periosteo, quod coalescentiam cum altera extremitate appositā impedit.

300. Cur os in parte carioſa fractum difficile curatur?

Tale os laborat duplici morbo. (1) pars carioſa demit portionem sustentaculi. (2) ex parte carie consumta vix crescit callus, & liquor effluens ab ichore cariei corrumpitur. Quare membrum diutius retinendum in quiete, quotidie deligandum, adhibenda ligatura biblica, & aperturæ medicamenta cariei adaptata indenda.

De

De Cranii Fractura.

301. Veteres duodecim ſpecies fracturæ in cranio numerarunt, quæ ſatis commode ad tria genera referri poſſunt. (1) Ad inciſionem per inſtrumentum durum, & acutum, ut eſt, A. *Sedes*, ſeu *Veſtigium*, B. *Inciſio*, C. *Præciſio*, D. *Dedolatio*. (2) ad Fiſſuram, A. *Rima capillaris*, B. *Sciſſura*, ſeu *Rima viſibilis*, C. *Contrafiſſura*, quæ etiam Reſonatio dicitur. (3) ad Contuſionem. A. *Fracturæ Impreſſio*, B. *Deſidentia*, C. *Depreſſio*, D. *Appropinquatio*, E. *Fornicatio*, ſeu *Teſtudinatio*. *Diviſio.*

302. Omnis ſoluta unitas in cranio oblonga, facta ab inſtrumento duro acuto, adacto inter partes oſſium, quæ in cranio non amplius extenditur, quam inſtrumentum intravit oſſa cranii, vocatur Inciſio. *Inciſionis Species.*

Si autem imperfecta fuit facta ſectio, ut ſi quis inſtrumentum acutum adigeret in molem aliquam ceræ, talis imperfecta ſectio vocatur *Sedes*, ſeu *Veſtigium*.

Secans autem inſtrumentum oblique in os cranii ita adactum, ut quaſi ſquammam elevatam fecerit, altera extremitate adhuc oſſi adhærentem, hanc ſectionem vocant *Præciſionem*, vel *Diſſectionem*.

Si vero hæc obliqua ſectio totam ſquammam integre abſtulit, vocant eam *Dedolationem*.

303. Oblonga, & non admodum lata facta ſolutio in oſſibus cranii, longius ſe extendens, quam intravit inſtrumentum ſeparans, ſive fuit acutum, ſive obtuſum; ita ut una, vel utraque cranii lamina uſque ad internam ſuperficiem ſit ſeparata, vocatur generaliter *Fiſſura*: hæc autem fit in una, vel utraque tabula ſimul. *Fiſſuræ Species.*

Talis autem fiſſura tam anguſta, ut oculo nudo detegi non poſſit, ſed affricto atramento detegi debeat, vocatur *Rima capillaris*.

Fiſſura autem amplior viſibilis generaliter vocatur *Rima*, & *Sciſſura*.

Si vero Rima capillaris, vel fiſſura non ſit in loco eo, cui cauſa fidens fuit applicata, ſed in latere oppoſito, hanc cranii fracturam vocant *Contrafiſſuram*, & *Reſonationem*, & *Opechema*.

304. Qui omnem Contrafiſſuram negant, ſequentia argumenta adferunt. (1) Quia oſſa Cranii non ſunt tam elaſtica, & fragilia, ut vaſa fictilia, vel ex vitro. (2) oſſa cranii futuris juncta impediunt fiſſuræ progreſſum. (3) quia cranium intus non eſt cavum ſolo aere plenum. Quam ob rem putant, cauſam fracturæ in oppoſita quoque parte fuiſſe applicatam, ſed non animadverſam. *Contrafiſſura negatur.*

305. Exemplis tamen probant contrafiſſuram. (1) aliquis in frontem lapſus accepit ſimul fiſſuram oſſis occipitis. (2) puella ad latus capitis a globo percuſſa, in terram prolapſa, ab utroque latere habuit fiſſuram. (3) Crania ſunt inventa, in quibus fiſſura erat in oſſe temporum parietali; pergens in occiput, uſque ad os temporum oppoſiti lateris. In oppoſitis autem partibus fieri poſſe fiſſuras dum ab una parte fit concuſſio, & homo dein cadat in oppoſitam partem, facile intelligitur. Atque obliteratis futuris fiſſuram propagari quoque poſſe, non eſt mirandum. Sed ſine his rariſſimum eſſet generari contrafiſſuram. *Contrafiſſuram adfirmant.*

306. Tertia ſeu ultima ſpecies fracturæ Cranii eſt *Contuſio*, quæ fieri debet ab inſtrumento duro, & obtuſo, uti in partibus mollibus, ſive ſolummodo os cranii mutaverit figuram ſine ſolutione, ſive ſolutum fuerit in minima fragmenta, quando vocatur *Fractura*. *Contuſionis ſpecies.*

Si intropreſſum fuerit cum multis minimis fragmentis, vocant *Deſidentiam*.

Cranium autem intropreſſum a cauſa obtuſa, ut fragmentum factum pre-

mat ſubjectam Duram matrem, vocatur *Depreſſio*, ſeu *Eſphlaſis*.

Sed ſi unum fragmentum intropreſſum, alterum vero ſit elevatum, vocatur *Appropinquatio*.

Denique ſi utriuſque lateris fiſſuræ fragmenta attolluntur exterius, hanc ſpeciem ex figura vocant *Fornicationem*, & *Teſtudinationem*.

Simplex & Compoſita. 307. Cranii fracturæ ſunt, ut aliorum oſſium fracturæ, ſimplices, vel compoſitæ (254, 255,) quod in prognoſi, & curatione magis ob adjectum cerebrum eſt obſervandum, quam in aliis fracturis.

Inciſionis curatio. 308. Simplex Inciſio (302) facile oculis patet, & ſemper conjunctum vulnus habet: quare ut vulnus cum denudato oſſe eſt tractanda: cita, & rara requiritur deligatio; omnia pinguia omittenda, ſed apertura linteo carpto cum balſamo copayvæ, vel melle roſarum cum ſpiritu vini debili eſt implenda.

Fiſſuræ detectio. 309. Ut cognoſcamus, num fiſſura (303) adſit, & ne futura cranii naturalis pro fractura habeatur, ſequentia ſunt ponderanda.

(1) Num æger contuſionis tempore ſimul perceperit fragorem.

(2) Perpenſo impetu, ex contuſione globuli pulvere pyrio ejecti raro contuſio ſine fiſſura vel fractura.

(3) Comparatione magnitudinis vulneris cum figura oſſis.

(4) Ex naturali firmitate, vel debilitate oſſis ſubjecti.

(5) Ex ſtrepitu inter manducandum.

(6) Ex oſſis inæqualitate per digiti attactum, ſi cutis ſit integra, vel ea aperta per immiſſum ſtylum, vel calamum ſcriptorium, cavendum in hoc ne fortiter pertractetur pars.

(7) Affuſione atramenti cum ſequente abſterſione, ſi relinquatur linea nigra. Sæpe tamen manet pericranium integrum cum oſſis fiſſura, quando non conſpicitur hæc linea.

(8) Ex ſymptomatibus inſequentibus. Integumenta ordinario ſeparantur ſeptimo die a cranio, ſi fiſſura, vel fractura adſit. Vulnus recuſat conſolidationem, quæ alias prompte fit in capite. Vulnus fundit Ichorem fœtentem. Caro in labiis vulneris fit laxa, mollis, tumida, cum quodam ſtupore.

(9) Ex ſymptomatibus ſupervenientibus, indicantibus contenta Encephali læſa eſſe, dolore vehemente, vomitu, vertigine, capitis debilitate, autium tinnitu, exitu cruoris per aures, vel nares, ſenſuum ſtupore, aphonia, torpore, apoplexia.

310. An fiſſuræ, vel fracturæ abſentiam arguit, ſi aliquid dentibus retentum moveatur, non concitet dolorem?

Si fiſſura, vel fractura eſſet in eo loco cranii, cui adhæret muſculus temporalis, doloris illa abſentia declararet nullam adeſſe fiſſuram, vel fracturam: ſed eadem in aliis locis cranii, quæ actione horum muſculorum non moventur, incertum eſſet indicium.

311. An fiſſura detegi poſſit ex ſono pulſi cranii, ac ſi concuteretur olla fiſſa?

Fruſtra ex hoc ſigno petimus indicium, cum olla plena intus, & ex multis fragmentis compoſita ſonum non edit: cum cranium intus ſit plenum, extus molli tegumento tectum, & ex multis oſſibus coagmentatis confectum.

Fiſſuræ Effectus. 312. Ex oſſe fiſſo effluens humor ſtagnans corrumpitur; os ipſum mutat colorem in luteum griſeum, nigrum; inficit adjacentia; ſequitur Diploes infectio; integumentorum intumeſcentia; meningum, & cerebri affectio. Hæc vehementiora fiunt, ſi pericranium ſimul ſit ruptum: aut ſi integumenta ſeparata permittunt aeris frigidi attactum; & prout exterior, vel interior tabula ſit fiſſa.

Fiſſuræ curatio. 313. Quoniam ſemper humor ex parte fiſſa effluit, qui copia majore, & ſuperveniente corruptela multa mala inducit, ille humor effuſus ſub integris

in-

integumentis hærens, eſt evacuandus, ne inficiat os, vel prolabatur in cavum encephali.

Cum vulnere.

314. Si fiſſuram faciens inſtrumentum ſimul integumentis ſatis latam fecit plagam, illa reddet effuſum humorem, & pandet viam ad os fiſſum, vel fractum, hoc in caſu capilli circa labia vulneris, vel contuſionis ſunt abradendi, ne in aperturam incidentes ſordeſcant, & remorentur curationem, & deliſe ad vulneris longationem. Si vero vulnus nimis ſit anguſtum, ſectione trans vergitudinum integumenta ſunt perſecanda inſtrumento acutiſſimo uſque ad os cranii. Sectio facienda a parte ſana verſus plagam, primo in labio inferiore quoad ſitum corporis, dein in ſuperiore.

Sine vulnere.

315. Si vero integumenta cranii manſerunt integra, & tamen conſtat Cranium contraxiſſe fiſſuram (309), ſine fragmentis liberis, vel vacillantibus, integumenta ſunt ſecanda cruciali inciſione inſtar X cum firma manu ad cranium uſque, ut ſimul perſcindatur pericranium. Prima ſectio uno ductu poteſt fieri retenta cute manu altera, ne ſecando ſubſequatur: altera autem ſectio duabus ſectionibus eſt abſolvenda: ſemper inciſio facienda a parte firma verſus plagam priorem inciſam primo in parte inferiore, dein ſuperiore: abraſis primo capillis. Plaga inciſa implenda linteo carpto ſicco, vel cum ſpiritu vini debili cum pauxilo mellis roſarum madido, relinquendo in poſterum diem, ut ceſſet hæmorrhagia.

Cum fragmentis.

316. Si vero cranii os ſubjectum in multa fragmenta ſit fiſſum, quod ex attactu dignoſcitur, quia ſentitur vacillatio, mollitudo, & auditur agitando ſtrepitus fragmentorum non permittitur prior ſectio, ſed elevata manu, ſi ſimul non adſit apertura, ea facienda eſt, in quam immittendus ſemicanalis cavus, qui dirigat mucronem forficis, qua perſecamus integumenta, modo in ſectione tradita, ſine preſſione ſupra fragmenta. Detecta fragmenta libere hærentia, pericranio non adhærentia forcipe tollenda: ſed firmiter hærentia pericranio nexa, non prementia meninges vel cerebrum, relinquenda. Sponte enim conſolidantur, vel ejicientur poſtea.

Cum hæmorrhagia.

317. Si cauſa fiſſuræ, vel fracturæ aliquod vas arterioſum magnum læſerit, ut inde ſequatur ſanguinis effuſio major; ſpleniolum ſupra arteriam compreſſum ſolet compeſcere hæmorrhagiam; ſi autem ita ſiſti non poſſit, acus incurvata cum filo, ſub arteria eſt trajicienda, atque filo, interpoſito ſpleniolo ceraceo, fortiter conſtringenda arteria.

Cum oſſe corrupto.

318. Si vi vero circa fiſſuram os ſit mortificatum exterius, quod ex pallore, flavedine, aut livore cognoſcitur, eo in loco multis foraminibus non penetrantibus ope ſubulæ, vel Ceſtri triquetri eſt perforandum, quo excreſcet novum perioſteum, & prævenietur exfoliatio, qui modus præ veterum raſura eſt laudabilior, & ſalubrior.

Fiſſuræ deligatio.

319. Generalis fiſſuræ deligatio debet fieri poſtquam cuncta hæc fuere peracta, & locus optime depuratus ab omnibus ſordibus, ut locus molliter impleatur pulvillis, ſeu plumaceolis ex linteo carpto ſicco, vel ſpiritu vini debili cum melle roſarum; aut ſpiritu maſtichino, vel Balſamo copaivæ, aut adjecto pauxillo liquoris myrrhæ, madido; cita fieri debet innovatio deligationis in aere callido, vel calefacto.

320. An rima capillaris radenda uſque dum evaneſcit, ſecundum veteres?

Si rima capillaris ſine effuſione humoris in cavum encephali habetur, ſimplici deligatione, apertis capitis integumentis, facile ſanatur: ſi vero raditur os, ipſa raſura plura mala infert, quam rima capillaris; quare in hac re veteres non ſunt imitandi.

Contuſionis cognitio.

321. Species contuſionis (306) qua cranium intropreſſum fuit, cognoſcitur (1) viſu, (2) tactu, (3) magnitudine cauſæ, (4) loco oſſis planiore, (5) oſſium mollitudine in pueris, (6) ſymptomatibus ſupervenientibus,

bus, ſtupore, ſopore, vertigine, convulſione, delirio, ſonitu auriumr, vomitu bilis, cephalagia, paralyſi, involuntaria evacuatione urinæ, & alvi, apoplexia indicantibus ſubjectum cerebrum premi. Ita intropreſſum cranium vel manet firmum, vel ſimul habet fragmenta vacillantia, quod ſedulo eſt explorandum priuſquam ſuſcipitur curatio.

Curatio. 322. Quum cranium intropreſſum vel propter durum os lædens ſubjectas partes, vel ſimul effuſum humorem, magnum periculum portendat, ejus elevatio ſtatim tentanda.

Si os ſit molle, non ſolutum in fragmenta, & cutis integra in pueris, abraſis capillis, elevatio tentanda ſtatim *Emplaſtro tenaci* ex corio confecto, in cujus medio nexum eſt filum duplicatum firmum. Vel applicanda eſt cucurbita antlia inſtructa; quæ vi perpendiculariter eſt attollenda: bis, aut ter repeti poteſt avulſio ſi requiritur.

Si non elevari tali modo poteſt, quod adſit vulnus ſine fiſſura, vel fragmentis, integumenta ſunt perſcindenda artificioſe, in medio intropreſſionis fovea facienda ceſtro triquetro, in qua firmanda cochlea, quæ vel manu, vel vecte tollenda, ut elevetur pars intropeſſa.

Si vero adſit fiſſura, vel fragmentum vacillans, Elevatorio tentanda eſt elevatio dimiſſo in fiſſuram.

Si hoc modo obtineri non poſſit, ad latus fiſſuræ, foramen tranſeuns, ope Terebellæ in parte oſſis firma, eſt faciendum, per quod elevatorium dimiſſum, pars oſſis premens eſt elevanda.

Quidam ſtatuunt quoque ſternutamentum adjuvare hanc elevationem.

Effuſio humoris in Encephalo. 323. Ex cranii contuſione, fractura, fiſſura, non raro vas intus ruptum fundit ſanguinem intra cranium, & duram matrem, inter hanc & piam matrem, qui vel ſubito, vel ſenſim inducit ſymptomata Intropreſſionis (321); tum ſi ſtagnando corruptus eſt, alia inſuper veniunt mala.

Signa. 324. Sanguinem in Encephalo effuſum eſſe cognoſcimus (1) magnitudine cauſæ, (2) Evacuatione ſanguinis ex ore, naribus, auribus ſine earum partium læſione, (3) Symptomatibus compreſſi, vel agitati encephali, uti vomitu bilis, ſurditate, aphonia, inſenſilitate, amiſſo olfactu, & guſtu, vertigine, membrorum impotentia, ſopore, ſtertore, paralyſi, convulſione, delirio, apoplexia, intumeſcentia rubra faciei, & oculorum; capitis nimia gravitate, titubatione, viſus obſcuratione, pulſu, & reſpiratione intercepta. Quæ ſigna ſubito veniunt in magna effuſione, ſed lente ſi parvum vas ſit læſum.

Detectio loci læſi. 325. Locus læſus ſi contuſionem, vel vulnus habeat facile dignoſcitur, ſed eo abſente (1) rogandus eſt æger, vel adſtantes, quænam pars læſionem acceperit: (2) his deficientibus videndum ad quam partem delirus ſemper ducit manum, (3) quodnam latus corporis præcipue tentatur convulſione, vel paralyſi, quum læſio tunc habeatur in oppoſito latere capitis, (4) omnibus capillis abraſis, ſi nullum indicium contuſionis appareat, applicandum emplaſtrum quodvis molle cum cataplaſmate quodam cephalico, quibus poſt aliquot horas detectis, tumor, & rubedo integumentorum indicabit locum læſum.

Curatio. 326. Humor in Encephalo effuſus his modis inde defertur: (1) Diſſipando, (2) Derivando, (3) Evacuando, (4) Terebrando.

Diſſipando. 327. Si conſtat effuſum eſſe ſanguinem ſive cum, ſive ſine fractura, vel fiſſura; effuſi ſanguinis ſtatim eſt tentanda diſſipatio per *Diſcutientia cephalica*, applicata, & Potione *Apozematis reſolventis cephalici*.

Derivando. 328. Et quoniam venæ ſectione, atque alvi ductione maxime a capite derivatur effuſus humor, repetenda eſt venæ ſectio, & danda ſunt *purgantia* quæ ſimul refrigerant.

Evacuando. 329. Interdum etiam per nares, aures, & os cum levamine evacuatur ſanguis:

guis: oborta talis hæmorrhagia potius est promovenda, quam cohibenda.

Terebrando.

330. Si omnibus his, & repetitis auxiliis, remanentia symptomata urgent evacuationem, cogimur terebella in cranio facere aperturam, qua effusum sanguinem educimus, quod non nisi in summa necessitate debet fieri, quoniam ipsa operatio non caret periculo. Antequam vero hanc operationem proponemus, quædam adjiciemus de prognosi generali fracturarum, & quæ in ea sunt observanda.

Prognosis, & cautela.

331. Fracturæ cranii minores etiamsi parvæ non carent periculo.

332. Fractura in osse occipitali, & circa futuras, aut sinus, & sub musculo temporali auget periculum.

333. In pueris, & valetudinariis periculosior.

334. Quo plura adsunt symptomata, eo periculosior.

335. Minus periculosa ab instrumento acuto, periculosior ab obtuso, periculosissima ab explosione.

336. Signa corrupti ossis accedentia augent malum.

337. Febris inter 4. & 7. diem a contusione non admodum periculosa, sed serius veniens, aut vehemens periculosa.

338. Effluens pus, pallidum, glutinosum, carnis deliquium, vulnus siccum, mali ominis.

339. Fractura sub musculo temporali, si sectione sit detegenda, sectio debet fieri secundum cursum fibrarum, unica facta incisione, vel angulosa cum angulo acuto ad inferiora.

340. Fractura circa futuras sectione instar literæ T est detegenda, quarum nulla transit supra futuram.

Terebratio Cranii.

Terebrationis definitio.

341. Si in Calvariæ osse aliquo, per instrumentum, quod vocant *Terebellam*, seu *Trepanum*, habens circulum instar serræ dentatum, quam partem *Modiolum* nominant, formetur apertura circularis; talis operatio Chirurgica vocatur *Terebratio*, & a quibusdam *Trepanatio*.

Usus.

342. Ex solo scopo instituitur, ut cranium integrum acquirat aperturam, quo effusi sub calvaria evacuari possint humores, & instrumentum dimitti possit, quo aliquid de cranio premens subjectas partes possit attolli, vel elevari. Quia vero periculosissima est operatio, sæpe quoque adhæret dura mater cranio, vel subtus jacet arteria, vel sinus, atque facile lædi potest dura mater; non nisi summa urgente necessitate instituenda, & tum demum quando reliqua auxilia nihil valent, & homo sola hac operatione potest servari, & liberari; quare nec nimis mature, vel sero debet institui.

Quæ loca vetant terebrationem.

343. Si curativa indicatio urget Terebrationem, hæc tamen loca sunt evitanda, nisi summo urgente discrimine, aut si in aliis locis non potest institui: (1) omnes *futuræ*, (2) locus *Musculorum temporalium*, (3) *sinus frontales*, (4) ubi ingreditur magnus ramus *arteriæ* cranium, (5) ad inferiorem partem *Calvariæ*, (6) supra *fragmentum* vacillans (7) supra *fornicationem*, vel *depressionem* factam, (8) ubi intus subjacent *sinus*, ut in medio ossis frontis, ad latera ossis occipitis, (9) ubi est cranii *fontanella*.

Quibus in locis fieri debeat.

344. Si vero cranium sit intropressum, & aliter elevari nequeat, aut humor in Encephalo effusus, qui aliter evacuari non potest, & monent symptomata, (309. n. 9. & 324.) aperturam esse faciendam; hæc sunt eligenda loca. (1) ad partem inferiorem fracturæ, vel fissuræ, nisi illa sit ad partem cranii inferiorem, quando supra fracturam instituenda est Terebratio. (2) In fissura, seu rima tangere debent dentes modioli ipsam rimam. (3) In intropressione sine fractura, modo sit fovea æqualis, & circularis, summa cavitas foveæ terebra est excindenda; sed si sit inæqualis, potius ad latus

tus facienda apertura. (4) In intropreſſione cum fiſſura, vel fractura proxime ad intropreſſionem, vel fiſſuram. (5) Quo propius ad fiſſuram, vel fracturam, eo melius. (6) Si locus terebrationis non indicetur (325), eligendus eſt locus terebrationi commodiſſimus, & ſi prima vice operatio fruſtra fuit inſtituta, aliam ſuadent Auctores faciendam aperturam, & repetendam ultra viginti vices, donec curationi reſpondeat.

Operationis diviſio. 345. Antequam ipſa inſtituitur operatio ſuis ſignis indicata (1) *præparatio* ad hanc operationem eſt præmittenda. (2) quæ ſunt obſervanda inter *Terebrandum*. (3) Quid ſit faciendum *abſoluta Terebratione*.

Præparatio. 346. Quum Terebra ſit facienda operatio, debet primo denudari os, cui terebra eſt applicanda, & ne impediatur operatio ſiſtenda eſt hæmorrhagia. Hinc (1) abradendi ſunt circumquaque capilli, (2) ſectio eſt facienda, ut monuimus, (315), ubi terebratio eſt facienda, tam magna, ut facile modiolus applicari poſſit, & tantum ſecandum de pericranio, quam de integumentis reliquis, niſi vulnus ſatis latam plagam fecerit, (3) Separanda integumenta, & pericranium a cranio ſubjecto inſtrumento æquali non admodum acuto. (4) Debemus abſtergere effluentem ſanguinem, reliquoſque liquores, & depurare a ſordibus, ſi adſint. (5) Removere labia, & implere plagam inflictam linteo carpto ſicco, vel ſpiritu vini debili madido. (6) Si hæmorrhagia vexat, ea compeſcenda applicato *ſtyptico*, compreſſione ſupra ramum arteriæ, vel ligatione ope acus cum filo, ſi aliter compeſci non poteſt (7) Inſuper applicandum ſpleniolum, quod firmatur ligatura capitali, per aliquot horas, vel integrum diem, prout periculum inſtat maturius, vel ſerius facienda eſt operatio.

Apparatus. 347. Apparatus eſt triplex (1) inſtrumenta, & auxilia operationis, (2) auxilia deligationis, quæ in patinis diverſis linteo tectis ponenda ordine. (3) Collocatio capitis.

Inſtrumenta operationis. 348. (1) Primarium Inſtrumentum eſt Terebra cum ſuo modiolo, ſeu corona conica inverſa, detruncata, & dentata, non cylindrica, variæ magnitudinis, mas, & fœmina dicta, (2) ſcalpellum lenticulare ad poliendos margines æquales, (3) Depreſſorium duræ matris. (4) Ceſtrum manuale, vel quod terebræ adaptari per cochleam poteſt, quo fovea formatur, quæ recipit modiolum fœminam, (5) Scopulæ ſetaceæ, vel ex linteo carpto confectæ ad expurgandum, (6) ſtylus, & calamus mucronatus inſtar dentiſcalpri ad explorandam crenam. (7) Elevatorium, (8) lancetta, ſi aperienda ſit dura mater, (9) vaſculum cum alcohole, ſi forte hæmorrhagia oboriatur; quod cum linteo carpto applicari poteſt; (10) funiculi ad retinenda labia plagæ ſi relabuntur, (11) candelæ ceraceæ inter operandum adhibendæ. (12) ſpongiæ humectatæ.

Auxilia deligationis. 349. Quum facta operatione, ſine mora fieri debeat Deligatio, auxilia in promptu eſſe debent (1) linteum orbiculare, in cujus medio eſt filum paulo majus, quam ambitus modioli, (2) plumaceoli, & glomeres ex linteo carpto, ad implendam aperturam. (3) Mel roſarum, ſpiritus maſtichinus. (4) Linamentum carptum, (5) ſplenium quadratum, (6) ſtrophiolum, ſeu mantile ad faſciam capitalem.

Poſitio capitis. 350. Diſpoſitis in patinis ſupra menſam inſtrumentis, (348) & auxiliis (349), æger ponendus in cubili calefacto, aures implendæ linteo carpto, caput locandum ſupra pulvinar, & firmandum manibus miniſtri, ita ut facta plaga ſit accurate in parte ſuperiore. Dein aperienda plaga, eaque probe purganda cum quadam ſpongia, vel linteo carpto; ſi labia plagæ intus collabuntur, funiculis ita ſunt retinenda per miniſtrum, ut operationi non ſint impedimento.

Operatio ipſa cum modiolo mare. 351. Primo applicanda eſt terebra Mas dicta, in cujus medio eſt mucro triquetrum, hac terebra altera extremitate, manu ſiniſtra, firmata, & ſub fron-

fronte, vel mento operatoris locata, facienda eſt crena circularis tam profunda, quæ recipere poteſt ſequentem modiolum ſine mucrone. Obſervandum in omni terebratione, ut terebra ſemper retineatur perpendicularis, & ut crena in omni ambitu æque profunda fiat, atque ut ad ſummum non ultra tres fiant gyri ſine abſterſione: cavendum etiam ne nimis fortiter adigatur terebra.

Cum modiolo fœmina.

352. Ablato modiolo mare, foramen in medio circuli, paulo profundius eſt faciendum per ceſtrum, ut recipere poſſit cochleam conicam, quæ in fovea firmanda eſt, & iterum educenda. Tunc terebrandum cum modiolo fœmina ſine mucrone, donec obſervetur mutatio ſcobis, quæ inter duas, treſve circumductiones terebræ probe eſt expurganda, ſcobulis ſetaceis, ſtylo acuto, vel calamo mucronato, & abluenda alcohole, quo ſimul ſiſtitur hæmorrhagia. Tam diu pergendum, donec in omni parte crenæ parum cohæreat fragmentum, & vacillare incipiat. Coloris mutatio, & mollitudo in crena judicio erit: nam ſi Diploe adſit, ex crena effluet liquor inſtar loturæ carnis, ſed quoniam ubique non eſt Diploe, fruſtra exſpectamus hoc ſignum.

Finis operationis.

353. Tam diu pergendum, donec coloris mutatio in circulo, & vacillatio fragmenti doceant, fragmentum eximi poſſe ſine ulteriore terebratione: ſemper curandum, ut in omni ambitu æqualiter ſit ſolutum fragmentum, nunquam vero integre per terebram ſolutio eſt facienda, ne dentes modioli tangant ſubjectam duram matrem. Tunc cochlea manualis firmanda in antea facta fovea crenata, hac, & ſi requiritur, elevatorio prudenter eximendum eſt fragmentum.

Abraſio marginis.

354. Quoniam margo partis perforatæ ſemper inæqualis, læderet ſubjectam duram matrem, margo eſt poliendus inſtrumento lenticulari, quod lædere non poteſt duram matrem inter abraſionem.

Depuratio.

355. Hærens ſanguis, & ſorditates in facta apertura probe, & blande ſunt auferendæ, linteo carpto, vel ſpongia molli; interea æger retenta anima urgere debet cerebrum, ut exeat liquor, vel ſi hoc non ſufficit, prudenter inſtrumento depreſſorio premenda eſt dura mater. Si vero ſanguis ſub dura matre hæret, ſectio in dura matre eſt facienda ſecundum fibrarum in ea curſum, ut ſanguis effuſus exeat.

Deligatio.

356. Ablatis omnibus, applicandum eſt linteum orbiculare, filo alligatum, & melle roſarum cum pauxillo ſpiritu vini temperatum, tepide applicatum, ut margo hujus lintei aliquantulum ſit ſub margine aperturæ factæ. Huic inſuper applicetur ſimilis plumaceola, huic dein plumaceola globoſa, ut accurate apertura facta ſit impleta, inſuper applicetur ſplenium quadratum, & omnia in ſitu retinenda, cùm modica preſſione ſtrophili, vel mantilis, aut faſciæ capitalis. Si adſint fragmenta, vel oſſis eminentiæ illa ſedulo tollenda, ſi per factam aperturam fieri non poſſit, altera nova eſt facienda.

Innovatio Deligationi.

357. Bis die innovanda eſt deligatio; mel roſarum cum ſpiritu vini ſufficit; deligatio ſequens debet fieri eodem modo, ut prima fuit facta. Intra quadraginta, vel quinquaginta dies ſeparabitur margo partis terebratæ; dein cutis emplaſtris tenacibus magis eſt adducenda, & expectandum donec apertura facta carne, & quadam ſubſtantia cartilaginea ſit impleta; locus dein muniendus lamina tenui; ne a cauſa externa lædi poſſit: in loco illo relinqui ſolet cicatrix vel cava, vel elevata, cum quodam dolore, & infirmitate.

Symptomatum curatio.

358. Non ſemper omnis dolor, & gravitas unica terebratione tollitur, quia in alieno loco inſtituta, vel ſi binis in locis effuſus ſit ſanguis, quod conſtat ſignis traditis (324, & 346.) tunc alio quoque in loco repetenda eſt perforatio.

Si *hæmorrhagia* vexat poſt operationem, compeſcitur ſimili modo (346. n.

6.) vel sufficit aspergere pulverem ex bolo Armena , thure , colophonia , sanguine draconis, & terra sigillata cum leni pressione: inter operandum autem ministri digito compesci debet.

Caro luxuriosa compescenda leni compressione, vel consumenda pulvere sabinæ, aluminis usti, Sacchari Saturni : si major est, portio eminens amputanda, & prævenienda hæmorrhagia styptico fortiori (Ch. 346. n. 6.)

Fungus Cerebri excrescit ex insciția Chirurgi , nescientis partem cerebri non satis compressam semper propullulare , si leni compressione , & adspersione colophoniæ, vel thuris non potest minui , pars eminens est abscindenda ; atque pars tegenda lamina rigida levi supra plumaceolam applicatam.

Fractura Particularis.

Fractura narium. 359. Ossa narium raro franguntur sine contusione, vel vulnere ; facile ex nasi deformitate dignoscitur ; Destruit sæpe organum *Olfactus* , *difficultatem spirandi* per nares parit ; *faciei deformitatem* inducit ; atque non raro deinceps generat *Ozænam*, vel *Polypum*, magnamque narium *Hæmorrhagiam*. Restitui debet Calamo scriptorio , vel alio instrumento cavo naribus accommodato, tenui, & molli linteo obducto, cavo narium indito , atque digitis externe , ut omnia fragmenta , debito in situ reponantur , quod facilius fit quam in tali situ conservare ; quare indita turunda ex linteo carpto, melle rosarum humectata , in utraque nare , intus sunt sustentanda ossa , exterius autem spleniis ad latera nasi , & machina supra nasum elevata prævenienda est ligaturæ compressio supra nasum. Bis de die innovanda est deligatio, ob muci affluxum . Non conducit indere cannulam ad facilitandam respirationem, nisi circa finem curationis, id est 14. diem, cum aeris applicatio remoretur curationem.

Maxillæ inferioris. 360. Maxilla inferior raro patitur fracturam , & , quia minus sustentat musculorum contractionem ; quam reliqua ossa, extrema fragmentorum minus supra se mutuo trahuntur , sed ob nervum ad dentes tendentem admodum est dolorosa ; sæpe jungitur cum dentium diffractione , & e sua sede remotione. Cognoscitur ex menti figura mutata , inordinata sede dentium , & reliquis fracturæ signis. Satis commode ob minorem musculorum tractionem reponitur, & sæpe, e sede sua non removetur, quando cessat repositionis indicatio ; si autem partes e sede remotæ sunt , pollex unius manus linteo obvolutus supra molares dentes usque ad coronam maxillæ positus , & digiti ad angulum maxillæ debent posteriorem maxillæ partem retinere in proprio situ, dum altera manus mentum protendat, & reponat. Dein dentes si recesserint in sede sunt ponendi ; atque plumaceolis melle rosarum imprægnatis interna oris sunt munienda , externe splenium spiritu vini potest applicari, & dein apta deligatione mentum sustentari, & muniri per 20. vel 30. dies . Caveat æger sibi ab omni loquela , & manducatione . Sed utatur sorbitionibus pro nutrimento.

Humeri. 361. Humeri os ob longitudinem, & quia unicum est, cæteris frequentius frangitur : visu , tactu, & immobilitate membri facile cognoscitur , atque facile reponitur , sedente ægro in sedili humili , cubito aliquomodo flexo , ut musculi æqualiter sint tensi , & humero ad angulum semirectum cum trunco corporis. Si fractura sit obliqua , brachium minus est mantili a collo, vel pectore pendenti sustentandum, quam si fuit transversa. Reliqua ex generali descriptione fracturæ intelligi possunt.

Cubiti. 362. Inter humeri os, & manum, quæ pars brachii dicitur Cubitus, duo continentur ossa, Radius, & Ulna ; potest ergo unum, vel alterum os frangi, vel utraque. Ultimum facile cognoscitur, sed duæ priores fracturæ, quia membrum manet erectum , difficilius deteguntur , si fragmenta e sede non

mul-

multum receſſere, manu retentus cubitus circa flexuram pronandus, & ſupinandus, dolor & crepitus fragmentorum declarabit, os unum, vel alterum eſſe fractum. Si hæc oſſa fracta ſitum naturalem teneant, ita ſunt ponenda ſplenia ſecundum cubiti longitudinem, ut caro urgeatur inter utraque oſſa, ſemper enim per muſculos pronatores, & ſupinatores urgentur hæc oſſa ad ſe mutuo; reliquum ut fractura tractandum, ſed Cubitus cum manu in mitella, vel mantili pectori annexo ſuſtentandus: ſi circa manum ſit fractura, prudenter omni biduo, vel triduo manus articulus movendus, ne fiat ancyloſis. Si unum os ſit fractum, quia ſemper fere vergit ad alterum os integrum, cum extenſione preſſio facienda ſimul in oppoſito oſſe integro, ut aliquomodo flectatur, dum Chirurgus ſuis manibus ambabus urgeat carnem inter duo oſſa cubiti; poſt reſtitutionem deligatio ut prior eſt facienda. Si vero utraque oſſa ſunt fracta, communis extenſio eſt facienda, & ſimul curandum ne extrema oſſium nimis ad ſe mutuo vergant, quod peragitur ſpleniis dicto modo locatis, evitando omnem externam preſſionem oſſa ad ſe mutuo urgentem.

Carpi, Metacarpi, & digitorum.

363. Manus tota cum conſtet minutiſſimis oſſiculis raro patitur fracturam, ſed contuſione interdum comminuuntur oſſa; hic ob multitudinem tendinum dolorosa ſolet eſſe fractura. Quia oſſicula ſunt parva, difficile reponi poſſunt, præcipue in Carpo, in Metacarpo paulo facilius, & in curatione generales regulæ ſunt obſervandæ; ſed ſæpe hæc oſſicula contuſa, & comminuta corrumpuntur, quare frequentius in tali fractura, quam in aliis, amputatio eſt facienda, frequentiuſque fit ancyloſis, ne æger poſt multos paſſos dolores tamen amputationem ſubire cogatur, ſatius eſt mature eam inſtituere.

Femoris.

364. Inter fracturas difficillima eſt, quæ fit in femore. (1) Os eſt omnium maximum; (2) unicum in hoc membro; (3) multorum muſculorum contractionem ſuſtentare tenetur. (4) Poſt reſtitutionem ſemper coguntur ægri decumbere; (5) peſſima eſt ſi fiat in collo hujus oſſis, cum ſemper fere claudi maneant.

365. Præter generalia curationis fracturæ, (1) magna vis extendens eſt adhibenda. (2) os anterius ex natura aliquomodo eſt curvatum, quod ſæpe decipit. (3) ſecundum totam longitudinem pes eſt firmandus. (4) æger decumbere debet ſupra lectum ex ſtramine, vel pilis animalium; aut tale pulvinar, in cujus medio eſt foramen, ut poſſit exonerare alvum. (5) ſub pede ſano fulcimentum ponendum, ne femur fractum cogatur corporis deſcenſum ſuſtentare. (6) facile incidunt in natium excoriationem, vel ſphacelum, ex continuo decubitu. (7) ſi obliqua ſit fractura, mantili ſub inguinibus tranſeunte, ſponde affixo, atque ligaturis ſupra genu firmatis femur in extenſione retinendum, ſimulque arctius cum Ligatura biblica vinciendum crus, ſed ſuſtentantia auxilia ſæpe mutanda. (8) æger ante ſexageſimum diem pedibus inſiſtere non debet. (9) curandum ſemper, ut pedes in eadem longitudine ſerventur dum conſolidantur.

366. Si fractura in Collo femoris fiat, quod multo frequentius quam luxatio, quia hic obliquum eſt os, & ſatis ſpongioſum, utplurimum manent claudi, poſt curationem. (1) quia hic obliqua eſt ſuſtentatio. (2) validiſſima potentia trahens muſculorum femur moventium: (3) caput oſſis femoris a reliquo oſſe ſæpe moritur. Ut hanc fracturam cognoſcamus, quæ propter carnis ambientis multitudinem vix detegi poteſt, & ſæpe cum luxatione confunditur ab auctoribus, hæc ſunt obſervanda: (1) membrum accurtatur. (2) manu Chirurgi facile ad omnem partem poteſt flecti. (3) inter movendum percipitur ſtrepitus. (4) multo minor eſt tumor, quam formaretur ſi caput oſſis femoris fuiſſet luxatum. Ad curationem requiritur præ ceteris, ut ſemper protenſum retineatur femur.

Cruris, seu tibiæ, & fibulæ. 367. Tibiæ fractura facile visu, & tactu dignoscitur, utpote os tibiæ tenui cute tectum: sed fibulæ sub carne latens tenue os, & sæpe non multum impediens, si sit fractum, difficilius detegitur; sed prehenso crure sub genu, dum pes altera manu huc & illuc movetur, crepitu, & motu per manum crus retinentem detegitur. Sequitur generalem fracturæ curationem, & eam quam in cubito (362) proposuimus. Sed ad consolidationem requiritur, ut servetur in capsa cruri, & pedi accommodata, & ut crus & pes, præprimis calcaneum, molliter, & æqualiter jaceat; tali in positura, qua pollex pedis genu, & mentum sint in linea recta.

Pedis, seu tarsi, metatarsi, & digitorum. 368. Quod supra observatum fuit in ossibus manuum, (363) id quoque in ossibus tarsi, metatarsi, & digitorum pedum est observandum.

369. Patella fracta secundum longitudinem, vel latitudinem, in duo, vel plura fragmenta, cum vel sine tendinis disruptione, magnam differentiam prognosis, & curationis facit: tactu, visu, & extensione pedis impossibili, aut quando tunc trahitur patella supra articulum genu, facile cognoscitur.

Patellæ. 370. Fractura secundum corporis longitudinem, adductione fragmentorum, cum sustentatione ad latera per splenia, & fascias, & hujus membri extensi quiete curatur.

Transversa fractura difficilior est, exigit adductionem partis superioris versus inferiorem, & talem deligationem, ut fragmenta maneant unita, supra, & infra genu; nec articulus est flectendus, nec æger debet facere conamen attollendi crus intra duos integros menses.

Fractura in multa fragmenta, vel si tendo simul sit solutus, eadem facienda curatio, sed raro obtinetur sine concretione articuli.

371. Cur ex patellæ fractura fere semper ancylosis? Nulla est ossium fractura exigens longiorem alicujus articuli quietem, quam fractura patellæ. Atque callus ex patella fracta fluens funditur in articulo genu, ubi cum mucilagine hujus articuli mistus, extrema etiam femoris & tibiæ concrescere facit.

372. Cur pars patellæ fractæ inferior non æque, quam superior recedit? Inferior patellæ pars, si fractura sit transversa, adhæret tendini, qui in contractione musculi non accurtatur: sed pars superior musculis extensoribus cruris annexa, dum hi musculi accurtantur, simul trahi debet sursum.

Curatio. Claviculæ. 373. Os clavicula, quia gracile est & transverse locatum, in medio non fustultum, facile frangitur, quando pars versus brachium fere semper sub altera parte trahitur, & quia subjacet arteria, & vena subclavia, non caret periculo. Cognoscitur facile, præprimis in macilentis, quum nudum admodum sit, facitque brachium magis duci ad pectus, & difficulter moveri. Restituitur facile tractis humeris a ministro posterius, dum simul suo genu locato ad spinam dorsi, dorsum sustentet minister, nam tunc Chirurgus solis digitis claviculam fractam reponere potest. Difficilius autem in reposita sede retinentur, sed loca cava supra, & infra claviculam spleniis implenda; brachia ita liganda versus dorsum, ut anterius moveri non possint; ita sustentandum mantili, vel mitella, ut suo pondere non ducat claviculæ annexam partem deorsum; dum charta rigida ad claviculam figurata munita sit pars.

Scapulæ. 374. Scapulæ acromion fractum plerumque relinquit impedimentum attollendi brachium. Collum ejus diffractum ob subjacentia vasa periculosum, & raro sanatur. Reliquæ partes fractæ minus periculi portendunt, & facilius curantur. In restitutione attollendum brachium, ut Deltoides musculus sit laxus, dum digitis Chirurgi reponatur fractura. Post repositionem diu non debet æger conari elevare brachium, sed gerere debet brachium mitella admodum sustentatum.

Sterni. 375. Sterni fractura raro versus exteriora facit prominere fragmenta, sem-

per

per fere verſus interiora, quod facile patet ex impreſſione ſterni, & interdum ſtrepitu ſi moveatur pectus: hoc receſſu ſæpe, vel arteria, vel vena ſub ſterno jacens rupta, fit ſanguinis effuſio in cavo pectoris; vel duplicatura mediaſtini: hac effuſione, & diſtractione mediaſtini generatur reſpiratio difficilis, tuſſis, rejectio ſanguinis, dolores pectoris antro, & retro. Reſtituitur eodem modo, ut in Claviculæ fractura (373) dictum eſt, ſed facta preſſione ambabus manibus ſupra coſtas ad latera. Si autem ita ſternum attolli nequit, neque emplaſtro tenaci, neque cucurbita, facienda eſt diſſectio integumentorum, & cochlea firmanda in oſſe ſterni, cujus ope attolli debet. Poſt reſtitutionem pectus muniendum thorace, vel alia machina, ne comprimi poſſit ſternum.

376. In Coſtarum fracturis hæc ſpecialia ſunt obſervanda: 1. Separatio cartilaginis a Coſtis inter fracturas numeratur. 2. Coſta fracta ad exteriora minus periculoſa, & curatu facilior: ad interiora difficilior: manens ſolum munimentum exigit. 3. ſi fragmentum lædens interiora non poteſt reſtitui, inciſione integumentorum facta, eſt eximendum. 4. Extrema fracturæ introcedentia reſtituenda compreſſione facta circa vertebras, & ſternum, vel & elevatio juvanda emplaſtro tenaci (322), vel digitis juvari poteſt ſi vulnus adſit. 5. ſi pleura, vel pulmo lædatur, accedentia tuſſis, dolor, febris, difficilis reſpiratio, prompta requiritur reſtitutio. 6. Arteria, vel vena rupta fundens ſanguinem in celluloſa pleuræ, vel cavo pectoris exigit compreſſionem digiti linteo cum liquore ſtyptico ſupra vas, donec ſubſiſtat hæmorrhagia, & effuſus ſanguis conſueta methodo educendus. 7. Emphyſema, natum quod vulnus adſit, faciens ut inſpirationis tempore aer ſe inſinuet in panniculo adipoſo, vel cellulari, pleuræ: aeris recepti tentanda evacuatio, atque tegenda apertura, veſica, vel alia membrana, ut aer intrare non poſſit. 8. poſt reſtitutionem, & deligationem evitanda tuſſis, clamor, ſternutatio, nixus; muniendum pectus contra externum impetum. *Coſtarum.*

377. Raro & non niſi validiſſima cauſa franguntur vertebræ: ſi ſolus proceſſus ſit fractus, tactu, viſu, ſtrepitu, & dolore in motu ſpinæ, detegenda fractura, curatur ſatis facile, & prompte, modo proceſſus redigatur digitis in priſtinum ſitum, poſito corpore, ut hi muſculi ſint laxiſſimi. Si vero major pars vertebræ eſt fracta, ut medullam ſpinalem comprimat, ex accedente paralyſi, inſenſilitate, ſtupore, involuntaria urinæ, & fecum evacuatione cognoſcenda, promptam reſtitutionem exigit: ſi præcedenti modo obtineri non poſſit, facienda eſt apertura, ut reſtituatur fractura, vel eximatur fragmentum, cum alias certe morietur æger. *Vertebrarum.*

378. Os Sacrum non niſi valida vi frangi poſſe, ſitus, & oſſium firmitas comprobat, ſed an os Coccygis poſſit frangi, propter parvitatem, dubium eſt; ſed ſæpius luxatum fuiſſe obſervatio probat. Hæc oſſa ſua ſede remota, immiſſo digito in ano, & pollice applicato externe reponuntur. Caveat æger ne ſedendo, vel decumbendo hæc oſſa premat, quare ſedere oportet in ſella perforata. *Sacri, vel coccygis.*

CAPUT IV.

De Luxatione.

379. LUxatio, Chirurgis ſæpe dislocatio dicta, eſt unius oſſis in articulo ex ſede naturali alterius oſſis integra remotio, cum extinctione, vel moleſtia actionis iſtius articuli, ſine abſciſſione ligamentorum facta. Si vero integra non fiat remotio ex priori ſede, hanc ſpeciem ad ſubluxationem referunt. Si vero Apophyſis ſeparetur ab oſſe, ut in junioribus, vel ſi ſeparatio fiat in ſutura, harmonia, & gomphoſi, imperfecta habetur luxatio. *Definitio.*

380.

Præcognitio. 380. Ad cognitionem, prædictionem, & curationem hæc præscienda sunt. 1. Cognitio Articulationis ossium. 2. Ligamentorum articulos nectentium. 3. Cursus, & roboris musculorum hoc membrum moventium. 4. Mucilaginis, & medullæ, seu smegmatis articulorum. 5. Scientia glandularum in, & circa articulos. 6. Cursus vasorum circa articulos, & partium adjacentium usus.

Varietas. 381. 1. Articulus vi externa, vel intortus, vel nimis tensus, ut inde ligamenta nectentia tensa doleant, manentibus ossibus in sede sua, vocatur *Distorsio;* si vero os aliquomodo in articulo sit remotum, ut non integre sit prolapsum, vocatur *Subluxatio*. 2. Periculum, & difficultas differt in Luxatione facta pro articulatione varia (175). 3. Ex loco versus quem os prolabitur, sursum, deorsum, & ad latera. 4. multis, paucis, vel nullis aliis symptomatibus stipata. 5. Si fiat ab externa, vel interna causa. 6. Recens, vel inveterata. 7. in ætate varia, majore, minorive corporis robore. 8. In partibus variis.

Causæ. 382. Causæ Luxationem, & ejus species inducentes distinguendæ in Externas, & Internas, quod requiritur ad prædictionem, & curationem.

Externa. 383. Nam causa externa est semper vis valida, superans contractilitatem, vel cohæsionem ligamentorum, & musculorum retinentium articulum in proprio situ. Ea autem minor esse potest in infantibus, pueris, & debilibus, aut si articulus semel luxatus fuit. Hæc ita applicanda est membro, ut dimoveat ex sede sua os; quare quo articulus minus cavus, eo facilior luxatio, quemadmodum in Arthrodia.

Interna. 384. Internæ causæ ad hæc tria referri possunt, 1. quæ causam nectentem minuunt, vel destruunt, 2. quæ articulum implent, 3. quæ valida actione musculorum os e sede sua removent. Quæ causæ simul diversa signa suggerunt, & variam curationem exigunt.

Ligamentorum laxitas. 385. Nam si ligamenta articulos nectentia nimis relaxantur, omnemque amittunt tonum, quod sæpe observatum fuit in ossis fœmoris cum acetabulo coxæ articulatione, per vix ullam vim os ex suo acetabulo excidit, facile moveri potest sine dolore ad quamcumque partem, & magis quam in sanis fieri potest, membrum sano est longius: fovea circa articulum detegitur; adduci potest pars ad debitam brevitatem; & luxata facile restitui, sed sponte prolongatur iterum, & excidit. Ut talis curetur luxatio 1. membrum est ita sustentandum, ut propria gravitate prolabi non possit. 2. Ligamenta laxata *robora frictione*, *fomento linimento*, donec Articulus satis sit roboratus. Si post factam luxationem per vim externam remaneat facilior articuli prolapsus, iisdem auxiliis firmabitur.

Muci abundantia, & glandularum intumescentia. 386. Si Acetabulum articuli impleatur nimia abundantia muci tenacis, vel incremento glandularum, quæ mucum in cavum articuli deponunt, fit capitis alterius ossis extrusio; membrum fit longius; sæpe nulla fovea, sed potius intumescentia in ambitu articuli; os reponi non potest, aut si vi retrudatur, dolorem movet; sensim increscit malum: in reponendo sentitur mollities. Statim *linimentis*, & *fomentis resolventibus* muci dissipatio est promovenda, atque glandulæ tumescentes resolvendæ, sæpe, & blande, articulus movendus. Si vero sit *Exostosis* implens articulum, nullam medelam capit; lente quoque hoc malum increscit; in restitutione sentitur durities; reliqua ex natura Exostosis (203) cognosci possunt.

Convulsio. 387. Quæ autem ex valida convulsione, ut interdum fit in Epilepsia, generatur luxatio, specialem non habet curationem, & facile cognoscitur.

Effectus. 388. Dum articulus ex sua sede remotus est, quædam fiunt generalia, quæ pro signis quoque accipi possunt, reliqua enim specialia propriis in locis tradenda. 1. Mutatio figuræ naturalis. 2. Ab uno latere tumor, & ab oppositio cavitas. 3. Interdum prolongatio, interdum accurtatio membri. 4. Impo-

potentia movendi istud membrum. 5. Dolor, stupor, Paralysis, Inflammatio, Oedema, Macies, Aridura, Convulsio, Vigiliæ, Sphacelus istius partis, prout os luxatum premit, aut vellicat Arteriam, Venam, Nervum, Tendinem, Membranam, Ligamentum. In subluxatione, figuræ mutatio, & tumor minor, sæpe membrum fit longius, & interdum quædam actio remanet.

Prognosis.

389. Post detectam luxationem requiritur statim, ut possit Chirurgus præsagire majus minusque periculum, facilem, aut difficilem curationem, quod ex sequentibus intelligi potest.

1. Quo pluribus stipata symptomatibus, eo periculosior.
2. Laxatio in Arthrosi facillima, in Enarthrosi, & Ginglymo difficillima.
3. Quo vetustior, eo difficilior ad restituendum.
4. Quo pluribus musculis membrum stipatum eo difficilior restitutio.
5. Ab interna causa semper periculosior, quam externa causa.
6. Difficillima est, quæ habet simul Epiphysis separationem, uti in Infantibus.
7. Periculosum est, si adsit simul fractura, præcipue circa articulum.

Curatio.

390. Ut curetur articulus luxatus, ipsa curatio ad has quatuor partes referri potest. 1. Extensionem, 2. Repositionem, 3. Retentionem, 4. Symptomatum remotionem.

Extensio.

391. Luxatio recens, non stipata Symptomatibus extensionem impedientibus, sequentes cautelas in extensione exigit. 1. Extensio in uno osse, & sustentatio in altero osse ejusdem articuli est facienda. 2. Imperfecta Luxatione, membris majoribus, multis musculis firmatis, atque corporibus robustis, fortior est facienda extensio, quam in his contrariis. 3. Dum tenditur, membrum aliquomodo simul flexum esse debet, ut musculi ab omni parte æqualiter sint tensi. 4. Sensim, & lente facienda est extensio, ut contracti musculi, & ligamenta sequi possint. 5. Tam diu continuanda Extensio, donec extremitates ossium se mutuo tangere non possint. 6. Si manibus, vel mantilibus fieri satis possit, abstinendum ab omnibus machinis. Si cum Extensione relaxantur musculi, optimum est.

Impedimenta.

392. Extensio statim facienda, interdum impeditur. 1. Si adsit contusio, vel inflammatio, qui morbi prius suis propriis auxiliis sunt minuendi. 2. Si simul adsit fractura circa articulum luxatum (295), impediens extendentem causam inter articulum & fracturam applicari posse. 3. In vetusta Luxatione ligamenta articuli *laxanda* prius *fomentis*, & *linimentis*.

Repositio.

393. Facta tanta Extensione, ut caput ossis non multum tangat marginem acetabuli alterius, prudenter remotum caput, si sponte non recedat, reducendum in pristinum locum, cavendum ne trudatur portio marginis in acetabulum; post reditum lente committendum est caput ossis in acetabulum, quod fiet propria contractione musculorum, ne perichondrium, vel cartilago, vel glandulæ articuli contundantur, & ita Ancylosin pariant.

Bene repositi signa.

394. Bene repositum esse articulum cognoscimus; 1. reditu figuræ membri naturalis; 2. Diminutione doloris; 3. restituta utcumque actione articuli; 4. stridore aliquo in reditu suo.

Impedimenta.

395. Hæc restitutio impeditur, 1. imprudenti repositione trudente portionem marginis acetabuli in ejus cavitate, 2. si mucus, glandula tumefacta, vel Exostosis (386) acetabulum implet, 3. si ligamenta, vel musculi ita fuere in vetusta luxatione accurtata, ut satis prolongari nequeant, 4. vel si in vetusta luxatione ligamentum acetabuli stringit collum ossis pone caput, ut extricari non possit.

Retentio.

396. Post repositionem articulus in propria sede est conservandus, membrum commode locandum, & deligandum.

397.

Conſervatio. 397. In luxatione ab externa vi vix requiritur retentio, quum accuratio muſculorum, & ligamentorum retinebunt articulum in ſua propria ſede; quare faſciæ ad retinenda applicata medicamenta magis inſerviunt, quam ut retineatur repoſitus articulus; ſed ſi ex ligamentorum relaxatione fuit luxatus articulus, maxime inſerviunt faſciæ etiam, ut retineatur in ſua ſede articulus.

Deligatio. 398. Antequam faſciis munitur articulus, conducit fricare articulum leniter cum Oleo Althææ, vel Roſarum, vel cum unguento Althææ ſimplici. Sed ſi luxatio fiat ex laxitate, fricandus eſt articulus, & ad eum applicanda *Roborantia*. (385) Prima deligatio ante tertium diem non eſt innovanda, niſi quædam adſint Symptomata citiorem innovationem exigentia. Poſt iſtud tempus leniter movendus articulus ne concreſcat, vel rigeſcat.

Locatio partis. 399. Membrum repoſitum, 1. nec nimis flexum, nec extenſum eſſe debet, 2. ſubſtrato molli ſuſtentandum, 3. quantum fieri poteſt, in ſitu elevato retinendum, 4. ex cauſa interna magis, quam externa membrum ſuſtentandum.

Symptomatum remotio. 400. Minus frequens eſt luxationem compoſitam, ſeu Symptomatibus ſtipatam, obſervare, quam fracturam.

Si adſit *Vulnus*, Ligatura biblica eſt applicanda, & frequentius deligatio eſt innovanda, atque medicamenta vulneribus apta applicanda.

Contuſio valida eadem exigit, niſi quod ſint applicanda, quæ contuſionibus adhiberi poſſunt.

Abſceſſus citius, & ante maturitatem aperiendus, ne pus in articulum prolabens glandulas, & perichondrium corrumpat.

Cum *Fractura* quid ſit agendum, ſuperius (295) monuimus.

Si vero in magnis articulis tam valida fuit facta Luxatio, ut ligamentis ruptis os articuli multum ſit protruſum per integumenta, hæc pars oſſis vaſis privata moritur, citius autem ſi reponatur, quam ſi non reponitur; quare ſola Amputatio reſtat ad conſervationem vitæ.

Quæſtiones. 401. Cur perfecta Luxatio in Ginglymo periculoſior, quam in Diarthroſi, & Arthrodia?

Duæ prominentiæ oſſis receptæ a duabus cavitatibus non poſſunt e ſede ſua detrudi, niſi tantum elongentur ligamenta, ut fere ſemper diſrumpantur, ut fit in Ginglymo: ſed in Arthrodia, & Enarthroſi tanta non requiritur prolongatio ligamentorum, ut fiat luxatio.

402. Cur in Ginglymo raro perfecta, ſed in Enarthroſi, & Arthrodia, raro imperfacta luxatio?

In Ginglymo unum caput oſſis poteſt recipi in alterius acetabulum. Sed rarum eſt, ut caput oſſis perſiſtere poſſit ſupra marginem acetabuli, quin contractione muſculorum, vel levi motu membri recidat in ſuum acetabulum.

403. Unde ſonitus in reſtitutione oſſis luxati ſæpe, etiamſi lente reponatur?

Si magna vi retruditur articulus luxatus ex colliſione oſſium facile concitatur ſonitus: ſed ſi lente reponitur, forſan inde eſt, quod liquor in acetabulo collectus tempore luxationis, nunc in reſtitutione cum ſonitu extrudatur. Vel quia margo cartilagineus, antea flexus, nunc retroſiliens ad os durum allidat.

404. An bonum indicium, ſi in reſtitutione luxationis auditur ſonitus.

Si magna vi retruditur os luxatum in proprium ſitum, ex colliſione unius oſſis ad alterum generatur non ſolum ſonitus, ſed etiam contuſio marginis acetabuli, perichondrii, & cartilaginis articulum obducentis, unde poſtea ſæpe Ancyloſis. Quare ex hoc ſigno non debet gloriari Chirurgus, ſe bene reſtituiſſe luxationem, ſed imprudenter, & nimis valida vi repoſuiſſe articulum fateri tenetur.

405.

405. Cui uſui ligatio articuli poſt Luxationis reſtitutionem?

In luxatione ex laxitate ligamentorum utilis eſt, ut adducantur ligamenta; ſed ſi fiat ab intumeſcentia glandularum, & a valida vi, ligatio adhibetur ad retinenda medicamenta applicata, quum repoſitus articulus propria contractione muſculorum ſponte retinebitur in naturali ſuo ſitu.

406. An articulus poſt repoſitionem Luxationis firmiter ligandus, & ei applicanda adſtringentia, ut intercipiatur fluxio?

Veterum doctrina fluxionis quia obſoleta eſt, curationis indicatio inde veniens quoque evaneſcit. Sed ſi ex laxitate fiat luxatio, utraque hæc poſſunt adhiberi, ut magis accurtentur ligamenta. Sed ſi luxatio ſit ex valida vi, cui conjuncta ſemper eſt contuſio, utraque hæc damnoſa ſunt.

407. Unde remanens ſtrepitus, & crepitus articuli poſt reſtitutionem luxationis?

Articulus vi remotus ſæpe ſimul induxit contuſionem glandularum, & perichondrii, quibus læſis generatur defectus ſmegmatis, & inæqualitas ſuperficiei tangentis: dum igitur deinceps movetur articulus, generatur ſtrepitus.

408. Cur ſæpe poſt Luxationem Ancyloſis?

Si ex valida vi luxatio fuit facta, ut cartilago, vel perichondrium fuerit læſum, callus excreſcens coaleſcere facit articulum, præprimis ſi nimis diu immobilis retinetur poſt repoſitionem.

Luxationes particulares.

Humeri.

409. Articulatio Arthrodia dicta admodum plana, in humero facillimam luxationem admittit: ſed eminens acromium ſcapulæ, clavicula, & muſculus deltoides impediunt luxationem oblique, directe ſurſum; quare fere ſemper oblique, vel directe ſeorſum fit humeri luxatio.

Signa.

410. Deorſum luxatum humerum his ſignis cognoſcimus. (1) fovea fit ubi naturaliter humerus prominet. (2) acromium ſcapulæ maxime eminet, (3) ſub ala tumor, (4) brachium altero longius, (5) cubitus recedit a corporis trunco, & adduci nequit niſi magno cum dolore; ſi fiat magis in priora ſub muſculo pectorali, cubitus poſterius ducitur: ſi fiat luxatio verſus poſteriora, totum brachium trahitur verſus anteriora pectoris. Quæ luxatio in anteriora fit, comprimendo vaſa ſub ala locata plura ſymptomata inducere ſolet, & citiorem reſtaurationem exigit, quam reliquæ ſpecies.

Extenſio.

411. Ut ex arte fieri poſſit extenſio, corpus ægri firmandum mantili pectus ambiente ſub brachiis, ut a Miniſtro, vel miniſtris corpus verſus latus ſanum aliquomodo inclinatum poſſit firmari ſedens æger ſupra ſellam humilem. Dein alter miniſter prehenſo brachio ſupra cubitum manibus, vel faſciis anſatis ſenſim, & lente trahit brachium habens angulum cum corpore fere ſemirectum. Si manus non ſufficiunt ad extenſionem, adhibere ſolent machinas varias, quæ ſemper periculoſiores, & majores dolores excitant.

Reſtitutio.

412. Poſt ſufficientem extenſionem Chirurgi munus eſt reponere caput humeri in acetabulum ſcapulæ: hinc ſumit mantile nodo collectum, per quod ægri tranſit brachium ad manus diſtantiam circiter ab ala ægri, atque per hoc mantile dimittit Chirurgus ſuum caput, & unum brachium, ut ope hujus quantum viſum eſt, attollere poſſit brachium. Ponit dein unam manum ſupra ſcapulam, quam deorſum trudit, ut eo liberius caput oſſis humeri reponi poſſit: hoc facto, inter extendendum ambabus manibus, una circa alam, altera circa cubitum, ita os humeri dirigit, ut requiritur, dum ſimul ope mantilis brachium attollit. Si tum redactum os, ſenſim dimittendum in ſuum acetabulum.

Post repositionem. 413. Ita repositum brachium in mantili, vel mitella sustentante gerendum ad pectus, & omni biduo, vel triduo hic articulus, brachio sustentato sub cubito, est movendus prudenter, ne concrescat.

Per machinas restitutio. 414. Si vero vetusta sit luxatio, vel homo robustior, quam ut manibus possit fieri sufficiens extensio, variæ sunt excogitatæ machinæ tendentes, quæ in Chirurgicis pictæ inveniuntur. Omnis autem restitutio supra januam, scalam, crucem, vel cum calcaneo, sunt operationes imprudentes, & doloroſæ. Sed machinæ artificioſæ tendentes, si manibus restitui non potest, sunt adhibendæ, quæ tendunt brachium, & simul sustentant pectus.

Cubiti. 415. Quia Cubiti articulatio non solum est per ginglymum, sed per olecranum ulnæ firmatur in fovea ossis humeri, atque articulus firmissimis ligamentis nectitur, Luxatio ad latera raro perfecta, &, si fiat perfecta, plerumque quædam ligamenta simul rupta sunt. Anterius non luxatur nisi simul Olecranum sit fractum: posterius autem frequentius luxatur. Cognitio, & Restitutio ex generali doctrina potest peti. Sed post restitutionem quotidie, vel alterno die movendus est cubitus, quia facillime concrescit.

Manus. 416. Manus tota raro luxatur ad latera, propter eminentiam Ulnæ, & Radii, sed sæpius in anteriora, & posteriora. Hæc Luxatio propter tendinum multitudinem adjacentium, admodum doloroſa, & multa inferens Symptomata. Officulorum Carpi, & Metacarpi, atque Digitorum Luxationes facile cognoscuntur, atque communi methodo reponuntur.

Femoris. 417. Os femoris luxatum fuisse ex acetabulo ossis coxæ in valgis, & claudis quibusdam, dissectione cadaverum constat; sed etiam sæpe detexerunt collum femoris fuisse abruptum, in quibus judicarunt adfuisse Luxationem. Hanc fieri vix posse a valida vi Luxationem, comprobant. (1) vis tanta externa ossi femoris applicari vix potest, quæ superaret tenacitatem ligamenti, quo caput femoris nectitur acetabulo, & superaret angustiam marginis acetabuli, cui circumquaque collum femoris per validissima ligamenta nectitur, quin potius ipsum os frangeretur. (2) Ligamentum os acetabulo nectens est firmissimum, externa tensione vix separandum. (3) Margo acetabuli angustius, quam est magnitudo capitis ossis. (4) profundissima est articulatio. (5) Validissimis musculis retinetur in sua sede. Ex quibus constat, fracturam cervicis femoris a valida vi habitam fuisse in Valgis, & Claudis pro Luxatione; sed ab incremento glandulæ in acetabulo hærentis (386), vel muci confluxu, ut in Ischiaticis, vel laxitate ligamentorum (385) interdum hujus articuli luxatio fuit inventa, quod cognoscimus ex hujus articuli diuturniore dolore, luxatione sine valida vi facta, atque ex motu hujus articuli facili sine strepitu, aut multo dolore. Curatio hujusmodi luxationis tradita est allegatis locis.

Patellæ. 418. Patella non nisi ad latera luxari potest, quin simul rumpatur tendo musculorum, in quo hæret: quia unde hæret Patella, facile cognosci potest, & restitui: nam membrum hoc locetur erectum, dummodo æger non conetur elevare pedem, patella libere quaquaversum ad latera moveri potest, atque ita minima vi, & sine extensione membri, solis digitis Chirurgi reponi potest.

Genu. 419. Genu, id est articulus inter femur, & crus, ob magnitudinem, & articulationem per ginglymum, & quia anterius firmatur tendinibus dictis (418) atque patella, raro ad latera, vel anteriora luxatur: si autem fiat, plerumque quædam ligamenta sunt rupta. In posteriorem partem luxatum genu facile cognoscitur, & communi modo restituitur; nisi sæpe post restitutionem moveatur, facile generat ancylosin.

Fibulæ. 420. Si Fibula os removetur a Tibia, species luxationis est, quæ præter repositionem exigit fortiorem per fascias constrictionem, qualis fere solet fieri in fracturis.

421. Niſi firma articulatione adhæret pes cruri, ob pondus corporis hic articulus frequentiſſime ſubiret luxationem: quæ tamen ſi fiat admodum doloroſa eſt, ſed communi methodo reſtituitur, atque poſt reſtitutionem exigit omiſſionem ambulationis. Hic autem articulus ſæpius patitur contuſionem, & contorſionem ligamentorum, quando dolor inde natus pro ſubluxatione ſæpe habetur; qui tamen dolor, ut ceteri a contuſione dolores, eſt curandus. *Pedis.*

422. Maxillæ inferioris condyloides proceſſus in manducatione antrorſum, & retro euns, vehementi oſcitatione, convulſione, vel interdum colliſione externa, in anteriorem partem luxatur, uno vel altero, vel utroque latere, quod ex menti diſtorſione, & oris hiatu facile cognoſcitur. *Maxillæ.*

423. Quoniam æger os claudere nequit, & coronoides proceſſus admodum urget temporalem muſculum ad jugalem proceſſum, prompta, & prudens facienda eſt reſtitutio, locatis pollicibus linteo bene munitis utriſque ſupra dentes molares inferiores, atque digitis externe ad angulum maxillæ, dum firmiter tenetur caput a miniſtro. Tunc primo deorſum, poſtea poſterius; ultimo ſurſum pellendus eſt condyloides proceſſus maxillæ; quæ omnia ſubito fieri debent cum retractione pollicum, ne æger mordeat iſtos; vel quod prudentius eſt, inter reſtituendum aliquod corpus non admodum durum, pollicibus craſſius, locandum inter dentes inciſorios, ut æger pollices mordere nequeat. Poſt reſtitutionem per aliquot dies evitare debet manducationem cibi durioris.

424. An per Alapam, vel Colaphum maxillæ luxatio reſtituenda?

Quidam Chirurgi gloriantur, ſe per alapam prompte reſtituiſſe hanc luxationem: ſed ſentio imprudentem, & truculentam, minuſque Chirurgo decentem eſſe reſtitutionem, quia corona maxillæ interdum ita impingitur jugali proceſſui, ut inde verenda Symptomata inferantur.

425. Vertebrarum Luxatio raro perfecta, nam ſi tota vertebra remota ſit ab altera, rupta medulla ſpinalis mortem infert: ſed fit plerumque luxatio in una, vel altera aprophyſi obliqua, vel in utriſque ſimul, quod cognoſcimus ex corporis diverſa flexura, in hoc, vel iſtud latus; vel directe antroſum. *Vertebrarum.*

426. Lumborum vertebræ frequentius luxantur (1) quia circa medium corporis locantur, (2) craſſa cartilagine diſtinctæ ſunt, (3) ob planitiem conjunctionis. Os autem *Coccygis* intro verſus luxatum, premens inteſtinum rectum, ut hujus oſſis fractura reponitur (378) *Lumbarum.*

427. In colli Vertebris rarior, quam in vertebris lumborum, luxatio, (1) corpora vertebrarum colli magis per eminentiam, & foveam articulantur. (2) minor copia cartilaginis interpoſita. (3) magis ſitæ ad corporis extremum. *Colli.*

428. Si caput cum vertebris colli patitur luxationem, qualis luxatio vocatur *Collum fractum*, promtiſſime debet reponi, poſito corpore ægri ſupra ſolum, vel pavimentum, dum Chirurgus manibus ad utrumque latus capitis, prehenſum caput elevat, ſic movet, & dirigit, ut in ſitum redeat; curandum poſtea, ut aliquamdiu immobile retineatur caput. *Capitis.*

429. In Vertebris dorſi rariſſima fit luxatio, ſed interdum Coſtæ vertebris articulatæ ſurſum deorſum, & ad interiora luxantur, quam luxationem ex comparatione ad oppoſitum latus, & ex ſymptomatibus difficilis reſpirationis cognoſcimus; reſtituitur ſurſum, vel deorſum luxata coſta ſuſpenſione ægri ab humero, dum Chirurgus ſimul in locum reponit coſtam. Sed ſi ad interiora receſſerit, ut fractura coſtæ (376) hæc luxatio tractanda. Si vero *Clavicula* ad os ſternum ſit luxata, premens tracheam, arteriam, carotidem, & reliquas adjacentes partes, varia inde inducit ſymptomata: ſed altera pars cum acromio ſcapulæ articulata ſi luxetur, interdum pro oſſis humeri fuit *Dorſi Coſtarum. Clavicularum enſiformis. Cartilaginis.*

habita, cum quoque brachii motum impediat. Reſtitutio vix differt a fractura claviculæ. (373) *Enſiformis* Cartilago fracta attollenda Emplaſtro tenaci, vel cucurbita antlia inſtructa, dein muniendus locus contra novam intropreſſionem.

Vertebrarum luxationis ſigna.

430. Quævis vertebra luxata ſpinæ incurvaturam facit: ſi una ſit luxata, anguloſa eſt curvatura; ſi plures, fit curvatura polygona: utriſque apophyſibus luxatis, urgent corpus directe anterius; ſi vero alterutra ſit luxata in oppoſitum latus, oblique antroſum inflectitur.

Curatio.

431. Locandus eſt æger ita ſupra corpus cylindricum pulvinari munitum, ut prominens luxata pars directe ſurſum habeatur: trunci ſuperior, & inferior pars flectendo magis, & ſimul extendendo debet trahi a miniſtris, dum Chirurgus manu urget vertebram luxatam in propriam ſedem; dein ſubito pars trunci ſuperior elevanda; ſi unica hac vice non ſit facta repoſitio, iteranda eſt operatio.

Quæſtiones.

432. An extenſione ſpinæ ſecundum lineam rectam fieri poteſt reſtitutio luxationis?

Ex compoſitione vertebrarum facile patet; neutiquam per extenſionem ſecundum lineam rectam, reſtitui poſſe luxationem vertebræ, niſi apophyſis lateralis ſimul ſit fracta: potius enim diſrumpetur ſpinalis medulla, & moreretur æger.

433. An forti compreſſione ſupra vertebram luxatam repoſitio fieri poteſt?

Sæpe hoc ab imperitis fuit cum lethali effectu tentatum, cum tali modo reponi non poſſit, niſi forte diffringatur proceſſus vertebræ luxatæ.

434. An non perverſo, & inæquali incremento cartilaginis inter vertebras fere ſimilis figura ſpinæ poteſt fieri, ac ſi eſſet facta luxatio?

Hæc obſervatio eſt frequens in gibboſis, ſed tunc ſenſim major fit ſpinæ incurvatio, dum in luxatione ſubito formatur.

435. An vertebræ perfectæ luxari poſſunt ſine ſubſequente morte?

Perfecta nequit fieri luxatio in vertebris, quin medulla ſpinalis, in theca vertebrarum decurrens, diſrumpatur, cujus ruptio primo inducit inſenſilitatem, & paralyſin partium inferiorum, & dein mortem.

436. Cur luxatio vertebrarum ſpinæ in ſuperioribus periculoſior, quam in inferioribus?

Omnis vertebrarum luxatio eſt periculoſa ob adjacentem medullam ſpinalem, ex quibus oriuntur nervi per corpus diſtribuendi: ſi ergo ſpinalis medullæ pars ſuperior premitur a luxatione, omnes functiones nervorum abolentur, & æger brevi perit: ſed ſi in parte inferiore portio ſpinalis medullæ comprimitur a luxatione, in partibus ſuperioribus, aliquamdiu remanere poſſunt functiones vitales, donec reſtituta ſit luxatio.

LIBER III.

CAPUT I.

De Arteriis.

Tranſitus.

437. ABſoluta deſcriptione ſuſtentaculi corporis humani generalis, ejuſque morborum, altera ſubjungenda eſt pars doctrinæ, quæ exponit tranſitum humorum ad omnia corporis puncta, eoſdemque reducit, ut maneat vita. Organa, hæc facientia, ſunt: (1) *Arteriæ*, (2) *Venæ*, (3) *Nervi*, ut & reliqua vaſa circulatoria, quæ ad has partes referuntur. In quibus fabricam, actiones, & morbos ſumus expoſituri.

Arteriæ definitio.

438. Canalis ramoſus, vehens liquorem circulatorium a trunco verſus ramos,

mos, in viventibus ſanis ubique eodem tempore ſe conſtringens, dimittens, niſi forſan in quibuſdam organis, vocatur Arteria.

Genera.

439. Tale vas eſt (1) *Arteria Aorta*, ex ſiniſtro ventriculo cordis proveniens, & accipiens ſanguinem. (2) *Arteria Pulmonalis*, ſimili modo oriens ex dextro cordis ventriculo. (3), *Arteriæ Lymphaticæ*, ex ramis arteriæ cruentæ provenientes, non admittentes ſanguinis globulos rubros. (4) *Arteria portarum*, quæ ex ſinu venæ portarum acceptum ſanguinem ducit ad omnia hepatis puncta. Cuncta hæc vaſa, etiamſi in ſtatu præternaturali motu retrogrado interdum admittant fluxum, retinent tamen Arteriæ nomen.

Aorta.

400. *Aorta*, ſive *Magna arteria*, unico trunco ex ſiniſtro cordis ventriculo veniens in dextro latere pectoris ſurſum tendens, poſt adſcenſum trium digitorum arcum formare incipit ad ſiniſtrum latus tendentem, poſt quem deinceps vocatur Aorta deſcendens. Interne admodum lævigata, nullis valvulis inſtructa, niſi in origine ex corde, tribus *Semilunaribus*, reditum impedientibus. Succeſſive multos emittit ramos, qui ſenſim in minores abeunt. Capacitas omnium ramorum ſimul major invenitur, quam eſt capacitas hujus trunci. Origo ramorum ex trunco, & trunculis eſt fere ubique cum angulo obtuſo verſus truncum: *Mammariæ* autem, *Hypogaſtricæ*, & *Umbilicales* cum angulo acuto; *Intercoſtales* vero, & *Renales* rectum ſervant angulum cum trunco.

Arteriarum tunicæ.

441. Externa Tunica, ſeu membrana arteriæ, quæ *communis* eſt partibus adjacentibus, cenſetur ex Pleura oriri, dirigens vaſa adeuntia ſubſtantiam arteriæ, quæ arteriæ, & venæ in lateribus arteriæ Aortæ inveniuntur, ex coronariis proveniunt, facientes multiplices plexus, & anaſtomoſes: nervos, & vaſa lymphatica quoque conducit. (2) Huic ſubjacet alia *Celluloſa* tenera, dilatabilis. (3) Subſequitur dein alia tegmine ſolido, inextricabili confecta, per quam infinitæ arteriæ, venæ, & nervi diſtribuuntur, & quæ continet cryptas, ſeu lacunas glanduloſas, confectum mucum in cavum arteriæ eructantes; eam vocant *nervoſam*, *glanduloſam*, & *vaſculoſam*. (4) Huic ſubjacet Tunica, *muſculoſa* vocanda, conſtans fibris multis orbicularibus, contractilitate, & motu vitali donatis, in majoribus arteriis in multas lamellas ſeparabilis: conſtrictione harum fibrarum propellitur ulterius contentus ſanguis, & iterum dilatantur ſanguinis impletione, vi cordis propulſi, uti alii muſculi a ſuis antagoniſtis: actione harum fibrarum continuatur ſanguinis trajectus, qui deficeret, ſi ſolum cor teneretur totam ſanguinis maſſam propellere. Si in omnibus fibris arteriarum a cauſa morboſa, motus major concitetur, formatur *febris ardens*, ſed ſi in uno vel quibuſdam fiat ramis, ideam *Inflammationis* præbet. (5) Intima ſanguini transfluenti contigua tenuiſſimis ſecundum longitudinem currentibus fibris conficitur, ut ex accurtatione abſciſſæ arteriæ ſatis evincitur, quamvis a quibuſdam negetur.

Quæſtiones.

442. Cur arteria ſecundum longitudinem ſecta retorquetur?

Hoc experimentum in viventibus, & cadaveribus obſervatur, quare non dependet ex motu vitali ſolo fibrarum orbicularium: ſed quoniam in vivenitibus citior, & major fit retorſio, judicandum eſt, a motu etiam vitali promoveri.

443. Cur arteria tranſverſum abſciſſa retrotrahitur?

Hoc conſtat in omni experimento, & vulnere, nam abſciſſa arteria ſenſim ita retrotrahitur verſus utramque partem, ut magnum formetur ſpatium inter extrema abſciſſa, & arteria ſub carne abſcondatur. Hoc fit quoniam fibræ longitudinales arteriæ ſolutæ ſua contractilitate inſita trahunt partem ſolutam verſus partem adhuc integram, quæ accedere non poteſt.

444. Cur arteria abſciſſa ſe ſenſim integre claudit, niſi ſit nimis magna?

In tranſverſum abſciſſa arteria fibræ longitudinales ſe accurtantes faciunt, ut multæ fibræ orbiculares congregentur in minori arteriæ longitudine; hæ

tunc

tunc orbiculares prævalentes ſenſim ſua contractilitate conſtrictæ totam vaſculi cavitatem claudunt : ſed ſi ſit arteria major, tota cavitas non poteſt conſtringi, quoniam tam magna non fit accurtatio fibrarum, ut talis ampla cavitas poſſit claudi.

Arteriarum actio. 445. In arteriis viventium triplex obſervatur Actio. (1) *Pulſus*, qui dicitur motus arteriarum naturalis alterne ſe ſtringens, & dimittens. (2) *Pulſatio*, ſi arteriæ agitatio illa percipitur in locis non conſuetis ; vel ſi in locis conſuetis validior percipitur pulſus actio, adeo ut ſit veluti pulſus fortior. (3) *Palpitatio* autem videtur inanis, & inordinata arteriarum actio, ut fit in arteriarum motu ſi deficit influens ſanguis.

Exitus arteriarum. 446. Quum arteriæ omni pulſatione e corde recipiant ſanguinem, requiritur igitur recepti ſanguinis exitus, quia non accumulatur : ille autem exitus eſt multiplex. Antequam vero arteria ex ſuis extremitatibus emittit ſanguinem, rami arterioſi infinitis modis ſibi mutuo inoſculantur, facientes plexum arteriarum, qui eo frequentiores quo redduntur arteriæ minores : ut patet in ala veſpertilionum, rana, cauda anguillæ, & omnibus membranis noſtri corporis pellucidis.

In venam. 447. Plerumque poſt formatos plexus, interdum etiam ſimplici fabrica ramoſa, arteria tranſmittit ſanguinem rubrum in principia venarum, ut patet per microſcopia in viventibus, & pellucidis animalibus ; atque injectione facta in arteriam, redeunte materia ceracea per venam, multis in locis corporis, ſed conſpicue in meſenterio.

In Thalamos. 448. Quibuſdam in locis corporis, ut in corporibus ſpongioſis penis, & clitoridis, arteria effundit ſanguinem in cavitates, vel thalamos, ex quibus venæ amplo orificio recipiunt ſanguinem. Quidam exiſtimant in Liene vitulino ſimilem eſſe fabricam.

In arterias lymphaticas. 449. Pars ſanguinis pellucida minoribus conſtans partibus, quam ſunt globuli rubri, deponitur ex arteriis cruentis in arterias lymphaticas, anguſtiores, quam ut poſſint unicum admittere globulum. Hæ vero magis dilatatæ arteriæ rubrum etiam ſanguinem admittunt.

In vas ſecretorium, & excretorium. 450. Aut arteriæ extremitates eo uſque attenuatæ, ut non tranſmittant globulos rubros niſi per validiorem impetum, vel morboſam dilatationem finium, (1) definunt in vas ſimplex exhalans ſine ullo organo glanduloſo, quæ extremitates quibuſdam in partibus collectæ efformant villos. (2) Aut colliguntur in quadam veſicula, ſeu folliculo, ſeu crypta, quæ ab omni parte recipit, & colligit effuſum ex arteriis humorem, quem emittit deinceps per proprium emunctorium, quales exitus paſſim in cute, ore, naribus, œſophago, ventriculo, & inteſtinis, deponentes muſcoſum humorem. (3) Vel congregantur in organo quodam glanduloſo, in quo arteriarum extremitates videntur continuari in principia iſtius glandulæ ductus ; alii putant ſe exonerare in folliculos glanduloſos, ex quibus orirentur principia ductus excretorii, quæ ſententia minus quam prior reſpondet experimentis.

Quæſtiones. 451. An non poteſt fieri narium hæmorrhagia, lochiorum, & menſium fluvius, aut profluvium, ſudor ſanguineus, mictus cruentus, & diarrhœa cruenta, ſine ruptione vaſorum ?

Quoniam arteriæ ſine ſtructura glanduloſa exhalantes, & deſinentes in cryptas, non tranſmittunt ſanguinem rubrum, quia anguſtiores, accedente majore impetu dilatante, vel relaxatione oſculorum, igitur ſine ulla vaſorum ruptione ſanguinem fundere poſſunt : immo rami venarum uteri, & inteſtinorum valvulis carentes ſimili modo per motum retrogradum ſanguinis in his, ſanguinem fundere valent ſine vaſorum ruptione.

452. An ſanguis ex arteriis in venas euns non tranſit per anaſtomoſes, ſed per parenchyma intermedium ?

Si manifeſta experimenta teſtantur in viventibus, & mortuis, ſanguinem

per

per anaſtomoſes ferri ex arteriis in vena; corruunt omnia ratiocinia (quæ collegimus Comp. Tom. I. Tr. XIX. §. L. Hæc experimenta ita ſunt divulgata, & toties repetita, ut non opus adſtruere.

453. An arteria operatur ſola elaſticitate, vel contractilitate?

Si in animalis adhucdum viventis arteria abſciſſa indatur digitus; quamdiu vivit animal; conſtringitur digitus alterne, ac ſi eſſet in cor immiſſus per abſciſſum mucronem, eo autem mortuo, ceſſat hæc alterna preſſio. Quoniam autem elaſticitas, & contractilitas non eſt actio vitæ, patet hanc alternam preſſionem non fuiſſe proruptam ab elaſticitate, vel contractilitate, ſed a motu vitali.

454. Cur arteriæ viventium plenæ, mortuorum fere vacuæ ſine ſanguinis effuſione?

Dum moritur animal, primo ceſſat cordis actio, deinceps quieſcit arteria, denique etiam vena propellere ſanguinem deſinit: ergo ad partem primo quieſcentem colligi debet ſanguis, id eſt in venis, & quia pergit arteria propellere, quæ nihil ex corde recipit, ea omnino depleri debet.

455. An ſanguinis propulſio a ſola cordis conſtrictione?

Huic ſententiæ obſtant multæ difficultates, 1. ſimilis alterna conſtrictio in arteriis, quam corde. 2. cor, mucrone abſciſſo, inditum digitum modice premit, & potentia contrahendi non ſuperat gravitatis decem librarum potentiam, quæ non ſufficit ad totam maſſam circumducendam. 3. potentia injiciendi non major, quam naturalis conſtrictio cordis, non valet per viſcus mortuum trajicere liquorem. 4. ſtimulus valet in ſpeciali ramo arteriæ concitare motum, ſine motu cordis mutato. 5. tranſitus injecti liquoris promovetur manus palpatione. Quare ſanguinis propulſio juvatur motu vitali arteriarum.

456. An Arteriarum contractio dependet ab elaſticitate laterum tenſa per diſtendentem intus ſanguinem? vel innata contractilitate? vel impletione vaſculorum in ſuis lateribus? vel influxu ſpirituum vitalium?

Videntur hæ cauſæ unitæ præſtare arteriarum actionem, ſed præcipua harum videtur influxus ſpirituum; minima autem impletio vaſculorum minorum in lateribus.

457. An nulli poſſunt fieri morbi ex vitiato ſucco arteriarum?

Arterias intus muco obliniri nemo negare poteſt, digitus inditus fidem faceret; hunc ſuccum ſolum in noſtro corpore omnium morborum immunem eſſe, fidem ſuperat. Si vero acrimoniam contraxerit ſtimulantem fibras arteriæ ut aliis in partibus corporis, majorem motum facit, & ut varia ſunt vitia, quemadmodum in reliquis humoribus, varii naſcuntur morbi.

Arteriarum Diſtributio.

458. Aorta arteria (440) unico trunco ex ſiniſtro cordis ventriculo veniens, in ſuo oſtio tribus valvulis ſemilunaribus ita eſt inſtructa, ut qui ſemel tranſiit ſanguis redire non poſſit: reditu enim ſanguinis ſacciformes hæ valvulæ turgentes totam cavitatem Aortæ obturant, cum id ſpatium triangulare, quod inter tres valvulas circa axin aortæ relinqueretur, tribus tuberculis ad mediam partem marginis valvularum hærentibus, accurate impleatur. *Aorta tres valvulæ ſemilunares.*

459. Plerumque duobus, raro tribus orificiis, ex aorta, ſtatim pone valvulas ſemilunares, oriuntur Arteriæ Coronariæ, quæ præbent arterias cordi, auriculis, & ex corde provenientibus vaſis majoribus. *Arteriæ coronariæ.*

460. Ad trium circiter digitorum diſtantiam ab origine aorta arcum formare incipit, qui ſiniſtrorſum tendit. Ex hujus Arcus convexa parte 1. oritur *Arteriæ ex Arcu provenientes.*

tur *Subclavia dextra*, quæ emittit *Carotidem dextram*, 2. *Carotis ſiniſtra*, 3. *Subclavia ſiniſtra*.

Carotides externæ. 461. Ex Carotide utraque emittitur *Carotis externa* dicta, quæ in utroque latere colli, dat ramos Laryngi, Pharyngi, Muſculis linguæ maxillæ, labiis, ori, naribus, oculis, auribus, temporibus, omnibuſque externis partibus capitis: unus ramus ex hac arteria proveniens per ſpeciale foramen intrat cranium, & diſtribuitur in Duram matrem.

Carotides internæ. 462. Emiſſa carotide externa, reliqua arteria, quæ nunc vocatur *Carotis Interna*, intrat Canales oſſeum cranii, in quo patitur inflexiones, ut formet figuram inſtar literæ S. Hoc in loco ejus tunica admodum attenuatur, ut deinceps arteriæ ex carotidibus provenientes habeant tunicas paulo craſſiores quam tunicæ venarum. Ex his dein cum vertebralibus junctis formantur magnæ Anaſtomoſes, quæ dicuntur Circulus Vvilliſianus, ſub cerebri baſi, atque inde proveniunt omnes arteriæ, quæ per omnes partes encephali diſtribuuntur.

Subclavia. 463. Ex ſubclavia arteria utriuſque lateris ſequentes oriuntur arteriæ.

1. *Vertebrales*, quæ in itinere multas arterias tribuunt medullæ ſpinali, ſub prima colli vertebra inſtar literæ S. inflexæ, amittentes, ut Carotides, portionem tunicæ muſcularis, ampliores factæ, quam dum intrabant Encephalon, coaleſcunt ſub medulla oblongata in arteriam *Cervicalem*, quæ iterum fiſſa, miſſis multis ramulis arterioſis, unitur cum carotidibus internis in circulum Vvilliſianum; ex hac etiam reflectitur *Spinalis arteria*.

2. *Muſcularis colli*.

3. *Scapularis externa*.

4. *Intercoſtalis ſuperior*, pro duabus, vel tribus coſtis ſuperioribus.

5. *Mediaſtina*, quæ etiam dat ramos pericardio, & thymo.

6. *Diaphragmatica ſuperior*.

7. *Mammaria*, deſcendens ſub ſterno in ventrem inferiorem, dat ramos mammis, & muſculis pectoris, & ventris.

8. *Axillaris*, tendens ad brachium, ex qua iterum oriuntur *Thoracicæ*, quæ præbet mammarias externas, & vertebrales externas: *Scapularis interna*; *Brachialis*, quæ emittit Radiæam, & Cubitæam, & reliquas arterias, quæ per manum diſtribuuntur.

Aortæ truncus. 464. Poſt emiſſos ramos arteriarum dictos, & flexuram factam, fertur aorta deorſum circa ſpinam dorſi uſque ad os ſacrum, ubi bipartitur in Iliacas: hæc pars Aortæ poteſt vocari *Aorta Deſcendens*.

Arteriæ ex trunco aortæ provenientes. 465. Ex hoc trunco 1. oritur *Arteria Bronchialis*, quæ ſæpe etiam ex Intercoſtalibus provenit.

2. *Intercoſtales inferiores*, tendentes ad coſtas omnes, exceptis tribus, vel quatuor ſuperioribus, & ad muſculos abdominis.

3. *Oeſophageæ*.

4. *Diaphragmaticæ inferiores*, quæ etiam interdum oriuntur ex cœliaca.

5. *Cœliaca*, ex facie anteriore trunci aortæ, ſtatim ſub diaphragmate, oritur angulo obtuſo verſus truncum lato admodum principio, poſt originem diſpeſcitur in ramum dextrum, & ſiniſtrum. Ex ramo dextro oritur *Gaſtrica dextra*, *Epiploica dextra*, *Pancreatica*, *Duodena*, *Hepatica*, *Cyſticæ gemellæ*. Ex ſiniſtro autem ramo, *Gaſtrica ſiniſtra*, *Epiploica ſiniſtra*, *Splenica*, ex qua etiam *Pancreatica ſiniſtra*. Omnis per has arterias allatus ſanguis effunditur in ramos venæ portarum, ut ire debeat per hepar, antequam tradatur venæ cavæ.

6. *Meſenterica ſuperior*. quæ ulterius ad inteſtina tenuia tendit.

7. *Renales*, olim Emulgentes dictæ, angulo recto ex trunco aortæ venientes.

8. *Atrabilariæ*, ad Renales capſulas tendentes.

9.

9. *Adipoſæ*, in pinguedine renes cingentes evaneſcentes.

10. *Spermaticæ*, dextra plerumque ex trunco aortæ, ſiniſtra ex renali; in viris tendunt ad teſtes, in mulieribus ad ovaria.

11. *Meſenterica inferior*, per meſocolon tendens ad craſſa inteſtina; quæ per inteſtinum rectum diſtribuitur, vocatur *Hemorrhoidalis interna*.

12. *Lumbares*, præcipue diſtribuuntur per muſculos lumborum, & ventris.

13. *Sacra*, per medium oſſis ſacri decurrens, diſtribuitur per pelvim.

Iliacæ.

466. Tandem diſpeſcitur truncus Aortæ in duas arterias magnas, quæ dicuntur *Iliacæ*. Utraque Iliaca ſubdividitur in duas alias arterias, quarum una vocatur *Interna*, altera *Externa*. Ex Interna oritur *Hypogaſtrica;* quæ ad inteſtinum rectum veniens dicitur *Hæmorroidalis externa*. Ab externa vero Iliaca provenit *Epigaſtrica*, quæ Mammariis unitur, *Umbilicalis*, *Muſcularis Pudenda externa*, *Inguinalis*, quæ venæ incumbit; hæc etiam dividitur in externam minorem, & internam majorem: ex qua *Poplitæa*, *Suralis*, & *Tibialis*, quæ præbent arterias per pedem diſtribuendas.

CAPUT II.

De Hæmorrhagiis.

Arteriarum morbi.

467. ARteriæ, ut reliqua organa corporis, ſuis propriis morbis corripiuntur, qui referri poſſunt ad diverſas partes in arteriis obſervandas 1. ad ipſa latera arteriarum, quorum integritas poteſt ſolvi, & fieri poteſt Laxitas, Rigiditas, & Fragilitas. 2. Ad Capacitatem, quæ augeri, & minui poteſt, & omnino obliterari. 3. Ad Actionem majorem, minorem, turbatam, & exinctam, quæ complectitur Inflammationem, Eryſipelas, pulſationem, palpitationem. 4. Ad earum ſuccum intus oblinientem, qui abundare, deficere, & degenerare poteſt. 5. Ad ſanguinem per arterias fluentem. 6. Ad res externas ſuſtentantes, quarum privatio, vel validior preſſio, multa mala infert. Ex vaſto hoc pelago eligemus *Hæmorrhagiam*, *Inflammationem*, *Abſceſſum*, *Gangrænam*, & *Sphacelum*, atque *Aneuriſma*, quibus morbis medentur Chirurgi.

Hæmorrhagiæ Definitio.

468. In ſolis arteriis, & venis pauciſque locis intermediis continetur ſanguis ruber, qui ſi extra hæc repagula funditur, ſive extra corpus, ſive in cava corporis, generali nomine vocatur Hæmorrhagia, quæ vel naturalis, ut in feminis, vel morboſa, varia accipit nomina, ſed ex omnibus his Hemorrhagia narium, & Vulnerum, quoniam Chirurgicam opem poſtulant, in hoc loco tractanda.

Hæmorrhagiæ cauſæ.

469. Generales Hæmorrhagiarum cauſæ ad hæc genera referri poſſunt. 1. Quæ arteriarum, aut venarum integritatem ſolvunt vi illata. 2. Implendo diſſolvunt, vel aperiunt. 3. Impetu interno diffringunt, vel dilatant. 4. Suſtentaculi ablatione rumpi permittunt. 5. Corrodendo ſolvunt. 6. Fragilitate naturali, vel acquiſita rumpi permittunt. 7 Laxitate orificiorum ſanguinem coercere non poſſunt. 8 Denique in ſanguine ſumma tenuitas, & deficiens cohæſio, qui coerceri non poteſt.

A vulnere.

470. Arteriarum diffractio a quovis corpore duro, ſive fit ab inſtrumento acuto, quando dicitur vulnus, vel obtuſo, Contuſio vocata, ſive fiat ex Laceratione, aut duro fragmento oſſis, ad eundem titulum referri poteſt; quia effunditur ſanguis ſine indicatione evacuationis, & inde poſt remotionem rerum alienarum, ſi expedit, ſtatim eſt compeſcenda hæmorrhagia, niſi caſu profit.

Ex abundantia.

471. Sanguinis major abundantia in vaſis cruentis, quam ut coerceri poſſit, vel dilatat oſcula arteriarum, ut tranſmittant cruorem, vel diffringit.

1. Si ſit mera plethora, ut in juvenibus, victu opiparo, ſuppreſſa ſanguinis evacuatione, mutilatione partis; hæmorrhagia modica prodeſt, &, niſi fiat, arte facienda. 2. Impeditus autem reditus per venam, ut in angina, quibuſdam anxioſis, ſi faciat hæmorrhagiam, minus ſecure levat, & ſignum eſt malum; cauſæ comprimentis curationem poſtulat. 3. Sanguinis expanſio ſubito inducta, calore ſolis, ignis, ſtragulorum, calefacientium, & morbis calidis, hæmorrhagiam producens ſe ipſam curat, & actu, vel potentia frigidis adhibitis compeſcitur.

Motu aucto. 472. Majore impetu per totum corpus, vel ad aliquam partem, ut in morbis acutis, ardentibus inflammatoriis, animi pathematibus quibuſdam, motu muſculari, abuſu aromatum, ſpirituoſorum, calefacientium, juvenili ætate, ſternutatione, vomitu, nixu forti, tuſſi, aut irritatione in ſpeciali parte, ſi generetur hæmorrhagia, minuit ipſum impetum, & ſalutaris eſt in generali aucto motu, ſed in motu particulari prodeſſe, & nocere poteſt: huic præcedere ſolet pulſatio, calor, & rubor partis, antequam erumpit ſanguis.

Suſtentaculi ablatione. 473. Qui autem ſanguis erumpit ob privatum externum ſuſtentaculum, ut in aere leviore, cicatrice relicta, vulnere uſque ad arteriam inflicto, evacuatione puris, vel aquæ ſubito, vel, & in feminis partu, ſemper mali ominis eſt, & novo artificiali addito ſuſtentaculo curanda.

Corroſione. 474. Ex Corroſis vaſis, in ſcorbuticis, cachecticis, vel alia acrimonia laborantibus, profluens ſanguis, morbum auget, debilitatem inducit, & non ſolum exigit ſanguinis fluentis ſuppreſſionem, verum ſimul correctionem cauſæ corrodentis, & ſæpe partis ablutionem.

Fragilitate. 475. Si ex conſueto impetu, quod arteriæ fragiliores non valeant naturalem, vel paulo majorem ferre ſanguinis impetum, ut interdum obſervatur in hæreditaria hæmoptyſi, erumpit ſanguis, periculoſiſſimus eſt ſtatus; caveri debent omnia, quæ motum augent, & quoties indicia plethoræ, vel impetus majoris ad aliquam partem oriuntur, artificiali ſanguinis miſſione eſt prævenienda, dum ſimul adhibentur, quæ vaſa firmant.

Laxitate. 476. Sed oſcula excretoria laxiora, quam ut poſſint coercere cruorem, faciliorem curationem quam fragilitas promittunt, cum adſtringentia, & roborantia adhibita contractilitatem augeant; præprimis ſi illæ partes ſimul externe ſuſtentari poſſunt. Talis ſanguinis fluxus protinus cohibendus, cum permiſſus laxitatem adaugeat.

Tenuitate. 477. In morbis Epidemicis, Endemicis, Peſte, Scorbuto, Colliquatione, Petechiis, fine acutorum, & aliis morbis putridis, tanta interdum generatur ſanguinis tenuitas, & parva cohærentia, ut ſine oſculorum ruptione effluat. Qualis hæmorrhagia ſemper peſſimi ominis, ejuſque curatio ex propriis iſtis morbis petenda. Quæ fit per remedia incraſſantia antiſeptica.

Effectus. 478. Ad intelligendos effectus ex Hæmorrhagiis provenientes ſimul perpendere debemus, 1. an fiat lente ſeu ſenſim, an vero ſubito. 2. an fluens ſanguis effundatur, vel colligatur in cavis corporis. 3. Num ſit copioſa, vel exigua. 4. An vi in corpore egente aliqua evacuatione, vel eam vitante. 5. Quæ concitatur a variis cauſis. 6. Ex quanam corporis parte ſit; 7. Ex arteria vel vena majore, vel minore. Quæ ſimul prædictiones formare poſſunt.

Curatio. 479. Curatio in has ſpecies poteſt diſtingui: 1. quæ adhibetur in cauſa vulnerante, ad quam medicamenta, & auxilia immediate adhiberi poſſunt. 2. quæ mutanda eſt ex parte varia. 3. quæ varia eſſe debet ex cauſa hæmorrhagiam inducente.

Immediata applicatio in hæmor- 480. Promptiſſimum eſt 1. auxilium, comprimere truncum arteriæ, vel ramum venæ, vel, & ipſam aperturam factam, digito, ſpleniolis pyramidalibus, faſciis, turundis, inſtrumento compreſſorio, ſtrictura cum filo. 2.

ap-

applicare *ſtyptica* in forma *Lavamenti*, *Pulveris*, vel *Turundæ*. 3. Uſtio per ferrum candens. 4. Abſciſſio, ſi arteria hiat. 5. Applicatio actu frigidorum. 6. Collectio labiorum hiantium per *Emplaſtra tenacia*. *rhagia vulnerum.*

481. Ut compeſcatur impetus, conſtringantur vaſa, & ſanguis fiat minus fluxilis, ad partes proximas applicanda actu frigida quæcumque; quæ ſi ſint ſimul ſtyptica, magis juvat, quæ *Epithematis* forma applicari poſſunt. *Ad partes proximas.*

482. Et ut in reliquo corpore compeſcatur motus, 1. ſimilia actu frigida ad partes remotiores ſunt applicanda, 2. intercipiendus ſanguinis reditus per venas, injecta ligatura ad membrum majus, 3. inſtituenda venæ ſectio ad derivandum. *Ad partes remotas.*

483. Dum tamen hæmorrhagia non ſubſiſtit per hæc Externa auxilia, quædam quoque *interna* dari poſſunt. *Interna medicata.*

484 Non omnibus partibus eadem ſunt adhibenda auxilia, cum quædam requirunt ſola interna, aliæ partes magis roborantia; aliæ vero reſpuunt validiſſima ſtyptica. *In parte varia.*

Nam in *Hæmorrhagiis narium*, quia veſtiens membrana acuto ſenſu prædita eſt, & irritata ſternutamentum excitat, *mitiſſima ſtyptica* indenda ſunt cum linteo carpto.

In *hæmoptyſi* ſimul adhibenda *pectoralia* interna adſtringentia, & temperandus impetus per venæ ſectionem.

Menſium autem *profluvium* exigit topica magis *roborantia*, quam adſtringentia, cum ſuſtentatione ventris per cingulum.

Alvi *fluxus cruentus* ſpecialia clyſmata exigit, & quæ alvum ducunt.

Ex *ore*, & *faucibus* manans ſanguis *collutiones* poſtulat.

485. Quoniam auxilia ad cauſas varias melius intelliguntur ex cauſarum deſcriptione, quam ſi ſeorſim proponantur, ipſæ cauſæ recenſitæ ſunt inſpiciendæ. *Ex cauſa varia.*

486. Cur frequentior ex naribus hæmorrhagia?

Multæ hic concurrentes ſunt cauſæ 1. narium interna humiditas. 2. membrana vix ſuſtentata, 3. Epithelium tenue, 4. arteriæ mucum ſecernentes latiores. *Quæſtiones.*

487. Ex quibus locis venit ſanguis qui per nares effluit?

Profluere poteſt ex interioribus anterioribus partibus narium, qualis hæmorrhagia ſæpe excitatur ſcalptura narium, & indita turunda ſtyptica compeſcitur. Quæ autem ex radice narium venit, vel ex ſinubus frontalibus, & ephippii, ex antris Higmorianis, per inditam turundam non compeſcitur, ſed potius applicatione frigidi ad frontem, & faciem. Sic fluens ſanguis ſæpe per poſteriora foramina narium deſcendens, ſcreatu rejicitur, vel deglutitus vomitu, vel ſeceſſu redditur, quod peritos decepit.

488. An hæmorrhagia nunquam per *Anaſtomoſes*?

Ora venarum effundentia ſanguinem ex venis in parenchymata exiſtimabant Veteres dilatata nimis fundere ſanguinem: qui vero contendunt, omnem ſanguinem per anaſtomoſes transfundi ex arteriis in venas, omnino negarunt priorem ſententiam, primo, quia venæ non fundunt, ſed accipiunt ſanguinem, & quia omnis ſanguis funditur ex arteriis per anaſtomoſes in venas. Si autem rimamur experimenta injectionis Anatomicæ, conſtat, fortiorem injectionem factam in arteria permittere, ut ſanguis ex arteriarum orificiis tranſſudet: imo vena meſeraica eodem modo tranſſudare permittit ceram in cavum inteſtinorum. Quare Veterum ſententia non omnino abſurda, modo pro venis paſſim intelligantur arteriæ. Immo credibile eſt, omnem fere ſanguinis fluxum ab interna cauſa fieri a dilatatis oſculis.

489. An non interdum hæmorrhagia per *Diapedeſin*?

Concipiebant Veteres, areas inter fibras membranarum ita dilatari poſſe, ut non ſolum tranſmitterent ſeroſum, ſed etiam ſanguinem rubrum, ut

truditur liquor per linteum rarum, vel per poros corii. Hoc in valida preſſione fieri poſſe, hodierna experimenta comprobant; ſed non eſt frequens, vel naturalis Hæmorrhagiarum cauſa.

490. An non fieri poteſt Hæmorrhagia per *Diabroſin*?

Si vas corroſum tranſmittit ſanguinem, dicitur Diabroſis. Hic modus frequens a cauſa interna. (474) Sed ſpecialem curationem exigit, ut monuimus.

491. Quid denotat Veterum *Diæreſis*?

Diæreſis generalem ſolutam unitatem denotat; ſed quando ad hæmorrhagiam refertur, eam ſpeciem exprimit, quæ fit per cauſam vulnerantem, quo a reliquis diſtinguitur.

492. Cur hæmorrhagia periculoſior ex arteria, quam vena?

Quoniam ſanguis majore impetu fertur per arteriam, quam venam, difficilius eſt eam hæmorragiam compeſcere, unde ejus dependet periculum. Qui contendunt, periculoſiorem propterea eſſe Hæmorrhagiam ex arteriis, quam venis, quoniam emittitur ſanguis præſtantior, quod ex rutilo colore deducunt, a veritate aberrant: nam idem ſanguis, qui jam eſt in vena, ſtatim fuit in arteria, niſi quod in tranſitu partem nutriverit, quæ exigua mutatio non eſt tanta, ut inde mereatur periculoſior vocari hæmorrhagia.

493. Quid facit pulvis Sympatheticus ad cohibendam hæmorrhagiam?

De pulvere Sympathetico ex vitriolo in ſole calcinato multa prædicant Impoſtores ſe præſtare poſſe, ſi miſceatur ſanguini primo effluenti, & dein una ponatur in loco frigido; ſed quoniam nullis experimentis phyſicis conſtat, corpora in ſe invicem operari, ſi ad tantam diſtantiam ſint remota, hæc impoſtura excogitata eſt ad fallendum vulgus, quod putat certo fieri, quoniam apertum vas ſponte clauditur, quam ſuppreſſionem tunc huic pulveri adſcribunt.

494. An ligatio parvi articuli aliquid boni præſtat in hæmorrhagia?

Hoc fecerunt ad imitationem ligationis membri magni; ſed in tam parvo articulo tanta copia ſanguinis non poteſt contineri, ut aliquid faceret ad minuendum impetum totius. Factum tamen vidi a ſeniore Medico, qui jurabat ſe ſæpe bonum inde habuiſſe effectum, quod credo, nam ſenſim interim vas apertum claudebatur.

495. Quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam bufo nodulo ligatus, vel chartula quædam cum magicis characteribus a collo ſuſpenſa, vel muſcus de cranio humano?

Re ipſa cuncta hæc, & centena ſimilia nihil valent ex ſuperſtitione introducta ad decipiendum: quod autem poſt hæc acta ceſſet hæmorrhagia id tamen ſine his accidiſſet conſtrictione vaſorum, ſanguine diminuto, & ſtagnante coagulato in vaſe aperto.

496. An nihil valet manubrium, ex priapo confectum, fortiter tenere manu? vel nummum ex Hæmatitide lapide confectum geſtare ad frontem?

Credo equidem hæc utilia eſſe, quoniam retinent membrum continuo conſtrictum, & actuali frigiditate minuunt ſanguinis fluxum.

497. Cur alligant Ranam plantis pedum?

Hæc ſuperſtitioſa medicatio non caret effectu, nam inducto terrore, & actuali frigiditate, compeſcit ſanguinis motum, & ita ſiſtit etiam hæmorrhagiam.

498. Quomodo aqua frigida pudendis applicata ſiſtit hæmorrhagiam narium?

Inter arcana a multis hæc habetur medicatio, quoniam pudenda actu frigidis tractata per conſenſum admodum compeſcunt circulationem.

499. Quando in hæmorrhagiis adhibenda venæ ſectio?

Quæ hæmorrhagia generatur ex abundantia, & majore impetu ſanguinis,

illa

illa eſt compeſcenda per ſanguinis miſſionem, præcipue ſi fiat ex locis periculoſis, & etiam ex aliis, quia hanc artificialem hæmorrhagiam habemus in poteſtate compeſcere, quando viſum eſt.

500. Quando membrum ligandum?

Artificioſa ligatio membri majoris, quæ intercipit ſanguinis reditum per venam in membro majore, jam in hoc, jam vero in alio, multum prodeſt ſi ſanguis fluit ſine abundantia, ut reſiduus ſanguis retineatur in corpore, donec per moram conſtricta fuere vaſa ſanguinem fundentia.

CAPUT III.

De Inflammatione.

501. QUum Inflammatio ſit morbus, qui utplurimum committitur Chirurgis curandus, atque ex motu aucto arteriarum (467) tanquam proxima profluit cauſa, eam hoc loco tradendam eſſe exiſtimavi. Hujus autem morbi quia plena habetur deſcriptio in *Comp.* T. 47. paucis abſolvi poteſt. *Tranſitus.*

502. Morbus in quadam parte viſibili natus, qui præbet Tumorem tuberculo majorem, cum *Colore* intenſe rubro, vix evaneſcente per digiti preſſionem; *Dolore* vehemente, fixo, continuo, pulſante; *Duritie* renitente, quaſi ſumme elaſtica; *Calore* urente ſicco; *Pulſatione* arteriarum pulſui reſpondente; *Splendore* ex magna partis tenſione; quique tumor tandem in reliquo corpore concitat *Pulſum* durum, & frequentem; *Febrem* continuam acutam; *Reſpirationem* citatiorem, & *Calorem* adurentem, ab omnibus Medicis, & Chirurgis vocatur *Inflammatio*. *Definitio.*

503. A congeneribus tumoribus quibuſdam propriis criteriis diſtinguitur, ſi modo ſigna ad ſe invicem conferantur, quæ traduntur in Rheumatiſmo (T. 17. XLVIII.) Herpete, Igne ſacro, & Eryſipelate infra tradendis. Et quoniam late diſperſus hujus modi tumor, atque morbi interni, qui judicantur ex Inflammatione oriri, ut & ipſa febris ardens, ad hunc titulum referuntur, inter Inflammationem, & Phlegmonem aliquam ponunt differentiam. *Differentia ad alios morbos.*

504. Si vero Inflammatio aggreditur aliquod viſcus, quædam ex characteriſticis ſignis non obſervantur. 1. non conſpicitur color ruber. 2. Dolor commutatur in anxietatem, ſi pulmones, aut hepar occupat. 3. Partis durities ob profunditatem ſæpe explorari nequit. 4. Calor urens manet ſemper, niſi pars tendat in ſphacelum. 5. Splendor videri non poteſt. 6. Pulſus interdum fit debilis, & mollis, ſi pars inflammata intercipit liberum ſanguinis, vel ſpirituum curſum, uti in cerebro, Pulmone, Corde, Hepate, Diaphragmate, Faucibus, Pleura, ſi nimis urgeat. *Signorum varietas.*

505. Ex homine antea ſano jamjam Inflammatione correpto ſi ducatur ſanguis, nullam invenimus mutationem: ſed ſi aliquot horas ſæviit, & tunc mittitur ſanguis, in eo ſequentes obſervantur mutationes: fit denſior, ſpiſſior, gravior, citius, & validius concreſcens, magis ad nigredinem vergens, & in ſuperficie format pellem, ſeu cuticulam albicantem ſubviridem, tenacem, cultro vix ſcindendam inſtar corii. Hæ ergo mutationes non ſunt Inflammationis cauſæ, ſed ex inflammatione natæ. Si vero talis eſt in corpore mutatio, tale corpus facilius inflammatione corripitur, quam ſi non præexiſtat. *Sanguinis mutatio in Lentorem.*

506. Inflammationis ab interna cauſa natæ proximam cauſam eſſe motum vitalem validiorem in quodam ramo arteriæ, quo urgetur ſanguis ruber in arterias lymphaticas, ſanguiſque compingitur reliquus in Lentorem, facile ex propriis criteriis Inflammationis deducitur. *Cauſa proxima.*

507.

507. Nam tumor renitens validam istius partis vasorum implétionem declarat.

Dolor. 508. Et quoniam pars, per quam decurrunt nervi sensui dicati, cum valido renixu tenditur, nervi ita valide, & continuo tensi, compressi, & angustati, constantem, & urentem dolorem faciunt.

Color. 509. Coloris mutatio in rubedinem, qui ad Livorem accedit, satis confirmat, sanguinem rubrum etiam multas arterias lymphaticas, antea pellucidum humorem vehentes, implere; atque arterias cruentas majori copia sanguinis rubri distendere, ut inde fiat Rubedo, atque Livor: cum hujus coloris generatio sanguini accumulato sit adscribenda, utpote solus talis coloratus liquor in nostro corpore, qui valido motu propellente arteriarum hæc vasa infarcit.

Pulsatio. 510. Hanc majorem arteriarum agitationem declarat pulsatio in partibus, in quibus antea vel multo minor vel nullus sentiebatur pulsus, hæc enim rhythmum pulsus accurate sequens probat eum fieri actione arteriæ majore. Hanc autem pulsationem fieri non posse ex uno, alterove ramo arteriæ, evincunt experimenta hydraulica, ex quibus constat, liquorem fluentem per canalem ramosum a trunco per ramos, ut fit in arteriis, ab obstructo uno ramo, vel orificio, quod non plus, quam centesimam partem liquoris transmittit, in reliquis ramis, vel orificiis, velocitatem non ultra unam centesimam partem augeri, atque non plus urgere in hoc orificium clausum, quam in reliqua latera omnium ramorum, & trunci, quæ exigua mutatio percipi non potest, ut fieret in minimæ partis inflammatæ obstructione: Imo experimentis Anatomicis constat, si comprimatur ramulus minor arteriæ, sanguinem antea per apertum ramum fluentem derivari per anastomoses, quæ inter minimas arterias sunt copiosissimæ, atque detexerunt, ex obstructo, vel compresso ramo parvæ arteriæ partem non rubere, vel tumere, sed sequi sanguinem suam viam per alias anastomoses. Ex quibus experimentis convictus assentiri non possum pulsationem, & Inflammationem fieri ab obstructione arteriarum: quod autem pulsat ligata arteria major supra ligaturam, non destruit experimentum in arteriis minimis, in quibus, minime vero in majoribus arteriis, supponitur inflammationis obstructio.

Calor. 511. Calor partis æstuans satis declarat, motum vitalem auctum esse inflammationis causam, cum obstructio ex sua natura inferat frigus, sed motus vitalis in nobis sit naturalis caloris causa.

Reliqua symptomata. 512. Pars quædam ita aliquandiu agitata, sensim magis in consensum trahit reliquum motum vitalem per corpus, ex cujus dein argumento fit Pulsus durus, & frequens, corporis totius *Ardor*, *Siccitas*, sanguinis compactio in *Lentorem*, *Sitis*, oris summa siccitas, *Respiratio* difficilior, anhelosa, frequens, ob concitatum motum, & sanguinis lentorem, *Urina* rubra semper, vel tenuis simul, quod malum, vel crassior, interdum vero aquosa post assumptum potum, quod pessimum.

Causæ. 513. Quæ in corpore ceteroquin sano concitant inflammationem particularem, vel generalem, quæ vocari solet febris ardens, vel sunt manifesta, vel latentia, seu interna: ab externis incipiendum, & notissimis ut intelligatur causa etiam latens, & comprobetur dicta causa proxima.

Frictio. 514. Quæcumque pars frictione diu agitata inflammatur; quo constat, motum inductum, pellentem sanguinem majore impetu in arterias lymphaticas, producere inflammationem.

Stimulantia applicata. 515. Ut frictio sensibili actione urget sanguinem in arterias lymphaticas, ita stimulantia quæcumque acria, rubefacientia, instigando motum vitalem istius partis, idem faciunt.

Moventia. 516. Si vero motu musculari, vel irritante causa per totum corpus nimia concitatur circulatio, generalis formatur inflammatio; sed post motum

mu-

muſcularem, quoniam in quiete ceſſat impingens motus, brevi quoque ceſſat inflammatio, niſi ſuperveniens frigus ſubitaneum reditum intercipiat ex lymphaticis, ſed acre perſeverans inſtigare non permittit ceſſare inflammationem.

Caleſacientia.

517. Noſtrum corpus duobus modis incaleſcit 1. actu calidis, hæc autem cum augumento caloris non augent circulationem, & inde raro inflammationem faciunt. 2. Vel incaleſcit aucto motu animali, ex quo etiam raro inflammatio. Sed qui calor formatur ab aucto motu vitali, frequentiſſime inflammationem producit, cum ſemper æqualiter augeatur circulatio cum augmento caloris.

Lentor.

518. Non omnis craſſitudo ſanguinis inflammationem inducit, ut experimur in Cruditate, & pituita, ſed Lentor ſanguinis frequentiſſime. Talis autem phlogiſtica diſpoſitio in ſanguine non formatur niſi poſt validam circulationem, qui motus major cum tenacitate ſanguinis ob difficiliorem tranſitum per arteriarum extrema, arterias ultra modum diſtendens, arterias quoque lymphaticas implet, quare motus impingens major eſt cauſa, minime vero obſtructio.

Angustia vaſorum.

519. Quoniam ex Compreſſione, Decubitu, Ligatione ſtrictiore, Contuſione, Elongatione, Pondere incumbente, Uſtione & Vulnere, obſervarunt generari Inflammationem, exiſtimarunt, anguſtationem, & obſtructionem hujus eſſe cauſam. Hæc autem omnis ratione ſtimuli poſſunt quoque facere majorem motum. Quare ſequentibus experimentis eſt determinandum, an Obſtructione, vel motu majore ex ſtimulo hæc allegata inferant inflammationem. 1. obſtructa, vel ligata arteria major ariduram, & pallorem producit in parte inferiore. 2. arteria abſciſſa, ut fit in vulnere, privat partem inferiorem ſanguine, dum tamen æque labium inferius quam ſuperius inflammatur. 3. Impeditus tranſitus per arteriam majorem non auget circulationem per reliqua vaſa ultra comparationem capacitatis detractæ. 4. arteria minima compreſſa, vel obſtructa facit, ut per anaſtomoſes libere tamen continuetur ſanguinis fluxus ſine indicio inflammationis. 5. arteria læſa, vel compreſſa nullam inflammationem infert, ſed nervus affectus validiſſimam. 6. Merus ſtimulus ſine obſtructione (515.) & ſimplex frictio (514.) inducit inflammationem: ergo recenſitæ cauſæ non ex obſtructione in tali parte, ſed motu inſtigato inflammationem inferunt.

Cauſæ interna.

520. Omnes igitur cauſæ, motum majorem facientes in fibris arteriarum (441), Inflammationem inducere poſſunt, aut generalem, aut particularem. Hæ cauſæ immediate, vel mediate operantur. 1. Ablatio mucilaginis, quo transfluens ſanguis tangat nuda latera, ut Calculi tranſitus per urethram micturitionem; Deglutitio boli durioris difficilem deglutitionem; abraſio epidermidis dolorem, & rubedinem inferunt, & ex conſueto contactu ſe magis movent. 2. Humor ex cryptis arteriarum ſecretus acer, ut in Trachea tuſſim; in Ventriculo vomitum, in Inteſtinis Dyſenteriam; in Ano teneſmum; in Urethra ſtranguriam; in Arteriis majorem motum, & Inflammationem facit. 3. Transfluens ſanguis acrior. Sed ab hac cauſa non fieri poteſt particularis ſed generalis inflammatio. Mediate autem motu majore circulatorio generalis, vel particularis inflammatio formatur ab irritato nervo, ſive quod pungatur, vel vellicetur per acrem ſuum ſuccum; aut ſi per conſenſum alterius partis affectus motus vitalis arteriarum inſtigetur.

Exitus.

521. Motus circulatorius major, qui compactum ſanguinem adegit in arterias lymphaticas, varium exitum præbet. 1. Reſolvitur perfecte. 2. per inſenſibilem perſpirationem. 3. per evacuationem criticam. 4. per translationem. 5. commutationem in ſuppurationem. 6. ſcirrhoſum compactum. 7. Corruptionem. 8. Sphacelum.

Reſolutio perfecta.

522. Quum impetu majore globuli fuere adacti in arteriis lymphaticis, quæ

quæ valvulis carent, ceſſante illo impetu a tergo, qui retinuiſſet in his arteriis ſanguinem rubrum, eumque compegiſſet in Lentorem, redibit receptus, & adhuc non mutatus ſanguis in arteras cruentas, quo ceſſat inflammatio, ſine ulla criſi: qualis reſolutio frequens poſt frictionem, & motum muſcularem auctum obſervatur.

Reſolutio inſenſibilis.

523. Si vero ille motus vitalis major fuit, vel diutius continuavit, aut ſanguis longiori mora retentus fuit in parte inflammata, dein repulſus in arterias cruentas aliquam alienam acquiſivit indolem, ut ſæpe fit etiam in continuato motu muſculari, hæc alienata materia, reſtituta æquabili circulatione, iterum ſolvitur, & expellitur per inſenſibilem perſpirationem, vel levem ſudorem; qui exitur proxime accedit priori, cum non exhibeat evacuationem ſenſibilem criticam.

Reſolutio Critica.

524. Sed ſi non ſatis cito priores reſolutiones fiant, ut fere ſemper ſi a cauſa interna facta ſit febris ardens, vel Inflammatio, ſanguis ruber, vel ejus pars gelatinoſa ita compingitur in Lentorem, qui repulſus in arterias cruentas, neque in bonum ſanguinem redigi poteſt, neque commutari in materiem inſenſibilem, ſed quia tamen eſt materia aliena, partim per copioſiorem ſudorem, partim per urinam ſub forma ſedimenti albi, vel per ſputum concoctum ejicitur.

Cognitio & curatio in his.

525. Cognoſcimus hunc triplicem exitum 1. Brevitate morbi, 2. lenitate, & paucitate ſymptomatum; 3. cauſa externa cito ſublata, 4. ſequente largiore perſpiratione, leni, vel copioſiore ſudore, vel urina aut ſputo critico breve poſt invaſionem apparente. Ex his obſervatis facile colligitur, hoc ſemper eſſe faciendum a Chirurgo, ut obtineatur per ablationem cauſæ externæ ſi adſit, & mitigationem motus per Diluentia, diaphoretica, antiphlogiſtica, imo ſanguinis miſſionem, ſi impetus nimis urgeat.

Metaſtaſis.

526. Motus autem vitalis major per totum corpus, ut in febre ardente, qui compegit circulantem ſanguinem, interdum ad partem aliquam, præcipuam hujus materiæ partem deponit, facitque particularem inflammationem per Metaſtaſin, ſed particularis inflammatio nata, ſi in ea parte tantum minuitur impetus, ut redire poſſit, raro ad aliam partem deponitur, quia lentor in parte confectus communi circulationi traditus non amplius compingitur, ſed plerumque reſolvitur in materiem criticam.

Suppuratio.

527. Cauſa interna tantum inſtigans motum vitalem, ut compingatur ſanguis in lentorem, adigaturve in arterias lymphaticas, continuata, ſenſimque aucta, quod ex permanentibus, & increſcentibus ſymptomatibus cognoſcimus circa 4, 7, 11, 14, diem ab invaſione, commutat illum lentorem in materiem, albam, lævem, ſubpinguem, ponderoſam, Pus dictam: hoc tempore ſimul concitatur inquietudo, moleſtia, febris remittens, horror, cum diminutione doloris inſequente, & levi ſudore. Confectum hoc pus, vel exit per ſputum in morbis pectoris, vel ſub forma ſedimenti in urina, aut deponitur ad partem faciens metaſtaſin, ſed manens circulantibus miſtum producit febrem purulentam: hoc autem Pus in inflammatione particulari confectum, ſæpe colligitur in eodem loco, ut ruptis repagulis in tunica plerumque cellulari collectum formet Abſceſſum.

Induratio.

528. Lentor hoc motu vitali compactus quadam in parte collectus, præprimis in glandula, propria concreſcendi potentia contrahitur in maſſam ſolidam, dimittens liquidiſſimum, vel per emunctorium, vel venas abſorbentes, parit tumorem durum indolentem, quem vocant *indurationem*, vel *Scirrhum*. Compacta autem materia, ſi per ſupervenientem putredinem, vel inflammationem partium ambientium dein liqueſcit, commutat hunc tumorem in *Cancrum*. Degeneratio Inflammationis in Indurationem promovetur adſtringentibus, coagulantibus, ſtypticis, defenſivis, abſorbentibus, ſiccantibus, & actu frigidis.

529.

529. Sed lentor compactus, aut toti massæ mistus, vel in quadam parte collectus, deficientibus viribus vitæ non commutatus in Pus, sed accedente putredine aliqua commutatur in Corruptelam, aut tenacem, vel tenuem, unde aphthæ, sputa tenacia, glutinosum in abscessu loco puris, vel liquamen fœtens cum febre hectica, & evacuatione ichoris. *Corruptio.*

530. Dum motus vitalis ultra modum instigetur, ut non solum compingat ex sanguine lentorem, sed massam veluti destruat, ipsaque vascula disringat, quem statum instantem prædicimus ex vehementissimis signis inflammationis, eum statum vocant Gangrænam. Facta dein hac mutatione cessat dolor, & commutatur in insensilitatem, æger falsa lenitate videtur levari, pars fit gravior, tumor laxatur, color ruber transit in livorem, vel nigrorem, pulsus fit debilis, in loco inflammato excitantur vesiculæ ichorem fundentes, ex emunctoriis evacuatur liquamen ichorosum, subnigrum, fœtens, exit sudor colliquativus frigidus, faciei elegans color commutatur in luridum, ardor corporis convertitur in frigiditatem. Hanc mutationem vocant Sphacelum. *Gangræna, & Sphacelus.*

531. Quum triplex sit Inflammationis exitus 1. in sanitatem, 2. alium morbum tolerabilem, quem vocamus suppurationem, 3. in interitum, vel morbum deteriorem, ex his sola Resolutio est procuranda; quæ si obtineri non potest, in suppurationem convertenda est Inflammatio, quod infra proponetur. *Curatio.*

532. Quoniam pulsus lentor in fines arteriarum, continuato motu majore agitatus, convertitur in aliam naturam, danda, & applicanda medicamenta, & auxilia, quæ resolvunt Lentorem concretum, & nimium compescunt impetum, quod sequentibus obtinemus auxiliis, 1. venæ sectione, 2. alvi ductione, 3. antiphlogisticis, 4. laxantibus, 5. Diluentibus simul interne datis. *Resolvendo.*

533. Quoniam vasorum depletione residuus sanguis minus premitur, & pulsus lentor minus urgetur versus fines arteriarum lymphaticarum, motusque vitalis redditur languidior, quibus non amplius compingitur lentor, atque pulsus in finibus arteriarum regurgitare permittitur; talis evacuatio non est omittenda, sed statim in principio est instituenda, atque repetenda, si non cessat inflammatio, donec apparent suppurationis signa, quæ ulteriorem sanguinis missionem vetant. *Venæ sectio.*

534 Alvum ducentia ratione evacuationis, & ratione adjunctæ virtutis hoc quoque facere possunt: quare *purgans* dandum, quod experientia docuit simul esse *Antiphlogisticum*. *Purgantia.*

535. Concretus Lentor simul est solvendus per interna *Antiphlogistica*, quę constat fructibus horæis, nitrosis, acidis, & acescentibus, calide pota in larga quantitate. *Antiphologistica.*

536. Et quoniam inducta laxitas partibus firmis minuit contractilitatem, & propulsionem, ea est procuranda *Laxantibus* exhibitis, vel applicatis. *Laxantia externa.*

537. Multum quoque juvat reliquam massam *Diluere*, ut minus prona sit ad concretionem, qualia medicamenta multa annumerata sunt in antiphlogisticis. *Diluentia.*

538. Num cuticula in sanguinis superficie concrescens a chylo inspissato exsalato? *Quæstiones.*

Decepti fuere veteres calore albicante chylo simili, sed chylus non habet concrescendi potentiam; atque etiam formatur in emisso sanguine morborum inflammatorium, postquam omnis chylus in corpore est consumtus. Sed formatur ex sanguine nimis compacto, qui emissus, & stagnans in frigore hanc cuticulam in superficie format.

539. An cuticula hæc non apparens in sanguine acutorum emisso denotet materiam phlogisticam retineri?

Hoc admitti non potest in generali, aut particulari inflammatione. Nam in generali inflammatione tota massa sanguinis lentore est infecta, qui certe cum effluente sanguine exiret. In particulari autem inflammatione, si statuitur lentor obstruens, ille evacuari non potest, quia antequam potuisset venire ad venam apertam, substitisset sanguinis evacuatio, neque obstruens lentor se tam cito, tempore sanguinis missionis extricare posset, ut simul exiret per venam apertam. Inde sentiendum est, si in acutis mittatur sanguis non præbens cuticulam in superficie, eum morbum acutum non fuisse Inflammatorium, sed Erysipelatosum, in quo multa signa inflammationi communia observantur, quibus non satis attendens Medicus decipi potest.

540. Cur frigus extremorum cum incendio interno, periculosissimum in Inflammatoriis?

Incendium internum denotat validam internam inflammationem, quæ per incitatum motum, in partibus extremis quoque ardorem producere debet: si vero extremæ partes frigeant, id denotat, vires vitæ ita esse debilitatas, ut quamvis valide instigatæ, tamen non valeant augere motum in extremis. Si ergo cessare incipit stimulus ille, totus motus quoque subsistet.

541. Num Emplastica obstruendo generant inflammationem?

Emplastica applicata quibusdam in corporibus excitare rubedinem, calorem, & pruritum, constans est observatio: sed an hæc phænomena producantur immediate ab obstructione, non caret dubio, quum obstructio vasorum exhalantium, quidem impediat evacuationem, sed non producat motum majorem in arteriis nisi retentus humor fiat acris, sed tunc stimulus per acrimoniam est causa: inde solum in his corporibus, quibus perspirabile est acre, hæc rubedo producitur. Neque hæc conjuncta phænomena probant inflammationem, sed potius Erysipelas.

542. Cur Erysipelati sæpe jungitur Inflammatio?

Utrique hi morbi sæpe junguntur: nam si præcedat inflammatio, hæc suo calore majore non raro commutat pinguedinem in rancorem, quo producitur Erysipelas: atque Erysipelas stimulando facit sanguinem compingi in lentorem, & trudi in arterias lymphaticas.

543. An Lentor effectus, vel causa Inflammationis?

Quoniam Lentor non præcedit sed sequitur Inflammationem, ejus causa esse nequit. Quod autem lentore nato sæpe producatur inflammatio, ea non producitur ex lentore, sed ex causa lentorem generante.

544. An Inflammatio ab arteriarum obstructione?

Satis recepta hæc a multis est sententia, sed quoniam experimenta (519) contrarium evincunt, hæc sententia est repudianda.

545. Num lentor motu majore pelli non potest per extremitates arteriarum, ut solvatur Inflammatio?

Quum impetus major, frictiones, & applicatio stimulantium, intendant Inflammationem, veritati non est conveniens, motu majore pelli posse lentorem per extrema arteriarum in venas, ut ita solvatur Inflammatio: qui hoc putant fieri in venæ sectione, a vero recedunt, quoniam venæ sectione non augetur motus propellens, sed minuitur.

546. Num stimulantia solvunt Lentorem, ut viscidum.

Multos hoc decepit, existimantes, omnes resolutiones fieri eodem modo, & quum experiebantur nonnullos tumores solvi stimulantibus, hoc quoque concipiebant fieri debere in tumore inflammatorio: sed lentor majore motu natus, per acria calefacientia, stimulantia magis compingitur, quare hæc in Inflammatoriis evitanda, quæ utilissima inveniuntur in pituitosis.

547. An in principio Inflammationis adstringentia, repercutientia, Defensiva applicanda?

Contendunt multi Medici, & Chirurgi, talia applicata medicamenta discussisse

In-

Inflammationem, & vi quoque rubedinem, & tumorem per hæc applicata disparuisse; sed semper erat Erysipelas, minime vero Inflammatio; quare credo Medicos istos similitudine apparitionum deceptos fuisse. Nam Lentor in parte inflammata compactus per dicta auxilia commutaretur in indurationem; sed Erysipelatosum tenue calefaciens iisdem egregie condensatur, & compescitur.

548. Num pulsus mollis semper signum absentiæ Inflammationis?

Pulsus durus est characteristicum signum, si nullum sit impedimentum fluxus sanguinis, vel spirituum, sed si per inflammationem simul ille fluxus inhibetur, redditur pulsus mollis, ut in phrenitide, & pleuritide validissima, peripneumonia, & hepatitide.

549. Cur non statim ex nervi punctura Inflammatio?

Statim capsula nervi læsa non tumet, inflammatur, sed sensim; cujus tumore, & inflammatione comprimitur medulla nervi: sensim abscissa fibra magis accurtatur: sensim effusus humor stagnando fit acrior: ex quibus conjunctis hæc quæstio satis patet.

CAPUT IV.

De Suppuratione, & Abscessu.

Definitio.

550. TUmor pure plenus, in quadam parte non perfecte limitata, plerumque in tunica cellulari, vocatur *Abscessus*; sed si materia purulenta per totam massam sit distributa, *Suppuratio*, & purulentia dicitur.

Varietas.

551. Ita pus hærens in quadam parte 1. retinet nomen *Abscessus* partis quam occupat, quamdiu continetur lateribus clausis; sed si occupat aliquod viscus internum, sæpius vocatur *Suppuratio* istius visceris. 2. quibusdam in partibus speciale acquirit nomen, ut in Inguinibus, *Bubo;* pone aures, *Parotides;* in cavo pectoris, *Empyema*: in cellulis pulmonis, *Vomica*. 3. sed ruptis repagulis coercentibus cum exigua apertura subtus habens succum pure plenum vocatur *Sinus purulentus*; hæc autem apertura si sit oblonga, & cannulata dicitur *Fistula*, sed lata, & patens apertura sine sacco profundo vocatur *Ulcus*. Nonnulli quoque huic conferunt tumores folliculosos; sed quia non continent pus, huc non satis commode referri possunt.

Generatio.

552. His tribus modis in quadam parte particulari solet formari Abscessus. 1. si Inflammatio istius partis in suppurationem (527) commutatur, hujus formatio facile cognoscitur ex prægressa, & perseverante inflammatione istius partis. 2. si morbus inflammatorius generalis, seu febris ardens, diutius durans sine critica evacuatione, commutatum lentorem in pus deponit in quadam parte corporis, ubi format sine prægressa inflammatione istius partis Abscessum, quem mirantur videre Chirurgi tam cito maturum, & copiosum pus in se continere: hæc est una species Abscessus per metastasin, in acutis satis frequens, sed semper minus præstans quam critica evacuatio, & semper longitudinem promittens. 3. Aut si localis Inflammatio commutata in pus, dimittit materiem purulentam ad quamcunque aliam partem corporis: hæc est altera species Abscessus per metastasin, sed raro accidit.

Maturantia.

553. Si constat Inflammationem resolvi non posse, promovenda est ejus degeneratio in suppurationem (537) per medicamenta, quæ dicuntur Maturantia. Quæ duplicia sunt 1. in motu, & calore majore, atque 2. in motu minore, & tenacitate majore materiæ purulentæ.

Laxantia.

554. Quoniam naturale est, ut pars laxata facilius rumpatur, atque conducit ut ruptio fiat externe, applicanda sunt Laxantia isti præprimis parti, cui expedit maxime ut rumpatur abscessus, hæc dicuntur pus attrahentia; constat linimentis, quæ linteo carpto applicantur, dum reliquum apostema cataplasmate, fomento, vel emplastro tegitur.

Interna. 555. Si morbus generalis inflammatorius ſuppurationem minatur, aut Inflammatio magnæ alicujus partis vergat in abſceſſum, puris generatio eſt promovenda per medicamenta interna, quæ ſimul minuunt reliquos humores ſanos contra puris infectionem. Hæc quoque continuari poſſunt in abſceſſu maturo, ad ulteriorem puris generationem.

Abſceſſus maturi ſigna. 556. Continuandum in uſu horum medicamentorum externorum, & internorum, dum conſtat, pus maturum eſſe, quod ex his conjicimus 1. Ratione temporis, ſi ultra ſeptem, vel undecim dies perſtitit inflammatio, vel febris inflammatoria ſine critica evacuatione, ſed cum diminutione rubedinis, pulſationis, & renitentiæ, & febris remittens incipit fieri, parſque redditur gravior. 2. ſi tumor oppoſitis actibus a digitis preſſus fluctuationis indicium præbet, maxime ſi ſimul in faſtigio albicantem maculam præbet, quæ tactu digiti exhibet ſubtus jacentem humorem.

Quando aperiendus. 557. Si abſceſſus maturus ſponte non diſrumpitur, arte tunc eſt aperiendus, cum pus maturum retentum diutius in putrilaginem abeat: aperitur autem ſectione, vel cauſtico applicato. Non debet ante maturitatem aperiri, quia puris confectio fit in loco clauſo, & promovetur a pure concocto adhærente, ſed retardatur attactu aeris, & privatione purulenti adjecti.

Quando ante maturitatem aperiendus. 558. Recedimus autem ab hac generali regula per graviora inſtantia mala, uti in abſceſſu integumentorum pectoris, & ventris, ne intus rumpatur abſceſſus, aut in abſceſſu circa articulum, ne pus fundatur in cavum articuli, generans difficilem curationem, & interdum ancyloſin; interdum inſtituitur in abſceſſu per metaſtaſin ex febre ardente, ne retrocedat pus.

Aperiendus ſectione. 559. Ut ſecundum artem per ſectionem aperiatur Abſceſſus, 1. eligendus eſt locus incidendus, ubi proxime adjacet pus, nempe ubi integumenta perſecanda ſunt tenuiſſima, maxime prominentia, & albiſſima, in loco, ubi nec arteria, nec vena, nec nervus major hæret, & quantum fieri poteſt ad partem inferiorem ratione ſitus corporis, ut pus contentum ſponte effluere poſſit per aperturam factam, quum alias ſæpe ſinum purulentum formet. 2. ſectio eſt facienda per inſtrumentum acutum, ſecundum corporis longitudinem quantum fieri poteſt: incipiendum a parte inferiore, & ducenda plaga ſurſum, ne effluente pure obruatur ſectio: tam alte primo eſt intromittenda lancetta, donec effluens pus docet penetraſſe in cavum abſceſſus. 3. ne partes adverſæ lædantur, & ut facilior fiat ſectio, latera abſceſſus ſunt ita urgenda, ut locus incidendus maxime emineat: ſi lata facienda plaga, expedit prius notare locum incidendum atramento. Hoc boni eſt in hac operatione, quod brevi tempore fiat, requiſita apertura poſſit comparari in loco maxime opportuno, relinquat plagam puram, & operatio non ſit admodum dolorosa.

Per Corrodens. 560. Si vero 1. æger metuit; vel 2. locus vetat ſectionem: 3. ſi ſimul latior requiritur plaga, Corrodente applicato facienda eſt Eſchara in loco opportuno: magnitudo Eſcharæ determinanda *Emplaſtro tenaci*, in cujus medio eſt apertura iſtius magnitudinis ac deſideratur in Eſchara. In apertura emplaſtri ſupra cutim primo parum humectatam locandum *Corrodens Eſcharoticum*, quod inter duas treſve horas Eſcharam inurit, tegendum cauſticum plumaceola, emplaſtro, & cataplaſmate, vel fomento emolliente quovis. Si prima vice non ſatis profunda eſchara fuerit inuſta, repeti poteſt. Facta Eſchara eſt ſeparanda *Digeſtivo* applicato.

Aperti Abſceſſus tractatio. 561. Si ſponte, vel arte apertura ſit facta in abſceſſu magno (nam in parvo omnes hæ cautelæ non ſunt obſervandæ); 1. non omne pus ſimul eſt evacuandum, ne vaſa ſuſtentaculo orbata, vel rumpantur, vel dilatata nimis magnam copiam ſanguinis recipiant; & quia pus relictum latera abſceſſus non ſatis matura citius maturare facit. 2. In puris expreſſione leniter premendum, quia vaſa macerata fortiore preſſione diffringuntur; & novam

in-

inflammationem faciunt. 3. Sinus abſceſſus ſpleniis, & faſciis modice ſuſtentandus. 4. Cita facienda deligatio, a frigore, & admiſſione aeris cavendum. 5. Apertura non ſollicitanda turundis, niſi vereamur nimis citam aperturæ coaleſcentiam, curandum in his ne tangant oppoſitum latus, tendinem, vel nervum.

In Angusta apertura.

562. Si apertura abſceſſus nimis anguſta ſit, quam ut poſſit effundere pus, ea eſt dilatanda ſectione per volſellam, vel alio mucronato cultello, cujus mucro dirigitur crena cannulæ immiſſæ. Si vero vel æger, vel locus vetat ſectionem, indenda eſt *Turunda ditabilis*, qua ſenſim removentur ora aperturæ.

In pure tenaci, & ſorditate.

563. Si pus contentum nimis tenax, quam ut evacuari poſſit, vel latera abſceſſus ſint ſordida, cavitas abſceſſus eſt depuranda *abſtergentibus* injectis, vel inditis, quæ magis, vel minus acria eſſe debent, pro partis exquiſito ſenſu, majori, & minori tenacitate puris, & ſorditatis.

In ſinu purulento.

564. Si vero ſinus purulentus profundius hæreat, ut nou ſatis commode pus per aperturam reddi poſſit, 1. hic, quando eſt ſordidus, præcedente modo eſt depurandus. 2. ſupra ſinum modica eſt facienda preſſio per ſplenia, & faſcias, ut adducta latera conſolidentur, nullus locus pro puris collectione relinquatur. 3. ita ponendum eſt membrum, ut apertura ſit in decliviori loco. 4. Conſolidatio eſt promovenda *Sarcoticis* internis, & externis. 5. His autem ſi non procedat conſolidatio, in parte decliviore facienda eſt apertura, ut in apertura ſuperius monitum eſt; vel ſectio eſt facienda ab apertura uſque ad ſinum per volſellam, vel inſtrumento ſecante, cujus acies per crenam conductoris in ſinum immiſſi dirigitur, niſi vaſa majora, vel alia pars, quæ evitanda eſt, hanc ſectionem vetat. Dein ut ulcus latum tractandum.

In puris corruptione.

565. In formato Abſceſſu non ſemper conficitur bonum pus, ſed interdum Ichoroſum fœtens. Aut bonum pus ſtagnando in Saniem convertitur: 1. quia nimis profunde hæret, quam ut, vel cognoſci, vel aperiri poſſit. 2. ſi pus tenacius ſe non prodit fluctuatione, 3. aut æger recuſat aperire abſceſſum, qui ſponte non rumpitur. Ichor hic natus quo diutius ſervatur, eo fit acrior, corrodens latera abſceſſus, & non raro a venulis receptus, corpus inquinans generat febrem hecticam, & phthiſin. Ichoris igitur evacuatio eſt procuranda, ut antea in puris evacuatione (557) dictum eſt: locus apertus depurandus *abſtergentibus antiſepticis*, & corpus muniendum contra Ichoris infectionem.

Evacuatione.

566. Sed pus confectum in maſſa circulante ſalubriter evacuatur ſæpe per vias urinæ, quando exhibet ſedimentum album copioſum, cum levamine ſymptomatum. 2. Hoc etiam in aliis abſceſſibus, & empiemate obſervatur, ſi ex ſinu purulento traditur ſanguini; in Suppuratione autem pectoris pus quoque redditur per ſputum: vel in particulari abſceſſu etiam per aperturam factam, quæ eſt breviſſima, & commodiſſima via. Hæc evacuatio puris eſt promovenda per *Pectoralia*, vel *Diuretica*. Si vero ita evacuatum pus eſt Ichoroſum, adhibenda ſunt medicamenta, quæ ſimul corpus muniunt contra puris infectionem, ſuperius (365) citata.

In retento corrupto.

567. Quoniam pus ſemel natum nunquam evaneſcit inſenſibiliter, vel commutatur in bonum humorem; ſed ſub ſenſibili forma eſt evacuandum, hoc retentum in maſſa circulante etiam corrumpitur, ut monuimus in ſtagnante pure in abſceſſu (565): quod pus corruptum concitat febrem Hecticam, & Phthiſin. In hoc caſu puris ulterior corruptio eſt prævenienda, & tentanda eductio per *Expectorantia*, & *Diuretica Balſamica*.

In Induratione.

568. Hoc autem Pus in quadam parte collectum præprimis in glandula, amiſſa ſua parte tenuiore, compingitur in maſſam veluti ſolidam, facitque Indurationem, quæ ſimili modo format Scirrhum, & Cancrum ut ex Lento-

tore (528.) . Quæ Induratio nata communi methodo indurationis curanda Resolventibus .

Metastasis. 569. Si vero pus confectum , per nullam evacuationem emissum , ad aliquam corporis partem deponitur , aut colligitur , hæc sunt observanda . 1. Post morbum Inflammatorium generalem frequentem fieri metastasin , sed post inflammationem particularem raro . 2. Ex puris boni translatione salutem spectari posse , sed ex pure corrupto augmentum morbi , quia relinquit massam corruptam , & pus corruptum exiens etiam ex ulcere , vel abscessu , difficilem curationem promittit . 3. Imperfectam metastasin semper malam esse , quia priorem locum non liberat . 4. Translationem ad partem principem , vel internam , ubi evacuari non potest , semper malam esse .. Metastasin purulentam exspectare possumus , si febris inflammatoria abiit in suppuracuationem , & loco evacuationis quadam in parte generatur dolor , & tumor . In tali metastasi omnia sunt agenda , quæ tradita sunt (556.)

Parotides ..

Parotides ex metastasi . 570. Duo genera Parotidum occurrunt : 1. quæ generantur , ut alii morbi particulares . 2. quæ fiunt per metastasin . Hoc ultimum genus huc pertinens est triplex . 1. ex materia inflammatoria (526) . 2. Ex Pure bono , 3. Et Pure corrupto (569.) . Quoniam particularis Inflammatio fere nunquam metastasin facit (546) , sed morbus inflammatorius interdum , observatum fuit , hæmorrhagiam , alvi fluxum , & urinam copiosam , vel abscessum ad inferiora ante tempus suppurationis prævenisse Parotides , quod per artificialem evacuationem Medicus imitari potest , & debet . Pus autem bonum sæpe salubrem metastasin præbuit ad aures . Sed pus corruptum semper malas parotides excitat ..

Prædicuntur . 571. Quoniam ex materia purulenta frequentissime Parotides formantur per Metastasin , harum prædictio formari ex sequentibus potest . 1. Ex tempore durationis ultra terminum Inflammationis , id est post viginti dies , dum suppuratio est facta . 2. Si purulenta materia non evacuatur per urinam , vel sputum , sed retinetur in massa circulante . 3. Ex signis puris in sanguine , ut ex fastidio , nausea , horrore , rigore , tremore , anxietate , febre remittente . 4. Ex absentia signorum collectionis puris in quadam parte corporis , vel depositionis ad inferiora . 5. Ex accedentibus signis delati puris ad caput , ut ex sopore , comate , aurium bombis , sonitu , surditate ; capitis , colli , cervicisque dolore ; stupore ; sudoribus in partibus superioribus .

Parotides Salutares . 572. Omnes Parotides minus salutares , quam evacuatio puris ; salubriores autem , quam si remaneret in corpore pus . Promittuntur salubres 1. si fiant ex pure bono . 2. tam magnæ ; ut omne pus recipere possint .. 3. venientes die critico . 4. bene prominentes , breve suppurantes , non admodum dolentes . 5. venientes dum vires adhuc valent , & vires erigentes . 6. minuentes symptomata morbi præcedentis , cum urina sedimentosa , & sputo liberiore . 7. fundentes pus coctum , æquale , inodorum . Tales valent recipere , & evacuare pus confectum , & ita liberare hominem a morbo .

Lethales . 573. Parotides autem ex sequentibus judicantur periculosæ , & lethales . 1. si excitentur a pure corrupto , ut post longum morbum , post alvi profluvium spumosum fœtens , cum induratis hypochondriis , cum summa debilitate . 2. majores quam ferri possunt , vel minores , quam ut omnem materiem recipere valeant . 3. admodum dolentes , rubicundæ , difficulter suppurantes . 4. majorem debilitatem inducentes . 5. non minuentes symptomata . 6. cum urina cruda , & sputo suppresso , vel alieno . 7. fundentes pus ichorosum fœtens . 8. cito evanescentes ..

574. Si vero quædam bona, & quædam mala ſigna adſunt, anceps eſt præſagium. Medicus tunc attendere debet ad numerum, & magnitudinem ſymptomatum, ut formet præſagium. *Exitus incertus.*

575. Duo ſunt genera parotidum in hoc morbo, quæ ſalutem adferre poſſunt, ex materia nempe Inflammatoria, & Purulenta bona; nam ex pure corrupto, ſive fiant, ſive non, ſemper malum portendunt. Quæ ex inflammatione inſtant, præveniuntur larga hæmorrhagia, & alvi fluxu, urina copioſa hypoſtatica, & ſputo libero, aut abſceſſu alio in crure. Hoc ergo eſt imitandum a Medico, & Chirurgo, venæ ſectione, alvi ductione, expectorantibus, & diureticis. Quæ autem ex Purulenta materia formatur Parotis, præcedentes evacuationes ſanguinis reſpuit, ſed prævenitur puris evacuatione per urinam, vel ſputum, aut deponit etiam purulentum ad partes inferiores, quod minus præſtans eſt. *Præveniuntur.*

576. Parotides ex metaſtaſi natæ non ſunt repellendæ, ſed ad citam maturitatem deducendæ applicatione *Maturantium*. Interna medicamenta eadem adhibenda, quæ in generali abſceſſu tradita ſunt. *Curatio.*

Inferiorum partium Abſceſſus.

577. Ex iiſdem cauſis, quibus generantur parotides (571) per metaſtaſin, formatur abſceſſus ad inferiores partes, crura, genua, & femora. Sed præſagiuntur dein 1. ex abſentia ſignorum verſus caput. 2. accedentibus ſignis puris commoti ad inferiora. 3. longiori mora antequam oritur abſceſſus ex metaſtaſi. Curatio nihil differt a curatione Parotidum (576.)

Ventris abſceſſus.

578. Per metaſtaſin ex morbo inflammatorio generali, vel abſceſſu partium remotarum, raro in cavum ventris colligitur pus: ſed ab abſceſſu lienis, hepatis, inteſtinorum, meſenterii, peritonæi, ventriculi, omenti, rupto interdum generatur, qui tamen pro Tympanitide paſſim habetur, & calidis flatum diſcutientibus perperam tractatur. Raro hic, ut in pectore, fluctuatione ſe manifeſtat, quum ſæpius in cellulis collectum hæreat pus. Hoc in loco pus collectum eſſe judicamus, ſi poſt dolorem fluxum, continuum, ardentem, inflammatorium, cum febre continua, ardente ſiccitate, pulſu duro, ceſſat dolor ſine bona criſi, relinquens gravitatem, & dein tumorem flatulentum in ventre inferiore. Quare hujuſmodi dolores, ut Inflammatio particularis tractandi, priuſquam in abſceſſum abierint: nam pus ſi confectum fuerit, vel ſuperveniente corruptione interficit, vel abſorptum poſt diu toleratam febrem hecticam lente ad ſanitatem pervenire permittit, raro ruptis integumentis effunditur, aut deponitur per alvum. Curatio tentanda per ea, quæ corpus contra puris infectionem muniunt, ſuperius (565) recenſita.

Empyema.

579. Empyema late ſignificat omnem ſuppurationem, & puris collectionem in quacumque corporis parte. Strictius autem ab hodiernis recipitur pro puris collectione in quacumque parte pectoris. Sed ſtrictiſſime notat puris collectionem in pectoris cavitate. *Definitio.*

580. In pectoris cavitate colligitur pus 1. ſi morbus inflammatorius, ardens, acutus, in ſuppurationem mutatus, pus confectum huc deponit. 2. ſi pectoris contenta, ut pleura, pulmo, mediaſtinum, diaphragmatis convexa pars, pericardium, formarunt abſceſſum poſt pleuritidem, peripneumoniam, hæ- *Empyematis cauſæ.*

hæmoptyſin, vomicam pulmonis, vel vulnera, aut ruptiones harum partium, formatus abſceſſus, dein ruptus, in cavum pectoris fundit pus. 5. Quando in partibus remotioribus abſceſſus formatus ruptis repagulis deponit pus in pectoris cavitatem, ut poſt anginam, hepatitidem, abſceſſum integumentorum pectoris.

Prædicitur. 581. Prædictio Empyematis ex duobus fontibus hauritur. 1. Ex cauſis prægreſſis, quæ Empyema formare poſſunt, ut ſi dicti morbi inflammatorii abierunt in ſuppurationem, præcipue qui circa pectus fiunt, & pus non fuit redditum per urinam, vel ſputum, & tamen evanuit tumor purulentus. Tunc ſcimus, pus alicubi colligi, ſed locus adhuc eſt incertus, niſi abſceſſus fuerat in partibus, quæ in cavo pectoris continentur. 2. ſed ſi poſt hæc ſigna oriuntur ſymptomata, indicantia incipere colligi pus in cavo pectoris, hoc præſagium ulterius firmatur: ut ſi ſputum ſenſim minuatur, & dein integre ſupprimatur, ſenſim major fiat reſpirandi difficultas, & pectoris gravitas ob pus in eo collectum. Si dein puris corrupti indicia accedant, ulterius firmatur judicium; ut ſputum ſalſuginoſum, amarum, tenue, ſpumoſum, bilioſum; calores de die mitiores, noctu graviores; faciei rubedo cum levi febricula, ſudores circa pectus, & collum, ſtertores; vox magis rauca; tuſſicula frequens; oculorum cavitates; emaciatio corporis; frequens ſputatio.

Præſentis detectio. 582. Pus collectum eſſe in pectore, conjicere poſſumus, 1. ſi anteceſſere ſigna prædictionis (581) ſine puris evacuatione, ſed cum incremento ſymptomatum, quæ Empyema promittebant, quæ indicant humorem collectum eſſe in pectore, ut difficilis reſpiratio a preſſione puris ad pulmones, decubitus impoſſibilis præ ſuffocatione, ſed ſitus erectus aliquomodo ſupinus facilior; interdum magis tumet venter deſcenſu diaphragmatis; ſi pus ſit fluxile, & pectus non perfecte plenum, conquaſſatione corporis percipitur fluctuatio. 3. Pus acrius factum in thorace hærens, atque irritans pleuram, & pulmones, producit dolores pectoris, & tuſſim. 4. Pus autem ſtagnando liqueſcens, corruptum, vaſis abſorbentibus receptum in reliquo corpore multa mala infert, ut febrem hecticam; caloris, frigoriſque viciſſitudinem, febrem noctu graviorem; pulſum parvum frequentem; ſudorem colliquativum; cutis exanthemata; faciei rubedinem fugacem; maciem; alvum conſtipatam, duram ſiccam, vel liquidam profuſam, qua ſæpe pereunt, faſtidium alimentorum; ſitim majorem; calorem in plantis pedum, & volis manuum, præcipue poſt aliquot horas a cibo ſumpto; ungues incurvatos; tumores œdematoſos ſub oculis, in pedibus, & cruribus; vocem raucam; ſputum ſpumoſum, vel alieni coloris, & fœtens; capilli de capite cadunt; interdum etiam incurvatur pectus. Tandem poſt diu paſſa hæc mala cum ſumma corporis macie moritur æger.

Pus in utroque cavo. 583. Quoniam juvat ſcire, num in utroque cavo pectoris vel alterutro, vel in aliis partibus collectum hæret pus, quædam his ſignis generalibus addenda ſunt ſpecialia, quæ differentiam declarant. Si in utroque cavo hæret, commodiſſime ſine moleſta reſpiratione poteſt hærere pus ad dorſum, & capita diaphragmatis; in tali igitur ſitu ſi ponatur ægri corpus, id eſt erectus, & aliquomodo ſupinus, ut pus hic hæreat, commodius poteſt degere, non facile tolerans in hoc vel iſtud latus decumbere.

In uno latere. 584. In latere præcipue contineri pus ex his conjicimus: 1. Decubitu in ſanum latus difficili, quum pus ſuperiore latere hærens, premit mediaſtinum, quod tunc actionem alterius pulmonis ſani intercipit. 2. Ex tumore, dolore, vel alia affectione lateris, in quo continetur pus. 3. His ſi non ſatis conſtant, applicant linteum madidum tepidum, terra figulina adſperſum, quod ad latus affectum citius ſiccatum, declarat affectum locum.

In Pulmone. 585. Si anteceſſerit peripneumonia, ſine exſpuitione puris vel urina ſedimen-

mentoſa, ſed manſit difficilis reſpiratio cum levi febricula, & tuſſicula, & in medio pectoris. Aut ſi poſt hæmoptyſin oritur febricula vaga cum tuſſicula, & ejectione granulorum fœtentium. Si difficilis reſpiratio in quocumque corporis ſitu non augetur, nullaque percipitur fluctuatio in pectore, pus utplurimum in vomica collectum hæret, quod ita clanculum latet, ut peritiſſimos etiam fallere poſſit.

In Mediaſtino.

586. Si in tunica cellulari mediaſtini hæret pus, ob nexum cum ſterno, & vertebris dorſi, dolores antro, & retro magis ſentiuntur, & quia huic inhæret pericardium, multa cordis ſymptomata vexare ſolent. Si ſub ſterno magis hæret, anterius decumbentes facilius ſpirant, ſed ad vertebras hærens decubitum ſupinum habent.

In pleura.

587. In pleuræ tunica cellulari hærere collectum pus, conjicimus 1. ex pleuritide inflammatoria prægreſſa, quæ abiit in ſuppurationem, ſine puris evacuatione, permanente reſpiratione difficili: nam ſi abſceſſus hic factus effudit pus in cavum pectoris, liberantur, ſed dein iterum increſcit difficilis reſpiratio, 2. ſi contuſio, aut vulnus pectoris non pro ratione effundit pus, ſed conſolidatur externe cum difficiliori reſpiratione, ſine expuitione puris. 3. ſi in pectoris integumentis percipitur dolor, tumor, aut mutatio coloris.

In pericardio.

588. Pericardii fabrica, & diſſectio Anatomica cadaverum comprobant, abſceſſum in pericardio formari poſſe, qui in viventibus difficulter detegitur, cum pericardium inflammatum conſtringens cor, & pus in pericardio effuſum, liberam cordis dilatationem inhibens, anomala ſigna inflammationis præbeant; ex cordis tremore, palpitatione, anxietate, pulſu vacillante, & debili Syncope frequente, cum corporis ardore, & febre continua, deſinente in remittentem, hanc obſcuram puris collectionem conjicimus.

Empyema ex Hepatis abſceſſu.

589. Empyema natum eſſe ex Hepatis abſceſſu, ſequentia ſuadent: 1. Si anteceſſerit hepatitis inflammatoria ſine evacuatione puris abiens in ſuppurationem. 2. Sed ejus loco accedunt ſigna Empyematis. 3. Si æger expuat ſputa ſubnigra, minus cohærentia, inſtar ſanguinis nigri corrupti. 4. Ex excrementis alvinis ſimilibus, ventris doloribus, cibi faſtidio, nauſea, ſi hæc materia ſimul per ductum Choledocum in duodenum deponitur.

Prognoſis.

590. Quod in Empyemate præſagiri poteſt, deducitur ex magnitudine cauſarum, & ſymptomatum, quare bona, & mala ſigna ſunt ſeparanda, ut ex iſtis ſalutem, vel interitum pronunciare poſſimus, atque ex conjunctis his ancipitem exitum.

Recidiva.

591. Qui ab Empyemate videtur curatus, & dein exſpuit graveolentia, notat, relictum eſſe ulcus, quod recidivam faciet.

Bona ſigna.

592. Bona ſigna ex his deſumuntur. 1. Ex natura puris exeuntis, ſi ſit læve, æquale ejuſdem coloris, non fœtens, albicans, ſatis copioſe per ſputum ſine multa tuſſi exiens, vel ſub forma ſedimenti albi æqualis in urina, ſenſim minori copia prodiens, cum incremento virium, & diminutione ſymptomatum. 2. Ex ſignis nullum pus, vel ichorem mixtum eſſe ſanguini, ut facile ferre morbum; corpus æqualiter calidum, & molle; ſitis modum non excedens, receſſus febris, & reditus appetentiæ poſt ruptionem, vel ſputi ejectionem; alvi egeſtio compacta, & modica.

Mala ſigna.

593. Mala cenſentur ſigna, 1. quæ declarant pus non evacuari, ut ſputum nullum; urina cruda ſedimento carens. 2. Pus eſſe corruptum; ut ſputum fœtens ichoroſum; pus per alvum; pus exiens pallidum, viride, lividum, ichoroſum, cœnoſum, pituitoſum, ſpecillum tingens. 3. Corpus infectum eſſe a pure corrupto, ut difficile ferre morbum; anxietas, ſtragula movere de pectore; dolores; ſitis; corpus inæqualiter calidum; venter, & coſtæ maxime ſi calent, frons vero & manus, & pedes ſi frigent; inappetentia, & faſtidium; emaciatio corporis; egeſtio alvi liquida, copioſa.

Effectus, & exitus. 594. Pus in cavo pectoris collectum varium sibi exitum parat, & subit mutationem: 1. Bonum manens pus a pulmonibus receptum, & per sputum rejectum liberat hominem, sed si corruptum hac via evacuatur, incertam sanationem promittit, 2. vasis venosis resorptum ad renes delatum, & sub forma sedimenti albi copiosi redditum, vel depositum ad crura, etiam liberat; sed si sit corruptum, nihil juvat, si per integumenta pectoris sibi parat viam pus, quod in junioribus intra 30. dies, in adultioribus circa 40. diem, & in senibus ad 60. diem, contingere solet, servantur, si pus bonum exit cum levamine symptomatum; sed si pus corruptum exit, non facile sanantur. 4. Sed perrodens diaphragma, descedens in ventrem inferiorem, post tympanitidem, multaque alia mala, moritur æger, 5. manens in pectoris cavitate, quod ex defectu evacuationis cognoscimus, pulmonem, & pleuram exulcerat, sphalescere facit, hominemque inducta Phthisi consumit, 6. vel vasis venosis receptum, & non evacuatum inducit febrem hecticam, qua etiam inducitur marasmus, quo ægri consumpti pereunt.

Curatio. 595. In curatione imitanda est natura solutionem faciens. Semper debebat exiens pus bonum esse, commodissima evacuatio erat per sputum, dein per urinam, postea per abscessum cruralem; ultimo per aperturam factam in thorace.

Puris corruptionem inhibens. 596. Omni tempore, & in omni exitu ergo valet, interna medicamenta propinare, quæ *puris corruptionem* præveniunt, & factam emendant.

Expectorantia. 547. Non solum exspectandum, donec natura monstrat viam per sputum, sed priusquam natura hoc facit, omni ope conandum, ut promoveatur sputi ejectio per *Expectorantia*, quæ semper potanda quantum ferri potest calide. Si autem adsit sputi tenacitas quædam, *resolventia pectoralia* sunt adhibenda, sed in sputi tenuitate addenda *Pectoralia incrassantia*.

Diuretica. 598. Eodem quoque modo, per *Diuretica Pectoralia*, adjuvanda est evacuatio puris per urinam.

Abscessus cruralis. 599. Si vero natura moliatur metastasin ad crura, hac quoque liberatus fuit æger, sed non tam certe, quam per sputum, vel urinam: interim melius est, ut hoc in loco retineatur, & reducatur ad citam maturationem per medicamenta citata, (553) quam ut repellatur.

Puris evacuatio ex pectore. 600. Si pus sibi parat viam per pectoris integumenta, ut sui præbeat indicium, locus ille prominens, utpote aptissimus, est pertundendus, & pus pedetentim evacuandum, atque cavum pectoris depurandum eodem modo, ut statim proponetur in paracentesi.

Paracentesis. 601. Si pus collectum maneat in pectore, via paranda est pro exitu, quam operationem vocant Paracentesin pectoris, quæ non solum in Empyemate, sed in pectoris hydrope, & sanguine effuso in pectore, instituitur. Ut sciamus quodnam latus sit pertundendum, signa lateris affecti (584) consulenda.

Quando instituenda. 602. Priusquam instituitur operatio, sciendum est, quando illa cum effectu potest fieri 1. si certi sumus pus esse collectum (582) in pectore, & nullum quærere exitum per sputum, vel urinam. 2. In non admodum vetusto morbo. 3. Si Empyema bona signa (492) habet, nam cum malis signis accelerabitur mors.

Locus pertundendus. 603. Si ergo pertundendum est pectus, duo se suggerunt loca. 1. Si Empyema alicubi indicium præbeat puris propullulantis semper in eo loco apertura est facienda, quæ plerumque fieri potest simplici sectione, quum tunc plerumque natura aperturam fecit in pleura. 2. si nullum est indicium, optimus locus est in eo latere dorsi, ubi pus hæret, (584) inter tertiam, & quartam costam spuriam, ad distantiam trium, quatuorve transversorum digitorum, pro corporis magnitudine a spina dorsi, & totidem circiter digitos ab angulo scapulæ: locus ille tunc est atramento notandus.

604.

604. Flectet tunc æger ſuum corpus oblique anterius, ut locus incidendus maxime promineat, & coſtæ a ſe invicem recedant: ſecet tunc Chirurgus ſecundum corporis longitudinem cutim, plaga trium fere tranſverſorum digitorum, in ſigno ab atramento facto. Dein miniſtri, trahendo ad latera cutem, faciant ut admodum hiet plaga; deinceps ſectio facienda eſt in carne ſubjecta ſecundum coſtarum curſum, ſed corpori tranſverſa, æquali fere diſtantia ab utroque margine coſtarum, ne perſcindantur vaſa intercoſtalia, ſi ad pleuram pervenerit ſectio, ipſa pleura prudenter pertundenda, ne lædatur pulmo. In apertura facta immittendus eſt digitus, qui removeat pulmonem ſi forſan adhæſerit, ut ex facta plaga pus effluere poſſit. *Operatio.*

605. Ex facta apertura non multum puris ſimul emittendum, quoniam alias ſæpe in animi deliquium incidit æger, & cavendum, ne aer intret pectoris cavitatem, quo collabetur pulmo, & ſuffocabitur æger in uno latere pectoris; quare poſt operationem factam manu ita tegenda apertura, ut impediatur aeris introitus, dum æger ſe invertat, ut apertura tunc ſit in decliviori loco. Dein cum clauſa apertura, æger fortiter inſpiret, ut pulmo fiat aere plenus, hoc facto conetur fortiter exſpirare ore, & naribus clauſis, ut faciunt, qui magnum conatum edere ſolent retenta anima: hoc tempore aperiatur plaga, ut exeat pus; ſed ſi iterum vult æger inſpirare, plaga manu claudenda. Iteratis his actibus, ſi ſatis puris effluxit, in apertura indenda mollis admodum turunda, & flexilis, ut inſtar caudæ in cavum pectoris propendeat, quæ filo alliganda, ut ſemper retrahi poſſit, ſuper applicentur plumaceola, quæ ut ipſa turunda quodam *Digeſtivo* obduci debent, inſuper emplaſtrum ex tenui aluta confectum, quod aeris introitum inhibet: hæc dein ſpleniis, & faſciis ſunt firmanda. Multi autem loco turundæ indunt aperturæ cannulam anſatam, iſtius longitudinis, ut pertingat in cavum pectoris, & non lædat pulmonem. Sed non eſt opus, niſi aliter apertura aperta ſervari non poſſit. *Deligatio.*

606. Bis autem ter de die innovanda eſt Deligatio, & tanta portio puris eſt emittenda, ut intra viginti dies omne ablatum ſit: citius enim non patitur æger, & diutius continuare generat fiſtulam. Semper inter deligandum cavendus eſt aeris introitus. Si vel pus concretum, vel pulmo obturat exitum, id removendum immiſſo inſtrumento obtuſo per aperturam. Si vero pus ſit tenacius, injiciendum *lavamentum bene abſtergens*, & ita emittendum iterum, ut aliquid intus relinquatur in ſequentem deligationem, quod pus tenax ſolvit. Si vero pus effluens ſit corruptum, injiciendum lavamentum ſimul debet eſſe *antiſepticum*. Hæc dum fiunt, interne danda, quæ puris corruptionem cohibent, & emendant, ſupra (596) notata. His continuandum ad perfectam ſanitatem; reſtans virium debilitas ſolitis Cardiacis roborantibus curanda. *Innovatio deligationis.*

607. Dum verſamur in Empyematis curatione, quædam adſunt ſymptomata, quæ ſpeciales exigunt curationes, quarum præcipuas delibabimus. *Symptomatum curatio.*

608. Si nimia vexat *Tuſſis*, adhibenda ſunt *pectoralia*, *balſamica*, *anodyna*, quæ acre, purulentum, laringem irritans, obvolvunt, & emendant.

609. *Sputum* autem tenacius eſt ſolvendum, & per *Expectorantia abſtergentia*, ejiciendum.

610. Nimia autem *Sitis* compeſcenda *Diluentibus pectoralibus*, quum ſalina ſitim compeſcentia, & acida non facile ferant, ſine multa tuſſi.

611. *Alvus Liquidior* conſtringendus pectoralibus adſtringentibus.

612. In *Appetitu dejecto* evitanda mucilaginoſa pectoralia, quæ appetitum magis extinguunt, ſed propinanda quæ *pectoralia*, & ſimul *ſtomachica* ſunt.

613. Quænam medicamenta pus attrahentia dicenda?

Quibus medicamentis applicatis, ex ulcere profundo, aut ſinu purulento *Quæſtiones.*

ducitur pus ad exteriora, vel pus in abſceſſu magis elevatum tumorem tenujore cute tectum facit, ea dicuntur Pus attrahentia, quam actionem ex vi attrahente deducebant nonnulli; ſed quæ laxant partes exteriores, atque aliquomodo reſolvunt, tollentia reſiſtentiam externam, faciunt, ut pus exeat, vel ad exteriora vergat: nam hæc Medicamenta juxta pus locata, nullum attractionis indicium in experimentis phyſicis præbent.

614. An nunquam Abſceſſus particularis ſine prægreſſa inflammatione ejuſdem partis?

Ita multi exiſtimant, quare mirantur ſæpe, tam brevi tempore tumorem purulentum formari poſſe in quadam parte: at vero morbus inflammatorius, vel purulentus per totum corpus, non raro confectum pus non evacuans per emunctorium, deponit ad partem aliquam, ubi format abſceſſum per metaſtaſin.

615. Cur pars nimis refrigeratur poſt nimiam puris evacuationem?

Niſi experientia conſtaret, puris magnam evacuationem inducere refrigerationem, ratione videretur contrarium eſſe ſtatuendum, quoniam pus per ſe nullum calorem habens videtur calorem accipere a lateribus partium ambientium; ſed quoniam cum puris evacuatione copioſiore tollitur ſuſtentaculum, partes firmæ minus preſſæ minorem calorem faciunt laxiori ſuo attritu per motum vitalem.

616. Num ex abſceſſu magno omne pus ſimul evacuandum?

Nimia puris evacuatio, tollens ſuſtentaculum, nimis extinguit partis calorem naturalem, & diſponit antea ſuſtentata vaſa ad facilem ruptionem, quare nunquam omne pus ſimul evacuandum, niſi pars evacuata iterum poteſt artificiali ſuſtentaculo ſuſtentari. Inde tam utile eſt firmare partem faſciis poſt magnam puris evacuationem.

617. Cur margines diutius duri, ſi immaturus aperiatur abſceſſus?

Non omnis lentor in lateribus abſceſſus hærens eodem momento convertitur in pus, id eſt fit maturus, ſed ſenſim in pus commutatur: hæc commutatio acceleratur adjecto pure, ut parum fermenti totam maſſam citius in fermentationem, & parum putrefacti breve totam molem in putrilaginem commutat: quare ante perfectam maturitatem non expedit aperire abſceſſum, neque omne pus evacuare, neque nimis depurare ab omni pure, ſi volumus citiorem maturationem obtinere.

618. Quæ materia ex qua pus formatur?

In corpore ſano nunquam pus, neque ſtatim conſpicitur poſt inflictum vulnus, vel oborta febre ardente, vel inflammatione: quare immediate non formatur ex humoribus ſanis, ut ex chylo, uti multi contendunt colore albicante decepti, ſed videntur humores boni majore actione vitæ in Lentorem compacti, continuato illo motu, & fotu partis, ſenſim commutari in pus. Et quoniam ſedimentum album in urina id purulentum eſt, quod in acutis conficitur, & dein evacuatur, generalis æque inflammatio formare poteſt in corpore pus, quam inflammatio localis.

619. Unde puris retenti tanta acrimonia?

Quoniam pus eſt humor ſubpinguis, & extravaſatus, in loco calido ſtagnans, eodem modo, ut omnes humores, convertitur in putrilaginem, ſeu ichorem per ſupervenientem corruptionem: qui ichor eo fit acrior, quo diutius continuatur corruptio.

620. Qua via ad renes ducitur pus ex pectore?

Anxie quæſiverunt ex pectore ad renes tendentes vias, quas hucuſque Anatomica ſectio invenire non potuit, ut intelligerent modum, & curſum puris in Empyemate, quo cum urina evacuaretur pus, & homo liberaretur ab Empyemate, fruſtra autem multos impenderunt labores: nam dum pus eſt aliquomodo attenuatum, ut poſſit vaſis venoſis reſorbentibus pulmonum,

vel

vel pleuræ recipi, traditur ſanguini circulanti, qui ad renes cum pure veniens, pus a ſe in renibus ſegregat: qualis ſeparatio, & excretio renibus videtur propria, quoniam in omni purulentia cum urina exit purulentum.

621. Quali modo ex Angina generari poteſt Empyema?

Veterum eſt obſervatio, quæ a quibuſdam hodiernis negatur, ob denegatam viam: ſed ſi poſt inflammationem aliquam particularem, vel generalem poteſt formari Empyema, (580) id facillime fieri poteſt ex Angina ſuppuratoria: poteſt enim pus in collo formatum, deſcendendo per tunicam cellulosam, vel per tracheam arteriam, facilius in pectore venire, quam alii abſceſſus per metaſtaſin. Inde mirum eſt, non frequentius contingere.

622. An commodius in Empyemate fieri poteſt Paracenteſis per Trochar, quam per inciſionem?

Quoniam apertura tantum eſt facienda in pectore, ea videtur multo facilius fieri poſſe per Trochar, qnod unico ictu intrudi poteſt, ut in cavum pectoris penetret, & dein exemta ſubula triquetra, in apertura relicta cannula anſata, ſatis videtur viam præbere puri; ſed ſæpe ſimul ſubjacens pulmo læditur, removeri non poteſt pulmo, ſi pleuræ adhæreat, & frequentiſſime obturatur exitus; quare præfertur præcedens operatio ab expertis Chirurgis.

CAPUT V.

De Sphacelo, & Gangræna.

623. *Sphacelus* Medicis, & Chirurgis denotat alicujus partis noſtri corporis mortificationem, quam etiam ſideratiouem vocant, ſive totum membrum ſit corruptum, ſive ejus quædam pars, ſi vero tantum ſit in partis ſuperficie, partem mortificatam vocant *Eſcharam*. Ab hoc diſtinguunt *Gangrænam*, quæ eſt vehemens inflammatio in ſphacelum tendens, quæ ſæpe præveniri poteſt, dum Sphacelus nullam medelam capit. Belgica nomina ſatis exprimunt differentiam hanc, nam ob vehementem calorem partis in Gangræna vocant *Heetvuur*; & quoniam pars mortificata in Sphacelo friget, Sphacelum vocant *Koudtvuur*. *Definitio.*

624. Cauſæ ſphacelum inducentes ad has claſſes redigi poſſunt. 1. Motus vitalis major quam ferri poteſt. 2. Intercepta circulatio. 3. Defectus ſpirituum, & ſanguinis. 4. Exſtinctio motus vitalis. 5. Deſtructio partis. 6. Venena mirabilia. *Cauſæ.*

625. Motus vitalis nimis inſtigatus ita tendit partes firmas, ut tandem rumpantur, & ſanguinem ſubito in corruptelam convertit. Ab hac cauſa ſi fiat Sphacelus, ſemper prægreditur Gangræna. Talis fit in morbis *acutis*, *ardentibus*, *Inflammatione* particulari, *Eryſipelate*, *gelu* ſtatim non extinguente, *Lentore*, & *Ambuſtione*. Ab his cauſis generalibus interdum ſphaceleſcunt *humores* ſine particulari ſphacelo. *Motus vitalis major.*

626. Nulla pars in noſtro corpore manet vivens, niſi communem circulationem habeat per arteriam, venam, & nervum; omnes igitur cauſæ intercipientes hunc liberum fluxum partis ſphacelum inferunt; unde *Aneuriſma* ſpurium, *Convulſio*, ſeu ſpaſmus conſtringens, *Decubitus* in aliquam partem, *Ligaturæ* ſtrictiores, *Fractura*, *Luxatio*, *tumor* premens, *Paralyſis*, *Obſtructio*, & *Compreſſio* quævis, ut & *Herniæ* conſtrictæ, produxerunt cum diverſis phænomenis ſphacelum. *Intercepta circulatio.*

627. Quoniam omnis pars tandem moritur, & corrumpitur, ſanguine, vel ſpiritibus influentibus, ſi privatur; inde præter recenſitas intercipientes cauſas etiam generatur Sphacelus, poſt profuſiores *Hæmorrhagias* in ſumma Debilitate, decrepita *Senectute*, *Evacuatione* nimia, *Febre hectica*, *Phthiſi*. *Defectus ſpirituum, & ſanguinis.*

628.

Motus vitalis exſtinctus.

628. Per frigus *glaciale* interdum omnis motus vitalis ita exſtinguitur, ut nunquam redeat vita parti, & ita ſphaceleſcit, ſine ulla inflammatione, vel gangræna prægreſſa, ut multi in ſæviſſima hyeme anni 1739. & 1740. in ſuis membris experti ſunt.

Deſtructio partis.

629. Ad vitam quoque continuandam in partibus, earum requiritur integritas, qua deſtructa perit quoque iſtius partis vita: inde multæ cauſæ deſtruentes intulerunt Sphacelum cum vel ſine gangræna præcedente; uti *Vulnus*, *Contuſio*, *Laceratio*, *Corroſio*, *Fractura*, *Combuſtio*.

Venena mirabilia.

630. Interdum ſine manifeſta cauſa, quaſi ipſa vita extinguatur, vel ſpirituum indoles invertatur, generatur in partibus Sphacelus, ut in morbis *malignis*, *Peſtilentialibus*, *Epidemicis*, *Pure* corrupto, *Putredine*, *Ichore*, *Lympha* acri hydropicorum, *Colliquatione*, *Morſu* nonnullorum ſepticorum animalium, *Corruptione ſcorbutica*.

Signa.

631. Signa ſphaceli duplicia ſunt, 1. quæ indicant ſphacelum inſtare, quando adhuc valet curatio præſervatoria, 2. quæ indicant ſphacelum adeſſe, quando ſine interitu, & ablatione partis ſphacelatæ nulla valet medela.

Futuri Sphaceli.

632. Signa ſphaceli futuri, 1. differunt pro cauſa ſphacelum inducente. 2. An ſit exſpectandus ſphacelus partis, vel in humoribus generalis.

In nimio motu vitali.

633. Nam ſi per motum vitalem nimium in parte natus fuit tumor, renitens, elevatus, intenſe ruber, vehementer dolens, & calens, commutantur hæc ſine ratione in tumorem minus elevatum, mollem, laxiorem, pallidum, cineritium, lividum, nigrum, ſtuporem, & dein inſenſilitatem etiamſi ſecetur, frigiditatem; atque epidermis elevatur per veſiculas ichore plenas, facileque ſecedens a cute ſubjecta, & pars, quomodocumque tractetur, nullum præbet indicium vitæ, ſed ſenſim vehementiora corruptionis indicia præbet cum ſummo fœtore. Si vero ab eadem cauſa ſine locali prægreſſa inflammatione generetur ſphacelus, poſt febrem ardentem cum pulſu duro, frequenti, reſpiratione profunda, citata; anxietate, inquietudine, cutiſque ariditate, producuntur febris mitior ſine ratione; corporis frigiditas; horror; pulſus debilis, frequens, inæqualis; reſpiratio exigua frequens; anxietatis ablatio; in cute exprimitur ſudor colliquativus frigidus; formantur maculæ lividæ, petechiæ dictæ; interdum deponitur alvi excrementa nigra fœtentia; urina nigra, vel cum tali ſedimento, aut nubecula; facies fit Hippocratica; ſanguinis ſtillæ nigræ; & multa alia, quæ fallaci lenitate ægrum opprimunt.

In intercepta circulatione.

634. Sed ſphacelus ex compreſſa Arteria (T. 31. XXXIII. 4.) vel vena, (T. 19. LXXV. T. 31. XXIII.) 6. vel Nervo (T. 24. v.) natus omnino diverſa ſigna præbet. *Arteria* enim compreſſa præbet ariduram, pallorem, frigus partis; *Vena* vero tumorem lividum, veſiculas in ſuperficie lympha rubella plenas, pars admodum aggravatur; ſed *Nervus* paralyſin, ſtuporem, & frigiditatem partis.

In defectu ſpirituum.

635. Qui autem fit ex ſpirituum defectu, ſine prophaſi, & interdum ægro inſcio, aliquam corporis partem corrumpit, ut experiantur, membrum eſſe mortuum, ſenſu, & motu deſtitutum cum frigiditate inſtar cadaveris, quæ pars dein putreſcere incipit.

In metu vitali extincto.

636. Ex Congelatione natus Sphacelus, ſi totam partem occupat, in ſignis vix differt a defectu virium; ſed ſi portio quædam gelu combuſta fuit, ſimilia ſigna præbet, ac ſi pars commutaretur in ſphacelum per majorem motum vitalem.

In partis deſtructione.

637. Quum valida deſtructio, pro diverſitate cauſæ, & partis læſæ, varia ſigna præbeat, illa ex morbis iſtis petenda.

638. Venena mirabilia ſine præviis ſignis ſolent partem viventem in ſphacelum convertere.

Venena

639. Pars ſphacelata, licet nunquam in vitam redeat, poteſt tamen ratione

ne corporis ægri, varium exitum in melius, vel pejus facere, quare utile erit quasdam generales regulas tradere, quas experientia suggessit. *mirabilia.*

Prognosis.

1. In partibus humidis, gingivis, palato, naribus, pudendis, perinæo, intestino recto, raro curatur, & multum serpit.

2. In pedibus hydropicorum difficillimus.

3. In pedibus incipiens sensim adscendens plerumque lethalis.

4. A causa externa violenta minus periculosus, quam a causa interna.

5. Si margines exulcerati sphaceli siccari incipiunt, cum virium diminutione, lethale.

6. Accedentia signa sphaceli humorum (633) mortem instare declarant.

7. Sphaceli viscerum internorum certo mortem inferunt.

8. Margines circa partem sphacelatam rubere, tumere, & pus formari inter escharam, & partem viventem, bonum signum.

640. Sphacelus triplicem curationem exigit, 1. Si sphacelus instat, & spes est partem servari posse sine interitu, 2. si Escharam fecerit. 3. si totum membrum est mortificatum. *Curatio.*

641. Præservatoria curatio ad hæc tria referri potest, 1. si a motu majore veremur instantem sphacelum, vena est secanda, *alvus ducenda*, & applicanda *antiphlogistica*, uti in vehementissima inflammatione; sed si resolvere non valemus, *suppurantia* sunt adhibenda, cum internis *cardiacis*, 2. sed si ex motu minore, & debilitate pars sphacelescere incipit, externe applicanda ad partem affectam *Calefacientia antiseptica*; atque exhibenda, & ad cordis regionem applicanda *Cardiaca*. 3. Dum vero in regionibus calidis ex putredine superveniente exspectatur sphacelus, *Antiseptica refrigerantia* sunt exhibenda, & applicanda. *Præservatoria.*

642. Si jam portio quædam cutis sit mortificata, quam *Escharam* vocant, etiamsi fiat ab inflammatione, omittenda sunt antiphlogistica, cum tunc motus major non continetur, sed danda cardiaca citata (641. 1.), & applicanda, quæ etiam *suppurationem* inducunt, & cohibent *putredinem*: pars mortificata scarificanda usque ad vivum, & *Lavamento acri antiseptico* plagæ scarificatæ eluenda: raro delibatio innovanda, sed semper artificiali calore fovenda pars, & irroranda deligatio fomento calido. Eschara autem facta ex Contusione, vel Combustione *mitiora suppurantia* exigit. *In Escharam.*

643. Si autem his peractis subsistit sphacelus, non pergens facere latiorem Escharam, quod constat ex contractione Escharæ, marginibus tumentibus, rubentibus, & humidioribus, vacillatione Escharæ, pars illa mortua est auferenda, quare si portio Escharæ pendula hæreat, ea volsella est abscindenda, & applicanda *abstergentia digestiva*. Si vero propter tenacitatem Escharæ, & frigidatem partis non sequitur Escharæ separatio, expedit ad ipsam Escharam applicare *caustica*. *Escharæ separatio.*

644. Si vero totum membrum sit mortificatum, quoniam ejus ichor, & fœtor inquinat sanum, totum est auferendum, si fieri potest; quam operationem vocant *Amputationem*, perperam extirpationem. *Amputatio.*

645. Amputatio est facienda 1. in parte vivente prope mortuam, sed in crure ad distantiam sex transversorum digitorum sub genu ad commodiorem incessum, & faciliorem deligationem. 2. Omne sphacelatum est auferendum, ne portio manens coinquinetur. 3. Melius est in ossis medio facere abscissionem, quam in articulo, quoniam articulus difficilius obtegitur cute, nisi in articulis parvis. *Ubinam. Tres modi.*

646. In tota manu, & pede, & horum digitis simplici forcipe, vel cuneo cum malleo, abscinditur uno ictu pars mortua. 2. In mammis, & articulis abscissio solo cultro absolvitur. 3. In membris majoribus etiam serra utendum. *Præparatio.*

647. Si ergo constat, partem sine amputatione servari non posse; ægri vi- *Positio ægri.*

vires valere ad ſuſtentandam operationem; omne corruptum auferri poſſe: tunc omnia inſtrumenta, & auxilia in patinis locanda, ut ſint, parata, & dandum ægro cardiacum anonymum.

Ligatio femoris. 648. Si crus ſub genu ſit amputandum, æger locandus ſupra ſellam in medio cubiculi, vel conclavi, ut ad omnem partem ſit liber aditus, firmandus eſt a miniſtris ad dorſum, femur, & crus, quod mantili eſt obvolutum; ipſe operator ſtet inter crura ægri.

Ligatio cruris. 649. Dein ſupra genu ad femur, ſub poplite locandum ſplenium craſſum, & alterum ad internam partem genu, ut tendo muſculi ſemitendinoſi, ſemimembranoſi, gracilis, & ſartorii, ſub quo magna hæret arteria, ſit ab utroque latere bene compreſſus, hæc ſplenia firmanda alio tenuiore quod femur ambit, dein ſupra genu ad finem femoris locanda charta compacta denſa, quæ corrugari nequit. Hæc omnia cingat bis circumducta faſciola tenaciſſima, nodo extremis firmatis, quæ baculo, ſeu manubrio contorqueri poteſt, ut arteria, & nervus ſub dicto tendine hærens conſtringi poſſit; alii autem utuntur hujus loco artificiali Torculari; ſed ſi inſtrumento eo caremus, per faſciolam ita contortam ſatis valemus conſtringere arteriam, & nervum.

Sectio per Cultrum. 650. His ita locatis, trahenda cruris integumenta ſurſum, quantum commode fieri poteſt, tunc ſub genu ad digiti tranſverſi diſtantiam a loco incidendo vinciendum crus loramento quod fibula firmari poteſt, quo firmantur integumenta, & muſculi perſcindendi.

Deſecare ſerra. 651. Tenens dein Operator manu dextra cultrum falciformen acutum, bene temperatum, ſiniſtra manu ejus urgens dorſum, eum adigit forti ſectione, incipiente ab eminentia tibiæ, ita unica ſectione ad os uſque perſcindat in toto ambitu carnem. Dein mucronato ancipiti cultello inter duo oſſa cruris adacto, ita perſcindat reliquam hic hærentem carnem, ut nil niſi oſſa ſuperſint, dum eorum quoque perioſtea eadem ſectione ſeparata accurtando nuda relinquant oſſa. Hoc tempore per Torcular ſupra genu arteria, & nervus fortiter ſtringenda. Et ut magis retrotrahatur caro linteum biſectum ita locandum in facta inciſione, ut ejus tractione trahatur caro verſus genu, quo magis denudatur os.

Poſt abſciſſionem. 652. Ita nudata oſſa, & perioſteo quantum fieri potuit privata, nam omnia promte peragenda, accurate tranſverſim prope retractam carnem verſus genu ſerra bene temperata, tenſa, acuta, oleo illinita, ita ſunt deſecanda, ut fibula prius quam tibia perfecta ſit; interim miniſter tenens pedem ita tollere debet partem, ne ſerra inter ſecandum interſtringatur.

635. Poſt abſciſſionem ſolvatur loramentum ſub genu, & aliquantulum dimittatur torcular ſupra genu, ne fortiſſima conſtrictione tota pars pereat ſphacelo correpta, & facienda dein deligatio: arteria enim traſverſim abſciſſa, accurtata, torculari compreſſa, & polypus in arteria concretus inhibet hæmorrhagiam. Alii ſuadent arteriam acu filo ceraceo munita intercipere, filumque ſupra ſplenium ita colligere, ut perfecte ſit clauſa; inſuper applicare ad arteriam abſciſſam nodulum ex vitriolo ſindone recepto confectum, & ovi albumine obductum, vel applicare fruſtum Crepitus lupi, vel alios pulveres ſtypticos, ſed ſi modica ſervetur preſſio ſupra arteriam per Torcular, cuncta hæc omitti poſſunt.

Deligatio. 654. Ad os ſerra diſſectum applicanda plumaceola ſpiritu vini Maſtichino madida: ad arteriam plumaceolæ albumine ovi madeſcentes cum pulvere *ſtyptico fortiſſimo*, ut his tota caro tegatur: hæc omnia tegenda emplaſtro aliquo tenaci, dein applicanda ſpleniola decuſſata duo, vel tria, quæ ſupra genu dimittunt ſua extrema: his peractis flectendum genu, & faſciis omnia deinceps firmanda. Sedulo obſervandum eſt Torcular, cujus moderata conſtrictione ſiſtitur hæmorrhagia, & conſervatur vita in parte ſub Torculari.

Non

Non est opus innovare ante triduum deligationem, nisi hæmorrhagia citiorem deligationem exigat. Post curationem non est inutile bis, aut ter secare venam, ad evitandos morbos ex abundantia nascendos.

CAPUT VI.

De Aneurysmate.

Definitio.

655. DUplex genus morborum Auctores Aneurysmatis nomine complectuntur, Dilatationem aliquam sacciformem, seu hernioſam arteriæ, per totum ambitum arteriæ, aut in uno tantum latere; vel arteriæ ruptionem effundentis sanguinem in cellulosam tunicam, quam implet, & distendit sanguis in tumorem. Prius vocant *Aneurysma verum*; posterius autem *spurium*.

Signa Aneurismatis veri.

656. Aneurysma verum 1. a parvo tumore incipit, sensim increscens; 2. vix mutat cutis colorem; 3. attactui præbet pulsationem, nisi admodum magnus sit tumor; 4. tumor est renitens, quasi elasticus, sed continuata pressione cedit, atque totus evanescere potest, nisi valde magnus; 5 tumor ad attactum formicationis sensum exhibet; 6. tumor est circumscriptus, ovatus; 7. sanguis plerumque fluidus.

Spurii.

657. Spurium autem Aneurysma 1. brevi tempore in magnum tumorem attollitur; 2. mutat cutis colorem in livorem; 3. nullam, vel exiguam pulsationem præbet; 4. tumor mollior, sed non evanescens pressione, potius latius dispergens; 5. nullum sensum formicationis digitis præbet; 6. tumor admodum latus irregularis sub cute dispersus. 7. sanguis plerumque coagulatus.

Causæ veri.

658. Aneurysma verum per arteriæ dilatationem formatur. 1. Si sustentaculum arteriæ externum tollitur, per vulnus arteriam non attingens, abscessum, ulcus, evacuationem subitaneam in loco proximo. 2. Disruptio nonnullarum fibrarum, in vulnere, contusione, corrosione, abscessu, vel ulcere in tunica cellulari arteriæ, distensione validiore, per convulsionem, conatum corporis validiorem, equitationem, saltum, vociferationem. 3. Impeditus reditus per venam istius partis compressam, ut in gravidis interdum, & tumoribus venam comprimentibus. 4. Nimia laxitas, seu atonia in fibris quibusdam arteriæ.

Spurii.

659. Iisdem causis, sed validioribus, aut continuatis tandem solvitur arteria, & effundit sanguinem in adjacentem tunicam cellularem; unde post venæ sectionem, arteriotomiam, vel post toleratum Aneurysma verum, sæpe formatur Aneurysma spurium.

Prognosis.

660. Ut præsagium formetur in præsente Aneurysmate, hæc sunt perpendenda.

1. Aneurysma spurium periculosius esse vero, cum arteria sit aperta, & sanguis cito propellatur per tunicam cellulosam facile dilatabilem, & separabilem.

2. Aneurysma verum, & spurium in arteria solitaria nullam medelam admittit, sola amputatio membri supereſt.

3. Aneurysma internum, ut latet, & difficilem curationem admittit, ita subito solet inferre mortem, ut & illud, quod in pulmonibus fit.

4. Imprudens apertio Aneurysmatis fere semper mortem infert.

5. In non solitaria arteria prudenter tractatum sanitatem promittit.

6. Ex Aneurysmate vero tandem generari solet spurium lethale.

Curatio veri.

661. Si ex causis prægressis (658) & conjunctis signis (656) constat, adesse in parte externa, vel membro Aneurysma verum, 1. artificiale est applicandum sustentaculum per splenia, laminam, & fascias, ut saccus dilatatus ad-

ducatur, 2. applicandi sunt simul *pulveres adstringentes*, qui fibrarum sacci accurationem promovent, 3. moderandus impetus per truncum arteriæ artificiosa, & moderata compressione ad truncum arteriæ supra Aneurysma.

Operatio Chirurgica.

662. Si vero his auxiliis non obtemperet, & non sit arteria solitaria, timorque sit ruptionis, vel incrementi, in loco, ubi operatio possit institui; 1. Torculari est comprimendus arteriæ hujus truncus tam arcte, ut pulsus in ea parte subjecta percipi non possit; 2. perscindenda integumenta lata plaga secundum longitudinem, ut detegatur arteria; 3. illa tunc est intercipienda acu cum filo duplici: cavendum ne acus acutam aciem habeat, vel simul intercipiatur adjacens nervus: ligetur igitur, interposito spleniolo inter filum nodo colligendum, arteria supra Aneurysma; dein truso sanguine versus ramos, ligetur etiam sub Aneurysmate arteria, ut Aneurysma inter has ligationes sit intercepta: his peractis minuenda est torcularis pressio, ut observetur num satis firma sit facta ligatio, quæ si habetur, ita est torcularis pressio minuenda, ut in parte redeat pulsus. 4. Dein labia plagæ sunt adducenda, parsque munienda *Adstringentibus*, & *Emplastris tenacibus*, spleniis, & fasciis aptis. Non ante tertium diem innovanda deligatio; si inter deligationis innovationem aliquid adhæreat parribus, id relinquendum, & filum ligationis tam diu relinquendum, donec sponte secedat.

Curatio Spurii.

663. Aneurysmatis Spurii sine operatione Chirurgica non est tuta curatio, quare torculari arteria supra aperturam est comprimenda; locus sectione est aperiendus; sanguis concretus est eximendus; arteria detegenda paululum soluto torculari; detecta arteria acu cum filo eodem modo, ut in vero aneurysmate est liganda, &, ut tutiores simus, alterum quoque filum est trajiciendum priore paulo altius, quod stringi quoque potest, si prius non sufficit; soluto torculari tentandum, an satis constricta sit arteria; si satis firmata sit arteria, aliquo modo laxandum torcular, applicandus *nodulus* ex Vitriolo, vel Crepitu lupi, vel plumaceolo cum *pulvere*, vel *liquore stiptico* ad arteriam apertam: deinceps ut Aneurysma verum deligandum.

Quæstiones.

664. An ergo tuto celebrari potest arteriotomia?

Quoniam nullus est casus, in quo non valeamus tantum boni præstare in morbis per phlebotomiam quam arteriotomia interdum relinquit Aneurysma, ab hujus operatione omnino abstinendum.

665. An Aneurysma aperiendum ut evacuetur sanguis?

In Aneurysmate vero non requiritur, quia sanguis trudi potest per ramos arteriæ, postquam supra Aneurysma arteria fuit ligata, vel dum arteria per torcular est compressa. In spurio desideratur, quoniam sine sanguinis congrumati ablatione difficulter detegi potest arteria, & sanguis hic stagnans corrumperetur.

666. An arteria tantum supra Aneurysma ligandum?

Quoniam inscii sumus, num ille ramus deinceps faciat cum aliis anastomoses, arteria carens valvula potuisset etiam hæmorrhagiam facere ex parte inferiore; hinc tutius erit, utramque partem ligare.

667. An pars media vinculis intercepta exscindenda?

Si aneurysma verum privatum fuit sanguine in legitima operatione, pars intermedia convertetur in ligamentum, & inde nullum periculum hæmorrhagiæ est expectandum, sed in ablatione non caret periculo.

668. An omnes tumores audacter aperiendi?

Hoc multos fefellit Medicos, & Chirurgos, qui loco tumoris purulenti aperuerunt Aneurysma, quo æger ex hæmorrhagia periit: quare summa prudentia opus, antequam quivis tumor aperiatur.

669. Cur aneurysma verum, & parvum facile evanescit compressione, sed magnum, vel spurium difficulter?

Quamdiu parvum verum est aneurysma, parva illa sanguinis collecti copia

pia facile trudi poteſt per apertum inferiorem ramum: ſed ſi majus ſit aneuryſma, tanta copia brevi tempore duci nequit per inferiorem ramum arteriæ, & ſæpe orificium iſtud ſimul conſtrictum eſt: ſpurium ſi premitur, ſanguis urgebitur potius per tunicam cellularem in vicina, quam ut intret apertam iterum arteriam.

670. Cur ſpurium periculoſius, ac citius increſcit?

Sanguis ex arteria aperta pulſus in tunicam cellularem vix cohærentem parvo temporis ſpatio magnum tumorem generare poteſt, & quoniam non facile eſt intercipere illam arteriam, tumor ille eſt periculoſiſſimus.

LIBER IV.

CAPUT I.

De Venis.

671. VAſa ramoſa, vehentia liquorem circulatorium a ramis verſus truncum, dicuntur *Venæ*: hæ ducentes ſanguinem rubrum abſolute Venæ vocantur, & interdum *Venæ cruentæ*, ſed lympham pellucidam ducentes *Lymphaticæ*, ſeu *Vaſa Lymphatica*: talis humor, ſi reſorbeatur ex ambitu corporis, vel cavitatibus, mutat nomen horum in *Vaſa Abſorbentia*: denique a chylo recepto ex inteſtinis appellantur *Vaſa Lactea*. *Definitio.*

672. Membranæ venarum tenuiores, & inde minus potentes, quam in arteriis, ex variis ſibi mutuis impoſitis, & quodam alio ordine quam arteriæ, componuntur. 1. Communis eſt ad conducenda vaſa pro nutritione, & motu venæ. 2. Celluloſa, flatu dilatabilis. 3. Muſcularis, ex fibris longitudinaribus confecta, quarum contractilitate abſciſſa vena accurtatur. 4. Vaſculoſa, multis arteriis, venis, & nervis conſpicua, in qua locant multi exiliſſimas glandulas, mucum venarum ſecernentes. 5. Intima, ſanguini contigua, fibris orbicularibus multo paucioribus confecta, quam muſcularis arteriæ, inde minus valens ad contentum propellendum ſanguinem, ſed contractilitate ſua venam ſanguine orbatam tandem integre claudunt. *Membranæ.*

673. Venarum capacitas eſt major, quam arteriarum ejuſdem partis; ramorum eſt major, quam trunci; venæ pulmonalis minor, quam arteriæ ejuſdem nominis: ergo ſanguinis velocitas major in arteriis, quam venis; in trunco quam ramis; in vena pulmonali, quam arteria pulmonali. *Capacitas.*

674. Omnes fere rami ſe in truncum inſerunt angulo acuto verſus ramos: Renales autem angulo recto; multæ venæ crebri in ſinum, & mammariæ angulo obtuſo inſeruntur. *Origo ramorum.*

675. Venæ ex partibus ſanguinem, ceteroſque recipiunt humores. 1. Ex arteriarum extremitatibus per manifeſtiſſimas anaſtomoſes. 2. Ex thalamis, ſeu corporibus cavernoſis partium genitalium. 3. Ex vaſis lymphaticis venoſis, & præcipue ex ductu thoracico, ut omnis lympha rediret in maſſam circulantem. 4. Ex vaſis abſorbentibus, tam ex corporis ambitu, quam ex ejus cavitatibus, quod manifeſte patet in inteſtinis, ubi mirabiliter ordinata ſunt vaſcula in villis. 5. Forſan nervorum extremitates ſe quoque in venas exonerant, vel cruentas, vel lymphaticas, ut quidam ſpiritus, & ſuccus nervorum redeant. 6. Ex arteriæ portarum extremitatibus in hepate. 7. Ex finibus arteriæ pulmonalibus in pulmone. 8. Ex ſinubus cerebri, ſi non habeantur pro venis ipſis. *Principia.*

676. In tota vena cava, ejuſque ramis, & venis lymphaticis, inveniuntur pelliculæ tranſverſæ digitalis figuræ, unica, vel binæ, ad ingreſſum præprimis rami venæ in truncum, ita locatæ in cavitate venarum, ut admit- *Valvulæ.*

tant humoris fluxum verſus truncum, ſed reditum intercipiant: copioſiores in venis inferioribus, quam ſuperioribus: in venis autem organorum, & vena portarum non inveniuntur: quæ valvula notabilis in vena cava ſupra diaphragma invenitur, ab iuvetore vocatur *Valvula Euſtachii*. Videntur hæ valvulæ exſtructæ, ut interciperent ſanguinis reditum, & promoverent fluxum in alterno motu muſculari.

Ubi exonerant venæ ſanguinem.

677. Omnis ſanguis a vena cava receptus, tam in trunco ſuperiore, quam inferiore, conducitur in ſinum venoſum, & dextram auriculam cordis, ubi hi trunci ita incedunt, ut directio fluxus fit in ventriculum dextrum cordis. Itidem ſanguis ex pulmonibus binis ramis ex ſingulo lobo veniens conducitur in ſuccum venoſum, & auriculam ſiniſtram, atque ita in ventriculum cordis ſiniſtrum. Sanguis venæ portarum colligitur in ſinu, ante ingreſſum hepatis.

Venarum diſtributio.

678. In aſſequenda venarum diſtributione Anatomici duplicem ingrediuntur viam, vel ſequuntur ſanguinis curſum a ramis ad truncum, vel contra ſanguinis fluentis directionem ſequuntur diſtributionem a trunco ad ramos, quem ordinem utpote commodiorem in ſequentibus ſervabimus.

Vena cava.

679. Vena cava ex auricula, & ventriculo cordis dextro veniens, antequam in truncum ſuperiorem, & inferiorem ſecedit, incurvatione fere circulari, emittit *Venam Coronariam* cordis, dein truncus ſuperior, & inferior ad omnes partes corporis, exceptis organis chylopoieticis, quibus proſpiciunt rami venæ portarum mittit ramos.

Truncus ſuperior.

680. Ex trunco ſuperiore naſcuntur 1. *Vena Azygos*, ex qua *Intercoſtales*, & *Oeſophageæ*. 2. *Bronchialis*, quæ interdum ex azygo, vel intercoſtalibus provenit, hæc interdum non invenitur ab Anatomicis, etiamſi ſemper adeſſe debeat. 3. *Mediaſtina*. 4. *Diaphragmatica ſuperior*. 5. *Subclavia*.

Subclavia.

681. Ex *Subclavia* utriuſque lateris ſequentes oriuntur venæ. 1. *Jugularis externa*, quæ ad capitis externas partes mittit venas ſpeciali nomine donatas, ut *Frontalis*, *Temporalis* &c. ex loco, quem occupant. 2. *Jugularis interna* mittit venas ad Laryngem, Pharyngem, Linguam (ubi vocatur ſub lingua hærens *Ranina*) aliaſque partes adjacentes, & definit in Saccum venæ jugularis dictum ad baſin cranii, in quem ſe exonerant Cerebri Sinus. 3. *Vertebralis*, quæ adſcendens per proceſſus laterales vertebrarum colli, deſinit in ſinus laterales cerebri. 4. *Intercoſtalis ſuperior*, quæ inter duas, vel tres ſuperiores coſtas incedit. 5. *Mammaria*. 6. *Scapularis*. 7. *Muſcularis ſuperior*, & *inferior*. 8. *Axillaris*, hæc per brachium protendens diſpeſcitur in tres ramos, exterior *Cephalica* vocatur, quæ ulterius ad pollicem manus pergit; *Baſilica* vero eſt interior ramus, hæc vena in dextro brachio *Hepatica*, in ſiniſtro autem *Splenica* dicitur: ex concurſu harum binarum media nata vena in cubiti flexura vocatur *Mediana*: ex his denique vena ſupra dorſum manus ad minimum digitum tendens nomen *Salvatellæ* obtinuit.

Truncus inferior.

682. Ex trunco venæ cavæ inferiore ſequentes naſcuntur. 1. *Diaphragmatica*, ſeu *Phrenica inferior*. 2. *Hepatica*. 3. *Renalis*, cujus ſiniſtra dat *Seminalem* ſiniſtram. 4. *Atrabilaria* ad renales capſulas tendens, quæ interdum ex emulgente oritur. 5. *Adipoſa*, præprimis per renum adipem diſperſa. 6. *Seminalis* dextra. 7. *Sacra*, quæ ſæpe duplex. 8. *Iliaca*.

Iliaca vena.

683. Tandem truncus venæ cavæ inferior diſpeſcitur in duas ampliſſimas venas, *Iliacas* dictas, utrumque femur adeuntes ubi ſtatim dividuntur in *Iliacas internas*, & *externas*, quarum in uno pede ſolum perſequemur diſtributionem, quoniam in utroque pede ſibi ſimiles ſunt. Ex hac oritur 1. *Hypogaſtrica*, quæ ulterius mittit venas ad veſicam, partes genitales, nates, muſculos adjacentes, & anum, ubi dicuntur *Hæmorroidales externæ*. 2. *Epigaſtrica*, *Pudenda*, & *Muſcularis*. 3. *Cruralis*, quæ deſcendit uſque in pedem, ejus ramus circa genu vocatur *Poplytea*, ad ſuram veniens *Suralis*, ſed ad

mal-

malleolum internum decurrens *Saphæna* dicitur, & ad pollicem pedis veniens vocatur *Cephalica*.

684. De Vena Portarum hoc loco nunc esset agendum, sed quoniam ejus cursus non facile intelligi potest, sine prævia viscerum ventris descriptione, tamdiu erit omittenda descriptio.

CAPUT II.

De Venæ Sectione.

685. PEr Venæ sectionem, seu sanguinis missionem intelligunt Medici, & Chirurgi artificialem sanguinis evacuationem ex aliqua vena, quæ scalpello, seu phlebotomo ita artificiose fuit aperta, ut sanguis exeat. *Definitio.*

686. Ad hanc operationem, si morbus aliam venam non suadet, eligimus 1. venam majorem, 2. nudissimam, 3. subtus non habentem arteriam, vel nervum, vel tendinem, 4. quæ facile ligari potest. *Electio venæ.*

687. In promtu positis omnibus, quæ ad operationem, & deligationem requiruntur, membrum est ita stringendum vinculo supra faciendam sectionem in vena, ut intercipiatur sanguinis fluxus per arteriam, sed reditus per venam inhibeatur, inde paulo laxius, vel strictius ligandum membrum, donec vena sub ligatura tumeat. In manu, & pede expedit partem demergere in aqua tepida, vel calida, ut cutis laxetur, & venæ magis tumeant; qualis intumescentia quoque promovetur agitatione musculorum in eodem membro, & frictione supra venam sursum versus. *Præparatio operationis.*

688. Supra ita præparatam venam tumentem ponat unius manus pollicem sub loco incidendo, ut maneat vena in situ firmata, dum per scalpellum phlebotomum in altera manu inter indicem, & pollicem retentum faciat sectionem venæ parallelam, vel aliquo modo obliquam, nunquam transversam, duplo longiorem, quam est cuspis scalpelli, tam profundam, ut superius latus venæ perscindat; nam in minori sectionis profunditate non subsequetur sanguis, & in profundiore latus venæ oppositum perscissum faciet Ecchymosin, vel timor erit punctura arteriæ, nervi, vel tendinis. Si adsit cicatrix, locus paulo sub cicatrice eligendus. Si sanguis ex satis lata plaga non fluit membrum movendum, adjuvandus fluxus frictione per venam, vinculum vel arctius, vel laxius contrahendum. *Operatio.*

689. Post sufficientem evacuatum sanguinem, pollice comprimat venam paullo infra aperturam; solvat vinculum injectum; abstergat cum spongia madida sanguinem, applicet spleniolum quadratum parvum, vel siccum, vel aceto, vel spiritu vini madidum, supra aperturam, huic imponat alterum majus quadratum; hæc liget fascia tam arcte, ut valeat claudere aperturam, sed non suffocare circulationem; dein flexum teneat membrum. *Deligatio.*

690. Veteres magis quam hodierni magnum discrimen posuere, ex quanam vena eliceretur sanguis, sufficit enim, ut ex alterutro brachio, manu, & pede ducatur sanguis, vel & interdum frontali, si tumeat, & si sine cinctura colli aperiri possit. Neque juvat, num ex Basilica, Hepatica, Splenica, Mediana, Salvatella brachii, vel manus educatur sanguis, quum omnes hæ eodem trunco arteriæ accipiant sanguinem, & refundant in eumdem truncum venæ, quod quoque sentiendum est in venis pedum. Sed differentia poni potest, in quonam brachio, vel pede instituitur venæ sectio, ut infra constabit. *Quales venæ aperiendæ.*

691. An sine discrimine, in quovis morbo particulari, quævis vena aperienda?

Veteres magnum selectum fecere in morbis particularibus quænam aperiebatur vena, ut non dubitarint Raninam, Temporalem, Jugularem, & penis,

nis, atque canthi oculi, imo in ipso oculi bulio aperire venam, magnumque selectum fecerint, an mediana, basilica, cephalica, vel quævis alia aperiretur, inque membris superioribus, & inferioribus. Tota autem hæc doctrina, tamquam sine ullo usu, postea repudiata fuit. Bellinus autem perspicacitate ingenii ex legibus hydraulicis hanc litem dirimere conatus est. Quid vero sit sentiendum, his paucis constare potest.

1. Sanguis arteriæ propellere tenetur sanguinem in socia vena.

2. Sanguis sociæ venæ remoratur fluxum per arteriam.

3. Sublato sanguine in vena, liberius, & velocius fluet sanguis per sociam arteriam.

4. Major igitur sanguinis copia fluet per eam arteriam, cujus socia vena est aperta.

5. Et minor copia fluet per reliquos ramos arteriarum, ab eodem trunco venientes, minueturque impetus in harum orificia, adeo ut, si nimis turgeant, permittant regurgitare sanguinem ex ramis in truncum, ut transeat cum sanguine, qui fertur per arteriam, cujus socia vena est aperta.

6. Quo ramus alterius arteriæ propior arteriæ, cujus socia vena est aperta, eo magis minuitur pressio ad ejus orificium, & omnium facillime in ea arteria fit regurgitatio, & depletio.

Conclusio. 692. Ex quibus dictis colligere possumus, in morbis particularibus si minuendus impetus ad aliquam partem, vel regurgitatio, aut depletio sit facienda, venam proximam esse aperiendam, in membris superioribus, aut inferioribus, in hoc vel illo latere; sed in morbis trunci corporis nullam esse differentiam, quænam vena in brachio vel pede aperiatur, sive accipiatur mediana, basilica, vel cephalica, quum arteriæ, & venæ truncus sit unicus, qui in brachium tendit. In morbo autem generali, uti febre inflammatoria, acuta, ardente, nullum statuendum est discrimen, eligenda est vena commodissima ad aperiendum.

In quibus morbis aperienda vena. 693. Nimis longum foret, omnes recensere morbos venæ sectionem exigentes, & respuentes, quare præcipuos delibabimus.

1. In sanguinis abundantia. 2. In morbis ab impetu majore sanguinis. 3. In morbis post consuetam sanguinis evacuationem suppressam. 4. In morborum inflammatoriorum, acutorum, ardentium principio. 5. In animi perturbatione subito inducta. 6. In hæmorrhagiis ex locis periculosis.

CAPUT III.

De Varice.

Definitio. 694. VEnæ quædam pars, a sanguine intus contento, instar noduli tumens, plerumque in partibus inferioribus corporis, vocatur Varix.

Causæ. 695. Generatur Varix in venis, ut Aneurysma (658) in arteriis, sed frequentius, ex compresso trunco venæ, quoniam venarum latera laxiora; ut a scirrho, vel struma glandulæ, venæ adjacentis; fœtu premente iliacas; accumulatione fæcum in intestino colo; strictiore ligatura; hepatis obstructione, liberum sanguinis fluxum per venam cavam sursum impediente; diuturniore erecta corporis positura; consueta sanguinis evacuatione suppressa.

Effectus. 696. Varix nata, ut omnes morbi ex prolongatione fibrarum, sensim fit major: tandem ex improviso rupta, ingentem, & non sine periculo, fundit sanguinis copiam, atque relinquit ulcus sanatu difficile. Si parva sit facile fertur, sed magis increscens, simul ob tensionem fit dolens.

Curatio. 697. 1. Si nota sit varicis causa, ea primo tollenda, si fieri possit: si autem tolli non possit, ulterius incrementum inhibendum apto sustentaculo externo. 2. Nata Varix adducenda per ligaturam expulsivam, vel tibialia

arti-

artificioſe pedibus appropriata, ex pelle canina confecta: membrum locandum in ſitu altiori, ut Varix minus urgeatur ab incumbente ſanguine: adjuvanda contractio fibrarum per applicata *adſtringentia*, & *roborantia*. 3. Si his autem non cedit atque redditur nimis magna, operatione Chirurgica eſt curanda, quæ fit intercipiendo truncum venæ ſub Varice acu curva, filo ceraceo munita, quod filum, interpoſito ſpleniolo, conſtringit venam, ex qua Varix ſanguinem accipit, tunc expreſſo ſanguine ex Varice manebit Varix depleta; ſi autem concretus eſt ſanguis, vel Varix preſſione non poteſt depleri, aperienda eſt, & eximendus ſanguis, dein ut ulcus curanda. Hac methodo etiam curatur Varix rupta.

698. An Varix urenda, ut vult Celſus, vel exſcindenda, ut Paulus?

Quoniam uterque modus eſt truculentus minuſque fidelis, quam præcedens, a veteribus duntaxat excogitatus propter ignorantiam circulationis, & melioris curationis, ab hodiernis non eſt imitandus.

CAPUT IV.

De Hæmorrhoidibus.

699. HÆmorrhides pro varicis ſpecie haberi poſſunt, cum venæ tumentes circa anum Hæmorrhoides dicantur. Sed & 2. Dolor ad finem inteſtini recti, etiamſi nulla vena tumeat, vocatur etiam Hæmorrhoidum dolor. Atque 3. ex venis harum partium ſanguis profluens vocatur Hæmorrhoidum fluxus. Multi 4. quoque omnia tubercula, condylomata, & fiſtulam ani, ſpeciem Hæmorrhoidum faciunt. Nos tantum tres priores ſpecies hoc loco delibabimus. *Definitio.*

700. *Cæcæ* dicuntur hæmorrhoides, quando venæ tumentes, vel externæ, vel internæ inſtar varicum nullum ſanguinem fundunt, vel parum, ſæpe autem materiem mucoſam, vel ichoroſam. *Species.*

2. *Apertæ* autem, ſi ex orificiis venarum nimis dilatatis, vel varicoſis ruptis, ſanguis profluat, quando etiam dicitur Hæmorrhoidum fluxus.

3. *Externæ* dicuntur, quæ ſine ani dilatatione videri poſſunt, ſive ſanguinem fundant ſive non.

4. *Internæ* autem, quæ intus in inteſtino recto latent, ſola dilatatione in conſpectum venientes.

5. Hæmorrhoides dolentes interdum ſine ullo tumore obſervantur, dum mucus inteſtini recti acrior huic parti dolorem infert, quemadmodum obſervant, dolores rheumaticos, catarrhales, nephriticos, arthriticos, coxarum in Hæmorrhoides dolentes commutari.

6. Ex magnitudine varicum quoque aliam ſpeciem conſtituunt.

7. Ut, & ex figura tumentium venarum Verrucalis, uvea, mora ficus, ſeu mariſca.

8. Atque ex Indole Cancroſæ, ulceroſæ, dolentes, vel malignæ cenſentur.

701. Quoniam Dolor Hæmorrhoidum æque quam varicoſa intumeſcentia vocatur Hæmorrhoides, tria præprimis organa affecta circa anum inveniuntur. 1. Venæ Hæmorrhoidales in venam portarum ſe exonerantes. 2. Vena Hæmorrhoidalis venæ cavæ, ex Hypogaſtrica veniens, propago (683) 3. Cryptæ lacunæ, ſeu glandulæ dictæ inteſtini recti mucum fundentes. *In quibus vaſis, & partibus.*

Cauſæ.

702. Quoniam Hæmorrhoidum nomine æque intelligunt ani dolorem, quam tumores varicoſos, cauſæ admodum diverſæ ſunt. 1. Venarum tumor, & ruptio ſanguinem fundens frequentior eſt juvenibus quam adultis, viris quam fœminis, locis calidioribus quam ſeptentrionalibus. Sæpe fit in fœminis gravidis, poſt lochiorum, & menſium ſuppreſſionem, & in vietis, hominibuſque

que melancholicis, poſt abuſum acrium purgantium, præcipue Aloes, & in iis, qui alvo conſtipata laborant. 2. Hæmorrhoidum autem dolor frequentiſſime provenit ex materia acri ad anum depoſita, inficiente mucum, & has cryptas.

Curatio in Cæcis. 703. Ut ſunt ſpecies variæ, ita quoque differunt curationes. Nam ſi habentur Hæmorrhoides cæcæ, tumentes, moleſta inde fit alvi egeſtio, & timor ruptionis, & inſequentis ulceris, ſeu fiſtulæ. Hæc tubercula varices eſſe, non vero condylomata, conſtat, quia livent, & omnis ſanguis exprimi poteſt, relicta quaſi veſicula vacua, quod in aliis tuberculis non obſervatur. Ad has tumentes venas applicanda *adſtringentia reſinoſa*, & ſi promineant, ſi fieri poſſit, in cavum ani intromittendæ. Si Hæmorrhoides magis intus latitant, parvum *ſuppoſitorium*, ex ſimilibus confectum, toties indendum ac alvus fuit exonerata. Interdum ita tument, ut his applicatis cum artificiali ſuſtentatione non auſcultent; monent tunc Chirurgi, tumorem varicoſum eſſe *ligandum*, ut prominens pars auferatur; alii ſuadent *abſciſſionem*; alii ſimplicem *pertuſionem*; veteres *uſtionem*: ſed cuncta hæc diſponunt ad fiſtulam ani producendam, quare non niſi urgente malo hæc operatio eſt facienda. Si ablatio fuit facta, locus apertus ad citam *Conſolidationem* eſt deducendus.

In Apertis. 704. Hæmorrhoides apertæ, nimis magnam copiam ſanguinis fundentes, claudendæ ſunt, ſi fiat ex ramis venæ cavæ; ſed ſi fiat ex ramis venæ portarum, una relinquenda aperta, quoniam in his parum valet ſuccenturiata venæ ſectio. Siſtitur manans ſanguis per *Adſtringentia leniora*, & ſi his non auſcultat per *fortiora*.

In dolentibus. 705. Dolent Hæmorrhoides ex cauſis variis, quæ quoque appropriata medicamenta exigunt. Nam 1. ſi ex concitata inflammatione dolent, applicanda ſunt *emollientia anodyna*, *& refrigerantia*, ſemperque procurandum, ut alvus maneat laxa per *antiphlogiſtica alvum laxantia*. 2. Si vero humor acris catarrhoſus huc confluens, id acre eſt eluendum parvo *Emolliente clyſmate*, & applicanda *pinguia anodyna*, quæ etiam in ano indi poſſunt, interim per fonticulos, veſicatoria, vel ſetacea tentanda derivatio ad alia loca, dum ſimul interna contra cognitam acrimoniam propinantur. 3. Si venæ nimis tumentes dolorem inferunt, venæ ſectio eſt inſtituenda, alvus ſervanda laxa *eccoproticis*, & ſi tunc applicatis adſtringentibus reſinoſis (703) non cedunt, una vel altera aperienda, vel hirudo applicanda quæ ſanguinem extrahit.

In exulceratis. 706. Si vero exulcerari incipiunt, ut minentur fiſtulam ani, bis de die, & quoties deponitur alvus, locus eſt *abſtergendus*, & ulcus ad citam *conſolidationem* deducendum.

In Verrucoſis. 707. Quæ admodum prominent inſtar condyli, vel verrucæ (700, n. 7), pars prominnens ligando eſt auferenda ſi fieri poſſit, aliter eſt abſcindenda, in quo caſu fortiſſimum *ſtypticum* eſt applicandum cum artificioſa deligatione; aut *Corrodente* medicamento verruca aut condyloma eſt conſumendum.

Quæſtiones. 708. Cur Hæmorrhoides fluentes curant Melancholiam, & Phrenitidem atrabilariam?

Melancholia hæc, & Phrenitis ab eadem cauſa generantur, ſunt ſolummodo vehementia differentes, ut Phrenitis hic denotet validum delirium. Cauſa utriuſque eſt materia atrabilaria ad cerebrum delata, & quoniam proventus hujus ſeu ſcaturigo eſt in vena portarum, hujus ſanguinis evacuatio, quæ optime fit per hæmorrhoidales venas, tollens materiem melancholicam, egregie minuit hujus materiæ effectus, nempe Melancholiam, & Phrenitidem.

709. Cur ex Hæmorrhoidibus ſuppreſſis ſæpe Melancholia, & hepatis obſtructio?

Sanguis lentus, & tenax venæ portarum, qui ſolebat per venas hæmorrhoi-

rhoidales evacuari, ſi retinetur, ad anguſtias arteriæ portarum hepati delatus, hepar facile obſtruit: vel diutius retentus, liqueſcens in humorem atrabilarium, ſanguini venæ cavæ traditus, generat Melancholiam.

710. Cur melius in curatione unam ſervare apertam, quam omnes conſolidare Hæmorrhoides, & inſtituere ſuccenturiatam venæ ſectionem?

Snnguis Hæmorrhoidum frequentiſſime fluit ex ramis venæ portarum, ſi hoc fluxu homo liberatur ab aliquo morbo, eo ſuppreſſo, in morbum ex materia melancholica ſuppreſſa incidit, quæ evacuari nequit per venæ ſectionem, qua ex ſola vena cava evacuatur ſanguis, in quo ſanguine non hæret vitium.

711. In quo caſu hirudines applicandæ?

Hirudines ſolummodo applicantur, ut extrahant ſanguinem, uti fit per venæ ſectionem, ſed venæ ſectio, ſi fieri poteſt, ſemper eſt præferenda: ſi vero venæ ſectio fieri non poteſt, aut æger eam ſectionem non admittit, hirudo ad aliquam venam applicari poteſt, præcipue ad venas hæmorrhoidales tumentes, ſi inferant ſua intumeſcentia dolorem: aut quando ex venis hæmorrhoidalibus eliciendus eſt ſanguis, id commodius per hirudines quam ſectionem fieri poteſt.

712. Quales Hæmorrhoides curant pleuritidem, peripneumoniam, & furunculos?

Qui laboravit diu hæmorrhoidum fluxu, eo autem ſuppreſſo in hujuſmodi morbos incidit, tali in homine ſi provocatur hæmorrhoidum fluxus, vel applicantur hirudines ad venas hæmorrhoidales, ab iſtis morbis liberatur, evacuato ſanguine, qui continet materiem, hos morbos inferentem; in hoc caſu parum juvat venæ ſectio in vena cava, quoniam non educit illum ſanguinem infectum.

713. Cur ex copioſiore fluxu Hæmorrhoidum generatur Cachexia, & Hydrops?

Qui obſervaverunt, tantum boni adferri Hæmorrhoidum fluxu, exiſtimarunt, ex nimia hac evacuatione fieri poſſe aliquid mali, ſed experientia conſtat, homines inde fieri tandem Cachecticos, & Hydropicos, quoniam hac evacuatione tanta demitur ſanguinis quantitas, ut dein, ex æquilibrio deſtructo, humores, vel ſponte corrupti generent Cachexiam, vel liqueſcentes forment Hydropem.

714. An hirudines ſunt applicandæ, ſi Hemorrhoides non tument?

Si vena portarum abundantia ſanguinis laborat, tumere ſolent, uude raro ex uſu eſt, per hirudines extrahere ſanguinem, ſi non tument. Atqui ſi non tument, difficile eſt detegere ramum in venam portarum deſinentem, quare applicatio hirudinum incertum exitum habet.

715. Qualis evacuatur ſanguis ex Hæmorrhoidibus?

Quoniam in vena portarum, ut alibi demonſtratum eſt, ſanguis nigrior, lentior, magiſque concretus hæret, ille evacuatus ex venis hæmorrhoidalibus, aliam indolem, & conſiſtentiam præbet, quam qui evacuatur ex venis venæ cavæ.

716. Cur Hæmorrhoides frequentes alvo adſtricta laborantibus?

Quoniam alvi excrementa dura, & compacta, comprimentia venas ſe in venam portarum exonerantes, faciunt, ut venæ circa anum ſe evacuare non potentes, & minus ſuſtentatæ, tumeant.

717. An omne album, quod in Hæmorrhoidibus ex ano evacuatur, eſt pus?

Hoc multi exiſtimarunt, ex ſimilitudine coloris, & conſiſtentiæ, unde ſuſpicati fuere, latitare ulcus, vel fiſtulam: ſed ſæpe exprimitur mucus naturalis copioſior ex inteſtino craſſo, quod ſedulo eſt ergo diſtinguendum.

718. An aloe Hæmorrhoides provocat, dum applicata conſolidat?

Si inhibetur conſolidatio per ſordes adhærentes, & minorem motum, in

ulceribus egregium eſt conſolidans Aloe : ſed eadem virtute ſtimulante, & calefaciente, ſi interne ſumatur, promovet Hæmorrhoidum intumeſcentiam, & dolorem.

CAPUT V.

De Oedemate.

Definitio. 719. ETiamſi Veteres per Oedema quodcunque tumoris genus intellexerint, hodie vero a Medicis, & Chirurgis recipitur pro ſpeciali tumore, & in quadam particulari parte, qui eſt albus, mollis, interdum paulo durior ; laxus, vel quandoque rigidior ; indolens ſine ſenſus privatione, niſi acrimonia, vel nimia tenſio dolorem inferat ; gravis, frigidus, impreſſum veſtigium diu ſervans ; ſenſim creſcens ; permanens, vel abeuns, & redeuns.

Humor contentus. 720. Cuncta hæc phænomena probant, humorem viſcidum, ſeu pituitoſum eſſe collectum in ea parte, cujus partes ſolidæ ſunt laxiores, & minori motu vitali præditæ, atque illum humorem integre occluſum hærere, vel aliquomodo ſervare communem circulationem.

Pars affecta. 721. Duo genera præprimis vaſorum ab hoc abundanti humore occupantur. 1. Tunica celluloſa, ſed, quoniam cutis ipſa quoque tumet, & pallet, 2. vaſa arterioſa, & venoſa lymphatica hac pituita quoque turgent.

Cauſæ. 722. Oedematis cauſæ ad hæc generalia reduci poſſunt : 1. quæ reditum lymphæ intercipiunt, ut anguſtatio venæ, vel vaſorum Lymphaticorum. 2. nimia viſciditas humorum. 3. laxitas, ſeu atonia partis. 4. motus vitalis debilior. Quare frequentius in partibus inferioribus ; pueris, ſenibus feminis ; poſt longos morbos ; febrem quartanam ; chloroſim ; menſium ſuppreſſionem ; evacuationem copioſiorem ; ſanguinis profluvium, vel miſſionem frequentiorem : podagram toleratam ; ex abuſu ſpirituoſorum, vel aquoſorum, & refrigerantium ; corporis nimia quiete ; morbis pectoris, aliiſque morbis debilitatem inducentibus.

Differentia ab aliis tumoribus. 723. His propriis ſignis diſtinguitur a congeneribus tumoribus. Uti gravitate ab Empneumatoſi ; colore ab Emphyſemate ; indolentia, & pallore a Phlegmone ; foveis relictis a Scirrho, & Struma.

Exitus. 724. Natum Oedema diu perſiſtere ſolet, feliciter diſcutitur : interdum diſcuſſo tenuiore abit in Indurationem : ſed pituita corrumpens commutatur in putrilaginem, ulcus ſordidum, ſphacelum : rarum eſt, ſi tranſit in ſuppurationem.

Curatio. 725. In Curatione attendendum ad cauſas : nam ſi fiat 1. ab anguſtata vena, inventa cauſa eſt tollenda. 2. Nimia viſciditas eſt reſolvenda calore artificiali *ſtimulantibus*, *calefacientibus*, *frictionibus*. 3. Laxitas curanda *roborantibus*, *adſtringentibus*, & moderata ſuſtentatione partium. 4. Motus vitalis languidior adjuvandus altiori locatione partis, *ſtimulantibus*, *moventibus*, *roborantibus*. Atque in cauſſis conjunctis, quod ſæpe fit, dicta auxilia ſunt conjungenda, in uſu horum diu continuandum, ne faciat recidivam.

Quæſtiones. 726. Cur gravidæ ſæpe tentantur pedum Oedemate ?

Experientia conſtat, multas gravidas affici Oedemate, & Varicibus pedis, &, ſi hoc tempore, vel ſponte, vel poſt læſionem naſcuntur ulcera, hæc ſolent difficulter conſolidari, hoc non eſt mirandum, quia ſæpe fœtus comprimens venam cavam, impediens liberum ſanguinis reditum ex pedibus, facit, ut in vaſis lymphaticis, & tunica cellulari, quæ ſe exonerant in hanc venam aliquomodo compreſſam, colligatur lympha, faciens tumorem œdematoſum ; atque ipſæ venæ inferiores ab impedito ſanguinis reditu diſtentæ Varices formant. Si in hujuſmodi dilatatis vaſis fiat ulcus, ob continuum

ef-

effluxum humoris difficulter ad consolidationem deducitur. Ne igitur in hujusmodi gravidis tumeant pedes, partes sustentandæ, vel ligatura expulsiva, vel tibialibus artificiosis.

727. Cur pedes frequentius, quam aliæ partes Oedemate tument?

Nulla pars, ut docet praxis, sæpius corripitur Oedemate, quam pes. 1. Quoniam humores per vasa sunt pellendi actione cordis, & arteriarum, &, quia pedes remotissimi sunt a corde, hujus potentia in propulsione circa pedes maxime evanuit, ut permittat faciliorem stagnationem. 2. Omnes liquores, licet agantur in circulum, non tamen sunt privati legibus gravitatis, quare, cæteris partibus, quum pedes sint partes inferiores in pedibus præcipue colligi debent.

728. Cur spirituosorum potatores circa finem vitæ plerumque tentantur Oedemate?

Abusus spirituosorum commune habet cum reliquorum abusu, ut sua abundantia obruat vires, & impediat coctionem humorum: sed quoniam simul afficit cerebrum, & spiritus, ut constat ex temulentia, hujus frequentiore affectione tandem generatur debilitas: itaque nascitur tandem corpus debile, & cruditatibus scatens. Adeoque corpus debilius non satis potens propellere humores, & liquores crudi inepti circulationi, facilius subsistentes, in tunica cellulari & lymphaticis Oedema inferunt.

729. Cur discussum Oedema vetustum sæpe infert morbos?

Multi experti sunt, discusso tumore œdematoso, aliquem deinceps natum esse morbum, quare timent quemcumque œdematosum tumorem, tam recentem, quam vetustum, discutere: sed si recens sit tumor, discutiendus humor adhuc bonus, nihil mali infert; si vero Oedema sit vetustum, quum humor stagnando sæpe sit corruptus, ejus discussio non raro alia potest inferre mala.

LIBER V.

CAPUT I.

De Cerebro, & Nervis.

Definitio Cerebri.

730. UT Ossa, Arteriæ, & Venæ sunt partes corporis generales, ita quoque Nervi, qui hoc loco, cum eorum morbis, sunt pertractandi. Quare ordo exigit de iis jam agere: verum, quoniam vix intelligi possunt, sine præmissa cerebri descriptione, has partes eodem hoc Capite delibabimus.

731. Per Cerebri nomen non semper unicam specialem intelligunt partem; nam 1. plerumque intelligunt omnia contenta Cranii, quæ alias dicuntur *Encephalon*. 2. Alias hac voce Cerebrum, & Cerebellum cum Medulla oblongata complectuntur. 3. Vel duntaxat illam solam partem medullosam extus corticalem, quæ anteriorem superiorem, & lateralem partem cavitatis cranii adimplet, & posteriore parte finitur Cerebello. Ut intricatum hoc organum multis partibus compositum ordine pertractetur, incipiendum erit ab ea parte, quæ primo in conspectum venit ablato cranio.

Dura mater.

732. Statim, sublato cranio, invenitur quædam membrana firma, & densa, duabus laminis constans, quarum exterior multis vasis, & ligamentis adhæret cranio, ut patet præcipue, si, dimidia cranii parte sola sublata, intueamur adhæsionem sub integra relicta parte. Hæc membrana cingit cerebrum, & cerebellum, & continuatur supra medullam spinalem, & exeuntes nervos: tenacissime adhæret basi cranii. Extima lamella non cedit a cranio,

& eſt aſpera, multaſque arterias habet in ſua præprimis exteriore ſuperficie, quæ cranio foveas imprimunt: interna autem lamella arcte exteriori ubique adhæret, niſi ubi ſunt ſinus, nam receſſu hujus ab exteriore lamina formantur ſinus; interna ſuperficies admodum lævigata eſt: filamenta, quibus formatur, motu particulari donata ſunt. Interna lamina emittit plana membranoſa, quæ dicuntur Cerebri Septa. Arterias habet a carotidibus externis, internis, & vertebralibus, ad motum, nutritionem, & ſecretionem humorum, quæ multis anaſtomoſibus uniuntur. Pauciores habet venas, quam partes aliæ, quum ſinus cerebri loco venarum veniant. Nervi proveniunt ex pari quinto, octavo, & acceſſorio. Lymphatica viſum fugiunt. Quædam quoque in ea deteguntur glandulæ.

Sinus Cerebri. 733. In Cerebro, ſeu potius in Encephalo, ſpecialis ſtructura venarum invenitur, habens figuram priſmaticam, quæ venæ vocantur *Sinus*. Multi hujuſmodi Sinus inveniuntur qui ex loco, vel curſu nomen habent.

Sinus ſagittalis, ſeu *longitudinalis*, ſeu *falcis*, ille eſt, qui parvo principio incipit ab interiore ſuperficie oſſis frontis, inter criſtam galli, & dictum os, ſenſim magnitudine increſcens, arcuatim ſub oſſe frontis, & ſutura ſagittali poſterius tendit, ſupra dorſum ſepti falciformis, uſque in occiput, qui locus vocatur Torcular Herophili.

Ubi ſenſim latior factus ſinus ſagittalis terminatur, incipiunt duo *Sinus laterales*, recipientes illum allatum ſanguinem, eumque per inflexam viam, cujus fovea in cranio manifeſta eſt, conducuut in ſaccum jugularem utriuſque lateris.

Sinus quartus e regione glandulæ Pinealis incipit, ubi jungitur ſeptum ſagittale ſepto tranſverſali, inde ſurſum poſterius tendens deſinit plerumque in Torcular Herophili, vel ſinum lateralem raro in ſagittalem.

Ad crepidinem inferiorem falcis plerumque decurrit Sinus, qui a quibuſdam pro vena habetur, deſinens in ſinum quartum: hic vocatur *Sinus falcis inferior*.

Præter dictas annumerant Anatomici *Occipitales inferiores*, *Petroſos*, *Tranſverſales inferiores*, & *ſuperiores*, *Cavernoſos Orbitales* & *Circulares ſellæ*, qui ex variis partibus cerebri reducunt ſanguinem per arterias allatum.

Omnes fere venæ oppoſito curſu ſe exonerant in ſinus, ne nimis liber eſſet effluxus ſanguinis.

In ſinu ſagittali quædam inveniuntur chordæ tranſverſæ, quæ dicuntur *Chordæ Vvilliſii*. Ut retineant latera ſinus, & quaſi pectinent ſanguinem transfluentem.

Septa Cerebri. 734. A lamella interna Duræ matris dimittuntur expanſiones membranoſæ, ſe dimittentes inter partes cerebri, quæ vocantur Septa. Primum ex figura vocatur *falciforme*, ſepiens cerebrum in duas partes laterales; Alterum *Tranſverſale* dictum, diſtinguit Cerebrum a Cerebello. Tertium, *Septum poſterius*, vel *occipitale* nominatum, Cerebellum in duas partes laterales ſepit. Septum autem Lucidum, inter anteriores cerebri ventriculos, non eſt ejuſdem originis cum prioribus. Sed inter anteriores, & poſteriores cerebri lobos, quidam aliud ſeptum prioris ſobolis numerant.

Uſus duræ matris. 735. Duræ matris, & earum partium uſus eſt multiplex. (1) Cingere, & munire molle cerebrum, & cerebellum contra cranii duritiem. 2. præbere exeuntibus nervis capſulam firmam munientem, & involucrum medullæ ſpinali. 3. ſuis formatis ſeptis impedire, ne una pars encephali premat alteram. 4. finibus ſuis adductum per arterias ſanguinem reducere. 5. ſuo ſecreto ſucco internas partes humectare, & ſervare molles. 6. fibris ſuis motricibus, præter motum generalem vitalem, præbere partibus cerebri motum proprium ad ſecretionem ſpirituum.

Arachnoi- 736. Statim ſub dura matre tenuiſſima invenitur tunica, propterea Arachnoi-

chnoidea vocata, in qua nulla vaſcula huc uſque detecta, flatu elevabilis a ſubjecta, præprimis circa cerebri baſin, cingens totam molem encephali, atque medullam ſpinalem. Quidam hanc pro ſpeciali membrana habent; alii vero pro extima piæ matris habent, quum dura mater quoque ex duabus laminis componatur: denique a quibuſdam pro tunica cellulari habetur. Hoc autem certum eſt, ſulcos cerebri, & cerebelli per fibras harum membranarum colligi, eaſque ſuo interventu cerebri molem ſeparare a dura matre, ut libere moveri poſſit. *dea tunica.*

737. Quæ membrana nudo oculo conſpecta ſub dura matre conſpicitur, ita cingens cerebrum, ut appareat inſtar inteſtinorum convolutorum, & cerebellum inſtar cæpe runicatæ perſciſſæ, generali nomine vocatur Pia mater: ſubtiliſſimi autem Anatomici hanc in tres laminas diſtinguunt, ut externa ſit Arachnoidea deſcripta; media Cellularis, in qua vaſa majora diſponuntur, ut in panniculo adipoſo ſub cute, antequam cutim adeunt; denique intima, recipiens vaſa perpendiculariter ex dictis majoribus provenientia, quæ impleta, & in aqua ſuſpenſa lanuginem exhibent conſpectui. Hæc membrana firmat, dirigit copioſiſſima illa vaſa, quibus ſcatet pia mater; Lymphatica vaſa, & nervi ob exilitatem in ea non ſunt detecta. *Pia mater.*

738. Maſſa totam Cerebri, & Cerebelli molem cingens, mollis, griſei coloris, ſub pia matre latens, vocatur Cerebri, & Cerebelli Cortex, qui in cerebro, quaſi inteſtinum eſſet, infractuoſe locatus eſt, ſed in Cerebello per ſegmenta ordinata, qui anfractus, & ſegmenta iterum non niſi laceratione nonnullarum fibrarum piæ matris, reſolvi poſſunt in minora majoribus ſimillima, quæ corticalis ſubſtantia non admodum craſſa, ſeu lata videtur congeries vaſorum, ex interna lamina piæ matris dimiſſa, quæ ſecundum Malpighianos congregatur in corpuſcula glanduloſa, ſed ſecundum Ruiſchianos manet plane vaſculoſa. Hoc autem conſtat, in corticali hac ſubſtantia confici ex allato ſanguine ſpiritus, atque iſtos tradi medullæ. *Cortex Cerebri, & Cerebelli.*

739. Ex omni parte Cerebri, & Cerebelli, ubi invenitur Corticalis deſcripta ſubſtantia, habetur quoque origo ſubſtantiæ albicantis, quæ ob ſimilitudinem coloris, & conſiſtentiæ cum medulla oſſium a veteribus dicta fuit *Medulla*. Hanc credunt fere omnes Anatomici conſtare canaliculis cavis, ex cortice provenientibus, quos ſæpe vocant fibras medullares, quamvis injectio Anatomica hos canaliculos implere non potuerit. Horum canaliculorum curſus fit per inflexam viam in cerebro, ut inde formentur ventriculi, & ſæpe etiam faſciculatim procedunt: ſed in Cerebello recta via tendunt in medullam oblongatam. Finis tandem horum canaliculorum eſt principium nervorum. Inter hos canaliculos quædam arteriæ majores decurrunt, ad vitam, & nutritionem in fibris his continuandam. *Medulla Cerebri, & Cerebelli.*

740. Dum ex utroque lobo cerebri medulla concurrit ſub ſepto falciformi, exhibet ad conſpectum, dimotis ad latera lobis cerebri, corpus aliquod albicans, quod ex colore vocarunt veteres Corpus calloſum, in quo Lanciſius fruſtra quæſivit animæ ſedem, quum hic non habeatur nervorum origo, ſed quarundam fibrarum medullarium congregatio. *Corpus Calloſum.*

741. Corpus oblongum, albicans, extus plane medullare, dura, & pia matre tectum, intus vero corticale, hærens ad medium baſis cerebri, in medullam ſpinalem continuatum, præbens originem omnibus nervis ex cranio provenientibus, vocatur ab Anatomicis *Medulla oblongata*. Ubi medius faſciculus medullæ Cerebelli jungitur medullæ oblongatæ, facit *protuberantiam annularem*, quam ſæpe vocant *Pontem Varolii*. Superior Cerebelli faſciculus, adeuns medullam oblongatam, format *Nates*, *Teſtes*, & *Valvulam magnam* cerebri. Sed ex tertio faſciculo Cerebelli medullam oblongatam adeunte, formantur in medullæ oblongatæ caudice eminentiæ intus corticales, quæ dicuntur *Corpora Olivaria*, & *Pyramidalia* ex figura. Ex poſteriore lobo *Medulla oblongata.*

bo Cerebri fasciculus fibrarum medullarium anterius tendens, in utroque latere unus, formar medullam oblongatam, qui fasciculi vocantur *Crura medullæ oblongatæ*. Qui vero fasciculi ex anteriore lobo Cerebri adeunt medullam oblongatam, extus medullares, intus corticales, vocantur *Thalami nervorum opticorum*. Et quoniam ex eodem lobo oblique accedunt fibræ medullares in medullam oblongatam definentes, interspersо cortice, hæ partes dicuntur *Corpora striata*.

Ventriculi Cerebri. 742. Cerebri *Ventriculi* numerantur quatuor. Duo priores, seu anteriores, seu laterales dicti, in meditullio cerebri hærentes, ad frontem magis a se invicem distantes, horizontali dissectione cerebri detegendi, oblongam habent figuram, interius teguntur tenuissima membrana, quæ videtur piæ matris propago.

Tertius ventriculus, duobus foraminibus, & rima donatus, est cavitas hærens subter prominentias, nates, & testes dictas; per primum foramen circa fornicis radices admittit liquorem ex ventriculis cerebri anterioribus: per secundum foramen liquorem circa annulares prominentias collectum: per rimam liquorem circa cerebellum collectum; qui collecti humores conducuntur ad infundibulum.

Quartus ventriculus. Ablato cerebro, & dissecto cerebello, inter hoc, & subjectam medullam oblongatam, est cavitas, Ventriculus quartus dictus, qui receptum in encephalo humorem conducit in spinalem medullam: in hoc ventriculo est rima, quæ ex figura vocatur *Calamus scriptorius*.

Vasa. 743. Cerebrum, seu Encephalon omnia genera vasorum habet, & speciale ex his est, quod vocatur *Sinus* (733) & *Plexus*, seu *Rete*. Nam *Arteriæ* nutritioni, & vitæ servientes (732) partium in Encephalo, ut alibi in corpore, decurrunt per meninges, & medullam. Sed quæ ex *Carotidibus internis*, & *Vertebralibus* coeunt sub cerebri basi in *Circulum Vvillisii*, dein post infinitas factas anastomoses in cerebri, & cerebelli cortice perpendiculariter dimissis extremitatibus evanescunt. Sed inter cerebri lobum posteriorem, & subjectam medullam oblongatam hæret quidam vasorum plexus ex arteriis, & venis confectus, sæpe posterius inter cerebrum, & cerebellum visui se exhibens, anterius in duas alas veluti expansus, in ventriculis anterioribus se extendens, nominatus *Plexus Choroides*, qui per venam valvulis carentem sanguinem exonerat, vel in sinum quartum, vel in Torcular Herophili. Alter autem plexus in animalibus, quæ prona vescuntur, major, in homine interdum non conspicuus, ad basin cranii hærens sub dura matre apud sellam Turcicam, vocatur *Rete mirabile*. Etiamsi multi negent Cerebro *Venas*, hodie tamen demonstrant Anatomici, istas æque quam arterias omnia puncta corticis attingere, & resorbere effusum rorem: hæ ut plurimum opposito cursu oxonerant sanguinem in sinus. *Vasa* autem *lymphatica* detegere non potuere; analogia tamen dictitat ea adesse. *Nervus* ad partium encephali motum, & vitam continuandum ex colli medulla natus, ingreditur cranium, jungitur pari vago, & distribuitur per encephali contenta.

Cerebellum. 744. Ad posticam encephali partem hæret corpus globosum, cortice, & medulla constans, ut cerebrum, sed sulcis semilunaribus exterius ornatum, quod vocant *Cerebellum*: hoc a cerebro distinguitur per septum transversum, sed medullam suam medullæ oblongatæ confundit tribus distinctis fasciculis (741); fibræ medullares in hoc recta via tendunt.

Reliquæ Encephali partes. 745. Inter duos cerebri anteriores ventriculos (742) ab anteriori ad posteriorem partem distenta membrana tenuis observatur, sepiens hos ventriculos, confecta ex epitheliis ventriculorum, ut pleura format mediastinum, quæ vocatur *Septum lucidum*.

Ad cerebri basin supra sellam Turcicam invenitur productio medullaris, figuram infundibuli habens, unde vocatur *Infundibulum*; hæc productio medul-

dullaris, pia matre obvoluta, multisque arteriis ornata, recipit per foramen ovale ex anterioribus rorem, quem conducit ad medullam spinalem; alii putant definere in glandulam pituitariam.

Pinealis glandula, est corpusculum globulosum, pinealis figuræ, molle, cinerei coloris, instar corticis cerebri, intus, & ad basin medullare, tectum membrana tenuissima, pisi magnitudine, hærens sub parte lata fornicis, ad finem ventriculi tertii, qui anus dicitur, ante prominentias, nates dictas.

Pituitaria glandula magnitudine fere fabæ, vel phaseoli minoris, hæret, in superiore parte excavata sellæ, inter duplicaturam duræ matris, quæ hic suspensa hæret ab eminentiis sellæ, relinquens aperturam, per quam infundibulum huic glandulæ annectitur: substantia est singularis, differens a cortice cerebri, & medulla, sed alba, & tenax; emissario visibili caret; videtur ut aliæ glandulæ secernere liquorem, minime vero imbibere, ut multi contendunt. Arteriæ veniunt a carotidibus, nervus a quinto pari, vena desinit in proximum sinum.

Spinalis medulla.

746. In theca vertebrarum a capite usque ad finem ossis sacri continetur massa albicans, quæ est continuatio medullæ oblongatæ cerebri, crassitiem circiter unius digiti habens; intus habet substantiam instar corticis cerebri; in anteriore, & posteriore parte habet scrobem; quo cerebro est propior, eo est mollior, sed sensim versus os sacrum redditur durior, & fibrosa: quamobrem hæc pars vocatur *Cauda equina*. Tegitur tunicis multis. 1. a pia matre, arachnoidea, & dura matre venientibus. 2. Tunica cellulosa, ligamentosa, & insuper theca ossea. In hac cellulosa continetur pinguedo. Arterias, & venas habet ab adjacentibus.

747. An Cerebri cortex glandulosus, vel vasculosus?

Nemo negat hodie quin totus cortex constet vasculis, & præbeat originem medullæ, seu fibris medullaribus, sed disputant, num extremitates arteriarum cum vel sine folliculo glanduloso definant in has fibrillas. Si examinentur omnia experimenta cum cerebro instituta, nil nisi aliquid verisimile pro glandulosa, & vasculosa substantia restat. Si autem ex verisimilitudine sit conjiciendum, major verisimilitudo pro sententia vasculosa, quam glandulosa est, quod nimis longum foret hic adstruere.

Nervorum origo & numerus.

748. Duplicem possumus statuere nervorum originem 1. ex medulla oblongata, 2. Ex spinali medulla; seu qui oriuntur ex Encephalo, & qui ex theca vertebrarum veniunt. Omnes nervi ex utroque loco provenientes sunt continuationes medullæ; quare in spinali medulla invenitur cortex intus locatus, & medulla ad basin cranii, ne exeuntes fibræ medullosæ in fibras nervorum commutandæ, deberent perforare corticem. Origo fibrarum ex variis fit cerebri plagis, &, ut subtilissimi notarunt Anatomici, ex latere oppositio; hæ fibræ fasciculatim collectæ egredientes, capsula a meningibus mutuata, corpus nervi constituunt. Hi nervi in utroque latere æquali numero oriuntur, quare semper intelligimus nervorum par, si unum assignamus nervum.

Nervi Medullæ oblongatæ.

749. Primus nervus, qui ex medulla oblongata, seu tribus fasciculis medullosis ex anteriore, & inferiore parte cerebri provenit, vocatur *Olfactorius*, veteribus non numeratus, intus habet cavitatem cerebri ventriculis communem, dimittit fibras nervosas per os cribrosum in membranam pituitariam narium, ubi evanescit.

Opticus.

750. Secundum par nervorum, *Opticum* dictum, Veteribus primum, ex medulla Thalami nervorum opticorum venit, ad basin cranii, hi nervi post unionem secedentes adeunt bulbum oculi, atque sua medulla formant tunicam retinam.

Oculorum motorius.

751. Tertium par, sed Veteribus secundum, ex postremis, & fere imis lateribus crurum medullæ oblongatæ provenit, post introitum in orbita formam

mat ganglion ex quo emittuntur ſurculi nervoſi ad muſculos, & tunicas bulbi.

Patheticus. 752. Quartum par, ſed a Veteribus omiſſum, Patheticum dictum, triplici ſurculo infra teſtiformes protuberantias natum gracile admodum, intrat cum oculorum motorio foveam oſſeam, & terminatur in trochleari muſculo.

Guſtatorius. 753. Quintum par, Veteribus autem tertium, a lateribus proceſſus annularis oritur, partim fibris mollibus ſenſui deſtinatis, partim durioribus motui famulantibus; poſt originem in tres nervos ſuccedit; ſuperior vocatur *Ophthalmicus*, tendens in omnia integumenta circa oculum, & faciem. Alter ramus vocatur *Maxillaris ſuperior*, quoniam per foramen rotundum e cranio egreſſus in omnes partes hujus maxillæ diſtribuitur; unitur etiam pari ſexto ad formandum par intercoſtale; & cum ſeptimo ad faciendam chordam tympani. Tertius ramus *Maxillaris inferior* dicitur, egreditur foramen ovale cranii, adit omnes partes maxillæ inferioris, & præcipue linguam, cui præbet organum guſtatorium.

Abducens. 754. Abducens nervus par ſextum eſt, at Veteribus quartum, a margine inferiore proceſſus annularis circa corpora pyramidalia proveniens, egreditur cum nervis tertii, & quarti paris e cranio; ramulus unitus nervo quinti paris principium nervi intercoſtalis facit; reliquus nervus tendit in muſculum abductorium oculi.

Auditorius. 755. Auditorius mollis, & durus, ſeptimum eſt par, ſed Veteribus quintum. Portio dura ab inferiore interiore annularis protuberantiæ parte oritur: mollis autem, quæ craſſior eſt, & foveam veluti impreſſam habet a portione dura, provenit circa ſcrobem, ſeu quartum ventriculum, ex medulla oblongata. Uniti nervi intrant foramen oſſis pretioſi; mollis tendit ad apicem cochleæ, & ad veſtibulum labyrinthi: durior autem pergit per inflexum dein canalem, ut ex cranio exeat per foramen inter proceſſum ſtyloidem, & mamillarem, ubi inſtar pedis anſerini expanditur.

Vagus. 756. Par nervorum octavum, olim ſextum, multis faſciculis fibrarum medulloſarum ex medulla oblongata ſub adjutorio, emergit: jungitur nervo acceſſorio: exit per foramen cranii, per quod exit ſinus lateralis cerebri. Statim poſt exitum, concurrentibus nervis ab intercoſtalibus, format in collo duo ganglia, quæ dicuntur *Corpora olivaria Falloppii*: dein ulterius per pectus, & ventrem pergens præbet omnibus his partibus nervos. Qui nervi ex plexibus in pectore proveniunt, & ſurſum ad fauces tendunt, dicuntur *Nervi recurrentes*.

Linguaalis. 757. Par nonum, olim ſeptimum, ex ea parte medullæ oblongatæ multis fibris oritur, quæ diſtinguit corpora olivaria, & pyramidalia, per ſpeciale foramen cranii egreſſum, junctum pari vago, ſurculum notabilem mittit ad linguam, unde accepit nomen.

Par decimum. 758. Par decimum Vvillifii, ex anteriore, & poſteriore parte medullæ oblongatæ proveniens, exiens inter primam, & ſecundam colli vertebram, potius ad ſpinæ nervos eſt referendum, & *Cervicale* vocandum.

Spinalis medullæ nervi. 759. Omnes nervi ex ſpinali medulla provenientes magis diſtinctis fibris a medulla ſecedunt, quam qui a medulla oblongata proveniunt: hi nervi faſciculatim collecti tranſeunt per foramina vertebrarum, quare tot ſunt paria nervorum, quot ſunt vertebræ, & foramina in oſſe ſacro, ſi par decimum medullæ oblongatæ ſimul recenſeatur: nam *Nervus acceſſorius Vvilliſii* a tertio, vel quarto pari ex collo veniens, per magnum foramen cranii encephalon intrans, non auget numerum nervorum, ex ſpina provenientium. Quare ex Collo prodeunt octo paria; ex Dorſo duodecim paria, ex Lumbis quinque paria, & ex Oſſe ſacro totidem.

Nervorum fabrica. 760. Canaliculi medullares a medulla oblongata ex cranio, & ſpinali ex the-

theca vertebrarum fasciculatim exeuntes, atque in exitu vaginam seu capsulam accipientes, & ita ad omnes corporis partes tendentes, plerumque in itinere unionem facientes destinati ad sensum, & motum faciendum in corpore, dicuntur Nervi. Hi nervi quia constant 1. fibris medullaribus; 2. Capsulis has fibras cingentibus, & munientibus; 3. Liquore circulante in cavitatulis dictarum fibrillarum medullarium, qui vocatur spiritus; 4. Liquore inter fibras reperto, a solis capsulis coercito, qui vocari potest succus nervorum. Et quoniam 5. nervi in itinere sæpe conjunguntur, ubi faciunt quædam corpora olivaria, quæ dicuntur Ganglia, hæc ultimo loco sunt examinanda.

Fibrarum medullosarum origo.

761. Fibræ medullares Cerebri, & Cerebelli distinctis originibus ab harum partium cortice provenientes, in medulla oblongata collectæ, inde fasciculatim exeuntes formant nervos, quæ fibræ licet collectæ, non tamen ita confunduntur, ut non manerent distincti canaliculi ab origine; donec desinunt in organa, ubi operantur, ut patet 1. ex earum distincta origine, & progressu, dum adhuc solitariæ: 2. ex vasis arteriosis intercurrentibus; 3. usu definito sentiendi, & movendi.

Canaliculos apertos esse.

762. Has fibras intus cavas esse, & transmittere liquorem, quamvis visibiles non præbeant cavitates, ex his conjicimus. 1. quia totus cortex vasculosus impenditur medullæ. 2. Ex analogia cum aliis organis secretoriis. 3. Ex copia magna, & indole sanguinis delati ad encephalon. 4. Ex sanguinis difficiliori reditu per venas cerebri. 5. Ex canaliculorum horum incremento dum totum crescit corpus.

Numerus.

763. Quantus sit medullosarum fibrarum numerus, facile conjicitur; 1. magna mole cerebri, & cerebelli; 2. numero vasorum arteriosorum, in tomentum adeuntium; 3. punctis distinctis quibus sentimus, & partibus diversis, quæ solitariæ moveri possunt.

Finis.

764. Varius est harum fibrarum finis; 1. in organis sensuum instar pulpæ; 2. in organo tactus cum arteriis, & venis papillas formant; 3. in musculis attingentes fibræ evanescere videntur, adeo ut determinari nequeat, num fibræ musculares ex iis formentur, num vero has solummodo adeant; 4. multis in locis instar membranæ expanduntur, & ita desinunt, aut oculo amplius assequi non possumus.

Tunicæ.

765. Fibræ medullares, quæ hucusque fuere pulposæ, ex encephalo, vel theca vertebrarum exeuntes, capsula, seu involucro satis duro muniuntur, ne lædi, vel comprimi potuissent in itinere, sed ad organa venientes, istud iterum involucrum deponunt, quod a dura, & pia matre erat acquisitum.

Spirituum quantitas.

766. Spirituum per cavitatulas fibrillarum fluentium quantitatem magnam esse facile colligitur; 1. tota medullosa cerebri, & cerebelli moles in has fibras nervosas abit. 2. Nervi nodosi, laxi, diversimode currentes tamen prompte operantur. 3. ablato cerebro, vel cerebello, eorum nervorum ex his partibus venientium actio omnis cessat. 4. Omnis actio nervorum cessat si ligentur. 5. Si concipiantur canaliculi nervosi pro emunctoriis aliorum organorum secretorium. His si addantur quæ superius (763) pro magno numero fibrillarum adduximus, facile constat, quotidie ingentem copiam spirituum secerni, & ferri per nervos ad organa.

Æqualis confectio.

767. Hos spiritus æquabili fluxu ferri per cava fibrillarum, ex sequentibus constare potest. 1. Sanguinis inæqualis propulsio ex corde obtunditur canalibus duris cranii, per quos ire debet. 2. si quædam adhuc restaret, destrueretur frequenti sanguinis concursu in anastomosibus. 3. Continuari non potest arteriarum pulsatio in encephalo, quum arteriæ amittant solitam pulsantem tunicam. 4. Totum encephalon a cranio duro, & firmo munitum est. 5. Nulla hic mutatio ab actione musculari, & vario incremento pinguedinis. 6. fluxus fit per canales angustissimos.

Tardus fluxus. 768. Hunc autem fluxum tardum esse, sequentia adstruunt, 1. Amisit sanguis fere omnem impetum a corde susceptum. 2. Tunicæ arteriarum in cerebro sanguinem propellentes multo tenuiores quam alibi in corpore. 3. Multo frequentior concursus sanguinis per directiones oppositas in encephalo quam in aliis partibus corporis. 4. Fluxus fit per exilissimos canales, quorum latera remorantur liquoris transitum.

Tenuitas. 769. Spiritus tenuissimos esse, sequentia comprobant. 1. Arteriæ encephali ita impleri possunt, ut tomentum referant, sed materia injecta non ingreditur canaliculos nervosos. 2. Ipsi canaliculi sunt tamen exiles, ut seorsim videri nequeant, per quorum tamen cavitates hi spiritus fluere debent. 3. Nervus transverse abscissus, microscopio conspectus, nullas cavitates visui exhibet. 4. Nervus ligatus propter accumulationem spirituum supra ligaturam non tumet. 5. Spiritus ipsi omnem visum fugiunt. 6. Fluunt per nervos Insectorum, quorum corpora non microscopio videri possunt. Horum tamen spirituum fluxu absolvuntur omnes motus, & sensus in corporibus viventibus.

Succus nervorum. 770. Qui liquor in capsulis nervorum hæret, soboles videtur istius succi, qui inter meninges, & in ventriculis cerebri secernitur, ex arteriarum extremitatibus, quæ distribuuntur per cellulosam tunicam nervi, & hoc fit præcipue in gangliis, qui humor ad nutritionem, & vitam fibrarum nervosarum est destinatus, ut alibi in corpore in interstitiis membranarum. Hujus succi nervosi vitia, quum hæreat in eodem nervo, sed inter fibrillas, utplurimum præpostere adscribuntur spiritibus. Hic quoque extillans gelatinosus ex nervo sauciato a multis pro spiritibus fuit habitus.

Exitus humorum. 771. Humores spiritus vocati cavitatulis recepti feruntur omnes ad fines horum canaliculorum, ubi absoluto munere redire debent pro maxima parte, ut novam præbeant materiem spiritibus. Qui tendunt ad musculos, inde referri videntur per continuata vasa lymphatica. Tendentes ad organa sensuum, ut in bulbum oculi, & labyrinthum auris, videntur primo præbere liquorem pellucidum, & dein absorberi, ut redeant cum lympha. Adeuntes glandulas, permisceri videntur vel lymphæ glandulas transeunti, vel succo a glandulis secreto. Ad papillas delati effundi videntur, ut ibi functo munere deinceps resorbeantur; sed tali modo ad cutim delati sub perspirationis insensibilis forma evanescunt. Hoc etiam sentiendum est de altero succo sola capsula nervi coercito, nisi quod hi humores ubique, & præcipue in gangliis nervorum, secernantur ex extremis arteriarum, etiam ubique ab absorbentibus venosis recipiantur, ut reddantur lymphæ, vel sanguini circulanti.

Ganglia. 772. In omnibus nervis, qui extra encephalon tendentes per corpus disperguntur, ubi inter se junguntur, vel furculos nervosos emittunt, inveniuntur corpuscula; plerumque ovalis figuræ, duriuscula, carnei coloris, quasi trunco nervi circumcreta, exterius veluti capsula tecta, habentia in medio veluti nucleum, qui digitorum compressione, & agitatione aliquomodo moveri potest: hæc corpuscula Anatomici vocant *Ganglia*, & quando ex tali ganglio multi disperguntur nervi, ut quasi rete faciant, eam expansionem vocant *Plexum*: interdum vero idem utraque nomina designant.

Ganglion adeuntes nervi. 773. Non solum canaliculi nervosi istius nervi, cui circumpositum est ganglion, meditullium fibrarum parallele currentium, formant, sed alii adeuntes a lateribus nervi suos canaliculos medullosos huic jungunt, ut constituant meditullium ganglii medullosum, & fibrosum, distinctis, minime confusis fibris constans. Quidam de canaliculis his adeuntibus non conjunguntur meditullio, sed in latera, seu capsulam ganglii evanescunt, ut præbeant capsulis motum vitalem.

Exeuntes nervi. 774. Simili modo ac intrarunt nervi ganglion, ita quoque exeunt per a-

xin,

xin, & ad latera ſæpe multis, & diverſis ſurculis nervoſis, qui mutuant capſulam a ganglio: quidam canaliculi medullares exeuntes in latera capſulæ nervi evaneſcunt, ad eumdem uſum, ut priores in capſulam ganglii. Omnes hi nervi prope ganglion craſſiores ſunt, quam ſi aliquantulum a ganglio receſſerunt.

Capſula ganglii.

775. Externum ganglii involucrum ſatis firmum, & durum eſt, exteriori involucro nervorum commune, & continuatum, ſed craſſius, & coloris carnei magis, conſtans fibris albicantibus, & rubentibus admodum intricato curſu reptantibus, uti in dura matre. Huic ſubjacet quædam celluloſa, quæ permittit nucleum ganglii in exteriore capſula aliquomodo moveri. Dein ſequitur alia canaliculis nervoſis tenaciſſime adhærens, ut pia mater cortici cerebri; hæc non ſolum cingit canaliculos, ſed & ſe immiſcet canaliculis nervoſis, ut ita uniti conſtituant faſciculum colligatum; & cohærentem. Inter hanc & exteriorem invenitur liquor gelatinoſus, & roridus, uti ſub dura matre, qui humor in cellulis tunicæ celluloſæ colligitur, & ſuccus nervorum vocari poteſt.

Meditallium.

776. Conſtat ergo ganglii meditullium ex canaliculis medulloſis nervorum involucro, quod videtur piæ matris propago, inter ſe nexis.

Vaſa.

777. Arteriæ, & venæ, atque lymphatica hæc ganglia adeunt a partibus adjacentibus provenientia, quæ cruenta in majoribus gangliis viſui patent, & ganglio præbent rubrum colorem, hæc vaſa inde ulterius per capſulas adeuntium, & exeuntium nervorum diſtribuuntur, ſenſim vero graciliora facta.

778. Qui nervi gangliis donati, & qui iis carent?

Omnes nervi qui extra encephalon feruntur gangliis donantur, immo nervus tertii paris oculus motorius dictus, priuſquam muſculos, & bulbum oculi adit, format ganglion, ſed in olfactorio, optico, & auditorio non invenitur ganglion.

779. An ſpiritus nervorum ſpiritibus plantarum, vel fermentatis, comparandi, quia his refocillamur?

Spiritus plantarum ab his multum diſtant, cum unicuique plantæ ſunt ſpeciales; non omnia animalia iis utuntur; atque nervis applicati dolorem movent. Atque ſpiritus fermentati non fiunt ſine prævia fermentatione; non omnia aſſumpta fermentationi apta; nulla arte ex cerebro, vel nervo colligi poſſunt; applicati dolorem vovent, & nervos contrahendo in callum convertunt.

780. An ſenſus propagatur motu tremulo nervi ab organo ſentiente ad ſenſorium?

Multa huic ſententiæ obſtant. Fibræ ſunt pulpoſæ, ſibi mutuo contiguæ; laxæ; inflexam viam currentes; tenſæ manere nequeunt in varia flexura membrorum; partibus mollibus cinctæ; tranſeuntes per ganglia; quæ omnia, & plura alia in nervis detegenda ſuffocarent concitatum motum tremulum.

781. An ſenſus perceptio a fluxu ſpirituum ab organo ſentiente verſus ſenſorium?

Ita non attendenti videtur, quum actio prima ſenſus fiat in organo, & dein feratur ad ſenſorium: ſed obſtat naturalis ſpirituum ſecretio in encephalo, & inde delatio per nervum ad organum ſenſus: obſtat etiam ſpiritus non generari in organis, & ferri ad cerebrum, ſed contrario modo. Verum ſi per canaliculum plenum æqualis habetur fluxus, quamprimum ejus tranſitus turbatur, ſtatim etiam ad principium influens generatur mutatio, quæ a mente percepta ſentiri dicitur. Quare non opus ut fluant ſpiritus ad cerebrum, ad ſenſus actionem propagandam.

782. An ſenſus per ſuccum nervoſum? (770)

Hic ſuccus, quia continetur in communi capſula quia in itinere, & gangliis ſecernitur, quia non communicat cum principiis nervorum, diſtinctum ſenſum præſtare nequit. Sed requiritur liquor canaliculis diſtinctis fluens, quales ſunt ſpiritus nervorum.

783. An nervus tranſverſe abſciſſus nullum ſtillans liquorem probat nullos fluere ſpiritus per canaliculos?

Omnes liquores fluentes per canaliculos capillares continuos ceſſant fluere abrupto canaliculo, ut patet ab abſciſſis pedunculis fructum; quare ex hoc experimento pro abſentia ſpirituum fluentium nihil concludi poteſt.

784. An nervus ligatus ſupra ligaturam non tumens inſtar arteriarum probat nullos perfluere ſpiritus?

In canalibus firmis, vel involucro firmo munitis per ligaturam injectam, nulla fit ſupra ligaturam intumeſcentia, ut patet in truncis plantarum; ita etiam in nervis. Sed quod venæ, & arteriæ tumeant, provenit inde, quum latera patiantur diſtendi ab interno implente liquore, quod in nervis non obtinet.

785. An intumeſcentia nervi ligati in junioribus animalibus comprobat ſpirituum transfluxum?

Quum in ſuperiore experimento conſtet in adultis nullam fieri intumeſcentiam ſupra ligaturam, ſed eam fieri in junioribus, id eſt laxitati dilatabili involucrorum adſcribendum. Sed quoniam per nervum non ſolum fluunt ſpiritus, ſed etiam per interſtitia fibrillarum ſuccus nervorum, & per vaſcula capſulæ ſanguis, vel inde derivata lympha, incerta remanet probatio pro ſpiritibus fluentibus.

786. An liquor ſtillans ex ſauciato nervo, vel tendine eſt ſpiritus?

Quoniam æque ſtillat ex pertuſa capſula tendinis, quam nervi, humorque eſt gelatinoſus qualis in articulis etiam invenitur, veriſimilius erit credere ex nervis ſtillantem eſſe ſuccum nervoſum; & ex tendinibus liquorem eſſe, qui tendines oblinit, ne terantur ad latera vaginæ, in qua tranſit tendo.

787. Cur cerebrum propugnaculo oſſeo munitum?

Ne cauſis externis cerebrum molle eſſet expoſitum; ut haberet æqualem influxum, & effluxum humorum, quod fieri debet in vaſo firmo, & pleno; ne actione muſculari in ſua ſede turbaretur.

788. Per quas vias tranſſudat cera arteriis carotidibus injecta in ſinus cerebri?

Quoniam per ramum arteriæ carotidis, qui diſtribuitur per duram matrem via eſt patentior, quam qui rami in cerebri ſubſtantiam ſe immergunt per has arterias deſinentes in ſuas venas, quæ deſinunt in ſinus cerebri, ſatis facile tranſmitti poteſt cera injecta.

789. Num totum corpus conſtat fibris nervoſis?

Totum corpus gaudere nervis, ſenſu, & motu adſtruitur, ſed inde non conſtat ex ſolis conſtare, obſtat enim mollitudo nervi, qui munimento eget, atque inveniuntur multæ fibræ omni ſenſu carentes. Quare ſatius ſtatuere totum corpus conſtare ſtamine quodam firmo, quo nervi, & reliquæ vaſa firmantur, ordine ſervantur, & muniuntur, ex quo ſtamine etiam excreſcere videntur Epidermis, epithelium, ungues, & pili.

790. Cur nervi molles in origine, & fine, at in itinere duri?

In hoc loco intelliguntur canaliculi medulloſi nervorum, qui in medulla cerebri, in fundo oculi, & labyrintho auris ſunt molles. Quibus conſtat ipſos canaliculos præprimis ad ſenſum deſtinatos per ſe molles eſſe. Sed qui ad motum deſtinati ſunt, paulo duriores inveniuntur, ſed duritiem eam quam in nervis per corpus diſperſis detegimus, a capſula nervorum dura habent.

791. An in omnibus extremitatibus arteriarum, ut in cerebro ſecernuntur ſpiritus?

Si lymphæ ſecretio habeatur pro ſpirituum ſecretione, ex arteriarum extremis fieret ubique ſecretio ; ſed ſi veram intelligamus ſpirituum ſecretionem, ea fit in encephalo, & forſan in medulla ſpinali, ſed non in omnibus arteriarum extremis. 1. Quoniam ad ſpecialem ſecretionem ſpecialis requiritur actio, & organum. 2. Quia ab eo loco deberent oriri nervi.

792. An nutritius humor fertur per nervos, quia nervo deſtructo perit nutritio ejus partis?

Idem quoque eſſet ſtatuendum de arteriis, nam iis ligatis perit nutritio quoque partis : inde ſentiendum ad nutritionem non ſolum ſufficere allationem materiæ, ſed & motum, qui efficitur per nervum, requiri.

793. An conſtrictione fibrarum nervoſarum motus muſculorum?

Hoc ſtatuere velle, has habet difficultates. 1. Fibræ ſunt molles. 2. Recta via non tendunt. 3. Nimium in itinere paterentur attritum. 4. Aſſignanda iterum eſſet cauſa fibram trahens.

794. An ſpiritus ſunt de eſſentia lucis ; quia tam promte operantur ; oculi in ſanis ſunt pellucidi ; & ſcintillantes in delirantibus?

Adducta argumenta nihil adſtruunt pro eſſentia lucis in ſpiritibus. Nam prompta operatio non demonſtrat celerrimum materiæ tranſitum ab organo ſentiente ad ſenſorium, cum in canali pleno cum æquabili fluxu, ſtatim in principio influxus habeatur mutatio, quamprimum ad finem ſiſtitur tranſfluxus, pelluciditas oculorum non dependet a luce in ſanis, ſed a puritate humorum, & corneæ, & quia pellucida admodum eſt tenſa. Scintillantes videntur delirantibus, quando retina oculi valide agitatur.

795. An ſpiritus ex Nitro aereo, quod inſpirando recipitur a pulmonibus, miſcetur ſanguini, & fertur ad cerebrum?

Hoc adſtruunt multis argumentis, quæ paucis verbis deſtrui poſſunt. 1. Quia in majore muſculorum motu, profundior, & frequentior reſpiratio fit ad recipiendum nitro-aereum. Verum in exercitiis celerior circulatio per pulmones ; & major copia ſanguinis requiſita ad cerebrum, ut ex eo ſecernantur ſpiritus, concitatiorem reſpirationem exigit. 2. Quia muſculorum motus eſt peragendus efferveſcentia inter nitro-aereum, & ſalino-ſulphureum ſanguinis. Neque ea principia in ſanguine ſunt detecta, neque per efferveſcentiam peragitur motus muſcularis. 3. Quia ſunt particulæ mobiliſſimæ, & admodum elaſticæ. Quaſi omne mobiliſſimum, & elaſticum faceret motum muſcularem, quod contrarium patet in alcohole, neque nitro-aerei natura eſt cognita, quum hucuſque a nemine potuit pertractari. 4. Quia volatilia, nullum veſtigium relinquentia. Hoc etiam verum in alcohole, & camphora, quæ propterea non faciunt ſpiritus ; quod nitrum aereum nullum veſtigium relinquat, facile concipitur, quoniam eſt mera hypotheſis in rerum natura non exiſtens. 5. Quia omnia animalia moriuntur in vacuo ex defectu nitro-aerei. Verum eſt animalia non ſolum in vacuo perire, ſed etiam in aere non renovato ; ſed hoc fieri defectu nitro-aerei, hucuſque experimentis non eſt firmatum. 5. Quoniam pulmonis affectiones debilitant. Probat quidem hoc experimentum præcipuum eſſe præparationis organum, cujus affectione homo debilitatur, ſed nihil adſtruit pro receptione nitro-aerei. 7. Quia tam cito afficimur ab aere infecto. Imo aer ſpiritu acido vago infectus ſubito extinguit hominem, atque exhalans ſpiritus nitri ; quare talis infectio eſt contraria hypotheſi : & quis demonſtravit in aere peſtilentiali nitro-aereum deficere? 8. Denique contendunt cerebrum albicans, ſanguine rubro privatum, aptiſſimum eſſe ad recipiendum nitro-aereum. Sed illi neſciunt totum corticem ſcatere arteriis, & quaſdam arterias ferri etiam per medullam ; atque albedine tantum probare vaſcula illa liquore pellucido plena eſſe, & præterea nihil.

796. An ſpiritus aliquid æthereum, libere vagans ſuis globulis rotundis

per

per nervos, ſed a voluntate in motum concitatum, motum muſcularem faciens?

Satius foret fateri ignorantiam, quam hujuſmodi dare rationem, quoniam ſupponunt æthereum omnia penetrare, quod ergo a nervis coerceri nequit: atque ſupponunt modo aliquid intermedium inter mentem, & organum movens, quod intellectu eſt difficilius quam eſt ſtatuere ſpiritus fluentes per nervos.

797. Cur nervi ſiccati amittunt actionem ſenſus & motus?

Quoniam in exſiccatis nervis non fluunt ſpiritus, quibus adſcripſimus actionem ſentiendi, & movendi.

798. An ungues, & pili non ex nervis generantur, quia ſenſu carent?

Nervi ſpiritibus privati, quia non ſentiunt, ſi abirent in ungues, & pilos, has tamen partes non ſentientes potuiſſent formare: ſed inde quoque inferri non poteſt, has partes ex nervis naſci. Sedula Anatomicorum obſervatio docuit, pilos, ungues, & epidermidem generari ex generali ſtamine ſolido, quod etiam firmamentum nervis præbet.

799. Cur nervi circa ganglia craſſiores, & coloratiores?

Capſulæ nervorum vaſa circulatoria non ſolum accipiunt a dura matre, ſed etiam in diſperſione per corpus, præcipue eorum ganglia ab ambientibus partibus arterias, & venas accipiunt, quorum vaſorum acceſſu non ſolum ganglion redditur craſſius, & rubicundius, ſed quoniam inde cruenta vaſa diſtribuuntur per intrantium, & exeuntium nervorum capſulas, in hoc loco capſulæ fiunt craſſiores, & coloratiores, quam in locis remotioribus, ubi accepta vaſa ſenſim magis magiſque gracileſcunt.

800. Cur nervi remotiores ab origine gangliis donati?

Quia recepta vaſa circulatoria in capſulis nervorum ſenſim ramificando fiunt graciliora, & tandem ad majorem diſtantiam evaneſcerent, vel inutilia fierent præ nimia tenuitate; & quia ſpiritus per longiores canaliculos fluentes egent motore: inde ganglia his data, quæ nova recipiunt circulatoria vaſa, & ſua actione adjuvant fluxum ſpirituum per nervos.

801. Cur nervorum involucra in itinere accipiunt noſtra vaſa?

Nervorum fibræ medullares externe irrotandæ erant ſucco laudabili nutritio, ſi ergo illum ſuccum tantum in ſolo principio capſularum a meningibus provenientium recipere potuiſſent, via nimis longa foret, antequam hic ſuccus ad fines nervorum veniret: propterea in itinere datæ ſunt venæ adeuntes, quæ hunc ſuccum abſoluto munere reſorbent: & datæ ſunt arteriæ novum ſuppeditantes.

802. An motu oſcillatorio tunicarum promoventur motus ſpirituum per canaliculos medulloſos nervi?

Multæ ſunt rationes confirmantes. 1. Impreſſus motus per urgentem ſanguinem in encephalo ſufficere non videtur ad ducendos ſpiritus per exiliſſimos canaliculos medullares ad longam diſtantiam. 2. Omnis circulatio continuatur conſtrictione alterna tunicarum. 3. Capſulæ conſtant omnibus partibus, quæ ad motum vitalem requiruntur. 4. Laxitas ſolidorum etiam inducit movendi impotentiam. 5. Stimulus ad quamcumque capſulam nervi motum ſpirituum auget.

803. An fibrarum medulloſarum in ganglio collectio probat earum confuſionem?

Poſſunt multi canaliculi in faſciculo colligi ſine cavitatularum communicatione; hoc fieri in gangliis ſatis conſtat ex ſenſu, & motu diſtincto a nervis, qui ganglia tranſierunt.

804. Cur hyſtericis, & hypochondriacis ſæpe ganglia majora & hydatidibus obſeſſa?

Quoniam cauſa irritans eorum corpora, ut inde fiant ſpaſmodicæ contra-

ctiones, præprimis latitat in ſucco nervoſo, qui copioſius in gangliis, & dura matre quam aliis in partibus nervorum ſecernitur, & inde hic magis quam alibi hærens, involucra gangliorum laxata tumere facit, & in vaſculis lymphaticis aut tunica cellulari hydatides format.

805. An ganglia in Cerebri, vel Duræ matris ſubſidium veniunt?

Quoniam Cerebri munus eſt ſecernere ſpiritus, iſtoſque infundere medullaribus fibris; ſed Duræ matris ſecernere humorem nutrititium inter ſe, & piam matrem deponendum, atque ſuis fibris motricibus motu ſpeciali vitali donatis, contenta placide agitare, & liquores propellere. Gangliorum ergo munus, quum reſpondeat uſui Duræ matris, minime vero functioni cerebri, in auxilium Duræ matris venit.

806. An ganglia in ſomno otiantur, in vigilia vero prompte ſua munera exſequuntur?

Quum actio gangliorum non ſit voluntaria ſed conſtans, uti omnis motus vitalis, qui & in ſomno, & vigilia eſt perpetuus, nulla eſt ratio ſuadens credere ganglia in ſomno otiari.

807. Cur ex tumore, vel contuſione ganglii paralyſis partium infernarum?

Omnes nervi ad motum deſtinati, antequam ad organum veniunt, tranſeunt per aliquod ganglion; hoc ſi contundatur, vel tumeat, illæ fibræ medulloſæ nervi per ganglion tranſeuntes ita comprimuntur, ut ex denegato tranſitu ſpirituum pars inferior ex hoc ganglio nervos habens, reddatur paralytica.

808. An motus voluntarius a gangliis?

Hoc nonnulli ſtatuunt ſine ulla ſpecie veri, quia actio mentis non habetur in gangliis, & quia nervi ſenſus, & motus animalis, & vitalis tranſeunt per idem ganglion, ergo omnes muſculi ex eodem ganglio venientes ſimul contraherentur, ut interdum fit in convulſione ab irritato ganglio.

809. An motus vitalis, & animalis languidior, & ſenſus hebetior fieri nequit ſine ſpirituum defectu, per ſolam laxitatem capſulæ nervi?

Ad motum, & ſenſum non requiritur ſola ſpirituum præſentia, ſed etiam æqualis fluxus, qui laxitate diminutus eodem modo motum languidiorem, & ſenſum hebetiorem facit, ut fit ex ſpirituum defectu.

810. Cur morbi nervorum præcipue circa ganglia?

Præcipui morbi nervorum latitant, vel in ſtructura capſularum, vel in ſucco nervoſo. Quoniam utraque hæc maxime valent circa ganglia, morbi quoque in his partibus præ ceteris obſervantur. Atque concurſus multiplex nervorum circa plexum hanc frequentiam malorum auget.

811. An non poſſunt convulſiones fieri motu inordinato fibrarum in capſulis?

Quoniam æquabili motu vitali capſularum propelluntur ſpiritus, ſi ille itaque motus ſit validior, tanto impetu truduntur ſpiritus ad muſculos motus animalis, ut illi interdum fortius quam ex voluntate agitentur. Inde ex inflammatione vel punctura irritante capſulam nervi, non raro diræ concitantur convulſiones.

CAPUT II.

De Dolore.

812. QUum duæ ſint nervorum functiones ſentire, & movere, ſed quia motus non intelligi poteſt niſi præcedat cognitio fabricæ muſculorum, ſolius ergo ſenſus morbos hic proponemus: quia vero tribus modis vitari poteſt, ut eſt inſenſilitas, ſenſus alienus, & major, qui Dolor vocatur,

tur, ex his tantum ſelegi Doloris deſcriptionem, quum ſæpe a Chirurgis debeat pertractari, ægroſque maxime inſtiget ad quærendum auxilium, ſed reliquæ duæ ſpecies raro Chirurgi exigunt opem.

Definitio. 813. Quoties in organo ſentiente ingratus, & fugiendus vehemens ſenſus concitatur; quem non ſolum homines, ſed & cuncta animalia conantur evitare, illa ingrata perceptio vocatur Dolor. Quaſi ille nobis eſſet datus tanquam monitor, qui indicaret Organum, vel partem corporis viventem in periculo interitus verſari.

Cauſæ. 814. Cauſarum duo ſunt genera: unum quod tam manifeſte operatur, ut nemo dubitare poſſit: alterum quod magis obſcurum eſt, ut egeat progreſſa cognitione. Utraque genera agunt vel in partes firmas, vel fluentes, vel actiones, aut in plures ſimul.

Manifeſtæ. 815. Nemo negare poteſt, quin in compreſſione per pondus quodcumque, ligatione, & valida extenſione, nervorum canaliculus anguſtetur, ſive complanetur, ſive circulariter contrahatur, ſive extenſione gracileſcat. Unde cognitio doloris in fractura, & luxatione, ſatis conſtat. Cognita hæc cauſa niſi tollatur, fruſtra tentamus levamen adferre dolori; ſed ea ſublata ſtatim non ceſſat dolor, ſed ſenſim miteſcit, niſi hæ cauſæ aliquam deſtructionem fecerint, vel nimis diu duraverint: quare monemur, quum fieri poſſit, tollere cognitam cauſam.

Minus manifeſtæ. 816. Proxime his accedunt, quæ æque videntur manifeſtæ quam priores, ſed ex quibus tamen tam plane demonſtrari non poteſt, canaliculum nervoſum anguſtari. Quemadmodum in *Combuſtione*, qua fibræ primo corrugantur, & dein rumpuntur. In *vulnere*, quo contractio automatica fibrarum paucioribus fibris ſuſtentatur; qui dolor intenditur accedente labiorum inflammatione, cujus intumeſcentia, & aucta contractione fibræ nervoſæ magis tenduntur. In validiore *Exſiccatione*, non ſolum accurtantur, ſed, & ita anguſtantur canaliculorum cavitates, ut non maneat liber ſpirituum tranſfluxus. *Acria* autem applicata, ſi conſiderantur tanquam partes acutæ prementes, facilem intellectum ſuggerent, uti omnia acria mechanica; ſed in ceteris acribus potius videtur, inſtigato motu vitali iſtius partis diſtenſionem, & compreſſionem faciente, dolor generari. Ut leniatur ambuſtionis dolor, applicanda ſunt laxantia, humectantia, & pinguia mollia. In vulneribus præter vulneraria applicata, & in vulneribus nervorum balſamica, ita adducenda ſunt labia dehiſcentia, ut minus valeant formare tractionem, partibus integris relictis. Exſiccationis dolor exigit humectans, atque in partibus externis multum juvat tectam ſervare partem, ut aer exſiccans accedere non poſſit. Sed acria mechanica ſunt tollenda, & læſio facta ut vulnus tractanda; ſi vero acria non ſunt mechanica, conducit abluendo id primo tollere, & dein pingue, & mucilaginoſum applicare, quod id acre in ſe recipit. Omnia hæc medicamina in propriis iſtis morbis inveniri poſſunt.

Abſconditæ. 817. Magis latentes cauſæ infinitæ ſunt dolores inferentes; patiuntur tamen utcunque ad has ſpecies referri. 1. Quæ extendendo partem dolorem inferunt, ut omnis impletio validior; impetus humorum ad aliquam partem major; impeditus tranſitus in circulante humore: qua extenſione latera fibræ nervoſæ tenſæ anguſtantur, vel quatenus factus tumor adjacentia comprimat. 2. Quæ conſtrictionem validiorem faciunt: uti ſpaſmi, quibus pars media tenſa, & indureſcens anguſtatur; vel ſi fibra ſpaſmo conſtricta aliquam partem ambiens, eam valide premit. 3. Omnes humores acres, ſive ingeſti, ſive in corpore nati, ut & excreſcentiæ acutæ duræ, ut acria externa, frequentiſſimam præbent cauſam doloris, & exigunt verſatiſſimum in arte medica, qui valeret omnes has ſpecies cum appropriata curatione rimari. Et quia de his omnibus ſatis egimus in *comp.* T. 17. non erit opus plura his addere.

818.

818. Quoniam Dolor eſt ſenſus vehementior, & moleſtus, ſolus Nervus ſenſibus dicatus doloris ſenſum præbet. Qui autem putant, ſolos nervos tactui deſtinatos adferre dolorem, non obſervarunt oculos a majore luce, aures a vehementiori ſono quoque dolere, qui dolor ab iiſdem cauſis in tactus organo non fuiſſet concitatus. Forſan ille ſenſus moleſtus, qui percipitur in homine nimis diu eſuriente, vel ſitiente, ad hanc ſpeciem quoque conferri poteſt. *Nervus dolens.*

819. Qui vero nervi ad motum animalem omnium muſculorum voluntariorum dicati ſunt, ab iiſdem cauſis amittunt potentiam movendi, ſed nullam præbent doloris ideam. Ita etiam nervi motus vitalis generalis cordis, & arteriarum, non inferunt dolorem, ſed virium debilitatem. Ambigere autem videntur nervi, qui præbent ſpiritus pro motu pulmonis, & organorum chylificationis; nam ab affectione harum partium quædam ſpecies doloris generatur, quam vocamus *Anxietatem*, quæ in membris externis, quamvis præſens ſit in iis organum ſenſus, & motus vitalis, non obſervatur. *Nervi doloris immunes.*

820. Omnes cauſæ Dolorem facientes probant, ſpirituum liberum fluxum per nervum ſentientem impeditum, ſive fiat arctando, ſive comprimendo, ſive extendendo ut fiat anguſtior, eſſe cauſam proximam doloris: ſed ſi ſpiritus non transfluunt, propter deficientem cauſam pellentem; generatur ſtupor, & inſenſilitas: ſi integre ſubſiſtit ſpirituum fluxus, Dolor mutatur etiam in ſenſilitatem. *Cauſa proxima.*

821. Duobus modis levamen adfertur Dolori. 1. Per auxilia, quæ tollunt doloris cauſam, quæ multiplicia ſunt, ex natura cauſæ petenda: hæc ſemper conducunt. 2. Quæ ſenſum doloris exſtinguunt, inde *Narcotica* dicta. Hæc fere in omnibus doloribus adferunt levamen, ſed non ſemper fidele: nam in principio inflammationis morbum augent, verum maturitatis tempore cum diluentibus data proſunt. Doloris podagrici metaſtaſin ſolent facere, vel protrahere morbum: quare non niſi in dolore intolerabili exhibenda, vel applicanda. Qui Dolorem Iſchiaticum, vel Rheumaticum, narcoticis compeſcit, eum ad aliquot annos firmare docuit experientia. Sed dolor ex mobilitate partium natus optime Narcoticis obtemperat, quod in hac ſpecie doloris colici ſæpe experimur. *Anodyna.*

822. Cur punctura nervi ſenſim majorem dolorem excitat?

Multæ hic ſunt concurrentes cauſæ. Punctura effuſionem humorum fecit, qui ſenſim majore copia collecti in nervi capſula, canaliculos comprimendo dolorem inferunt. 2. Capſula ab irritamento irritata inflammatur, ſic craſſeſcens contentos etiam urget canaliculos. 3. Effuſus humor alienus tangens nudos ibi canaliculos, præprimis ſi hic ſtagnans humor acrimoniam acquirit.

823. An partes firmæ nervi læſi dolorem inferunt?

Quidam putant fibram tenſam ruptioni imminentem inferre dolorem, ſed quoniam demonſtravimus ſenſum deferri per ſpiritus, non vero per fibras, harum mutata diſpoſitio, niſi quatenus inducit impeditum ſpirituum transfluxum, dolorem generare nequit.

824. Cur læſa viſcera interna majorem anxietatem, quam dolorem, inferunt?

Quum in viſceribus internis pauci ſint nervi ſenſui dicati, eorum affectio minus dolere poteſt, ſed quoniam habent præter motum generalem vitalem, etiam motum particularem ſuæ functionis privatæ, hæc actio læſa anxietatem infert.

825. An dolor *Solutio continui*?

Quoniam in partibus firmis ſtatuitur continuum, & in liquidis contiguum, atque demonſtravimus ſenſum deferri per ſpiritus liquidos, in ſolutione continui locari non poteſt doloris cauſa: quod autem ante ruptionem factam

concitetur dolor, fit, quoniam eo tempore ſimul inhibetur in ea parte ſpirituum transfluxus.

826. Cur adſtringentia frigida ſæpe compeſcunt dolores?

Hæc applicata ſi ſiſtant omnem ſpirituum fluxum, infideli lenimine compeſcunt dolorem tollendo ſenſum, nam redeunte motu huic parti, magis quam antea ſolet ſævire.

827. Quis dolor lenitur venæ ſectione?

Omnes fere dolores per venæ ſectionem miteſcunt, quia ſanguinis evacuatio minuit actionem: ſed ſi dolor fiat, vel a majore impletione vaſorum per ſanguinem, vel per majorem impetum, conducit ſanguinis detractione lenire dolorem; ſed ſi dolor fiat per acrimoniam minori corporis actione natam, lenitur venæ ſectione, ſed cum detrimento ægri, quia vires minutæ anſam præbent generationi ejuſdem acrimoniæ.

828. In quo caſu miſcent purgantibus anodina?

Si alvus ſit ducenda, uti in Colico dolore, & timor eſt per purgantis actionem magis intendi dolorem.

CAPUT III.

De naſo, & Olfactu.

829. ABſoluta ſtructura, & functione nervorum generali, ordo dictitat, particularia ſenſuum organa pertractare: ſed quoniam in his, præter mirabilem nervi locationem, ſpecialis eſt organi fabrica, hæc ſemper præmittenda erit. Quare primo exhibebo naſi fabricam, & quomodo nervus in eo organo eſt locatus; dein ſpecialis naſo ſenſus, qui vocatur Olfactus, eſt rimandus, ut ex his facile harum partium, & functionis intelligantur morbi.

Definitio. 830. Media maxime prominens faciei pars, figuræ fere pyramidalis, quæ conſtant tribus planis lateribus, quorum unum adhæret faciei: baſis habet duo foramina, quæ dicuntur *Nares*, ſed tota vocatur *Naſus*, Græc. *Rhin*, & *Myctер*.

Partium nomina. 831. Pars naſi a facie maxime diſtans vocatur *Dorſum*; & eminentia, quæ in ea interdum magis prominet, *Spina*, ſeu *Rhachis*; pars naſi ſuperior intra oculos *Colatorium*, ſeu *Radix*; ima & maxime eminens pars *Globulus*; margines vero inferiores a facie ad dictum globulum protenſæ, & mobiles, *Alæ*, ſeu *pinnæ*; quæ pars hujus pyramidis, ſeu naſi in duas partes laterales diſtinguit, ut fiant duæ cavitates, vocatur *Septum*, *Columna*, & *Diaphragma naſi*.

Cartilagines. 832. Pars anterior Septi mobilis formatur cartilagine, ſine pari; alæ autem in utroque latere duabus admodum flexibilibus cartilaginibus conficiuntur, quæ interdum ex pluribus ſegmentis compoſitæ ſunt.

Oſſa naſi. 833. Naſus concurſu variorum oſſium configuratur. Oſſa naſi formant radicem; maxillaria autem latera radicis; lachrymalia initium radicis naſi; ſpongioſa interna cava narium implent; Cribroſum ſepti ſuperiorem partem format; os frontis ſuperiorem partem initii radicis naſi ponit; ex ſphænoidis proceſſu formatur interna inferior ſepti pars; os palati radicem naſi uſque ad orbitas ſuſtentat; vomer maximam partem ſepti præbet.

Integumenta. 834. Naſus externe communibus tegitur velamentis. 1. Epidermide. 2. Cute, quæ tenuior, & tenacior, firmiter adhærens partibus ſubjectis. 3. Celluloſa tunica, minori copia pinguedinis impleta quam in reliqua facie. Integumenta ad margines narium uniuntur membranæ internæ, vel in eam abeunt.

Muſculi. 835. Tribus paribus muſculorum præprimis movetur naſus. 1. *Depreſſor alæ*

alæ naſi; ab aliis *Myrtiformis* dictus, ab exteriore parte maxillæ ſuperioris ad radices dentium inciſoriorum, uſque ad caninum dentem; incipiens; tendit ad ſeptum narium, & partem foraminis narium, quæ labro ſuperiori eſt continua, quas partes verſus maxillam trahit: ſeu naſum deprimit. 2. *Compreſſor naris* ab exteriore parte radicis alæ natus, curvo ductu procedens, & inſtar membranæ expanſus ſupra alas narium, dorſo naſi infigitur, ut comprimat alas verſus ſeptum naſi. 3. *Levator labii ſuperioris alæque naſi*, qui ab aliis vocatur *pyramidalis*, oritur a naſali proceſſu oſſis maxillaris ſuperioris, deſcendens bipartitus, definit unus faſciculus in alam naſi, alter in marginem labii ſuperioris, quas partes ſurſum tollit, & cutim corrugat.

836. Cavitates in oſſibus cranii, & maxillæ ſuperioris, intus membrana mucum ſecernente obductæ, vocantur etiam *Sinus*. Tales inveniuntur duo plerumque in oſſe frontis ſub parte eminente ſuperciliorum, inter lamellas oſſeas hic a ſe invicem ſecedentes, qui dicuntur *Sinus frontales*; ſi ſepimentum ad radices narium deficit eſt una continua cavitas: hi ſinus duabus aperturis confectum mucum in cava narium deponunt. 2. In utroque oſſe maxillari ſuperiori ampliſſimus eſt ſinus, fere ab oculi orbita ad radices dentium extenſus; qui ſinus, *Antra Higmori* dicti, ſatis amplis aperturis in cava narium patent. 3. In oſſe ſphænoide ſub proceſſu, quem vocant ſellam Turcicam, ſinus hæret ſinu frontali utplurimum major, qui vocatur *Sinus Ephippii:* hic multis foraminibus etiam in cava narium ſe exonerat. Præter humores hos ex ſinibus profluentes, ipſa oſſa ſpongioſa pituitaria membrana tecta, & os Ethmoides multum pituitæ naribus præbent: dein ex ſacco, ſeu ductu lachrymali tenuis quoque huc confluit humor, qui irrigat. *Sinus.*

837. Cava narium, & ſtatim dicti ſinus obteguntur intus membrana molli ſatis craſſa, & tenaci, quæ *Pituitaria* ſed *Schneideriana* ab inventore, vocatur: in qua ordine diſponuntur fibræ medullares nervi olfactorii, formantes papillas, ut in cute, ſed minores; hæc videtur verſus cava narium tegi tenui epithelio; externe vero ei adhæret celluloſa, per quam multa vaſa cruenta decurrunt: arteriæ veniunt ab Carotidibus; venæ exonerant in jugulares multum muci abſorpti cum ſanguine. *Nervus* quinti paris huic præbet ſurculum, ex cujus irritatione videtur ſternutamentum concitari. Multas habet hæc tunica cryptas mucum ſecernentes, ne partes hæ continuo aeris tranſitu exareſcerent, & ut maneat nervus Olfactorius humidus. *Pituitaria membrana.*

838. Præter membranam hanc, alia eſt, quæ, ut alibi tegit oſſa narium, & cartilagines, quæ inde vocatur *Perioſteum*, & *Perichondrium*. *Perioſteum & perichondrium.*

839. Ex ſingulis cryptis membranæ pituitariæ enaſcuntur *Pili*, qui *Vibriſſæ* dicuntur, exiguæ admodum ante pubertatem, ſed dein ſæpe ita increſcentes ut extra nares promineant: videntur natæ Vibriſſæ, ne pulveres, vel animalcula cum aere attracta intrarent pulmones. *Vibriſſæ.*

840. Nervus Olfactoribus (749) a medulla oblongata anterius tendens in fovea relicta in ea parte cerebri, inferius expanſa dura matre molliter ſuffultus, ad os Etmoidis, cujus foramina intrat, & implet, dein tranſiens diſtribuitur in membranam pituitariam, ut conſtituat Olfactus organum. *Nervus Olfactorius.*

841. An mucus fertur per foramina oſſis Ethmoidis ex cerebro in nares? *Quæſtiones.*

Affectionem membranæ pituitariæ in ſinubus frontalibus, & Ephippii quoniam judicarunt in cerebro ſentiri, anſam dedit judicandi expurgationem per nares fieri ex cerebro: omnino autem negari nequit quin aliquid cum nervo Olfactorio delatum, etiam ex encephalo per nares expurgari poſſit.

842. An mucus oris fertur per foramen palati pone dentes inciſorios?

Hoc foramen in ſceleto eſt apertum, ſed in viventibus nulla invenitur apertura communicans inter cava narium, & cavitatem oris: ſed ex palato molli, radice linguæ, & tonſillis hic mucus provenit.

843. An ſinus maxillares ad levitatem; perfectiorem olfactum; vel muci ſecretionem?

Omnia oſſa ſunt medulla plena, quæ ſuppeditanda erat articulis obliniendis, ſed quoniam hic non habetur articuli motus, non requirebatur medulla, ſed ad formandam faciem oſſea firma requirebatur expanſio; ne itaque nimis magna eſſet moles oſſea, intus fabricatæ ſunt hæ cavitates, quæ membrana pituitaria intus tectæ potuiſſent ſimul ſuggerere mucum ad præveniendam excreſcentiam partium, quas lambit in reſpiratione aer.

844. An mucus ſecernitur ex arteriarum extremitatibus, vel glandulis, vel cryptis?

Triplici modo ſecernuntur humores qui evacuantur; ros exhalans ex extremitatibus; liquor tenuis alicui uſui deſtinatus per glandulas ductu excretorio donatas; liquor vero obliniens, & tenax confunditur in folliculis, vel cryptis, qui dein inſpiſſatus emittitur. Quare muci ſecretio ad hanc tertiam ſpeciem referri debet.

845. Ubi nervi nudiſſimi?

In narium cavitate; nam tenuiſſimo epithelio tantum tecti ſunt, & a particulis odoriferis exiliſſimis affici poſſunt.

846. Cur facilior hæmorrhagia ex naribus, quam aliis partibus?

Quoniam vaſa hic nudiſſima, minus ſuſtentata, humida, laxa, arteriæ apertiſſimæ mucum ſuppeditantes.

847. Cur irritationi narium conſentiunt organa ſternutatoria, & lachrymæ copioſius funduntur?

Duplex genus nervorum conceditur huic membranæ, unus qui vitæ hujus membranæ eſt deſtinatus, communis nervis ad organa reſpiratoria, & lachrymoſa tendentibus, hujus igitur irritatione reliquæ partes in conſenſum trahuntur. Scopus hujus communicationis eſt, ut aer vi pulſus excutiat irritans, & ut confluentes lachrymæ hoc abluant.

848. Unde tantus muci proventus in coryza?

Quoniam late eſt extenſa membrana, non ſolum per cava narium, verum etiam per omnes ſinus, cujus ſecretio ſi augetur, uti fit in Gravedine, magnam muci copiam, vel craſſioris, vel tenuioris præbere valet.

De Odoratu.

Olfactus definitio. 849. Dum aer, intrans nares, ibidem quendam ſenſum excitat, qualis nullibi in reliquo corpore excitari poteſt, hic ſenſus ab omnibus vocatur *Olfactus*, & *odoratus*.

Odoris definitio. 850. Quæ vero effluvia ex quodam corpore exhalantia aeri miſta intrantia nares, ibidem olfactus ſenſum excitant, vocantur odor, & odoriferum.

Quando non percipitur. 851. Etiamſi aer effluviis odoriferis ſcateat, ſi 1. nares ſunt clauſæ, 2. aer efflatur, ſed non attrahitur per nares, 3. aer intrat per os, vel tracheam apertam, nulla perceptio fit odoris.

In quibus minor. 852. A variis cauſis minor fit perceptio odoris. 1. In jam jam evigilantibus. 2. in iis, qui abutuntur errhinis. 3. In coryza laborantibus. 4. Idem odor frequens oblatus. 5. Odor debilior poſt validiorem oblatus. 6. Nares muco plenæ. 7. Cicatrix in membrana pituitaria relicta. 8. Nervus olfactorius in encephalo compreſſus.

Ubi organum olfactus. 853. Ex dictis experimentis, & obſervationibus concludendum eſt, in ſola cavitate narium locatum eſſe organum, quod a certo genere effluviorum, cum aere allatorum, commotum in nobis odoratum faciat.

Modus excitandi olfactus. 854. Aer, effluviis, vel particulis odoriferis ſtipatus, intrans externa foramina narium, applicatur ad omnes parietes internos membrana tectos, in qua ordinate ſunt locatæ fibræ nervoſæ nervi Olfactorii, quæ ab applicatis

tis his particulis agitatæ Olfactum excitant: reliquus aer pergit per posteriora foramina narium, & laryngem ad pulmones, minime autem ad cerebrum ut quidam crediderunt.

855. Animalibus, quibus ossa spongiosa sunt majora, nares longiores, ut inde sit membrana pituitaria latior, perfectior est olfactus, quum organum olfactus sit majus. 2. Reciproca aeris attractio, & emissio perfectiorem olfactum facit, cum plures particulæ odoræ huic organo applicentur, quare in simplici inspiratione non omnes particulæ odoræ applicantur. *Olfactus perfectior.*

856. 1. Particulæ odoræ cum aere transferuntur ad magnam distantiam, in quo differunt a sono, & luce. 2. Summa est harum particularum parvitas, quum nullo alio sensu detegi queant quædam odora, diu odorem spirantia sine vix ulla amissione ponderis. 3. Intenditnr odor calore, admistu salis volatilis. 4. Ex inodoris fiunt odora attritu, ut succinum, ferrum ad ferrum, lapis ad lapidem &c. 5. Multi odores misti simplicem sæpe odorem exhibent. 6. Odor gratus copiosior sæpe ingratus fit. 7. Quædam plantæ post siccationem, vel asservationem cum sale marino, copiosiorem odorem destillando præbent, ut Rosa. 8. Ustio, vel putrefactio, ex inodoris fœtorem producit, ut in partibus animalium. 9. Sulphur inodorum cum oleo coctum spirat fœtorem. 10. Sal Ammoniacum cum calce viva, vel sale alcalino mistum penetrantissimum odorem spirat. 11. Camphora oleo vitrioli mista amittit odorem. 12. Alcali volatile admistu spiritus acidi amittit odorem. 13. Spiritus acidus nitri cum alchole aromaticum odorem producit. 14. Variæ plantæ in eodem solo natæ suos tamen proprios odores conficiunt. *Odoris natura.*

857. Acida Odorem, & saporem simílem exhibent. 2. Sal maris, Gemmæ, Ammoniacum, Nitrum sapidissimum sed inodorum. 3. Aquæ destillatæ odoriferæ, & fere insipidæ. 4. Moschus, Benzoin, Balsamus Peruvianus gratum odorem, sed ingratum saporem præbent. *Odoris, & saporis differentia.*

858. Omnia elementa Chemica, terra, aqua, oleum, sal, speciali odore privari possunt, cum amissione virtutis, sed sal, & oleum volatile odore privari nequit nisi simul invertatur natura horum: Est igitur odor specificus pars specialis, quam quintam essentiam vocant, in ceteris tangibilibus elementis hærens, & præcipue in parte oleosa. Quare accurata depuratione medicamentorum sæpe omnem specificam virtutem simul aufert. *Elementum Odoriferum.*

859. An odores aerem incrassant, & ita suffocant? *Quæstiones.*

Nullo constat experimento, num aer ab odore reddatur crassior, vel tenuior, sed constat magis compactum aerem, ut demonstrat Barometrum, modo non nimis in quodam vase compressus sit, liberiorem Respirationem facere. Quod autem quidam odores suffocationem inducant, hoc fit ex mutata qualitate aeris, quæ in aere præsens requiritur, ut maneat vita: sed non est opus, ut id mutans odorem habeat, ut patet in aere per acidum vagum imprægnato.

860. An effluvia Odorifera sunt ignea, sulphurea, vel salino-sulphurea, quia comburi possunt?

Quoniam quinta essentia Odorem spargens utplurimum continetur in oleo, quod flammam alit, existimarunt particulas odoriferas flammam alere. Et quoniam observarunt per sales volatiles exaltari Odores, excogitarunt salino-sulphureum.

861. Cur Horti, & Prata a pluvia post longam siccitatem, & in aurora largiorem odorem spirant?

Siccitas continuata ita inspissat oleosum retinaculum, ut odoriferum exhalare non possit; atque aer siccior cito dissipat acceptum odorem; sed si decidit pluvia, & in Aurora dum aer est humidus rore prægnans, particulæ odoriferæ in aere natitantes a nobis inspirantur; & retinaculum odoris solutum plures particulas dimittit.

862.

862. An animalia ſolo olfactu ſalubritatem, & inſalubritatem alimentorum dignoſcere valent?

Nos non valere hanc diſcere in omnibus differentiam palam eſt, & non eſt verisimile animalia hoc præſtare poſſe, quamvis olfactu polleant: particulæ enim nutrientes, & odoriferæ non ſunt eædem: quædam venenata, & inſalubria omni odore carent: ſæpe eadem hæc ab animalibus avide devorantur.

863. Quid Olfactus cum Guſtu commune habet?

Particulæ ſapidæ ſalinæ volatiles, & oleoſæ in utriſque organis ſimilem exhibent ſenſum; ſed particulæ odoriferæ ex quinta eſſentia vegetantium, raro ſimilem ſaporem, & odorem exhibent. Id quoque commune habent, quod utraque organa nudum attactum particularum exigant ad nervos.

864. An parvitas particularum odoriferarum non poteſt afficere guſtus organum, & magnitudo ſapidorum non poteſt attingere olfactorium?

Non conſtat experimentis, quænam particulæ ex his ſunt majores, aut minores. Sed diverſitas locata eſt in qualitate ſpecifica, quod particulæ odoriferæ aeri miſcibilia ſint, ſed ſapidæ potius uniantur aquoſis: quæ vero particulæ utriuſque ſocietatem admittunt, ſapidæ ſunt, & odoriferæ.

865. Quid in plantis, animalibus, & foſſilibus odorem præbet?

Præcipuum eſt quinta eſſentia, ſed, & ſales, & olea volatilia quoque odorem præbent.

866. An animalia non omnes odores percipiunt uti homines, ſed quoſdam?

Hæc conjectura originem habuit ex non detecto indicio in animalibus varii odoris percepti: ſed ex ſimilitudine organi, & prævalente olfactu judicandum eſt, animalia omnes quoque odores percipere.

867. Cur quædam animalia prævalent olfactu?

Quo ſenſus organum majus, & perfectius natum, eo magis prævalet: hanc majorem perfectionem in naribus canum venaticorum detegunt Anatomici: atque ex indiciis certis experimur canes quædam detegere olfactu, quæ a nobis percipi non poſſunt. Forſan his penetrantior olfactus eſt conceſſus, ut magis valeant ad quærendum victum.

868. An pulveres ſternutatorii non deſtruunt organum olfactus?

Abuſus pulveris Nicotianæ, prava conſuetudine inductus, hoc ſatis probat: nervus enim olfactorius nudus toties irritatus, & leniter corroſus tandem ad olfaciendum redditur inutilis: imo nervus ſæpe validius affectus, tandem a levioribus agitatus, vix præbet indicium.

869. An reſpiratio non requiritur ad olfactum, quia primarius ejus uſus eſt refocillare pulmones, & cor?

Qui pro regula generali adſtruunt unamquamque partem unicum munus præſtare, hoc effutiunt; ſed quoniam unica actione ſæpe multa munera abſolvuntur, hæc perverſa ſententia ſponte cadit.

870. An proceſſus mammillares, vel ventriculi cerebri ſunt olfactus organum?

Si per proceſſus mammillares cerebri intelligant nervum olfactorium, uſque in membrana pituitaria protenſum, hi proceſſus conſtituerent olfactus organum, ſed ventriculi cerebri, quoniam odores non penetrant in cavum encephali, nequeunt eſſe olfactus organum.

871. Quomodo Odorata vires refocillare poſſunt ſi non intrant?

Si vires ſunt debiles ex languidiore motu, odorata acria ſuo blando ſtimulo exagitantia nervum olfactorium, motum eum languidiorem exagitant.

872. Cur odores in omnibus non eundem effectum ſortiuntur?

Si quis ex acrimonia acida laborans fuit debilitatus, odore aceti non refocillabitur: qui per putredinem in debilitatem incidit, eodem recuperabit

vi-

vires, sed a sale alcalino non juvabitur, qui tamen in præcedentibus magnum adfert solamen. Dein Idiosyncrasia, & Temperies varia exigit.

873. Cur validissima odorifera plerumque simul sternutatoria?

Lenia odorifera non sentiuntur a nervo quinti paris in naribus, sed acriora, quæ valent quoque hunc irritare nervum, sternutamentum excitant.

874. Cur sternutatione in evigilantibus redit olfaciendi potentia?

Quibus in somno prægresso multum muci, obtegentis internam narium membranam, collectum, ut odora attingere nequeant hanc membranam, his sternutatione superveniente, qua extruditur ille obtegens mucus, redit olfactus.

875. Unde odoris, vel fœtoris perceptio sine effluviis his in aere?

Quibus hominibus in internis narium, vel finibus hæret putridum ulcus, hoc corruptum olfactorio nervo applicatum, talem fœtorem præbet.

CAPUT IV.

De Morbis Nasi, & Olfactus.

876. QUum nasus, 1. constet partibus communibus, integumentis scilicet, ossibus, cartilaginibus, & vasis, ergo generales harum partium morbi in eo fieri possunt. 2. Habet etiam partes speciales, nempe Pituitariam membranam, & Nervum Olfactorium, unde novum genus morborum formatur. 3. Denique secernit multum muci, transmittit aerem pro respiratione, & exercet Olfactum, unde iterum aliud genus morborum. Sed quoniam nimis copiosum foret, omnes istos recensere morbos: ex multis præcipuos delibabimus, & qui a Chirurgis tractari solent. *Divisio.*

877. Tribus modis vitiatur *Olfactus* 1. Minuitur. 2. Extinguitur, 3. Depravatur: nam olfactus major non censetur inter morbos. Diminutionis, & Exstinctionis, solo gradu differentes, ad sequentes titulos referri possunt. 1. Quæ causæ nervum Olfactorium hebetant (852), quibus addi potest coalitus, vel impletio narium a quocumque tumore. 2. Destructio organi olfactus in fractura (359) præprimis ossiculorum spongiosorum: 3. Nervi olfactorii compressio, aut destructio in encephalo. *Olfactus morbi.*

878. Ex nasi morbis sequentes sunt præcipui 1. Sarcoma. 2. Polypus. 3. Carcinoma. 4. Ozæna. Reliqui autem morbi, ut *Coryza*, *Catarrhus*, *Gutta rosacea*, *pruritus*, *hemorrhagia*, *stillicidium*, *sternutatio*, *fractura*, *contusio*, *vulnus* &c. vel sunt traditi, vel tradendi, vel ad Chirurgiam non pertinent. *Nasi morbi.*

879. Tuberculum rubicundum, ad attactum valde dolens, facile fundens sanguinem, tenui mucosa pellicula tectum, habens figuram fere papillæ mammæ mulieris, lata basi adhærens cartilaginibus narium, *Sarcoma*, vel *Carnosa caruncula narium* dicta, exigit lenem consumtionem per medicamenta *adstringentia leniter corrodentia*, aliquoties de die applicata: si autem his lenioribus non cedit, paulo *fortiora* adhibenda. Cave tamen ne nimis irrites, ob olfactorium, & nervum quinti paris in naribus hærentem. *Sarcoma*

880. Tumor a pedunculo pendulus hærens, in cavo narium, ut interdum instar sacci externe ex naribus pendeat, vel interne per posteriora foramina narium, ut in faucibus conspici possit, suspensus ab osficulo aliquo in cavo narium, vocatur *Polypus*. Tumor hic plerumque mollis, indolens, laxus, instar muci concreti, vel carnis mortuæ: interdum vasa cruenta in eo conspiciuntur. Quandoque vero hæc benigna indoles commutatur in malignitatem, & fit tumor carcinodes admodum dolens & periculosus, majorem minoremve duritiem habens. *Polypus.*

881. Polypus sæpe nascitur post contusionem, & fracturam narium, ab evul- *Causæ.*

evulsione vibrissarum, scalptura frequentiore, abusu ptarmicorum, Catarrho, & coryza diu perseverante.

Quid sit. 882. Ex quibus causis, & traditis signis satis constare videtur, membranam pituitariam secedere ab officulo aliquo in cavo narium plerumque carioso, ut faciat saccum propendentem, vel unicum, vel plures, prout hæc membrana ex una, vel pluribus foveis officulorum detrusa sit, qui sacculi tument humore, in lamella cellulosa hujus membranæ collecto.

Cautelæ. 883. In prognosi, & curatione sequentes regulæ sunt observandæ. 1. Hic hærere membranam multum muci secernentem. 2. Adesse nervum olfactorium, & quinti paris, cujus irritatione fit sternutatio. 3. Multa esse vasa cruenta, quæ aperta non facile possunt comprimi. 4. Officula spongiosa intus hærentia admodum esse inæqualia, & friabilia. 5. Partes omnes patere aeri. 6. In nasum confluere mucum in finibus confectum.

Curatio. 884. Si Polypus nullam malignitatem adjunctam habet, (nam in polypo maligno vetatur omnis operatio Chirurgica) is est auferendus, quod variis modis peragi solet. 1. Secando, vel instrumento apto secante, vel volsella: verum quia operatio fit in loco abscondito, multæ partes admodum sentientes, & vasis cruentis scatentes, circumpositæ sunt, sectio sine periculo institui nequit. 2. Urendo, ut Veteres: verum vix fieri potest sine ustione adjacentium. 3. Extrahendo: Quia vero evulsione simul nimis magna pars membranæ pituitariæ extrahi potest, vel officulum spongiosum, hæc operatio non caret periculo. 4. Optima ergo methodus est aliquoties tangere polypum medicamento *adstringente*, *& leniter corrodente*, simulque talia applicare plumaceolis; si vero non cedit lenioribus, *fortiora* adhibenda, ut polypus accurtetur, & consumatur; cavendum vero ne constent medicamentis sternutationem excitantibus, & ut tangant partem sanam. Quidam suadent prius pertundendum tumorem, ut contentus humor effluat, antequam dicta auxilia applicantur, quæ medendi methodus quoque in quibusdam felicem curationem attulit, 5. si dictis non cedit, & pedunculus non nimis alte in naribus hæret, ligatura artificiose injecta, pedunculus polypi est constringendus per filum tenax, quæ operatio hoc modo instituenda: filum per acum ex plumbo admodum flexili confectam trajectum, immittendum ita nari, ut acus hujus mucro, ab altera parte pedunculi polypi prehendi possit forcipe subtili; & iterum extrahi incurvando acum plumbeam: ita filum per acum trajectum ambit polypi pedunculum. Dein utræque extremitates fili collectæ ita sunt contorquendæ, ut pedunculus polypi a filo interceptus constringatur: illa contorsio sensim magis constringenda, quod per nodum injectum hic fieri non potest, donec livor, & nigredo polypi doceat eum esse suffocatum; relinquendum filum contortum, donec sponte prolabitur polypus, & dein filum. Ad locum separationis applicari potest mel Rosarum cum pauxillo Unguenti Ægyptiaci, donec pars ea fit consolidata.

Quæstiones. 885. Cur operatio Chirurgica non facienda, si polypus sit lividus, niger, & admodum dolens?

Quoniam polypus talis est factus carcinodes, adjacentes partes coinquinans, qui agitatus magis furit, & totus tolli nequit.

886. Quæ convenientia inter polypum, & Procidentiam vaginæ?

In utrisque fit prolongatio membranæ cavitatem aliquam cingentis; utraque sunt loca humida; sed in polypo sæpius adest os carioſum, quare frequentius redditur malignus.

887. An Polypi tentanda abrasio ope fili nodis instructi per nares & fauces dimissi?

Rasio hæc fieri potest, sed potius perscinderet palatum molle, & reliquam membranam narium, quam ut perscinderet pediculum polypi.

Carcinoma. 888. Si Sarcoma, polypus, vel nasi ulcus, cancrosa sunt facta, aut si statim

tim generetur Carcinoma, dolens, malignum, ad quævis medicamenta auctum, ſolis medicamentis *mollibus anodynis* placandum, ne magis furiat, & prorepat, cum corrodentibus tolli non poſſit, unde obtinuit nomen *noli me tangere*.

889. In latiſſima membrana pituitaria per cava narium, & omnes ſinus diſtributa interdum generantur ulcera, quæ ſemper difficilia ſunt curatu, quoniam 1. pus facile ſubſiſtens in ſinibus corrumpitur. 2. Locus difficulter purgari poteſt. 3. Præcipua pars ulceris opportuna medicamenta vetat, 4. magnus humorum ibidem eſt confluxus. 5. Ulcus ſemper aeri aperto eſt exponendum, 6. adjacent oſſicula tenerrima. Si tale ulcus ſimul inficit oſſa, quod hic frequentius fit quam alibi, fœdiſſimum ſpirat odorem, unde tunc vocatur *Ozæna*. *Ulcus ſeu Ozæna.*

890. Generatur utrumque genus ulceris poſt contuſionem, vel fracturam narium; ex abuſu ptarmicorum; evulſione vibriſſarum; in Scorbuto vetuſto; & frequentiſſime ex Lue Venerea, a Catarrho diuturniore; poſt ſarcoma, vel Polypum, & fere ſemper poſt Carcinoma. *Cauſæ.*

891. Si ulcus ſit recens, nullum adhuc fœtorem ſpirans, ſine mala latente cauſa interna, curandum applicatione, & ablutione per lene *adſtringens*, *conſolidans abſtergens*, *antiſepticum*. *Curatio.*

892. Si autem per oſſis cariem nata ſit Ozæna, iiſdem utendum, & quæ magis contra oſſis cariem experta ſunt, ſed ſemper *mitibus antiſepticis*. Interna autem remedia ex Cariei (211) deſcriptione peti poſſunt. Suadent quidam evellere dentem molarem, & pertundere in fovea facta maxillam uſque in antrum Higmorianum ſi hic latitat cauſa, ut educatur humor corruptus: ſed raro hic latet cauſa, & non facile hac methodo curatur.

893. Si ulcus narium, vel Ozæna naſcitur a cauſis generalibus internis, Lue Venerea, ſcorbuto, vel catharro, iiſdem externis curandum ulcus, ſed interna ex propriis iſtius morbi cauſis peti debent.

CAPUT V.

De Guſtu, & Ore.

894. ETiamſi ex origine nervorum hoc loco eſſet tradendus viſus, & oculus, ob magnam autem convenientiam inter Guſtum, & Olfactum, hunc ſenſum, & ejus organum præmittendum eſſe judicavi.

895. Dum in cavo oris, præprimis in apice linguæ, exerceatur particularis ſenſus a rebus linguæ applicatis, qualis nullibi in corpore reliquo obſervari poteſt, hic ſenſus vocatur *Guſtus*, & *Sapor*. Qui excitatur ſi linguæ ſanæ puræ aliquod ſapidum humidum, vel quod inter applicandum humectatur, & apprimatur, ut ad nervi guſtatorii papillas pervenire poſſit. *Guſtus definitio.*

896. Os non ſolum ad deguſtandum natum, ſed, & manducationis, & loquelæ promtiſſimum organum, ex variis componitur partibus, quæ plerumque ſpecialibus titulis ab Anatomicis pertractantur. Quales ſunt *Labia*, *Dentes*, *Gingivæ*, *Palatum*, *Lingua*, *Maxilla utraque*, & humores *ſalivoſi*; & *mucoſi*. Tonſilla autem, & uvula ſolent ad fauces referri. *Oris partes.*

897. Carnoſa margo oris, exterius communibus integumentis tecta, interne epithelio toti ori communi, quod partem etiam rubicundam exterius ore clauſo tamen viſibilem tegit, tectum, vocatur *labium*, ſeu *labrum*, quod in ſuperius, & inferius diſtinguunt, & partem rubram eorum vocant *Prolabia*. Multis, & variis componuntur labia *Muſculis*, ut ad quemcumque motum ſint apta. In ſua ſubſtantia multas habent *glandulas* liquorem ſalivoſum eructantes. Utrumque habet *frenulum* in medio, quo nectitur gingivis inter anteriores dentes inciſorios. *Labia.*

Dentes. 898. Corpora duriſſima in noſtro corpore proxime accedentia ad naturam oſſium, ſed duriora, in utroque margine propriis ſuis foveolis inhærentia, utplurimum poſt nativitatem nata; & ſæpe deinceps renovanda dicuntur *Dentes*, qui ſuis radicibus in foveis maxillarum hærentes, accipiunt arteriam venam, & nervum, ut creſcant, & nutriantur; ſupra foveas aliquo ſpatio etiam teguntur gingivis: ubi gingivas tecti, ibi oſſeam habent naturam, ſed extra gingivas eminens pars lapidea vocatur. Intus cavitatem habent membrana tectam.

Gingivæ. 899. Teguntur dentes uſque ad partem eminentem, atque margines maxillarum ſubſtantia quadam carnoſa ſingulari, ligamentoſa, tenaci, quæ vocatur *Gingivæ*, quæ etiam conducunt vaſa ad dentes nutriendos, & eorum portionem oſſeam muniunt ad aeris attactum.

Palatum. 900. Superior convexa oris pars *Palatum* dictum, anterius firmatum oſſe, ſed poſterius mobile, unde Palatum mobile dictum, valens claudere poſteriora foramina narium, & iterum fauces, pro neceſſitate, componitur membrana mucoſis cryptis, & multis glandulis ſalivoſis inſtructa.

Lingua. 901. In oris cavitate hæret corpus carnoſum, mobile admodum, planum, exterius guſtus organo donatum, anterius liberum, poſterius nexum, quod vocatur *Lingua*, manducationi, deglutitioni, guſtui, & loquelæ inſerviens organum.

Maxillæ. 902. Maxilla ſuperior immobilis, ſed inferior fortiſſimis muſculis attollenda, in ſuis marginibus dentis inſtructæ, cingunt oris ambitum. Inferior maxilla mirabili artificio, cum interpoſita lamina cartilaginea, articulatur.

Oris humor. 903. Triplex genus humoris continuo in os confluit: *Mucoſus* ex cryptis linguæ, & palati; *Roridus* ex extremitatibus vaſorum; *Salivoſus*, ex variis glandulis, extra oris cavitatem locatis, per ductus in os delatus, ut os intus molliter obtegatur, humectetur, & ut inſerviat confectioni alimentorum.

CAPUT VI.

De Guſtu, & Oris Morbis.

Saporis morbi. 904. SI cum alimentis aſſumendis in ore, vel, & ſine iis, alienus percipitur in ore ſapor, is indicat, vel ſalivam eſſe infectam, vel alium morboſum humorem confluere in os. 1. Si ſapor ſit *Amarus*, vel bilis eſt corrupta, vel pinguedo eſt rancida facta, qui ſapor ergo declarat inverſam eſſe ventriculi coctionem. 2. *Salſus* ſapor ex abundantia ſalis marini, & ſæpe ſalis ammoniacalis noſtri corporis oritur, qui poſt morbos putridos natus ſalutem portendit, ſed in chronicis catarrhoſis diuturnitatem: 3. *Urinoſus* in morbis putridis fere ſemper. 4. *Acidus* talem ſpeciem acrimoniæ in corpore prædominantis exhibet. 4. *Dulcis* plerumque ſi ſanguinis ſputum inſtat. Quando vero omnia, quæ aſſumuntur, videntur *Inſipida*, vel lingua eſt obducta ſorditate, aut pellicula, vel ſaponacitas ſalivæ deficit.

Oris morbi. 905. Præter morbos generales, qui etiam varias partes aggrediuntur, Os ſibi quoque particulares habet morbos. Hi vel ſunt 1. Omnibus partibus oris communes, vel (20) Quibuſdam partibus proprii.

Aphthæ. 906. Materia mucoſa, tenax, vel inſtar ſtigmatum, vel pelliculæ integræ, coloris interdum varii, linguam, palatum, imo gingivas quandoque, & labia obſidens, inſtar ſorditatis, vel ſuperficiariii ulcuſculi ſordidi, vocatur a Medicis *Aphthæ*. In graviori malo fauces, œſophagus, ventriculus, & inteſtina ab hac materia obteguntur.

Cauſæ. 907. In infantibus, infirmis, & chronicis morbis oriuntur aphthæ ex muco,

co, vel pituita corrupta per virium defectum ; quando per lambitiva, & collutiones *abstergentes antisepticis* sunt auferendæ. 2. In morbis putridis frequentissime observantur, diu persistunt, & sæpe recidivant. Exigunt tunc *abstergentia*, *antiseptica*, *refrigerantia*. 3. Si autem in morbis acutis a lentore quasi concreto formantur, similia exigunt sed magis *humectantia*.

908. Oscula oris materia aphthosa obsessa impediuntur exhalare, & resorbere, unde omnia assumta videntur insipida; difficilior deglutitio ; siccitas oris ; fastidium ; aggravatio ab assumtis, sæpe lienteria. Diutius hærentes collectos sub crusta humores ad corruptelam disponunt, sic vascula dilatant, & corrodunt, ut fiant ulcera, ptyalismus. Quo color magis ad nigredinem vergit, & quo densiores instar lardi, eo pejores: ut & illæ, quæ frequentissime redeunt. *Effectus.*

909. Si separari incipiunt aphthæ, partim nuditas inducit difficilem deglutitionem, aut singultum, quæ mala prævenienda *mucilaginosis*. Quod si alvus maneat adstricta non deponens *crustas* aphthosas, leni *purgante* intestina sunt depuranda. Si salivatio remanet, *roborantibus* collutionibus oscula dilatata sunt arctanda. Si autem febris intermittens, vel perseverantes, vel sæpe recidivantes fecit aphthas, *febrifugo* prius febris subigenda. *Curatio post aphtharum recessum.*

910. Oris ulcera id speciale habent, quod ob humiditatem, & facile contrahendas sorditates exigant medicamenta *abstergentia adstringentia*. *Oris ulcus.*

911. Oris fœtor si fiat sine ulcere, & qui non fiat ex ventriculo, vel pulmone fœtorem spirante, facile curatur collutione frequente cum *antisepticis*, *abstergentibus*. *Fœtor.*

912. Frequentissime in morbis acutis, & interdum in aliis vix toleranda est oris siccitas, quæ specialia exigit *Humectantia*, nam etiamsi copiosius bibant potiones, vix deglutito potus os iterum est siccum. *Siccitas.*

913. In ore quædam partes speciales, etiam speciales patiuntur morbos. 1. Gingivæ corroduntur, exulcerantur, & laxiores fiunt; qui morbi specialia *antiseptica* exigunt, in forma collutionis, pulveris, vel lavamenti. 2. Interdum ex gingivis excrescit sarcoma seu fungosa, & carnosa excrescentia, quæ *Epulis* vocatur, quæ *antiseptico adstringente*, & leniter *corrodente* est supprimenda. Aut 3. nascitur in gingivis tuberculum inflammatorium, quod dicitur *Parulis*: quod ad citam maturitatem est ducendum, & dein purgandum, atque consolidandum. *Gingivarum morbi.*

914. Dentes in morbis 1. Muco tenaci obtecti, quod notat febris vehementiam, Collutione depurandi. 2. Si vero *nigrescunt* dentes, amiseruntque solitum nitorem, *Dentifricis* sunt depurandi 3. Calculi materies dentibus accrescens, ne depellat gingivas, tollatque nitorem dentium, est quotidie auferenda, & dentes *Dentifriciis* puri servandi. 4. Numero autem abundantes, vel seriem turbantes, sunt evellendi dentes, nisi radicum incurvatio evulsionem inhibeat. 5. Dens corruptus si commode fieri potest est evellendus, ne maxillam inficiat. 6. Vacillans etiam in pueris, dum renovantur dentes, est auferendus, ne novi dentis regularem ordinem turbet, sed in adultis, si dens sit sanus, relinquendus. 7. Dentes *dolentes* ex catarrho non sunt evellendi, sed dolor mitigandus applicato *Topico anodyno*, vel *Vesicatorio*, quod elicit catarrhosum: sed si dens excavatus dolet, evulsio præsens est auxilium; hoc si fieri nequit, vel prohibeatur, compescendus est dolor *Narcotico* indito, vel ustione in cavitate dentis, ut membrana interna privetur sensu. *Dentium morbi.*

915. Sub apice linguæ ad exitum ductus salivalis interdum nascitur tumor, vel benignus, vel malignus, qui vocatur *Ranula*. Hic si sit folliculosus est eximendus, sed si malignus sit, ambientia inficiens relinquendus. *Ranula.*

916. Labia frequentissime contrahunt *fissuras*, quæ in principio *Linimento molli* facile curantur. Glandulæ in labiis induratæ *globulos* faciunt, qui nimis increscentes, ut tumores folliculosi, eximendi. Sed labiorum substantia *Labiorum morbi.*

indurata, & ulceroſa dein facta facit *Cheilocacen*; & quia labia tunc non ſunt obſequioſa, præprimis in eorum angulis *Labroſulcium* faciunt curatu difficile. Labia ex nativitate concreta ſectione ſunt ſeparanda: ſed labia leporina ſpeciali Chirurgica operatione unienda.

Quæſtiones.

917. An Aphthæ infantum, & adultorum poſt morbos acutos eodem modo curandæ?

Quum in infantibus naſcantur aphthæ plerumque ex acido glutinoſo, quod exigit abſtergens alcalinum, & aphthæ acutorum in adultis ex glutinoſo putrefacto, quod abſtergente aceſcente eſt ſolvendum, per ſe patet, in his diverſam eſſe curationem.

918. Cur Aphthæ ſalivoſæ interdum curantur cortice Peruviano, interdum vero non auſcultant?

Quoniam febris intermittens interdum ptyaliſmum ſymptomaticum excitat, tunc cortice exſtincta febre, ceſſat ſalivatio: ſed ſi ptyaliſmus fiat ex colliquatione putrida, per corticis uſum non temperatur.

919. Cur Aphtharum regeneratio mala?

Si ſecedere incipiunt Aphthæ, ſignum eſt in morbis putridis minui putredinem: ſed ſi regerantur: indicium eſt renovari putredinem, qua renovata humores tandem ita ſecedunt a naturali indole, ut tandem omnino inepti fiant ad vitam ſuſtentandam.

920. Cur Aphtharum color niger peſſimus?

Ipſe color nihil facit, ſed quia Aphthæ nigræ ex putredine naſcuntur, & color niger ſummum putredinis gradum declarat, color ille malum indicium præbet.

921. Cur circa finem acutorum poſt copioſiores evacuationes frequentiſime generantur Aphthæ?

Dum per evacuationes copioſiores temperatur vigor morborum acutorum, talis morbus mitiora faciens ſymptomata non ſubegit, & expulſit morbi materiem, ſed permittit virium debilitas materiem commutari in putrilaginem, quæ tunc aphthas producit.

922. An os aphthis obſeſſum frigida, vel tepida colluendum?

Ægri avidiſſime petunt frigidam collutionem, quoniam os eorum admodum calet, ſed frigus hoc ita inſpiſſat humores, contrahit vaſcula relaxata, ut deinceps aphthæ multo difficilius ſeparentur; quare contra voluntatem ægri os liquore tepido eſt colluendum.

923. An materia chyloſa in primis viis contenta aphthas generat?

Quidam ex materia chyloſa deduxerunt aphthas ob ſimilitudinem coloris: ſed, quoniam utplurimum formantur aphthæ dum nihil chyloſi eſt in corpore, fruſtra in hac quæritur aphtharum materia.

924. Cur Lienteria, & ſingultus in aphthis periculoſum?

Plerunque Lienteria generatur, ſi aphthæ obſideant oſcula lacteorum, ut chylus, & reliqui humores abſorberi non poſſint. Atque ſingultus, ſi ſub cruſta aphthoſa generatur acre œſophagum ſtimulans. Quia utræque cauſæ ſunt malæ, & non tollitur morbus, inde periculum augent.

925. Cur Delirium, Anxietas, & Jactatio, in aphthis, malum?

Hæc ſigna declarant, materiem corruptam, quæ in ore format aphthas, etiam ferri ad partes interiores principes, ubi dicta phænomena inferunt, &, quoniam ibi evacuari non poteſt, plerumque mortem infert.

926. Quando purgans exhibendum in aphthis?

Quidam non dubitant in omni tempore aphtharum propinare purgans; ſed, quia purgans non valet auferre aphthas, & ſimul inducit debilitatem, atque derivationem ad interiora, non caret periculo, dare purgans: ſed, quando aphthæ ſunt ſeparatæ, & collectæ dein in inteſtinis, ne ſtagnando corruptelam inferant, conducit tunc leni purgante hanc materiem evacuare,

927.

927. An Cheilocace, & Labrosulcium non sunt morbi distincti?

Etiamsi hi morbi eodem titulo a multis pertractentur, quoniam sæpe conjuncti inveniuntur, a se invicem tamen discrepant: nam Cheilocace est species tumoris, & Labrosulcium species fissuræ.

928. Cur dentes gingivis privati corrumpuntur, & cadunt?

Dentes non solum nutriuntur vasis, per eorum radices ingredientibus, sed etiam vasis gingivarum, quibus abruptis, ut ceteræ partes, communi circulatione privati moriuntur, & tandem emortui a reliquis separantur, & ita excidunt.

929. An Lithodontos permittendus, vel auferendus?

Si dentes vacillantes in adultis concreto calculo utcunque adhuc cohæreant, melius erit, relinquere calculosam materiem, quam eam simul cum dentibus vacillantibus auferre: sed præstantius erit hanc non permittere, depurando dentes, concretionem.

930. Cur stupefacientia cavo dentis indita, vel ustio, non semper curant Odontalgiam.

Si Omnis Odontalgia fieret ab acri humore hærente in dentis cavo, satis certo hæc auxilia curarent Odontalgiam; sed quoniam sæpe etiam generatur ab acrimonia per nervos ad dentes delata, hæc auxilia levare non possunt dolorem.

931. Cur stomachus sæpe laborat in oris fœtore?

Interdum oris nascitur fœtor, si contenta ventriculi corrumpuntur: & vicissim si humoris corruptio in ore sit fœtoris causa, is deglutitus ventriculum in consensum trahit.

CAPUT VII.

De Aure, & Auditu.

932. UT in præcedentibus, ita etiam in hoc sensu, primo est agendum de Organo quod Auditum exercet, priusquam Auditus intelligi potest.

Auris divisio.

933. Tota auris, seu organum auditus, satis commode in has tres partes dividi potest. 1. *Auricula*, quæ complectitur partem extra caput eminentem, cum ejus meatu, quousque aer ambiens partes auris tangit. 2. *Tympanum*, media cavitas auris, quæ recondit ossicula auditus. 3. *Labyrinthus*, seu tota cavitas, per quam distributus jacet nervus Auditorius.

Auriculæ.

934. Auricula tota distinguitur in partem externam, planam, fere semicircularem, extra reliquum caput hærentem: quæ proprie vocatur *Auricula*; & in canalem, intrantem caput, qui vocatur *Meatus auditorius*.

Auriculæ Eminentiæ.

935. Pars superior auriculæ alata vocatur *Pinna*; inferior autem mollis *Lobulus*: Eminentia marginem pinnæ ambiens *Helix*, seu *Capreolus*; altera autem meatui proprior *Anthelix*. Eminentia acuminata ante meatum auditorium versus faciem, plerumque pilis exasperata, vocatur *Hircus*, seu *Tragus*; altera autem posterior, huic eminentiæ veluti opposita, dicitur *Antitragus*.

Cavitates.

936. Auriculæ cavitas inter Helicem, & Anthelicem dicitur *Scapha*; sed inter partem bifurcatam depressa vocatur *Cavitas innominata*: cavitas autem prope introitum meatus auditorii vocatur *Concha externa*.

Usus.

937. Mirabili structura eminentiarum, & cavitatum determinantur radii sonori magis versus meatum auditorium.

Integumenta.

938. Tota auricula externe tegitur epidermide, cute tenui, & exigua tunica cellulosa, in quibus hærent multæ exiguæ glandulæ, & cryptæ, lentum, & olentem humorem secernentes, una ex his major hæret circa tragum versus faciem.

939.

Cartilago. 939. Omnes hæ eminentiæ, & cavitates in ſitu, & figura ſervantur cartilagine quadam flexili, ut eo facilius reflecterentur radii ſonori.

Vaſa. 940. Arteriæ veniunt a carotide externa; venæ ſe exonerant in jugularem externam; nervi proveniunt a nervo acouſtico duro, & a nervo vertebrarum colli, qui intra primam, & ſecundam vertebram emergit; Lymphatica viſui non patent.

Ligamenta. 941. Auriculæ pars poſterior per ligamentum valide firmatur ad os petroſum.

Muſculi. 942. Auriculam externam vario modo tendi ad percipiendum ſonum, ut ciliare ligamentum in oculo ad viſum, veriſimile eſt, ſed paucis hominibus hi muſculi obtemperant voluntati, ut fieri videmus in animalibus. Huic motui Anatomici ſequentes tribuunt muſculos; *Attollentem auriculam*; *Anteriorem auriculæ*; *Retrahentem auriculam*, *Tragicum*; *antithragicum*; *Majorem helicis*; *Minorem helicis*; & *Tranſverſum auriculæ*: horum quidam a multis ob exilitatem non notantur.

Meatus auditorius. 943. Altera pars auriculæ, uſque ad membranam tympani, caput intrans, vocatur *Meatus Auditorius* (934), qui eſt canalis cylindrico-ellipticus, tranſverſe intrans caput, in principio cartilagineus, dein oſſeus, a concha externa incipiens, primo aliquomodo ſurſum, poſtea deorſum, deinceps parum adſcedens, ſed ad finem deſcendendo finitur per membranam tympani, quæ oblique finem ita claudit, ut ad ſuperiorem, & anteriorem partem faciat angulum obtuſum, ſed acutum in parte oppoſita.

Integumenta. 944. Auris externa integumenta ingredientia obtegunt hunc meatum: epidermis abit in epithelium; tunica celluloſa in fibras reticulatas, in quarum aeris multæ ſunt *Glandulæ* flaveſcentem, & amarum humorem ſecernentes, qui vocatur *Cerumen*; atque alium Humorem Mucoſum lenteſcentem. Interna membranæ hujus ſuperficies exiguis *Pilis* eſt ornata.

Membranæ particularis in fœtu. 945. Meatus auditorii interna ſuperficies, & membrana tympani in ea parte qua ad meatum reſpicit, obtegitur quadam pellicula in fœtu, ne a liquore, in quo natat fœtus, afficeretur hæc pars: poſt nativitatem autem exareſcens cum cerumine & aurium ſordibus evacuatur; quare in recens natis nullus in principio auditus. Multis autem animalibus aures ante nativitatem concretæ ſunt.

Membranæ tympani. 946. Finis meatus auditorii clauditur membrana obliqua ad directionem meatus (943); exterius concava; in ambitu, ubi ſuſtentatur ab annulo cartilagineo in os commutando figuram ellipticam deſcribit; conſtat duplici membrana, a meatu Auditorio, & tympano hic juncta, cum interpoſita celluloſa, per quam tranſeunt nervi, & vaſa cruenta, a quibuſdam pro expanſione nervi habita; raro foramine eſt pervia tranſmittente aerem, fumum, vel liquorem, quod foramen vocant *Kivinianum*.

Tympanum. 947. Sub membrana hac altera detegitur cavitas (933. n. 2.), quam *Tympanum*, vel *Concham internam* vocant, figuræ irregularis, & communicans cum ſinuoſitatibus in proceſſu maſtoideo, obtegitur ſpeciali, & ſubtiliſſima membrana vaſculi ſcatente, humorem roridum ſecernentibus.

Chorda Tympani. 948. In cavitate hac, ſub convexa membranæ tympani facie, huic membranæ parallelæ, inter malleum, & incudem, decurrit chorda nervoſa, ex pari quinto, & ſeptimo cerebri proveniens, ita locata, ut motu horum oſſiculorum commoveatur. Hanc vocant *Chordam tympani*.

Vaſa tympani. 949. Tympanum arterias habet a carotide, quæ per ſpeciale foramen tympanum intrat: venas, quæ in unum truncum coalitæ exonerant ſanguinem in diverticulum venæ jugularis: nervos a portione dura nervi auditorii, cujus ramus per aquæ ductum Fallopii huc fertur.

Tubæ Euſtachiana. 950. Inter tympani cavitatem, & fauces eſt communis canalis, quem vocant *Tubam Euſtachinam*, ab utraque parte amplior, in medio anguſtior,

in-

incipiens ex tympano prope membranam tympani, & desinens in fauces pone tonsillas : pars autem respiciens ossea, reliqua cartilaginea ; intus membrana tympano, & faucibus communi tegitur. Præbet liberum transitum aeri, & liquori, inter tympanum, & fauces, nisi extremitas in faucibus deglutiendo claudatur.

951. Ad partem superiorem tympani quidam describunt foraminula irregularia, & numero incerta, quæ transmitterent humorem ex encephalo in cavum tympani, & vicissim. *Foramina singularia.*

952. In cavo tympani versus occiput situ verticali ad membranam tympani detegitur *foramen rotundum*, quod est latum orificium unius schalæ cochleæ, intus transversa clauditur membrana. *Foramen rotundum.*

953. Alterum in parte superiore tympani *foramen* est *Ovale*, membrana etiam tectum, cui insistit stapes, cujus ope moveri potest, claudens viam inter vestibulum labyrinthi, & cavum tympani. *Foramen ovale.*

954. In tympano tria numerantur ossicula, suo periosteo vasculo tecta, ut *Malleus*, cujus manubrium adhæret membranæ tympani, & articulatur per ginglymum cum *Incude*, quod insistit ossi petroso, & altero crure articulatur cum capite *Stapedis* per Arthrodiam : hoc os sua basi insistit membranæ foraminis ovalis, ut motu membranæ tympani, intervenientibus his ossiculis membrana foraminis ovalis commoveri possit. Præterea alia minutissima ossicula inveniuntur, Sesamoidea dicenda, ad hunc motum facilitandum, quæ vocantur *Orbiculare*, *Ovatum*, *Lenticulare*, & *Triangulare* ex figura. *Ossicula auditus.*

955. Ossicula hæc suis propriis moventur musculis, ut possent pro auditus necessitate moveri, membrana tympani, & foraminis ovalis tendi, & relaxari ; numerantur quatuor, *Externus mallei*, *Laxator Tympani*, *Tensor Tympani*, & *Stapedius*. *Musculi interni.*

956. Ultimum sed & præcipuum organi auditus regnum (933. n. 3.) vocatur *Labyrintus*, qui intus cavus in se recipit totum uervum auditorium mollem, hærens in exsculpta cavitate ossis petrosi, sed habet circumnatam crustam propriam, qua distinguitur ab eo osse : intus humore rorido, qui in fœtu rubellus est, madescit. Distinguitur in tres partes ; media vocatur *Vestibulum* ; una extremitas *Cochlea*, altera *Canales semicirculares*. *Labyrinthus.*

957. Media Labyrinthi cavitas, irregularis figuræ, vocatur *Vestibulum* ; ad partem suam inferiorem habet foramen ovale membrana tectum ; quinque aperturas pro canalibus tribus semicircularibus ; & totidem sed minores pro introitu nervi acoustici ; atque unam pro altera scala cochleæ. *Vestibulum Labyrinthi.*

958. Ad partem vestibuli exteriorem inveniuntur tres canales semicirculares, quorum minimus duabus aperturis ellipticis in vestibulum hiat ; sed medius, & maximus, coalitu duarum extremitatum in unam communem aperturam, tribus tantum aperturis hiant in vestibulum. *Canales semicirculares.*

959. In opposito vestibuli latere, versus interiora capitis, vestibulo adhæret *Cochlea*, quæ componitur duobus canalibus semicircularibus conicis, duos cum dimidio gyrum facientibus. Duo canales simul sumpti circulares fere sunt, sed per medium septum distinguuntur in duos canales semicirculares. Ampliſſimi sunt versus vestibulum, sed ab altera parte desinunt in mucronem, ut conus cochleæ in modum inflexus. Cavitates hæ vocantur *Scalæ*. Quarum una sua latissima basi hiat in vestibulum ; altera vero in cavum tympani, ubi format foramen rotundum (952) membrana tectum. *Cochlea.*

960. Inter duas scalas cochleæ septum est, seu lamina triangularis figuræ, & spiraliter cum cochlea inflexa, *Lamina Spiralis* dicta, cujus pars modiolo proxima est ossea, vel cartilaginea : altera, & exterior pars membranosa, non consistens cum parte duriore in eodem plano, ut fibræ nervi auditorii transverse supra hanc laminam tensæ, quæ dicuntur *Chordæ sonoræ* *Lamina spiralis.*

seu

ſeu *Zonæ*, non tangantur a parte membranoſa laminæ ſpiralis, ſed tamquam per homocleon, uti in chordis muſicis ſupra marginem portionis duræ hujus laminæ ſuſpenſæ teneantur.

Nervus auditorius.

961. *Nervus Auditorius durus*, & *mollis*, a medulla prolongata provenientes (754), intrant foramen oſſi petroſo inſculptum, quod dicitur perperam *Aquæ ductus Fallopii*. Hoc foramen terminatur in canalem triplicem exitum habentem. Primus eſt in apicem Cochleæ, cui multi ſurculi portionis mollis ingrediuntur, ut nervus hic diſtribuatur per utramque Scalam Cochleæ, quæ hic admodum friabilis, & multis foraminulis pertuſa. Altera pars hujus canalis conducit nervum acouſticum mollem ad veſtibulum labyrinthi, quod intrat, & præbet nervoſam pulpam, qua tota interna labyrinthi ſuperficies obtegitur. Tertius autem exitus hujus canalis eſt pro tranſitu portionis duræ nervi auditorii; hic canalis flexuram facit, dimiſſo auditorio molli, & deſinit in duos alios canales, quorum unus deſinit iterum in cavum encephali, alter autem deſinit ad baſin cranii inter maſtoidem, & ſtyloidem proceſſum. Nervus hic auditorius durus exiens in modum pedis anſerini expanditur, & ad adjacentes partes diſtribuitur, ſed nullæ fibræ ingrediuntur labyrinthum, ut hic nervus non ſit auditus organum.

Sonus.

962. Ut organum deſcriptum ſenſum auditus excitet, naturaliter eſt movendum per aerem tremulum, qui tremor concitatus eſt a corpore ſonoro. Corpora elaſtica concuſſa, vel aer per rimulam actus, vel vehementer agitatus, hunc motum tremulum in aere producunt, qui cito propagatur æquali velocitate cum vento ſecundo quam adverſo, ſed tunc citius exſtinguitur. Tremor ille alia quoque corpora elaſtica contremiſcere facit, præprimis ſi ſint in harmonia, vel in octavo. Tonus autem profundior magis commovet tonum altiorem, quam viciſſim.

Auditus.

963. Sonus ille in aere concitatus, variis Eminentiis (935) & cavitatibus (936) auriculæ in meatum Auditorium (943) determinatus, commovet membranam tympani (946), a cujus altera parte in tympano eſt ſimilis aer, qui commotus agitat membranam foraminis rotundi (952), ut nervus acouſticus in ſcala cochleæ hac (859) commoveatur, quo fit confuſus auditus: tum vero oſſicula auditus (954) ſuis muſculis (955) ita moderantur, ut etiam minima membranæ tympani commotio propagetur per hæc oſſicula ad membranam foraminis ovalis (953) in veſtibulo labyrinthi, unde tunc totus nervus auditorius, per veſtibulum (957) Canales ſemicirculares (958) & alteram ſcalam Cochleæ (959) diſtributus, hunc tremorem percipiat, & nos audire faciat.

Quæſtiones.

964. Cur ablata auricula hebetior auditus?

Quo plures radii ſonori diriguntur in meatum auditorium, ut moveant membranam tympani, eo vividior auditus, quia vero auricula externa multos radios dirigit in meatum, ut patet per tubam acouſticam, vel manum cavam determinantem hos radios, inde ablata Auricula determinante, multi præterlabuntur radii meatum auditorium, ut fiat obſcurior auditus.

965. Unde tanta ſordium copia in meatu auditorio?

Cerumen non ſolum, ſed & reliquus mucoſus in meatu auditorio ſecretus humor, totus non eſt volatilis, ſed exſiccatum ſpiſſamentum ſordium nomine venit, quæ non raro totum meatum implent.

966. Cur meatus auditorius acuto ſenſu donatus, & pilis ornatus?

Ne

Ne meatus adjutorius permitteret in ſe ſorditates, vel aliena corpora tranſitum radiorum ſonorum impedientia, ſenſus hic & exigui pili tanquam monitores hic locati fuere, ut liberaretur meatus ab alienis.

967. An pulſatione mallei ad membranam tympani concitatur auditus?

Hæc ſententia ex ſtructuræ ignorantia nata fuit, quoniam malleus adhæret ita membranæ tympani, ut inde nulla expectari poſſit pulſatio.

968. An tympani membrana ſolummodo nata, ut arceat introitum ſordium, & aeris frigidi?

Verus ille eſt uſus hujus membranæ, ſed non ſolus; quoniam hujus adminiculo, & intervenientibus officulis exercetur auditus perfectus. (963)

969. Cur infans recens natus auditu caret?

Organum auditus, non aſſuetum percipere ſonum in fœtu, ſi ſtatim afficeretur, intolerabilem auditum faceret, uti experiuntur, quibus ablata ſurditate meatus reſtituitur audiendi potentia. Inde in meatu auditorio aliquamdiu requiritur poſt nativitatem membrana adſcititia (945), atque oppletur labyrinthus liquore rubello. (956)

970. An fruſtra moliuntur preſſione aeris ad baſin cranii, vel ſternutatione, ſi liquor ex encephalo ſit extrudendus?

Sic elevatur cerebri baſis, impleturque encephalum, ut, ſi liquor alicubi hæreat, is extrudatur per quamcumque aperturam, & ſæpe per aures, ut docet obſervatio practica. (951)

971. Qua via ſanguis, ſanies, pus, ex encephalo feruntur ad fauces, & evacuantur?

In capitis contuſione, aliiſque morbis ſæpe experimur morboſos humores reddi excreatu, nulla mihi videtur patula, niſi per foramina ſingularia (951) in tympanum, & inde per tubam Euſtachianam (950) in fauces.

972. Qua via ducitur fumus ore hauſtus, & per aurem emiſſus?

Non omnibus contingit hoc facere experimentum, quibuſdam vero facile, quibus in membrana tympani eſt hiatus Rivinianus (946) nam fumus tranſmiſſus ex faucibus per Tubam Euſtachianam (950) in cavum tympani, inde duci tunc poteſt per aperturam Rivinianam membranæ tympani in meatum auditorium ut exeat.

973. An aer innatus ſupponendus in cavo tympani?

Qui hoc poſuerunt, neſciverunt cavum tympani per Tubam Euſtachianam aerem communem habere cum aere faucium.

974. An Lamina ſpiralis (960) præcipuum auditus organum?

Multa huic ſententiæ obſtant. 1. Corpora triangularia ex harmonia non contremiſcunt. 2. Corpora elaſtica inter partes molles locata non contremiſcunt. 3. Lamina ſpiralis nimis diſtat a foramine ovali, cui conciliatur præcipua contremiſcentia. 4. Corpora contremiſcentia aliis membranis juncta, ut eſt hæc lamina, amittunt tremorem.

975. An Chordæ, vel Zonæ ſonoræ (960) auditus organum?

Veriſimile videtur, quod hæ chordæ, diverſæ longitudinis, & craſſitudinis ſupra laminam ſpinalem in Cochlea tenſæ, a ſono contremiſcant, forſan inde perceptio Toni varii; ſed quia nervus acouſticus non ſolum hic, ſed & per totum labyrinthum eſt diſperſus, non videntur hæ chordæ ſolæ conſtituere auditus organum.

976. An ſonus fertur per foramen Rotundum (952) vel Ovale (953) ad nervum acouſticum?

Utraque foramina ſpeciali membrana ſunt clauſa; ſed foramen rotundum a ſolo aere tympani moveri poteſt, & communicare poteſt nervo in una ſcala cochleæ: foramen autem ovale præterea commoveri etiam poteſt intervenientibus officulis, & communicat cum toto labyrintho.

977. An contremiſcentia Chordæ tympani (948) audire facit?

Quum chorda hæc non habeat nervum ex auditorio molli, cui audiendi potentia eſt data, vix credi poteſt hanc chordam eſſe auditus organum.

978. Cur ſonitus aurium ſæpe in deglutitione?

Quum muſculus Levator palati mollis, ſeu, ut alii vocant; Salpingoſtaphylinus, in deglutitione movetur, hujus origo quia eſt ex Tuba Euſtachiana, ſatis demonſtrat aerem in ea tuba, vel tympano moveri poſſe, ut ita fiat aurium ſonitus.

CAPUT VIII.

De Morbis Aurium, & Auditus.

Diviſio generalis.

979. QUoniam Auris eſt organum, & Auditus eſt functio, duo genera morborum hic concurrunt, quorum quidam referendi ſunt ad aurem ipſam, alii vero ad Auditum. Sæpe iidem ſunt, ſed vario reſpectu pertractantur.

Aurium morbi

980. Aures itidem afficiuntur duobus generibus morborum: 1. Qui ſimiles quoque ſunt in aliis partibus, ſed ex ſtructura, & uſu partis diverſam exigunt curationem: 2. qui auribus proprii ſunt. Ex his delibabimus iſtos, qui a Chirurgis tractari ſolent.

Aliena in meatu auditorio.

981. Aliena in meatu auditorio illapſa, vel in eo genita, ſive viventia ſint, ſive corpuſcula mortua, ſi oculo patent, forcipe, vel alio inſtrumento auriculari apto eximenda: cavendum ne multum lædatur meatus ob exquiſitum ſenſum, & ne protrudatur. Si propter parvitatem eximi nequeunt, auri immittitur bacillus, vel ſtilus linteo caupo obvolutus, quod recipit parum terebinthinæ, cui intricati pulviſculi, vel inſecta adhærentia, eximuntur. Si vero oculis non patent, molli, & tepida *Injectione* auris aliquoties eluenda; ita etiam eluitur ſimul acris humor, ſi intus hæreat. Adjuvatur forti preſſione aeris naribus clauſis, vel & ſternutatione.

Evacuatio per aurem.

982. Poſt parotides, capitis contuſionem, ſuppurationem, dolorem, ſoporem, ſyncopen, vertiginem, in morbis catarrhoſis, ardentibus, febribus continuis, per Aures interdum cum ſummo levamine evacuatur pus, ichor, & alii humores pro morbi materia. Semper autem timorem ſurditatis inferunt, & ſæpe corrodendo magnum inferunt dolorem. Naturale eſt infantibus, & pueris ut aures humorem fundant.

Curatio.

983. Quoniam ſalubris eſt ſæpe talis evacuatio, ea non eſt cohibenda. Si vero humor effluens ſit acrior, meatus auditorius aliquoties eſt eluendus *Lavamento molli*, & auris tegenda *Cataplaſmate molli anodyno*. Si vero materia ſit tenacior, & fœtens, lavamentum magis adſtergens, & antiſepticum adhibendum.

Otalgia.

984. Auris dolor ob ſenſilitatem meatus auditorii, & quia cerebro proxime adjacet, non caret periculo: intolerabilis fere eſt, & non raro ad inſaniam deducit. Quum ex variis naſcatur cauſis, curatio ad iſtas eſt dirigenda. 1. Si ſit *Humor acris catharroſus* dolorem inferens. Auris eluenda *Lavamento molli*, & munienda *fotu anodyno*, dum per *veſicatoria* ſcapulis applicata, vel, & *purgans* datum, materia aliunde derivetur. 2. *Inflammatio* inducit dolorem intolerabilem, qui interdum ſeptimo die necat, niſi præveniatur hemorrhagia, vel puris evacuatione, ſtatim applicanda *fomenta laxantia antiphlogiſtica*, vena ſecanda, & alvus ducenda *purgante antiphlogiſtico*, & in ſummo urgente dolore applicanda *Anodyna*. 3. *Eryſipelas* autem inferens dolorem magis *refrigerantia*, & *adſtringentia* topica exigit: quibus *Narcotica* admiſceri poſſunt ſi dolor urget. 4. Dolor ex *Ulcere* intus latente tollendus *Abſtergentibus conſolidantibus* 5. Dolor relictus poſt eductionem rerum alienarum, vel privatione ſmegmatis, aut ceruminis applicatione, & injectione *oleoſi mollis* lenitur.

985.

985. Si in morbis acutis, phthiſi, maraſmo, & ſumma debilitate fiant aures frigidæ, pellucidæ, inverſæ, pallidæ, denotantes jam incipere ſubſiſtere circulationem, utplurimum mors oſtia pulſat. *Aurium obſervatio in morbis.*

De Morbis Auditus.

986. Auditus, ut aliave functiones, 1. minuitur ſeu aboletur; 2. augetur, ſeu fit intolerabilis; 3. & depravatur.

987. Si homo percipere nequit ſonum, qui ab hominibus ſanis percipi poteſt, ſed tamen ſonum validiorem, talis dicitur laborare *gravi Auditu*, *Baryecoia*, ſeu *Hypocophoſi*. Qui vero ne quidem validiorem ſonum percipere poſſunt, dicuntur *Surditate*, ſeu *Cophoſi* laborare. Interdum vero gravior auditus etiam dicitur Surditas. *Auditus minor, & abolitus.*

988. Quum perfecte audiat homo ſi ſonus in aere concitatus tremorem communicet membranæ tympani, & ſucceſſive propaget ad feneſtram ovalem, ut commoveatur auditorius nervus in Labyrintho; minus autem perfecte ſi commoveat nervum in altera ſcala cochleæ, quæ tegitur membrana feneſtræ rotundæ; igitur omnes cauſæ, quæ minuunt copiam radiorum ſonororum, vel impediunt pro parte, vel integre eorum communicationem cum nervo acouſtico, gravioris auditus, & ſurditatis cauſæ ſunt, quæ commodiſſime ſecundum recenſitas partes enumerari poſſunt. *Horum cauſæ.*

989. Auricula externa (934) ablata, tumens in Trago, vel Cochlea externa, aut coaleſcens, parit gravem auditum minuendo ingreſſum radiorum ſonororum: qui tuba acouſtica, diſcuſſione tumoris, vel artificiali facta ſectione eſt reſtituendus. *Vitio Auriculæ.*

990. Si vero meatus auditorius (943) non tranſmittit radios ſonoros ad membranam tympani, alia fit ſpecies ſurditatis. 1. ſi obturetur meatus a cerumine collecto concreto, ſanguine effuſo, & concreto, pure, ſorditate, rebus alienis immiſſis, ea omnia, ſi fieri poſſit, prudenter extrahenda, converſa aure ad radios ſolares, & dilatata forcipe expanſili: ſi vero obturans nimis profunde hæreat, quod ſæpe fit ex cerumine concreto, injiciendus eſt *liquor mollis abſtergens*, commovenda interim auris, & ſæpe repetenda tepida injectio, donec cerumen concretum exeat: qua ſimplici operatione Agyrtæ arcanum jactantes in liquore injecto, ſibi magnam conciliarunt famam. 2. Anguſtior autem factus tumente membrana a materia catarrhoſa faciens graviorem auditum, applicatione *diſcutientis*, vel ſimilibus conchæ inditis, reſtituitur auditus. Tumores autem inflammatorii folliculoſi, aliaque in meatu auditorio nata tubercula ſuis appropriatis tollenda, ut concilietur liber tranſitus ſoni ad Tympanum. Si aliena tranſverſe ſit nata membrana, hæc oculis patens pertundenda, atque per turundam apertura ſenſim dilatanda. *Vitio meatus auditorii.*

991. Si vero Tympani membrana (946) calloſa, vel *rigida* ſit facta, incurabilem promittit hypochophoſin. *Rupta*, vero, vel ex corroſione, vel ſono validiſſimo, vel vulnere, non ſolum deſtruit oſſiculorum communicationem, verum etiam permittit tympanum impleri cerumine, unde incurabilis perfecta generatur Cophoſis. Si autem *tumidior*, & *immobilior* ſit facta membrana tympani cum pruritu, & calore circa interiora auris, roſionem indicantibus, auris eſt eluenda *molli*, & *leni adſtringente injectione*. *Tumens* autem, & *laxior* membrana graviorem auditum faciens, roboranda *diſcutientibus*; quibus etiam prævenitur ſurditas per intervalla recurrens a materia catarrhoſa. Si his autem non cedat, veſicatoria proximis partibus applicari debent, ut derivetur humor. *Vitio membranæ tympani.*

992. In Tympano (947) multæ poſſunt latitare cauſæ ſurditatem, vel gravem auditum inferentes. Tota enim intus cavitas epithelio tegitur, quod *A Morbis Tympani.*

ſimili modo, ut membrana tympani, & meatus auditorii, tumere poteſt, iiſdem ſignis detegendum, & auxiliis curandum. Poſſunt etiam *Membranæ foraminis ovalis*, & *rotundi* lacerari, & occalleſcere præbentes incurabilem ſurditatem. Sed ſi cavitas ſit plena humoribus, illi per *Tubam Euſtachianam* ſunt exonerandi; ſæpe hic colliguntur, quia tuba illa in faucibus a tumore eſt compreſſa, vel anguſtata: quando illi tumores plerumque pituitoſi *gargariſmatibus*, & *fomentis* ſunt diſcutiendi.

Officulorum. 993. Officula (954) autem luxata, fracta, carie conſumta, intercipientia propagationem tremoris ſonori a membrana tympani ad foramen ovale, incurabilem ſurditatem inferunt.

Muſculorum. 994. Muſculos (955) paraliticos factos, non potentes moderari officula, facile concipimus inferre gravem auditum, ſed ſignis vix valemus eruere, niſi ex analogia paralyſis muſculorum adjacentium viſibilium: quando linimenta, fomenta, & epithemata ex *antyparaliticis* auribus, & temporibus ſunt applicanda.

Labyrinthi. 995. Labyrinthum liquoribus plenum, ut nervus acouſticus in eo locatus tremore agitari non poſſit, perfectam inferre ſurditatem, quæ facit non percipi ſonum corporis elaſtici concuſſi dentibus prehenſi, facile concipitur, ſed difficillime curatur.

Nervi auditorii. 996. Sed nervus auditorius pituita oppreſſus, vel alio incumbente liquore, vel inconſtantem ſurditatem inferre poteſt: qui tollitur *diſcuſſo*, vel evacuato illo humore comprimente.

Oxyecoia. 997. Valens autem audiendi facultas non meretur inter morbos recenſeri: ſed ſi inferat dolorem, & moleſtiam (986, N. 2.) quando dicitur *Oxyecoja*, ad morbos pertinet: obſervatur in multis ægris periculoſe decumbentibus, qui omnium ſenſuum modica affectione nimis commoventur: & in iis, quibus ſubito reſtitutus fuit auditus. Evitatio ſoni, & ſimplex aurium obturatio, ad curandum ſufficiunt.

Paracuſis. 998. Auditus vitiati (986, N. 3.) variæ ſunt ſpecies, quæ omnes ad *Paracuſin* referri poſſunt, ut Echo, Suſurrus, Tinnitus, Bombus, Sonitus, quę omnes ab internis cauſis natæ vix exigunt Chirurgi auxilium, niſi Cerumen meatum auditorium implens hæc mala inferat, cujus curatio tradita eſt. (981)

Quæſtiones. 999. Cur ſurdus natus etiam manet mutus?

Exiſtimarunt nonnulli communem eſſe nervum ad auditum, & loquelam pertinentem, ex cujus obſtructione hæ binæ actiones abolerentur. Sed nervus auditorius mollis nullum dat ſucculum linguæ. Surdi nati ſonum tamen edere poſſunt, ſed inconditum, non vero loqui, niſi arte didicerint. Qui poſtquam loqui potuere fiunt ſurdi, retinent tamen loquendi potentiam. Quare non fit ex nervorum conſenſu: ſed quoniam addiſcimus ex auditu imitari vocem, & ſermonem, qui ſurdus itaque eſt natus, & numquam audivit ſonum, vel ſermonem; hanc actionem imitari nequit.

1000. Cur ſurdi percipiunt ſonum corporis elaſtici dentibus prehenſi?

Si via ſit intercluſa inter aerem ſonorum, & nervum auditorium, in Labyrintho nulla poteſt ope aeris adferri ſoni perceptio: ſed dum partes firmæ tremorem etiam transferunt, hi homines tremorem per continuata oſſa in nervo auditorio percipiunt, modo ille valeat, eo enim deſtructo, ne quidem hac methodo ſonum percipiunt.

1001. Cur in aere nebuloſo gravior auditus?

Duplex hujus phænomeni eſt ratio; aer enim nebuloſus minus transfert radios ſonoros; & laxando organum auditus, iſtud ad percipiendum ſonum ineptius facit.

1002. An ſonitus aurium ab inordinato motu aeris innati in tympano?

Quoniam nullus eſt aer innatus in tympano, utpote aperturam habens per tu-

tubam Euſtachianam, ejus motus inordinatus hujus ſuſurri cauſſa eſſe nequit. Sed ſæpe aures tinniunt ſi meatus eſt obturatus; vel arteriæ in organo auditus ſe validius movent; vel ſi muſculi oſſiculorum inordinate moventur.

1003. An aurium ſonitus in hyſtericis a flatibus?

Aerem aliquo in loco occluſum nullum inſitum habere motum, ut flatum concitare poſſet, iteratis, & firmis experimentis eſt evictum; quare quoque in hoc loco ſonitum edere non poteſt ille aer, niſi a partibus ambientibus agitetur. Sed quoniam Hyſtericæ fibrarum motu inordinato laborant, hic motus, ſi in organo auditus fiat, inſolitum ſonitum concitat.

1004. An ex rupta membrana tympani ſurditas, quia aer frigidus ingreditur tympanum?

Quoniam per tubam Euſtachianam naturaliter aer frigidus in tympano venire poteſt, facile concipitur tympani membranæ rupturam propterea non inferre ſurditatem, ſed ea diſrupta ſimul deſtruitur nexus oſſiculorum, & colligitur etiam cerumen in tympano, quarum cauſa una ſufficit ad inducendam ſurditatem.

1005. An ablata membrana tympani remanere poteſt auditus?

Quidam Auctores contendunt, ſe abſtuliſſe membranam tympani, & remanſiſſe audiendi potentiam, in eadem aure. Credo equidem eos detexiſſe, & abſtuliſſe aliquam membranam, ſed potius pelliculam ex muco concretam, remanente auditu: verum quia videri nequit, num ipſa membrana ſit ſublata, & quia ejus ablatione recenſita mala oriuntur, credere non poſſum, veram membranam tympani eſſe ablatam, ſed deceptos fuiſſe Auctores conſpectu hujus pelliculæ concretæ.

1006. Cur fœtus meatum auditorium particulari membrana habet tectum.

Quamdiu fœtus eſt in utero, ejus meatus auditorius ſenſilis, & membrana tympani non potuiſſent ferre liquoris applicationem qui cingit fœtum: atque in lucem prodiens ſtatim non potuiſſet ferre ſonum: cuncta hæc præveniuntur hac membrana claudente meatum auditorium. Quare multa animalia in lucem prodeunt auribus clauſis.

1007. Unde tam validus dolor in Otalgia?

Otalgia ab inflammatione tumere facit membranam meatus auditorii, quę copioſiſſimis nervis eſt inſtructa, valide expanſa, oſſe ſuffulta, & cerebro proxime adjacens, quæ cauſæ accedentes incrementum doloris faciunt.

1008. Unde ſæpe in angina ſurditas?

Ad perfectum auditum requiritur ut tuba Euſtachiana ſit aperta, partim ut communicatio maneat aeris, partim ut liquor ex cavo tympani exonerari poſſit. Si illa clauditur in faucibus per tumorem, ut ſæpe fit in angina, hæc requiſita tolluntur, & ita infertur ſurditas.

1009. Unde exploſionis validæ perceptio ſi in ſurdis ſponte redeat auditus?

Quibus meatus auditorius cerumine concreto obturatus fuit, eo ſenſim magis ſiccato, & contracto, tandem ab uno latere abrumpitur, quæ ſeparatio cum fiat in meatu auditorio, ſonum exploſionis aſſimilat.

CAPUT IX.

De Oculo, & Viſu.

1010. QUartus ſenſus particularis, & quidem omnium ſubtiliſſimus, præſtantiſſimus, vocatur Viſus: quo ſine attactu dignoſcimus corporum figuras, & colores, modo radiis lucidis illuminentur, qualis perceptio nullo alio organo in nobis concitari poteſt. *Viſus quid ſit.*

1011.

Diviſio. 1011. Hæc actio ut intelligatur, & ut cognoſcantur morbi hanc functionem, vel & ejus organum afficientes; 1. Brevis tradenda eſt Lucis proprietas, quæ viſum excitat. 2. Organum ipſum, quod oculum vocamus, Anatomice eſt contemplandum. 3. Denique demonſtrandum quali modo lucis radii in hoc oculo viſum excitant.

De Luce.

Lucis propagatio. 1012. A puncto quovis lucem diſpergente vix menſurabili velocitate diſperguntur lucis radii ſine colore, ſecundum lineam rectam per medium homogeneum pellucidum.

Separatio in colores. 1013. Hi autem radii tranſeuntes per medium non æque denſum, vel ſecundum corpus opacum, quod omnes radios non æqualiter inflectit, vel infringit, ſeparantur radii in ſeptem colores, qui conſpiciuntur in iride, non omnes æquale ſpatium occupantes, & quidam ex his coloratis radiis magis, alii minus infringuntur.

Propagatio inſtar radiorum ſphæræ. 1014. A punto radiante diſperguntur lucis radii æquali copia, tanquam radii a centro ſpheræ ad circumferentiam: ſi portio concipiatur circumferentiæ illuminata, illi tunc radii deſcribunt conum, vel piramidem, cujus baſis eſt circumferentiæ ſphæræ pars, & mucro ſphæræ centrum.

Tranſeuntes per rimulam. 1015. Radii lucis tranſeuntes per rimulam infringuntur, facientes maculam illuminatam coloratam dictis coloribus conſtantem, majorem quam eſt rimulæ amplitudo, quo rimula eſt anguſtior, eo magis infringuntut radii ad proprium latus, in anguſtiſſima rimula medii radii tandem ſuffocantur.

Reflexio a corpore polito. 1016. Radii incidentes in ſuperficiem politam æqualem eodem angulo reflectuntur cum quo inciderunt, ſine productione coloris: nihil refert quamcumque habet ſuperficies figuram, vel cum quovis angulo incidunt. Unde cognoſcitur reflexio ſupra ſpecula reflectentia convexa, & concava.

A Corpore aſpero. 1017. Si autem corporis ſuperficies admodum ſit inæqualis, nondum vero frangens radios in colores: quæ omnes reddit radios, præbet colorem album; quæ radios ſuffocat, nigrum colorem exhibet. Unde intelligitur, cur parietes albi illuminant magis, & terra nigra plus calet, & facilius accenditur a radiis ſolaribus.

A corpore Colorato. 1018. Radii autem incidentes in corpus quod quoſdam radios reflectit, alios vero ſuffocat; vel tranſeuntes per corpus pellucidum, quoſdam tantum radios tranſmittens, talia corpora dicuntur colorata, etiamſi color non ſit in corpore, ſed in lucis radiis.

Refractio. 1019. Præter radios perpendiculares, omnes radii ex medio leviori denſius intrantes infringuntur verſus perpendiculum: & quo obliquius incidunt, eo major infractio, niſi angulus non ſuperet xv. gradus, quando non intrant. Ex denſiori autem in levius contra.

In ſuperficie convexa. 1020. Radii paralleli, corporis pellucidi ſuperficiem convexam intrantes, fiunt Convergentes. Radii divergentes a puncto radiante venientes, in ſimilem ſuperficiem incidentes, vel colliguntur in uno foco, vel fiunt paralleli, vel minus divergentes, prout punctum radians magis minuſque eſt diſtans.

In ſuperficie concava. 1021. Superficiem autem concavam intrantes radii contrario modo infringuntur: nam paralleli fiunt divergentes: ex puncto radiante extra centrum concavitatis venientes, magis divergentes fiunt: ex centro venientes non infringuntur: intra centrum ex puncto radiante venientes fiunt convergentes.

In ſuperficie plana. 1022. Radii tranſeuntes per corpus pellucidum denſius utramque planam habens ſuperficiem, incidentes infringuntur ad perpendiculum, & dein exeuntes iterum infringuntur a perpendiculo, adeo ut intrantes, & exeuntes radii ſervent eandem directionem.

Concluſio. 1023. Quibus experimentis conſtat figura varia lentium multis modis radios

dios infringi posse: atque infractionem fieri per attractionem radiorum a corpore densiore, non vero per repulsionem.

De Oculo.

Divisio. 1024. Oculi nomen duo genera partium complectitur. 1. Organum ipsum, quod lucis radios recipit, visum excitat, hoc nomine Bulbi venit. 2. Reliquas partes omnes, quæ hunc Bulbum dirigunt, & tutantur.

Bulbus. 1025. Corpus globosum, ad utrumque latus radicis narium unum, fovea ossea receptum, & munitum, fere perfecte sphæricum, nisi quod in parte anteriore cornea dicta $\frac{1}{3}$ parte lineæ sit longior per majorem corneæ convexitatem, cujus axis in homine est circiter XI. linearum, in parte anteriore vario colore insigne vocatur *Bulbus Oculi*, constans partibus firmis, & humoribus, quæ distinctis locis sunt tradendæ.

Adnata tunica. 1026. Remotis palpebris, in ambitu pupillæ conspicitur membrana alba, vasculis multis exilissimis, & nervis ornata, quæ admodum elongari, & accurtari potest sine rugis, circumquaque margini orbitæ osseæ, & epithelio palpebrarum in ambitu nexa, ut oculi bulbus ad quamcumque directionem potuisset moveri, & tamen firmari, quæ vocatur *Adnata*, & *Albuginea Tunica*, vel & *Album oculi*.

Tendinea tunica. 1027. A quibusdam sub albuginea numeratur alia ex tendinibus musculorum nata, quam *Tendineam*, & *Innominatam* appellant: hanc dicunt laminam pellucidam etiam præbere corneæ: sed quoniam laminæ membranosæ nexu intricatissimo sunt cohærentes, hæc admitti, & repudiari potest sententia.

Sclerotica. 1028. Totus oculi bulbus cingitur, formatur, & firmatur membrana satis crassa, & firma, inde *Sclerotica* dicta, quæ constat stamine solido fibroso, arteriis, venis, lymphaticis, & nervis donato, nullibi pellucido, nisi in parte anteriore, quæ pars vocatur cornea. Transmittit Nervum Opticum, & alios, qui Ciliares vocantur, arterias atque venas ad contenta in oculi bulbo: firmat tendines musculorum bulbum moventium. Capsula nervi optici in hanc tunicam evanescit; alii contendunt ex ea formari. Hujus tunicæ durities per impletionem humorum oculorum fit major, quam ex propria substantia habet. Interne præbet fulcimentum ligamento, & processui ciliari.

Cornea. 1029. Pars anterior sclerotícæ pellucida vocatur *Cornea*, cujus paulo major eminentia quam reliquæ sclerotícæ: quam describit segmentum, cujus axis circiter est VII. linearum, dum reliqua pars bulbi sit XI. (1025). Extensa retinetur a subjacente humore aqueo. In animalibus tunicata instar cepæ, sed in homine demonstrari nequit. Non constat inter Anatomicos, num formetur ex sola sclerotica, an vero insuper etiam ab obtegente tunica tendinea (1027) & adnata (1026). Tota pellucida, transmittit radios lucidos ad interiora oculi.

Choroides. 1030. Ad internam concavam superficiem sclerotícæ laxe adhæret tunica admodum vasculosa, *Choroides* dicta, in cujus parte exteriore, Cellulosa dicta, locantur vascula, ne turbetur retinæ perceptio, quæ vascula versus interiorem superficiem locata magis sunt, decurrunt sparso ordine, alia vero exteriora radiatim disperguntur, quam ob rem pars hujus interna nominata fuit *Ruyschiana*. Ubi ingreditur opticus bulbum, parvam aperturam, vix capite aciculæ majorem, habet, per quam intrat medulla nervi optici; tegit totam cavitatem bulbi, usque ad originem Ligamenti ciliaris, a sclerotica. Tota interna Choroidis superficies in homine pigmento nigro obducta est. Hanc nonnulli derivant a pia matre, alii malunt esse membranam particularem ea, vel sclerotica provenientem.

1031.

Arachnoidea tunica.

1031. A quibuſdam inter oculi membranas numeratur illa tenuiſſima, pellucidiſſima, quæ in ſuis cellulis coercet humorem vitreum, & Lentem cryſtallinam, quam ob raritatem vocant *Arachnoideam*, cujus originem deducunt a Choroidea, præprimis ubi formatur ligamentum ciliare.

Ciliare ligamentum.

1032. Ad oculi partem anteriorem in toto ambitu interno tunicæ ſcleroticæ provenit orbicularis quædam membrana muſcularis, in cujus medio eſt apertura a lente impleta. Directio hujus a ſclerotica ad Lentem eſt arcuatim ſupra gibboſam annularem protuberantiam humoris vitrei. Firmiter adhæret ſcleroticæ, vix vero Lenti. Componitur fibris orbicularibus, & centralibus, quæ vero arcuatim incedunt, multis nervis arteriis, & venis ex choroidea provenientibus ornata, & pigmento nigro obducta. Quoniam hoc ligamentum tranſverſe per oculi cavitatem eſt protenſum, & arcuatim ſupra humoris vitrei annulum, in ejus media apertura habens Lentem, conſtrictis centralibus fibris complanatur annulus humoris vitrei, & ita elevatur lens verſus corneam, minuſque urgetur in ambitu lens: ſi vero agant circulares, magis comprimitur lens. Utriſque fibris ſimul agentibus trahitur ſclerotica ad interiora, & ita contenti liquores magis preſſi elevant magiſque convexam faciunt corneam. Ligamenti hujus igitur ope mutari poteſt figura, & ſitus lentis, corneaque magis minuſque fieri convexa, ut bulbus poſſit vario modo mutare focum radiorum lucis incidentium.

Uvea.

1033. Ab eodem ambitu, ſed paulo anterius, tunicæ ſcleroticæ, ubi incipit ligamentum ciliare, alia naſcitur expanſio membranoſa orbicularis *Tunica Uvea* dicta, in medio etiam habens aperturam, quæ vocatur *Pupilla*. Hæc membrana ita eſt ſub cornea prætenſa, ut cavitatem humore aqueo plenam diſtinguat in *Cameram* anteriorem majorem, & poſteriorem minorem. Conſtat fibris centralibus, & quibuſdam orbicularibus, quarum ope apertura media pupilla dicta anguſtari, & ampliari poteſt. Hujus uveæ externa ſuperficies per corneam viſibilis, coloribus variis ornata, vocatur *Iris*. Interna autem ſuperficies atro pigmento obducta, verſus ligamentum ciliare reſpiciens, dicitur *Proceſſus ciliaris*. Fibris centralibus contractis dilatabitur pupilla, ut plures ingredi poſſent radii lucis, veluti in tenebris: ſed contractis orbicularibus fit pupilla anguſtior, quemadmodum in luce clariore.

Retina.

1034. Denique in oculi fundo locata inveniuntur pulpoſa membrana, in fundo oculi craſſiſſima, ſenſim accedens ad originem Ligamenti ciliaris magis extenuata, conſtans duplici lamina, interiore albicante, tenui, fibroſa, pellucida, & vaſculoſa; exterior autem eſt ipſa pulpa nervi optici ita expanſa, vix adhærens choroideæ, ſed in ſitu conſervata, blanda æquali ſuſtentatione humoris vitrei.

Humor vitreus.

1035. In poſteriore hujus bulbi parte *Humor Vitreus* dictus $\frac{2}{3}$ vel $\frac{3}{4}$ partes implens invenitur: qui continetur, & firmatur, ut denſior videatur humore aqueo, cellulis tunicæ Arachnoideæ (1031) In parte poſteriore ſphæricam figuramhabet, qua æqualiter, & blande ſuſtentat retinam: anterius fiſſura magis complanata, tamquam ſegmentum a ſphæra eſſet abſciſſum. Hac in parte ad totum ambitum ſub ligamento ciliari protuberantiam annularem habet; in ejus autem centro eſt fovea, quæ recipit Lentem, ut maneat in certa diſtantia a retina, & varia compreſſione humoris vitrei potuiſſet anterius, & poſterius moveri.

Lens.

1036. In fovea partis anterioris humoris vitrei *Humor Chryſtallinus*, ſeu ex figura *Lens*, hæret, conſtans veluti duobus ſegmentis ſphæricis conjunctis, ut lens ſit ab utraque parte convexa: in multis animalibus ex ſuperimpoſitis lamellis inſtar cepæ componitur, ſed in homine adhuc non eſt detecta ea fabrica: neque vaſa artificioſa injectione impleri potuere. Paulo majorem firmitatem habet quam humor vitreus, cui per exiliſſima vaſcula pellucida cohæret. Credibile eſt fibrillas pellucidas lentis aliquem quoque exercere motum,

tum, ut reddatur convexior, & planior.

1037. Spatium in anteriore bulbi parte sub cornea relictum, implet humor limpidissimus, instar aquæ puræ fluxilis, inde *Humor aqueus* dictus. Minus autem pellucidus in senibus, & recens natis; effusus per aperturam in cornea promte renascitur. Posterius coercetur annulo humoris vitrei ligamento ciliari tecto, & lente crystallina, anterius autem cornea: Per medium hujus humoris aquei expansa hæret uvea, ita ut majus spatium sit inter uveam, & corneam, quod vocatur *Camera anterior*, quam inter uveam, & lentem, quod spatium dicitur *Camera posterior*. *Aqueus humor.*

1038. Tota camera posterior ad posteriorem uveæ, & anteriorem ligamenti faciem, atque etiam margo lentis, quodam pigmento nigro obducta est, quod tenax est in multis animalibus, sed facile ablui potest in homine arteriis secretum, & forsan venis absorbendum: simili quoque pigmento interna bulbi cavitas obtegitur, ut patet ex nigredine pupillæ. Quibusdam autem animalibus hoc pigmentum est coloratum. *Camera antérior, & posterior.* *Pigmentum nigrum.*

1039. Quum oculi humores omnes continuo sint secernendi & deferendi, ne stagnando corrumpantur, omnesque partes vivere, & nutriri debeant, & quædam in oculi bulbo moveri atque in eo exerceri debeat visus excitatio, cunctis generibus vasorum eget oculi bulbus. *Vasa.*

1040. *Nervus opticus* (750), primarium visus organum molli principio ex medulla cerebri, distinctis locis, sub striatis corporibus, proveniens, ex utroque latere unus, ad se invicem accedentes plerumque coalescunt sub infundibulo. Substantia est porosa, quæ vasis est impleta, externe membrana tenui a pia matre proveniente, multis vasis cruentis stipata, cincta. Hi nervi iterum secedentes ingredituri foramina rotunda foveæ osseæ insculpta, cinguntur valido involucro vasis cruentis etiam stipato, a dura matre proveniente. Uterque tunc nervus suum adiens bulbum, non ad fundum, sed aliquomodo ad latus versus nasum, bulbum intrat, & ejus interna medulla, per exiguam aperturam in choroide hic relictam ad cavum bulbi veniens expanditur in membranam retinam (1034), prebens Visus organum. *Nervus opticus.*

1041. Alii autem nervi tenaciores, uti in reliquo corpore ad motum destinati, a pari tertio, & quinto provenientes, orbitam per aliam rimam intrantes, sub oculi bulbo in pinguedine ibidem locata, non longe ab optico conficiunt ganglion, ex quo aliquot furculi nervosi egredientes, multis, & distinctis locis perforant scleroticam, inter hanc, & choroidem decurrentes ubi sunt applanati, quod alibi in nervis non observatur: adeunt ligamentum ciliare, ut id, & uvea in suis fibris spiritus pro motu accipiat. *Oculi nervus Ciliaris.*

1042. Duo genera arteriarum a carotidibus internis provenientia adeunt bulbum. Unum genus intrat foramen rotundum cum optico, sed in quadam particulari fovea huic arteriæ destinata. Hæc utplurimum, datis involucro nervi optici, & scleroticæ ramulis, in VI. vel VII. ramos divisa, perforat totidem locis scleroticam, & distribuitur per Choroidem (1030), in cujus internam superficiem uti in cute, sed exilioribus extremitatibus, eructat liquorem; ubi ad ligamentum ciliare, & uveam pervenerint, miris modis inosculantur, ut in Iride duos circulos conficere videantur. Ex iisdem arteriis ab interna facie ligamenti ciliaris provenientibus, quædam arteriæ lymphaticæ pellucidæ videntur distribui per humorem vitreum, quibus arteriis maxima pars humoris vitrei, & aquosi suppeditari videtur, humorque roridus inter Scleroticam, & Choroidem, atque id nigrum pigmentum (1038). Altera autem arteria, seu potius exigui rami arterioси cum pulpa nervi optici intrant bulbum, inde arteriæ lymphaticæ pellucidæ per Tunicam retinam (1034) distribuuntur; atque ramulus pellucidus inde emissus transit per corpus vitreum donec attingat lentem, ubi radiatim dispositi ramuli pellucidi lentem intrant, quando oculis non amplius assequi possumus. *Arteriæ.*

Hæ arteriæ videntur lenti ſuppeditare liquorem pellucidum, ad vitam, & motum lentis.

Venæ. 1043. Ut eſt cruentarum, & lymphaticarum arteriarum exitus in bulbo, ita eſt initium venarum; omnis enim adductus humor per arterias, eſt revehendus, non ſolum a nutritione reſtans, ſed & proprii oculorum humores: atque ſi quis liquor per opticum adfertur, iiſdem venulis eſt revehendus. Quare venæ abſorbentes hic videntur patentes quam alibi, & venæ hę liquore pellucido turgentes facile pro *aquæ ductibus* Nuckii haberi poſſunt.

Oculi partes externæ. 1044. Quum deſcriptus bulbus viſum exerceat, vario modo moveatur, & externe muniatur, priuſquam intelligi poteſt quomodo lucis radii viſum excitant, oculi partes externæ ſunt tradendæ.

Orbita oſſea. 1045. Totus bulbus, omneſque fere partes, quæ ad oculum referuntur, *a fovea oſſea* quadam recipiuntur, & muniuntur, cujus figura eſt conica, mucrone reſpiciente interius, ejus autem baſis margine firmo munita, externe hæret in facie ſub fronte inter narium radicem & tempora. Formatur fovea hæc variis oſſium lamellis 1. oſſis frontis, 2. multiformis, 3. Jugalis, 4. Maxillaris ſuperioris, 5. toto oſſe plano, 6. oſſe unguis. 7. Mucro foveæ ab altero proceſſu oſſis multiformis. Tota hujus interna ſuperficies tegitur perioſteo, vel pericranio. Omnes hæ lamellæ admodum ſunt tenues. In mucrone hujus foveæ invenitur foramen rotundum, quod tranſmittit nervum opticum: paulo ante inferius eſt alterum foramen, quod vocant lacerum, inferius rotundum, ſed ad latus, & ſuperius in rimam deſinens, per quod in orbitam intrant nervi, & vaſa partibus oculi inſervientia: nervus a quinto pari proveniens ſupra bulbum decurrens iterum exit per foramen in oſſe frontis ſub ſuperciliis, ut diſtribuatur per frontem.

Pinguedo. 1046. Mucro foveæ copioſa, & duriore pinguedine impletur, ſuis cellulis recepta, quæ nervos, vaſa, & muſculos tranſmittit, firmat, fulcit, oculique bulbum ſuſtentat pulvinaris inſtar, ſatis longe a mucrone foveæ retinet, lubricat, & facile moveri permittit ſine attritu.

Muſculi oculorum. 1047. Oculi bulbus in homine movetur ſex muſculis, quibus in animalibus accedit ſeptimus. Ex his ſunt quatuor Recti incipientes a margine foraminis rotundi, ubi opticum nervum tanquam in vagina recondunt: hinc recta via ad bulbum delati, dein convexitate bulbi aliquomodo inflexi, ultra bulbi diametrum deſinunt in latum, brevem, & communem tendinem tunicæ ſcleroticæ adhærentem. Horum conſtrictione ad quamcumque directionem trahitur bulbus, ſed omnibus ſimul conſtrictis ad poſteriora complanatur bulbus, urgenturque humores ut elevent corneam. Nomina acquiſiverunt ex uſu. 1. *Attollens*, ſeu *Superbus*. 2. *Deprimens*, ſeu *Humilis*. 3. *Abducens*, ſeu *Indignatorius*. 4. *Adducens*, ſeu *Bibitorius*.

1048. Reliqui duo ſunt Obliqui. 1. *Obliquus ſuperior*, *Trochlearis* dictus, ex parte ſuperiore mucronis foveæ oſſeæ incipiens, anterius ſupra bulbum latus tendineſcens tranſit per annulum limbo foveæ annexum ſupra canthum majorem, hinc reflexus fertur oblique poſterius ultra diametrum bulbi, ad ejus ſuperiorem partem bulbo affigitur: hujus tractione anterius trahitur hic muſculus ab annulo ad inſertionem quadam vagina. 2. Alter eſt *Obliquus inferior*, *Amatorius* dictus, oritur ex fovea oſſea circa canalem naſalem, hinc oblique deorſum introrſum tendit, & inſeritur parti bulbi exteriori, & poſteriori, inter tendinem muſculi abducentis, & inſertionem nervi optici. Hujus conſtrictione ducitur pupilla oblique ſurſum verſus naſum, & totus bulbus exterius.

Nervus. 1049. Præter Nervum Opticum (1040) & Ciliarem (1041) multi alii nervi per foramen lacerum (1045) ingrediuntur, motui, nutritioni, & vitæ harum partium inſervientes; nam a *pari tertio* tendunt nervi ad muſculum attollentem, deprimentem, adducentem, & obliquum inferiorem.

Ner-

Nervus patheticus tendit in trochlearem : a *pari Quinto* nervi feruntur ad membranas oculorum, glandulam lachrymalem, saccum lachrymalem, & palpebras (1045) : a *Sexto pari* nervus tendit in Abducentem.

Palpebræ.

1050. Anterior bulbi pars tegi potest palpebris duabus in utroque oculo, quæ constant exterius cuticula, & cute tenui plicatili, sub qua tunica cellulosa maxime dilatabilis, interne vero membrana acuto sensu prædita, periosteo, & albugineæ continua ; multis vasculis, atque glandulis exiguis *subpalpebralibus* dictis, humorem tenuem lachrymosum fundentibus. Limbi, seu *Tarsi* palpebrarum firmantur, & extensi retinentur segmentis cartilagineis. Superior palpebra admodum mobilis, inferior vix motum habet. Palpebræ destinatæ sunt ad tegendos, defendendos, humectandos, abstergendos, purgandos, lubricandos oculos, præveniunt exsiccationem, & nimiam frigiditatem bulbi. Connivent in majore luce, & in somno totum bulbum tegere debent.

Palpebrarum musculi.

1051. Elevatur palpebra superior a musculo *Elevatore* dicto, qui ab interiore, posteriore, superiore parte orbitæ, carnoso, & tenui principio ortus, supra attollentem musculum bulbi anterius delatus, tendine lato & tenui inseritur Tarso palpebræ superioris, eamque attollit. Inferior autem palpebra quibusdam fibris muscularibus, ex facie distributis deorsum trahitur. Clauduntur vero, & corrugantur, atque ad oculi bulbum apprimuntur palpebræ a musculo *Orbiculari*, qui principium & finem habet in cantho majore, latus est & planus, habet ovatam figuram, superior pars sub superciliis quidem ad canthum minorem extenditur, inferior pars maximam etiam partem genæ occupat. Quædam aliæ fibræ a cantho majore incipientes, ovato incessu ad canthum minorem venientes se invicem decussant.

Glandulæ Sebaceæ Meibomii.

1052. In limbo, seu tarso palpebrarum inveniuntur glandulæ sebaceæ granulosæ, Meibomianæ dictæ, sub linearum albarum forma, ad extremum tarsorum locata, in foraminula, seu parva excretoria oscula, emittentes humorem. Hæ lineæ, circa medium palpebræ longiores, sunt excretoria collecta dictarum glandularum deponentia materiem instar ceræ liquefactæ, quæ cilia fœdat in somno, oculos glutinat, & lemas facit. Materia hæc prævenit attritum, excoriationem, atque impedit nimis facilem lachrymarum effluxum supra tarsum palpebrarum.

Cilia.

1053. Ex palpebrarum tarsis, seu limbis enascuntur pili rigidi erecti, seriatim nati, qui *Cilia*, & *Cilii* dicuntur : ex suis propriis bulbillis in tarso palpebrarum locatis proveniunt, nobiscum nascuntur, & raro ultra solitam longitudinem excrescunt, ut præscindi debeant ; qui ex tarso palpebræ superioris proveniunt sursum incurvantur, ex inferiore vero palpebra deorsum, ita muniunt oculi bulbum, ut nihil alieni illabi possit.

Supercilia.

1054. Arcus pilosus supra marginem orbitæ osseæ, ex pilis tempora versus respicientibus, cuti crassiori, cui pinguedo copiosior subjacet, ut bene emineat, factus, supra oculum utrumque, *supercilia* dicuntur. Superciliorum partes versus nasum vocant *Caput*, partes ad tempora spectantes *Caudam* ; locum medium inter dicta capita *Glabellam*. Supercilia arcent sordes, & sudores a fronte venientes ne in oculum prolabantur : deorsum tracta oculis umbram præbent in majore luce.

Superciliorum musculi.

1055. Ita constringuntur supercilia a *Corrugatore superciliorum*, qui incipit ab ea ossis frontis parte, qua formatur radix narium, arcuatim sub superciliis procedens, definit in superiorem partem Orbicularis palpebræ, ita in canthum minorem ambit, nectitur cuti interveniente panniculo adiposo. Elevantur vero supercilia a musculo frontali, seu *Levatore superciliorum*, qui est portio Epicranii ; quo musculo constricto simul corrugatur frons.

Anguli oculorum.

1056. Ex concursu palpebrarum duo formantur anguli, qui dicuntur *Canthi* ;

thi; interior verſus naſum vocatur *Canthus major*; oppoſitus autem verſus tempora *Canthus minor*.

Caruncula lachrymalis. 1057. Canthus minor nihil memorabile continet, ſed in cantho majore, apertis palpebris, conſpicitur rubra, oblonga, carnei coloris caruncula, tunica adnata tecta, intus folliculoſa, ſecernens ſmegma paulo ſpiſſius quam ex glandulis Meibomianis, & id per multa exigua foraminula eructantia, atque ex ſingulis quoque parvi enaſcuntur pili. Smegma ſimilem uſum habet ut ſmegma tarſorum.

Semilunaris membrana. 1058. Loco membranæ nictitantis animalium invenitur alia exigua ſemilunaris inter oculi bulbum, & carunculam lachrymalem, confecta ex duplicata tunica adnata, hic collocata in homine, ut converſo oculo ad naſum non occluderentur puncta lachrymalia.

Lachrymalis glandula. 1059. In fovea oſſea oculi ſub cauda ſupercilii ſupra oculi bulbum in loco foveæ magis excavato hæret *glandula lachrymalis*, olim *Innominata* dicta, ex multis glandulis conglomerata, per multa emunctoria eructans liquorem pellucidum, lachrymas dictum quem fert per multa excretoria ad internam palpebræ ſuperficiem decurrentia, & exonerat ad tarſum palpebræ ſuperioris continuo: habet hæc glandula nervum a quinto pari, qui ab indoctis pro excretorio fuit habitus, tegitur hæc glandula multa pinguedine.

Lachrymalia puncta. 1060. In prominentia quadam exigua utriuſque palpebræ, circa caruncularam lachrymalem, ad limbum interiorem tarſi, invenitur in utraque palpebra orificium ductuli, quod interdum conſtringitur, & operitur, recipiens lachrymas, eaſque conducens in ſaccum lachrymalem.

Lachrymalis ſaccus. 1061. A punctis lachrymalibus duobus his incipiunt duo meatus albicantes, quaſi nervi eſſent latiores quam dicta puncta ad latera caruncularæ (1057) pergentes, coeunt in tubum ampliorem, crebris vaſculis cruentis rubeſcentem, qui vocatur *Saccus Lachrymalis*, qui ſaccus munitur oſſea cavitate, oſſi unguis, & proceſſui oſſis maxillaris, qui radicem narium format, inſculpta.

Lachrymalis ductus. 1062. Continuatur hic ſaccus (1061) in lachrymalem ductum, qui vocatur *Canalis naſalis*; hic circa naſi medietatem, ſub oſſe ſpongioſo inferiore, extremo fine aliquantulum contracto, in cavum narium deſinit, in utraque nare unus. In quibuſdam animalibus continuatur ad extrema narium.

Lachrymæ. 1063. Liquor pellucidus, ſubſalſus, mitis, ex glandula lacrymali (1059) & ſubpalpebralibus (1050) ſecretus, deſcendens ſupra anteriorem bulbi partem, quam irrigat, humectat, abſtergit, colligitur intra palpebram interiorem, & bulbum, directione palpebrarum ducitur ad puncta lachrymalia (1060), abſorptus intrat ſaccum lachrymalem (1061), denique tranſiens per canalem naſalem (1062), in naribus evaneſcit, ſeu exſiccatur, vel exſtillat. Si vero oculi irritatione; acrimonia lachrymarum; impetu majore ad caput; reditu ſanguinis ex capite impedito; catarrhoſa materia; morbi metaſtaſi; vel animi pathemaris copioſiores ſecernantur lachrymæ, ſupra tarſum exſtillant, & turbant faciem; quod etiam fit ſi ſmegma tarſorum deficit; vel puncta lachrymalia, aut ſaccus, aut ductus lachrymalis eſt obſtructus.

De viſu.

Viſus. 1064. Tertia, ſeu ultima pars (1011) hujus exigit expoſitionem, quomodo lucis radii pingunt imaginem in oculi fundo, ut excitetur viſus.

Radiorum collectio. 1065. Lucis radii a puncto lucido venientes, divergentes tanquam a mucrone coni, formant baſin (1014) ſupra corneam (1029): hæc quia pellucida eſt, & convexa, tranſmittens radios ex medio leviori in denſius

(1020), facit ex divergentibus radios convergentes, qui forum formant in cavo bulbi, nisi nimis divergentes accedant.

Cornea convexior.

1066. Quum cornea laxior, quam reliqua sclerotica, ab omni pressione, & constrictione bulbi redditur convexior. Hoc fit 1. constrictis omnibus musculis incurvate supra bulbum tendentibus. 2. Compressione palpebrarum supra adnatam tunicam, oculis conniventibus. 3. Contractione forsan fibrarum in sclerotica. 4. Constrictione fibrarum centralium ligamenti, & processus ciliaris, dum simul sustentantur ab orbicularibus. Ita radii ex proximo puncto radiante venientes colliguntur in foco ad oculi fundum.

Plures, & pauciores radii recepti.

1067. Radii nimis obliqui in corneam incidentes non intrant (1019) pupillam, ut & omnes, qui in iridem (1033), vel pigmentum nigrum cameræ posterioris (1038) incidunt. Quo ergo cornea planior, atque pupilla major eo plures radii oculum intrant.

Radiorum in oculo refractio.

1068. Transeuntes radii corneam ab humore aqueo refringuntur ad perpendiculum, & a lente excepti magis urgentur; ut tandem fiant convergentes, formantes ad oculi fundum focum.

Lentis actio.

1069. Cum numerus radiorum a puncto lucido venientium, respondet magnitudini aperturæ iridis, quæ vocatur pupilla, ad plures accipiendos radios, & ad distincte videndum, pupilla erat dilatanda; sed in clariore luce, ut pauciores intrent radii, pupilla erat constringenda (1033)

Lentis actio.

1070. Lens crystallina (1036) duobus modis propriorem, & remotiorem potest formare focum radiorum lucis. Nam 1. planior facta magis distantem focum facit, sed convexior facta propriorem focum (1020): hæc mutatio induci potest propriis fibris lentis (1036); vel constrictione, & relaxatione lineamenti ciliaris (1032) magis minusque comprimente lentem. 2. Accessus, & recessus a retina facit, ut a puncto radiante ex varia distantia focus tamen fiat supra retinam; hoc etiam fit actione ligamenti ciliaris, cujus constrictione complanatur annulus humoris vitrei (1035), & ita anterius truditur fovea, quæ recipit lentem.

Vitrei humoris actio.

1071. Radii per lentem transeuntes, convergentes facti a vitreo humore, recepti (1035) propter fere æqualem cum lente densitatem vix mutantur in directione, sed conceditur spatium, ut transeuntes radii supra oculi fundum in foco colligi possint. Quod experimento confirmatur locato oculo, ablata in posteriore parte sclerotica, in apertura cameræ obscuræ.

Retinæ actio.

1072. Quum in solo oculi fundi pingantur imagines, ubi hæret Retina tunica (1034) quæ est expansio substantiæ pulposæ nervi optici; hæc tunica verum est organum, quod imagines recipit, & sensum visus præbet.

Visus requisita.

1073. Ut ergo fiat Visus, requiritur 1. in cornea, & lente tanta convexitas, & distantia a retina, qua radii pupillam transeuntes, supra retinam colliguntur in foco, adeo ut puncta singula corporis lucidi disperſa ibidem accurate iterum collecta habeantur, quum ante, & post hunc focum confusæ pingantur imagines. 2. Perfecta pelluciditas in cornea tribusque humoribus, ut radii ad retinam venire possint. 3. Talis in oculo mobilitas, ut varia in distantia focus formari possit, quum non omnes incidentes radii æque sint divergentes. 4. Sufficiens in Iride dilatatio, & constrictio, ne plures, paucioresve ingrediantur radii, quam ad visum requiruntur. 5. Tunicæ retinæ mobilitas; quæ pictis in fundo oculi imaginibus moveri possit. 6. Liber itus spirituum per nervum opticum, ut commotio in retina facta ad sensorium deferri possit.

Quæstiones.

1074. Quomodo mutandus est oculi bulbus, ut perfecte videamus corpora in varia distantia?

Experimenta physica in Camera obscura docent, objecta propiora ad majorem projicere distantiam focum, objecta remotiora facere propiorem focum, atque docent, vitra convexa propiorem focum formare; vitra autem pla-

planiora remotiorem focum, ſi objecta ponantur in eadem diſtantia. Ut igitur accurata habeatur imago objectorum in varia diſtantia, vel mutanda eſt lentis convexitas, vel mutanda eſt diſtantia corporis recipientis imaginem a lente. Itaque ut in oculi fundo perfecto pingantur imagines, vel convexitas corneæ, & lentis eſt mutanda, vel bulbus eſt longior faciendus. Quia vero bulbus ad poſteriorem partem pinguedine ſuffultus eſt, & vix aliquam differentiam prominentiæ bulbi in anterioribus obſervamus ad conſpicienda objecta propinqua vel remota: oculi corneæ, & lentis figuræ mutatio hoc bonum præſtare videtur.

1075. An muſculorum actio non poteſt convexiorem, & planiorem facere corneam?

Muſculi bulbum moventes (1047) ad variam directionem quidem vertunt bulbum, ſed ſi omnes ſimul agunt, comprimunt bulbi poſteriorem partem, & quoniam bulbus liquore plenus eſt pars tenuior; & non compreſſa a muſculis, ut eſt cornea, protuberat, & ita convexior redditur, ut propiorem focum faciat.

1076. An Choroidea: vel Retina viſus organum?

Etiamſi ſolo nervo exerceamus ſenſum, nonnulli tamen fuere, qui in tunica choroidea vaſculoſa ſenſuum perceptionem locarunt, quorum argumenta etiamſi aliquam veri ſpeciem præ ſe ferant non exagitemus, quoniam omnia corruunt hoc unice argumento, ſolum nervum ſentire, ex quo formata eſt retina.

1077. Cur myopes utuntur vitris concavis?

In myopia objecta in modica diſtantia locata formant focum in humore vitreo, antequam radii pertingunt retinam, quod fit vel propter nimiam convexitatem lentis, vel corneæ, vel quia lens nimis remota ſit a retina: ut igitur radii lucidi ad longiorem diſtantiam faciant focum, tranſmittendi ſunt per vitrum concavum (1021).

1078. Cur ſenes utuntur vitris convexis?

In ſenibus ſenſim videtur cornea, propter minorem impletionem bulbi, complanari, ut non ſatis fiant convergentes, radii, qui propterea magis convergentes facti per vitrum convexum (1020) ſupra retinam faciunt focum.

1079. An imagines pinguntur ſupra ingreſſum nervi optici?

Experimenta poſiti oculi, poſterius ſclerotica privati, in apertura cameræ obſcuræ, docent, imagines pingi directe in medio fundi, & quoniam nervus opticus (1040) ingreditur bulbum ad latus verſus naſum, imagines pingi nequeunt ſupra optici ingreſſum: neque hoc requiritur, quia ſufficit, ut imagines pingantur ſupra retinam ex pulpa hujus nervi factam.

1080. Cur requiritur Iridis, ſeu pupillæ dilatatio, & conſtrictio?

Experimenta docent, quo plures radii per lentem tranſeunt in camera obſcura, eo vividior imago, & contra: inde quo punctum radians magis eſt illuminatum, quo lens major, & quo propius locatum objectum, eo vividior imago, & viciſſim. Inde, ceteris paribus, dilatatio pupillæ plures radios admittens, vividiorem viſum facit, ſed pupilla conſtricta minus clare videre facit. Hinc fit *Hemeralopia* propter paucitatem radiorum, in quibus pupilla ſatis dilatari nequit: atque *Nyctalopia*, in quibus eſt magna pupillæ dilatatio. Sed quoniam nimiam agitationem ferre non poſſumus in clariore luce venientes, & non ſatis cito pupilla conſtringitur, conniventes facimus oculos, & contrahimus ſupercilia, ut oculo faciamus umbram.

1081. Cur objecta remota minus diſtincte videmus quam proxima?

Quum radii a puncto lucido promanantes minuantur in numero, ut diſtantiarum quadrata (1014), quo ergo propria ſunt locata objecta, modo focum formare poſſint ſupra retinam, eo plures radii ingrediuntur pupillam ad clariorem viſum excitandum: e contra vero in remotioribus ſubjectis,

qua-

quare non solum complanatur in hoc casu cornea ad mutandum focum, sed & dilatatur pupilla ad plures recipiendos radios.

CAPUT X.

De Visus, & Oculorum Morbis.

1082. NUmerus morborum ingens oculos infestantium fecit in pertractatione confusionem, & intellectum difficilem, præprimis quum ex phænomenis multa sint imposita nomina eandem rem indicantia. Ut igitur ordine tradantur sequemur oculi partes firmas, & liquidas, in quibus simul tradentur generales, & speciales functiones læsæ. *Divisio.*

1083. Totus Bulbus (1025) potest 1. mutari in figura: si reddatur ovata longior, generatur *Myopia;* si autem sit brevior a cornea ad fundum generatur *Presbyopia;* qui morbi solis vitris concavis, vel convexis emendari possunt. 2. Si vero nimio incremento pingue linis, aut tumore nato in fovea ossea, aut nimia impletione vasorum, bulbus pellitur extra orbitam, vocatur *Ecpiesmos*. Ab extrudente causa curatio est deducenda. Nimia autem consumtio pinguedinis, & defectus humorum bulbum implentium, faciunt oculi *Marcorem*, & oculos *concavos*. 3. Musculorum autem convulsio, paralysis, aut inæqualis longitudo *Strabismum* facit, machina una apertura pertusa ante oculum gestata emendandum. 4. Si autem oculus deficiat, oculo artificiali locus est implendus. *Morbus Bulbi.*

1084. Quum sclerotica tunica (1028) multis arteriis, & nervis sit ornata, hujus inflammatio, & erysipelas, non solum dolorosam generat *Ophthalmiam*, sed & corneam extra modum tumere facit, ut videatur *Oculus Elephantinus*. Statim per venæ sectionem, & *purgantia antiphlogistica* minuendus est ad oculum impetus; simulque oculis instillare *collyria*, & applicare *epithemata*, & *cataplasmata antiphlogistica:* si vero dolor nimis urget, adhibenda *Anodyna*. *Scletoticæ Inflammatio.*

1085. Cornea tunica (1029) nimis convexa etiam generat *Myopiam;* at planior *Presbyopiam*, solis vitris concavis, vel convexis corrigendam. 2. Amissa autem Pelluciditas, quod vasa pellucida impleantur dilatata magis liquore pellucido obscurum visum facit: quamdiu omnino non est exstincta pelluciditas vocatur *Nebula*: sed vascula non pellucidis humoribus magis impleta pariunt *Albuginem*, seu *Leucoma*: applicatione, & instillatione *Resolventium*, *abstergentium*, & *adstringentium*, ut discutiatur receptus humor, & vascula contrahantur, curandum. 3. *Macula* autem facta ex relicta in cornea cicatrice difficulter elui poterit, ejus tentanda est diminutio leniter *abstergentibus*. 4. Humor tenuis acer parvas faciens *Vesiculas aquosas*, quas *Phlyctænas* vocant, exigit *Adstringentia*: & si ad margines corneæ hærent, acuto instrumento pertundi possunt, & dein similibus adstringentibus curari. 5. Cornea vel Rupta, vel sauciata effundit contentum humorem aqueum, qui brevi tempore renascitur consolidata apertura. Si vero aliquid de Uvea, vel Lente, vel humore Vitreo, promineat, ex figura prominentiæ varia sunt data nomina. Parva emineutia muscæ caput referens *Myocephalon* vocatur. Paulo major eminentia, acino uvæ similis, dicitur *Staphyloma*, seu *Uvatio*. Maxima autem prominentia dicitur *Pomum*, seu *Malum*. Si vero prominens pars est durior, vocatur *Helos*, seu *Clavus*. In omnibus his, indenda, & applicanda *Adstringentia consolidantia* cum artificiali pressione, ut prominentia minuatur, & curetur apertura, utplurimum tamen remanebit cœcitas. Si non cedit his, prudenter est abscindendum. *Corneæ morbi.*

1086. Quum in tunica Choroide (1030) copiosissima sint vasa, horum nimia impletio reddit oculos truces, scintillantes, & protuberantes. Si con- *Choroidis morbi.*

ci-

cipiat Inflammationem, vel Eryſipelas, horrendam *Ophthalmiam*, cum maxima bulbi intumeſcentia, & dolore, parit, in qua ſeveriſſime omnia ſunt facienda, quæ ſuperius (1084) tradita ſunt. Si autem abeat in ſuppurationem, pus colligitur in camera aquei humoris, & generat *Hypopyon*, quod etiam *Proſis* vocatur, ſed perperam *Onyx*. Pus hoc protinus eſt diſſipandum epithematibus, & collyriis *Reſolventibus*, & *Diſcutientibus*, atque modica frictione oculi, & corporis concuſſione: Si vero diſcuti nequit, parva apertura eſt facienda in inferiore corneæ parte, prope tunicam adnatam, quæ emittit pus cum humore aqueo: dein conſolidantibus curanda læſio iis, quæ in Staphylomate (1085) tradita ſunt. Simili modo etiam curatur cruor in bulbo effuſus.

Uveæ morbi. 1087. Uvea multis etiam arteriis in circulo collectis ornata ſimili modo ut choroides *Ophthalmiam*, *Hypopyon* generare poteſt, qui morbi eandem exigunt curationem. Si fibræ orbiculares hujus nimis ſint conſtrictæ, ut habeatur pupilla anguſtior, generatur *Hemeralopia:* fibræ vero centrales nimis conſtrictæ, ut pupilla latior tot recipiat radios, quos retina ferre nequit ſine dolore, generant *Nyctalopiam*. Sed latior relaxatis centralibus fibris Pupilla, cum viſus hebetudine, vocatur *Mydriaſis*, Magna contractio, & dimiſſio in his fibris, ut ampliſſima, & anguſtiſſima poſſit fieri pupilla, facit ut quædam animalia, & nocte, & die videre poſſint.

Aquei humoris morbi. 1088. Humor aqueus (1073) copioſior, cameras, & oculi corneam diſtendens, quod non ſatis abſorbeatur *Hydrophthalmiam* generat, *Diſcutientibus* abigendam. 2. Ejus autem minor ſecretio Oculos concavos, & corrugatos, facit. 3. Hujus perfecta pelluciditas ſi obfuſcari incipit, ac ſi alius humor minus pellucidus humori aqueo eſſet affuſus, recte vocari poteſt *Suffuſio*, ſeu *Hypochymoſis*, quæ nomina utplurimum cum Cataracta confundantur. Inæqualis autem permiſtio humoris minus pellucidi facit *Nebulam*. Humor autem hic in membranulam concretus, plerumque uveæ adhærentem, format ſpeciem *Cataractæ*, quæ uveæ ſi adhæret vix tolli poteſt operatione Chirurgica. Quum vero ex phænomenis impoſita ſint nomina, atque Cornea, aqueus humor, & Lens ſit pellucida, facile hic in aſſignando loco error committi poteſt. Si talis incipiat fieri *Suffuſio*, humoris concreti ſolutio eſt tentanda *reſolventibus*.

Lentis morbi. 1089. Dum lens Cryſtallina (1036) e ſua ſede dimovetur, quod raro fit, niſi poſt operationem cataractæ, ejus locus ab humore vitreo minus ſolido occupatur, facitque *Presbyopiam*, vitro convexo ſuccurrendam. Ejus autem amiſſa pelluciditas frequentiſſima eſt *Cataractæ* cauſa, ut oculi congelati ſectio in his morbis docuit, ſola operatione chirurgica curandæ, cum eo uſque pertingere nequeant vires medicamenti applicati.

Cataractæ operatio. 1090. Si in homine adulto, pone corneam, in nigra pupilla conſpicitur corpus albicans inſtar perlæ coloris, omni pelluciditate carens, permittens pupillæ conſtrictionem, & dilatationem ſi demulcetur oculus, ut conſtet uveæ non adhærere; ægerque ex fortiori bulbi pertractatione quaſi videat ſcintillas, ut conſtet opticum eſſe ſanum; oculus præterea, & totus homo ſanus. Tunc operator ita directe oppoſitus hæreat ægro, ut ſedeat paulo magis elevatus, retento capite ægri immobili a miniſtro, & oculo ægri luci oppoſito: quod ſi in ſiniſtro oculo tollenda eſt cataracta, utatur dextra manu, qua dirigat acum cuſpidatam ad mucronem latiorem, ſiniſtra manu teneat palpebras apertas: ſi vero in oculo dextro operatio eſt facienda, dirigat acum manu ſiniſtra, & dextra teneat palpebras apertas. Monendus tunc æger, ut oculum vertat ad naſum: tunc immittat acum perpendiculariter per tunicam adnatam, & ſcleroticam, ad mediam circiter partem inter iridis ambitum, & canthum minorem. Ut partem oppoſitam bulbi non lædat acus globulo inſtructa eſſe debet, quæ non ultra pollicem diſtat

a cuſ-

a cuspide. Immissa acus dein ita dirigenda, ut cuspis sub cornea appareat, ea tunc tentet Operator deprimere Cataractam, quam ibidem aliquamdiu retineat, dein elevet iterum cuspidem pone corneam. Si tunc simul non adscendat Cataracta, acus extrahi debet; sed si resurgat, iterum est Cataracta deprimenda, donec abscondita maneat. Si vero comperiat membranam esse, ea circum cuspidem est convolvenda, & ita deprimenda: si deprimi nequit, in frustulas est comminuenda, & ita deprimenda. Si nimis adhæreat uveæ, sufficit in Cataracta facere incisuram. Post operationem oculus tegendus *Epithemate* bis, aut ter de die innovando, & instillando *collyrium anodynum*. Æger per septem dies jaceat quietus, caveat ab omni agitatione, & non adspiciat lucem, sensim autem luci est exponendus.

1091. Vitrei humoris abundantia, & defectus similes fere morbos parit, qui in humore aqueo (1088) recensiti sunt. Ejus amissa pelluciditas generat *Glaucoma;* atque coloris mutatio varios in pupilla colores visui exhibet. Qui morbi si non auscultant topicis applicatis, vel medicamentis internis superius citatis (1085, & 1088) non sunt operationibus chirurgicis tentandi. *Vitrei humoris morbi.*

1092. Si Tunica retina (1034) in suis vasculis concipit majorem motum, rubras anguillas, scintillas, coruscationes, & similia conspectui ægri præbet: ejus inflammatio facit valde dolorosam Ophthalmiam internam; Hydatides, vel & alia tubercula multis modis visum mutant, vel exstinguunt. *Retinæ morbi.*

1093. Ipse Nervus Opticus (1040) quum perceptionem visus deferre debeat, sine bulbi læsione visum tamen turbare, exstinguere potest. Illa cæcitatis species, quam *Amaurosin* vocant, in qua nullus est visus cum pupilla latiore, & pellucida, a vitiato hoc nervo oriri solet, qui a materia viscida plerumque compressa in encephalo, vel languidiore motu propellit spiritus, quo obscurationem, vel Amaurosin infert. *Ptarmicis*, *cephalicis*, atque *roborantibus resolventibus*, fronti, & capiti applicatis, interdum curatur. *Nervi optici morbi.*

1094. *Tunica adnata* (1029) non solum a causis internis, sed & quia externe patet, & multis partibus cohæret, variis generibus morborum corripitur. Si enim ex Inflammatione, vel Erysipelate rubedinem contraxerit, eam rubedinem vocant *Ophthalmiam;* quæ si levis admodum sit, dicitur *Taraxis*. Hæc rubedo non fundens lachrymas, sed inducens oculorum siccitatem dicitur *Xerophthalmia*, seu *Lippitudo arida*. Si hæc rubedo simul obtegit corneam, tunc eam vocant *Chemosin*. Interdum tumens ab inflammatione Adnata tunica facit, ut pupilla veluti in fovea sit abscondita. Omnes hæ species eodem modo, iisdem auxiliis curandæ, quæ tradita sunt (1084). *Adnatæ tunicæ morbi.*

1095. Ut Hypopyon (1086. & 1087.) notat puris collectionem sub cornea, ita ex Contusione vel alia quavis læsione si album oculi contineat sanguinem effusum, vocatur *Hypopion*, estque igitur species sugillationis seu ecchymosis. Statim effusus sanguis est *Dirigendus* & *Resolvendus* applicatis topicis: si autem in suppurationem abeat, applicanda & indenda sunt *Emollientia* & *abstergentia*. Quibus auxiliis etiam curantur *vulnera* & *ulcera* oculi. *Hypopion.*

1096. Ex cantho majore utplurimum, raro enim ab alia parte oritur principium, crescere incipit quædam membrana, albicantis vel lardi coloris, album oculi obtegens, interdum vero pupillam vel totam anteriorem bulbi partem quod pejus; si paucis filamentis adhæret, melius, quam si coalescit cum oculi albo, hæc membrana ex figura vocatur *Pterygium* & *Ungula*: si vero sit crassior, multis vasis cruentis stipata ut rubeat, *Panniculis* vocatur. Hujus Pterygii incrementum intercipiendum *Adstringentibus leniter corrodentibus*, quibus etiam præsens sæpe consumitur. Si autem adsit inflammatio aut dolor; aut si cancrosa incipiat fieri, non debet his attingi, sed ut Ophthalmia (1084) tractari. Quando autem medicamentis non cedit, omnisque *Pterygium.*

malignitatis abſit nota, operatione Chirurgica eſt tollendum. Quæ ſit, palpebris remotis & a miniſtro retentis, hamulo acuto tenui laxior pars pterygii prehendenda & tollenda, per partem elevatam trajicienda acus filo ceraceo inſtructa, quo filo attolli poteſt pterygium: moderate ſublatum pterygium ſeparandum phlebotomo vel forfice acutiſſima a ſubjecta cornea & albuginea, ne aliquid adhærens maneat, hoc ſi ob adhæſionem fieri non poſſit, ſatius aliquid adhærens relinquere poſtea conſumendum medicamentis, quam lædere corneam. Cavendum etiam ne ſimul lædatur Caruncula lachrymalis, quia tunc generaretur *Rhyas*. Poſt operationem oculo inſtillandum *Collyrium molle*, & oculus tegendus *epithemate antiphlogiſtico*. Ter vel quater de die innovanda deligatio, ne fiat coaleſcentia.

Aliena illapſa.

1097. Quum adnata tunica ſenſu exquiſitiſſimo ſit donata, non fert ulla aſpera vel acria oculis illapſa, quin magnus concitetur dolor, cum inflammatione ab irritamento. Si illapſum ſit aſperum, oculis patens, eximendum inſtrumento apto, vel ſpongiola humectata & dein expreſſa: ſi autem lateat aſperum, indendus eſt ſub palpebra ſuperiore vel inferiore lapillus Cancri ſiccus, parte plana ad bulbum converſa, hic lachrymas abſorbens ſaturus factus una cum feſtuca vel aſpero adhærente elabi ſolet; ſi prima vice non exit, repeti poteſt immiſſio lapilli; relicta inflammatio ab irritatione *Collyrio molli* compeſcitur facile. Si vero pulvis tenuis vel liquor acris intravit, protinus oculus frequentiſſime eſt abluendus *Collyrio diluente*, donec omne acre ſit ablatum.

Orbytæ oſſeæ morbi.

1098. *Orbita oſſea* (1045.) interne faciens Exoſtoſin, vel Cariem contrahens, multum lædit oculum & viſum, cujus tamen curatio ex oſſium morbis eſt petenda.

Pinguedinis.

1099. *Pinguedo* ut alibi in fovea oſſea corrupta multa anomala in bulbo producit ſymptomata: ejus conſumtio oculos admodum cavos reddit: ſed abundans bulbum extrudens *Proptoſin* facit.

Muſculorum bulbi.

1100. Quando muſculi bulbum moventes (1047) inæqualiter oculum unum vel utrumque trahunt, *Strabiſmus* vocatur. Qui ſi oritur ex nativitate curationem reſpuit; ut & ille qui ex longa conſuetudine acquiſitus fuit in adultis; ſed in pueris directione luminis interdum emendatur: ſi fiat ex Convulſione aut paralyſi hujus, illiuſve muſculi, per generalia Nervina his morbis propria, interne data, & ad loca proxima applicata eſt curandus. Ut & motus inſtabilis & frequens Bulbi, qui *Hippos* vocatur.

Glandulæ lachrymalis.

1101. *Innominata glandula* (1059) ſcrophuloſa, ſcirrhoſa, vel alio modo tumens facta, oculum premit, lædit, extrudit & viſum turbat; fundens copioſiores lachrymas oculos plorantes facit; ſed pauciores ſecernens lachrymas facit oculos ſiccos, ſqualentes. Horum morborum curatio ex glandulæ coguito morbo eſt deducenda.

Palpebrarum.

1102. Quum *Palpebræ* variis componantur partibus (1050) diverſis etiam corripiuntur morbis, quorum præcipuos ſecundum dictas partes delibabimus.

Ancyloblepharon.

1103. Interdum, vel ex nativitate, vel ulcere, vel excoriatione, vel combuſtione, ſæpe poſt variolas, tarſi palpebrarum inter ſe concreſcunt, vel palpebra concreſcit cum ſubjecto bulbo, quod vitium vocatur *Ancyloblepharum*. Aliter ſmegma palpebrarum glutinoſius firmiter cohærere facit palpebras. Quare cavendum in combuſtione, variolis, & ulceribus oculorum, ne palpebræ nimis diu relinquantur clauſæ, & oculi immobiles, ſed oculi ſæpe demulcendi & blande movendi, ſæpeque aperiendæ palpebræ, & inſtillandum *molle Collyrium*. Si vero Concretio ſit facta inter palpebras relinquentes parvam aperturam, in ea immittendum ſpecillum ſulcatum quod ducit mucronem ſcalpelli vel forficis, quo accurate ſecando ſeparantur margines palpebrarum coalitæ. Aut fieri poteſt ſcalpello vel forfice globulo munito. Si vero deficit apertura, illa prius prudenter eſt facienda, dein prædicta me-

tho-

thodo procedendum. Post separationem portio vesicæ vel membranæ leni *linimento* malaxata interponenda, ne iterum concrescant. Si vero palpebræ bulbo adhæreant, tentanda scalpello obtuso a bulbo separatio; hoc si fieri non possit ob firmiorem adhæsionem, sectione facienda separatio, cavendum ne abscindantur orificia ductuum lachrymalium in adversa parte palbebræ superioris; si palpebra simul adhæreat corneæ, frustra suscipietur operatio, cum cicatrix relicta corneam relinquet opacam. Post separationem, sæpe oculus est eluendus dicto collyrio, & interponenda membranula dicto linimento, vel simplici oleo amygdalarum dulcium malaxata, habens figuram semilunarem oculo appropriatam. Si vero glutinis tenacitate tantum cohærent palpebræ, ut sæpe in variolis, Collyrio molli plumaceola recepto tepide applicato lema est malaxanda, & dein removendæ palpebræ, oculus iisdem eluendus, & dein inter palpebras cnm linteo carpto vel quadam membranula, linimentum molle est interponendum, quod glutinationem intercipit.

1104. Palpebrarum tunica cellulosa nimis impleta facit *Emphysema*, quod frequens est post contusionem, omnemque læsionem oculorum, in faciei erysipelate, in Cachecticis, Hydropicis, Catarrhosis, Chlorosi laborantibus, ille tumor diutius manens, tandem ita laxat & tumere facit palpebram superiorem, ut elevari non possit. Talis tumor *Discutiendus roborantibus* topicis, si adsit species œdematis, sed, si adjuncta sit inflammatio vel Erysipelas, *Discutientia refrigerantia* applicanda. Si vero post discussum tumorem nimia remaneat in palpebra cutis *Relaxatio*, quæ oculum obtegit, pars propendens artificiose abscindenda, & plaga per futuram vel emplastro tenaci contrahenda, atque dein ut vulnus palpebræ consolidanda. Eadem curatione quoque tollitur *Phalangosis* species, qua cilia inversa pungunt subjectum bulbum. *Emphysema.*

1105. Si vero ex Musculi Elevatoris (1051) Paralysi palpebra elevari nequit, frustra præcedens operatio Chirurgica instituitur, sed quæ paralysin curant *fronti*, *& capiti applicanda*, atque juvat attrahere *Errhina*. *Paralysis palpebrarum.*

1106. Si in glandulis palpebræ nascatur folliculosus tumor; ejus statim tentanda est *Resolutio* applicatione emplastri, vel unguenti. Si vero non cedat, sectio transversa est facienda, tensa palpebra, supra tumorem, ut totus folliculus eximatur, dein lene *Causticum* imponendum quod originem tollit, dein ut ulcus curandum. *Folliculosus tumor.*

1107. Si tumentes Tarsi palpebrarum ita invertuntur, ut pars interior rubra promineat, turpem generans aspectum, ille morbus vocatur *Ectropion*; ad curationem exigit *Antiseptica adstringentia* in forma linimenti, collyrii & fomenti. *Ectropion.*

1108. Si vero palpebræ superioris pinguendo corruptione consumta sit, vel musculus elevator nimis accurtatus, ut palpebra superior bulbum tegere non possit, cornea primo exsiccatur, & tandem omnem pelluciditatem amittit, talis contractio palpebræ vocatur *Lagophtalmos*. Sectio, ut suadent Chirurgi, cum curatione latæ cicatricis, nihil præstare potest: *fotus molliens* aut *humectans* continuo gestatus forsan aliquid efficiet. *Lagophtalmos.*

1109. *Sarcoma* autem ex palpebra excrescens *Leni Corrodente* est consumendum: sed si non cedit operatione chirurgica, ligando si fieri possit, vel scindendo, est tollendum. *Sarcoma.*

1110. Si adsit Palpebrarum aspretudo, *Trachoma* dicta, pruritus, rubedo, similesque morbi, qui ab acrimonia lachrymarum palpebras tumere & dolere faciunt, *molli Collyrio* palpebræ abluendæ, & inungendæ *linimento oculari*; si obstinate maneat, oculus fovendus *fotu emolliente*. *Trachoma.*

1111. Frequentissime in glandulis Meibonii (1052.) nascuntur folliculosi tumores, qui si habeant magnitudinem hordei, dicuntur *Chrite*, quæ tuber- *Glandularum Meibomii morbi.*

cula ſi non ſatis cito matureſcunt, applicandum eſt *maturans*, dein pus maturum exprimendum, atque ſic cito curatur. Si vero folliculoſus tumor parvus contineat materiem albam, & libere hæreat, dicitur *grando*: ſed ſimilis tumor in Tarſo palpebræ durior & aſperior vocatur *Lithiaſis*. Hi tumores folliculoſi raro ad maturitatem deducuntur, ſed ſi ſponte non excidunt, ſectione facta, ſunt eximendi.

Ciliorum morbi. 1112. Pili in tarſis palpebrarum (1053.) creſcentes raro ſi deficiunt poſtulant opem. Sed ſi invertantur, ut oculum pungant, *Phalangoſis* vocatur; Sed ſi inordinate creſcunt, *Trichiaſis* dicitur; aut duplici ſerie naſcuntur, quam affectionem vocant *Diſtrichiaſin*. Propter oculi irritationem, pilorum lædentium ablationem poſtulant; ſed, quia evulſi, vel abſciſſi renaſcuntur, & oculos non fert corrodens, ſuadent optimi Chirurgi inverſos pilos eſſe evellendos, & locum dein tangere acu candente vel aliquo corroſivo, ope penicilli, ut deſtruatur radix.

Palpebrarum vulnera. 1113. In nulla parte citior quam in palpebris requiritur *Vulneris* labiorum adductio, omnium optime hoc fit *Emplaſtris tenacibus:* & quæ vulneri adhibentur debent eſſe *ſiccantia adſtringentia*, totus oculus tegendus *fotu roborante*.

Palpebrarum ulcera. 1114. Palpebrarum *Ulcera*, ob oculi bulbum adjacentem & facilem intumeſcentiam, ſpecialia auxilia exigunt. Si nimis doleant; adhibenda ſunt *Collyria*, *linimenta* & *fomenta anodyna*. Si præbent materiem nimis glutinoſam, adhibenda ſunt *Abſtergentia*. Sed, ſi effluit humor tenuis acer, *Incraſſantia* ſunt applicanda. Si proſerpunt ulcera & temperari nequeunt *adſtringentibus antiſepticis*, tangenda ſunt quodam *cauſtico*.

Lachrymarum morbi. 1115. Per glandulam innominatam (1059.) major ſecretio lachrymarum ſi fiat, quam ut poſſit a punctis lachrymalibus (1060) recipi, ſupra tarſum palpebræ inferioris continuo ſtillantes lachrymæ faciunt *Epiphoram*. Quæ exigit applicationem *Adſtringentium*, atque derivationem per purgantia & fonticulos. Si vero lachrymæ acriores *Pſorophthalmiam*, ſeu *ſcabioſam prurigi-nem* inferunt, illa ut Trachoma (1110) curanda. Sed lachrymæ pauciores generant *Xeropthalmiam*, quæ *Humectantibus* & *linimento molli* eſt curanda.

Caruncuæ lachrymalis morbi. 1116. Quoniam Caruncula lachrymalis (1057) hæret inter oſcula lachrymas abſorbentia, & prope adjacet os unguis, atque externe viſui patet, morbi hanc carunculam efficientes multi ſunt, & varia acceperunt nomina.

Rhyas. 1117. Nam ſi vitio carunculæ impediatur lachrymarum ingreſſus per punta lachrymalia, quod caruncula hæc ſit ablata operatione pterygii (1096), vel ulcus, vel tumor, comprimat hæc oſcula, lachrymæ ita ſtillantes vocantur *Rhyas*. Si vero tenacitas ſmegmatis viam obſtipat, *abſtergens* ſæpe oculo eſt indendum.

Encanthus. 1118. Si ex Caruncula lachrymali (1057) vel ex ſemilunari membrana (1058) excreſcat fungoſum tuberculum, eum morbum vocant *Encanthidem*. Hæc ſi mitis & benigna, non dolens, ejus tentanda eſt diminutio per *lene adſtringens corrodens*, quo tangendum eſt eminens tuberculum; ſed, ſi non cedat, *fortius* applicandum. Si vero aliquam malignitatis notam habet, abſtinendum.

Anchilops. 1119. Tuberculum circa canthum majorem oculi folliculoſum vel inflammatorium vocant *Anchilopem*. Hoc Tuberculum ſi ſcirrhoſum, *Emplaſtro reſolvente* eſt tegendum: ſed inflammatorium *Emollientia* exigit, ne abeat in abſceſſulum.

Ægilops. 1120. Tuberculum autem diſruptum, externe per eandem, vel novam aperturam fundens pus, ut ſit ulcus apertum, vocatur *Ægilops*. Tunc locus apertus eſt depurandus immittendo *Turundam* ſeu potius Tabellam pyramidalem ex abſtergentibus & conſolidantibus confectam, & locus tegendus emplaſtro vel plumaceolo. Si vero his parfecte depurari nequit, leni *Corrodente* locus eſt depurandus.

1121.

1121. Quando per puncta lachrymalia, vel per novam factam aperturam circa canthum majorem, sponte effluit vel pressione facta extruditur materia purulenta aut ichorosa, atque hoc longo tempore durat, ille morbus vocatur *fistula lachrymalis*. Sæpe generatur ex præcedente Anchilope vel Ægilope: interdum instar ulceris latentis sensim nascitur, præbens post somnum in cantho majore purulentam materiem. Si istud pus simul transit per canalem nasalem, melius est, quam eo canali obstructo. Quod si nova non sit facta apertura, saccus lachrymalis (1061) est eluendus injectione *lavamenti abstergentis*, ope siphunculi, in punctum lachrymale (1060) palpebræ inferioris, ut liquor redeat per alterum punctum lachrymale palpebræ superioris, vel canalem nasalem (1062.); atque spleniis in deligatione comprimendus est saccus lachrymalis. Qua compressione sola quoque curatur saccus lachrymalis aquoso humore turgens, qui morbus vocatur *Hernia Lachrymalis*. Si vero nova sit facta apertura, hæc quia amplior facilis non solum admittit injectionem præcedentem, sed quoque permittit indi *Turundam*. Si his curari nequit, sectio est facienda supra saccum lachrymalem, vel nova facta apertura est *Turunda dilatabili* dilatanda, & tunc iisdem curanda fistula, simulque applicanda *Digestiva*. Quum Caries subsit, indenda, quæ *Cariei sunt propria*, callosaque latera, vel caro luxuriosa excrescens minuenda *leni corrosivo*. His si non obtemperat, os subjectum carioſum urendum stylo per cannulam dimisso, vel applicatione *corrodentis*, probe munito oculo. Dein, ut in præcedentibus dictum, fistula consolidanda. *Fistula lachrymalis.*

1122. Denique non incongruum foret his adjicere duas oculi operationes Chirurgicas, quibus ex oculi bulbo eliciunt sanguinem, nempe Phlebotomiam, & Scarificationem, *Ophthalmosin* dictam, quia a Chirurgis quibusdam maxime celebrantur; sed quia operationes sunt periculosæ, molestæ & doloroſæ, nunquam nisi in gravissimo malo, & si alia non sufficiunt, instituendæ. Atque in eo casu tunc præferenda est Phlebotomia. *Sanguinis missio.*

1123. Cur propinqua & remota, in linea fere recta posita simul distincte videri nequeunt? *Quæstiones.*

Propinqua objecta multo remotiorem a cornea faciunt focum, quam remotiora objecta: & quoniam solummodo distincte possumus videre si focus accurate pingatur supra retinam, non possumus perfecte videre duplicem, vel triplicem focum si faciant objecta. (Conf. 1074).

1124. Cur ex tenebris in lucem veniens, dolentem visum habet: sed ex luce in tenebras veniens, visum obscurum?

In tenebris sensim dilatatur pupilla, si talis tunc oculus exponitur clariori luci, pupilla tam subito non constricta, permittit plures radios intrare oculum, quam quos potest retina ferre sine dolore. Si vero in clariori luce admodum constricta fuit, talis in tenebris veniens paucos admittit radios: sed si ibidem aliquandiu commoratur, dilatatione pupillæ sensim facta, plures recipiens radios melius in tenebris videre potest.

1125. An statim post cataractæ operationem oculus luci exponendus?

Dum cataracta est præsens non adhærens uveæ, quia non agitatur nervus opticus, pupilla sensim redditur latior; atque nervus opticus tam longo tempore non agitatus, evadit mobilior, quod experimur in omnibus nervis sensuum. Si tunc tollitur cataracta, modo simul non turbentur oculi humores, ingredientes radii tunc tangentes retinam doloroſum visum faciunt & oculum irritant: quare in tali operatione, quamprimum fieri potest, oculus est obtegendus, & sensim paulo majori luci exponendus.

1126. An emissione radiorum ex oculis generatur visus?

In hanc alienam sententiam non pauci fuere illapsi, antequam experimenta optica per cameram obscuram contrarium demonstrarunt, putantes non videre, si emissi radii impingerent in objecta. Sed, quoniam radii lucidi

non

non emittuntur ex oculo, ſed ex puncto lucido, tota hæc ſententia ſponte corruit.

1127. An viſus alios inficit?

Ex eadem perverſa theoria emiſſionis radiorum quoque deduxerunt, Lippientes conſpectu in aliis generare Lippitudinem; conſpectu aliquem corripi Variolis; menſtruantes ſolo aſpectu inficere ſpeculum, & centena ejuſdem farinæ. Sed ſi tale quid fiat in rebus mortuis, id eſt exhalationi corporis adſcribendum: idem quoque in viventibus, ſed etiam ex animi pathemate.

1128. An mures, feles, noctuæ, veſpertiliones, cæteraque noctivaga, nocte vident a luce in eorum oculis?

Emiſſionem lucis ex oculis refutavimus. Quod autem nocte melius videant, clare patet ſi intueamur eorum oculos: poſſunt enim multo magis conſtringere, & dilatare pupillam, quam alia animalia, ut dilatando pupillam tot radios recipiant, qui viſum in his excitare valent. Forſan in his nervus opticus a debiliori luce facilius movetur, quam in alios, quod etiam in olfactu obſervavimus.

1129. Cur viſus multiplicatur per vitrum multis planis inſtructum?

Quot ſunt plana in vitro tranſmittente radios; tot quoque in camera obſcura pinguntur imagines ejuſdem objecti: hæ omnes imagines ſupra retinam pictæ referunt toties multiplicata objecta.

1130. Unde muſcarum, floccorum, anguillarum, & rerum aliarum abſentium, viſus?

Quum in viſu percipiamus retinæ agitationem, quæcumque igitur agitant retinam a cauſa interna nobis talia viſui præbent. Frequentiſſime talia, quæ non adſunt, videntur, ſi oculi retina agitatione arteriarum movetur: unde talis viſus in morbis multa præſagit.

1131. An ea diſtincte videri poſſunt, quæ in oculo, ſunt, vel ei proxima?

Ad diſtinctum viſum requiritur pictura foci ſupra retinam, qui focus generari nequit ab iis, quæ in oculo ſunt, vel ei proxima; ſed quoniam intercipiunt quoſdam radios, exhibent maculam obſcuratam, vel faciunt obſcuriorem viſum.

1132. Cur in oculis conniventibus, & humidis videntnr radii ſurſum, & deorſum ex oculo emanantes, quorum ſuperiores primo exſtinguuntur ſi conamur inferioribus aliquid interponere, & viciſſim?

Tarſi palpebrarum humectati nimis, ut in oculis lachrymantibus, & conniventibus, reflectunt radios ex divergentibus in oppoſitam directionem, adeo, ut radii, qui incidiſſent in partem ſuperiorem bulbi, nunc inverſe ferantur in partem inferiorem: hæc reflexio facit viſum emanantium radiorum, & quidem inverſo ordine; quare ſi exſtinguamus apparentes radios ſuperiores, revera exſtinguimus, qui conſpiciuntur in oculo inferiores, & viciſſim exſtinguendo inferiores apparentes, in oculo exſtinguuntur ſuperiores.

1133. Cur Myopes ſeneſcentes ſenſim remotiora videre valent?

Si per ſenectutem ſenſim fiat minor impletio bulbi, atque contractilitas in fibris ſenſim reddatur languidior, quod ſenibus eſt familiare, oculi cornea ita minus diſtenta redditur planior, atque ita generatur focus propior corneæ, ut radii minus divergentes, qui in juventute nimis corneæ propinquum faciebant focum, nunc remotiorem facientes efficiant, ut ſenſim remotiora objecta focum pingere poſſint ſupra retinam ſeneſcentibus.

1134. Cur malum ſignum ſi pupilla non reddat imaginem?

Corpora convexa polita, & poſterius opaca, uti ſunt talia convexa ſpecula, reddunt ſemper intuentis imaginem. Ita etiam noſtra cornea convexa politiſſima. Sed ſi cornea exſiccetur, aut corrugetur, amittit illam poliſturam,

&

& ita non reddit imagines. Quum in morbis tanta corneæ exſiccatio ex peſſima oriatur cauſa, defectus imaginis malum ſignum ſuggerit.

1135. Quomodo aliquis, vi externa lumine privatus, recuperaverit viſum per nares?

Hoc miraculum nobis reliquit Plempius, hominem fuiſſe cujus oculi bulbus contuſione ita erat inverſus, ut pupilla fixa hæreret ad canthum majorem, atque ita per cavum narium acceperit radios lucis. Sed fides ſit penes auctorem.

1136. Cur tota bulbi cavitas pigmento nigro obducta?

Duplex videtur ratio. Prima, ne radii ad latera interna bulbi incidentes reflecterentur, & ita confuſam ſupra retinam pingerent imaginem. Secunda, ut ſuffocati radii ſupra retinam majorem in nervo eo exercerent efficaciam.

LIBER VI.

CAPUT I.

De Integumentis Corporis.

Diviſio. 1137. CORpus humanum externe tegitur. 1. Velamentis communibus, quæ dicuntur *Cuticula*; *Cutis*, *Cellularis membrana*, & *Rete Malpighii*. 2. Partem aliquam tegunt *Panniculus carnoſus*, *Ungues*, *Pili*. Hæc, quia variam habent ſtructuram, diverſiſque corripiuntur morbis, ſeorſim ſunt exponenda.

De Cute.

Cutis definitio. Stamen ſolidum. 1138. Tegmen craſſum, tenax, denſum, coriaceum, flexile, extenſile, & contractile, totum corporis ambitum cingens, exterius epidermide tectum, conſtans *Stamine ſolido* fibroſo vaſculoſo; quæ tamen vaſcula hucuſque nulla arte impleri potuere, admodum intricato nexu cohærente, vocatur Cutis.

Vaſa. 1139. Hoc ſtamen ſolidum tam denſe eſt ſtipatum vaſis circulatoriis, & nervis, ut nullum aſſignari poſſit punctum, quin ejus læſio exhibens dolorem, & effuſionem humoris, atque coloris mutatio in morbis quibuſdam, probet omnibus in punctis adeſſe vaſa, atque nervos.

Arteriæ. 1140. Arteriæ in cutis ſubſtantia ſunt exiles: quæ enim majores inveniuntur, decurrunt ſub cute in celluloſa membrana. Arteriæ in cute primo per anaſtomoſes tradunt venis; præbent arterias lymphaticas, quæ per injectionem eryſipelas, & inflammationem faciunt augmentum rubedinis; maximam partem papillarum formant; adeunt cryptas; exhibent quædam vaſcula exhalantia, quæ fortiori impletione tranſmittunt ceraceam materiem: forſan ultimæ arteriarum extremitates graciliſſime commutantur in fibras ſtaminis ſolidi.

Venæ. 1141. Quoniam arteria ubique ſociam habet venam, venarum, & arteriarum ſimilis eſt diſtrubutio in cute, ut ita omnis per arterias allatus humor reduceretur, niſi qui per poros, vel exhalantia vaſa fuit excuſſus: horum autem Exhalantium loco vena per Abſorbentia recipit applicatos humores: quod conſtat prompta exſiccatione humidi applicati, mercurii, cantharidum, purgantium, & aliorum medicamentorum, & venenorum applicatione, quæ ſimiles fere, ac ſi fuiſſent aſſumpta, ſortiuntur effectus.

Nervi. 1142. Nervi ramoſi ſub cute per Cellularem tunicam decurrentes ſi cutem adeant, ita intricantur ſtamini ſolido (1138), ut eorum curſum non am-

amplius perſequi poſſimus ; ad omnia tamen puncta cutis eos pervenire , conſtat ex ſenſus perceptione. Crediderunt hucuſque, capſulas nervi abire in reticulum Malpighii, & pulpam in papillas cutaneas molles : ſed accuratius examen docuit , ſtamen ſolidum eſſe ſpeciale organum , & papillas conicas formari ex prominentiis hujus ſtaminis ſolidi , per quæ tubercula ſingula , tria , vel quatuor filamenta nervorum diſtribuuntur . Quæ autem papillæ molles fuere habitæ , non ſunt extremitates nervi , ſed materia mucoſa in cryptis concreta. Forſan ex nervis ita in cutim definentibus portio ſucci nervoſi, & ſpirituum inviſibiliter exhalat.

Pupillæ nerveæ. 1143. Cutis papillæ tactum exercentes non ſunt pulpoſæ , ut ſtatuerunt hucuſque , ſed ſunt tubercula conica tenacia ex ſtamine ſolido cutis formata, in quibus ordine diſponuntur exhalantia arteriarum , & abſorbentia venarum, cum quibuſdam fibris nervoſis . Quæ papillæ per impletionem arteriæ eriguntur, copioſiores in apicibus digitorum , & ubi perfectus exercetur tactus, quam alibi. In ſtructura vix differunt a papillis in cavitate oris œſophagi, ventriculi, & inteſtinorum.

Cryptæ. 1144. Ut in cutis ſuperficie eminent papillæ , ita *Cryptæ* , ſeu folliculi , figura ampullæ, in cutis ſubſtantiam deſcendunt, in quibus colligitur materia ſubpinguis , lenteſcens , nigreſcens ad aeris attactum , quæ exprimitur preſſione, & attritu, ſervans cutim flexilem : copioſius collecta, & inſpiſſata hæc materia facit ſorditatem , & furfures cutis ; deficiente autem hac pinguetudine, cutis contrahit fiſſuras, & aſpretudines. Ubi Crypta externe perforat cutim, etiam aperit epidermidem. Non ubique æqualis eſt copia , copioſiſſimæ in parte capillata, naſo, & ubi pars patitur attritum : In lingua patentiſſimæ inveniuntur cryptæ.

Glandulæ miliares. 1145. Præter dictas cryptas hinc inde ſub cute in Celluloſa tunica hærent *Glandulæ miliares* ex figura dictæ , quæ per emiſſariola , cutim tranſeuntia , aliud genus humorum eructant. Qui recenſitas cryptas pro glandulis miliaribus quoque accipiunt, magnum numerum glandularum miliarium ſtatuunt.

Pori Cutanei. 1146. Cutis multis *Poris*, ſeu ſpiraculis pervia, eſt ad emittendos, & recipiendos humores. 1. arteriarum ; 2. venarum ; 3. nervorum ; 4. pilorum tranſeuntium ; 5. emiſſariorum glandularum miliarium ; 6. omnium maximi ſunt pori emiſſaria cryptarum ; 7. forſan ipſa pinguedo tunicæ celluloſæ per poros tranſſudat. Quam ob rem multiplex genus morborum ex differentia humorum, & organorum in cute generari poteſt.

Quæſtiones. 1147. Cur muci abſterſio admodum doloroſa ſub epidermide apparens in parte combuſta ?

Cutis epidermide privata relinquit papillas tactus eminentes nudas , quæ dein obteguntur materia tenaci ſubpingui cryptarum , hanc ſi conamur abſtergere, quum adhæreat nudis nervis, maximum dolorem exhibet.

1148. Quæ differentia inter ſudorem, & perſpirabilem materiem ?

Perſpiratio eſt nobis evacuatio naturalis , ſed ſudor ſemper a violentiore cauſa : quare bonos, & malos ſimul educens humores, inferre ſolet debilitatem. Perſpirabile quoque totum eſt volatile, ſed ſudor , vel ex craſſioribus humoribus elicitus, vel materiem cryptarum ſecum ducens, integre volatilis non eſt, ſed maculam ad corpora polita relinquit.

1149. Cur ſudor æque ex debilitate, quam ex aucto motu generatur?

Motus circulatorius major ita urget extremitates arteriarum in cute deſinentium, ut tranſmittant interdum ſudorem rubellum. Debilitas autem permittens liquationem humorum , & relaxans extremitates exhalantium vaſorum permittit, ut humor tenuis ſub ſudoris forma exeat. Sed tunc obſervatur frigidior , & cuti adhærens , dum a motu majore eſt calidus , & roridus.

1150. Quotuplices humores in eodem cutis loco ſecernuntur ?

Etiam-

Etiamſi ſolus ſudor, & inſenſibilis ex cute exhalans materia, ſpecialia obtinuere nomina, multo tamen plures ex cute exeunt humores. Nam 1. exit ex arteriarum extremis in glanduloſo organo, tenuis exhalans humor. 2. Subtilior forſan adhuc ſuppeditatur a nervis, ex eorum capſulis, & fibrillis, 3. ſpiſſior, & lenteſcens, ex cryptis. 4. Specialis autem humor ex glandulis miliaribus. 5. Ipſa denique pinguedo tunicæ cellularis tranſudat. Conf. 1147.

1151. Quibus viis intrant, & abſorbentur cuti applicata?

Humida cuti applicata imbibi, omnia ſuffragantur experimenta (1141): ſed quoniam non demonſtrant Anatomici principia venarum, & cauſa urgens ad introitum non videtur ſufficiens, abſorptio a multis non admittitur. Verum oſcula lacteorum cum non ſint patentiora, & radicum plantarum viventium pori prompte ex terra humiditatem imbibant, hæc abſorptio principiis venarum in cute denegari nequit.

1152. An fruſtra applicantur externa medicamenta ad curandos internos morbos?

Qui negant abſorptionem, ſimul ſtatuunt propterea internos morbos ſanari non poſſe per applicationem externam: verum non tantum ingreſſus per abſorptionem valet producere applicati effectum; ſed & ratione ſtimuli multa præſtare poteſt applicatum externum.

1153. Quid ſunt vermiculi capitulo nigro donati, qui ex cute interdum exprimuntur?

Materia lenteſcens in cryptis (1144) collecta, ubi tangitur externe per aerem nigredine infecta, truſa per anguſtius orificium folliculi, figuram vermiculi capitulo nigro donati æmulatur, falſo pro vermiculis viventibus a quibuſdam habita.

1154. Cur vaſa exhalantia, & nervorum papillæ juxta ſe locata?

Quum nervus ſiccatus amitteret ſenſum, vaſa exhalantia, humidum continuo præbentia, hanc nervi exſiccationem præveniunt.

1155. Cur ſudor ex omnibus corporis partibus non ejuſdem odoris?

Quoniam ſudor ſecum fert humores a folliculis, & glandulis miliaribus, qui varius eſt in diverſis corporis partibus, hi, cum ſudore elevati, varios odores exhibent.

1156. Unde ſordes, & furfures ſponte naſcuntur?

Humor lenteſcens ex cryptis truſus, quia totus non eſt volatilis, ſed & ſiccatus varios colores præbet: hic in cutis ſuperficie concretus ſordes, & furfures exhibet.

De Cuticula.

Cuticula.

1157. Quæ pellicula tenuiſſima, ſicciſſima, diverſæ craſſitudinis in variis partibus exiliſſimis filamentis cuti ſubjectæ adhærens, & ab ea facile ſeparabilis combuſtione, cauſticis, cantharidibus, & gangræna, vocatur *Cuticula*, vel *Epidermis*. Multo amplior eſt ipſa cute, quam ob rem cuti adhærens formantur ſulci, qui ad apices digitorum ſpiraliter decurrunt, in quibus quoque locantur oſcula exhalantia; ſub plantis pedum, & in volis manuum etiam in fœtu craſſior: nulla adhuc vaſcula in ea ſunt demonſtrata, ſed tamen adſunt, quæ exhibent illa filamenta, quibus cuti adhæret, ex quibus forſan ſtillat liquor in veſiculis combuſtionis collectus. Interna ſuperficies mollior, & multis fovens a papillis cutaneis impreſſis inæqualis facta, atque per abrupta filamenta. Externe parvis veluti ſquamis exaſperata, & duriora tranſeuntibus pilis videtur duram dare vaginulam. Multis poris eſt pertuſa pro exhalantibus, & abſorbentibus vaſis. Ablata regeneratur ſenſim etiam in magna humiditate. Quoniam ſenſu caret, intercipit nudum attactum papillarum, atque impedit nimiam exſiccationem.

De Rete Cutaneo.

Rete Cutaneum. 1158. Inter Cutim, & Cuticulam invenerunt corpus aliquod reticulare, quod ab inventore vocant *Reticulum Malpighii*, multis foraminulis pertusum, natum ab involucris nervorum hic depositis: sed si sedulo hoc examinetur, non est corpus particulare, verum est interna epidermidis superficies, foveis per papillas cutaneas impressis excavata, ut referat reticulum; nam separari nequit ab epidermide. Hac in parte epidermidis locatus est Æthiopum color niger.

De Cellulosa membrana.

Cellulosa tunica. 1159. Inter cutim, & subjectam carnem invenitur tenuis, laxa, cellulosa, admodum dilatabilis membrana, non ubique ejusdem crassitudinis; in obesis crassissima, in macilentis fere evanescens, quæ a Veteribus dicta fuit *Panniculus adiposus*; quæ *Cellularis* vocanda non solum externe cingit musculos, verum etiam descendit inter fibras musculares; multa loca interna implet; partem externam pleuræ, & peritonæi, atque media mesenterii formar; continens pinguedinem in suis cellulis, ibidem ab arterioso sanguine secretam, quæ dein refertur per venas. In hac utplurimum colligitur pus, latex, & aer, dum homo laborat abscessu, hydrope, empneumatosi. Locum præbet pro transitu majorum vasorum; partes permittit facile supra se invicem moveri, implet loca inania aliter, vel inæqualia.

De Pinguedine.

Pinguedo. 1160. In Cellulis dictæ tunicæ colligitur materia liquescens ad ignem, flammam alens, aquæ non miscibilis, nisi interveniente sapone, quæ vocatur *Pinguedo*, firmitatem præcipuam habens a membrana hac: si vero densior fiat, dicitur *Sevum*. Interponitur partibus ad attritum evitandum: præbet flexibilitatem partibus firmis; oculis est fulcimento; loca inæqualia implet; penuriæ tempore suppeditat nutrimentum. Functo munere redit per venas in communem massam circulantem.

De Pilis.

Pili. 1161. Corpuscula gracilia, teretia, flexilia, sensu carentia, ex corpore nostro excrescentia, dicuntur *Pili*. Intus multis canaliculis constantes, ut patet in taleola abscissa. Videntur habere duplicem originem, nempe ex stamine solido cutis, & ex subjecta tunica cellulosa, in qua tanquam ex bulbillo cellulari inhærente excrescunt. Transeuntes per epidermidem capsulam duram ab ea mutuari videntur.

De Unguibus.

Ungues. 1162. Corpuscula autem flexilia, elastica, plana, aliquomodo incurvata, sensu carentia, continuo increscentia, partibus superioribus apicum digitorum accreta, dicuntur Ungues. Videntur eodem modo, ut epidermis nasci ex stamine solido cutis. Externe duriores, quam ad internam superficiem, vel radicem. Papillæ tactus sub iis non hærent erectæ, ut in reliqua cute, sed complanatæ cum ungue excurrunt.

De Tactu.

1163. Si papillæ nerveæ (1143) Cuticula (1157) tectæ, ita per modicam agitationem corporis calidi, vel frigidi, duri, vel mollis, asperi, vel levis, quiescentis, vel moti, afficiuntur, ut Mens eam affectionem percipiat, talis percepta idea vocatur *Tactus*. *Tactus.*

1164. Levis autem hujusmodi attactus cum aliquo motu corporis tangentis, vocatur *Titillatio*. *Titillatio.*

1165. Similis autem vellicatio levis, quæ nos instigat ad scalpendum, vocatur *Pruritus*. *Pruritus.*

1166. Fortior autem nervorum affectio, quæ minatur integram spirituum transfluentium suppressionem (813) atque destructionem partis, vocatur *Dolor*. *Dolor.*

1167. An dantur vasa adiposa pinguedinem adferentia, & deferentia? *Quæstiones.*

Quod pinguedo adferatur, & deferatur per vasa, id certum est, sed sunt vasa communia circulatoria, arteriosa, & venosa, minime vero particularia, solam pinguedinem ferentia.

1168. An pinguedo est materia cruda?

Omnis humor dicitur crudus, qui non satis actione vitæ ita est commutatus, ut humoribus bonis nostris sit similis. Talis autem cruditas in pinguedine statui nequit; formata enim est ex assumptis alimentis, ita actione vitæ commutatis, ut pinguedinem exhibeat, quæ ad suas functiones peragendas est aptissima.

1169. An pinguedo ad temperandam acrimoniam humorum?

Verum est, pinguedinem obvolvendo acre temperare; sed, quia in corpore sano nulla est acrimonia, &, quod circulatione continuata est acre factum, per emunctoria reddita, nullius esset usus in sanitate. In morbis autem nulla vehementior generatur acrimonia, quam ex pinguedine corrupta. Quam ob rem non recte statuitur, pinguedinem nobis datam esse ad acrimoniam temperandam.

1170. An pinguedo functo munere, omnis immutata redit, vel exit, vel de novo præparatur?

Si sequamur analogiam reliquorum humorum, statuendum est, pinguedinem inserviendo aliquomodo mutari, & ita deponere portionem aliquam inutilem factam, sed reliquam partem iterum cum ceteris humoribus præparari, ut iterum servire possit.

1171. Cur sensus obtusior si cuticula in callum conversa est?

Si epidermis in callum convertitur, multo crassior est, quam antea, & quia omni sensu caret, atque major crassitudo interponitur inter corpus tangendum, & papillas tactus, id applicatum sentiri potest.

1172. Cur sub unguibus, & ad radices eorum acutissimus dolor, dum tamen apices sine dolore præsecari possunt?

In ipsis unguibus nullus est nervus, aut sensus: aut si nervus fuit in unguibus, iis in tantam duritiem conversus omnem sentiendi facultatem amisit, ut sine perceptione præscindi possit. Sed quoniam ad radices, & sub unguibus copiosissimi sunt nervi unguibus adhærentes, horum attactus admodum doloroſus est.

1173. Cur sensus tactus in omnibus animalibus?

Quoniam tactus indicat, num quædam in corpore pars lædatur, is præcipuus est ad evitandum interitum; sed reliqui sensus magis sunt ad bene vivendum, unde unus, vel alter ex his in animalibus imperfectis non invenitur.

1174. An sensus in partibus per suas membranas?

Ipſum ſtamen ſolidum membranarum, atque vaſa circulatoria in iis, omni ſenſu carent, & ſenſum exercent nervis per earum ſubſtantiam diſperſis, quare in partibus reliquis ſenſum præbere nequit. (Conf. 43.)

1175. Cur apicibus digitorum accuratior tactus, quam partibus aliis?

In apicibus digitorum plures papillæ nervorum deteguntur, quam alibi, & hæ partes, conſuetæ exercere tactum, multo perfectiorem ſenſum tactus exercent.

1176. Cur cum attentione perfectior ſenſus?

Etiamſi mens patiatur in ſenſus perceptione, videtur tamen nervus ad ſenſum deſtinatus per voluntatem noſtram aliquomodo magis impleri ſpiritibus, quod detegimus per elevationem papillarum linguæ, ſi attente deguſtare conamur. Atque mens, accuratius attendens ad quamcumque mutationem, ſtatim percipit leviſſimam affectionem.

1177. Cur Holoſericum non aſperum ad attactum?

Villi exſtantes flexiles ſunt, ut ad attactum flectantur, & ita cedendo nullam aſperitatem præbeant: ſi vero eſſent ulli rigidi, major aſpretudo in holoſerico detegeretur, ut invenitur in heteromallo.

1178. Cur omnis aſpretudo microſcopiis detecta, tactu dignoſci nequit?

Si in ſuperficie plana multæ ſunt foveæ, hoc corpus aſperum videtur per microſcopium, ſed quia non valemus tactu explorare parvas foveas, videtur æquale ad attactum: aut ſæpe tam parvæ ſunt eminentiæ, quæ tactu explorari nequeunt.

1179. Quomodo Cœci tactu dignoſcunt colores?

Quum coloris diverſitas pendeat a ſuperficie corporis, varios refringentis radios; hæc ſuperficiei inæqualitas a cœcis, qui cum ſumma attentione rem palpant, dignoſcitur, qualis exigua differentia a nobis inconſuetis explorari nequit.

1180. Cur in cicatrice imperfectior tactus?

Si ſola epidermis fuit ablata, ea dein renata non turbat tactum; ſed ſi quædam papillæ ſimul fuere corruptæ, renata cicatrix deinceps imperfectiorem tactum exercere poteſt.

1181. Quomodo aliquis putat ſe ſentire in parte mutilata?

Conſueti ſumus ſentire ſolis papillis nervorum, ſi ergo poſt mutilationem in parte reſidua tangatur ille nervus, qui in quadam parte antea formavit papillas, mens aliter non judicat, quam quod papilla in parte mutilata tangatur.

1182. An capſulæ, vel fibræ nervorum affectæ ideam ſenſus exhibent?

Quoniam capſulæ nervi ſunt canales, ſeu involucra communia, non poſſunt diſtinctum ſenſum præbere. Si ergo a partibus firmis tactus eſſet exercendus, fibræ huic operi magis eſſent adaptatæ.

1183. An partes firmæ fibroſæ nervi, an vero in iis contenti ſpiritus prębent ſenſus ideam menti?

Quoniam propagatio fieri nequit propulſione, aut tractione, aut motu tremulo, & nervus ſiccatus amittit ſentiendi potentiam, hæc actio ſpiritibus eſt adſcribenda.

1184. An ſpiritns in ſentiente organo commoti deferuntur ad ſenſorium commune, ut præbeant ideam ſenſus?

Hoc eſt contra naturalem fluxum ſpirituum a cerebro ad organum ſentiens; neque tam ſubito fieri potuiſſet ille fluxus; neque opus eſt refluxu ad inducendam mutationem in principio nervi, quum in canali æquabili fluxu tranſmittente liquorem ſufficiat, ſi modo in extremitate ille liber fluxus ſiſtatur.

1185. An commotionis translatio per ſuccum nervoſum fieri poteſt ad ſenſum excitandum?

Hoc

Hoc fieri nequit, eſt enim liquor in itinere ſecretus ; continetur in communi ramoſo canali ; non ingreditur organum ſentiens , quare pro organo deferente haberi non poteſt.

CAPUT II.

De Morbis Integumentorum.

Difficultas pertractandi hos morbos.

1186. NUlla in corporis parte plures ad exponendos ordine morbos inveni tricas , quam in corporis integumentis . Nomen enim varias complectitur partes, ut ſæpe dubii hæreamus ad quamnam ex his morbus ſit referendus . Dein idem morbus plures ſæpe partes infeſtat . Et quoniam integumenta injuriis externis expoſita ſunt, Medicique Veteres ex phænomenis fere ſemper impoſuerunt nomina, ingens farrago nominum ex Græcis, Arabibus, & Latinis congeſta invenitur , quorum multa eumdem morbum deſignant. Et iterum ab aliis Medicis diverſi morbi eodem nomine deſignantur, ut peritiores etiam in arte medica hæſitent, quo nomine oblatus morbus ſit appellandus. Ut igitur, quantum fieri potuit, evitarem confuſionem , de novo Collectanea noſtra pervolvit, & in ordinem digeſſi, recedens hinc inde a priori Editione Belgica, quo morbos hoc clariore diviſione proponere valerem . Primo loco igitur diſtinguendi mihi videbantur morbi in morbos *Cutaneos* , *Pilorum* , & *Unguium* . Inter Cutaneos quoque complector morbus Epidermidis , & Celluloſæ tunicæ , utpote his partibus ita communes, ut divellere non potuerim.

Diviſio generalis.

De cutis morbis.

Cutis morborum diviſio.

1187. Qui morbi afficiunt Cutim, id eſt ipſam Cuticulam , & Celluloſam tunicam , ſatis commode patiuntur ſequenti ordine pertractari . 1. Qui proveniunt ex partium harum ſolutione, aut deſtructione, ut *Vulnus* , *Contuſio* , *Excoriatio* , *Ulcus* &c. 2. Qui aliquam ſubſtantiæ mutationem exhibent, præcipue in Colore generali , vel maculoſo . 3. Qui aliquid cuti adjectum exhibent , ut *Cruſtæ* , *Sordes* . 4. Qui parvas faciunt eminentias , quas *Puſtulas* vocamus. 5. Aut majus augmentum exhibent , generali nomine *Tumores* dicti quos diſtinguimus in Tuberculoſos , & Latiores . Horum omnium quia nimis magnus eſt numerus , diviſionem generalem per diſtinctos Libros exhibituri ſumus: & primo qui morbi ex partium ſolutione veniunt.

LIBER VII.

CAPUT I.

De Vulneribus.

Definitio.

1188. QUum raro partes interiores vulnerentur , niſi ſimul lædatur vulnere cutis, non erit ſine ordine, generalem tradere vulneris doctrinam in hoc loco. Per *Vulnus* latiore ſignificatione concipiunt, omnem ſolutionem partium firmarum, tam in mollibus, quam durioribus, vi externa factam. Uſitatiſſime tamen notat vulnus ſolutionem partis mollis vi inſtrumenti duri ſecantis, adacti inter partes prius natura cohærentes, ut inde excludatur Contuſio , Combuſtio , Divulſio , Fractura , & ceteri ſolutæ unitatis morbi . Si vero poſt aliquod tempus vulnus pus formare cepit, poteſt tamen vulnus vocari , vel ad *Ulcera* referri ex vulnere nata , ſi ve-

vero contundens causa integram separationem fecit, talis destructio solet quoque potius ad vulnera, quam *Contusionem* referri. Sed *Punctura*, nisi fiat in nervo, vel tendine, semper quoque vulnus vocari solet.

Causæ. 1189. Causa igitur Vulneris est instrumentum durum secans, interdum quoque pungens, vel obtusum divellens quasdam partes molles. Quamprimum vero vulnus est factum, non manet ejus causa proxima, quum instrumento sublato non tollatur vulnus.

Subjectum. 1190. Omnes partes molles ab instrumento duro acuto separari possunt, præcipue autem cutis: ossium autem solutio ab eadem causa raro ad vulnera refertur, sed Cartilaginum læsiones ambigunt.

Effectus inseparabilis. 1191. Partium mollium integritas conservat in naturali longitudine fibras, coercet transeuntes liquores, determinat ad destinata loca eos, ut exerceant functiones: pars mollis igitur vulnere separata facit 1. dehiscere partes; 2. effundi liquores; 3. cessare functiones ab integritate partis, & transfluxu humorum pendentes.

Nomina. 1192. Vulnera accipiunt varia nomina. 1. Ex causa ut sit instrumentum secans, pungens, obtusum, venenatum. 2. Ex vulnere ipso parvum, magnum, æquale, inæquale, curabile, incurabile, lethale, vel non lethale. 3. Ex parte, quæ per vulnus læditur. 4. Simplex vel cum aliis morbis junctum. 5. Ex effectibus a vulnere productis. 6. Ex vulneris figura recta, curva, transversa, obliqua, parallela.

Effectus diversi. 1193. Effectus vulnerum omnes recenseri hoc loco nequeunt, cum differant. 1. In corpore debili, vel firmo; 2. sano, valetudinario, aut ægrotante; 3. obeso, vel macilento. 4. Ætate varia; 5. tempore, tempestate, & regione; 6. parte læsa principe, aut ministra; externa, vel interna; quæ omnia ad curationem, & prognosim multum faciunt.

Phænomena. 1194. Vulnus in parte molli carnosa simplex, satis profundum sine læsione vasis majoris, nervi, aut tendinis in corpore sano, sequentia producit successive. 1. Statim ab inflicta plaga effluit sanguis, & secedunt partes molles antea cohærentes, nisi fuerit punctura præcipue ab instrumento rotundo. 2. Sensim magis recedere incipiunt vulneris labia, sed minuitur sanguinis fluxus, quum vasa abscissa contrahantur, & sanguis in his stagnans thrombum formet. 3. Dein incipiunt labia vulneris tumere, magis dolere, & retorqueri, & effluit liquor rubellus, si vulnus servetur tectum, sed in vulnere aperto innascitur crusta cruenta, atque in vulnere paulo majore generatur hoc tempore siccitas, & calor corporis, sitis, & levis febricula. 4. Tertio, aut quarto die in vulnere formari incipit materia subpinguis, albicans, Pus dicta; quo tempore simul minui incipit labiorum tumor, dolor, rubedo, & leniuntur symptomata per vulnus inducta. 5. Sic sensim ex fundo vulneris, & lateribus caro crescere incipit rubella, in ambitu habens marginem cæruleum albicantem, donec tota apertura carne impleta sit. 6. Ultimo hæc caro tenui pellicula tegitur, quæ in epidermidem cicatricis firmiorem commutatur.

Renunciatio vulneris. 1195. Quum Chirurgorum multum interfit scire quid sit deponendum coram Magistratu de vulneris Lethalitate, præcipuas regulas hoc loco exhibebo, particulares postea in partium vulneribus exponentur.

Divisio. 1196. Vulnera, post quæ homines moriuntur, ad tres classes rediguntur. 1. Vulnera certa, & inevitabiliter lethalia. 2. Sibi relicta mortem inferentia, quæ tamen legitime tractata non intulissent mortem. 3. Vulnera per accidens lethalia, neglectu, errore, inscitia, vel quovis alio modo.

Absolute lethalia. 1197. Absolute lethalia sunt, quæ extinguunt vitæ actiouem, & quæ nulla arte curari possunt, ut sunt. 1. Intercipientia fluxum spirituum vitalium ex encephalo ad organa vitalia in reliquo corpore. Ut vulnera Cerebri, & Cerebelli profunda, medullam oblongatam tangentia; vulnera sanguiferorum

en-

encephali circa cranii basin, tempora per os cribrosum, vel foveam ossea oculi; vulnera superioris partis medullæ spinalis; nervi cardiaci, quæ difficulter detegi possunt. 2. Vulnera effundentia nimiam sanguinis quantitatem, qui effluxus cohiberi nequit, ut vulnera cordis profunda, auricularum, aortæ, venæ cavæ, venæ portarum, aut earum ramorum majorum; arteriæ, vel venæ pulmonalis, & omnium viscerum, si eorum magna sanguinea vasa aperiuntur, vel abscinduntur. 3. Vulnera respirationem intercipientia: ut abscissio tracheæ ejus retractione abscissio bronchiorum; vulnera lata in tendinea parte diaphragmatis. 4. Chyli viam intercipientia, ut abscissio, vel vulnus latum Oesophagi, (quando homo ex suffocatione videtur perire) ventriculi, intestinorum tenuium, cisternæ lumbaris, & ductus thoracici, quando raro ante quintum, vel sextum diem moritur, cum summa extabescentia. 5. Vulnera ductuum, & cavitatum internarum, quibus effusi humores funduntur in cava corporis, ex quibus educi non possunt, nisi quadam benignitate naturæ, aut casu fortuito: ut in sinubus cerebri, ductu choledocho, vase magno, lymphatico, vesica urinaria, intestino crasso, vesica fellea. Hæc ultima classis vulnerum etiamsi non semper inferant mortem, si tamen inde moriatur æger, absolute lethalia sunt deponenda.

Curabilia lethalia.

1198. Quæ autem Vulnera sibi relicta mortem semper inferunt, sed a perito Chirurgo tractata curationem admittunt, non sunt absolute lethalia pronuncianda, si adfuit ut adesse potuit Chirurgus: sed si propter temporis aut loci inconvenientiam impediunt Chirurgi accessum, vel vocatus Chirurgus non calleat artem, vel errorem commisit, dubia lethalia sunt deponenda. Talia sunt 1. Vulnera *Cranii* cum sanguinis effusione, qui tolli potuisset terebratione. 2. Vulnera *vasorum* majorum, quorum hæmorragia cum effectu compesci potuisset. 3. Vulnera *Viscerum*, quæ debitis allatis auxiliis curabilia sunt. 4. Vulnera *Intestinorum*, quæ cum integumentis consolidari potuissent; *vasorum intercostalium*, quæ non compressa pectus sanguine implent.

Per accidens lethalia.

1199. Difficillimum est judicium in iis vulneribus, post quæ moritur æger, sed quæ rite tractata, & si nihil infortunii accessit, mortem non intulissent: nam quædam ex his sunt Lethalia pronuncianda, alia vero non Lethalia, præcipua delibabimus. 1. Vulnera lethalia per se, sed arte curabilia, (1198) si Chirurgus adesse non potuit, sunt lethalia: sed si Chirurgus negligentia ægri non vocetur, vel si Chirurgus suam non callet artem, non sunt lethalia pronuncianda. 2. Vulnera non lethalia in bene formato corpore, fiunt lethalia ex alia positura vasorum & viscerum, sed talia dicenda sunt lethalia; quum vicissim absolveretur reus, si solitum vulnus lethale ob diversam posituram partis non inferret mortem. 3. Vulnera per se non lethalia sed cadentia in corpore morbo correpto, perpendendum, num ex vulnere vel morbo præcedente moriatur; nam si sanus homo non periisset ex tali vulnere, incerta lethalitas est deponenda. 4. Per se non lethalia, mortem inferentia, quoniam detegi non potuere, manent lethalia. 5. Sed talia si mortem inferunt errore in diæta ægri; vel ægri culpa nolentis vocare Chirurgum, vel vocationem negligentis; vel Chirurgi imperitia; aut ejus præpostera curatione, non sunt lethalia pronuncianda; etiamsi mortem intulerint. 6. Symptomata supervenientia, quæ interficiunt, si proveniunt ex natura vulneris, lethalitatem arguunt: sed quæ ex imperitia, errore ægri vel Chirurgi, oriuntur, absolvunt reum. Cuncta hæc suis casibus adstruere nimis longum foret.

Detectio.

1200. Priusquam Medicus vel Chirurgus sententiam ferre potest Lethalitate vulneris, scire oportet quali modo cadaver sit examinandum. 1. Inspectio statim fieri debet a morte, ne aliena sponte fuerint nata, quæ in

vivente non aderant. 2. Immittenda candela flexilis in vulnus posito corpore in eodem situ quo accepit vulnus, quum stilus durior forsan faceret aperturam, quæ non ab instrumento vulnerante fuisset nata. 3. In vulneribus cranii & medullæ spinalis prius notanda sunt symptomata, quæ passus fuit æger ante mortem, quum distractione ossium medullæ læsio in examine inferri possit. 4. Præter locum vulneratum, totum corpus examinandum extus & intus, num non adsit alia causa mortem inferens, quæ dubiam lethalitatem vulneris faciat.

Quinam inspectionem exercere debeat.

1201. Nemo est admittendus ad inspiciendum cadaver, nisi qui in Anatomicis est peritissimus, rectèque novit posituram & usum cujuscumque partis: his enim destitutus perite separare nequit partem, neque novit ex inventa plaga aliquod ferre judicium.

Renunciatio coram Magistratu.

1202. Quando legitimo ordine absoluta est inspectio, inventorum relatio est facienda, ex qua Judex judicium fert de Reo; admodum ergo circumspecte & caute agere debet Medicus & Chirurgus in sua Renunciatione, ne insontem culpet, vel reum criminis absolvat. In absolute lethalibus vulneribus (1197.) Lethale vulnus quoque renunciare oportet. In ceteris autem admodum circumspecte secundum inventorum majus vel minus periculum, deponere debet, quod ex tradita descriptione ejicere potest, ponens in multis incertam lethalitatem, relinquens judicium Judici.

Quæstiones.

1203. An mortis tempus aliquid facit ad lethalitatis renuntiationem?

Tempus mortis post inflictum vulnus nihil determinat: potuit enim ex intus latente morbo tunc temporis mori æger: & vulnera levia cranii, sanguinem in encephalo fundentia, per se lethalia, tandem post aliquot menses mortem inferunt.

1204. An Chirurgi renunciare debent?

Nullum puto discrimen esse sive Medicus sive Chirurgus deponat, modo in deponente sint recensita (1201) requisita. Quod autem Barbitonsores Anatomiæ & Physiologiæ ignari permittantur deponere, absurdum mihi videtur.

1205. Si Medicus & Chirurgus dissentiunt, cui credendum?

Etiam si Medico prærogativa est in renunciatione, propterea in depositione non habet majorem fidem. Renunciatio enim desumenda est ex cognitione & scientia Anatomica & Physiologica, non vero ex prærogativa: quare perito Chirurgo major est habenda fides quam Medico minus erudito.

1206. Quænam differentia inter vulnus Lethale & Insanabile?

Vulnus lethale est, quod per se semper mortem infert; sed insanabile vulnus non semper est lethale. Ita vulnus intestini consolidati deinceps cum integumentis ventris, relinquentis immedicabilem aperturam; aut vulnus abscindens tendinem, qui consolidari nequit, est vulnus insanabile sed non lethale.

1207. An vulnus absolute lethale imperite tractatum non manet lethale?

Imo vero, nam etiamsi vulneratus perite fuisset tractatus, periisset tamen: sed aliter fit in per accidens lethali vulnere, nam tunc mors non fit ex vulnere, sed ex imperitia vel commisso errore.

Curatio vulneris generalis.

1208. Generalis curatio omnibus vulneribus non est eadem. Nam 1. in levioribus sufficit vulnus servare tectum aliquo emplastro, unguento, vel balsamo. 2. Vulnera cum ablatione partis, cum adjuncta contusione, infectione venenata, vel aliquo urgente symptomate, in quibusdam recedunt a generali methodo, quod in transitu adjiciemus. 3. Vulnera graviora autem sine prædictis his exigunt, 1. *Depurationem*, 2. *Adductionem*, 3. *Consolidationem*, 4. *Cicatrizationem*. 5. Atque ultimo *Symptomatum remotionem*.

Depuratio.

1209. Statim post inflictum vulnus tollendus est sanguis effluens linteo carpto, vel spongia humectata: si adsint sordes, fragmenta, infectio venena-

nata, illa simul tollenda: nam relicta, tumente ex superveniente inflammatione vulnere, difficilius extrahi possunt & cum majore dolore, atque ægre minus morigeri erunt.

Depuratio defertur.

1210. Interdum vero non expedit ob gravius malum statim instituere depurationem. Ut 1. fit in summa debilitate per præcedentem hæmorrhagiam inducta. 2. Si thrombus claudat vas apertum. 3. Si depuratio difficilior est ipso vulnere; ut si globulus hæreat in cavitate ventris vel pectoris, vel inter ossa, aut in locis profundioribus nullam molestiam adferens: parva etiam fragmenta latentia cum pure exeunte post suppurationem utplurimum ejiciuntur.

Depurationis modi.

1211. Depuratio absolvitur variis modis. In simplicissimo vulnere requiritur 1. sola absterso. Si aliquid alieni sit in ulcere relictum. 2. id digitis vel forcipe apto est eximendum si magnum sit fragmentum. Parvæ autem sorditates. 3. sunt abluendo tollendæ. 4. Digitorum pressione ad latera vulneris exprimenda in vulnere hærentia. 5. Si plaga non satis pateat, ea dilatanda sectione vel turunda dilatabili. 6. Interdum expedit protrudere retentum alienum per oppositum latus, si retrahi nequit. 7. Si nimis tumefacta inveniuntur labia vulneris, præstat partem prius fovere *fomento laxante* & similia applicare *linimenta*. 8. Veneno autem infecta vulnera probe abluenda, exprimendum inficiens; aut in majori periculo applicandæ cucurbitæ, quæ per antliam aerem extrahunt.

Adductio vulneris.

1212. Quum resoluta labia vulneris sensim magis dehiscant, ille recessus est præveniendus, aut si recesserint labia, ea sunt adducenda, quæ operatio cessat in Puncturis. Adductio & retentio obtinetur 1. artificiosa *ligatione*, 2. *Sutura sicca*, 3. & *Sutura Cruenta*.

Ligatura uniens.

1213. In vulneribus membris parallelis, aliisque in locis, quibus vincendo ad se invicem possunt adduci vulneris labia, optima adductio fit per vincturam, modice constrictam, ut simul cohibeat effluentem sanguinem, sed non suffocet partis circulationem. In Vulneribus obliquis fascia ita est ducenda ut pendulum labium ducat ad oppositum. In perpendiculari & profundo vulnere adhibenda fascia duobus capitibus instructa, in cujus uno latere habetur sciissura transmittens alterum caput, ut ita pars subjecta constringi magis possit.

De Suturis.

Suturæ sicca.

1214. In non admodum profundis vulneribus, ut & in facie ad evitandas cicatrices & dolores, adhibenda *Sutura sicca* per *Emplastra tenacia*, quæ tenduntur supra linteum firmum vel alutam, ut inde fiant Emplastrorum variæ figuræ. In omnibus his observandum, ut parum calefacta applicentur & manu opprimantur ad firmiorem cohæsionem: & ut labia vulneris adducantur dum fit applicatio: istius esse debent figuræ, ut commode medicamentum vulneri applicari possit. 1. Simplicissimum, quod in parvis vulneribus adhibetur, habet figuram ac si duo triangula uno angulo juncta essent, quæ pars juncta ponenda est supra vulnus. 2. In longioribus vulneribus sed non profundis, plura similia emplastra applicanda, vel ejus loco emplastrum intus quasi dentatum applicari potest. Hoc incommodi habent hæc, quod inter deligandum facile solvantur, & non permittant sine integra separatione ut magis minusve adducantur labia vulneris. 3. Propterea applicant emplastrum tenax utrique lateri vulneris ad distantiam digiti a vulnere, quæ tunc emplastra colligunt habenis, tali fere modo ut in futuris cruentis. 4. Denique glutinans medicamentum extendunt supra portionem fasciæ, & talia duo, ad utrumque latus vulneris unum, applicant, ut reliquis partibus fasciarum, contrahere possint labia vulneris, simili fere modo

ut in vinctura uniente (1213). Hæc quoque Emplastra utilia sunt cuti applicata extra futuras cruentas, ut nimiam cutis distractionem sustineant.

Sutura cruenta. 1215. Si vero profundius est vulnus, non sufficit solis emplastris glutinantibus attrahere cutim, sed & subjacens caro est firmanda, quare adhibent *Suturam Cruentam* dictam, quæ fit acu vel acubus filo ceraceo vel habena instructis. Hanc faciunt triplicem, *Nodosam* scilicet, *Clavatam* & *Convolutam*: nam futura *Pellionum* non amplius est in usu.

Observationes in nodosa futura. 1216. Antequam hæ operationes instituuntur, sequentes regulæ sunt observandæ. 1. Ponendum est membrum seu pars vulnerata in situ ægro & operationi commodissimo. 2. Paratæ tot debent esse acus suis filis vel habenis instructæ, quot ad futuram requiruntur. 3. Si vulnus sit angulosum, ab angulo debet fieri initium. 4. Unumquodque filum trajectum distare debet ab altero ad pollicis transversi circiter distantiam. 5. Si unum filum sufficit, istud debet esse in medio longitudinis vulneris. 6. Si tria vel plura fila sunt trajicienda, medium semper primo trajiciendum, 7. ad distantiam digiti transversi a margine vulneris ad minimum acus est imprimenda. 8. Acus tam profunde per carnem etiam imprimenda, ut fere fundum vulneris tangat. 9. Longitudo & crassitudo filorum vel ligularum sit magnitudini vulneris accommodata. 10. In trajectione filorum cutis est sustentanda digitis. 11. Omnia fila trajicienda antequam in nodum colliguntur. 12. In colligendis nodis idem observandum quod in trajectione est notatum. 13. Nodi colligendi versus latus vulneris firmius & superius. 14. Primus nodus sit simplex, dein interposito spleniolo cylindrico, alter nodus fiat simplex, qui dein firmatur nodo solubili. 15. Fila non nimis stricte attrahenda, ob sequentem intumescentiam. 16. Priusquam admovetur medicamentum vulneri, nodi omnes tegendi linteolo. 17. Si aliquid ex vulnere amissum est de portione carnis & tamen fieri potest futura, labia non sunt ad mutuum contactum adducenda. 18. Labia vulnerum admodum contusa vetant futuram cruentam. 19. In vulneribus admodum renitentibus sustentatio est juvanda per Emplastra tenacia. 20. Acus firma & curva ab exteriori parte labii vulneris impressa trajici debet per oppositum labium a parte interna ut exeat externe. 21. In vulneribus autem in cavum ventris penetrantibus, unumquodque filum cera munitum vel ligula firma debet instructa esse duabus acubus, ut semper apex acus digito Operatoris absconditum imprimatur ab interiore parte labii vulneris & exeat externe, hoc quoque altera acu ejusdem fili in oppositio labio vulneribus faciendum.

Deligatio. 1217. Vulneris suis filis instructa labia manubus adducenda dein dicto modo fila colligenda, ut labia cruenta se mutuo modice tangant: supra vulnus aliquod *Balsamicum vulnerarium* applicandum cum plumaceola, nisi hæmorrhagia, nervus aut tendo læsus alia exigit, dein pars spleniolis, emplastro & apta deligatione firmanda.

Innovatio deligationis. 1218. Ita vulnus relinquendum in biduum vel triduum, nisi urgentia symptomata citiorem innovationem exigunt; dum fit innovatio, prudenter omnia tollenda relictis filis; si autem videmus fila nimis constricta esse, nodi solvendi, & aliquantulum dimittendi, & iterum deligandum vulnus, ut factum fuit prima vice. Post consolidationem, dum extrahenda sunt fila, nodi primo sunt abscindendi.

Clavata Sutura. 1219. Si vero vulnus admodum profundum, corpori transversum, vehemens distractio labiorum fit; ut & in abscissione tendinum, *Clavata Sutura* magis sustentans est adhibenda. In qua dictæ cautelæ (1216) sunt observandæ. Acus tunc instructa esse debet filo duplicato, ut ansa relinquatur in loco, quem acus transiit, in illa ansa linteum convolutum cera obductum crassitudinis calami est immittendum, & si plura fila sunt trajicienda, hoc linteum per omnes ansas duci potest, quo firmantur omnes. Simile quoque lin-

linteum convolutum in oppoſito latere vulneris adhibendum, ſupra quod extremitates filorum in nodis colliguntur. Reliqua tractanda ut in ſutura nodoſa monitum eſt.

1220. *Convoluta Sutura* dicitur, ſi acus per utrumque labium vulneris trajectum, in labiis relinquitur & labia vulneris firmantur circumvolutione fili per extremitates acus firmati. Raro venit in uſu niſi in Labio Leporino, cujus curationem annectemus. *Convoluta Sutura.*

De Labio Leporino.

1221. Dum in labro ſuperiori, raro autem in inferiore, facta eſt ex nativitate ſeparatio, ac ſi inſtrumento ſecante labium ſuperius perpendiculariter eſſet perſciſſum, & ſine coalitu ſanatum, hæc labii deformitas vocatur *Labium Leporinum:* præbens ſugendi, bibendi, & deinceps loquendi moleſtiam & adſpectui deformitatem. Huic interdum adeſt ſeparatio ipſius maxillæ ſuperioris, imo palati, vel in parte eminet dens, vel magna portio labii ſimul deficit; aut labium duobus in locis eſt fiſſum. Quæ adjuncta difficultatem curationis exhibent. *Labii Leporini definitio.*

1222. Simplex Labium Leporinum non differt a vulnere cujus oræ ſeparatę cicatrice ſunt obductæ. Portio labii ſimul deficiens vetat operationem. Maxilla ſeparata plerumque detrahit bonum effectum operationis. Si dens vel portio maxillæ emineat, is evellendus prius vel eminentia oſſea forcipe præſcindenda. In ſenibus raro inſtituenda operatio; in infantibus, quia immorigeri ſunt, ſurgere debent, & dentire, non facile ſuſcipienda operatio. Sed in pueris vel adultioribus, quando ſimul tempus temperatum eſt eligendum. Si autem in infantibus fieri debeat, hi diu vigilantes ſunt retinendi antequam inſtituitur operatio, ut finita operatione ſtatim obdormiant. *Curationis Cautelæ.*

1223. Totus ſcopus curationis conſiſtit in ablatione tegumenti ore labii leporini, & cruentarum orarum unione, & conſolidatione. Quare poſt dictas cautelas (1222) forfice acutiſſima orarum labii leporini tegumenta, ut ſimul angulus iſtis privetur, ſunt abſcindenda: tam parum auferendum de labii ſubſtantia quantum fieri poteſt. Inter operandum caput immobile retineri debet a Miniſtro. *Operatio.*

1224. Oræ illæ cruentæ accurate ſunt jungendæ, & junctæ retinendæ per ſuturam circumvolutam (1220), quæ raro adhibetur in aliis labiorum vulneribus. Adductis itaque genis per manus Miniſtri, ut oræ labii ſe mutuo tangant, trajicere debet Chirurgus duas treſve acus, prout labium magis minuſve eſt latum, ex argento factas, quia chalybs rubiginem, & æs æruginem generans, difficilem extractionem parerent. Acus hæ ad diſtantiam circiter calami ab ora immittendæ, & trajiciendæ, & ita ut interiorem fere labii ſuperficiem tangant, una acus ab altera ad diſtantiam circiter lineæ Mathematicæ, ſeu decimam partem pollicis, eſt immittenda: prima trajicienda circa angulum, deinceps altera, & tertia ſi opus. Quia acus ex argento nimis obtuſæ ſunt, & flexiles, hæ ſunt recipiendæ acu chalybea, in poſteriore parte cavitatem habente, quæ in ſe recipit aciem acus argenteæ. Simili fere modo coqui lardo ornant carnem. Dein filum ſericeum ſatis denſum cera obductum flexuoſæ inſtar numeri ∞ tranſverſi acubus circumducitur, primo acus ſuperior, & dein reliquæ ſunt vinciendæ, ut oræ cruentæ ſe invicem tangant præprimis in angulo. Inter labium, & dentes inciſorios, ſuperiores, interponenda plumaceola, Melle Roſarum imprægnata ſed in infantibus ſola ablutio cum melle roſarum ſufficit, ne deglutiant plumaceolam. Supra labium ſimilis plumaceola applicari poteſt, vel cum quodam balſamico (1217). Si acuum extremitates nimis emineant, forcipe præſcindendæ, ne lædant genas. Dein cuncta tegenda emplaſtro, & ſpleniolo. Et *Sutura convoluta.*

ut ſola hac futura non ſuſtineatur labiorum diſtractio, lintea duo pollicis latitudinis in extremitate Emplaſtro tenaci (1214) obducta, ad utramque genam unum, ſunt applicanda, quæ ſub naribus ſupra labrum ſuperius tranſeuntia genas adducunt.

Deligationis innovatio. 1225. Non ante tertium diem innovanda eſt deligatio, niſi accedentia ſymptomata citiorem exigunt, in quo caſu filum non eſt auferendum, ſed futura humectanda vino, vel ſpiritu vini tepido, aut melle roſarum: interim ſuſtentare debet Miniſter genas. Quarto autem, vel quinto die ſuperior acus educenda, qua eductione ſponte cedit filum. Inferior acus ultra ſeptimanam relinqui poteſt, ut eo firmior habeatur coalitus. Inter curandum eſt evitanda omnis agitatio labiorum.

Vulneris conſolidatio. 1226. Tertia pars Curationis generalis in vulneribus (1208) eſt *Conſolidatio*, quæ ſæpe vocatur *Incarnatio*. Quæ per naturam ipſam abſolvitur, modo pars retineatur in quieta unione, arceatur aer, & removeantur cauſæ conſolidationem impedientes. Ut autem promoveantur hæc, quædam interna dari poſſunt *Traumatica* dicta. Externe autem applicanda *Balſamica vulneraria*. Rariori quam fieri ſolet innovatione deligationis cum dictorum applicatione non ſolum promovebitur labiorum conjunctio, ſed, & caro ablata renaſcetur.

Cicatrizatio. 1227. Denique vulnus cicatrice eſt obducendum, quod iiſdem ſæpe perficitur, citius autem ſi paulo magis adſtringentia, *Cicatrizantia* dicta, adhibentur. Et dein factam cicatricem ſpiritu vini, vel *lavamento adſtringente* abluendo: vel ſi nimis debilis mane cicatrix, aliquamdiu *pulvere ſicco* cum linteo carpto applicato induranda.

Symptomatum curatio. 1228. Denique quædam accedunt vulneribus ſymptomata (1208) quæ curationem remorantur, & ſæpe ſpecialem curationem exigunt. Ut eſt *Hæmorrhagia* (480) *Inflammatio* (501) *Sorditas*, quæ lenia *abſtergentia*, *& corrodentia*. *Hyperſarcoſis* autem exigit *Corrodentia adſtringentia*. Plura de his auxiliis tradentur in ulceribus.

De Vulneribus particularibus.

Arteriarum vulnus. 1229. Si inſtrumentum vulnerans ſauciavit *Arteriam*, ut aperta ſit, ſanguis erumpit maximo impetu; aut brevi tempore implet cavitatem, in tunicam celluloſam effundens ſanguinem facit Aneuryſma ſpurium: non integre pertundens ſæpe generat Aneuryſma verum. Hujus vulneris præſagia, & curatio peti poteſt ex Aneuryſmatis (655) deſcriptione. Promptum eſt auxilium, ſtatim ſupra factum vulnus comprimere inſtrumento torquente arteriæ truncum; & dein ea adhibere, quæ in hæmorrhagiis (468) tradita ſunt.

Venarum vulnera. 1230. Vulnera autem venarum, utpote minori impetu urgentium ſanguinem, minus periculum portendunt, & earum hæmorrhagia facilius compeſci poteſt, facta preſſione ſub plaga inflicta, ſupra ramos venæ ſe in eum truncum exonerantes.

Tendinum. 1231. Si tendo tranſverſe ſit abſciſſus, niſi iterum conſolidetur, membrum amittit motum, quem ex eo muſculo habebat: ut partes hæ difficile conſolidantes tamen uniantur, ſequentia ſunt obſervanda. 1. Jungendæ ſunt abſciſſæ partes tendinis per futuram (1219) elavatam. 2. Superior pars tendinis calami ſcriptorii circiter latitudine ſupra alteram partem inferiorem eminere debet. 3. Acus infigenda ab externa parte ſuperioris portionis minimi digiti latitudine a plaga; & ab interiore parte ad eandem diſtantiam in portione inferiore. 4. Cutis cum tendine ſimul conſuenda. 5. Si retractus fuit tendo, cutis ad latus tendinis ſecundum longitudinem ſecanda, ut tendo adduci poſſit, nunquam vero ſecandum ſupra tendinem. 6. Extremitates

ten-

tendinis forcipe prehendendæ, & adducendæ, & tempore trajectionis cum acu ita retinendæ. 7. Membrum ita flectendum, ut ille musculus maxime sit adductus. 8. In vetustiore vulnere ante injiciendam futuram parva portio ab utraque extremitate est abscindenda forfice. 9. Utenda acu curva non secante ad latera, & firmanda manubrio. 10. Post factam futuram pars est adducta, & quieta admodum retinenda. 11. Sola *balsamica nervina* vulneri applicanda. 12. Si eo in loco relinquitur tuberculum, ut a ganglio, & pars satis extendi nequit, bonum.

Nervorum.

1232. Nervorum autem vulnera omnium periculosissima, & difficillima: nam si nervus sit abscissus, consolidari nequit, & perit istius partis actio. Punctura nisi Balsamicis (1233) tractetur sæpe Convulsiones inducit.

De Capitis Vulneribus.

Capitis.

1233. Capitis vulnera sola integumenta lædentia citius curantur, quam in locis aliis. Sunt autem, licet levia videantur, periculosiora ob adjectum Cerebrum, præprimis si factum sit vulnus per instrumentum obtusum, vel per validam vim. Sola integumenta esse læsa conjicimus 1. cognita levi causa; 2. cranii perpensa duritie in varia ætate; 3. figura vulneris; paucitate symptomatum; 4. visu; 5. tentamine per stilum. Si vero Cranium simul sit fractum, internæque partes læsæ, hoc supra (301) expositum.

De Pectoris Vulneribus.

Pectoris non penetrantia.

1234. Si vulnus solas externas pectoris partes læserit; hoc speciale habet, quod sæpe faciat colligi sanguinem inter pleuram, & costas: faciatque in hoc loco *Emphysema*, seu *Empneumatosin*. Propterea vulnera talia non sunt claudenda turunda, valideque premenda ligaturis; sed raro deliganda, tegenda quadam membrana, ne intret aer tempore inspirationis; æger locandus, ut vulnus partem inferiorem habeat; caveat suctionem, & vociferationem.

Signa.

1235. Vulnus non penetrare conjicimus. 1. Comparatione instrumenti ad magnitudinem vulneris. 2. Tentamine per stilum, vel candelam ceraceam. 3. Injectione aquæ tepidæ statim redeuntis. 4. Non intrante, vel exeunte aere cum sibilo inter respirandum. 5. Absentia symptomatum læsas partes internas indicantium. 6. Posito ægro in tali situ in quo accipiebat vulnus.

Penetrantia, ad pleuram.

1236. Quæ autem vulnera usque ad internam lamellam pleuræ pertingunt, inter penetrantia censeri possunt, quoniam sæpe faciunt colligi sanguinem, vel aerem in sacco pleuræ dilatato. Hoc conjicimus auxiliis dictis (1235) & fortiori inspiratione, dum vulnus simul fuit clausum, facta, si cum exspiratione exit aer, vel sanguis. Atque ex emphysemate compressili, & sonitum præbente ad attactum. Denique ex symptomatibus læsæ respirationis.

Curatio.

1237. Sanguis, vel aer ita in sacco dilatato hærens est auferendus, quod fit 1. posito ægro ut vulnus sit in parte inferiore. 2. Suctione antliæ in vulnus immissæ. 3. Suctione per cucurbitam, quæ ope antliæ aere privari potest. 4. Artificiali respiratione, dum nempe tempore fortioris inspirationis claudatur vulnus, & aperiatur in fortiore exspiratione, quod sæpe est repetendum. Rara in tali vulnere fieri debet deligatio, & vulnus obtegendum, ne intret aer, membrana quadam.

Penetrantia in cavitatem.

1238. Vulnus autem in cavum pectoris penetrans tribus modis mala infert symptomata; 1. effusione sanguinis; 2. admissione aeris; 3. lesione partium internarum.

Signa.

1239. Penetrare vulnus detegimus auxiliis dictis (1235) 1. Respiratio sensim fit difficilior, & tandem non fieri potest, nisi erecte sedeat æger. 2. De-

cu-

cubitus in dorſum dumtaxat commodus. 3. Facilius autem in latus vulneratum, quam oppoſitum. 4. Gravitatis ſenſus in pectore. 5. Senſus fluctuationis in pectore dum movetur corpus. 6. Corporis ſumma inducta ſubito debilitas cum pallore, & frigore. 7. Continuum incrementum ſymptomatum. 8. Parvus ſanguinis effluxus pro vulneris magnitudine. 9. Introitus, vel exitus aeris, & ſanguinis ſpumoſi ex vulnere inter reſpirandum. 10. Immiſſio liquoris ſine reditu. 11. Vulnus magnum reſpectu inſtrumenti vulnerantis.

Curatio.

1240. Sanguis, vel aer in cavo pectoris hærens, ut ex ſacco pleuræ (1237), eſt educendus. Si vero concretus eſt, primo debet dilui, & reſolvi per *Injectionem* liquoris tepidi mollis, & reſolventis, qui dein cum effuſo ſanguine emittendus. Si vero anguſtior ſit apertura, prudenter ſectione dilatanda. Si vulnus ſit ad ſuperiorem pectoris partem, & ſanguis dicto modo educi nequit, nova facienda eſt apertura per paracenteſin (601) *Pulmo* autem ex vulnere prominens, & læſus non eſt immittendus, ſed cum vulnerum labiis ejus tentanda eſt conſolidatio. Vulnus ipſum turunda filo alligata eſt apertum ſervandum, cavendus inter raram deligationem aeris introitus. Bibat interim æger aliquod *Apozema pectorale vulnerarium*. Si internæ partes ſimul ſunt læſæ, iiſdem apozematibus utendum, externa medicamenta nihil valent.

De Ventris Vulneribus.

Ventris vulnera.

1241. Ventris Vulnera triplicia ſunt 1. non penetrantia; 2. penetrantia; 3. penetrantia, & ſimul lædentia viſcera.

Non penetrantia.

1242. Non penetrare vulnus, auxiliis dictis (1235) inveſtigamus; tunc ſpecialem non exigit curationem, niſi quod futura ſicca (1214) vulneris labia ſint adducenda, & locus firmandus ſplenio, & mantili, ne faciat herniam ventralem.

Penetrantia parva.

1243. Ea autem vulnera in ventris cavum penetrare, detegimus citatis auxiliis (1235) & exitu humoris ex cavo ventris. Hæc non tetigiſſe interna viſcera, conjicimus ex ſymptomatum paucitate, reditu liquoris injecti non mutati. Hæc autem non penetrantia ſi non permittunt prolabi ventris contenta, & non admodum magna præcedente modo ſunt deliganda, & immittendo turundam, extremo ſuo molli, & obtuſo, quæ retinet plagam apertam, ut effuſus in ventre ſanguis evacuari poſſit. Turunda ſemper filo alliganda.

Latiora.

1244. Latiora autem vulnera, ſolis Emplaſtris tenacibus ſi clauſa retineri non poſſunt, exigunt futuram cruentam, quam vocant *Gaſtroraphiam*. Quæ fit duabus acubus uni filo annexis, unaquæque acus, quæ ſatis firma, curva, & ad utrumque latus ſecans, digito Operatoris abſcondita, eſt imprimenda, a parte interna integumentorum ventris per peritonæum, muſculos ventris, & integumenta communia, ut exeat externe ad diſtantiam pollicis ab ore vulneris: idem faciendum in oppoſito labio vulneris per alteram acum eidem filo annexam. In hac futura ulterius pergendum, ut in generali futura nodoſa (1216) præceptum eſt. Si autem veremur nimiam diſtractionem, futura clavata (1219) inſtitui poteſt, duabus acubus duplici filo inſtructis, dum ſimul ſuſtentetur venter emplaſtris tenacibus, & mantili. In hoc vulnere, & futura obſervandum, ut ad partem inferiorem immittenda ſit turunda brevis, mollis in extremo, filo alligata. Ceterum hic agendum, ut in pectoris penetrantibus vulneribus (1240) præceptum eſt. Optimum eſt ut æger poſt deligationem ita decumbat, ut vulnus ſit in parte inferiore, præprimis inter innovationem.

Cum prolapſo inteſtino.

1245. Si per vulnus hoc prolapſa ſit inteſtini portio, ea ſtatim refundenda. Sed ſi ſerius veniat Chirurgus inveniens inteſtinum ſiccum, & frigidum,

an-

ante repositionem ea pars fovenda, & calefacienda *fomento apto*, vel animali vivente per medium secto. Prominens autem pars *mortificata* in ventrem non est refundenda, sed utraque extremitas in parte vivente abscindenda, & cum vulnere integumentorum consuenda, & consolidanda; portio mortua *Mesenterii* liganda filo, quod ex vulnere propendet. Si prolapsum *Intestinum* simul sit *vulneratum*, quod cognoscimus conspectu, & ex flaccida propendente parte, illa apertura calamo scriptorio latior si sit, cum apertura vulneris est consuenda: si vero per medium intestinum sit sectum, utraque extremitas vulneri integumentorum est consuenda per futuram nodosam. In *repositione intestinorum* semper observandum, ut ultima exiens pars primo refundatur, simulque cavendum, ne simul alia pars intestini exeat. Si vero intus latens intestinum sit vulneratum, quia mors certa est, satius erit quærere partem intestini vulneratam, & ea dicto modo cum integumentis consuere, nunquam vero consuere intestina per futuram pellionum, quia intestina consuta non consolidantur.

Quod refundi nequit.

1246. Si autem intestini prolapsa pars propter vulneris angustiam reponi non potest, vulnus prudenter dilatandum, si sit in parte inferiore ventris sursum versus, sed in parte superiore deorsum, cavendo lineam albam, arteriam, & venam sub musculo recto decurrentem. Remotis itaque intestinis, fomento molli munitis, manu ad oppositum latus vulneris ductis, immittat Chirurgus stilum sulcatum sub peritonæo, qui demonstrat viam sectioni, quæ fieri debet forfice, vel secante alio acuto instrumento; alii autem sine stilo per instrumentum falcatum intus secans, & apice obtuso munitum, hanc dilatationem faciunt. Si vero tanta sit vulneris angustia, ut falcatum instrumentum, vel stilus immitti non possit, remotis priori modo intestinis, primo prudenter integumenta, usque ad peritonæum iterata sectione sunt perscindenda, & dein prudenter peritoneum ipsum. Post factam dilatationem prolapsa intestina sunt reponenda. Si autem repositio a nimis tumentibus intestinis, vel per feces, vel per aerem, inhibeatur, fomento dicto (1245), blanda, compressione, vel, & tandem vulneris dilatatione repositio est facienda; numquam pars intestini prominens multis puncturis irritanda, ad emittendum aerem.

Cum prolapso omenti.

1247. Si Omentum ex vulnere propendeat humidum, calens & vividum est, istud statim in ventrem resundendum: si autem sit refrigeratum, & siccum, eodem fomento (1245) fovendum prius. Sed si sit lividum, nigrum, & mortificatum, pars prominens est amputanda: quia autem simul abscinduntur vasa, præstantius est omentum adhuc aliquomodo protrahere, ut vivens pars possit ligari; ea dein liganda transmissa acu duplici filo ceraceo instructa, quod filum, postquam aliquoties circumivit omenti partem viventem, novo est colligendum, propendentibus extremis fili extra vulnus; dein pars mortua omenti est amputanda, & reliquum supra intestina est distribuendum. Post quintum, vel sextum diem tentandum num filum suppuratione sit solutum, & si fluctuat leniter est extrahendum: interim vulnus turunda apertum est servandum, quæ filo diversi coloris quam quo ligatum est omentum, est annectenda. Post eductionem fili omenti, apertura est consolidanda.

Humor in cavo ventris.

1248. Si vero ex quovis vulnere ventris sanguis, aut quivis alius humor in cavum ventris sit affusus, is simili modo, ut ex pectore (1240) est educendus. Exprimitur autem ab ægro si conamen edit, ut alvum egerentes.

Cum viscerum læsione.

1249. Omnia vulnera in ventrem penetrantia non lædunt viscera, & mirum est intestina se tam facile subducere posse, ut raro perscindantur. Si autem quædam intus hærentia viscera sunt læsa, hoc detegimus, ex dolore, febre, inflammatione, anxietate, pallore corporis, syncope, sudore frigido, exitu cibi, chyli, excrementorum, urinæ, ex vulnere aperto. In his incerta

ta est curatio, sola benignitate naturæ conservantur.

Quæstiones. 1250. An omnia symptomata mala post ventris vulnera nascuntur a visceribus læsis?

A vulneribus viscerum cessare & turbari functiones viscerum quæ dicuntur symptomata, naturale est. Sed etiam 1. mala fiunt symptomata defectu pressionis per musculos abdominis supra viscera. 2. Ingrediens aer; 3. effusi humores comprimentes, & putrescentes, alia anomala symptomata inferunt.

1251. Qualis Diæta vulneribus ventris propria?

Nullæ partes vulneratæ ab alimentis assumptis maxime agitantur, quam viscera ventris 1. quia ab assumtis maxime distenduntur. 2. Tunc magis agitantur quam alio tempore, 3. fæces relictæ, admodum vulneratis damnosæ. Quare cavendum ne alvus nimis sit profusa vel adstricta, vel corpus impleatur cibo.

1252. Quæ differentia statuenda inter punctura & vulnus?

Utrumque fit ab instrumento duro acuto: sed punctura punctim infertur, non facit dehiscere labia, plus mali fieri solet ex retento humore quam effluente, sæpe exigit dilatationem, qualia in vulneribus latioribus non fiunt, vel fieri debent.

1253. Cur punctura tendinis & nervi periculosior solet esse quam harum partium vulnera?

Dum fit in his partibus punctura, plura solent mala fieri symptomata, quam ex latiori plaga, quare constat, dolorem & convulsionem non fieri per solutam unitatem, quæ facit ut tractionis potentia sustentetur a paucioribus fibris integris, quoniam tunc semper illa causa esset major. Sed quoniam in punctura inhibetur humoris effluxus, ille copia collectus premit, & stagnando corruptus acrior factus, istum majorem dolorem infert, atque capsulæ contractæ ab irritamento valide premunt contentos nervos.

CAPUT II.

De Excoriatione.

Definitio. 1254 EX quacumque causa tam interna quam externa si solvantur vincula tenerrima, quibus cuticula cuti adhæret, ut superficies cutis epidermide privata habeatur nuda, talis morbus vocatur *Excoriatio*.

Causæ. 1255. Prout fit ex diversis causis ablatio Epidermidis, ita quoque varia accipit nomina, & diversam exigit curationem. Causæ hæ possunt referri; 1. ad attritum; 2. Corrosionem externam; 3. Corrosionem internam; 4. Mortificationem.

Attritus. 1256. Si corpus durum fortiter ad Cuticulam applicatam supra eam moveatur, quali modo fit in frictione, laboribus manuum, ambulatione, equitatu & similibus, proprie vocatur *Attritus*, & inter nates si fiat *Intertrigo*. Per fricationem hanc generatur calor major partis, rubedo, intumescentia, dolor, vesicularum elevatio, denique Cuticulæ integra separatio, cum lymphæ copiosioris transudatione, & dolore magno ad attactum. Si continuetur illa causa, ipsa denique cutis deteritur, & Escharam contrahit. Cessante fricatione manent tamen aliquamdiu hæc symptomata. Sed, nisi diutius continuetur causa, aut fiat in corpore morboso, brevi tempore curatur. Natura tunc sibi relicta formatcrustam, sub qua renascitur sensim epidermis.

Curatio. 1257. Curatio hæc est vel præservatoria vel curatoria; nam si partis expectamus Detritum, illa pars est præmunienda *oleoso & pingui molli*. 2. Si vero continuatus Attritus produxerit rubedinem, dolorem, & tumorem, compescendus est nimius ille inductus motus similibus *pinguibus refrigeranti-*

bus

bus anodynis, & ſi nimis urget, inſuper *Cataplaſma* vel *fotus laxans* applicari poteſt, ne pars nimis agitata inflammationem & eſcharam contrahat. 3. Si veſicula ſimul ſuit excitata, ea eſt pertundenda, ut effundatur collectus humor, ne ſtagnando reddatur acris, relicta epidermide tegente. 4. Sed ſi epidermis ſuit ablata, quum cutis tunc ad quemcumque attactum vehementer doleat, pars illa *linimento molliſſimo* ſupra ſyndonem extenſo prius tegenda, & in innovatione relinquenda, ſupra quod dicta applicari poſſunt. 5. Vehementior autem attritus Eſcharam inferens, poſtquam per recenſita ſedatus eſt motus, Eſchara eſt ſeparanda per lenia *abſtergentia*.

1258. Dum vero per acria applicata, uti ſunt omnia Corrodentia & Veſicatoria, epidermis corrodendo ſit ablata, Curatio a præcedente non differt, niſi quod pars ea primo ſit abluenda *Lavamento molli*, quod omne tollit acre. *Corroſio externa.*

1259. Simili fere modo ab acri humore interno corroditur cuticula, & a ſubjecta cute ſeparatur. 1. Si aliquod corpus in ſe contentum acrem humorem evacuare ſolet per cutim, impeditur exhalare per pinguia applicata, qualia corpora inveniuntur, quæ ad cuncta emplaſtra vel unguenta applicata, ſtatim patiuntur partis colorem, rubedinem, pruritum, & dein puſtulas & Excoriationes: ſtatim hoc in caſu tollendum eſt iſtud pingue, & pars abluenda *Lavamento adſtringente antiſeptico*. Si autem hi homines propter ulcera vel alios morbos medicamenta applicata gerere debent, ex Emplaſtris, Unguentis, talia ſunt applicanda quæ *Excoriationem arcent*. 2. Si vero ex corpore fluentes humores; ſive quod naturalia excrementa, fæces alvinæ, vel urina, nimis diu applicata hæſerint, vel acriora fuerint: ſive Ichor fluens ex ulcere, fiſtula, cancro, ſupra partem aliquam, pars talis corroſa eſt abluenda lavamento antiſeptico citato, & dein debemus partem inungere, vel ad eam applicare *unguenta & emplaſtra antiſeptica*. Eadem quoque valent ad muniendam partem, ne acri fluente corrodatur. *Corroſio interna.*

1260. Quæ vero in parte ſphacelata fit Excoriatio, a præcedente curatione recedit; nam exſtincta vita partis validiora medicamenta exigit, ut conſtitit ex ſphaceli curatione (640). Sed ſi pars per combuſtionem & congelationem privetur epidermide, hoc infra tradetur. *A Mortificatione.*

CAPUT III.

De contuſione.

1261. SI per inſtrumentum obtuſum, vel corpus quoddam obtuſum tam valide ad noſtrum corpus applicatum; ſive corpus in iſtud feratur, ſive fiat compreſſura, ſive ictu, quædam fibræ & vaſcula diffringantur, in parte molli, talis ſoluta unitas vocatur *Contuſio*. *Definitio.*

1262. Notabilis obſervatur differentia, ſi talis in minimis partibus duntaxat habeatur comminutio, vel ſi ſimul quædam partes integre ſeparantur, nam tunc utplurimum ad vulnera refertur Contuſio. *Differentia.*

1263. Nulla fit Contuſio, quin quædam vaſcula ſanguinem continentia diffringantur, quæ ſanguinem effundentia faciunt maculam lividam, quam vocant *Sugillationem* & *Ecchymoſin*. Si ſanguis manet reſolutus ſenſimque diſſipatur, livor ſenſim evaneſcere incipit, commutaturque in cinereum, dein flavum colorem, & ita ſine integra diſruptione partium evaneſcit. Si vero effuſus ſanguis concreſcit & exſiccatur, relinquit veſiculam lividam epidermide tectam, quæ dein magis ſiccata a cute ſubjecta ſeparatur, relinquens partem ſanam. Quod raro niſi in parvis contuſionibus. Nam Contuſiones majores & profundiores ſenſim concepta putrilagine commutantur plerumque in *ulcus ſordidum*. *Effectus.*

Effectus pro diversitate partium.

1264. Ut varii fiunt in Vulneribus (1193) effectus ex partium diversitate, hoc quoque observatur in validioribus contusionibus, quare Lethalitas (1196.) æque ex Contusione quam vulnere est deponenda.

1. *Arteriæ* ramus major contusus sæpe intulit *Aneurysma*.

2. Totum membrum valida contusione destructum, sæpe *sphacelatum* perit.

3. *Glandula* contusa plerumque indurescit & fit *scirrhosa* vel *cancrosa*.

4. *Ossium* contusio plerumque commutatur in *Cariem*.

5. *Musculorum* valida contusio interdum facit *Contracturam*, & *Indurationem*.

6. *Nervorum* contusio vel inducit *Stuporem*, vel *Paralisin*, vel *Dolorem* intolerabilem.

7. *Tendinum* contusio sæpe facit *Rigiditatem* & *Ganglion*.

8. *Viscerum* Contusiones, pro functione varia viscerum, diversa symptomata inferunt, & non raro ita destruunt viscera, dein viscera sphacelo vel sordido ulcere correpta mortem inferunt, quam ob rem *Ventris* contusiones sæpe mortem intulere.

Detectio.

1265. Partem aliquam Contusione esse destructam dignoscimus 1. Ex comparatione magnitudinis causæ ad partis firmitatem. 2. Ex partis mutatione si faciat tumorem lividum vel nigrum. 3. Ex dolore, stupore, gravitate, & immobilitate partis. 4. Ex sanguinis effusione per aures, nares, fauces, alvum, pudenda.

Curatio.

1266. Partis contusæ semper tentanda Resolutio, quæ si obtineri non possit, contusa pars ad Suppurationem est deducenda, sed in validissima contusione interdum cogimur partem amputare.

Resolutio.

1267. Ut pars contusa resolvatur, prævenienda est sanguinis effusi Coagulatio, & nimia fibrarum solutarum Accurtatio. Hoc obtinemus si servemus partem in modico calore, & applicemus medicamenta *Laxantia*, *humida*, & *pinguia*. Si vero major observatur durities aut ad partes glandulosas, applicanda quæ magis *Resolvunt*. Et ut promtior resoluti humoris fiat Absorptio, conducit venam secare, atque dare *purgans antiphlogisticum*: multum quoque juvat partem mulcere seu leniter fricare Abstineat se æger a carnis esu ob promptam putredinem, sed habeat pro victu olera, ut Endiviam, Acetosam, Scorzoneram, Chærefolium, Lactucam, Betam, Radicem Fœniculi, & similia, parva copia simul aliquoties de die.

Suppuratio.

1268. Contusio autem major si sit, & plura vascula disrupta quam ut sperare possimus resolutionem, statim applicanda sunt, quæ partem contusam cito commutant in purulentiam, ut sunt *Pus moventia*. Si autem pars quædam mortificata sit, ut Escharam faciat, hæc multis incisionibus est pertundenda, & partes scarificatæ *Lavamento* eluendæ, & applicanda ea, quæ pus movent. Si vero simul vehemens urget dolor, *Anodyna* sunt applicanda.

Mortificatio.

1269. Membrum autem ita contusum, ut conservandi spes nulla superfit, est amputandum (644). Tentando prius num non possit in suppurationem converti; si autem multa ossicula in pede vel manu fuere comminuta, præstantius valentibus viribus subire amputationem, quam post multas miserias toleratas, dum corpus fuit factum debile.

Quæstiones.

1270. Quæ fides habenda arcanis datis, ut est Lapillus cancrorum, Sanguis hircinus, Corallia rubra, Sperma ceti, Cerevisia Brunsvicensis?

Cuncta multis extolluntur encomiis, quia post hæc data feliciter sanata fuit contusio: sed quia contusio cadit in corpore sano, per se satis cito resolvitur, quæ resolutio non fit dictis assumtis. Si v. gr. Sanguis hircinus siccatus & ita viribus privatus ad drachmam assumtus tantum præstaret, multo plus polliceri posset, si quis carnem hircinam cum multo sanguine ederet.

1271.

1271. An ad validas contusiones applicanda Defensiva adstringentia ad intercipiendum conduxum humorum?

Ita concipiebant Veteres inde nasci contusionis tumorem: sed quia pars contusa irritatur, & liber non est transfluxus humorum, in ea parte format tumorem: hinc si applicetur adstringens, accurtabuntur fibræ laceratæ magis, & coagulabitur effusus sanguis, adeo ut qui tumor ex arte tractatus fuisset resolutus, per hæc applicata sæpe convertatur in putrilaginem.

1272. An pressione corporis frigidi est cohibendus tumor ex contusione nascendus?

Nihil promptius est quam si puer cecidit in caput, ne nascatur tumor, cultrum vel aliquod corpus frigidum apprimere ad locum contusum, ut inhibeant tumorem. Sed nihil est quod majorem tumorem facit, nam non solum frigus accurtando fibras & coagulando sanguinem, effusi sanguinis resorptionem inhibet, verum etiam pressione suffocant exiguam quæ supereſt circulationem.

1273. Cur ex Contusione ulcus sordidum?

Sive Contusio integram sive imperfectam solutionem faciat, modo deinceps formetur ulcus, istud propterea semper erit sordidum, quum margines partis contusæ constent vasis semilaceratis in se continentibus humores concretos, qui sorditatem exhibent non facile separandam. (Conf. 1263.)

CAPUT IV.

De Combustione.

1274. SI per ignem actualem, lucentem in flamma, vel non lucentem in aqua, aliisque corporibus, quædam partes firmæ nostri corporis vel humores immutantur, talis mutatio vocatur *Combustio*. *Definitio.*

1275. Talis actio ignis applicata ad partem mollem animalis mortui corporis 1. istam partem accurtare & corrugare facit, & vascula constringit: tunc talis pars tensa facile rumpitur; sed malaxata humido & pingui in pristinum statum redigi potest. 2. Validior ignis actio, relinquit partem duriorem & contractam, non facile relaxandam. 3. Si adhuc validior fiat, magis contracta & dura invenitur pars & multis rimis disrupta. 4. Sed validissimus ignis gradus totam partem destruit & in massam confusam convertit. *Effectus in solidis mortuis.*

1276. Quum duplex genus humorum contineatur in cadavere, coagulabilis scilicet & non coagulabilis, effectus in his differunt. Lympha enim & pinguedo levi gradu ignis liquefacta, non multum mutantur, sed per summum gradum corrumpuntur. Altera autem pars 1. levem inducit sed iterum solubilem *Coagulationem*. 2. Inducta coagulatio non nisi longo tempore solvitur. 3. Inducta coagulatio in bonum humorem resolvi nequit. 4. Si pergit vehementior gradus, is primo coagulat, dein coagulatum destruit in massam combustam, seu ignis actione destructam. *In Liquoribus.*

1277. Quatuor isti ignis gradus ad nostrum corpus applicati similia in partibus firmis & fluentibus faciunt; sed præterea ex vitæ actione quædam alia accedunt, quæ in quatuor his gradibus sunt enumeranda cum adjecta curatione. *In viventibus.*

1278. Primus gradus in viventibus producit dolorem, colorem & rubedinem, quæ brevi tempore tolluntur applicatione *pinguis & humidi* cum modico calore. *A Gradu primo.*

1279. Major autem ignis gradus, vel diutius continuatus, majorem dolorem, calorem, & rubedinem inducit, simulque elevatur vesicula latice plena. Eadem sunt applicanda, quæ in gradu primo sed vesicula elevata est *A Gradu secundo.*

pertundenda, relicta epidermide. Si vero Epidermis simul fuit ablata, supra partem denudatam prius applicanda carbasus *molli linimento* obducta ad evitandum attactum. Si vero simul impressa sunt nigra stigmata a *Pulvere pyrio*, illa statim eluenda blande per *Lavamentum molle abstergens*. Si vero satis elui non potest, applicanda sunt parva *Emplastra vesicatoria*, quæ magnitudini stigmatum respondeant, ut eliciatur macula nigra: reliqua pars superius recensitis tegenda. Quum nimis vehemens urgeat dolor, ex generalibus allegatis applicanda *Anodyna*.

A Gradu tertio. 1280. Si vero vehementior ignis actio destruxerit cutim, firmabitur statim ulcus sordidum, & admodum dolens, cum marginibus rubris dolentibus, & contractis. Statim eadem ut in gradu secundo applicanda medicamenta. Post inductam laxitatem solitam marginibus partis combustæ, ulcus id sordidum est abstergendum, *sed lenioribus abstergentibus*, quam in aliis ulceribus adhiberi solent.

A Gradu quarto. 1281. Vehemens autem ignis gradus destruens totam cutim, & sæpe etiam subjectam carnem, coagulans sanguinem, exprimens, quod coagulari nequit, unico momento partem viventem in Escharam mortuam convertit. Statim non est tentanda Escharæ separatio, sed pars fovenda præcedentibus, quibus sæpe margines combustæ servantur, quæ sibi relictæ in Escharam quoque fuissent conversæ. Quare post biduum, si invenimus *Escharam* ea est scarificanda, & tractanda, ut monuimus (642), sed *Leniora*, *& minus adstringentia* adhibenda.

Quæstio. 1282. An recte faciunt, qui Adstringentibus, vel acribus, vel actu frigidis conantur temperare combustionis ardorem, & dolorem?

Ad temperandum dolorem combustionis nihil promtius est, quam applicare atramentum, vel emplastrum aliquod adstringens, quod vel Defensivum, vel Adustum vocant. Talia equidem quia augent contractilitatem fibrarum, & coagulant humorem, semper augent combustionis mala, etiamsi in principio videantur lenire dolorem. Sed mirandum est toties applicari saponem nigrum, & alia acria, quum hæc augeant dolorem, calorem, & majorem destructionem faciant. Nihil damnosum est, quam actuale frigus, quod statim leniter combustos humores ita condensat, ut deinceps nunquam solvantur. Miror tamen apud probatos Medicos Spiritum vini, vel & Camphoratum, atque oleum Terebinthinæ applicata inveniri.

CAPUT V.

De Congelatione.

Definitio. 1283. SI per frigus externum alicujus partis viventis motus vitalis exstinguitur, & humores in tali parte concrescunt, talis pars dicitur *Congelata*.

Proprietates gelationis. 1284. Humores aquosi ut & sanguis a frigore glaciali 1. magis expandantur, ut vasa quibus continebantur diffringant, & glacies aquæ fluenti supernatet. 2. Amittunt non solum fluorem, sed veluti in chrystallos oblongas commutantur. 3. Partes gelu concretæ tarde solvuntur in paulo majore calore, quam qui congelare permittit. 4. Humores præparati ex variis partibus constantes, si post congelationem iterum solvuntur non servant eandem indolem. 5. Non omnes partes gelu in tali humore unitæ a calore subsequente solvuntur. 6. Quo majore calore regelantur humores: eo magis destruitur naturalis indoles, & eo magis diffringuntur vasa, quibus continentur hi humores.

Congelationis species. 1285. Congelatio commode ad duas species referri potest, quarum prima in corpore vivente etiam generatur a frigore minore, quam quod aquam

in

in glaciem convertit. Altera autem ſpecies a majori gradu frigoris, quod frigus ſtatim extinguit vitam iſtius partis, & humores in glaciem convertit.

Pernio:

1286. Prima ſpecies vocari poteſt *Pernio*, ſeu *Cheimethlon*, in quo plerumque a minori frigoris gradu, quam qui format glaciem, in partibus extremis, & aeri nudo expoſitis formantur tubercula dura, in majore calore admodum prurientia, ſenſim cum continuato frigore facta majora, & dolentia, primo rubentia, & dein liveſcentia. Ut evitetur Pernio, egregium eſt partes iſtas magis gerere tectas, aut tegere *Emplaſtro*, vel *Linimento calefaciente*, quibus præſentes Perniunculi curantur, & inſtante frigidiore tempeſtate præveniuntur. Tandem perſeverante frigore ſenſim totum membrum tumere incipit, liveſcere, & frigeſcere ad attactum, & admodum dolere in calore, & cuticula ſeparatur a ſubjecta cute, quæ exhibet maſſam ſordidam, lividam, ulceroſam, frigidam, tamdiu durantem ac durat frigus, imo uſque in æſtatem. Ita factum ulcus ex frigore ante dictis tegendum, & *Abſtergentibus calefacientibus* depurandum, bene muniendum contra externum frigus. Si vero ob nimiam aeris inclementiam, vel debilitatem partium non reſolvitur Pernio dictis auxiliis, pars illa fovenda *Cataplaſmate*, & *Fomento calefaciente* calido conſervato.

Congelatio.

1287. Si vero per frigus glaciale pars combuſta ſit, cavendum ne ſtatim exponatur calori, cito enim deſtruetur, ſed pars fricanda eſt nive, vel aqua frigida, donec ſenſus redeat parti. Si gelu non admodum alte penetravit, neque minus diu duravit, ſæpe redit pars ſine ulla labe ad perfectam ſanitatem. Si autem tunc remanet pars quædam mortua, illa *Eſchara* eſt ſeparanda medicamentis in Pernione citatis. Hoc quoque faciendum etiamſi totum membrum gelu ſit mortificatum, niſi quod interdum cogamur amputare partem. Quando ſatis magna pars gelu combuſta fuerit, vel & totus homo, poſtquam præcedente modo vita fuit reſtituta, quædam medicamenta *Calefacientia*, ſunt danda, ut præparentur iterum humores, & expellantur corrupti.

Quæſtiones.

1288. Cur omnibus hominibus in eodem aere degentibus non æque frequentes Perniones?

Invenimus pueros, feminas, & quoſdam homines, quam primum paulo major fit aeris frigiditas, ſtatim vexari Pernionibus, alios autem ne quidem in ſæviſſima hieme: quare cauſa non latitat in aeris frigiditate, ſed in corporibus diverſis: quorum enim corporum, vel eorum partium facilius per frigus exſtinguitur motus vitalis, eæ partes facilius pernionibus corripiuntur. Quare monemur applicatis calefacientibus, ſed non corrodentibus prævenire Perniones.

1289. Cur Pernio prurit, & dolet in calore?

Quum humores concreti in Pernione hærentes, & circulationi inepti a calore in motum adigantur, primo leniter diſtendendo, & irritando vaſa pruritum inferunt; ſed magis agitati tantum diſtendunt vaſa, ut faciant dolorem, imo deſtructionem partis. Quare cavendum ne pernio nimis cito calore, vel calefacientibus agitetur.

CAPUT VI.

De Fiſſuris.

Definitio.

1290. SI in cute externa, papillis mammarum, ano, labiis, & aliis partibus fiant rimæ oblongæ, quæ dicuntur *Rhagades*, ac ſi eſſent a cauſa vulnerante factæ, ſponte ſua, quod partes illæ molles minus ſequaces ſint, talis ſoluta unitas vocatur *Fiſſura*. Quæ autem fiſſuræ fiunt in oſſibus ſpeciali titulo (256) pertractantur.

1291.

Cauſæ. 1291. Generantur fiſſuræ 1. Defectu pinguedinis, ut in frequenti abſterſione, & lotione partium, Lue Venerea, Impetigine, Lepra, Scabie. 2. Aere frigidiore, & ſicciore omnem humiditatem tollente. Quando itaque cutis ita facta rigida, & arida movetur, facile rimam contrahit.

Curatio. 1292. Quæ fiſſuræ oriuntur a cauſis internis non perſanantur, niſi curato illo morbo; ſed ſi fiant defectu pinguedinis, aut humiditatis per aerem ſicciorem, & frigidiorem, vel frequentiorem abſterſionem, illa pars eſt primo depuranda *Lotione molli abſtergente*, dein pars inungenda *Linimento molli*. Eodem linimento, vel quodam *Emplaſtro molli conſolidante*, pars ſervanda tecta. Sed ſi fiat ex ſcabie, impetigine, vel Venerea Lue, adhibenda ſunt *Linimenta*, *& Lavamenta Mercurialia*. Sed ſi mammarum papillæ in lactantibus fiſſuris vexantur, *mollia*, *& tuta* applicanda, quæ ab infante deglutiri poſſunt.

CAPUT VII.

De Ulceribus.

Definitio. 1293. SOluta unitas in parte molli noſtri corporis, cum quadam deperdita ſubſtantia, ab interna corrodente, vel conſumente cauſa producta vocatur *Ulcus*. Ita etiam ulcera dicuntur, quæ relinquuntur poſt vulnera, Combuſtiones, Contuſiones, Congelationes, Excoriationes, quamvis a cauſa externa fuere nata.

Differentia a conſimilibus morbis. 1294. Ulcera a Vulneribus, contuſionibus &c. ſola vetuſtate differunt. Sed modo apertura partis amiſſæ ſit ſatis magna, ſive contineatur in ea cavitate Pus, Ichor, ſordes, caro ſpongioſa, cruſta, nomen tamen ulceris ſervat. Si vero apertura ſit anguſta, & deſcendat profunde inter partes molles, frequentius vocatur *Fiſtula*. Sed ſi ſub anguſta apertura magna invenitur cavitas plerumque pure plena, tunc vocatur *Sinus purulentus* (564) Quamdiu externe nulla eſt apertura etiamſi intus ſit cavitas ampla pure plena, non vocatur ulcus, ſed *Abſceſſus*.

Genera. 1295. Ad Prognoſin, & indicationem curativam formandam juvat Ulcera in ſua genera diſtinguere. 1. Recentia, vel vetuſta. 2. Magna vel parva. 3. Plana, profunda, rotunda, anguloſa. 4. Benigna, maligna. 5. Purulenta ſanioſa, ſordida, putrida, Cacoethes, Hyperſarcotica, ſicca, rheumatica &c. 6. Variis in locis corporis, quia loca hæc ſæpe ſpecialia medicamina exigunt. 7. Denique pro diverſitate ſymptomatum, quæ ulceribus junguntur, mutatur prognoſis, & curatio. 8. Ut & cauſæ variæ ulcera producentes.

Prognoſis mala. 1296. Multæ ſunt regulæ generales malam prognoſin in ulceribus præbentes. 1. Ulcera in corpore cacochymico, hydropico, valetudinario. 2. Ad loca ubi multi confluunt humores, ut ad pudenda, anum, articulos, os, nares, oculos. 3. Ad partes nervoſas, tendinem, articulos, ligamenta. 4. Circa vaſa majora, arteriam, venam, vel nervum. 5. Penetrantia in quandam cavitatem. 6. In loco, ad quem non ſatis commode medicamenta admoveri poſſunt. 7. In locis, quæ aeri ſunt expoſita, ut cava narium, fauces, palatum, pulmones. 8. In parte glanduloſa, vel parte acuto ſenſu prædita. 9. Ulcera profunda, vetuſta, ſordida, circularia. 10. Ex metaſtaſi nata, vel quæ morboſum humorem evacuant ex toto corpore, ut in menſibus, hæmorroidibus ſuppreſſis. 11. Supra tibiam, ad malleolos, ubi varia fit cutis diſtractio. 12. Quorum facta cicatrix ſecedit, aut quæ recrudeſcunt. 13. Quorum color, pallidus, lividus, niger. 14. Fundentia Ichorem fœtidum, ſpecillum, vel plumaceolam applicatam tingentem, 15. quorum oræ calloſæ ſunt. 16. Ad attactum admodum dolentia. 17. Cum duritie, oſſis carie, vel alio malo ſymptomate juncta. 18. Admodum ſicca in periculoſe decumbentibus mortem præſagire ſolent.

1297. Si recenſita mala abſint, ſed ulcus invenitur impletum Pure albo, puro, ſubpingui, æquali, non mali odoris, & copia mediocri, nec nimis tenui, aut ſpiſſo, tale ulcus citam ſanationem promittit. *Bona.*

1298. In ſimplicis ulceris curatione aliud nihil requiritur, quam ut apertura impleatur firma carne, quæ dein cicatrice eſt obducenda. *Curatio.*

1299. Quæ medicamenta applicata vel & interne data faciunt, ut ulcus citius, & firmiore carne impleatur, huc pertinent; ſed quoniam ulcera varias occupant partes, *Sarcotica* quoque *in forma varia* eſſe debent, paulo magis, minuſque adſtringentia, prout laxiorem, vel ſtrictiorem detegimus carnem. Multum juvant cita deligatio, ut arceatur aer a nudo ulcere; rarior quam fieri ſolet innovatio; non nimis accurata puris abſterſio, ne lædantur tenella vaſcula; impletio æqualis per linteum carptum; modica ſuſtentatio partis per faſcias. *Sarcotica.*

1300. Si innata caro ad debitam altitudinem pervenerit, medicamentis paulo magis adſtringentibus inducenda eſt cicatrix, qualia dicuntur *Cicatrizantia*, quorum multa quoque recenſita ſunt in ſarcoticis. *Cicatrizantia.*

1301. Quum variæ ulcerum inveniantur ſpecies, quæ ſpecialem curationem exigunt, ex his præcipuas delibabimus. Inter has ſimpliciſſimum eſt, quod ſine corroſione magnam puris copiam fundit, inde *Purulentum* dictum. Hoc curandum eſt medicamentis *pus cohibentibus*. Et quoniam hæc tam interna, quam externa habentur, varia genera medicamentorum poſtulant. *Purulentum.*

1302. Quando ex ulcere loco puris effluit humor tenuis, rodens, plerumque fœtens, utplurimum flaveſcentis coloris, vel & lividi, aut nigri, tale ulcus vocatur *Ichoroſum*, plerumque habens ſubjectum os carioſum, vel carcinoma latens, vel latentem alicubi ſinum, qui tamdiu retinet pus, donec per ſupervenientem putredinem convertatur in Ichorem. Quare talia ulcera nunquam ſanantur, niſi putredo totius corporis emendetur, & præveniatur puris illa corruptio. Itaque applicanda, & ulceri indenda medicamenta, atque ulcus tale abluendum *antiſepticis*: nam cohibendo effluxum exaſperabitur malum. *Ichoroſum.*

1303. Si vero ex ulcere continuo ſtillat humor tenuis, aquoſus, pellucidus, acris, ab copioſo illo effluxu vocatur ulcus Catarrhoſum, & Rheumaticum, plerumque eſt talis humor tenuis in toto corpore natus, qui ad ulcus deponitur; rarum eſt ſi ex vaſe lymphatico rupto tale fit ſtillicidium. Quare ad ulcus applicanda *adſtringentia abſorbentia*, & tentanda ductio hujus lymphæ per alvum, urinam, vel cutim *Purgantibus Diureticis*, atque *Sudoriferis*, ut pars ea liberetur a confluxu: multum ſæpe juvat liquorem illum intercipere fonticulo. *Catarrhoſum, ſeu Rheumaticum.*

1304. Interdum ex ulcere circa articulos, & tendines magna copia liquoris ſpiſſioris inſtar albuminis ovi effluit, quale ulcus vocatur *Synovia*. Videtur gelatina, vel mucilago lubricans tendines, & articulos per ulcus evacuari, quam ob rem facit membri exareſcentiam, & rigiditatem. Difficulter ad curationem deducitur, quum perpetuam ſcaturiginem habeat, & illa gelatina diutius ſtagnans liqueſcens abeat in Ichorem, quo corroduntur adjacentes partes, quæ poſtea inter ſe concreſcunt. Indenda ſunt, & applicanda *Nervina Conſolidantia*. *Synovia.*

1305. Interdum tota ulceris cavitas impletur materia tenaci glutinoſa, quæ tam firmiter lateribus, & fundo ulceris adhæret, ut nec abluendo, nec abſtergendo auferri poſſit; hæc facit, ut tale *ulcus ſordidum* vocetur. Hoc glutinoſum tenax interdum in finibus vaſculorum ſuperficiei ulceris ſubſiſtens non poteſt tolli, niſi ſimul quædam portio de cute, vel carne auferatur. Quod ſi in ſordibus his quædam ſimul habetur acrimonia corroſiva, late depaſcendo admodum auget ulceris magnitudinem. Quoniam præſente illa ſorditate ulcus, neque carnem generat, neque ad cicatricem deduci poteſt, *Ulcus ſordidum.*

teſt, iſtæ ſordes omnino ſunt abſtergendæ, primo *Abſtergentibus* mitioribus, dein ſi his non cedunt acrioribus; & quando his ne quidem auſcultant, ad Corrodentia deveniendum. Si vero ſordes nimis craſſæ ſunt, ut præſcindi poſſint, juvat ſordes tractare ac ſi eſſet Eſchara. Depuratum dein ulcus Sarcoticis implendum, quæ aliquomodo ſunt ſimul abſtergentia.

Ulcus putridum. 1306. Ex fœtore cadaveroſo ſpirante ex ulcere vocant tale *Ulcus putridum*, exhibens oleum putredine corruptum cum ſale alcalino volatili. Quamdiu talis adeſt putredo, ulcus conſolidari nequit, quum affluentes humores, & tenella vaſcula in putrilaginem ſimilem convertantur. Horum ulcerum tria genera inveniuntur, quæ ſpecialia medicamenta exigunt.

Putredo calida. 1307. Si enim ex ulcere fluit humor tenuis, rodens calorem, & pruritum cum rubedine inferens, illa putredo calida vocari poteſt, & exigit medicamenta *antiſeptica*, *refrigerantia*, *adſtringentia*.

Putredo frigida. 1308. Sed ſi fœtens effluens humor ſimul inducit partis refrigerationem cum pallore, adhibenda ſunt *antiſeptica calefacientia*, quæ majorem motum inferunt.

Putredo ſordida. 1309. Sed ſi cum putredine illa, magna copia ſordium adſit, ſimul videndum num vergat magis ad putredinem calidam, vel frigidam, ut ita eligantur medicamenta *Abſtergentia frigida*, vel *Calida antiſeptica*. In tali ſorditate ſæpe cogimur applicare Corrodentia, ut in ulcere ſordido (1305) monuimus.

Malignum ulcus. 1310. *Ulcus malignum*, quod vocant *Cacoethes*, denotat omne genus ulceris, quod vix non vel difficulter ſanari poteſt, reſpuit omnia probata medicamina, recrudeſcit, multa mala, & anomala ſymptomata infert, unde etiam dicuntur *Pertinacia*, *Contumacia*, *Virulenta*.

Corrodens. 1311. Si effluens ichor tantam poſſidet acrimoniam, ut partes circumjacentes conſumantur, ſenſimque fiat ulcus latius, hoc vocant *Corrodens*, vel *Comedens*, aut *Depaſcens*. Cutim præcipue corrodens vocant *Ambulativum*. Sed quod etiam ſubjectam carnem conſumit dicitur *Phagedana*, *Nome*, *Lupus*, præprimis ſi ad tibias hæret: ſed nares occupans ſæpius vocatur *Noli me tangere*; in ore vocatur *Cancer aquoſus*.

Cancroſum. 1312. Si vero ulcus habeat labia retorrida, livida, tumentia, vaſis, & tuberculis lividis ſtipata, ad quævis medicamenta ſe exaſperans, *Cancroſum* vocant ulcus. Et præter annumerata multa finxerunt Veteres nomina, ut malignitatem, corroſionem, & difficultatem curationis exprimerent. Sed pauca hæc ſufficere poſſe ad Curationem exiſtimo.

Curatio. 1313. Hæc ulcera maligna ſi præcedente methodo curari non poſſunt, tentanda eſt curatio *Mercurialibus*, *Decoctis ſudoriferis*, & *alvi ductione* ſemel, aut bis in ſeptimana. Sed ſi ulcus ſit factum Cancroſum omnem medelam reſpuens, curatio palliativa, eſt inſtituenda, abluendo partem *lavamento molli antiſeptico*, ut liberetur ab acrimonia rodente, & applicando *abſorbentia antiſeptica*. Si vero nimis urget dolor, ſæpe debemus applicare, & ingerere *Anodynum*, ut ulcus tolerari poſſit.

Hyperſarcoticum. 1314. Si ex ulceris fundo, vel ad margines, excreſcat maſſa rubra fungoſa, ad attactum admodum dolens, facile fundens ſanguinem, vocatur Caro luxurioſa, & tale ulcus vocant *Hyperſarcoticum*. Raro ad ungues habetur ulcus, quin talis maſſa excreſcat, aut ſi ſubſit oſſis caries.

Curatio. 1315. In locis, & ulceribus, in quibus exſpectamus talem excreſcentiam, debemus per plumaceolas ſiccas, vel *pulveres*, aut *lavamenta antiſeptica* prævenire hanc luxurioſam carnem, cavendo omnem applicationem pinguium. Si vero his coercere non poſſumus incrementum, ſimilia ſunt adhibenda, ſed *magis corroſiva*, quibus præſens ſæpe ſupprimitur. Si autem ad magnam molem increvit, & his ſupprimi non poſſit, tota moles, vel eſt abſcindenda, vel ligando tollenda, in quo caſu applicanda *ſtyptica* ad compeſcendam hæmorrhagiam.

1316.

1316. Cur ulcera cum labiis duris curatu difficiliora? *Quæſtiones.*

Indurata labia in ſe continent humorem in pus non reſolubilem, ſed qui ſtagnando liqueſcens præbet ichorem rodentem, quo potius conſumitur caro. Unde optimi Chirurgi monent calloſa labia eſſe tollenda, ſi velimus ad curationem deducere ulcus.

1317. Cur ulcera circa articulos difficulter ſanantur?

Circa articulos varia habetur fibrarum diſtractio, qua ſæpe tenella vaſcula concreta diſrumpuntur; atque non raro ex cavo articuli, vel vaginis tendinum, ſuppeditatur humor conſolidationem impediens.

1318. Cur ulcera vetuſta, rheumatica, ſanata, vel recrudeſcunt, vel pejores morbos inferunt?

Talia ulcera rheumatica non ſolum exonerant alienum humorem in ulcere ipſo confectum, ſed & ſerviunt pro artificiali emunctorio totius corporis. Si ergo ſanantur, humor morboſus, hic ſolitus evacuari, collectus erumpit ſanatum ulcus; vel ſi hoc facere nequit, non raro ad alias partes magis principes fertur, ubi pejores morbos infert.

CAPUT VIII.

De Fiſtula.

1319. ULcus vetuſtum, profunde penetrans inter partes molles, figuræ oblongæ inſtar cannulæ, cujus latera pellicula, vel tenaci muco, vel callo obſeſſa non coaleſcunt, fundens majorem copiam puris, vel ichoris, quam in tam parva cavitate potuiſſet confici, vocatur *Fiſtula*. *Definitio.*

1320. Quum omnis fiſtula anguſtum habeat orificium, vel multos cuniculos, ejus differentia eſt inveſtiganda ſtylo, cathetere flexili, candela ceracea, injectione liquoris, & artificiali expreſſione puris, vel injecti liquoris. *Detectio.*

1321. His auxiliis detegimus, num fiſtula 1. rectam, obliquam, flexuoſam, vel quamcumque aliam ſequatur viam. 2. Num unum pluresque cuniculos habeat. 3. Si immiſſo ſtylo detegimus corpus durum, ſed æquale, judicamus pertingere ad os perioſteo adhuc tectum. 4 Si vero id durum ſimul detegitur aſperum, & inæquale, deſignat os ſubjectum eſſe carioſum, quod ulterius ex cariei (210) ſignis confirmatur. 5. Sed ad extremum ſtyli corpus molle detectum non admodum dolens, judicamus fiſtulam deſinere in partem carnoſam. 6. Sed ſi tunc ex tali fiſtula major copia puris, aut ichoris exit, quam fieri poteſt pro ratione magnitudinis, ſentiendum eſt, vel plures eſſe cuniculos, vel latitare ſinum. 7. Si vero ſtylo tangamus corpus molle, quod attactu magnum dolorem, & veluti horrorem inducit, judicandum eſt tangi nervum, vel tendinem: ex tali tunc fiſtula fluere ſolet liquor gelatinoſus inſtar albuminis ovi. *Differentia.*

1322. Fiſtula recens; in carnem deſinens; cruentas, & non admodum tumentes habens oras; in corpore ceteroquin ſano; ad cujus fundum pervenire poſſumus; cujus cavitas ſpleniis, & faſciis poteſt comprimi, facilem curationem promittit. *Præſagium bonum.*

1323. Sed fiſtula vetuſta; multum ichoris fundens; cum caloſis oris; in tendinem, nervum, vel os deſinens; ex cavitate corporis, vel articuli principium habens, vel ex inteſtino recto; in loco ubi comprimi non poteſt; ad attactum dolens; magnum fœtorem ſpirans, difficultatem curationis promittit. *Malum.*

1324. Fiſtula benigna (1322) eandem cum ulcere exigit curationem, niſi quod fiſtulæ indenda ſint medicamenta. Quare ſtatim applicanda, & indenda *Conſolidantia*. Si vero latera aliquo tenaci muco, vel ſorditate obſeſſa *Curatio fiſtulæ ſimplicis.*

sunt, eligenda sunt quæ magis *abstergunt*. Quæ induntur turundæ sensim sunt minores faciendæ, ut concedatur coalescentia.

Callosæ. 1325. Si vero latera fistulæ, vel quod tunica alicujus vasis sit relicta; vel quod tenax gluten lateribus nimis adhæreat; vel quod fluens liquor per fistulam latera in speciem Escharæ callosæ convertat; impediantur consolidari, id alienum, si *abscindi* possit, forcipe est tollendum: vel applicandum est *Corrodens*. Hoc repetendum, donec pura habeantur latera, & dein antecedentibus Abstergentibus, & Consolidantibus (1324) curanda fistula.

Profundioris. 1326. Si vero admodum profunda sit fistula, interna cavitas est deprimenda *lavamento abstergente* injecto: aliquid autem de ultima injectione relinquendum in cavo fistulæ, & tum insuper formanda est *Turunda* aperturæ magnitudine respondens, quæ est immittenda, & ope styli trudenda usque ad fundum: quod singulis deligationibus est repetendum.

Angustioris. 1327. Si autem orificium fistulæ nimis sit angustum, quam ut curationem possimus sperare, istud est 1. dilatandum *Turunda* compressa sponte tumente. 2. Si autem tali modo non sanatur, fistula est perscindenda usque ad fundum, si locus *Sectionem* permittit, immittendo conductorem crenatum per orificium fistulæ, qui scalpello, vel volsellæ monstrat viam. Sed in intestino recto, si pateat *fistula Ani*, per fistulam immittendum instrumentum secans falcatum cujus apex globulo est munitus, qui globulus ponendus supra indicem digitum alterius manus in ano immissum, atque ita unica sectione portio fistulæ, & intestini recti inter falcatum secans, & digitum in ano immissum, est perscindenda, dein abstergentibus consolidantibus recensitis (1324) fistula curanda. 3. Qui autem metuunt ferrum, aut si secari non facile potest, mittenda est acus plumbea admodum flexilis, filo tenaci cera obducto munita, in fistulam, ut digito alterius manus in intestino recto immisso tangatur, eo dein digito flectatur acus, ut per anum redeat: pars tunc per filum intercepta sensim fortius stringenda, ut denique filum excidat, relicta apertura, quæ dein præcedenti modo est curanda.

Cum ossis carie. 1328. Si vero ad fundum fistulæ hæret Caries (208), quam cognoscimus ex signis (210) fistulæ junctis; antequam tentatur fistulæ consolidatio, Caries est curanda recensito modo (211): quoniam coalita fistula aliter recrudescet. In tali fistula multum juvat, indere Turundas (1326) recensitas, aut immittere *pulveres siccos*.

Interna medicamenta. 1329. Si vero solis externis medicamentis non facile obtinetur curatio, vel si in partibus interioribus habeantur fistulæ, medicamenta interna, vel *Abstergentia*, vel *Consolidantia* simul sunt propinanda: semel in septimana alvus laxanda *mercuriali purgante*.

Quæstio. 1330. Cur fistula frequentior circa articulos, anum, & carunculam lachrymalem?

Quoniam ibidem sunt cavitates naturales pro scaturigine fistulæ; & confluunt excretorii humores.

LIBER VIII.

CAPUT I.

De Pruritu.

1331. ALtera classis morborum in Cute (1187) aliquam inferens mutationem continet *Pruritum*, ut mutationem inductam in Tactu. Hujus definitio data est (1164).

A levi attactu. 1332. Multæ autem sunt causæ Pruritum inferentes, inter quas notissima est,

eſt, quæ fit per levem attactum pilorum, plumarum, muſcarum, pulicum, pediculorum, & aliorum inſectorum, quæ papillas tactus leviter movent. Ex his conſtat ad Pruritum inferendum tantum requiri, ut Papillæ tactus leviter moveantur. Unde docemur internas latentes cauſas etiam poſſe tali modo inferre pruritum. Hujus nulla requiritur curatio, quum ſponte ceſſet ablata titillatione.

Applicatione.

1333. Quædam vero applicata, vel cuti impreſſa diuturniorem pruritum faciunt; unde patet ſolum hic non eſſe factum attactum, ſed vel læſionem, vel impreſſum eſſe liquorem pruritum facientem, ut in applicatione *Aluminis plumoſi*, *Urticarum*, *Catharidum*, aut ictu *muſcarum*, *apum*, *cephenum*. In his utplurimum ſufficit partem abluere, ut tollatur acre impreſſum, vel auferatur aculeus relictus: ſi autem non ceſſat, applicandum eſt aliquod *antiſepticum refrigerans*, quod compeſcit motum majorem, calorem, rubedinem, & pruritum.

Tenſione vel preſſione.

1334. Pars ſenſilis modice tenſa, vel preſſa pruritum facit: uti in dentientibus ſi dens ſit erupturus: in inſtante hæmorrhagia narium ab impetu, vel copia majore: in calculoſis pudendorum pruritus ſi calculus vexat veſicam: pars quæcumque fortius ligata ſi reſolvitur: aut ſi frigore glaciali fuit conſtricta, & regelare incipit, quum novus accedens ſanguis vaſa dilatet.

Perſpiratione prohibita.

1335. Frequentiſſima cauſa interna eſt perſpiratio prohibita, dum humor ille ſubſiſtens in cute titillat. Inde applicata pinguia oleoſa, & emplaſtica pruritum inferunt, ut & aer, vel aura frigidiuſcula, præprimis in corporibus biliofis, aut quibus materia perſpirans eſt acrior. In his ſi pinguia fuere applicata, pars eſt abluenda *abſtergente*. Sed ſi per aerem frigidiorem prohibitum fuit exhalare perſpirabile, dandum eſt *Diaphoreticum*.

Ab acrimonia ad Cutim delata.

1336. Quum Cutis ſub forma ſudoris, vel perſpirabilis materiæ ſæpe evacuet humores acres in corpore natos, qui varii ſunt, admodum differens eſt curatio: ex his igitur præcipuas ſpecies delibabimus. 1. Si ex *alvo conſtipata* acris humor ad cutim delatus pruritum infert diuturnum, alvus laxanda *purgante*. 2. Sed acris materia ulceris ſuppreſſi ad cutim delata ulterius eſt *Sudoriferis* expellenda, & ſi non ceſſat ulcus eſt renovandum. 3. Qui morbi criticam materiem ad cutim pellendo evacuant, uti circa finem *febris*, *podagræ*, *febris ſcarlatinæ*, *miliaris*, & *morbillorum*, nullam exigunt curationem, ſed *Variolæ* ſi nimium pruritum inferunt, frequenti ablutione abſtergentis (1235) temperari poteſt. 4. Humor tenuis acer calidus *Bilioſus*, uti in robuſtis, & juvenibus, in poris cutaneis ſubſiſtens temperatur ſanguinis miſſione, & *purgante refrigerante*. 5. Acrimonia autem *Acida* in pueris frequens pruritum inferens *antacidis* eſt exſtinguenda, ut & ille pruritus, qui poſt abuſum fructuum horæorum oritur. 6. In acrimonia autem *Scabioſa*, & in pruritu pertinaciſſimo juvat aliis medicamentis admiſcere *Mercurialia*. 7. Debilitatorum ſcorbuticorum, & ſenum pruritus, quod humores ſponte corrupti ad cutim delati pruritum inferant, curandus *roborantibus*, & *Diaphoreticis antiſcorbuticis*. 8. Pruritus autem ab ichore fluente ex ulcere, fiſtula, vel cancro exigit *antiſeptica*.

Corollaria.

1337. Ex dictis concludendum. 1. Cauſam pruritus tantum differre a cauſa doloris, magnitudine. 2. Internas cauſas pruritum inferentes eodem modo ut externas levi applicatione pruritum facere. 3. Pruritum remanentem poſt urticarum attactum indicare, vel aliquid in cute manſiſſe, vel læſionem eſſe factam. 4. Homines, quorum materia perſpirabilis eſt acris, a vento frigido, & applicatione pinguium facile pruritu corripi. 5. Puerorum pruritum generari plerumque ex acido, ſed robuſtorum potius ex ichoroſo. 6. Senum pruritum difficulter curari.

CAPUT II.

De Aſpredine.

Definitio. 1338. SI cutis æqualis ſuperficies ab aliqua cauſa reddatur inæqualis, quod ſquamulæ epidermidis elevatæ faciant, ut pars illa ad attactum doleat, vocatur *Aſpredo* : nam cutis ab humore concreto exaſperata pertinet ad Cruſtam, vel Sorditatem.

Cauſæ. 1339. Ita elevantur, & inverſe intorquentur per exſiccationem externam cum pinguedinis defectu, uti in frequentiori lotione cum ſapone, aere ſicco, & frigido, atque in morbis, qui pinguedinis depoſitionem ad cutis ſuperficiem impediunt, uti in ſcabie, impetigine, & ſimilibus.

Curatio. 1340. Omnium primo in curatione obſervandum, ut ſorditates inter erectas ſquamulas collectæ auferantur *lotione molli ſaponacea*. Dein pars inungenda eſt *molli linimento*, quod pingue ſuppeditat, deinceps pars tegenda, ne facile iterum exſiccetur, & evitanda frequens lotio, & exſiccatio.

CAPUT III.

De Callo.

Definitio. 1341. PArs corporis noſtri tenacior, & compactior, palleſcentis coloris, ſenſu carens, ex membrana, vel carne ita mutata facta, vocatur *Callus*.

Partes. 1342. Vix ulla eſt pars mollis in noſtro corpore, quin ita commutari poſſit, ut experimur in arteria aorta, pulmonali, corde, veſica urinaria, & cute tota. Oſſium autem callus eſt alia concretionis ſpecies, qua oſſa fracta inter ſe conferruminantur.

Species. 1343. Duæ Calli ſpecies occurrunt. 1. Si latera vaſorum expulſo intus humore, contracta coaleſcunt, ut in canali venoſo, vaſis umbilicalibus, & in multis vaſis ſenum. 2. Si vaſa cum ſuo humore concreto concreſcunt, vel quædam partes liquidæ inter concreſcendum cum parte firma compinguntur, ut fit in calli generatione ex attritu; unde circa os fractum, vel luxatum, vel globum alicubi in corpore hærentem, vel calculum in veſica urinaria, generatur callus.

Effectus. 1344. Quoniam callus eſt tenacior, & minus flexilis, pars ipſa amittit ſenſum, & ſæpe motum. Effectus autem differunt pro uſu partis. 1. Vaſa privata circulatione poſt nativitatem in infante faciunt circulationem in natis requiſitam: ſed in ſenibus concreſcentia impediunt neceſſarias vitæ actiones. 2. Aorta, vel pulmonalis arteria calloſa minus dilatabilis, eſt impedimento circulationi: hoc in ligamentis articulorum, & tendinibus, impedit mobilitatem articuli. 3. Sed in cute, & epidermide, in locis, ubi corpus validum attritum ferre debet, eſt magni uſus, ad ferendum attritum, ſed & facit hebetiorem ſenſum.

Curatio. 1345. Si callus ſit ſanitati impedimento, per *Emollientia* externa, & interna eſt diu laxandus, donec emolliatur, aut ſi in parte externa detegitur, abſcindi poteſt quantum requiritur, & dein pars illa aliquo emplaſtro tegenda, ut caveatur attritus & exſiccatio.

CAPUT IV.

De Eſchara.

1346. DUm quædam pars mollis, antea vivens, per cauſam aliquam amittit potentiam vivendi, ita tamen, ut totum membrum vita non ſit privatum, pars illa mortua *Eſchara* vocatur, atque ita diſtinguitur a Sphacelo perfecto, Cruſta, Carie, & Sorditate. *Definitio.*

1347. Generalis cauſa Eſcharæ eſt exſtincta actio vitæ, ſed quoniam diverſis modis illa actio exſtinguitur, Curatio quoque in omni Eſchara non eſt eadem. *Cauſa proxima.*

1348. Nam ſi generatur ex *inflammatione*, ſeu gangræna, dum motus vitalis validior fecit partis deſtructionem (642) medicamenta *Suppurantia* ſunt applicanda, quæ lentorem convertunt in pus. *Ex inflammatione.*

1349. Si autem acre gelu combuſſerit partem, ut in Pernione (1286) traditum, magis *Calefacientia* exigit. *Ex Gelu.*

1350. Sed ſi ſumma virium *Debilitas* permittit, ut quædam portio moriatur, uti interdum fit poſt longas febres, magnas evacuationes, & in decrepita ætate, non ſolum externa *Stimulantia*, & *Calefacientia* ſunt applicanda, verum etiam interne dantur *Cardiaca*, quæ vires erigunt. *Ex Debilitate.*

1351. Dum vero ex *Putredine*, uti ſæpe in locis calidis, & humidis in quibuſdam partibus generatur Eſchara, hæc eſt coercenda *Antiſepticis acidis*, & *adſtringentibus* applicatis, dando ſimul interne *Cardiaca acida*. *Ex putredine.*

1352. Si vero in morbis *Epidemicis*, vel & *Peſtilentialibus*, pars quædam Eſcharam contrahit, Externa, & interna antiſeptica, quæ in tali ſpecie peſtis valent, ſunt adhibenda. *Ex morbis malignis.*

1352. Si vero his auxiliis facta Eſchara non vel tardiſſime ſeparatur, illa eſt multis inciſionibus ſcindenda, quam operationem *Scarificationem* vocant, uſque ad partem viventem; ut partes ſubjacentes contractilitate Eſcharæ non ſuffocentur; ut præbeatur exitus ichori ſub Eſchara hærenti; & ut virtus medicamenti ad partem vivam pervenire poſſit. Cæterum Eſchara pro diverſitate cauſarum tractanda. *Scarificatio.*

1354. Sed ſi experimur Eſcharam latius ſerpere, conducit margines partis viventis per *Cauſticum* corrodere, ut ita ſiſtatur progreſſus, quod fieri ſolet ſi acris humor in Eſchara hærens progreſſum, ſeu ambulationem facit, ſed in aliis ſpeciebus potius augeretur ambulatio. *Corrodens.*

CAPUT V.

De colore mutato.

1355. MUtatur etiam Cutis ad externum adſpectum, dum naturalis ejus color candidoroſeus, in varium alium colorem convertitur. Hæc mutatio præcipue dependet a diverſo colore liquorum transfluentium, qui per vaſcula pellucida conſpecti exhibent varium in cute colorem, cum ipſæ partes firmæ omni humore privatæ, ubique ſibi ſimilem colorem exhibeant, ſeu potius decolores ſint.

1356. Hæc autem coloris mutatio obſervatur per totum corpus in multis morbis, uti in *Chloroſi*, *Ictero*, *Leucophlegmatia*, *Cachexia*. Quoniam vero hi omnes morbi a Chirurgis non tractantur, in hoc loco non ſunt exponendi. *Totius Corporis*

1357. Sed ſi coloris mutatio in quibuſdam partibus corporis detegitur, ut *Maculas* exhibeat, utplurimum per auxilia externa chirurgica curandæ ſunt, quare præcipuas ſpecies in hoc loco ſumus exhibituri. *Particularis.*

CA-

CAPUT VI.

De Maculis.

Definitio. 1358. CUtis alieno colore ſine conjuncta intumeſcentia infecta, vel per parva interſtitia, vel latiora, *Macula* vocatur.

Varietas. 1359. Meretur, & ad cognitionem, & curationem, macularum diſtinguere varias ſpecies. 1. Quæ fiunt a materia febrili in cute depoſita rubro colore effloreſcentia, uti in *Scarlatina*, & ante perfectum puſtularum proventum, in *Variolis*, & *Morbillis*, *Exanthemata* vocari poſſunt, quæ autem raro a Chirurgis tractantur. 2. Interdum etiam lata plaga fugaci rubedine corripitur, ut ab ira, pudore, vel alio animi pathemate, atque in phthiſicis, ſuppuratis, febricitantibus, cacochymicis, facies non raro rubedine ſuffunditur, quæ *Phlogoſis* dici poteſt. Neque hæc ad Chirurgiam refertur. 3. *Nævi*, & *maculæ matricales* raro ad curandum proponuntur, cum omnes maculæ, ſive aliquem tumorem habeant, ſive nullum, cum quibus naſcitur homo non niſi ſectione, vel corroſione tolli poſſint. 4. Maculæ lividæ, vel & nigræ plerumque latiores ſubito in *Scorbuticis*, natæ, internis *Antiſcorbuticis* curandę. 5. Maculæ latæ luridi, & fuſci coloris, gravidarum feminarum faciem deturpantes, quas *umbram* vocant, ſponte poſt partum evaneſcunt. 6. *Stigmata* artificialia cutim dehoneſtantia, Corrodente applicato tolli poſſunt. Quæ autem ex pulvere pyrio ſunt facta, ſuperius (1279) expoſuimus. Reliquæ ſpecies particularibus titulis tradi ſolent.

De Ephelidibus.

Ephelides. 1360. Quæ maculæ obſcure flaveſcentes lentis colorem referentes in facie præprimis, & aliis partibus nudis, ſolis radiis expoſitis, conſpiciuntur, vocantur *Ephelides*, *Lentigines*, & *Æſtates*, frequentiores in feminis, quam viris, & quibus ſunt capilli ruſſi. Videntur ſolis radii craſſiores ſimul cum tenuioribus humoribus ad cutim trahere, & craſſiores ibidem ſubſiſtentes exſiccare, atque ſimul ejus colorem immutare. Quare optima eſt prophylaxis partem gerere tectam, & ſi adſint eam inungere, & abluere bis de die Linimento, & Lavamento *antiſeptico*, & *abſtergente*.

De Ecchymoſi.

Ecchymoſis. 1361. Macula major, & minor livida, vel & nigra, permanens a ſanguine in cutis ſubſtantia collecto, vaſculis ruptis, vocatur *Ecchymoſis*, ſeu *Sugillatio*, ad differentiam *Enchymoſis*, quæ ſubito etiam evaneſcit, & a nobis Phlogoſis vocatur (1359) quamdiu livet vocatur *Pelioma*; ſed nigreſcens *Melaſma*, oblongas ſtrias faciens, vocatur *Vibex*: tandem vero ſi ſanguis effuſus ſolvi incipit, flaveſcit, indicans inchoatam ſolutionem.

Cauſæ. 1362. Tria occurrunt præcipua genera cauſarum Ecchymoſin inducentium. 1. Omnis validior compreſſio, aut contuſio (1263). 2. Ablatio ſuſtentaculi externi, aut impetus internus major. 3. Acrimonia humorum corrodens, aut vaſculorum fragilitas, quæ cauſæ frequentiſſimæ in ſcorbuto. Harum cauſarum curationes quoniam expoſitæ ſunt (1267. & 1359. n. 5.), non erit opus eas repetere.

De Maculis rubris.

Maculæ rubræ. 1363. Interdum acrimonia calida ſtimulans, in poris cutaneis ſubſiſtens, facit

facit ut ſanguis intrans arterioſa lymphatica, cutis rubedine permanente ſuffundatur; interdum pulicum, vel aliorum inſectorum morſus ſimiles maculas rubras infert. Quæ curantur *Adſtringente acido*. Sed ſi tales fiunt in febribus eryſipelatoſis, & ſæpe mutant locum, dicuntur *Maculæ volaticæ*, quę ad interiora repulſæ periculoſæ ſunt: harum curatio ex Eryſipelate petenda.

De Maculis Hepaticis.

1364. Maculæ obſcuri coloris ex flavo nigricantis, minores, & majores, ut interdum palmæ manus magnitudinem ſuperent, recurrentes, & evaneſcentes cum quadam plerumque deſquamatione, & pruritu, collum utplurimum, pectus, & dorſum infeſtantes, ex colore dicuntur *Maculæ Hepaticæ*. Frequentes ſunt in cacochymicis, atque valetudinariis, in quibus videtur ſanguis vel ſerum corruptum in vaſculis cutaneis ſubſiſtens, hos alienos colores proferre. Itaque corpus purgandum *alvi ductione*, & cacochymicum e maſſa ſanguinis expellendum *apozemate ſudorifero*; Deinceps maculam abluere, & inungere debemus, *antiſeptico abſtergente*. *Maculæ hepaticæ.*

De Petechiis.

1365. Inter maculas omnium peſſima ſpecies eſt, quam *Petechias* vocant, num nempe in febribus maculæ parvæ, flaveſcentes, vel lividæ, vel nigræ, quæ omnium peſſimæ, cutim deturpant, ſemper indicantes humoris majorem, vel minorem corruptelam. Hæ in morbis acutis humorum ſphacelum indicant, quando vetant venæ ſectionem, & tunc oborta hæmorrhagia necat, ſed *antiſepticis refrigerantibus* ulterior corruptio eſt cohibenda; quæ medicamenta quoque valent, ſi in regionibus calidis, & humidis oboriuntur Petechiæ. In morbis autem peſtilentialibus, quando ſunt peſſimi ominis, in malignis, & ſumma debilitate cum corporis refrigeratione, adhibenda ſunt *Antiſeptica Calefacientia*. *Petechiæ.*

De Vitiligine.

1366. Inter macularum ſpecies curatu difficillima eſt, quam vocant *Vitiliginem*, quoniam ipſam cutis ſubſtantiam ſimul cum colore mutat. Numerant tres victiliginis ſpecies. 1. *Alphos*, quem etiam vocant *Morphæam albam*; cognoſcitur maculis albis inſtar guttarum per cutim diſperſis, ſenſim latius ſerpentibus, non admodum alte in cute penetrantibus, neque colorem pilorum innaſcentium immutantibus: cutis hoc loco puncta ſanguinem ſtillat: habet autem paulo obtuſiorem ſenſum, abire, & redire ſolet; in ſuperficie quandam aſperitatem habet, ſed non ſquamoſam. 2. Altera ſpecies *Melas* dicta in ſignis duntaxat ab Alpho differt, quod color fit niger, &, ſi erumpit ſudor; ſentiant calorem, punctionem, & pruritum, vocatur etiam *Morphæa nigra*; at *Albaras nigra* eſt *Lepra Græcorum*. 3. Tertia ſpecies, quæ *Leuce* vocatur, vel *Albaras alba*, eſt morbus præcedens major; nam maculæ ſunt latiores, minus diſtinctæ; cutis color albidus inſtar carnis oſtrearum; pili innaſcentes fiunt lanuginoſi, & mutant colorem; cutis in ea parte foveam contrahit, & quaſi conſumitur; ſi fricetur, non rubet; puncta non exit ſanguis, ſed liquor ichoroſus, lymphaticus; ſenſus ſtupidior in parte; manet conſtans non abiens, & rediens; furfures ſæpe ſecedunt de parte. *Vitiligo.*

1367. Ex phænomenis in his tribus morbis obſervatis conſtat, vitalem actionem in partibus cutis exſtingui ſenſim, ut pars vivens, & ſentiens exa- *Cauſæ.*

re-

reſcat, & tanquam in callum convertatur; hæc calloſitas ſuperficialis obſervatur in Alpho, profundior in Leuca: Melas autem nigredinem habet ex ſanguine rubro ſimul concreto.

Curatio. 1368. Motus vitalis languidior inſtigandus per interna *Calefacientia*, *Antiſcorbutica*, & *Sudorifera* ad cutim determinantia: ipſaque cutis *Abſtergentibus calefacientibus* a lento adhærente humore eſt depuranda, atque languens motus eſt provocandus. Si autem Leuca adſit, *Validiora Calefacientia*, *Veſicatoria*, imo *Mercurialia* ſunt adhibenda. Imo in malo pertinaciſſimo ſuadent nonnulli tentare curationem ſalivatione. Conducit etiam alvum ſervare laxam *purgantibus calefacientibus*.

LIBER IX.

CAPUT I.

De Sordibus.

1369. CUti, vel Epidermidi ſi aliquid novi adhæret, plerumque ab humoribus tranſsudantibus ſiccatis vocatur *Sorditudo:* ſi vero concreſcat in ſquamas, *Cruſta* vocatur; ſed ſi humores concreſcunt cum vaſculis mortuis, potius dicuntur *Eſchara*: ſimile autem ſenſim naſcens in abſceſſu, ulcere, vel etiam in cavo oris, *Sordes* dicitur. Hujuſmodi tenax humor eſt tollendus *abſtergentibus* externis, & internis. Si autem tenaciſſime adhærent, *Corrodentia* ſunt adhibenda.

De Cruſta.

Cruſta. 1370. Si vero hi humores effluentes firmiter ita concreſcunt, ut faciant corpus continuum ſiccum, & durum, non cuti adhærens vocatur *Cruſta*, quæ ſi per parvas lamellas ſeparatur, uti in ſcabie, impetigine, herpete, *ſquamæ*, vel *furfures* dicuntur. Sed ſi ipſa vaſcula mortificata ſimul concreſcunt, potius vocatur *Eſchara*. Curatio non differt a præcedente ſorditudine, niſi oriatur ex recenſitis morbis, qui tunc ſuis ſunt appropriatis tollendi.

CAPUT II.

De Herpete.

Definitio. 1371. HErpeti a ſerpendo dicto proprium eſt, quod tegat cutim cruſta quadam utplurimum ſquamoſa, non coinquinante accumbentes, ſed admodum prorepente cum pruritu, & poſt ſeceſſum non relinquente cicatricem, ſed rubedinem ſenſim evaneſcentem; maxime infeſtus eſt infantibus in facie, & interdum quoque reliquis partibus.

Herpes Infantum. 1372. In his regionibus quædam Herpetis ſpecies detegitur, Belgice *Douvvorm* dicta, in infantibus, & pueris, ſponte evaneſcens in adultioribus, quę utplurimum incipit cum rubris maculis pruritu, & tranſſudatione humoris tenuis, & acris, interdum cum exiguis puſtulis prurientibus: dein pars illa tegitur cruſta admodum cuti adhærente, & pruritum inferente; ſub cruſtis ex poroſa cute pergit interim manare humor ichoroſus, qui ſi tangit alias partes, iſtas in ſimilem morbum convertit, unde late ſerpere ſolet. Si tollitur cruſta, cutis invenitur poroſa, fundens ichorem, & interdum ſanguinem, qua avulſione latius ſerpit malum, & redditur pertinacius, tunc ſolent

lent cruſtæ quoque magis nigræ fieri, & denſiores.

1373. Hujus ſpecies eſt, quæ vocatur *Herpes miliaris*, ſi incipiunt illæ cruſtæ cum puſtulis prorepentibus inſtar ſeminis milii, ex quibus ruptis liquor ichoroſus fluit, ſed paulo ſpiſſior, magis prurit, quam corrodit: interdum in circularem figuram proſerpit, unde tunc dicitur Belg. *Ringvvorm*. Hic Herpes etiam infeſtus eſt adultis, magiſque pertinax. *Herpes miliaris.*

1374. Si vero humor ad cutim delatus, & in ea ſubſiſtens, eſt acrior, tam in infantibus, quam adultis, ut inde fiant ſuperficialia ulcera prorepentia, cum pruritu, & roſione, hæc ſpecies dicitur *Herpes Eſthiomenos*, *fera*, *excedens*. Nam ſi profundiores fiunt corroſiones, ad ulcera referri debent. *Herpes Eſthiomenos.*

1375. In Infantibus plerumque eſt humor Crudus aſſumtorum alimentorum, qui ad cutim delatus, ſtagnans, ſuſcepta ſpontanea corruptione Herpetem facit: ſed in adultioribus utplurimum eſt pertinacior corruptela, minus in acidum vergens. Inde ſi materia a cute ad alias partes feratur, multa anomala ſymptomata infert. *Cauſæ.*

1376. Quum in pueris fere ſemper ex cruda, & acida acrimonia generetur Herpes, illa exſtincta ſponte evaneſcere ſolet: itaque ſi cacochymia ſit in primis viis, illa eſt evacuanda *leni purgante*; acre acidum in maſſa ſanguinis hærens expellendum *Diaphoretico antacido*; remanens acre in corpore emendandum *alcalicis*, *& antacidis internis*. Externe autem pars eſt abluenda, & dein inungenda *Lavamento*, & *Linimento* apto. Sed in adultioribus, & pertinaciore malo lenia *Mercurialia interna*, & *externa* ſunt adjungenda. *Curatio.*

1377. Ab Herpete vix differunt *Achores*, qui etiam dicuntur *capitis manantia ulcera*, nam, ablata cruſta, cutis apparet ſpongioſa, multis foraminulis pertuſa, liquorem ichoroſum fundentibus, conſiſtentibus, conſiſtentiæ inter aquam, & mel, inferentem pruritum, & fœtorem, præprimis in parte capitis capillata. *Achores.*

1378. Si vero in cutis parte capillata illa foraminula ſunt majora, ex ſimilitudine vocatur *Favus*, *Cerion*, & *Meliceria*; liquor tunc effluens eſt inſtar viſci, vel mellis. *Favus.*

1369. Ex cute autem tranſſudans humor in parte capillata capitis infantum, majores cruſtas faciens, *Lactumen*, & *Cruſta lactea* vocatur. *Lactumen.*

1380. Squamulæ autem ſicciores, & inſtar furfuris fricando a capite decidentes vocantur *Furfuratio*, & ſæpiſſime *Porrigo*. *Furfuratio.*

1381. Si ab humore in parte capillata tranſſudante ſimul corroduntur Capilli, ea ſpecies vocatur *Tinea*. Hæc diſtinguitur in Tineam ſiccam, & humidam ex majori minorive adjuncta humiditate. Belg. *Hairvvorm*. *Tinea.*

1382. Si vero in lacunis cutis hujus loci ſimul concretus inſtar granorum fici exit, eum tunc morbum vocat *Ficum*, *ficoſam*, & *Sycoma*. *Ficus.*

1383. Horum omnium curatio quoniam ex Herpetis curatione, (1376) intelligi poteſt, non eſt opus ſingulis his novam adjicere.

CAPUT III.

De Impetigine.

1384. CRuſtæ ſiccæ cutaneæ cum cutis induratione, & levi intumeſcentia, non contagioſe, omni ætati infeſtæ, *Impetigo* vocantur, quæ varias habet ſpecies. *Definitio.*

1385. Leviſſima ſpecies eſt, quæ incipit cum cutis duritie, & aſperitate, ſupra quam parvæ limpidæ naſcuntur veſiculæ, cito commutantes in cruſtulas cum magno pruritu. Hæc ſpecies a Fernelio vocatur *Pruritus*. Abit, & redit diverſis anni temporibus. *Prima ſpecies.*

Secunda ſpecies. 1386. Altera ſpecies pertinacior, ſola hyeme, vel æſtate infeſtans, vel, & continuo afficiens, vocatur a Vvilliſio *Impetigo*, ſed a Celſo *Impetigo rubra*, Græcis *Lichen* interdum Latinis *Serpigo*. Incipit puſtulis rubicundis diverſis in locis corporis, præprimis in membris externis; novæ deinceps accedunt aliæ puſtulæ prioribus conjunctæ, ut fiant tubercula cohærentia ſquamoſa, ſenſim majora, externe aſpera, pallida, quæ fricata deponunt ſquamulas, atque interdum ichorem, qui brevi in cruſtam ſiccatur: perſeverante morbo ſenſim fiunt tubercula cruſtoſa majora, & plura in variis corporis partibus.

Tertia ſpecies. 1387. Tertia ſpecies adhuc pejor eſt, nam cutis eſt durior, tumidior, ſiccior, multiſque in locis contrahit fiſſuras, magis corrodit, & ſerpit, raro abit, ſed manet conſtans, ejus cruſtæ plerumque ſunt nigræ, quare vocatur *Impetigo nigra*, & a Græcis *Pſora*.

Quarta ſpecies. 1388. Quarta autem ſpecies, adhuc deterior, habet albidum cutis colorem, pallidas, & flaveſcentes cruſtas; transſudat humor tenuis, cutis eſt dura, & rimas contrahit. Sæpe *Elephantiaſis Arabum* vocatur.

Quinta ſpecies. 1389. Ultima teterrima, & horrenda ſpecies, habet cutim aſperam rugoſam, inſtar cutis Elephantis, quamobrem vocatur *Elephantiaſis*, atque *Lepra*, quoniam cutim admodum aſperam facit. Hæc ſpecies faciem deturpans *Mentagra Satyariaſmos*, atque *Leontiaſis*, ex figura faciei horum animalium vocatur. Cutis in hac ſpecie quibuſdam in locis tumet, aliis autem extenuatur, mollior, & durior, ubique ſquamis deturpata, alte in cutis ſubſtantiam penetrantibus: multæ fiunt maculæ, & tubercula, quæ ex rubedine ſenſim in nigredinem abeunt. Manus, & pedes tument; multis in locis perit ſenſus, quando vocatur *Malum mortuum*.

Cauſæ. 1390. Ex Lue Venerea atque ſcorbuto vetuſto ſimiles cruſtæ in cute naſcuntur, quæ non recedunt ſine his morbis appropriatis medicamentis: ſed ſi ſine his morbis prægreſſis generatur Impetigo, videtur humor ſpecialis acris, qui in cryptis cutaneis deponitur, & una cum cutis ſubſtantia concreſcit, hujus morbi cauſa; illa materia eſt lenta, & tenax, quæ amiſſa parte tenuiore, cum vaſculis quibus continetur in corpus firmum tranſit.

Curatio. 1391. Ut difficilis hic morbus curetur, primæ viæ ſunt liberandæ *purgantibus reſolventibus, & mercurialibus*. Tota maſſa humorum per medicamenta *Reſolventia interna* eſt attenuanda, & in obſtinaciori malo addenda *Mercurialia*. Dein ad cutim determinandus humor *Reſolventibus ſudoriferis*. Ad Cutim vero depurandum adhibenda *Abſtergentia validiora*, ut *Mercurialia externa*, imo *Corrodentia*, quæ malum latentem humorem penitus invertunt, & eliciunt. Quidam contendunt ſalivatione concitata ſanari, ſed per experimenta didicere deinceps rediiſſe.

CAPUT IV.

De Scabie.

Scabiei definitio. 1392. SCabiei duas faciunt ſpecies, alteram *Siccam*, quam ad Impetiginem retulimus, & quæ vix eſt contagioſa, alteram *Humidam*, quæ hoc loco proponitur. Cutis, ubi puſtulæ ſcabioſæ ſunt erupturæ, primo rubet, prurit multum, & aliquomodo indureſcit, dein erumpunt puſtulæ, vel pallidæ, vel ſublividæ, quibus ruptis effluit ichor, relinquentes ulcuſculum humidum pruriens admodum, quod dein tegitur cruſta, in cujus ambitu cutis rubet, & prurit, cum calore ſæpe, & dolore. Utplurimum primo naſcuntur inter digitos, & in flexuris articulorum. Hæ puſtulæ non in omnibus ſunt ſibi ſimiles; quædam ſunt parvæ ichoroſæ, aliæ majores lentum humorem continentes, aliæ maximæ, & in ambitu inflammatæ.

Li-

Liquor effluens tangens alia corpora, iſta ſimili labe inficit. Vix poſſunt puſtulæ ſcabioſæ diſtingui ab Herpete, niſi quod fiant etiam in adultis, magis inter digitos quam in facie, & quod ſint contagioſæ.

1393. Scabiei recentis curatio facilis eſt, modo primum ſolvatur alvus *purgante apto*; dein reſiduum expellatur per cutim *Sudoriferis*. His peractis, medicamentis *Specificis internis*, & *externis* exſtinguatur acre ſcabioſum. Si vero ex materia ſcabioſa retropulſa generentur anomala ſymptomata, materies illa ad cutim revocanda ſudoriferis, veſicatoriis, & rubefacientibus. *Curatio.*

CAPUT V.

De Puſtulis.

1394. PUſtulæ ſunt parvi tumores in cutis ſuperficie ſubito natæ, non diu perſiſtentes, ſed plerumque abeuntes, & redeuntes. *Definitio.*

1395. Puſtulæ pro diverſo humore in eo contento, phænomenis externis, & locis, quæ occupant, varia accipiunt nomina: harum præcipuas ſpecies delibabimus. Ab his ſeparavi 1. iſtas, quæ fiunt ex prægreſſa febre, uti ſunt *Variolæ*, *Morbilli*. 2. Quæ ſolent promte in cruſtas commutari, ut *Herpes*, *Impetigo*, *Scabies*. *Diviſio.*

1396. Per *Exanthemata* duplex genus morborum intelligitur, vel notant maculas rubras parvas non elevatas, vel puſtulas parvas eminentes rubras, quæ *Efflorescentiæ* dicuntur, quales obſervantur in morbillis, & principio variolarum: tali modo per totam fere cutim incipiunt, ac ſi cutis urticis eſſet agitata, vel muſcis, aut pediculis morſa; non diu perſtant, plerumque abeunt ſine ſuppuratione. Hæ ſi non ſint variolarum aut morbillorum præſagia, vel criticæ febrium, ſed ſponte natæ ſine ægritudine corporis, & diutius manentes, alvus eſt ducenda, & laxa ſervanda *Purgante antiphlogiſtico*; reliqua materia evacuanda *Diaphoretico*: Dein pars abluenda *Lavamento apto*. Interne ſimul dari poſſunt *Temperantia*. *Exanthemata.*

1397. In facie, & præprimis circa naſum quædam puſtulæ, ſeu potius tubercula rubicunda oriuntur in ſpirituoſorum potatoribus, quæ faciem dehoneſtant, vel ut loquuntur, ornant, quæ dicuntur *Roſſantia*, & ex figura fructus rubi *Rubeola*, atque ex colore *Roſalia*, ſeu *Gutta roſacea*. Hæ puſtulæ ſunt minuendæ ſingulis ſeptimanis dato *purgante antiphlogiſtico*, & applicatione, & ablutione per *adſtringentia*, *refrigerantia*, *abſorbentia*, interdicto omni ſpirituoſo, & aromatico. *Rubeola.*

1398. Parvæ puſtulæ ſubito in cute oborientes, liquore limpido, vel flavo plenæ, inſtar bullarum ab igne productarum, ſine magno dolore, non diu durantes, quæ ruptæ obducuntur cruſta, ut in herpete, vocantur *Phlyctænæ*, quaſi ab ignis ardore, vel *Pſydracia* ab urente frigore. Generantur ab acri tenui rodente humore in cutis ambitu ſubſiſtente; ſæpe fiunt a pinguibus, & acribus applicatis, & tunc late ſerpunt, quare tunc vocatur *Ignis ſylveſter*. Quia Herpes, & Scabies ſimilibus puſtulis incipiunt, cum his morbis ſæpe confundunt Phlyctænas. Pars ſtatim abluenda *Lavamento antiſeptico*, dein pars tegenda *Medicamentis antiſepticis*. *Phlyctænæ.*

1399. In Juvenum facie, & interdum puellarum ſi frequentes oriuntur puſtulæ rubicundæ ad cutim, in ſummitate albicantes, continentes lentam albicantem materiem inſtar puris craſſioris, hæ dicuntur *Vari*, ſeu *Jonthi*. Hæ puſtulæ quoniam naſcuntur ex abundantia, exigunt alvum laxiorem per *alvum laxantia refrigerantia*, & ſanguinis miſſionem: atque in facie puſtulæ ſunt exſtinguendæ linimento, & lavamento *adſtringente*, *& refrigerante*. Si vero pertinacius perſiſtunt, *leniora mercurialia* ſunt admiſcenda. *Vari, ſeu Jonthi.*

1400. *Sudamina*, *Sudorum papulæ*, ſeu *Hidroa*, ſunt puſtulæ milii grani cir- *Sudamina.*

circiter magnitudinem habentes, æstate, & temperamentis calidis frequentes, præprimis si sudant: in ambitu sunt rubicundæ, in summitate habentes vesiculam limpidam. Horum curatio vix differt a Varis, nam venæ sectione, & alvi ductione, & laxitate per *Laxans alvum* inducta, atque ablutione, & inunctione *adstringentium*, *& refrigerantium* curantur; evitando nimium calorem.

Sirones. 1401. Quæ pustulæ plantis pedum, & volis manuum æstivo tempore maxime infestæ, cum multo pruritu, apertæ eructantes parvum vermiculum, *Sirones* dicuntur: quamvis hoc nomen etiam tribuitur Sudaminibus. Hæ ut curentur, optimum est partem depurare *lixivioso antiseptico*, ut destruatur nidus, & expurgetur mucosum in cryptis hærens.

Hydatides. 1402. Si autem in parvis cutis punctis generantur sub epidermide parvæ vesiculæ aquosæ, illæ dicuntur *Hydatides*, quales sæpe fiunt in visceribus internis a vasis lymphaticis dilatatis. Hæ si fiunt a fortiori ligatione, pars laxius cingenda, pertundendæ Hydatides, & ad partem applicandum *antisepticum*. Si vero in hydropicis continentur Hydatides, pulveribus siccis *absorbentibus*, pars est exsiccanda, non pertusis hydatidibus.

LIBER X.

CAPUT I.

De Clavo.

Tuberculum. 1403. IN cute excrescentes tumores pustulis majores, minores autem quam qui tumorum titulo tractari solent, *Tubercula* dicuntur. Interdum vero tumores parvi non superantes pustulas, ad Tubercula referuntur, ut patet in Clavo, & Verruca.

Clavus. 1404. *Clavus* dicitur Tuberculum parvum durum, rotundum, callosum, albidum, in cujus medio, quasi parva macula alba exsucca dura, *cornicis oculus*, dicta; quæ macula est externa pars corpusculi durissimi instar clavi infixi, usque ad subjectum periosteum, vel perichondrium pertingentis, quasi ex eo oriretur: raro dolet nisi irritando inflammetur in ambitu, sed acute dolens si apprimitur periosteo. Generatur in locis sæpe compressis, ut sub plantis pedum, digitis pedum, & eminentiis aurium, quare est Callus (1341) exiguæ molis. Qui manens doloroſum attactum facit. Clavus ille prehendendus forfice, attollendus, circumcidendus sensim, ut corculum istud totum exscindatur: aut si prehendi non possit, usque ad vivum clavus est scindendus, & dein tegendus *Emplastro*, tam diu, donec pars sit emollita, & ita totus clavus evanescat, evitando attritum.

CAPUT II.

De Verrucis.

Verruca. 1405. LOcus elevatus, & asper, a Veteribus *Verruca* dictus, in Medicina notat Tuberculum supra cutim eminens duriusculum quasi ipsa cutis substantia, ita excresceret, vasis omnibus ditatum, figuræ conicæ, cum latiore basi. Sæpe copiosæ crescunt verrucæ in puerorum manibus.

Porrus. 1406. Hujus fastigium si sit præruptum uti sunt Porri Plantæ radices, talem verrucam vocant *Porrum*.

Acrochordon. 1407. Si vero talia Tubercula verrucosa angustam basin habent, ac si a filo

filo penderent, ea vocant *Acrochordon*, & *verrucam penſilem*.

1408. Verruca autem latior alte cuti inhærens, ut exſcindi non poſſit, vocatur *Myrmecia*. *Myrmecia.*

1409. Si vero naturalis color verrucæ, tam ſeſſilis, quam penſilis, vergit in rubedinem, eaque vaſis cruentis majoribus ſtipata eſt ex colore *Thymion* vocatur. *Thymium.*

1410. Quoniam ſæpe, ut ſponte naſcuntur, ſponte abeunt, & vix ullam moleſtiam inferunt, niſi turpitudinem, raro Chirurgi conſilium exigunt, præprimis cum multa inania extollantur arcana. Si vero Chirurgi petunt auxilium, verrucæ ſeſſiles tangendæ toties *Corroſivo*, donec uſque ad cutis ſuperficiem conſumtæ ſint, dein *Adſtringentibus* cicatrix conſolidanda, quum alias ſæpe redeant. Verruca autem penſilis ligando debet ſuffocari, radix dein cauſtico dicto conſumenda. Si vero in Thymio nimia hæmorrhagia concitetur, illa eſt *Styptico* cohibenda. *Curatio.*

CAPUT III.

De Tuberculo inflammatorio.

1411. ALiud genus tuberculorum eſt, quod ex cute excreſcens dolorem, & rubedinem habet, humorem morboſum continens, in quo genere diverſæ ſunt ſpecies ſeorſim pertractandæ, uti *Phygethlon*, *Phyma*, *Terminthon*, *Furunculus*, & *Carbunculus*. Reliquæ autem ſpecies, uti *Parulis* (914) *Epulis* (914) *Parotis* (571) recenſitæ ſunt. Quæ vero tubercula afficiunt glandulas, infra tradentur.

De Phymate.

1412. Etiamſi *Phyma* late denotet abſceſſum, vel tuberculum inflammatorium, ut *Phlegmone*, inflammationem generalem, ſtricte tamen denotabit tumorem inflammatorium, circumſcriptum, præprimis in ambitu corporis, furunculo ſimile, ſed planius, brevi tempore in ſuppurationem tendens, quando totus ejus ventriculus plenus invenitur pure. Frequentius oboritur in pueris, quam in alia ætate. Tegendus eſt tumor Medicamento *Suppurante*, & poſt eruptionem, ut ulcus tractari debet. *Phyma.*

De Phygethlo.

1413. *Phygethlon*, quod Latinis dicitur *Panus*, eſt etiam tuberculum inflammatorium, ſed latius, & planius Phymate, raro, & tarde ad maturitatem venit, at dolorem majorem movet. Utplurimum partem glandulo-ſam occupat, uti in collo, ſub alis. In Inguinibus, quando vocatur *Bubo*, pone aures veniens appellatur *Parotis*. Quod fiat in parte glanduloſa, non raro mutatur in tuberculum durum diu manens. Applicanda ſunt *fortiora ſuppurantia*. Sed ſi nimius dolor urget, applicanda, quæ magis *laxant*. Dum vero comperimus abire in indurationem, applicanda ſunt *reſolventia*. Poſt aperturam locus depurandus *abſtergentibus*. *Phygethlon.*

De Termintho.

1414. *Terminthos* etiam eſt Tuberculum rubicundum calens & dolens, ſed quod in ſummitate habet puſtulam vel nigram, vel lividam, quæ exareſcit in cruſtam; ſi aperiatur Terminthos, in ſuo ventriculo habet pus. Ex innaſcente puſtula fructui Terebinthinæ non abſimili nomen obtinuit. Frequentiſ- *Terminthos.*

tiſſime membra inferiora occupat. Per *laxantia ſuppuratoria* ad citam maturitatem eſt deducendus, & dein ut ulcus curandus.

De Furunculo.

Furunculus. 1415. Tuberculum in cute dolens, rubrum, & calens ad attactum duriuſculum, raro ſuperans magnitudinem ovi columbini, ſæpe multis in locis ſimul, vel ſucceſſive increſcens, tarde ad maturitatem veniens, utplurimum nono, vel decimo die, vocatur *Furunculus*, ſeu *Dothien*. Si rumpitur, ſpeciem cruoris cum dolore fundit, intus tunc apparet maſſa albida; inſtar puris tenacis concreti, totum ventriculum furunculi implens, tarde admodum ſecedens; ſed ſi ſeceſſerit, locus ille brevi impletur, & conſolidatur. Uno ſanato, ſæpe alii novi ſuccreſcunt, magis tamen ſunt moleſti quam periculoſi. Ipſe furunculus ad citam maturitatem eſt deducendus, *Suppurantibus*: dein apertus furunculus *Digeſtivis* eſt detergendus. Ut autem regeneratio præveniatur, conducit ſemel ſecare venam, & alvum ſervare laxiorem per *Laxantia refrigerantia*.

De Carbunculo.

Carbunculus. 1416. Tuberculum durum, aridum, circumſcriptum, furunculo majus, admodum dolens, in cujus ambitu cutis ſæpe late diffunditur rubedine, & dolore, utplurimum in ſuperficie puſtulis igneis ſæpe lividis, vel nigris ſtipatum, in quibus ſanies videtur, vocatur *Carbunculus*, *Carbo*, & *Anthrax*; quia, ſi aperitur, invenitur ventriculus alte carni inſidens plenus maſſa nigra quaſi eſſet caro exuſta. Si veniat peſtis tempore, dicitur *Antrax peſtilentialis*. Poſt ſeparationem maſſæ nigræ contentæ relinquit ulcus ſordidum. Statim ac conſpicitur Carbunculus, ad citiorem ſuppurationem eſt ducendus *Maturantibus*. Dein *Digeſtivis antiſepticis* eſt ventriculus depurandus. Si autem nimis doleat, *anodynum* applicari poteſt.

CAPUT IV.

De Eryſipelate.

1417. LAtiores tumores in cute, qui etiam alias internas partes corporis aggrediuntur, multi ſunt. Horum quidam ſuperius ſunt traditi, uti *Inflammatio* (503) *Abſceſſus* (550) *Oedema* (719) *Ecchymoſis* (1361). Qui vero reſtant, ut *Eryſipelas*, & *Empneumatoſis*, hoc loco exponendi. Qui autem reſtant Tumores folliculoſi, & Tunicati duri, poſt ſtructuram Glandularum exhibitam ſunt proponendi.

Eriſipelatis definitio. 1418. Si per cutim ſubito diffunditur rubedo, aliquomodo ad flavedinem vergens, late ſe diſpergens, preſſione digitorum dimittens colorem, ſed ſtatim rediens ablato digito premente, ſæpe mutans locum, & priorem ſæpe repetens, cum exigua intumeſcentia, ſatis facile digitis comprimenda, cum mordaci, & acri ardore, exigua, vel nulla pulſatione, plerumque poſt febrem erumpens, vocatur *Eryſipelas*.

Eryſipelas bulloſum. 1419. In his regionibus poſt febrem, vel cum febre, in facie præprimis, & collo, ſimilia naſcuntur phænomena, poſt quæ naſcuntur veſiculæ latæ ichore, ſeu liquore flaveſcente tenui plenæ, quo exareſcente ſenſim, cutis relinquitur furfuribus obſita, qui dein abſtergi poſſunt. Quibuſdam hominibus hic morbus valde familiaris vocatur *Eryſipelas Bulloſum*, Belg. *Belroos*. Similis fere morbus paſſim in cute naſcitur ab applicatis pinguibus, qui tunc

ad-

admodum serpit, quando Belg. vocatur de *Vvorm*, forsan a prorependo: est tunc Herpetis species.

Erysipelas pustulosum.

1420. Si vero talis levis intumescentia, & cutis rubra multis pustulis stipata invenitur, ex quibus ruptis effluit liquor consistentia inter pus, & ichorem, relinquens ulcus admodum planum, & prorepens, eam speciem voco *Erysipelas pustulosum*; a Celso *Ignis Sacer*, & *Serpens* dicitur, a quibusdam ad Herpetem refertur. Hæc species supra pectus, latera & sub plantis pedum, atque volis manuum detegitur.

Erysipelas ulcerosum.

1421. Major autem in eo humore est acrimonia, ut non solum cutim leviter rodat, sed etiam latius depascat, quo profundius simul generetur ulcus lividi coloris, quod interdum in medio consolidatur, sed in ambitu prorepit, & consolidatum facit recrudescere, eam speciem voco *Erysipelas ulcerosum*; est Celsi altera species *Ignis Sacri*. A quibusdam pro Herpetis etiam specie habetur, sed malignioris.

Erysipelas compositum.

1422. Interdum verum Erysipelas jungitur aliis morbis, unde nascuntur phænomena ex conjunctis morbis nata, quæ omnia perperam referuntur ad Erysipelas: propterea a Veteribus non inepte tradita sunt *Erysipelas Phlegmonodes*, *Oedematodes*, & *Scirrhodes*, si istorum morborum signa simul aderant.

1423. Ut eruatur causa proxima Erysipelatis, & ejus vera proponatur methodus medendi, sigillatim ponderandæ sunt notiones Erysipelatis inseparabiles, & perscrutandæ causæ remotæ Erysipelas inferentes.

Rubedo.

1424. Levis est, & fugax Rubedo non limitata in Erysipelate, quæ denotat vascula arterioса lymphatica sanguine rubro esse ita impleta, ut pressione tamen evacuari possit, quod fieri non potuisset si ille sanguis in vasculis his infractus subsisteret.

Flavescens.

1425. Quod autem color ille in flavedinem vergat, demonstrat causam potius latitare in tali modo colorato humore, & acri, qui irritatione sua facit ut globuli rubri ingrediantur arterias lymphaticas. Ita coloratus humor invenitur in cacochymia magis corrupta, putrefactis, & bile acri, quare non sine ratione in Erysipelate Veteres accusarunt bilem.

Dolor.

1426. Quum non admodum valida observetur tensio, ut inde concludere possimus provenire dolorem, is potius deducendus erit ab acrimonia in flavo illo humore hærente.

Calor.

1427. Calor in erysipelate minus urens quam molestus, & mordax, manum tangentem tandem inficiens, arguit non solum aucto motu vitali generari calorem, sed acrimoniam simul rodentem adesse, quæ manui applicatæ communicari potest.

Fugacitas, seu metastasis.

1428. Vix ullus invenitur fugacior, faciliusque mutans locum morbus, quam Erysipelas; & quam primum aliam occupat partem, in ea similia phænomena infert. Unde satis constat Erysipelatis materiem esse tenuem acrem, & irritantem, flavi coloris.

Sanguinis observatio.

1429. Sanguis, vel sponte manans, vel arte eductus ex morbo erysipelatoso non concrescit, ut inflammatoriis, sed manet rubicundus, & interdum omnino solutus. Ex quo deducitur, materiem Erysipelatis esse, vel saponaceam, vel putridam, qua naturalis major concretio sanguinis, ex majori motu nascenda, exstinguitur.

Causa remota.

1430. Si perscrutemur remotiores causas, hæ quoque conspirabunt, eum esse humorem acrem, tenuem, vel excrementitium, vel morbosum. Nam 1. in ceteroquin sanis corporibus si prohibeatur perspiratio, vel per aerem frigidiorem, & humidum, vel per pinguia applicata, cutis contrahit Erysipelas. 2. Hoc etiam fit, si prohibitus ichoris effluxus per ulcus ad cutim deponitur. 3. Aut humor aliquis retentus ex putredine corruptus, uti in cacochymicis, scorbuticis, hydropicis, in cutis ambitu subsistens.

1431.

Causa proxima. 1431. Ex antecedentibus colligi potest, proximam causam Erysipelatis esse materiem acrem, tenuem, irritantem, saponaceam, quæ ex pinguedine præprimis corrupta nascitur, cum sanguine reliquo ad cutim, vel aliam partem delata, irritando facientem calorem, rubedinem, & dolorem facile locum mutantem, regenerantem in materiem ichorosam, nunquam in pus commutanda, solventem concrescibilem sanguinis indolem, & partes interdum corrodentem.

Curatio per actu rigida. 1432. Quoniam nimius calor partis promovet conversionem in putrilaginem tenuem, ille est temperandus actu frigidis, tam diu, donec pars ad naturalem calorem, & colorem redeat, sæpe renovando applicata, quia a partis nimio calore simul calescunt. Si autem timor sit metastasis ad aliam magis principem partem, tepida potius adhibenda. Si per refrigerationem nascitur partis Livor, indicans subsistere sanguinem, & in sphacelum tendere, abstinendum a frigidis, sed tunc potius actu calida sunt applicanda, ut revocetur vita in ea parte.

Incrassantia absorbentia. 1433. Si per poros cutaneos possimus elicere *absorbentibus incrassantibus*, id tenue & acre, sæpe feliciter tollitur Erysipelas sine ullo relicto vestigio.

Alvum ducens. 1434. Conducit quoque laxam servare alvum *lenioribus*, *purgantibus*, quæ simul refrigerant, ut corporis temperetur calor, & eliminetur biliosum, & cacochymicum corruptum ex intestinis.

Temperantia. 1435. Quoniam nimia adest sanguinis tenuitas, cum mordaci, & calefaciente acrimonia, illa est *Temperanda*, medicamentis variis internis, & externis, prout totum sit affectum corpus, vel quædam ejus pars.

Diaphoreticum. 1436. Si spes sit leni Diaphoresi nos e corpore eliminare posse id acre, ex *Diaphoreticis refrigerantia* sunt eligenda.

Dolor vehemens. 1437. Interdum vero cogimur aliquomodo a recepta methodo recedere pre nimio urgente dolore, qui tunc *Anodyna* exigit.

Ulcus. 1438. Quando per Erysipelas pars in ulcus sordidum sit mutata, istud tunc *adstringentibus antisepticis* est depurandum.

Quæstiones. 1439. Cur Erysipelatis metastasis ad interiora periculosa?

Si sponte fiat, signum est summæ debilitatis, sed per frigida vel adstringentia facta, periculosa, quia internarum partium functiones præstantiores turbantur, & quia hic subsistens evacuari non potest.

1440. Cur in ossis carie toties Erysipelas?

Ichor ex carie fluens est pinguedo medullosa liquefacta, corrupta, quæ ad cutim applicata sua pingui acrimonia irritante rubedinem Erysipelatosam facit.

1441. Cur Erysipelas in hydropicis, & circa ulcera cancrosa malum indicium?

In Hydropicis notat non solum esse aquæ abundantiam, sed quod pinguedo, quæ restat, in putrilaginem fuerit conversa. In ulceribus autem Cancrosis indicat materiem illam non solum esse acrem, sed & sparsam per partes ambientes.

1442. Cur Erysipelas erumpens periculosior?

Quoniam materia Erysipelatis non semper convertitur in pus consolidans, sed in ichorem rodentem: & quoniam signum est acrimoniæ corrodentis.

1443. Cur venæ sectio in Erysipelate damnum, dum in Inflammatione summum emolumentum infert?

Venæ sectio in morbis calidis non solum minuit impetum, sed simul permittit sanguinem liquescere, quæ utraque egregia sunt in inflammatione, sed in erysipelate, ubi simul nimia adest tenuitas, hac in parte nocet sanguinis evacuatio.

1444. Cur in acutis cum ardore, siti, & rubedine, si sanguis emissus non format cuticulam phlogisticam, ægri ex sanguinis missione non levantur, & vetatur repetita venæ sectio?

Tria

Tria hæc primaria ſigna, tam Inflammatione, quam Eryſipelate habentur; ſed ſi non formetur ſupra ſanguinem emiſſum cuticula phlogiſtica, ſignum eſt eum morbum acutum eſſe Eryſipelatoſum, inter quos multi ex hodiernis nullum ponunt diſcrimen.

1445. Cur tumor ruber ex Eryſipelate plerumque evaneſcit ſine ſubſequente abſceſſu?

Frequens eſt poſt inflammationem, ut ſequatur Abſceſſus, ſed quia humor in Eryſipelate eſt tenuis, ille non abiens in purulentiam, ſed potius evolans abſceſſum relinquere nequit.

1446. Cur Delirium ex eryſipelate lethale?

Delirium probat materiem eryſipelatoſam delatam eſſe ad interiora encephali, quæ partes contentæ ſi agitantur ab eryſipelate, ita perturbant actionem vitæ, ut homo moriatur.

1447. Cur pinguia non applicanda Eryſipelati niſi adſtringentibus, & antiſepticis miſta?

Pinguia niſi muniantur adſtringentibus, & antipſepticis, per materiem tenuem Eryſipelatoſam brevi commutantur in ſimile liquamen, quod dictis miſtum inhibetur.

CAPUT V.

De Empneumatoſi.

1448. QUando in quadam corporis parte, & præprimis ſub cute, naſcitur tumor facile cedens digitis, ſed ſtatim rediens, ut veſica aere plena ſi fuerit compreſſa; minus decliviorem partem petens quam ceteri tumores; totiuſque partis minuens ſpecificam gravitatem, vocatur *Empneumatoſis*, quia continet aerem elaſticum, a multis *Apoſtema ventoſum*. Quod ſi tumeat venter *Tympania*, ſed in ſcroto *Pneumatocele*, in umbilico prominente dicitur *Pneumatonphalos*. *Definitio.*

1449. Generatur Empneumatoſis 1. ſi nos ambiens aer ſe inſinuat in panniculum adipoſum, ut frequens fit in pectoris vulneribus: quod æmulantur agyrtæ facientes in cute capitis aperturam, per quam ope fiſtulæ celluloſam cranii inflantes, capitis molem aſpectu horrendam faciunt, ſed facile ſanandam. 2. Altera cauſa frequens eſt ex Putredine, qua aer a liquoribus, quibus antea intricatus hærebat, liberatur, & in magnam molem ſe extendit. In ventriculo autem, & inteſtinis ſimilis aer formatur ex efferveſcentia, fermentatione, & motu inordinato. *Cauſæ.*

1450. Si naturalis aer eſt intromiſſus, is iterum eſt extrudendus, vel ſuctione tollendus: ſed ex putredine natus non ſuperabitur niſi applicatione, & injectione Antiſepticorum, quæ ulteriorem putredinem inhibent. Sed quoniam magna invenitur differentia inter putredinem calidam, & frigidam, *Antiſeptica* ſunt eligenda *Calefacientia*, & *frigefacientia* ad differentiam hanc. *Curatio.*

1451. Cur poſt viſcerum ventris abſceſſum ſæpe Tympanites? *Quæſtiones.*

Quia pus ex tali abſceſſu rupto effuſum, in ventre collectum, ſtagnans, putreſcens, multum aeris elaſtici producit, qui ventrem in tumorem attollit.

1452. Cur ablato putrefacto humore, ſponte evaneſcit Empneumatoſis relicta?

Ut ex putredine generatur aer elaſticus ſeparando aeris particulas humoribus intricatas, ita ſublata illa cauſa putrefaciente, motus vitalis remanens jungit particulas aeris elaſticas humoribus, & partibus firmis, ex qua conjunctione aer non amplius exercet elaſticitatem, ut videatur evaneſcere.

LIBER XI.

CAPUT I.

De Glandulis.

Definitio. 1453. GLandula eſt pars firma, organica, mollis, figurata, albicans ut plurimum, & glandis figuram habens, conſtans carne ſingulari glanduloſa dicta, per quam diſperſa ſunt arteria, vena, nervus, coficiens ex allato generali humore, liquorem ſpecialem, quem emittit, vel per amplum emiſſarium, vel per anguſtum, quod vocatur ductus, qui ſæpe ex multis veniens in communem ductum majorem ſe exonerat; vel ſtatim tradit tranſeunti lymphaticæ venæ.

Cryptæ. 1454. Simpliciſſima ſpecies glandularum eſt, quam vocant *Cryptam*, *Folliculum*, *Lacunam*, vel *Ampullam:* eſt quædam ſimplex cavitas ſpeciali membrana glanduloſa formata, in quam cavitatem ab omni ambitu deponitur liquor, qui dein, plerumque prius inſpiſſatus, emittitur per emunctorium. Hujuſmodi cryptæ ubique copioſiſſimæ in cute, diverſis tamen in locis varios ſecernentes humores, inveniuntur.

Glandula ſimplex. 1455. In quo autem corpuſculo glanduloſo huc uſque detegere cavitatem non potuere, ſed ſimplex emunctorium deferens liquorem tenuem, iſtud corpuſculum vocant *Glandulam ſimplicem*.

Glandula compoſita. 1456. Si vero multæ hæ glandulæ ſimplices congregantur in unam molem, generali membrana cinguntur, atque per multas fibras inter ſe nectuntur, talis moles vocatur *Glandula Compoſita*. Eam diſtinguunt in *Conglomeratam*, & *Conglobatam*.

Conglomerata glandula. 1457. Si ex glandulis his ſimplicibus confectus, & ſegregatus humor feratur per emunctoria, cuicumque glandulæ ſimplici particularia, in communem ductum ita factum ramoſum, & ſenſim ampliorem, qui tandem in amplum emiſſarium ſuum deponit humorem, uti pancreas, ſalivales glandulæ, & forſan renes, & hepar, talem glandulam vocant *Conglomeratam*.

Conglobata Glandula. 1458. Si vero multæ glandulæ ſimplices in unam molem coagmentatæ confectum humorem non corrivant in commune emunctorium, ſed per ſua ſpecialia emunctoria deponunt; tales glandulæ dicuntur *Conglobatæ*. Hujuſmodi inveniuntur ſparſim per totum corpus, & maxime in meſenterio, per quas tranſeunt vaſa lactea, hæ videntur ſecernere liquorem tenuem, eumque permiſcere tranſeunti lymphæ, vel chylo. Aliæ autem inveniuntur in cavis articulorum ſmegma conficientes.

Fabrica glandularum. 1459. Quamcumque glandulam adit *Arteria*, ea variam diviſionem facit, & varium curſum ſequitur in diverſis glandulis, allatum ſanguinem tradit *Venis*, ut probat injectio; & in glandulis meſenterii, ut & in hepate, per venas ibi valvulis carentes injectione facta, redit liquor per arterias. Multo copioſiores quoque *Nervi* adeunt glandulam, quam ad quamcumque partem aliam ejuſdem magnitudinis. Hæ partes inter ſe junguntur, & nectuntur quibuſdam *fibris* ſolidis ſpecialis fabricæ, cum interpoſita *Tunica celluloſa*, & denique particulari *Membrana* cuncta hæc cinguntur. Ex omni acino glanduloſo ſimplici glandulæ conglomeratæ emergit principium *Ductus communis*. An vero hæc principia oriantur ex cavitatibus, an vero ſint continuationes arteriarum, non conſtat inter Anatomicos celeberrimos. Sed quoniam in hepate injectus liquor ex poro bilario tranſit in arteriam portarum, & radices venæ cavæ, maxime probabilis eſt ſententia, principia emunctorii continuata eſſe extremis arteriarum, & venarum: ſimulque probabile eſt

li-

liquores per nervos allatos huic secreto humori admisceri : atque per fibras nectentes in quacumque glandula fieri motum particularem, a generali motu vitali arteriarum distinctum, per quem, & per varium cursum arteriarum, diversi humores secernuntur a glandulis.

1460. Est ergo in nobis multiplex secretio. Extremitates arteriarum lymphaticarum, & nervorum sine structura glanduloſa deponunt humores distinctos. 2. Cryptæ primo retinentes inspissandos humores, tandem exonerant. 3. Glandulæ compositæ non solum diversum a præcedentibus deponunt humorem, sed & inter se non secernunt humores similes. Quare humorum secretorum magna est varietas. *Secretio multiplex.*

CAPUT II.

De Glandularum morbis.

1461. Glandulæ omni genere vasorum instructæ generalibus quoque morbis corripi possunt : sed quia insuper in glandulis peculiaris est structura, motus, & humor, quosdam quoque patiuntur morbos, qui non ita in ceteris partibus occurrunt. Veteres autem per phænomena distinguentes morbos, his specialibus morbis certa imposuerunt nomina : atque his non contenti, ex loco, quem illi morbi occupant, alia excogitarunt nomina. Nos vero hos omnes reducemus ad *Lupiam*, *Strumam*, *Scirrhum*, *Cancrum*, & *folliculosum tumorem*. *Divisio.*

CAPUT III.

De Lupia.

1462. Tumor parvus, duriusculus, sub cute hærens, mobilis, nodi, glandulæ, vel ganglii figuram habens, vocatur *Glandula* & *Lupia*, forsan ex Lupuli fructus figura, multum differens a Lupo ulcere (1311) & distinguenda a glandula sana, ganglio nervi, & morboso, scirrho, & similibus tumoribus. *Definitio.*

1463. Videtur materia lenta glutinosa concreta cruda in quadam glandula singulari hærens, eam infarciens, ut tota interna substantia glandulæ sit impleta humore lento non facile corruptibili ; & quia glandula solis suis vasis ambientibus partibus est annexa, talem liberum tumorem exhibet. *Causæ.*

1464. Hujusmodi tubercula bis de die sunt fricanda cum saliva, vel alio *resolvente Linimento*, & tegenda simili *emplastro*. *Curatio.*

CAPUT IV.

De Struma.

1465. Struma, *Scrophula*, seu *Chœras* est etiam tumor frigidus glanduloſus durus ut Lupia, sed plerumque major, magisque adhærens partibus circumjacentibus, & sæpe multas partes glanduloſas simul afficiens ; omni dolore caret, nisi durius tractetur, vel suscepta corruptela perrodatur, quando effluit humor tenuis instar laticis, manente parte indurata : quando etiam proserpit. *Definitio.*

1466. Videtur materia viscida tenax, a veteribus Pituita (*Comp.* T. 11.) dicta, in glandulæ substantia collecta, tunicam ejus celluloſam implens, strumas inferens : & quoniam invenitur insipida, gypsea, vitrea, & salsa, idem tumor ex eadem materia natus varia phænomena præbet. Ipsa forsan gela- *Causæ.*

tina ſana ſanguinis in glandulis concreta ſimiles tumores infert.

Curatio. 1467. Quoniam naſcitur ſtruma in corporibus pituitoſis frigidis, interne danda medicamenta *Reſolventia*. Alvus ducenda *reſolventibus*. Fovendo partem eam *Reſolvente calefaciente*. Si vero aperta ſit ſtruma, ut ulcus durum ſordidum eſt curanda.

CAPUT V.

De Scirrho.

Definitio. 1468. SCirrhus etiam eſt tumor durus glanduloſus, inæqualis ſuperficiei, a parvo tumore ſenſim increſcens, difficilis ſolutionis, vix dolens niſi duriter tractetur, vel acrimoniam ſuſcipiat, quando vocatur Cancer. Non ſolum aggreditur partes proprie glandulas dictas, ſed etiam alia organa ſecretoria, uterum, hepar, lienem, & ſimiles partes.

Cauſa. 1469. Videtur ſcirrhus natura materiæ a præcedentibus differre, quod ſit pinguedo concreta, & corrupta, hærens in tunica celluloſa glandulæ, quæ inæqualiter tumens hujus glandulæ exhibeat externam inæqualitatem, & duritiem. Hæc materia diu retenta non facile patitur reſolvi: ſi autem per putredinem ſupervenientem liqueſcit, convertitur in non domabilem acrimoniam cancroſam. Hæc pinguedo corrupta acris, quia induit nigrum colorem, veteribus dicta fuit Atra bilis. Ad hujus generationem, & collectionem in glandula multæ recenſentur cauſæ.

Prognoſis. 1470. *Diſcutientibus* applicatis minuitur magnitudo, ſed ſimul redditur irreſolubilis, quia omni ſolvente humiditate privatur.

1471. Omnes valde *duri Scirrhi* ſunt diuturniores, & curatu difficiliores; quia reſolvi nequit niſi fluxilis primum reddatur concretus humor, quod difficulter obtineri poteſt.

1472. *Durus*, & admodum *Aſper*, frequentius abit in cancrum, cum eminentes partes lædentes viventia adjacentia lædant ſimul: quod ſi tunc ſimul aliquis dolor accedat, vocatur Cancer occultus.

1473. Scirrhus *emollientibus*, & *laxantibus* liquefactus utplurimum abit in carcinoma; quia humidum accedens liquefaciens diu concretum humorem facit, ut fiat teterrima putrilago.

1474 Scirrhi aſperi ſolutio non tentanda *frictione*, quia partes viventes ad corpus id aſperum preſſæ deſtruuntur.

1475. Omnis *vetus Scirrhus*, etiamſi ejus materia in fluorem poſſet redigi, periculo non caret, nam diuturnitate temporis ſummam acrimoniam acquiſivit.

1476. *Dolor* in ſcirrho præſagit cancrum, quia notat jam incipi corroſionem partium ambientium.

1477. Scirrhus oleis *aromaticis*, & *ſtimulantibus* exaſperatur, ſtruma autem iiſdem reſolvitur.

Curatio. 1478. Scirrhi curatio eſt triplex. 1. Reſolutio, 2. Ablatio, 3. Palliatio.

Reſolutio. 1479. Si recens ſit ſcirrhus, & in corpore ceteroquin ſano, non dolens, nec admodum durus, aut aſper, ejus tentanda eſt *Reſolutio per appropriata externa*, dum interim per interna *alvum ducentia*, & *emendantia* tenaces alieni humores ſimul evacuantur.

Ablatio. 1480. Si his internis, & externis non obtemperat Scirrhus, hærens in loco apto; neque annexus partibus ambientibus; neque ſtipatus magnis vaſis, vel alia parte principe; eſt abſcindendus, arripiendo totum ſcirrhum cum communibus integumentis, detrahendo eum, ut totus inſtrumento acuto tolli poſſit; Enucleatio enim ſcirrhi non procedit; eum aggredi corroſivis, non eſt tutum; atque ligando ſuffocare, nimis doloroſum eſt, & infidelis curatio.

1481.

1481. Si vero dictis auxiliis tolli non potest scirrhus, ejus augmentum, & commutatio in Cancrum est prævenienda: quod fit iisdem Medicamentis internis, sed *exterius absorbentibus adstringentibus antisepticis*, ut ita inhibeatur putredo, quæ sponte fieret relicta humiditate: quali methodo ad multos annos gestari potest sine multa molestia. *Palliatio.*

1482. Quæ differentia inter indurationem, lupiam, strumam, & scirrhum? *Quæstiones.*

Id commune habent hi omnes tumores, ut sint duri, indolentes, non mutantes colorem cutis, intus solidi, in parte glandulosa, sensim increscentes, diu durantes. Sed *Induratio* intus interdum habet tenuem infarctum humorem, vel sanguinem coagulatum, vel lac ut in mammis. *Lupiam* solitariam glandulam occupat, & oritur ab humore crusto congesto. *Struma* sæpe multas glandulas infestat, continet materiem pituitosam concretam, non abiens in verum cancrum. *Scirrhus* superficiem inæqualiorem habet, & continet materiem vix solvendam, sed commutandam in Cancrum.

1483. An differentia Lupiæ, strumæ, & scirrhi, ex variis partibus in glandula obstructis?

Materia retenta in arteriis, venis, nervo, emunctorio, vel tunica cellulari hærens potest ratione phænomeni, & curationis aliquam differentiam exhibere, sed ratione commutationis, in purulentiam, ichorem, vel cancrosum non valet istam producere differentiam, quoniam ex diversitate humoris contenti post corruptelam, majora, vel minora mala fiunt.

CAPUT VI.

De Cancro.

1484. *Cancer*, qui etiam *Carcinoma*, & *Carcinus* vocatur, est Tuberculum, seu tumor quandoque in principio pisi, vel ciceris magnitudinem non superans, sed sensim major, durus, inæqualis, asper, glandulosus, solidus, dolens, præprimis, ad contactum, plerumque rotundus, mobilis, vel immobilis prout partibus adjacentibus magis minusque adhæret, cutis colorem huc usque non mutans. Talis vocari potest *Cancer incipiens*, a quibusdam *Cancer sanguineus*. *Definitio Cancri incipientis.*

1485. Sensim ille tumor durus redditur major, increscens in mirandam molem, simulque increscit dolor, mutari incipit cutis color, in fuscum, lividum, nigrum, & pars calere incipit, venæ livere incipiunt, & turgere circumquaque, ut referant Cancri pedes, unde sortitur nomen, manens in tumore durities, & inæqualitas, interdum loco doloris generatur stupor, seu indolentia, si nervus comprimitur. *Cancri sævientis.*

1486. Tandem a corrosivo in cancro hærente, cutis, & caro exedi incipit, & aperitur cutis, unde formatur ulcus crassum, malignum, horrendum, fœdum, fœtidum, habens labra prætumida, dura, retorrida, cum effluxu ichoris virulenti, quando dicitur *Cancer manifestus*, apertus, ulcerosus, Lupus, Phagadæna. *Cancri aperti.*

1487. Quia in omnibus corporis partibus inveniuntur glandulæ, cancer in omnibus partibus potest inveniri, frequentissime autem in mammis mulierum: non tamen mutat nomen nisi habeatur in naribus, quando vocatur *Noli me tangere* (Ch. 889): in ore, *Cancer aquosus*: in glandulis ani, *Condyloma*. *Nomina ex loco.*

1488. Cancri humorem esse acerrimum, ex dolore, corrosione, & resistentia contra quævis medicamenta facile colligitur; sed ex quonam humore naturali conficiatur non satis constat inter Auctores. 1. Si *Sanguis* concrescit, & dein corrumpitur, uti in Contusione (1264) nunquam in tantam *Cancri humor.*

tam acrimoniam convertitur, qualis in vero cancro obſervatur. 2. *Serum*, & *Lympha* non concreſcunt ſtagnando, & propter magnam adjunctam copiam aquæ non tam acria fiunt. 3. *Pinguedo* autem ſtagnans, & corrupta in vehementem rancorem cum colore nigro commutatur, pars liqueſcens, & abiens relinquit maſſam tenacem piceam nigram, quæ a veteribus vocatur Melancholia. Inde in Crudi abundantia ſæpe Lupia. Viſcidi abundantia Struma; ſed in Melancholicis frequens Cancer.

Cancri cauſæ. 1489. Si materia melancholica, ſeu pinguedo corrupta tenax ſubſiſtat in tunica celluloſa glandulæ, longiori mora in ſummam convertitur acrimoniam, ſic generatur ſcirrhus, vel ſtatim ab initio formatur Cancer. 2. Sed ſi præceſſerit Lupia, aut Struma, non accedente melancholia, vel pinguedine, hi morbi non convertentur in cancrum: ſed quando pinguedo ejuſdem glandulæ ſubſiſtens ſimul corrumpi incipit, hujuſmodi tumores etiam in Cancrum degenerant. Adeoque vera cauſa proxima Cancri eſt materia pinguedinoſa, lenta, tenax, dein longiori mora corrupta, ut non ſit opus multa arcana rimari ad eruendam cancri cauſam.

Humoris cancroſi natura. 1490. Pinguedo igitur longa putredine in ſummam acrimoniam corrodentem converſa, ſimulque tenax, & picea, tenaciſſime glandulæ ſubſtantiæ adhærens, ſenſim liqueſcens, convertitur in Ichorem rodentem, nullo quod ſcimus antidoto emendandum; qui novam accedentem pinguedinem in ſimilem corruptelam invertit, relinquens ſemper materiem tenacem acrem: ſic corroduntur adjacentia, coagulatur ſanguis in venis ambientibus, atque denique traditur etiam circulantibus humoribus, qui tunc ſæpe ſimiles glandulas, aliaſque partes inficit eadem cancroſa labe, donec tandem poſt multas miſerias æger emaciatus moriatur.

Curatio. 1491. Quum acre cancroſum nullo antidoto cognito emendari potuerit, Curatio conſiſtit 1. in Ablatione, 2. Palliatione, 3. Symptomatum mitigatione.

Ablatio. 1492. Ablatio duplici modo fieri poteſt. 1. Applicatione *Corrodentis*, ſed quoniam magnum dolorem movet, tarde procedit, atque incertum eſt, nemo hodie per Corrodens tentabit curationem. 2. *Sectione*, quæ inſtituitur ſi Cancer ſit mobilis; in corpore ceteroquin ſano; ſolitarius in corpore; non nimis vetuſtus; neque exulceratus; hærens in loco ubi ſine periculo partium adjacentium totus tolli poteſt. Dicta ſectione ſi ſimul cuncta infecta tolluntur, homo liberatur a Cancro: ſed ſi Cancroſum ſimul ſit diſperſum per corpus, poſt operationem alias glandulas aggreditur, & recidivam facit.

Ablationem vetant. 1493. Hæc autem ſalubris curatio inhibetur. 1. Si pluribus in locis inveniuntur Cancri, indicantes cancroſum eſſe per corpus diſperſum. 2. Si cancer adhæreat arteriæ, venæ, vel nervo, ut abſcindi nequeat ſine vitæ periculo. 3. Firmiter adhærens carni, cujus tota moles exſcindi ſimul non poteſt. 4. Natus in loco operationi inepto. 5. Externe venis lividis ſtipatus, indicantibus ſanguinem infectum eſſe. 6. In corporibus valetudinariis, quæ ferre non poſſent operationem, vel indicarent corpus cancroſo eſſe infectum.

Ablationis modus. 1494. Si Cancer ſit parvus, non ſtipatus malis indicantibus ſignis, totus cum integumentis, ut in Scirrho (1480.) monuimus, eſt tollendus. Si autem Cancer ſit major, locus incidendus primum notetur atramento; dein, vel manu prehendatur cancer; vel trajiciatur acus filo firmo inſtructa, cujus fili ope crucialiter trajecti Cancer attrahi poteſt; vel trajiciatur furca bidens; retracta deinceps pars, a parte inferiore ſurſum procedens cultro acuto, ſecundum lineam ductam, tota eſt tollenda. Hæc operatio in mammis facilius fit quam in aliis partibus, quia mammæ carni ſubjectæ laxe adhærent.

Poſt operationem. 1495. Poſt ablatum cancrum cavendum, ne quid cancroſi remaneat, quare ſtatim hemorrhagia non eſt ſupprimenda, ſed dein applicandum *ſtypticum* ad vaſa aperta, ad reliquas cruentas partes plumaceolæ ficcæ. Deinceps curari debet ut ulcus.

1496.

1496. Si Cancer tolli non poteſt, talis curatio eſt adhibenda, quæ inhibet nimium Cancri progreſſum: hoc obtinetur *antiſepticis abſorbentibus*, quæ tollunt humiditatem, & inhibent putredinem. Si autem Cancer ſit exulceratus multum ichoris fundens, conducit tollere rodentem ichorem *lavamentis antiſepticis*. Interne interim ſemel in ſeptimana alvus ducenda *purgante apto*, & bibendum dandum *Apozema antiſepticum*. *Palliatio.*

1497. Præcipua ſymptomata, quæ Chirurgi auxilium exigunt, ſunt: 1. Hæmorrhagia, quæ compeſcenda applicatis *ſtypticis*. 2. Dolor, qui exigit ſæpe *anodyna ſtupefacientia externa*, & *interna*. *Symptomatum mitigatio.*

1498. An acre cancroſum eſt acidum, vel alcali? *Quæſtiones.*

Qui omne acre corrodens deducunt ex acido vel alcali, hoc quoque conati ſunt demonſtrare in Cancro: ſed quoniam non extinguitur, aut mitigatur acre cancroſum applicatione acidi, vel alcali, neque cum his effervescit, ſatis patet eam ſententiam ex inani hypotheſi eſſe deductam. Verum videtur pinguedo corrupta, quæ nullo antidoto emendari poteſt.

1499. An dolor, & corroſio cancri a vermiculis?

Hoc quidam putarunt, quoniam ex cancro interdum viderunt prodiiſſe vermiculos: ſed tale quid etiam obſervatur in carne putreſcente. Si vero eſſent vermiculi, facile eſſet per corrodens applicatum iſtos necare, dum tamen a corrodente exaſperatur cancer.

1500. Cur exaſperatur Cancer ſi totus non tollitur ſectione?

Sectione aperiuntur clauſtra, quibus occludebatur cancroſum, quod nunc aeri expoſitum, & alluente humore liquatum in majorem corruptelam cito commutatur; & tunc applicatum ad partes viventes vehementiorem dolorem infert.

1501. Cur in curatione Palliativa pars externe munienda ne tangi poſſit?

Colliſio externa premeret viventes partes ad maſſam cancri duram, unde conciperent inflammationem: & etiam quædam repagula colliſione rupta, idem facerent quod imperfecta ablatio.

1502. Cur feminis intra 45. & 50. annum ætatis frequentiores cancri mammarum?

Hoc tempore ætatis naturaliter menſes ſubſiſtere incipiunt, quæ feminæ ergo cum menſibus corruptum pinguedinoſum evacuabant, his ſuppreſſis, ob maximum conſenſum inter uterum, & mammas, id corruptum ſæpe colligitur in mammis, ubi tandem cancrum generat.

CAPUT VII.

De folliculoſo Tumore.

1503. DUm in follicula, ſeu ampulla Cryptæ (1454) morboſus colligitur humor ſpiſſus clauſo emiſſario, ſimulque ſenſim incraſſante ſubſtantia, quæ latera criptæ format, generatur Tumor ſpecialis, qui ex varia retenta materia diverſa obtinuit nomina. Hi omnes tumores variam magnitudinem habent, & in magnam molem increſcere poſſunt: raro mutant cutis colorem: plerumque mobiles ſunt ſub cute, & fere ſemper ſine dolore. *Deſcriptio.*

1504. Si talis tumor in ſe continet materiem pultaceam, ac ſi eſſet puls ex farina concocta, vocatur *Atheroma*. Si vero hæc materia referat ſebum, *Steatoma* dicitur. Sed mellis colorem, & ſubſtantiam habens vocatur *Meliceris*. Interdum alia materia, lapidea, granulata, & coloris diverſi continetur, quæ non ita mutat hujus folliculoſi tumoris nomen. *Atheroma.*

1505. Si vero hujuſmodi tumores in cute cranii nati, infra complanati ob cranii duritiem, ſuperius convexi, ex figura nominantur *Teſtudo*. Idem tu- *Teſtudo.*

tumor paulo durior vocatur *Talpa*. Non raro hi tumores ſubjectum cranium ſimul afficiunt.

Natta. 1506. Sed tumor folliculoſus, atheromati ſimilis, ex dorſo, humeris, brachiiſve excreſcens, interdum ad ingentem molem, ſæpe a pedunculo pendens, vocatur *Natta*, *Nata*, & *Napta*.

Curatio. 1507. Hujuſmodi tumores, quamdiu parvi, & recentes ſunt, leniter ſunt fricandi *Linimento reſolvente*, ſimilique *Emplaſtro* tegendi. Sed ſi non cedit tumor reſolventibus, optimum eſt tenſam ſupra tumorem perſcindere cutim, & ita totum tumorem cum membranoſa ſua ampulla enucleare, dein inſuper ad radicem tumoris in relicta cavitate locare cauſticum, quod principium corrodit; reliquum ut ulcus curare.

LIBER XII.

CAPUT I.

De Herniis.

Definitio. 1508. PEritonæi lamellæ portio prolongata, ut ſpecialem ſaccum formet, vel in umbilico, vel inguinibus, vel inter abdominis muſculos recedentes, vel etiam ubi egrediuntur vaſa Iliaca, vocatur *Hernia*, vel *Cele*, ſive ſacculus ille prolongatus contineat aerem, aquam, vel omentum, aut inteſtinum.

In partibus variis. 1509. Ex ſimilitudine dilatationis in aliis partibus idem retinuerunt nomen; uti portio inteſtini, vel uteri, vel veſicæ urinariæ, aut felleæ, & ventriculi, novum ſaccum formans ex priori quaſi eminens. Sed ſi fiat in venis, vocatur *Varix* (694), in arteriis *Aneuryſma verum* (655).

Herniæ nothæ. 1510. Ex ſimilitudine tumoris, qui per herniam formatur, alii etiam tumores in umbilico, vel inguinibus, imo ad anteriora colli, Herniæ nomen obtinuerunt. Quæ ſpecies phænomenis multis conveniunt, ſed curationem diverſam exigunt.

Nomina varia. 1511. Ad varias ſpecies herniarum deſignandas multa excogitarunt nomina. 1. In Inguinibus eſt *Bubonocele*; per inguines in ſcrotum deſcendens *Oſcheocele*; in umbilico, *Omphalocele*; in reliqua ventris parte *Gaſtrocele*. Quæ vocatur *Bronchocele*, ex ſtrumarum genere eſt. Vid. *Comp.* T. 35. XXVII. 2. Mutarunt nomina ex partibus firmis in herniam prolapſis, ut in Inguinibus, & ſcroto, *Enterocele*, *Epiplocele*, & *Entheroepiplocele*, ſi inteſtinum, vel omentum, vel utraque cavum herniæ implent: In umbilico autem *Enteromphalos*, *Epiplomphalos*, *Enteroepiplomphalos*, ab iiſdem partibus prolapſis. 3. Si vero humores, vel tumor morboſus tumorem hernioſum format in inguinibus, & ſcroto numerantur *Pneumatocele*, *Hydrocele*, *Sarcocele*, *Variocele*, prout aer, Lympha, moles carnea, aut venæ tumentes iſtum tumorem formant: Idem tumor ſi habetur in umbilico, vocatur *Pneumatomphalos*, *Hydromphalos*, *Sarcomphalos*, & *Varicomphalos*.

Herniæ locus. 1512. Locus conſuetus pro herniis in feminis frequens eſt umbilicus, in quo viri raro patiuntur herniam. Sed viris frequentior fit in inguinibus Hernia, quæ tandem in ſcrotum deſcendit: per eandem viam, quam tranſeunt vaſa ſpermatica: In feminis autem, quod rarius fiunt ſecundum curſum ligamentorum uteri, tandem ulterius diſtendunt inguines, vel ſub cute per femoris interiora deſcendunt. Quia his in locis omnibus peritonæum minus ſuffultum eſt. Minus conſueta loca ſunt reliquæ abdominis partes, vel ubi egrediuntur iliaca vaſa.

Cauſæ. 1513. Herniæ veræ cauſæ ſunt omnes illæ 1. quæ ſuſtentacula laxant, uti pue-

puerilis ætas, hydrops, laxitas fibrarum, contuſio, læſio, vulnus. 2. Quæ contenta ventris magis urgent ad umbilicum, & inguines, ut dilatent lamellam peritonæi, nam raro rumpitur: veluti clamor, cantus, riſus, ſternutamentum, tuſſis, vomitus, alvi egeſtio, fortis nixus, partus, flatus, ſaltus, equitatio.

1514. In ſimplici hernia inguinis, & ſcroti, interna lamella peritonæi prolongatur, ut ſacculum formet, nam raro rumpitur, in quo tunc ſacco ſæpe colligitur Aer, vel Lympha, ut generetur ſimplex *Pneumatocele*, & *Hydrocele*, quæ in ventrem retrudi poteſt. *Bubonocele, & Oſcheocele.*

1515. Si autem Omentum ſimul exit, ut impleat formatum peritonæi ſaccum, tumor ſentitur mollis, & nodoſus, preſſus veſtigium pro tempore relinquens, minus evaneſcens comprimendo, in ventrem reducta Hernia *Epiplocele* dicta, non generat murmura, ſenſim in majorem molem excreſcit hic minus ſuſtentata pinguedo, vix dolens, ſed interdum reponi non poteſt ſi cum dicto ſacco concrevit. *Epiplocele.*

1516. Duplici modo Inteſtinum format herniam, quæ Enterocele vocatur. 1. Si quædam plica inteſtini duplicata ex cavo ventris intrat ſaccum hernioſum, talis ſi remittatur in ventrem ſæpe murmura facit, ad attactum doloroſior, ſi illa pars inteſtini, vel impletur fecibus, vel inflammatur, vel conſtringitur in annulo, præter dolorem, ſummam anxietatem parit, & interdum ſyncopem, tunc vix reponi poteſt, & intercipiens contentorum in inteſtinis tranſitum, non raro inopinate mortem intulit. 2. Sed ſi ex latere inteſtini formetur ſacculus, qui herniæ ſaccum implet, non intercipitur excrementorum curſus etiamſi inteſtini illa portio in hernia maneat. *Enterocele.*

1517. Si inteſtinum, & Omentum ſimul herniam format, quæ vocatur *Enteroepiplocele*, utraque ſigna, & pericula conjuncta habentur, tunc ſæpe retruſo inteſtino relinquitur tamen tumor ab omento, & ſacco peritonæi reſiduo. *Enteroepiplocele.*

1518. *Omphalocele*, quæ etiam *Exomphalos* vocatur, ſimiles etiam partes in ſe recipit, aerem, aquam, inteſtinum, & omentum, unde tunc generatur *Pneumatomphalos*, *Hydromphalos*, *Enteromphalos*, & *Epiplomphalos*, cum ſuis compoſitis ſpeciebus, *Enteroepiplomphalos* &c. quæ ſimiles agnoſcunt cauſas (1513) *Omphalocele.*

1519. Bubonocele, & Oſcheocele protinus in ventrem eſt refundenda, preſſione unius manus ſupra tumorem, & artificiali preſſione, & directione verſus annulum per digitos alterius manus, dum interim æger ſupinus jaceat, trunco corporis ſuperiore decliviore, cruribus non admodum divaricatis. *Curatio.*

1520. Si vero vel per annuli nimiam conſtrictionem, vel impletionem Inteſtini, non ſatis commode in abdomen ita refundi nequit hernia, pudenda ſunt inungenda *linimento molli*, & inſuper fovenda *fotu*, vel *cataplaſmate humectante, & laxante*; dein malaxatæ partes præcedente modo ſunt refundendæ in ventrem. Hoc ſi non ſuccedit, *fumus Nicotianæ* præſtantiſſimæ per appropriatam fiſtulam in anum eſt inflandus, ut magis moveantur inteſtina ſuo motu periſtaltico. Si ne quidem hoc auxilio adhibito reponi poſſunt inteſtina, quidam ſuadent applicationem *Aquæ frigidæ*, ut inteſtina frigiditate retrahantur, ſed hoc fieri poteſt in recenti hernia, nam in vetuſta incarcerata hernia actuale frigus mortificationem inducere poſſet. *In Hernia incarcerata.*

1521. Si vero ultra viginti quatuor horas hernia fuit incarcerata, & reponi nullo alio auxilio poteſt, tandem ſectio eſt inſtituenda, doloroſa, moleſta, & periculoſa, quæ vocatur *Celotomia*. Quæ fit elevando integumenta ſupra herniam, faciendo parvam in iis aperturam, ne tangatur pars ſubjacens; in hac mittendus ſtilus ſulcatus, qui inſtrumento ſecanti monſtrat *Celotomia.*

viam, dein forfice vel alio ſecante inſtrumento perſcindenda integumenta ſecundum corporis longitudinem; primo ſurſum aliquomodo verſus lineam rectam, ne lædantur vaſa iliaca, dein etiam deorſum per ſcrotum uſque ad finem herniæ, ut totus ſaccus pateat. Dein videndum num inteſtinum ſacco peritonæi ſit tectum: hoc ſi invenitur, ſaccus præcedenti etiam modo eſt aperiendus prudenter ne tangatur inteſtinum; in parva ea facta apertura immittendus ſtylus ſulcatus, qui demonſtrat viam & cavet inteſtina; tunc inſtrumento apto aperiendus eſt ſaccus & tantum de annulo conſtringente, ut incarceratum inteſtinum liberetur & in ventrem retrudi poſſit. Sæpe, dum aperitur ſaccus, aliquis humor in ſacco contentus erumpere ſolet, quod multis inanem timorem incuſſit. Inteſtinum nudatum in ventrem dein eſt ducendum, atque apertura facta turunda craſſa, ſed brevi, ad extremum molli, & filo alligata, eſt claudenda, ſenſim minuendo turundæ craſſitudinem, donec omnia inter ſe conferruminata ſint. Interim ſtatim & per aliquot annos hic locus firmandus plenio & ſubligaculo, ne iterum excidant inteſtina. Si vero deficit ſaccus peritonæi, quod interdum fit, non eſt incidendum inteſtinum. Cognoſcimus inteſtinum eſſe, ex craſſitudine membranæ, figura inteſtini prolapſi, & rubedine.

Singularia obſervata.

1522. Si inter operandum comperimus Inteſtinum eſſe vel mortificatum, vel ſimul læſum, tunc ea pars tali modo tractanda, ut in Vulneribus (1245), traditum eſt. Id quoque obſervandum in propendente Omento (1247). Si vaſa ſpermatica ſint ſimul læſa vel abſciſſa, applicandum eſt *Stypticum*, aut digito vas apertum comprimendum.

Quæſtiones.

1523. Cur refuſa hernia remanet funiculus ſpermaticus craſſior?

Hoc interdum obſervatur, interdum vero non: tunc ſcilicet ſi inteſtinum vel omentum fuerit repoſitum, relicto ſacco a peritonæo facto.

1524. An hernia perfecte curari nequit niſi reponatur ſimul ſacculus ille?

Melius curatur ſi ſaccus ſimul reponitur, quia tunc accurtando firmari poteſt: ſed exſtant etiam exempla latera hujus ſacculi coaluiſſe.

1526. Cur hernia frequentiſſima in Inguinibus?

Ille locus non ſolum omnium maxime declivis eſt, ſed etiam minime a muſculis ventris ſuſtentatus, quare hæc pars ſola a forti ventris compreſſione permittit propullulare peritonæi lamellam.

1526. Quæ herniæ reditum impediunt?

Si pars prolapſa repoſita fuit, ſe ipſam ſuſtentare nequit, neceſſe igitur eſt ſubligaculo pulvinari inſtructo exitum annuli munire, ut contenta ventris relabi non poſſint: conducit etiam applicare *Emplaſtra adſtringentia*.

1527. An cognoſci nequit quæ pars inteſtini prolapſi ſit ſuperior vel inferior?

Hoc ſcire juvat in vulneribus ventris, & in Celotomia ſi portio inteſtini propendens ſit læſa vel ſphacelata, ut retineatur pars ſuperior aperta ad exoneranda contenta, & inferior conſolidetur. Difficulter autem hoc detegitur, niſi ſolertiſſima obſervatione dejectionis contentorum, quia ſuperior pars plus egerit quam inferior, fortioremque exercet motum periſtalticum.

1528. Cur femina hernia inguinali laborans graviditatis tempore liberatur?

Dum uterus in femina gravida adimplet totam pelvim, removentur ab eo loco inteſtina & omentum, & quia uteri latera ſunt firmiora, nihil eſt quod per annulum tunc apertum elabi poteſt. Hinc monemus in tali femina, ſtatim poſt partum annulum ſubligaculo eſſe ſuſtentandum, ſi velit liberari ab hernia.

1529. Cur ſtatim poſt repoſitionem inteſtinorum in hernia non ceſſat vomitus & dolor, ex hernia natus?

Id commune habet inteſtinum cum aliis partibus, quod ablato ſtimulo dolorifico, inductus motus & dolor ſimul quoque non ceſſet: ſed præcipue

quo-

quoniam pars inteſtini tam diu contracta, deinceps ſatis dilatari nequeat; quod ante hanc conſtrictionem dura excrementa ſæpe fuere relicta; quod ſæpe ſupra partem conſtrictam inteſtinum formaverit ſaccum.

1530. An globulus plumbeus, vel Mercurii ſatis magna quantitas, ingerenda, quæ extricaret inteſtinum?

Si portio inteſtini ſit prolapſa, ſatis concipi poteſt, dicta deglutita pervenire poſſe motu periſtaltico propulſa in partem prolapſam, ſed procedere ulterius poſſe vix credibile eſt: quare plus damni quam emolumenti eſſet exſpectandum.

1531. An nulla poſſunt reddi excrementa per anum, ſi portio tenujum inteſtinorum eſt ablata?

Multis hæc quæſtio videtur abſurda, quoniam unica eſt via ab ore ad anum, quæ tunc eſt intercepta: ſed ſi attendimus omnia excrementa non formari ex aſſuntis alimentis, ſed etiam ex humoribus in inteſtina confluentibus, hoc conſtat, pauca copia evacuari poſſe per anum, licet tenue inteſtinum fuerit interceptum.

CAPUT II.

De Hydrocele.

Definitio.

1532. SI Scrotum; Teſtes, & interdum ſimul Colis integumenta tumore aquoſo tument, eum morbum vocant *Hydrocelem* ac ſi eſſet Herniæ ſpecies, dum vero potius pertineat ad Hydropem alicujus partis, quæ nominis ſimilitudo præpoſteræ curationi præbuit anſam.

In peritonæi proceſſu.

1533. Una Hydroceles ſpecies invenitur, quæ ad Hernias referri poteſt, ſi ſcilicet peritonæi interna lamella prolongata formaverit ſaccum, qui impletur lympha: tunc 1. ſaccus majorem gravitatem habet quam in pneumatocele. 2 In uno latere ſcroti quaſi duo funiculi ſpermatici ſentiuntur. 3. Tumor eſt ad latus teſtis. 4. Tumor in inguine incipit, & ſenſim deſcendit. 5. Preſſione externa, & poſitura corporis in ventrem refundi poteſt, ſed prompte relabitur. 6. Subligaculo ejus reditus impediri poteſt. 7. Frequens eſt hydropicis, & aliis Herniis laborantibus. 8. Tumor habet figuram pyriformem, externe æqualem.

Curatio.

1534. Curatur hæc ſpecies retrudendo primum aquam, dein etiam dilatatum ſuccum in ventrem, & ſuſtentando annulum ubi egreditur, uti in hernia vera. Quidam ſuadent in inguinibus aperire ſaccum, & dein immiſſa turunda primum excoriare interna latera hujus ſacci in annulo abdominis, atque dein conferruminare.

In Scroti ſubſtantia.

1535. Aqua in integumentis ſcroti hærens, inſtar leucophlegmatiæ vel œdematis, tumere facit & craſſiora pellucida integumenta ſcroti, atque utplurimum ſimul afficiuntur colis integumenta, ut colis miris modis intorqueatur, præputium tumens exitum urinæ ſæpe intercipit; vel retractum relinquit glandem nudam.

Curatio.

1536. Integumenta ſcroti ita tumentia, quod infantibus & ſenibus eſt frequens; ſacco appropriato ſubligaculo annexo ſunt ſuſtentanda, cavendo preſſionem ſupra vaſa ſpermatica ad os pubis. Applicanda ſunt medicamenta *Diſcutientia*, quæ ope hujus facculi ad ſcrotum retineri poſſunt: quod ſi ſimul adſit ſumma frigiditas, ex diſcutientibus eligenda quæ ſimul *Calefaciunt*: ſed ſi ſimul adſit calor partis & rubedo, ut ſæpe fit, *refrigerantia & abſorbentia* ſunt eligenda. Quod ſi his non cedit tumor, ſuadent multi ſcarificandum eſſe ſcrotum vel trajiciendum eſſe ſetaceum, quod humorem evacuat, dum ſimul præcedentia diſcutientia ſunt applicanda.

In Dartro.

1537. Si Dartos tunica magis quam communia integumenta afficiatur,

penis minus consentit, cutis minus pellucida, reliqua signa & curatio præcedenti speciei communia.

In Cavo scroti. 1538. Interdum in uno vel altero latere vel in utroque scroti colligitur lympha, quando scrotum instar vesicæ aqua plenæ pendulum hæret, atque testis cum spermaticis vasis in medio laticis tactu distingui potest: interdum scroti integumenta simul extenuantur, vel crassiora fiunt.

Curatio. 1539. Primum tentanda est discussio medicamentis citatis (1536). Si his non cedit, scrotum est perforandum instrumento acuto cannulla munito, ut retracto stylo cannula relinqui possit, quæ transmittat omnem aquam. Alii autem trajiciunt acum cum filo, ut fiat setaceum. Apertura hæc semper debet aliquo spatio distare a futura scroti. Ita evacuat aqua, sed sæpe recidivat. Itaque ad evitandam recidivam facienda longior plaga in scroto, & scrotum implendum linteo carpto, spiritu vini madido, ut vaginalis testis consolidetur ad scrotum: vel inurenda est crusta *Caustico*, dein locus apertus ita consolidandus, ut cuncta conferruminata sint. In his operationibus semper cavendum, ne lædatur testis vel vasa spermatica.

In Teste, & vasis spermaticis. 1540. Interdum colligitur aqua in cavitate tunicæ Vaginalis, vasis Spermaticis vel substantia Testis: unicus tunc est tumor in uno latere scroti, qui plerumque figuram pyri habet, & sæpe tantam duritiem, ut a multis sarcoma judicetur, & ab eo tactu difficulter dignosci possit: quoniam tumor hic simul testem infarcit, & quia pressione in ventrem refundi nequit, a congeneribus facile distinguitur. Statim similia applicanda discutientia (1536), nam punctura non caret periculo. Si vero operatio sit facienda, sine ablatione testis fieri nequit, in quo casu primo liganda vasa spermatica, aperto scroto, & dein pars sub ligatura amputanda.

CAPUT III.

De Varicocele.

Definitio. 1541. *Varicocele* seu *Cirsocele* a Varicibus (694) non differt, nisi quod sit venarum intumescentia in venis scroti, vel corporis pyramidalis, & testis. Quæ generatur ab impedito reditu sanguinis per venas supra pubem compressas, uti sæpe in obesis; vel nascitur ex majori motus determinatione ad has partes, uti in salacioribus juvenibus.

Signa. 1542. Si venæ scroti varicosæ tument, facile visu & tactu dignoscuntur, uti aliæ venæ inæqualiter, ob valvulas intus hærentes, tumentes. Sed in corpore pyramidali, organa spermatica in magnam molem & sæpe cum dolore tumere faciunt: tumor ille refert acervum vermiculorum, qui interdum Calami crassitudinem superant.

Curatio. 1543. In utraque specie applicanda sunt discutientia & evitanda pressio supra pubem, sustentando scrotum subligaculo uti in hydrocele. In tumentibus venis corporis obesi vel & senum applicanda sunt *Discutientia roborantia calefacientia*. In juvenibus autem *Discutientia refrigerantia*. His si non cedit, suadent in varicibus scroti unam ex venis aperire & non evacuare sanguinem, ut monuimus (697). Sed si Varicocele corporis pyramidalis non cedit, illa operatio vix fieri potest: unde nonnulli suadent totum testem esse amputandum.

CAPUT IV.

De Sarcocele.

Definitio. 1544. Quoties in vasis spermaticis, vel testibus, vel ad istas partes sensim nascatur tumor durus, & plerumque inæqualis, cum vel sine do-

dolore, eum ex loco vocant herniam, & quia putant carnis esse excrescentiam, vocant *Sarcocelen*. Sæpe talis judicatur Hydrocele in his partibus, & raro est sarcoma, sæpius enim est struma, vel scirrhus, aut cancer, & frequentissime post contusionem, aut ex Venerea Lue generatur, aut fortiori pressione supra funiculum spermaticum in inguine.

Curatio.

1545. In curatione tentanda resolutio per emplastra, linimenta, & fomenta *resolventia*, quæ scirrho vel strumæ adhiberi solent. Si vero sic sensim non resolvitur, & malum corpori non communicat, quod ex duritie & tumore funiculi spermatici cognoscimus, totus tumor est amputandus cum vel sine scroto, trajecta acu cum filo, quo funiculus prius ligetur, ne nimis magna fiat hæmorrhagia. Multi suadent Caustico partem esse corrodendam, sed modus est doloriosior & imperfectior. Quidam servare conantur testem, quod raro fieri potest. Semper in memoria retinendum: omnia simul & semel tollenda esse ut in Cancro.

CAPUT V.

De Omphalocele.

Definitio.

1546. UMbilicus ex natura cavus si promineat *Umbo*, & *Exumbilicatio* vocatur: magis autem tumens *Omphalocele* dicitur, uti Cele, seu Hernia in inguinibus.

Species.

1547. Omnes antea recensitæ Herniarum species (1511) etiam inveniuntur in umbilico, harum præcipuas delibabimus cum adjunctis signis & curatione. (Conf. 1518).

Epiplomphalos.

1548. Si omentum per aperturam umbilici extruditur, ut tamen umbilici tegumento tectum maneat, quando vocatur *Epiplomphalos*; cutis color non mutatur, tumor est mollis, sine dolore, cum basi plerumque crassa, in ventrem refusus tumor non generat murmura (1515). Statim tentanda est repositio per blandam compressionem, posito ægro supino. Si vero cedere nolit, applicanda *linimenta mollia*, & *fomenta laxantia*, *Emplastrum tenax*, in cujus medio est umbo, supra hoc applicari potest *fotus adstringens*. Si aliquamdiu reposita fuit Omphalocele, pars ulterius firmanda *Emplastro roborante*. Si vero reponi non potest, saccus tegens prominentem partem prudentissime est aperiendus, ne contenta lædantur, dein dilatandus est umbilicus, ut in ventris vulneribus cum omento prolapso (1247) tradidimus.

Enteromphalos.

1549. Intestini quædam portio exiens *Enteromphalon* facit, major tunc adest dolor, & anxietas, sæpe interceptus transitus per intestina facit Iliacam passionem: intestina tunc reposita murmura concitare solent. Si dicto modo (1548) reponi non potest sine sectione, apertura umbilici secando est dilatanda (1246).

Enteroepiplomphalos.

1550. Si vero Omentum simul cum portione intestini exit, vocant *Enteroepiplomphalon*, quæ species composita signa præbet, & compositam curationem habet.

Hydromphalos.

1551. Si vero in prominente umbilico colligitur aqua, vocatur *Hydromphalos*; applicatione *discutientium*, quæ in hydrocele (1536) notata sunt; & debita sustentatione tumor abigendus; interdum juvat in Ascitide pertundere tumorem, ut exeat limpha.

Sarcomphalos.

1552. Si ex umbilico excrescat massa rubicunda, fungosa, tunc vocant *Sarcomphalon*; hic tumor si sit malignus non debet tangi, quod cognoscimus ex firmiori cohæsione cum adjacentibus; ægri inquietudine, dolore obtuso; venis tumentibus lividis, quando palliativa curatio Cancri (1496) est adhibenda; sed si sarcoma istud libere pendeat, non admodum dolens, integumen-

mentis perſciſſis totum ſarcoma eſt tollendum, compeſcenda hæmorrhagia ſtypticis (1495) & ut ulcus curandum.

Varicomphalos. 1553. Si ex umbilico vena tumens vel arteria dilatata promineat, vocatur *Varicomphalos*, quoniam ſigna, & curatio non differunt a Varice (694), & Aneuriſmate (655), non erit opus eadem repetere.

CAPUT VI.

De Procidentiis.

Definitio, & differentia. 1554. PRocidentia ſolummodo differt ab Hernia vera, quod quædam pars firma mollis e ſede ſua remota, ut in hernia, ſine communi tegumento prolongata extra corpus propendeat, ut ſit tumor mollis rubicundus, humidus, attactu dolens, quo diſtinguitur a Scirrho, Cancro, & Sarcomate.

Partes. 1555. Partes quæ e ſede ſua prolabuntur ſunt Vagina, Uterus, Inteſtinum rectum, & oculus (1099).

Vaginæ. 1556. Ex pudendis feminarum duplex ſpecies Procidentiæ vaginæ obſervatur. 1. Si una alterave plica propendeat, quæ facit tumorem ſacciformem; ac ſi eſſet narium polypus, pendens interdum a pedunculo uni lateri vaginæ adhærente, quando a quibuſdam pro uteri procidentia habetur, ſed in procidentia vaginæ relinquitur via altius mittendi digitum in vagina. 2. Vel vaginæ totus ambitus prolabitur, quando refert annulum mollem cruentum. Generatur a nimia humiditate, laxitate vaginæ, fluore albo, & partu difficili, tuſſi, ſaltu, geſtatione ponderis, & alia extrudente cauſa. Quamprimum apparet, in fœmina ſupina jacente apicibus digitorum reponenda pars prolapſa; ſi vero fuerit refrigerata, vel inflammata pars illa prius fovenda: poſt repoſitionem *adſtringens roborans* applicandum cum ligatura ſuſtentante. Si vetuſta ſit, & ita retineri nequit, annulus ex ligno; vel ſubere confectus, cera obductus, in modum peſſarii funiculo alligatus, pudendis indendus.

Uteri. 1557. Uteri etiam duplex fit procidentia. 1. Si totus deſcendit Uterus extra naturalia: quando in tumoris extremo detegitur uteri os, & digitus circumquaque duci poteſt in pudendis, ſed nullibi patet aditus altius mittendi. 2. Vel Uterus ſimul invertitur: quando apparet tumor ad partem ſuperiorem annulo duriore cinctus, ab uteri orificio dilatato factus. Cauſæ eædem ſunt ut in vaginæ procidentia: ſed Uteri inverſio etiam generatur ab imprudente evulſione placentæ. Statim ac apparet, pars prolapſa *molli fomento* eſt fovenda, & tali *linimento* inungenda, poſtea in fœmina ſupinata decumbente uterus eſt reponendus. Si in ſede retineri non poteſt, ut monuimus in vaginæ procidentia, in ea retinenda fomento dicto roborante & ligatura ſuſtentante, vel & annulo.

Ani. 1558. Inteſtinum rectum per anum ſimili modo procidit in quavis ætate & in utroque ſexu ut vagina in fœminis, poſt dyſenteriam, teneſmum, alvi excrementa dura emiſſa. Statim etiam refundendum inteſtinum in prono jacente ægro. Si propter dolorem & tumorem reponi nequit, pars prolapſa dictis (1557) fovenda, & illinienda, ut malaxata reponi poſſit. Si frequentius relabitur, applicandum roborans (1556). In hoc etiam caſu indi poteſt *turunda adſtringens*, vel injici *Clyſma roborans*.

CAPUT VII.

De Calculo Urethræ.

1559. CAlculus in cavo veſicæ ſubſiſtens a transfluente urina ſenſim accepta cruſta nova redditur major. Si in tantam molem increvit, ut ingredi non poſſit urethram, atque ſolvi non poteſt, Chirurgi facta ſectione, quam *Lithotomiam* vocant, lapidem eximunt; ſed quoniam illa operatio non a quovis Chirurgo exercetur, atque quibuſdam duntaxat veluti mandata, eam facile omitti poſſe ratus. Sed ſi calculus tam parvus ſit, ut ingrediatur Urethram, quæ in viris non eſt ubique ejuſdem amplitudinis, media in via ſæpe ſubſiſtit, & Chirurgi eget auxilio. *Lithotomia in calculo veſicæ.*

1560. Si tranſit calculus per urethram donec ad exitum, ubi eſt urethra arctior, ſubſiſtit, calculus forfice eſt eximendus: aut æger edat conatum ad reddendam urinam, dum ope digiti urina in urethra hærens ſimul ducatur anterius, qua preſſione ſæpe exit. *Ad exitum urethræ.*

1561. Si autem circa medium longitudinis hæret, magnum dolorem excitans, & ab ægro protrudi non potens, artificioſa injectione olei blandi exitus eſt promovendus: quæ injectio fieri debet, compreſſa urethra per digitum miniſtri inter perinæum & calculum, ne oleum injectum veſicam intrare poſſit; dein Chirurgus ſiphone oleum tepidum & mollem fortiter impleat urethram, facta impletione claudat ſiniſtra manu urethræ exitum: dein ita tumente urethra, leni frictione digiti alterius manus blande conetur calculum ducere ad extremum urethræ, ut injectum oleum impleat urethram inter comprimentem miniſtri digitum & calculum detruſum circa urethræ exitum adhuc clauſum. Premat tunc apicibus quatuor digitorum ſecundum longitudinem urethram, inchoans preſſionem a parte poſteriore, eodem momento dimittat finem urethræ compreſſum, ſimulque ducendo preſſionem anterius, extrudat immiſſum oleum, quo ſimul extruditur calculus hærens. Hoc commodi hæc habet operatio, quod oleum injectum non ſolum dilatet uretrham ad faciliorem tranſitum, ſed etiam lubricam faciat viam, ut poſtea ſequens calculus facilius tranſmitti poſſit. *In medio urethræ.*

1562. An Calculus ſectione eximendus?

Quod ſi per injectionem eam calculus educi non poſſit, melius eſſet doloroſam ſubire operationem, faciundo ſectionem ſecundum longitudinem in urethra ſupra calculum, ut ita eximatur, quam relinquere eum cum urina ſuppreſſa. Cicatrix ex ſectione relicta anguſtiorem, vel minus dilatabilem relinquens uretrham, ſequentibus naſcendis calculis erit impedimento. *Quæſtiones.*

1563. An retrudendus calculus.

Si calculus circa veſicæ collum hæret, ut impediat urinæ tranſitum, & educi non poſſit, retrudendus eſt in veſicam per catheterem, etiamſi hominem non liberat, ſed producit veſicæ calculum.

MATERIES MEDICA CHIRURGIÆ REPURGATÆ ACCOMODATA SEU INDEX

Exhibens numeros Formularum, quæ in hoc Opere indicantur.

Spina Ventosa.

194. Apozemata, sudorifera, antiseptica. 1. 2. 3. 4. Emplastra ex gummis & mercurialibus. 279. 278.
Lavamenta & Linimenta antiseptica. 87. 141. 143.
Pulveres sicci & Turundæ. 130. 354. 281. 353. 359. 149.
Fomenta & Cataplasmata. 5. 9. 6. 10. 7. 8. 297.

Pædarthrocace.

200. Emplastrum resolvens mercuriale. 279. 278. Fotus & Cataplasma. 7. 16. 297.

Exostosis.

204. Pulveres vel emplastra indurantia. 215. 52. 48. 126. 171. 278. 281.

Caries.

211. Lavamenta, spirituosa, antiseptica, balsamica. 141. 143. 90. 153. 142.
Pulveres sicci, antiseptici, & turundæ. 130. 354. 281. 353. 359. 149.
Fomenta & cataplasmata. 5. 6. 9. 7.
Apozemata. 1. 2. 3. 4.

Ossium Inflammatio.

230. Laxantia. 77. 10. 14. 24. 8. 114. 82. 79.

Ossium Abscessus.

233. Escharotica. 86. 338.
Lavamenta, spirituosa, antiseptica. 141. 142. 143. 153.
Pulveres sicci, resinosi, antiseptici. 130. 281.

Ossium Sphacelus.

236. Lavamenta & Linimenta antiseptica. 87. 141. 143. 90. 153.
Cataplasmata appropriata. 9. 114. 297.

Ossium internæ Membranæ inflammatio.

239. Antiphlogistica & laxantia externa & interna. 10. 14. 62. 24. 8. 114. 82. 79. 117.

Ancylosis.

244. A Glandulis induratis.
Resolventia. 77. 14. 15. 231. 16. 279. 210. 280. 45. 11.
246. A Ligamentis induratis.
Resolventia, oleosa, laxantia. 77. 15. 25. 158. 179. 314. 81. 279. 210. 45. 231. 23. 8. 83. 131. 280. 332. 11. 79. 119. 117.

Fractura Ossium.

278. Cataplasma antiphlogisticum. 69. 23.
293. Pruritus & Pustulæ.
Lavamenta & Linimenta. 61. 27. 316. 26.

Cranii Fractura.

322. Emplaſtrum tenax. 50. 51. 125.
327. Humor vel ſanguis in Encephalo.
Diſſipando diſcutientibus Cephalicis. 32. 6. 253. 254. 337. 46.
Apozemata cephalica. 2. 3. 30.
Derivando Purgantibus refrigerantibus. 19. 21. 38. 92.

Terebratio Cranii.

346. In hæmorrhagia.
Stypticum. 41. 345. 51. 48.

Laxatio.

385. Roborantia Linimenta & fomenta. 32. 6. 46. 13. 344. 270. 337. 60. 206. 207.
386. Muci abundantia & glandularum intumeſcentia. 80. 77. 166. 10. 81. 45. 231. 16. 297. 15. 279. 210. 280. 44. 43. 13. 131. 332. 11.
392. Vetuſta luxatio fomentis & Linimentis. 77. 116. 23. 79. 117. 273. 258. 8. 271 25. 29. 83. 119.

Hæmorrhagia.

474. Ex Corroſione.
Abluentia obvolventia. 70. 129. 72. 153. 250. 249. 304.
476. Ex Laxitate.
Adſtringentia & roborantia. 200. 71. 360. 361.
477. Ex Tenuitate.
Incraſſantia, antiſeptica. 61. 59. 235. 234. 72. 317. 55. 269. 200. 175. 57. 361. 362.
480. Styptica.
Lavamenta. 41. 42. 345.
Pulveres externi. 52. 48.
Turundæ. 47.
Emplaſtrum tenax. 50. 51. 125.
481. Epithemata ad partes proximas. 56. 54. 172.
483. Interna Medicamenta. 49. 283. 284. 53. 364. 363. 360. 365.
484. In narium hæmorrhagia.
Mitiſſima ſtyptica. 41. 61.
In hæmoptyſi, ſimul pectoralia. 129. 49. 283. 285.
In menſium profluvio, quæ roborant. 58. 49. 207. 270. 60. 126.
In alvi fluxu cruento. 355. 356. 126. 361.
In Oris & faucium hæmorrhagia, Collutio. 234. 235.

Inflammatio.

534. Purgans antiphlogiſticum. 17. 63. 65. 19. 21. 92.
535. Antiphlogiſtica interna. 110. 109. 101. 105. 66. 213. 64. 20. 102. 22. 104. 106. 91. 318. 320. 95. 96. 74. 97. 99. 73. 169.
536. Laxantia in forma varia. 150. 160. 63. 179. 23. 28. 29. 8. 114. 83. 82. 79. 119. 117. 251. 273.
537. Diluentia. 101. 62. 105. 66. 64. 91. 108. 318. 75. 76. 74. 99. 100. 169.

Abſceſſus.

553. Pus moventia.
In motu & calore. 69. 116. 23. 24. 114. 83. 82. 79. 119. 117.
In motu minore & tenacitate. 80. 77. 10. 14. 15. 112. 81. 279. 145. 210. 115. 131. 132. 133. 182. 118. 277. 252.
554. Laxantia linimenta. 83. 182. 719.
555. Pus moventia interna. 1. 136. 137. 110. 3. 138. 160. 122. 4. 162. 157. 335. 84. 30. 85.
560. Emplaſtrum tenax. 125. 126.
Corrodens Eſcharoticum. 86. 124.
Digeſtivum. 145. 83. 131. 132. 182. 119.
562. Turunda dilatabilis. 366.
563. Abſtergentia mitiora. 90. 153. 249. 145. 115. 83. 131. 132. 133. 182. 252.
acriora. 89. 135. 141. 142. 143. 147. 87. 88. 148.
564. Sarcotica. 178. 2. 137. 145. 157. 335. 90. 131. 132. 149. 250. 252.
565. Abſtergentia antiſeptica. 89. 135. 141. 142. 143. 147. 87. 148. 149.
Muniens corpus contra puris infectionem. 168. 2. 137. 3. 120. 122. 4. 157. 335. 84. 30. 85. 169.
566. Pectoralia in abſceſſu. 352. 150. 136. 137. 110. 120. 121. 138. 109. 158. 160. 151. 128. 140. 126. 335. 30. 85.
Diuretica in abſceſſu. 150. 136. 137. 138. 160. 152. 144. 30.
567. Expectorantia, diuretica balſamica. 2. 137. 120. 151. 129. 128. 335. 30. 85.

Parotides.

576. Maturantia. 80. 77. 10. 14. 81. 210. 116. 23. 24. 115. 114. 83. 82. 182. 79. 119. 117. 118. 252.

Empyema.
596. Puris corruptionem exhibentia & emendantia. 1. 2. 352. 136. 137. 110. 3. 120. 121. 122. 129. 4. 128. 30. 85. 335.
597. Expectorantia. 150. 160. 62. 151. 30. 85.
Pectoralia resolventia. 110. 138. 109. 101. 62. 155. 154.
Pectoralia incrassantia. 2. 352. 206. 3. 120. 121. 158. 151. 225. 163. 156. 333. 162. 335.
598. Diuretica pectoralia. 150. 136. 137. 138. 160. 152. 30.
605. Digestivum. 131. 132.
606. Lavamentum abstergens. 153. 249.
Lavamentum antisepticum. 90.
608. In Tussi pectoralia balsamica anodyna. 352. 121. 156. 151. 128. 217. 163. 333.
609. In sputo tenaci, abstergentia expectorantia. 110. 109. 62. 155. 154.
610. In siti, diluentia pectoralia. 150. 137. 101.
611. In alvo liquida, pectoralia adstringentia. 352. 158. 87.
612. In appetitu dejecto stomachica pectoralia. 296. 164.
Sphacelus.
641. Præservatoria curatio.
In motu majore antiphlogistica,
Externa. 23. 24. 8. 113. 114. 79. 117.
Interna. 62. 63. 65. 66. 19. 64. 108. 318. 75. 96. 99. 100. 169. 92.
Suppurantia. 77. 10. 14. 81. 24.
Cardiaca interna. 168. 107. 167. 170. 169.
In motu minore & debilitate.
Calefacientia antiseptica externa. 5. 166. 7. 297.
Cardiaca. 168. 107. 165. 167. 253. 254. 170. 169.
In calore & putredine.
Antiseptica refrigerantia. 93. 107. 70. 78. 109. 101. 62. 42. 65. 105. 66. 213. 68. 64. 328. 91. 316. 235. 170. 317. 108. 318. 75. 76. 95. 96. 74. 99. 73. 92.
642. In Eschara.
Suppurantia antiseptica. 5. 166. 9. 6.
Lavamentum acre antisepticum. 89. 135. 141. 142. 143.
Mitiora suppurantia. 77. 10. 14. 81. 24. 115. 83. 131. 133.
643. In Escharæ separatione.
Abstergentia digestiva. 145. 115. 83. 131. 132. 294. 182.
Causticum. 86.
646. In amputatione.
Cardiacum anodynum. 248.
654. Stypticum. 52. 48.
Aneurysma.
661. Adstringentes pulveres. 52. 48.
662. Adstringentia applicata. 58. 41. 55. 59. 60. 42. 52. 48. 56. 345.
Emplastra tenacia. 50. 51. 125. 126.
663. Turundæ. 47. 41. 42. 345.
Pulveres. 52. 48.
Varix.
697. Adstringentia roborantia applicata. 58. 41. 55. 59. 60.
Hæmorrhoides.
703. In cœcis.
Adstringentia resinosa. 178. 130. 175. 176. 294. 177. 376.
Suppositoria. 149. 367.
Consolidantia. 178. 130. 90. 132. 133. 177. 276. 134.
704. In Apertis.
Adstringentia leniora. 41. 60. 56. 54. 172.
Adstringentia fortiora. 42. 32. 48. 345.
705. In dolentibus.
Ex Inflammatione.
Emollientia anodyna refrigerantia. 181. 25. 180. 258. 179. 116. 292.
Alvum laxantia, refrigerantia. 22. 93. 91.
Ex Acrimonia.
Emolliens clysma. 368.
Pinguia anodyna. 78. 25. 275.
Ex tumentibus venis.
Eccoprotica. 93. 22. 91.
706. In Exulceratis.
Abstergentia. 89. 115. 174.
Consolidantia. 178. 130. 90. 132. 133. 182.
707. In Verrucosis.
Stypticum. 41. 59. 42. 52. 48.
Corrodens. 306. 287. 342. 327. 232. 266. 353. 359. 88. 173. 208. 209.
Oedema.
725. Visciditas resolvenda.
Calefacientibus stimulantibus. 32.

33. 199. 5. 6. 34. 189. 204. 183. 161. 35. 257. 146. 45. 231. 336.
Frictionibus. 206. 207. 13. 222.
Laxitas curanda.
Roborantibus adstringentibus. 309. 206. 207. 55. 337. 200. 56.
Motus languidior curandus.
Moventibus roborantibus. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 309. 201.

Dolor.

821. Anodyna narcotica dicta. 352. 214. 181. 150. 156. 180. 228. 218. 102. 103. 229. 217.

Narium morbi.

871. Sarcoma.
Adstringentia corrodentia leniora. 41. 236. 237. 232.
Adstringentia fortiora. 47. 42. 209.
884. Polypus.
Adstringentia corrodentia lenia. 41. 236. 234. 61. 237. 235. 171.
Adstringentia fortiora. 47. 42. 209.
888. Carcinoma.
Mollia anodyna. 25. 239. 240. 177.
891. Ulcus & ozæna.
Lene adstringens, consolidans, antiseptica. 178. 25. 87. 130. 61. 90. 316. 28. 29. 26. 132. 240. 175. 238. 149. 250.
892. Ozæna. Mitia antiseptica. 141. 130. 153. 134. 149. 281.

Oris morbi.

907. Aphthæ.
Infantum & Chronicorum, 151. 369.
Putridorum & acutorum. 101. 105. 66. 319. 320. 74. 99. 369.
909. Si singultus aut deglutitio difficilis maneat, Mucilaginosa. 150. 151. 333.
In alvo constipata. 65. 368.
In salivatione. 1. 370.
Ex febre intermittente. 371.
910. Ulcus.
Abstergens adstringens. 358. 310. 40. 235. 911. Fœtor.
Antisepticum adstringens abstergens. 142. 321.
912. Siccitas.
Humectantia specialia. 142. 320.
913. Gingivarum corruptio. 358. 319. 142. 143. 40.
Epulis. 209. 232. 266. 175. 358.
Parulis. 23.
914. *Dentium morbi.*
Nigredo. 40.
Dentifricia ad nitorem conservandum. 40.
Dolor ex catarrho.
Anodyna & topica. 222. 227.
Vesicatoria. 293. 372.
Ex dente cavo.
Narcoticum. 373.
916. *Labiorum morbi.*
Fissuræ.
Linimentum molle. 25. 26. 275. 274. 299.
Cheilocace. 15. 210. 346. 153. 249.
Labrosulcium. 178. 306. 290.

Aurium morbi.

981. Aliena in aure hærentia.
Injectio. 153. 249.
982. Evacuatio humoris acris.
Lavamentum molle. 250. 304.
Cataplasma molle anodynum. 179. 23. 251. 258.
Linimentum molle. 178. 25. 328. 28. 29. 26. 225.
Evacuatio humoris tenacioris fætentis.
Abstergentia & antiseptica. 87. 115. 132. 141. 142. 250.
984. *Otalgia.*
(1) Ab humore acri catarrhoso.
Lavamentum molle & vapor siccans. 153. 250. 206. 207. 254. 255.
Fotus anodynus. 179. 116. 23. 251. 180.
Vesicatorium. 293.
Purgans. 243.
(2) Ab Inflammatione.
Fomenta laxantia, antiphlogistica. 23. 179. 116.
Purgantia antiphlogistica. 17. 18. 65. 19. 22. 251.
Anodyna topica. 25. 285.
(3) Ab Erysipelate.
Refrigerantia adstringentia topica. 120. 72. 211. 29.
Narcotica topica. 78. 181.
(4.) Ab ulcere.
Consolidantia abstergentia. 87. 142. 115. 132. 250. 294. 290.
(5) Ab eductione alieni vel defectu smegmatis.
Oleosum molle. 88. 25. 314. 28. 29. 8. 26. 304.

Auditus morbi.

990. Surditas.
A cerumine concreto.
Injectio mollis abstergens. 153. 249.
A tumente membrana.
Discutiens. 32. 207. 254. 255. 256.
991. A Tympani membranæ corrosione.
Injectio mollis subadstringens. 250. 153.
A Tympani membranæ laxitate tumente.
Discutiens roborans. 253. 254. 255. 256. 207.
992. A Tympano pleno per tubam angustatam.
Gargarysmata. 234. 235.
Fomenta. 251. 257. 7. 112. 81.
994. A Musculorum paralysi.
Antiparalytica. 340. 254. 34. 337. 222. 127.
996. A Nervi auditorii compressione.
Discutiens. 206. 34. 207.

Oculorum, & Visus morbi.

1084. Ophthalmia ab Inflammatione scleroticæ.
Purgans antiphlogisticum. 17. 18. 63. 65. 19. 21. 190. 92. 20. 22.
Collyria antiphlogistica. 259. 260. 261.
Epithema & Cataplasma antiphlogisticum. 78. 70. 23. 71. 72. 211. 56. 262.
Anodyna. 181. 180. 72. 57. 54. 274.
1085. Nebula & Albugo.
Resolvens, abstergens, adstringens. 267. 265. 241. 233. 238. 268.
Macula ex cicatrice.
Abstergentia lenia. 267. 265. 260. 262. 263. 233. 264.
Phlyctæna.
Adstringens. 233. 175. 241. 261. 268. 269. 270. 59. 60. 71. 172. 54. 55. 72. 56. 57. 236. 267. 265. 266.
Staphyloma.
Adstringentia consolidantia. 67. 55. 71. 72. 57. 172. 270. 59. 60. 159. 260. 241. 233. 238. 624.
1086. Hypopion.
Resolventia discutientia. 262. 240. 238. 272.
1088. Hydrophthalmia.
Discutientia. 55. 269. 200. 59. 201. 56. 11.
Suffusio.
Resolventia. 262. 201. 271. 264. 272.
1090. Cataracta.
Epithema. 56.
Collyrium anodynum. 259. 261.
1093. Amaurosis.
Ptarmica cephalica. 374.
Roborantia cephalica. 206. 207. 253. 254.
1095. Hypopion.
Digerentia resolventia. 55. 270. 241. 201. 56. 271. 233. 11.
Emollientia. 23. 261. 211. 271. 273.
Abstergentia. 262. 263. 265. 266. 233. 238. 264.
1097. Aliena in oculo.
Collyrium molle. 259. 261.
Collyrium diluens. 259. 261.
1103. Ancyloblepharon.
Collyrium molle. 250. 261.
Linimentum lene. 178. 132. 182. 275. 274.
1104. Emphysema.
Discutientia roborantia. 206. 207. 226. 201. 272.
Discutientia refrigerantia. 55. 269. 59. 71. 56.
1105. Paralysis palpebræ.
Fronti & capiti applicanda. 253. 254.
Errhina. 374.
1106. Folliculosus tumor.
Resolventia. 15. 269. 280. 278.
Corrodentia. 359.
1107. Ectropion.
Antiseptica adstringentia. 178. 25. 55. 259. 260. 132. 241. 261. 182. 177. 276. 275. 277.
1108. Lagophthalmos.
Fotus humectans. 271. 273.
1109. Sarcoma.
Corrodentia lenia. 263. 265. 266. 233. 264.
1110. Trachoma.
Collyrium seu lavamentum molle. 178. 25. 291. 28. 29. 175. 182. 177. 276. 275. 274.
Fomentum molle. 23. 211. 271.
1111. Crithe.
Maturantia. 15. 279. 211. 280. 16.
1113. Palpebrarum vulnera.

Em-

Emplaſtra tenacia . 50. 51. 125.
Siccantia adſtringentia . 267. 281.
Fotus roborans . 54. 60. 56.
1114. Palpebrarum ulcus.
Collyria anodyna . 259. 261.
Fomenta & linimenta anodyna . 180. 55. 211. 273. 276. 273. 274. 275.
Abſtergentia . 267. 241. 262. 263. 265. 266. 233. 238. 272.
Incraſſantia . 23. 211. 271. 275. 273.
Adſtringentia antiſeptica . 181. 178. 55. 269. 259. 270. 130. 267. 59. 60.
Cauſtica . 263. 359.
1115. Lachrymarum morbi.
Epiphora.
Adſtringentia . 32. 55. 269. 259. 270. 200. 260. 267. 59. 60. 71. 241. 56. 268.
Xerophthalmia.
Humectantia . 70. 23. 72. 211. 271.
Linimenta mollia . 25. 28. 29. 275.
1117. Rhyas.
Abſtergentia . 115. 132. 262. 263. 265. 233. 238.
1118. Encanthis.
Adſtringens corrodens mitius 265. 266. 233. 264. 55. 59. fortius . 263. 369.
1119. Anchilops.
Emplaſtra reſolventia . 15. 279. 280. 278.
Emollientia . 178. 25. 23. 28. 29. 211. 271. 275. 273. 1120. Ægilops.
Turunda conſolidans abſtergens . 149. 367.
Collyrium . 259. 130. 241. 262. 261. 238.
Corrodens lene . 115. 263. 264.
---------- fortius . 236. 237. 208. 209.
1121. Lachrymalis fiſtula.
Lavamentum abſtergens . 89. 191. 90. 147. 153. 249.
Turunda conſolidans . 153. 367.
---------- dilatabilis . 366.
Digeſtiva . 115. 132. 182. 277.
Cariei propria . 130. 281. 359.
Corroſivum lene . 236. 237. 209. 263. 359.
---------- acrius . 354. 359.

Vulnera.

1211. Laxantia.
Fomenta . 258. 8. 271.
Linimenta . 25. 28. 29. 83. 119. 299.
1214. Emplaſtra tenacia . 50. 51. 125.
1217. Balſamicum vulnerarium . 131. 132. 252.
1226. Traumatica interna . 1. 2. 137. 3. 121. 4. 157. 120.
Externa balſamica vulneraria . 130. 145. 210. 131. 132. 119. 277. 252.
1227. Cicatrizantia . 178. 27. 28. 29. 126. 134. 171. 286. 111.
Lavamenta adſtringentia . 61. 41. 316. 233. 250.
Pulvis ſiccus . 281. 375.
1228. Sorditas.
Abſtergentia vel quæ ſimul corrodunt . 89. 135. 87. 141. 88. 145. 210. 115. 132. 133. 153. 249.
Hyperſarcoſis.
Corrodentia adſtringentia . 58. 41. 236. 267. 237. 42. 209. 232.
1231. Tendinis.
Balſamica nervina . 131. 132. 133. 277. 252. 1232. Nervi.
Balſamica nervina . 131. 132. 133. 277. 252.
1240. Pectoris.
Lavamentum . 153. 304.
Apozemata pectorale vulnerantium . 1. 2. 150. 136. 137. 3. 4.
1245. Ventris.
Inteſtinis prolapſis.
Fomentum aptum . 258. 36. 8. 271.

Excoriatio.

1257. In attritu.
Oleoſum & pingue molle . 28. 26. 176. 274.
Pinguia, refrigerantia, anodyna . 181. 291. 282. 289. 270. 290.
Cataplaſma vel fotus laxans . 258. 179. 23. 292. 273.
Linimentum molliſſimum . 25. 28. 29. 26. 276. 275. 274.
Abſtergentia . 77. 298. 83. 292. 182. 153. 249.
1258. In corroſione externa.
Lavamentum molle . 70. 298. 72. 316. 153. 249.
1259. In Corroſione interna.
Lavamentum adſtringens antiſepticum.

cum . 70. 298. 72. 316. 153.
Excoriationem arcentia . 70. 78. 181. 25. 67. 69. 296. 259. 319. 260. 267. 61. 391. 27. 71. 72. 316. 28. 235. 26. 241. 261. 211. 175. 176. 177. 320. 57. 172.
Unguenta antiſeptica . 178. 25. 291. 27. 28. 29. 26. 289. 177. 276.
Emplaſtra antiſeptica . 376.

Contuſio .

1267. Reſolvere .
Laxantia humida & pinguia . 25. 23. 36. 29. 8. 79. 119. 251.
Reſolventia . 32. 33. 77. 5. 166. 10. 14. 15. 279. 210. 31. 45. 231. 16.
Purgantia antiphlogiſtica . 17. 18. 63. 65. 19. 20. 21. 22. 225. 37. 38. 190. 92.
1268. Suppuratio .
Pus moventia . 80. 77. 210. 116. 24. 119. 131. 132. 277. 252.
Lavamenta & linimenta in Eſchara . 89. 135. 87. 142. 145. 90. 146. 115. 131. 132. 277. 252. 133.
Anodyna . 25. 258. 182. 289. 273. 179. 116. 23. 114. 273.

Combuſtio .

1278. In gradu primo .
Pingue & humidum . 25. 258. 179. 314. 23. 28. 29. 8. 114. 83. 271. 119. 117. 175. 273.
1279. In gradu ſecundo .
Eadem citata applicanda .
Molle linimentum . 25. 28. 29. 83. 119. 275.
Lavamentum molle abſtergens . 298. 211. 153. 304.
Emplaſtrum veſicatorium . 293.
Anodyna . 25. 180. 69. 275.
1280. In gradu tertio .
Leniora abſtergentia . 90. 145. 90. 298. 115. 131. 182. 189. 153. 277. 252. 304.
1281. In gradu quarto .
Eſcharam ſolventia .
Leniora & minus adſtringentia . 10. 87. 145. 90. 116. 115. 8. 83. 131. 132. 294. 79. 119. 153. 277. 252.

Congelatio .

1286. Pernio .
Emplaſtrum calefaciens . 15. 295. 296. 282. 210. 280.
Linimentum calefaciens . 131. 133. 148. 278.
Abſtergentia calefacientia . 89. 135. 31. 90. 249. 87. 13. 145. 131. 132. 133. 148. 252.
Cataplaſma calefaciens . 166. 184. 10. 81. 231. 16. 297.
Fomenta Calefacientia . 5. 6. 314. 146. 45. 8.
1287. Calefacientia . 1. 2. 3. 122. 192. 93. 157. 84.

Fiſſura .

1292. Lotio mollis abſtergens . 298. 153. 294.
Linimentum molle . 178. 25. 26. 276. 119. 275. 290. 274. 299.
Emplaſtrum molle conſolidans . 78. 210.
Mercurialia Linimenta & Lavamenta . 306. 340. 339. 236. 237. 209. 349.
Papillarum fiſſuræ .
Mollia & tuta . 26. 276.

Ulcus .

1299. Sarcotica in forma varia . 178. 2. 77. 136. 137. 120. 121. 49. 295. 358. 356. 141. 319. 334. 143. 130. 260. 145. 157. 335. 90. 28. 235. 131. 132. 133. 241. 238. 134. 249. 171. 250. 277. 252. 268. 281. 286. 111. 288
1300. Cicatriſantia in forma varia . 178. 41. 296. 259. 236. 215. 130. 260. 61. 27. 71. 316. 28. 29. 235. 174. 26. 126. 240. 261. 233. 177. 276. 172. 134. 171. 250. 290. 268. 274. 286. 111. 288.
1301. Purulentum ulcus .
Pus cohibentia in forma varia . 1. 168. 205. 2. 352. 107. 136. 137. 110. 3. 120. 121. 138. 109. 158. 160. 62. 355. 339. 122. 129. 4. 140. 108. 155. 356. 154. 234. 144. 156. 159. 157. 335. 84. 30. 85. 169. 149.
1302. Ichoroſum ulcus . 168. 18. 2. 206. 89. 5. 214. 3. 120. 109. 25. 62. 41. 4. 358. 87. 141. 329. 319. 142. 234. 143. 130. 61. 147. 23. 115. 27. 72. 316. 235. 333. 148. 177. 124. 127. 354. 169. 172. 278. 359.
1303. Catarrhoſum ſeu Rheumaticum ulcus .
Adſtringentia abſorbentia . 295. 55. 215. 130. 27. 276. 134. 171. 274. 281.

281. 286. 111. 288.
Purgantia. 351. 245. 329.
Diuretica. 205. 150. 136. 108. 152. 144. 30.
Sudorifera. 2. 352. 3. 159. 157. 84. 30.
1304. Synovia.
Nervina conſolidantia. 295. 132. 133. 266. 277. 252.
1305. Sordidum ulcus.
Abſtergentia mitiora. 89. 41. 356. 87. 141. 236. 142. 130. 145. 210. 90. 115. 132. 133. 294. 153. 250. 249. 359.
Abſtergentia acriora. 88. 44. 226. 232. 127. 359. 143.
Corrodentia. 86. 340. 339. 237. 208. 209. 338. 288.
1307. Putridum calidum ulcus.
Antiſeptica, refrigerantia, adſtringentia. 41. 155. 319. 234. 61. 59. 27. 71. 316. 235. 132. 56. 233. 176. 177. 127. 317. 108. 75. 98. 57. 172. 278.
1308. Putridum frigidum ulcus.
Antiſeptica calefacientia. 168. 2. 89. 5. 166. 167. 6. 270. 142. 130. 60. 147. 148.
1309. Putridum ſordidum ulcus.
Antiſeptica, abſtergentia, frigida. 93. 205. 109. 306. 340. 234. 232. 294. 124. 288.
Antiſeptica abſtergentia, calida. 89. 5. 166. 135. 15. 87. 141. 142. 143. 44. 145. 31. 146. 262. 272.
1313. Malignum ulcus.
Mercurialia. 306. 340. 331. 88. 236. 237. 209. 278.
Decocta ſudorifera. 1. 3. 122. 4. 84. 30.
Alvum ducentia. 351. 191. 22. 157. 244.
Lavamentum molle antiſepticum. 236. 72. 316. 241. 315. 304. 268.
Abſorbentia antiſeptica. 306. 236. 61. 130. 237. 27. 175. 177. 281.
Anodyna. 78. 181. 180. 179. 224. 163. 116. 28. 211. 271. 289 276. 275. 273. 274.
1315. Hyperſarcoticum ulcus.
Pulveres antiſeptici. 130. 267. 265. 266. 281. 359.
Lavamenta antiſeptica. 41. 61. 263. 233. 175. 264.
Magis corroſiva. 306. 340. 339. 88. 236. 237. 208. 209. 232. 124. 354. 349. 338. 353. 359.
Styptica. 47. 42. 52. 48. 345.

Fiſtula.

1324. Conſolidantia. 178. 355. 295. 356. 259. 130. 145. 27. 28. 29. 135. 131. 132. 133. 241. 233. 238. 177. 134. 149. 277. 252. 111.
Abſtergentia. 89. 139. 358. 87. 236. 142. 237. 145. 90. 115. 326. 209.
Corrodentia. 86. 41. 339. 236. 237. 232. 266. 294. 315. 250. 249. 288.
Corrodentia. 86. 41. 339. 236. 237. 208. 232. 233. 124. 354. 338. 359.
1326. Profundior fiſtula.
Lavamenta abſtergentia. 89. 236. 142. 90. 326. 250. 249.
Turundæ. 149. 367.
1327. Anguſtior fiſtula.
Turunda tumens. 366.
1328. Cum oſſis carie.
Turundæ. 149. 367.
Pulveres ſicci. 130. 266.
1329. Medicamenta interna.
Abſtergentia. 2. 136. 3. 120. 122. 108. 335. 30. 85.
Conſolidantia. 352. 3. 120. 121. 122. 4. 152. 157. 335. 30. 85.
Purgans mercuriale. 191. 244.

Pruritus.

1333. Ab applicatione.
Antiſepticum refrigerans. 61. 27. 72. 376. 28. 233. 304.
1335. A Perſpiratione prohibita.
Abſtergens. 72. 316. 304.
Diaphoreticum. 1. 2. 4. 224. 192. 193. 157. 84. 248.
1336. Ab acrimonia ad cutim delata.
Ex alvo ſuppreſſa.
Purgans. 302. 39. 247. 300. 303. 144.
Ex ulcere ſuppreſſo.
Sudoriferum. 1. 2. 122. 4. 305. 192. 163. 193. 157. 84.
In Biliofis.
Purgans refrigerans. 17. 93. 18. 63. 328. 20. 22. 94. 307. 334. 96. 92.
Ab acida acrimonia. 305. 314. 312. 308. 311. 341. 310.
In ſcabioſis & pertinaci pruritu.

Mer-

Mercurialia . 191. 305. 306. 287. 244. 310.
In debilitatis & ſcorbuticis.
Roborantia, diaphoretica, antiſcorbutica. 194. 195. 196. 161.
Ab Ichore fluente.
Antiſeptica . 67. 267. 314. 71. 28. 29. 241. 315. 289. 57. 26. 211. 265.
Aſpredo.
1340. Lotio mollis ſaponacea . 298. 233.
Linimentum molle . 25. 291. 28. 29. 182. 276. 119. 299.
Callus.
1345. Emollientia . 77. 10. 14. 214. 150. 25. 160. 101. 66. 258. 179. 36. 116. 23. 24. 28. 29. 8. 114. 83. 82. 271. 79. 119. 117. 251. 273. 299.
Eſchara.
1348. Ex Inflammatione.
Suppurantia. 77. 10 14. 90. 23. 24. 115. 29. 8. 114. 83. 80. 132. 133. 182. 119. 153. 117. 277. 252. 249.
1349. Ex Gelu.
Calefacientia . 89. 5. 166. 81. 145. 90. 146. 131. 280. 118.
1350. Ex debilitate.
Stimulantia & Calefacientia. 89. 5. 166. 9. 6. 141. 142. 143. 130. 210. 146. 131. 133.
Cardiaca interna. 167. 150.
1351. Ex Putredine.
Antiſeptica, acida, adſtringentia . 135. 87. 113. 292. 249. 127.
Cardiaca, acida, interna. 107. 170. 108. 318. 75.
1354. Corrodens. 86. 339.
Maculæ.
1359. Maculæ ſcorbuticæ.
Antiſcorbutica interna . 196, 198. 93. 328. 161. 300.
1360. Ephelides.
Antiſeptica Abſtergentia . 135. 70. 60. 156. 162.
1363. Maculæ rubræ.
Adſtringentia acida . 291. 27. 71. 72. 316. 26.
1364. Maculæ Hepaticæ.
Alvum ducens . 18. 20. 247. 300.
Apozemata ſudorifera . 3. 84. 157.
Antiſepticum abſtergens . 135. 291. 27. 239. 321.
1365. Petechiæ.
Antiſeptica refrigerantia . 62. 328. 99. 100. 98. 92. 13. 95. 96. 101. 66. 102. 103. 107. 105. 64. 317. 1. 8. 318. 75. 74. 73.
Antiſeptica calefacientia . 168. 2. 167. 7. 125. 53.
Vitiligo.
1368. Calefacientia antiſcorbutica. 196.
1368. Calefacientia antiſcorbutica . 196. 198. 300.
Sudorifera. 2. 3. 157. 84.
Abſtergentia calefacientia . 89. 5. 135. 9. 6. 34. 183. 44. 198. 90. 146. 45. 231. 115. 321. 325. 292. 326. 327. 332. 277.
Validiora calefacientia . 282. 44. 123. 323. 324. 325.
Veſicatoria. 86. 293. 123.
Mercurialia . 242. 191. 305. 313. 239. 347. 327. 310.
Purgans calefaciens . 242. 191. 329. 302. 39. 243. 244.
Sordes.
1369. Abſtergentia. 2. 77. 89. 5. 135. 6. 41. 358. 356. 87. 141. 142. 143. 130. 44 145. 210. 90. 291. 115. 326. 131. 132. 133. 232. 148. 294. 182. 127. 153. 250. 252. 249. 304. 330. 359.
Corrodentia. 86. 340. 339. 88. 236. 327. 209. 359.
Herpes.
1376. Lene purgans. 247. 341.
Diaphoreticum antacidum. 163. 312. 341.
Alcalia & antacida interna . 20. 161. 163. 312. 94. 334. 341. 310.
Lavamentum aptum. 311. 176. 304.
Linimentum aptum. 314. 346. 308. 28. 29. 26. 294.
Mercurialia leniora interna . 305. 313. 310.
Mercurialia leniora externa . 306. 287. 2. 7. 239.
Impetigo.
1391. Purgantia, reſolventia & mercurialia. 242. 191. 39. 300. 243. 244.
Reſolventia interna. 312. 313.
Mercurialia interna. 305. 313. 348. 310.
Reſolventia ſudorifera . 2. 3. 157. 313. 84. 310.
Abſtergentia validiora . 89. 135. 282. 287. 308. 146. 45. 321. 343. 347.

347. 323. 324. 325. 292. 326. 327. 148. 332. 331.
Mercurialia externa . 12. 306. 287. 342. 239. 343. 327. 209.
Corrodentia . 86. 340. 339. 123. 209. 349.

Scabies.

1393. Purgans aptum . 242. 63. 195. 300. 243. 244.
Sudoriferum . 1. 2. 3. 84.
Specifica interna . 305. 312. 313. 307. 348. 310.
Specifica externa . 12. 306. 340. 314. 287. 237. 342. 308. 239. 321. 343. 347. 327. 209. 233. 289. 182. 315. 177.
Corrodentia . 339. 209.

Puſtulæ.

1396. Exanthemata.
Purgantia antiphlogiſtica . 17. 18. 63. 65. 21. 92. 93. 328. 20. 22. 91. 94. 95. 96.
Diaphoretica . 3. 122. 157. 84.
Lavamentum aptum . 298. 72.
Temperantia . 305. 313. 307. 341.
1397. Rubeola ſeu Gutta roſacea.
Purgans antiphlogiſticum . 17. 93. 18. 63. 20. 22. 91. 94. 92.
Adſtringentia refrigerantia . 70. 41. 61. 72. 26. 232. 240. 175. 176. 315. 177. 274.
Abſorbens . 375.
1398. Phlyctænæ.
Lavamentum antiſepticum . 61. 72. 316. 304.
Medicamenta antiſeptica . 78. 67. 68. 55. 59. 60. 71. 72. 316. 26. 57. 54. 172.
1399. Varus ſeu Jonthus.
Alvum laxantia refrigerantia . 17. 18 93. 63. 65. 19. 328. 20. 21. 22. 91. 94. 92.
Adſtringentia refrigerantia . 41. 61. 291. 72. 26. 240. 315. 177. 274.
Mercurialia leniora . 305. 306. 340. 339. 239. 348.
1400. Sudamina.
Alvum laxantia . 17. 93. 18. 63. 65. 19. 328. 20. 21. 22. 91. 94. 92.
Adſtringentia refrigerantia . 70. 41. 61. 291. 26. 240. 315. 177. 274.
1401. Sirones.
Lixivioſa & antiſeptica . 135. 308. 311. 330.
1402. Hydatides.
Antiſeptica . 26. 241. 261.
Abſorbentia ſicca.

Tuberculum.

1404. Clavus.
Emplaſtrum emolliens . 15. 210. 118.
1410. Verruca.
Corroſivum . 123. 208. 209. 124. 338.
Adſtringentia . 41. 306. 61. 27. 173. 175. 177.
Styptica . 58. 59. 42. 52. 58.
1412. Tuberculum inflammatorium.
Phyma.
Suppurantia . 77. 81. 116. 23. 29. 8. 83. 82. 182. 79. 119. 118.
1413. Phygethlon.
Fortiora ſuppurantia . 80. 77. 14. 15. 280. 16. 118.
Laxantia . 10. 81. 116. 23. 24. 29. 83. 82. 182. 79. 119. 117. 251.
Reſolventia . 279. 210. 277.
Abſtergentia . 145. 90. 115. 131. 132. 133. 148. 252. 249.
1414. Terminthos.
Laxantia ſuppuratoria . 10. 81. 116. 23. 24. 29. 8. 83. 82. 182. 79. 119. 117. 251.
1415. Furunculus.
Suppurantia . 81. 210. 116. 23. 24. 83. 119. 118.
Digeſtiva . 145. 115. 131. 132. 133. 182. 252.
Alvum laxantia . 17. 93. 63. 65. 328. 21. 22. 91. 92.
1416. Carbunculus.
Maturantia . 80. 77. 10. 14. 81. 210. 24. 118.
Digeſtiva antiſeptica . 89. 135. 145. 90. 115. 131. 132. 133. 252.
Anodyna . 23. 29. 8. 114. 83. 82. 182. 119. 117. 251. 116.

Eryſipelas.

1433. Incraſſantia abſorbentia . 267. 266. 375.
1434. Alvum ducens refrigerans . 17. 93. 18. 63. 65. 328. 20. 22. 91. 76. 95.
1435. Temperans acre, calorem, & tenuitatem . 70. 41. 67. 105. 66. 213. 68. 69. 64. 102. 269. 259. 103. 285. 104. 319. 234. 260. 61. 59. 284. 53. 291. 27. 71. 72. 316.

28. 235. 174. 26. 241. 263. 175. 176. 177. 317. 108. 318. 320. 75. 74. 98. 99. 73. 57. 172.
1436. Perſpirans refrigerans. 168. 107. 109. 163.
1437. Anodynum. 78. 181. 25. 180. 23. 29. 261. 211.
1438. Abſtergens antiſepticum. 319. 291. 176. 294. 315. 320.
Empneumatoſis.
1450. Antiſeptica calefacientia. 89. 5. 166. 135. 6. 87. 141. 337. 142. 143. 321. 201. 336. 297. 331. 330.
Antiſeptica refrigerantia. 70. 78. 67. 68. 69. 358. 59. 115. 27. 21. 316. 292. 232. 56. 176. 289. 177. 57. 172. 278.
Lupia.
1463. Reſolvens linimentum. 12. 296. 44. 287. 308. 131. 332. 11.
Reſolvens emplaſtrum. 166. 279. 280.
Struma.
1466. Reſolventia interna. 196. 203. 189. 333. 302. 313. 335.
Alvum ducens reſolvens. 242. 351. 39.
Reſolventia calefacientia externa. 34. 14. 15. 12. 257. 279. 45. 16. 11. 336.
Scirrhus.
1479. Reſolventia appropriata externa. 33. 15. 279. 280. 16. 11. 336.
Alvum ducentia. 242. 351. 39.
Emendantia interna. 196. 203. 189. 333. 302. 335. 313.
1481. Externa abſorbentia, adſtringentia antiſeptica. 172. 171. 278. 290. 375. 376.
Cancer.
1495. Stypticum. 42. 52. 41. 48. 345.
1496. Palliatio.
Antiſeptica abſorbentia. 178. 55. 269. 306. 215. 59. 27. 71. 126. 232. 240. 175. 176. 177. 127. 276. 172. 149. 171. 278. 290. 274. 286.
Lavamenta antiſeptica. 41. 236. 61. 72. 310. 241. 238. 315. 304. 268.
Apozema antiſepticum. 150. 160. 73. 3. 4.
Purgans aptum. 351. 191. 189. 329. 246. 302. 39. 247. 303. 244. 350.
1497. Symptomatum mitigatio.
Stypticum. 41. 42. 52. 48. 345.
Anodyna ſtupefacientia externa. 78. 214. 181. 180. 258. 179. 219. 215. 289.
Anodyna ſtupefacientia interna. 252. 158. 163.
Folliculoſus Tumor.
1507. Linimentum reſolvens. 12. 44. 287. 131. 332. 11.
Emplaſtrum. 15. 279. 280. 278.
Hernia.
1520. Linimentum molle. 25. 28. 119.
Fotus & Cataplaſma humectans laxans. 258. 179. 36. 116. 23. 8. 114. 83. 82. 271. 271 79. 117. 273.
1522. Stypticum. 42. 345.
1526. Emplaſtra adſtringentia. 295. 126. 171.
Hydrocele.
1536. Diſcutientia.
Calefacientia. 32. 33. 206. 34. 207. 204. 183. 270. 337. 200. 253. 60. 146. 201. 46.
Refrigerantia abſorbentia. 58. 55. 269. 59. 71.
1539. Cauſticum. 86. 338.
Varicocele.
1543. Diſcutientia roborantia calefacientia. 206. 207. 270. 337. 200. 253. 60. 201.
Diſcutientia refrigentia. 58. 41. 55. 269. 59.
Sarcocele.
1545. Reſolventia externa. 15. 12. 279. 280. 16. 11. 336. 278.
Omphalocele.
1548. Linimenta mollia. 25. 28. 119.
Fomenta laxantia. 258. 179. 36. 116. 23. 8. 114. 83. 82. 271. 79. 117. 275.
Emplaſtrum tenax. 50. 125.
Fotus adſtringens. 58. 270. 59.
Emplaſtrum roborans. 191. 126.
Procidentia.
1556. Vaginæ.
Adſtringens roborans. 58. 206. 207. 270. 59. 60.
1557. Uteri.
Molle fomentum. 258. 179. 368.
Linimentum. 25. 28. 29.
1558. Ani.
Turunda adſtringens. 149. 377. 367.
Clyſma roborans. 355. 356.

FORMULÆ
MEDICAMENTORUM

Quæ per Numeros in præcedente Indice citantur.

Form. 1. *Decoctum*.

℞. *Sarſæ parillæ* unc. vi.
Ligni Saſſafras.
Rad. Chinæ.
Raſur. C. C. ana unc. ij.
Glycyrrhizæ unc. j.
Coque in aquæ fontanæ Cong. duobus infunde.
Sem. aniſi unc. dim.
De eo hauſtus calidus aliquoties de die bibendus.

Form. 2. *Decoctum*.
℞. *Rad. Imperatoriæ* drach. vi.
Ligni Santal. rubri,
Saſſafras ana unc. ij.
Fol. Virgæ aureæ m. ij.
Flor. Centaur. minor. unc. dimid.
Sem. Dauci Cretic. drach. vi.
Coque in aqua ad pint. ij. exhibe colaturam.
Capiat unc. iiij. calide aliquoties de die.

Form. 3. *Decoctum*.
℞. *Fol. Rec. Agrimoniæ*, *Virgæ aureæ*,
Betonicæ,
Valerianæ Hortenſ. ana m. j.
Marrub. p. ij.
Rad. V. Aperient. ana unc. i.
Flor. Centaurei minor.
Agrimoniæ.
Hyperici ana m. j.
Aq. pint. v.
Coquatur. Colaturam exhibe.
VEL
℞. *Rad. Bardanæ*,
Chinæ,
Sarſæ parill. ana unc. iij. Cum aq. q. ſ. coque, dein adde
Ligni Saſſafras unc. iij.
Ebulliant; colaturæ pint. iij. adde
Syrup. e v. Radicibus. unc. ij.
Pro potu ordinario calide potari poteſt.

Form. 4. *Decoctum*.
℞. *Rad. China*.
Sarſæ parill. ana unc. i.
Bardan. unc. ii.
Liquiritiæ unc. dimid.
Aq. com. q. ſ. Colatur. unc. XL.
VEL
℞. *Rad. Chinæ*.
Bardanæ ana unc. i.
Ligni Saſſaf.
Cort. Guajac. ana unc. i. dimid.
Rad. Glycyrrhizæ unc. j.
Aq. com. q. ſ. coquatur colaturæ unc. L. adde
Sal. Polychreſti unc. dimid.
Pro potu ordinario bibi poteſt calide.

Form. 5. *Fomentum*.
℞. *Fol. Rutæ*,
Abſinthii ana unc. iiij.
Scordii unc. v.
Menthæ unc. i.
Cum aquæ, & aceti q. ſ. coque vaſe clauſo, decocti lib. iiij. admiſce
Salis Gemmæ unc. dimid.
Sp. Vini Theriacal. unc. ii.
Liquore hoc calefacto, linteis recepto foveatur pars.

Form. 6. *Fotus*.
℞. *Fol. Scordii*,
Artemiſiæ,
Salviæ,
Sabinæ,
Nicotianæ,
Roriſmarini ana m. dim.
Flor. Meliloti.
Sambuci,
Calendulæ ana unc. i.
Cum aqua coquantur, vel cum a-

qua, & aceto ana. Colaturæ lib. iij. adde
Salis Marini,
Ammoniaci ana unc. ij.
Sp. Vini Theriacal. unc. ij.
Foveatur pars aliqua hoc fotu linteis recepto: vel pro lotione adhiberi potest.

Form. 7. *Fomentum*.
℞. *Flor. Centaur.* m. dim.
Herb. Scord. m. j.
Absinth. m. dim.
Flor. Sambuci,
Chamæmeli ana m. j.
Aq. com. q. s.
Decoctum pro fotu applicetur.

Form. 8. *Fomentum*.
℞. *Fol. rec. Malvæ* m. ij.
Rutæ m. iiij.
Alliariæ m. j.
Farin. Lini unc. j.
Coque in Aq. com. q. s. Colaturæ lib. iiij. admisce.
Ol. Althææ unc. i.
Liquore hoc spongia, vel linteo, vel vesica, recepto foveatur pars, aut ejus recipiatur vapor.

Form. 9. *Cataplasma*.
℞. *Fol. rec. Abrotani*,
Absinthii,
Rutæ,
Scordii,
Alliariæ,
Marrubii albi,
Eupatorii Cannabini,
Nicotianæ ana m. dim.
Flor. Centauri minoris,
Meliloti,
Matricariæ,
Tanaceti ana unc. ii.
Cum aqua quantum sufficit coq. in Cataplasma: cui adde
Far. Lini unc. iiii.
Ol. Rutæ unc. ii.
Acet. Theriacalis.
Sp. Vini Theriacalis. ana unc. i.
Sal. Ammoniaci dr. i.
Calefactum applicetur.

Form. 10. *Cataplasma*.
℞. *Ceparum sub cineribus coctar.* unc. ii.
Fol. Malvæ,
Althææ ana m. ii.
Flor. Meliloti unc. ii.
Aq. com. q. s.
Coquantur, sub finem admisce
Far. Lini q. s.
Sp. Vini Theriacalis unc. i.
Ol. Lini unc. dimid.
Calide applicandum.

Form. 11. *Linimentum*.
℞. *Succ. Bryoniæ*,
Cucumeris agrestis ana unc. ii.
Ol. de Capparibus,
Tamarisci ana unc. iii.
Vini albi unc. i.
Bulliant ad succi consumptionem: adde.
Absinth. pulv. unc. ii.
Gum. Ammoniaci unc. dimid.
Ceræ unc. i.
Parti affricandum, vel applicandum.

Form. 12. *Linimentum*.
℞. *Ol. Laurini*,
Ung. Populei ana unc. i.
Terebinth. unc. dimid.
Mercurii Vivi drach. ii.
Ol. de Lateribus unc. dimid.
Illinatur parti affectæ.

Form. 13. *Linimentum*.
℞. *Ol. Terebinth.*
Aq. Vitæ Mathiol.
Ragin. Hungar. ana unc. dimid.
Sal. vol. oleos. gutt. xxx.
Ol. Lavendulæ gutt. viii.
Illinatur, vel applicetur parti.

Form. 14. *Cataplasma*.
℞. *Cepæ assæ contusæ* q. v.
Calide applicandæ.
V E L
℞. *Rad. Althææ* unc. iij.
Iridis unc. i.
Fol. Brassicæ,
Parietariæ,
Malvæ.
Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana m. i.
Far. Lini unc. ii.
Aq. commun. q. s.
Coque: contusis adde.
Stercoris Caballin. unc. ii.
Axung. Porci.
Ol. Chamæmeli ana unc. i.

Cepar. Coctarum unc. dim.
Calide applicetur.

Form. 15. *Emplaſtrum.*
℞. *Gum. Galbani*,
Sagapeni,
Ammoniaci,
Bdellii ana unc. ii.
Depuratis adde.
Vitell. ovor. n. iiii.
Ceræ citrinæ unc. ii.
Far. rad. Bryoniæ unc. iii.
Ol. infuſ. Rutæ q. ſ.
M. F. Emplaſtrum.
V E L
℞. *Rad. Geniſtæ.*
Hyperici.
Fol. Cypreſſ.
Scrophulariæ ana drach. v.
Lithargyrii auri unc. i.
Mucilag. fœnugræc. unc. iiii.
Ol. Lilior. albor. unc. v.
Cęræ q. ſ.
M. F. Emplaſtrum.
V E L
℞. *Gum. Galbani*,
Opopanacis,
Ammoniaci ana unc. i.
Flor. ſulphuris,
Myrrhæ ana unc. dimid.
Camphoræ drac. i.
Ol. Lilior. albor.
Axung. Anatis ana drach. vi.
Cęræ q. ſ.
M. F. Emplaſtrum.
Aliquid de eo extendatur ſupra alutam, & applicetur.

Form. 16. *Cataplaſma.*
℞. *Gum. Bdellii*,
Galbani ana unc. i. cum dim.
Ol. Juniperi,
Liliorum ana q. ſ.
Mollifica in mortario calido, dein adde.
Mucilaginis ſem. Fœnugræci,
Lini ana unc. ii.
Caric. pinguium par. ii.
Fiat Cataplaſma.
V E L
℞. *Rad. Scrophulariæ majoris* unc. i.
Fol. Cypreſſi m. ii.
Vini albi q. ſ.
Contunde in Cataplaſma, & tepefactum applica.

Form. 17. *Hauſtus.*
℞. *Mannæ* unc. ii. cum dimid.
Seri Lactis lib. ii.
Succi Limonum pauxillum.
V E L
℞. *Uvar. Corinthiac.* drach. vi.
Mannæ opt. unc. dimid.
Seri Lactis unc. iii.
Fiat infuſio. Colaturæ adde
Salis polychreſti drach. dimid.
Sacchari albi drach. i.
Ol. Carvi gutt. iii.
Una, vel duabus vicibus aſſumi poteſt.

Form. 18. *Pulvis.*
℞. *Salis Polychreſti*,
Tartari Vitriolati ana drach. i.
Purgant. anglican. drach. ii.
Sacchar. albi drach. i. cum dim.
Ol. Meliſſæ gutt. iiii.
Capiat ter de die drach. dimid. vel ſcrup.

Form. 19. *Clyſma.*
℞. *Fol. Sennæ* unc. dimid.
Aq. q. ſ.
Decoq. Colaturæ unc. viii. adde
Syrup. Sennæ unc. i.
Nitri drach. ii.
Tepide injiciatur.

Form. 20. *Pulvis.*
℞. *Sal. Tart. Vitriolat.*
Cryſtall. Tartari,
Salis Polych. ana drach. dimid.
Capiat dimidiam partem ſummo mane.

Form. 21. *Clyſma.*
℞. *Hord. mundat.*
Rad. Althææ ana unc. i.
Fol. Sennæ unc. dimid.
Aq. com. q. ſ.
Coq. Colaturæ unc. viii. adde.
Nitri drach. ii.
Ol. Lilior. albor. unc. dimid.
Injiciatur tepide.

Form. 22. *Potio.*
℞. *Salis Polychreſti* drach. ii.
Seri lactis lib. dimid.
V E L
℞. *Salis Purgant. Anglican.* unc. dim.
Seri lactis lib. i.
Sumatur matutino tempore.

Form.

Form. 23. *Cataplasma*.
℞. *Herb. rec. Atriplicis*.
Acetosæ,
Malvæ ana m. i.
Rad. Althææ unc. i.
Cum aquæ pauca quantitate coquantur in Cataplasma, cui adde
Ung. Althææ compositi.
Ol. Liliorum ana unc. dimid.
Far. Lini q. s.
Calide applicetur bis de die.

Form. 24. *Cataplasma*.
℞. *Fol. Malvæ*,
Acetosæ ana m. i.
Ficuum pinguium n. vi.
Uvarum passarum, amotis arillis unc. i.
Cum aqua bulliant, pistentur, adde
Fermenti acris unc. i. cum dim.
Axungiæ Porcinæ rec. Insulsæ q. s.
Calefactum applica, bis de die.

Form. 25. *Linimentum*.
℞. *Ol. Violac.*
Nymphææ ana unc. i. cum dim.
Butyri Insulsi,
Mucilag. sem. Psylli ana unc. i.
Ol. Rosarum unc. dimid.
Camphoræ drach. i.

VEL

℞. *Butyr. Rec.*,
Unguent. Populei ana unc. ii.
Vitell. Ovor. n. ii.
Ol. Lilior. alborum,
Rosarum ana unc. dimid.

VEL

℞. *Ceræ Flavæ* unc. i.
Ol. Nucum,
Althææ, ana unc. ii.

VEL

℞. *Succ. Cortic. Sambuc.*
O. *Rosarum* ana unc. i.
Vitell. Ovorum n. ii.
Ceræ Flavæ unc. i.

VEL

℞. *Mucil. Gum. Tragacant.* unc. i.
Butyri insulsi unc. dim.
Cum linteis applicari potest, vel parti est inungendum.

Form. 26. *Unguentum*.
℞. *Ol. Jasmini*,
Amygd. dulc.
Sacchari Saturni ana drach. i.

VEL

℞. *Cremor. Lactis*,
Sacchari Saturni ana drach. i.

VEL

℞. *Ung. Nutrit.* unc. i.
Cretæ Albæ drach. ii.

VEL

℞. *Butyri Insulsi* unc. i.
Cretæ Albæ drach. ii.

VEL

℞. *Ceræ Albæ* unc. dimid.
Ol. Lilior. Albor. unc. ii.
Sacchari Saturni,
Cerussæ ana unc. i.
Minii drach. ii.
Bis de die, vel sæpius inungatur, vel applicetur parti cum linteo raro.

Form. 27. *Unguentum*.
℞. *Lithargyr. Argent.* unc. vi.
Succi Plantag. unc. iii.
Ol. Rosarum unc. ii.
Aceti unc. i.
M. Terantur in mortario plumbeo.

VEL

℞. *Bursæ Pastoris* unc. dim.
Rad. Dracunculi,
Antimonii ana drach. vi.
Ol. Lentiscini,
Myrtini ana drach. dim.
Ceræ drach. ii.

VEL

℞. *Aluminis*
Malicorii ana unc. dimid.
Chalcitis ust. drach. iii.
Calcis Vivæ drach. ii.
Ol. Myrtin. unc. ii.
Ceræ q. s.
Cum plumaceolis, vel linteis applicetur.

Form. 28. *Unguentum*.
℞. *Ol. Amygd. dul.*
Rosarum,
Ceræ Albæ ana unc. i.
Liquefactis adde
Mucilag. Sem. Cydon. unc. dimid.

VEL

℞. *Empl. Diachyl. Simpl.* unc. ii.
Ung. Popul.
Ol. Althææ ana unc. iii.
Mucag. Sem. Cydonior. unc. iiii.
Vitell. Ovor. n. ii.
Aliquid de eo applicetur cum plumaceolis.

Form.

Form. 29. *Unguentum.*
℞ *Butyri rec. insulf.* unc. ii.
Ol. Lilior. albor.
Amygd. dulc. ana unc. dimid.
Axungiæ rec. lotæ unc. i.
Farin. hord. unc. i. cum dimid.
Mucilag. Sem. Cydon. unc. i.
Ceræ Albæ q. f.
Affricetur cuti.

Form. 30. *Apozema.*
℞. *Ligni Santal. Alb.*
Citrini,
Saſſafras ana unc. dimid.
Fol. Rutæ.
Agrimoniæ ana m. i.
Flor. Stoechad. Arab.
Lavendulæ ana drach. ii.
Rad. Fœniculi,
Petroſelini,
Ruſci ana unc. i.
Aq. com. q. f.
Coquatur vaſe clauſo 1. *quad.* horæ: Colatur lib. iiii. ſerva. Capiat uncias iv. quater de die.

Form. 31. *Fomentum.*
℞. *Fol. rec. Rutæ*,
Scord. ana m. ii.
Flor. Centaur. minor.,
Sambuci,
Roſarum ana unc. iii.
Cum aqua decoque: unc. xxx. Colaturæ adde *Sp. Vini* unc. v.
Sapon. Veneti drach. ii.
Aliquid de eo tepefactum cum linteis applicetur bis, aut ter de die: poteſt etiam pro lavamento ſervire.

Form. 32. *Fotus.*
℞. *Lixivii* lib. ii. coquantur in eo.
Rad. Ebuli,
Enulæ campanæ ana unc. i.
Fol. Roriſmarini,
Majoranæ,
Thymi.
Lauri.
Origani ana m. i.
Salis Marin.
Aluminis ana drach. i.
M. fiat Fotus calide applicandus.

Form. 33. *Cataplaſma.*
℞. *Farin. Fabarum* lib. dimid.
Decoquatur cum vino generoſo ad pultis conſiſtentiam, dein adde *Oxymel. Simpl.* unc. iii. & applicetur calide.
Reſolvens, Diſcutiens.

Form. 34. *Fotus.*
℞. *Sal. Ammoniaci* drach. i.
Saponis Veneti drach. ii.
Sp. Vini Camphorat. unc. i.
An. Fœniculi unc. vi.
Applicetur cum linteis duplicatis.

Form. 35. *Linimentum.*
℞. *Pulv. Abſinth.*
Chamæmel.
Meliloti ana unc. ii.
Butyri Inſulſi,
Ol. Camæmel. ana unc. iiii.
Ceræ unc. i.
VEL
℞. *Mellis* lib. dimid.
Salis unc. dimid.
Pulv. Origani unc. iii.
Illiniatur parti affectæ.

Form. 36. *Fomentum.*
℞. *Inteſtin. Animal. pur.* q. f.
Coq. in aq. comm. q. f. cum
Flor. Chamæmel.
Lavendulæ,
Centaur. ana m. dimid. ſem.
Fol. Mentæ m. i.
Liquor. ſit pro fomento.
VEL
Lac tepidum applicatum.

Form. 37. *Hauſtus.*
℞. *Scammonei pur. gr.* xiv.
Sp. Reg. Hungar. drach. ii.
Terantur in mortario vitreo, liquor a fæce depurato admiſce
Syrup. Roſarum Solut. cum Senna drach. vi.
M. Divide in duas partes: una pars exhibeatur; ſi poſt duas, vel tres horas non ducit alvum, exhibeatur altera.

Form. 38. *Hauſtus.*
℞. *Rad. Jalappæ* drach. i.
Sacchari puri drach. ii.
Aq. Fœniculi unc. iii.
Fiat emulſio aquam ſenſim affundendo,

do, colaturæ adde
Syrup. Cichorei cum Rheo unc. dim.
M. F. Hauſtus, uſus ut prioris.

Form. 39. *Pilulæ*.
℞. *Extract. Catolici* gr. xii.
Reſinæ Jalappæ gr. v.
Mercur. dulc. gr. vi.
Ol. aniſi gutt. i.
M. F. Pill. num. vii. pro doſi.

Form. 40. *Pulvis*.
℞. *Rad. jalappæ* gr. xv.
Cryſtall. Tartari gr. x.
M. Pro doſi.

VEL

℞. *Gum. Guttæ* gr. x.
Cremor. Tartari gr. xv.
M. pro doſi ad purgandum.

Form. 41. *Lavamenta*.
℞. *Aluminis rupei* drach. i.
Aquæ Plantag. unc. i.

VEL

℞. *Sacchar. Saturni* drach. i.
Aq. Roſarum unc. i.

VEL

℞. *Liquoris Saturni* q. p.

VEL

℞. *Vitriol. commun.* drach. vi.
Aq. Roſarum drach. vi.
Bis, aut ter de die pars abluenda, vel cum turunda indenda.

Form. 42. *Lavamentum*.
℞. *Limatur. Chalybis*,
Ol. Vitriol. ana unc. ii.
Confundantur, ceſſata effervescentia adde.
Lap. Hematit.
Virid. æris ana unc. i.
Alum. crudi unc. dimid.
Aq. com. Pint. dimid.
Plumaceolis receptus liquor applicetur.

Form. 43. *Linimentum*.
℞. *Ung. Martiati*,
Ol. Terræ,
Chamæmeli,
Hyperici,
Laurini,
Caſtorei,
Juniperi ana unc. dimid.
Sp. Cochleariæ.
Aq. Vitæ Matiol. ana drach. iii.
Sal. Ammoniaci,
Aluminis plumoſi ana drach. i.

VEL

℞ *Succi Scillæ* unc. iii.
Cucumer. Sylv.
Rutæ ana unc. i.
Euphorbii,
Caſtorei,
Sagapeni,
Ammoniaci,
Bdellii ana unc. i. cum dim.
Myrræ,
Thuris,
Pyrethri,
Nitri ana drach. i.
Ol. Sambuc.
Terebinth.
De Euphorbio ana unc. dim.
Ceræ q. ſ.
M. Illiniatur parti affectæ.

Form. 44. *Unguentum*.
℞. *Fol. Rec. Abrotani*,
Abſinthii,
Rutæ,
Scordii,
Taraxaci ana m. i.
Colocynth. unc. dimid.
Ol. Abſinthii lib. ii. cum dimid.
Coq. ad humiditatis conſumptionem, admiſce
Fellis Tauri inſpiſſati unc. dimid.
Pulv. Aloes drach. vi.
Euphorbii drach. ii.
Myrrhæ drach. ii. cum dim.
Sal. Ammoniac. drach. iii.
Ceræ citrinæ q. ſ.
M. F. Unguentum ventri, vel & aliis partibus, illiniendum.

Form. 45. *Fomentum*
℞. *Rad. Bryoniæ albæ* unc. ii.
Ariſtoloc. rotund. unc. i.
Fol. rutæ rec.
Sabinæ ana m. i.
Flor. Tanaceti,
Chamæmeli.
Matricariæ ana unc. i.
Cepar. rec. unc. vi.
Aquæ q. ſ.
Ebulliant vaſe clauſo colaturæ adde
Sp. Vini Theriacal. unc. ii.
Sal. Ammoniac. unc. i.

M. Ca-

M. Calefacto hoc liquore foveatur pars.

Form. 46. *Fomentum*.
℞. *Herb. Bethonicæ*,
Salviæ,
Majoranæ,
Scordii,
Abſinthii ana m. dimid.
Flor. Chamæmeli,
Lavendulæ,
Sambuci ana m. i.
Sp. Vini lib. iii.
Macerentur pro fotu, qui calefactus applicandus.

Form. 47. *Turundæ*.
Ex Medulla Limonum,
Alumine,
Tela Aranearum,
Crepito Lupi,
Linteo Combuſto,
Spongia, *liquore* (41) *turgida*.
Ex his parentur turundæ, vel plumaceolæ debitæ magnitudinis, & applicentur; vel *Vitriolum* ruditer comminutum, linteo raro in formam noduli ligatum, albumine ovi oblinitum, applicetur.

Form. 48. *Pulvis*.
℞. *Sanguin. Dracon.* drach. i.
Sarcocoll. drach. ii.
Lapid. Hæmatitid. drach. dimid.
Bol. armen. unc. i.
M.
V E L
℞. *Farinæ volatilis coll.* unc. iiii.
Colcothar. Vitriol. unc. dimid.
M. exacte.
Inſpergatur pulvis, vel cum plumaceolis albumine ovi madidis applicetur.

Form. 49. *Mixtura*.
℞. *Aq. Cinamomi* unc. i.
Spermatis Ranarum unc. iii.
Diaſcord. drach. i.
Corall. rubr. drach. dimid.
Laud. Liquid. gutt. xx.
Syrup. Papav. albi drach. vi.
M. Capiat omni hora cochlear. i.

Form. 50. *Emplaſtrum*.
℞. *Thuris* unc. i.
Aloes drach. dimid.
Pili Leporini,
Albi ovi ana q. ſ.
M. ſupra linteum vel alutam. extenſum applicetur.

Form. 51. *Emplaſtrum*.
℞. *Thuris*,
Boli Armen. ana drach. ii.
Sanguinis Dracon.
Maſtiches ana dr. i. cum dim.
Album. ovorum q. ſ.
M. ſupra linteum, vel alutam extenſum applicetur.

Form. 52. *Pulvis*.
℞. *Farinæ volatilis collectæ* unc. iiii.
Colcothar. Vitriol. unc. ii.
Gypſi,
Boli vulgar. ana drach. i.
Colophoniæ pulveriſat. unc. ii.
M. Parti ſanguinem fundenti inſpergatur, vel cum plumaceolis albumine ovi madidis applicetur.

Form. 53. *Mixtura*.
℞. *Aq. Plantagin.* unc. iii.
Cynnamomi unc. dimid.
Acet. deſtillat. unc. dimid.
Corall. rubr. drach. dimid.
Sang. Draconis ſcrup. dimid.
Laud. Opiat. gutt. ii.
Syrup. Myrtin. unc. i.
M. Capiat omni hora cochlear unum.

Form. 54. *Epithema*.
℞. *Aq. Sperm. Ranar.*
Papav. rhœad. ana unc. iiii.
Acet. Roſarum unc. i.
Boli com. pulv. ſcrup. iiii.
Opii aceto ſolut. ſcrup. i.
M.
V E L
℞. *Aq. Sperm. Ranar.* lib. i.
Sacchar. Saturn. unc. ii.
Camph. ſcrup. i.
M. Applicetur cum linteis duplicatis tepide, vel frigide.

℞. Form. 55. *Cataplaſma*.
Far. Hordei unc. iiii.
Boli armen. alb. unc. ii.
Pulv. Gallar. virid.
Nuc. Cypreſſi,
Cort. Granat. ana drach. i. cum dimid.

Camphoræ drach. i.
Oxymelis q. ſ.
M. Frigide, vel tepide applicetur.

Form. 56. *Cataplaſma*.
℞. *Albuminis ovi* n. i.
Albuminis fruſtulum.
Agitentur ſupra orbem vitreatum donec maſſa ſit inſpiſſata, & ita applicanda linteo incluſa

V E L

℞. *Boli armen.*
Sanguinis Dracon.
Flor. Balauſtiorum,
Myrtillor. ana dr. i. cum dim.
Succi Acaciæ.
Hypociſtid. ana drach. i.
Thuris,
Maſtich. ana ſcrup. ii.
Flor. Roſarum rubrarum p. i.
Pulveriſata albumine ovi cum pauco aceti recipiantur, & fiat Cataplaſma, quod tepide, vel frigide applicari poteſt.

Form. 57. *Cataplaſma*.
℞. *Argillæ uſtæ, ex furno piſtorio* m. ii.
Aceti Acerrimi q. ſ.
Redigantur in Cataplaſma, parti applicandum.

Form. 58. *Fotus*.
℞. *Corticis Granatorum* unc. dimid.
Rad. Tormentillæ unc. i.
Flor. Roſar. rubr.
Balauſtior. ana m. i.
Aquæ ferratæ lib. iii.
Coq. ad conſumptionem lib. i. Colaturam exhibe. Quæ cum linteis duplicatis applicanda.

Form. 59. *Fotus*.
℞. *Flor. roſar. rubr.* m. i. cum dim.
Balauſtiorum drach. ii.
Aluminis drach. iii.
Nuc. Gall.
Cypreſs. ana n. ii.
Cort. Granator. drach. ii.
Aq. communis q. ſ.
Coquatur. Expreſſum liquorem applica.

Form. 60. *Fotus*.
℞. *Rad. Tormentillæ* unc. i.
Flor. Roſarum rubrar.
Balauſtiorum ana m. dim.
Vini rubri Pint. dimid.
Infundantur. Colaturam exhibe, aut cum linteis duplicatis applicetur.

Form. 61. *Lavamentum*.
℞. *Aq. Roſarum* unc. ii.
Liquor Saturni unc. dim.
M.

V E L

℞. *Aq. Roſarum*,
Plantaginis,
Sambuc. ana unc. iiii.
Sal. Saturni,
Prunellæ ana ſcrup. i.
Camphoræ drach. dimid.
Lap. Calaminar. drach. i.
M. Pars ſæpe de die abluatur.

Form. 62. *Decoctum*.
℞. *Fol. Scordii*,
Alliariæ,
Marrub. alb. ana unc. ii.
Aq. com. q. ſ.
Coque: Colaturæ pint. ii. adde
Oxymel. ſcillit. unc. viii.
Nitri unc. ii.
Acet. Theriacal. unc. i.
M. Capiat uncias ii. omni hora calide.

Form. 63. *Decoctum*.
℞. *Tamarind.* unc. i.
Prunor. acido-dulc. unc. iii.
Uvar. paſſar. ſine gigart. unc. ii.
Corinthiac. unc. ii.
Flo. Toraxac.
Cichorei ſylv. ana unc. i.
Rad. Scorzoneræ unc. iiii.
Cum aq. decoct. ſpatio 1. *quad.* horæ. Colaturæ pint. ii. adde
Salis Polychreſt. unc. i.
Syrup. Cichor. cum Rheo unc. i. cum dimid.
M. Bibat omni hora uncias duas, donec alvus laxetur.

Form. 64. *Potio*.
℞. *Aquæ Fumariæ*,
Cichorei,
Acetoſæ,
Nimphææ ana unc. ii.
Cremoris Tartari,
Salis Polychreſti ana dr. i.

Rob.

Rob. Ribesiorum,
Mororum ana unc. i.
M. Aliquoties de die capiat uncias duas.

Form. 65. *Clysma*,
℞. *Seri lactis*,
Lactis Ebutyrati ana unc. iiii.
Sal. Prunellæ,
Polychresti ana dr. ii.
Pulp. Tamarind. unc. ii.
Olei liliorum alborum unc. i.
M. F. Clysma tepide injiciendum.

Form. 66. *Emulsio*.
℞. *Sem.* 4. *frigid. major.* ana drach. i. cum dimid.
Papav. alb. drach. ii.
Aquæ Hord. lib. dimid. fiat emulsio; adde
Aquæ Lactucæ,
Nymphææ ana unc. ii.
Rosarum unc. i.
Syrup. Violarum unc. ii.
M. aliquoties de die capiat uncias duas.

Form. 67. *Epithema*.
℞. *Ol. Rosarum* unc. iiii.
Acet. Rosarum unc. i.
Aq. Rosarum,
Plantag. ana unc. ii.
M.
VEL
℞. *Succi Lactucæ*,
Portulacæ,
Solani,
Umbilici Veneris ana unc. ii.
Ol. Rosarum unc. iii.
Acet. Rosarum unc. dim.
M. applicetur frigide, vel tepide.

Form. 68. *Epithema*.
℞. *Aq. Rosarum*,
Boraginis,
Buglossæ,
Acetosæ,
Lactucæ,
Plantaginis,
Portulacæ ana unc. ii.
Aceti Vini unc. iii.
M. Tepide, frigide vel calide pro morbi exigentia applicandum.

Form. 69. *Cataplasma*.
℞. *Lentis palustris* unc. vi.
Fol. rec. Nymph. unc. v.
Althææ unc. vi.
Papav. hort. unc. viii.
Flor. Meliloti,
Sambuci ana unc. vi.
Cum aqua coquantur, sub finem adde
Nid. Hirundinum. n. ii.
Far. sem. Lini q. s.
Ol. Lilior. alborum unc. ii.
M. E Cataplasma callide applicandum.

Form. 70. *Fotus*.
℞. *Lactis ebutyrat.* q. v.
VEL
℞. *Flor. Sambuci*,
Meliloti,
Althææ ana unc. i.
Cum aq. coquantur pint. i. cum dim. admisce
Sp. Vini Theriacal. unc. ii.
Aceti Sambuci unc. i.
Sal. marini drach. i.
M.
VEL
℞. *Flor. Meliloti*,
Sambuc. ana m. i.
Herb. papav. hort.
Lentis palustr.
Plantaginis,
Nymphææ ana m. ii.
Coq. in aquæ com. q. s. colaturæ unc. xx. adde
Aceti Rosarum unc. ii.
Nitri drach. ii.
M. Applicetur tepidus liquor linteis duplicatis. Potest etiam pro lotione adhiberi.

Form. 71. *Epithema*.
℞. *Panis Silignei*,
Lactis ana q. v.
Conterantur. Adde
Terræ Cimoliæ, *pulv.* q. s.
M.
VEL
℞. *Plantaginis*,
Rosæ rubræ,
Solani,
Caudæ Equinæ, ana m. i.
Coquantur in aqua; adde
Farinæ Hordei,
Lentum ana unc. iiii.

M. Tepide, vel frigide cum linteis applicetur.

Form. 72. *Fotus*.
℞. *Succi Plantaginis*,
Solani ana unc. vi.
Acet. Roſac. unc. ii.
M.

VEL

℞. *Corticis Tiliæ m.* ii.
Aq. Roſarum unc. viii.
Conquaſſentur donec aqua craſſitudinem acquirat.
Poteſt pro fotu, vel lavamento adhiberi.

Form. 73. *Julapium*.
℞. *Aq. Lactucæ*,
Boraginis ana unc. iii.
Aceti Roſarum unc. i. cum dimid.
Syrup. Papav. rhoead. unc. i.
Spirit. Sulph. p. c. ſcrup. i.
M. Bibat uncias duas ter de die.

Form. 74. *Julapium*.
℞. *Aq. Cichorii* unc. x.
Craminis,
Acetoſæ ana unc. iii.
Boraginis,
Roſarum ana unc. i. cum dim.
Syrup. Capill. veneris unc. iii.
Cremor. Tartar. drach. ii.
Sp. Salis ſcrup. dimid.
M. Bibat unc. ii. ter de die.

Form. 75. *Julepus*.
℞. *Aquæ fontis* lib. i.
Roſarum,
Succi Limonum ana unc. iiii.
Sacc. albi q. ſ. ad ſaporem.
M.

VEL

℞. *Succi Pomorum redolent.* unc. iiii.
Limonum unc. iii.
Aquæ roſarum unc. ii.
Succi Granator. unc. i.
Sacchari albi unc. ii.
M.

VEL

℞. *Aq. Endiviæ*,
Acetoſæ,
Cichorei ana unc. iii.
Syrup. Limonum,
Granatorum ana unc. i.
M. Bibat uncias duas ter quaterve de die.

Form. 76. *Potio*.
℞. *Seri Lactis* lib. i.
Syrup. Acetoſæ unc. iii.
M.

VEL

℞. *Seri Lactis lib.* ii.
Succi Limon. unc. ii.
Pomor. redolent. unc. iii.
Ad ignem clarificentur. Adde
Sacchari q. ſ.
M.

VEL

℞. *Rad. Chinæ* unc. i.
Aq. fontis lib. vi.
Succi Limon. unc. iii.
Concoquantur ſimul. Colaturam exhibe.
De ea bibat omni mane largam copiam.

Form. 77. *Cataplaſma*.
℞. *Fol. rec. Acetos.* m. iii.
Butyri inſulſi unc. i.
Ad ignem leniter decoctis adde
Fermenti Panis unc. ii.
Gum. Sagapeni unc. dimid.
Vitell. ovi n. i.
M.

VEL

℞. *Mellis ad ſpiſſitudinem cocti* unc. iii.
Ceparum aſſatarum unc. ii.
Ficuum Pinguium unc. iii.
Cum pauca aqua decoctis in Cataplaſma adde
Farin. lini unc. i. cum dimid.
Ol. Lini unc. ii.
M. Applicetur calide.

Form. 78. *Fomentum*.
℞. *Flor. Sambuci*.
Hyoſcyami,
Meliloti,
Papav. errat. ana p. i.
Aq. com. Pint. dimid.
Coque vaſe clauſo, colaturæ adde
Aceti Sambuci,
Roſatei ana unc. ii.
Sp. Vini Rectificati unc. dimid.
M. Linteis recepto liquore foveatur pars.

Form.

Form. 79. *Cataplasma*.
℞. *Herb. Parietariæ*,
Malvæ,
Althææ,
Phellandrii ana m. i.
Coq. in s. q. aq. com. in Cataplasma; adde
Far. Lini,
Fœnugræci ana unc. i.
Ol. lilior. albor. unc. i. cum dim.
M.

VEL

℞. *Rad. Lilior. alb.* unc. ii.
Herb. Artemisiæ,
Althææ,
Malvæ ana m. i.
Flor. Meliloti,
Sambuc. ana m. dimid.
Far. lini,
Butyri insulsi ana unc. ii.
Coq. cum *aqua* in Cataplasma.

VEL

℞. *Rad. Lilior. alb.*
Althææ ana unc. i.
Herb. Malvæ,
Althææ,
Artemisiæ,
Branc. ursinæ ana m. i.
Ficuum n. viii.
Passul. mund. unc. i.
Cepæ, *sub cineribus coct.* n. iii.
Far. Lini unc. iii.
Axung. Porci.
Ol. Lilior. albor. ana unc. ii.
Cum aqua coq. in Cataplasma, & applicetur calide.

Form. 80. *Cataplasma*.
℞. *Fermenti Panis acris* unc. ii.
Sapon. Veneti rasi drach. ii.
Mell. unc. dimid.
Ol. infus. Chamæmeli drach. ii.
M.

VEL

℞. *Gum. Galbani*,
Ammoniaci ana unc. i.
Mellis communis unc. ii.
M. Applicetur tepide.

Form. 81. *Cataplasma*.
℞. *Flor. Meliloti*,
Sambuc. ana unc. ii.
Croci drach. dimid.
Gummi Galbani unc. i.
Vitell. ovi n. i.
Ol. Chamæmel. unc. i.
Farin. Orob. q. s.
M. Applicetur tepide.

Form. 82. *Cataplasma*.
℞. *Medullæ Panis albissimi*,
Lactis dulc. ana *q. s.* Adde
Ung. Populei $\frac{1}{12}$ partem.
Fiat Cataplasma.

VEL

℞. *Panis*, *& Butyri* q. v.
Masticetur applica.

VEL

℞. *Mellis communis*,
Farinæ Hordei,
Butyri ana q. v.
Mista applica.

Form. 83. *Unguentum*.
℞. *Butyri insuls.* unc. iii.
Ung. Basilic. unc. iii. unc. i. cum dim.
Ol. Lilior. albor.
Amigd. dulc. ana unc. i. cum dimidio.
Vitell. ovi n. i.
M.
Valet quoq.
Ung. Basilicum,
Althææ,
Aureum,
Cum plumaceolis applicatum.

Form. 84. *Decoctum*.
℞. *Ras. Ligni Sancti*,
Sassaf. ana unc. i.
Rad. Sarsæ parill.
Chinæ ana unc. iii.
Bardanæ unc. iiii.
Cort. Tamarisci unc. i.
Rad. Glycyrrhizæ unc. dimid.
Aq. com. q. s.
Infundatur, & coquatur; colaturæ unc. xxxx. adde
Aquæ Theriacal. unc. ii.
Tinct. Sal. Tartari drach. vi.
M. Bibat quater de die calide uncias quatuor.

Form. 85. *Decoctum*.
℞. *Ligni trium Santal.* ana unc. i.
Rad. Carlinæ unc. dim.

Pe-

Petroſelini,
Fœniculi ana unc. iii.
Ligni Saſſaf. ana unc. ii.
Fol. Betonicæ,
Rutæ,
Scabioſæ,
Tuſſilaginis ana m. i.
Aq. com. q. ſ.
Coq. ſemihoram. Colaturæ lib. v. exhibe.
Capiat uncias tres calide ter de die.

Form. 86. *Epithema*.
R. *Sapon. nigri*,
Caricarum ana q. ſ.
M.

VEL

℞. *Saponis nigri* unc. i.
Calcis vivæ unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Elaterii*,
Far. Hordei ana dr. ii.
Olei Olivarum,
Album Ovi ana q. ſ.
M.

VEL

℞. Lixivii ſmegmatoriorum ex *Sale Cinerum Clavellatorum*, & *Calce viva* q. v. inſpiſſetur vaſe ferreo, vel vitreo ad ſiccitatem ſalis; de eo aliquid applicetur parti inurendæ, circumque emplaſtro tenaci munitæ.

Form. 87. *Unguentum*.
℞. *Farinæ Ervi*,
Rad. Ariſtoloch. rotund.
Irid. Florent.
Angelicæ ana unc. dim.
Theriacæ drach. ii.
Mellis Roſat. q. ſ.
M.

VEL

℞. *Rad. Ariſtoloch.*
Irid. ana drach. vi.
Myrrhæ,
Aloes ana drach. i. cum dim.
Cort. Pini,
Scoriæ Æris ana drach. i.
Lumbric. terreſt. drach. ii.
Melliſ. q. ſ.
M. Aliquid de eo cum plumaceolis applicetur.

Form. 88. *Unguentum*.
℞. *Ung. Baſilic.* unc. i.
Mercur. præcipit. rubr. drach. i.
M.

VEL

℞. *Unguent. alb. Camphorat. Aurei* ana unc. dim.
Mercur. præcipit. albi drach. i.
M. Aliquid de eo cum plumaceolis applicetur: poteſt augendo, vel minuendo Mercurium medicamentum fieri acrius, & mitius.

Form. 89. *Lavamentum*.
℞. *Mell. Roſarum* unc. ii.
Elix. proprietat. Paracelſ. unc. dimid.
Lixivii barbi-tonſorum unc. viii.
M.

VEL

℞. *Rad. Ariſtolochiæ rotund.* ii.
Fol. ſiccat. Scordii,
Bacc. Juniperi ana unc. i.
Cum Spiritu vini debili coctis in phiala alta ſpatio horæ admiſce
Saponis Veneti drach. i.
M. Pars eo bis de die ablui poteſt vel applicari poteſt cum plumaceolis.

Form. 90. *Lavamentum*.
℞. *Terebinth. nativ.* drach. ii.
Vitell. ovi unc. i.
Subactis admiſce.
Mell. comm. unc. ii.
Sp. Vini unc. dim.
Aq. comm. unc. viii.
M.

VEL

℞. *Balſami Arcæi*,
Vitell. ovi unc. i.
Sp. Vini unc. viii.
M. Tepefactum injice, vel eo ablue.

Form. 91. *Julepus*.
℞. *Hord. mundati*,
Tamarind. ana unc. ii.
Cryſtall. Tartari drach. vi.
Cum aq. decoct. Colaturæ lib. ii. adde
Rob. Sambuci unc. ii.
M. Bibat uncias duas, bis aut ter de die, donec alvus laxetur.

Form. 92. *Bolus*.
℞. *Pulpæ Caſſiæ rec.* unc. i.

Ta-

Tamarind. unc. dimid.
Sal. Polychreſti ſcrup. i.
M. Aſſumatur matutino tempore cum aliquo liquore.

Form. 93. *Potio*.
℞. *Succi rec. exp eſſi Fumariæ*,
Cichorei,
Taraxaci,
Acetoſæ ana lib. i.
Cremor. Tartari lib. dim.
Leni igne decoque ad dimidium, dein depurati decocti uncias x. admiſce.
Rob. Sambuci unc. x.
Capiat ſemiunciam omni bihorio.

Form. 94. *Pulvis*.
℞. *Sal. Polychreſti* unc. dimid.
Cryſtall. Tartar. drach. v.
Tartar. Vitriolat. drach. dimid.
M. F. pulv. n. xvi.
VEL
℞. *Sal. Purg. Angl.*
Cremoris Tartari,
Sacchari albi ana drach. i.
Ol. cort. Citri gutt. iiii.
Ocul. cancri ſcrup. ii.
M. F. *Pulv.* n. x.
Omni mane ſumantur duo, vel tres.

Form. 95. *Electuarium*.
℞. *Conſ. Cichorei* unc. i.
Cremor. Tartari drach. ii.
Spiritus Salis ſcrup. i.
M. Capiat ter de die ad nucis moſchatæ magnitudinem.

Form. 96. *Electuarium*.
℞. *Conſ. Cichorei* unc. ii.
Spec. Diatrion. Santal.
Cremor. Tartari ana ſcrup. ii.
Tartari Vitriol. ſcrup. dimid.
Syrup. Acetoſ. Citri q. ſ.
M. Capiat ter de die drach. ii.

Form. 97. *Hauſtus*.
℞. *Sal. Prunell.* drach. dimid.
Ap. Cichorei unc. ii.
Syrup. Papav. unc. dimid.
M.
VEL
℞. *Lap. Prunell.* drach. dim.
Aq. Borrag.
Roſarum ana unc. i.
Syrup. Limon. drach. i.
M. Sumatur unica vice matutino tempore.

Form. 98. *Bolus*.
℞. *Conſerv. Roſarum*.
Violarum ana drach. ii.
Sal. Prunellæ ſcrup. i.
M.
VEL
℞. *Conſ. Roſarum* drach. ii.
Sp. Vitriol. q. ſ. ad gratiam.
M. Capiat matutino tempore.

Form. 99. *Apozema*.
℞. *Rad. Borrhaginis*.
Bugloſſæ ana unc. i.
Fol. Lactucæ,
Portulacæ,
Viol. ana m. i.
Flor. Nymph. m. dimid.
Sem. quatuor frig. major. ana dr. ii.
Coque in ſ. q. aq. ſimpl. Colaturæ lib. dimid.
Syrup. Portulacæ drach. ii.
Acetoſ. ſimpl. unc. ii.
Spirit. Vitriol. ſcrup. i.
M. bibat tepide uncias tres, ter, quaterve de die.

Form. 100. *Decoctum*.
℞. *Sem. Papav. alb. contuſ.* unc. i.
Avenæ drach. vi.
Cicer. rubr. contuſ. unc. i. c. dim.
Flor. Borrag.
Althææ ana drach. vi.
Rad. Scorzoneræ unc. ii.
Glycirrhizæ drach. ii.
Fol. Malvæ,
Parietariæ ana m. dimid.
Aq. com. q. ſ.
Coq. Colaturæ Pint. ii. adde
Rob. Sambuci,
Ribeſior. ana unc. i.
M. Capiat uncias duas quater de die.

Form. 101. *Emulſio*.
℞. *Sem. quatuor frigid. major. minor.* ana unc. *dimid.*
Papav. albi unc. ii.
Aq. hordei q. ſ.
Fiat emulſio; Colaturæ unc. iiii. admiſce.
Syrup. Capill. Veneris unc. i.

Ni-

Nitri puri drach. i. cum dimid.
M. Sæpius de die bibat unciam unam.

Form. 102. *Mixtura*.
℞. *Aq. Meliſſæ* unc. iiii.
Sp. Nitri dulc. gutt. xx.
Sal. Prunellæ ſcrup. ii.
Laud. liquid. gutt. xxv.
Syrup. Limon. drach. vi.
M. Capiat omni hora Cochlear unum.

Form. 103. *Mixtura*.
℞. *Aq. Meliſſæ* unc. iiii.
Cinamomi unc. dimid.
Salis Polychreſti drach. i.
Laud. liquid. gutt. xx.
Sp. Nitri dulcis gutt. xv.
M. Capiat omni hora cochlear unum.

Form. 104. *Mixtura*.
℞. *Aq. Roſarum*,
Plantag. ana unc. ii. cum dim.
Suc. Taraxac.
Aceti vini,
Syrup. Papav. ana unc. i.
Ocul. Cancri ſcrup. ii.
M. Capiat omni hora cochlear unum.

Form. 105. *Julapium*.
℞. *Aq. Lactucæ*,
Portulacæ,
Papav. rhœad. ana unc. iii.
Syrup. Violarum unc. ii.
Salis Prunell. drach. iii.
M. Omni hora uncia una, vel duo potandæ.

Form. 106. *Potio*.
℞. *Aquæ puræ* unc. viii.
Mell. unc. ii.
Aceti unc. i.
Coq. donec non amplius ſpumeſcat.
Capiat bis, aut ter de die unciam unam.

Form. 107. *Julapium*.
℞. *Succi cypreſſi Citri* unc. ii.
Aurantiorum unc. i.
Syrup. Mororum unc. ii.
Aq. deſtill. Citri unc. iiii.
Meliſſæ.
Cynnamomi ana unc. i.
Vini Rhenani unc. iiii.
M. Sumantur omni hora uncia una.

Form. 108. *Julapum*.
℞. *Aquæ fontis* lib. i.
Roſarum,
Succi Limonum,
Sacchari albi ana unc. iiii.
Coquantur igne, donec liquor deſpumatus ſit.
Sumantur unciæ duæ, vel tres aliquoties de die.

Form. 109. *Potio*.
℞. *Oxymel. ſimpl.* unc. viii.
Syrup. e 5. Rad. aperient. unc. ii.
Nitri puri drach. i.
Decoct. Heder. Terreſt. unc. ii.
M. capiat unciam unam quater de die.

Form. 110. *Potio*.
℞. *Acet. Scill.* drach. vi.
Oximell. Scill. unc. iii.
Sal. Polychreſti unc. i.
Aq. Decoct. Hordei unc. viii.
Hyſſopi unc. iiii.
M. Aliquoties de die capiat unciam unam, vel duas, calide.

Form. 111. *Unguentum*.
℞. *Sacchari Saturni*,
Lithargirii auri,
Lap. Calaminaris ana drach. i.
Rad. Tormentillæ.
Biſtortæ,
Ariſtolochiæ,
Sanguinis Dracon.
Tutiæ præpar.
Cornu Cervi uſti ana drach. dim.
Ung. Diaphompholyg. unc. i.
Ol. Trifol. odorat. q. ſ.
M. Parti vel affricari, vel applicari poteſt.

Form. 112. *Cataplaſma*.
℞. *Nidi Hirundinis*,
Albi Græci ana unc. iii.
Sem. Althææ,
Pſylli ana unc. dimid.
Caricarum pinguium paria v.
Ceparum num. iii.
Aq. com. q. ſ.
Coquantur in formam Cataplaſmatis.
adde.
Ol. Liliorum alborum. unc. iv.
M. Applicetur calide.

Form.

Form. 113. *Fomentum*.
℞. *Acet. Sambuc.* unc. ii.
Aq. Flor. Sambuc. unc. x.
Sal. Ammoniac. drach. ii.
Vini albi Gallici unc. vi.
M.

VEL

℞. *Sal. Ammoniaci*,
Nitri ana drach. i.
Aq. Roſarum,
Sambuci,
Aceti Roſarum,
Vini albi ana unc. v.
M. Foveatur, vel abluatur pars hoc liquore.

Form. 114. *Cataplaſma*.
℞. *Fol. Scordii* m. ii.
Malvæ m. i.
Flor. Lavendulæ,
Althææ ana unc. i.
Aq. com. q. ſ. coq. in Cataplaſmate adde
Far. Lini unc. iii.
Ol. Lini unc. i.
Sal. Ammoniac. drach. i.
M. Applicetur calide.

Form. 115. *Unguentum*.
℞. *Mellis communis* unc. ii.
Succi Apii unc. iv.
Coquatur ad Syrupi craſſioris conſiſtentiam, adde
Farin. Hordei q. ſ.
Fiat unguentum plumaceolis applicandum.

Form. 116. *Cataplaſma*.
℞. *Braſſicæ cum aqua coctæ* lib. i.
Mellis unc. iii.
M.

VEL

℞. *Acetoſ. Rec.* m. iii.
Coq. cum aqua communi in formam Cataplaſmatis, adde
Gum. Galbani Vitell. ovi ſolut. unc. dimid.
Butyri inſulſi unc. i.
Farinæ Lini q. ſ.
M.

VEL

℞. *Fol. Hyoſciami* m. iii.
Mellis lib. dimid.
Ol. Lilior. albor. unc. iv.
Aq. com. q. ſ.
Coq. in formam Cataplaſmatis, cui adde
Farinæ Lini q. ſ.
M. Calefactum applica.

Form. 117. *Cataplaſma*.
℞. *Herb. Althææ*,
Branc. Urſinæ,
Flor. Chamæmel. ana m. i.
Rad. Lilior. albor. unc. ii.
Ficuum n. x.
Cepar. aſſat. n. ii.
Coq. in aqua Cereviſia, vel Lacte q. ſ. adde
Ol. Lilior. albor.
Chamæmeli ana unc. ii.
Far. Lini unc. iii.
M. applicetur calide.

Form. 118. *Emplaſtra*.
Empl. de Melileto.
Labdano.
Mucagine,
Baſilicon.
Extenſum ſuper alutam, vel linteum applicetur.

Form. 119. *Linimentum*.
℞. *Ol. Anethi*,
Camæmeli,
Roſarum ana unc. dimid.
Ung. Populei,
Althææ ſimpl.
Axungiæ porcinæ,
Gallinæ,
Ceræ flavæ ana unc. i.
M.

VEL

Unguentum Baſilicum.
Aureum.
Altææ ſimpl.
Compoſit.
Ol. Liliorum alb.
Roſarum.
Althææ.
M. Affricetur parti bis de die.

Form. 120. *Pilulæ*
℞. *Myrrhæ electæ* drach. ii.
Vitell. ovi ſcrup. i.
Contuſis accurate admiſce
Thuris ſcrup. ii.
M. F. pilulæ mediocres.

VEL

℞. *Terebinthinæ coctæ* unc. dimid.
Gum. Ammoniac. ſcrup. ii.
Flor. Sulphur. ſcrup. i.
Pulv. Glycyrrhizæ q. ſ.
M.

VEL

Terebinthinæ coctæ unc. dimid.
Pulv. Myrrhæ,
Maſtic. ana drach. i.
Glycyrrhizæ q. ſ.
M. Sumatur omni bihorio una, vel duæ.

Form. 121. *Pulvis.*

℞. *Myrrhæ* drach. ii.
Spermat. Ceti drach. i.
M. F. Pulveres n. x.

VEL

℞. *Maſtiches*,
Styrac. Calamitæ,
Spermatis Ceti ana drach. i.
M. F. Pulv. num. viii.
Capiat quater de die unum.

Form. 122. *Apozema.*

℞. *Rad. Sarſeparill.* unc. ii.
Lign. Santal. citrin. unc. iv.
Rad. Glycyrrhizæ unc. dimid.
Aq. comm. q. ſ.
Coquatur ad Colaturæ unc. xx.
Decantetur.
Capiat ter de die uncias duas.

Form. 123. *Cauſtica.*

℞. *Flammulam Jovis*, contuſam applica.

VEL

℞. *Semen*, & *Florem Urticæ* cum ſale trita.
Hoc ſine dolore rumpit.

VEL

℞. *Sem. Urticæ*, & *Rad. Raphani*, trita.
Sine multo dolore abſceſſum aperit.

VEL

℞. *Far. Lolii* in vino coctam, & miſtam *Stercori Columbino*, & pauxillo *Sulphuris*.

VEL

℞. *Rad. Narciſſi*,
Far. Orobi,
Lolii ana drach. ii.
Mell. q. ſ. ut fiat paſta.
Hæc cuti applicetur, donec rubeda vel veſica excitata fuerit.

Form. 124. *Pulvis cauſticus.*

℞. *Atramenti Sutorii* lib. i) cum dim.
Auripigmenti,
Sulphuris vivi ana unc. iv.
Salis Gemmæ unc. iii.
Aceti q. ſ.
Hæc vaſe lutato recepta in furno comburantur.
Dein aliquid de eo applicetur loco, cui cruſta eſt inurenda.

Form. 125. *Emplaſtrum.*

℞. *Gum. Elemni*,
Bituminis Judaici,
Reſinæ pini ana drach. i.
Colophoniæ,
Boli Armen. ana drach. ii.
Terebinth. drach. iii.
M. Ducatur ſupra linteum, vel alutam.

Form. 126. *Emplaſtrum.*

℞. *Maſtiches.*
Labdani ana unc. dim.
Nuc. Cypreſſ. num. iii.
Succ. Hypocyſtidis,
Terræ ſigillatæ ana drach. i.
Picis navalis unc. iii.
Terebinthinæ,
Ceræ albæ ana unc. i.
Rad. Conſol. major. ſiccat. unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Succ. Granator.*
Solani ana unc. ii.
Ceruſſæ unc. i.
Plumbi uſti,
Tutiæ ana unc. dimid.
Thuris,
Maſtich. ana drach. ii.
Ol. Roſar.
Ceræ albæ ana unc. ii. cum dimid.
M. Supra linteum, vel alutam extenſum applicetur.

Form. 127. *Unguentum.*

℞. *Mellis deſpumat.* unc. iii.
Sevi Hircini,
Limaturæ Cupri ana unc. dimid.
Lithargyrii auri unc. i.

M. ad

M. ad ignem fiat Unguentum, cuti applicandum.

Form. 128. *Pilulæ.*

℞. *Balſam. Copaybæ,*
Peruvian. ana drach. ii.
Vitell. ovi unc. dimid.
Pulv. Glycyrrhizæ q. ſ.
M. F. Pilulæ. Capiat aliquoties de die unam.

Form. 129. *Decoctum.*

℞. *Fol. Borraginis,*
Symphyt. major.
Malvæ ana m. i.
Flor. Papav. rhoead.
Verbaſci,
Hyperici ana unc. i.
Rad. Symphyt. major.
Althææ ana unc. dimid.
Sem. Melon.
Papav. alb. ana unc. i.
Cort. Peruv. drach. vi.
Aq. com. q. ſ.
Coquantur ad Colaturam lib. iv.
Bibat omni bihorio uncias duas, calide.

Form. 130. *Pulvis.*

℞. *Rad. Iridis Flor.* unc. i.
Maſtichis,
Myrrhæ,
Olibani ana drach. dimid.
M. F. Pulvis.

VEL

℞. *Rad. Ariſtolochiæ,*
Thuris,
Boli Armen.
Colophoniæ ana unc. i.
M. F. Pulvis.

VEL

℞. *Terebinth. ad duritiem coctæ.*
Colophoniæ,
Aloes,
Myrrhæ,
Maſtichi ana drach. i.
M. F. Pulvis.
Aliquid de eo inſpergatur ulceri.

Form. 131. *Digeſtiva.*

℞. *Balſam. Copaybæ.*
Peruvian.
Terebinth. ana
M.

VEL

℞. *Flor. Sulphuris* drach. dimid.
Ol. Olivarum unc. iv.
Coq. leni igne ad Sulphuris ſolutionem.
M.

VEL

℞. *Gummi Elemni depur.*
Terebinth. ana unc. dimid.
Medullæ animalis depuratæ unc. i.
M.

VEL

℞. *Gum. Elemn.* unc. iii.
Reſinæ Pini,
Gum. Ammoniac.
Hederac.
Ceræ ana unc. ii.
Terebinthinæ unc. iv.
Ol. Roſar. unc. vi.
M. cum plumaceolis applicetur.

Form. 132. *Unguentum.*

℞. *Terebinth.* unc. i.
Vitell. ovi n. i.
Mell. Roſar. unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Mell. Roſarum* unc. i.
Farinæ Lupinorum q. ſ.
M.

VEL

℞. *Ol. Roſarum* unc. i.
Terebinthinæ drach. ii.
Vitell. Ovi num. i.
M.

VEL

℞. *Ceræ albæ,*
Terebinthinæ,
Reſinæ ana unc. i.
Thuris,
Maſtich. ana drach. ii.
Styrac. Calamit. drach. ii.
Gum. Elemni drach. vi.
Succi Millefolii,
Betonicæ ana unc. dimid.
Ol. Roſarum q. ſ.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 133. *Unguentum.*

℞. *Terebinthina* unc. i.
Vitell. ovi num. i.
Mellis Roſarum unc. dimid.
Aloes,
Myrrhæ,

Fol. Scordii ana drach. ii.
Sapon. Veneti drach. i.
M.

VEL

℞. *Ung. Felic. Vvurtz.* drach. iii.
Baſilici unc. dimid.
Gum. Elemni drach. ii.
Terebinthinæ drach. vi.
Colophoniæ,
Myrrhæ,
Aloes,
Maſtiches ana unc. dimid.
Lithargyrii auri drach. iii.
M.

VEL

℞. *Myrrhæ*,
Aloes ana unc. dimid.
Thuris unc. i.
Maſtiches unc. dimid.
Gum. Elemni drach. ii.
Terebinthinæ unc. i.
Colophoniæ unc. dimid.
Ceræ q. ſ.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 134. *Unguentum*.
℞. *Ung. alb. Camphor.* unc. dimid.
Tutiæ,
Lithargyri ana ſcrup. dimid.
Mirrhæ drach. dimid.
Thuris.
Sarcocollæ,
Balauſtior ana ſcrup. dimid.
Ol. Roſarum q. ſ.
M. Affricetur, vel applicetur cuti.

Form. 135. *Lavamentum*.
℞. *Acet. Dracunculi hortenſ.* unc. v.
Roſarum unc. ii.
Sp. Vini theriacal. unc. vi.
Sal. marini unc. i.
Aq. Decocti Hordei unc. xii.
M.

VEL

℞. *Lixivii*,
Aceti ana lib. iii.
Scordii,
Abſinthii,
Rutæ,
Lupin. contuſ. ana m. dimid.
Rad. Ariſtoloch. rotund.
Vincetoxici ana unc. dim.
Sal. marini unc. iiii.
Poſt Decoctionem adde
Aquæ Vitæ unc. ii.
Aloes.
Myrrhæ ana unc. dimid.
Camphoræ ſcrup. dimid.
M. Pars hoc liquore calefacto abluenda.

Form. 139. *Apozema*.
℞. *Fol. Parietariæ*,
Agrimoniæ,
Taraxaci ana m. i.
Sem. Papav. alb.
Fœniculi ana unc. i.
Rad. Glycyrrhizæ drach. i. cum dimid.
Aq. com. q. ſ.
Coquantur, Colaturam unc. xxxx. exhibe. Bibat aliquoties de die uncias duas.

Form. 137. *Apozema*.
℞. *Rad. Graminis*,
Ruſci,
Petroſelini,
Fœniculi ana unc. ii.
Imperatoriæ drach. ii.
Sem. Bardanæ,
Petroſelini ana unc. i.
Aq. com. q. ſ.
Coq. unc. xxxx. colaturæ exhibe.
Omni hora uncia una potanda, calide.

Form. 138. *Potio*.
℞. *Succi Chærifolii rec. expreſſi*,
Lactis dulcis ana unc. iv.
Syrupi Hyſſopi unc. i.
M. Bibat omni bihorio unciam unam.

Form. 139. *Injectio, ſeu clyſma*.
℞. *Mell. commun.* unc. ii.
Sapon. Venet. unc. dimid.
Aq. comm. q. ſ.
M.

VEL

℞. *Sal. Ammoniac.*
Nitri ana drach. iii.
Urinæ rec. ſanæ unc. xii.
Mel. commun. unc. ii.
M. poteſt tepefactum etiam pro lavamento inſervire.

Form. 140. *Hauſtus*.
℞. *Gum. Ammon.* drach. i. cum dimid.

Dissolve diligenter in s. q. *vini* ad lenem ignem, dein adde
Aq. Hyssopi unc. ii.
M.

VEL

℞. *Gum. Galbani* drach. i.
Vitell. ovi,
Terebinthinæ,
Mellis albi ana drach. dimid.
Aquæ Hyssopi,
Vini albi ana unc. i.
M. Unica vice, vel in duas partes divisus liquor tepefactus assumi debet.

Form. 141. *Lavamentum*.
℞. *Spiritus Vini*,
Aq. Rosarum ana unc. ii.
Mastiches,
Myrrhæ ana drach. ii.
Digere in calore, vase clauso.

VEL

℞. *Succi Chelidonii maj.* unc. ii.
Spiritus Vini unc. i.
Myrrhæ,
Aloes ana drach. ii.
Vitrioli albi scrup. i.
M.

VEL

℞. *Rad. Aristolochiæ, utriusq.*
Bryoniæ,
Peucedani,
Iridis Flor. ana unc. dimid.
Centaur. minor.
Corticis Pini ana drach. iii.
Aloes drach. ii.
Flor. Æris drach. i. cum dimid.
Sp. vini q. s.
Extrahatur Tinctura.
Hoc liquore tepefacto pars abluenda.

Form. 142. *Lavamentum*, *& Collutio*.
℞. *Pulv. Iridis Florent. Myrrhæ*,
Aloes ana drach. dimid.
Mell. Apii unc. dimid.
Aq. theriacalis unc. i.
Vini albi unc. ii.
M. Eo tepefacto pars ablui potest, vel cum plumaceolis applicari.

Form. 143. *Lavamentum*.
℞. *Liquoris Ung. Ægyptiac.* drach. i.
Sp. Cochleat. drach. i. cum dimid.
Sal. com. scrup. i.
Mell. Apii unc. dimid.
Sp. Vini unc. i. cum dimid.
M.

VEL

℞. *Aquæ theriacal.* unc. dimid.
Sp. Cochlea. drach. ii.
Vitæ Mathioli unc. i. cum dimid.
Camphoræ scrup. i.
Pulv. Myrrhæ,
Aloes,
Rad. iridis ana scrup. i.
M. usus ut prioris.

Form. 144. *Conditum*.
℞. *Vitell. Ovi* num. i.
Balsi. Copaybæ unc. dimid.
Ocul. Cancri scrup. ii.
M. Capiat bis de die nucis moschatæ magnitudinem.

Form. 145. *Unguentum*.
℞. *Terebinth.* unc. ii.
Vitell. Ovorum num. ii.
Mistis adde.
Ung. Basilici unc. ii.
Aloes puræ unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Terebinthinæ* drach. ii.
Mel. Rosarum unc. dimid.
Succi Apii unc. i. cum dimid.
Farin. Fœnugræci q. s.
M.

VEL

℞. *Terebinthinæ* unc. dim.
Mel Rosar. unc. i.
Succi Apii drach. vi.
Thuris,
Farinæ Hordei,
Mastiches ana q. s.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 146. *Fotus*, *Seu Balneum*.
℞. *Fol. rec. Rutæ*,
Scordii,
Alliariæ,
Malvæ ana m. ii.
Aquæ q. s.
Coquantur. Colaturæ lib. ii. adde
Sapon. Venet. drach. i.
Sp. Vini drach. vi.
M. Liquore calefacto foveatur pars.

Form. 147. *Injectio*. *Seu Fotus*.
℞. *Mel. Rosarum* unc. i.
Aloes puriss. gr. x.

Sal.

Sal. Ammoniac. gr. iv.
Aq. Fœniculi unc. vi.
M. Abluatur eo pars bis de die.

Form. 148. *Linimentum.*
℞. *Succi Nicotianæ* unc. iii.
Ceræ novæ unc. ii.
Resin. Pini unc. i. cum dimid.
Terebinth. unc. i.
Ol. Myrtin. q. s.
M. Cum plumaceolis applicetur.

Form. 149. *Turundæ.*
℞. *Mellis ad spissitudinem cocti* unc. i.
Pulv. Myrrhæ,
Olibani,
Mastiches ana drach. i.
M. & formentur inde Turundæ justæ magnitudinis.

VEL

℞. *Terebinth. cum aqua ad spissitudinem coctæ* unc. i.
Adde *Pulv. Mastiches*,
Myrrhæ ana drach. ii.
M.

VEL

℞. *Agrimoniæ* m. dimid.
Scordii p. i.
Flor. Hyperici p. ii.
Hordei unc. i.
Vini Gallici q. s.
Decoct. colaturæ adde
Thuris,
Mastiches ana drach. ii.
Myrrhæ drach. i. cum dimid.
Sarcocollæ drach. iii.
Vitrioli albi drach. i.
M. Turundæ hæ fistulæ, abscessui, ano, vel alicui cavitati indi possunt.

Form. 150. *Decoctum.*
℞. *Sem. Papav. albi* unc. ii.
Sem. Fæniculi unc. iv.
Flor. Papav. errat. drach. vi.
Fol. Malvæ m. i.
Aq. fontanæ q. s.
Coq. clauso vase spatio ¼ horæ colaturæ pint. ii. admisce
Syrup. Papav. unc. ii. cum dimid.
M. Capiat calide uncias duas aliquoties de die.

Form. 151. *Linctus*,
℞. *Amygd. dulc.*
Nucleor. Cocos,
Pistachiæ,
Sem. Papav. alb. ana unc. iv.
Exprimatur oleum, cui admisce.
Syrup. Papav. rhœad. unc. ii.
M. Sæpe de die aliquid lambendum.

Form. 152. *Pilulæ.*
℞. *Milleped. pp.* drach. ii.
Antimon. diaphoret. drach. i.
Terebinth. q. s.
Fiant pilulæ mediocres.
Capiat tres ter de die.

Form. 153. *Injectio, seu Lavamentum.*
℞. *Mel. Rosarum* unc. i.
Aq. Hordei unc. vi.
M.

VEL

℞. *Decoct. Hord.* unc. iv.
Vini albi unc. i.
Mell. comm. unc. i. cum dimid.
M.

VEL

℞. *Terebinthinæ* unc. dimid.
Vitell. ovi num. i.
Mistis accurate adde
Mel. Rosarum unc. i.
Aquæ Hordei unc. v.
Sp. Vini unc. i.
M. tepide utatur.

Form. 154. *Linctus.*
℞. *Syrup. Scabiosæ* unc. iii.
Sp. Salis Ammoniac. drach. i.
M. Lambat. sæpe de die.

Form. 155. *Mixtura.*
℞. *Sp. Cochlear.* unc. i.
Sal. Ammoniac. drach. i.
Syrup. Liquiritiæ drach. vi.
Decoct. Betonicæ unc. vi.
M. Capit. ter de die unciam unam.

Form. 156. *Tabellæ.*
℞. *Succ. Liquirit.* unc. dim.
Flor. Sulphur.
Terræ Japonicæ ana drach. ii.
Ol. Fœnicul. gutt. vi.
M. Teneat unam in ore; deglutiendæ saliva.

Form. 157. *Apozema.*
℞. *Rad. Chinæ*,

Po-

Polypodii quern.
Hermodactyl.
Sarſæ paryll. ana unc. iv.
Aquæ pint. ix.
Vini albi pint. iii.
Coq. donec *tres quad.* ſuperſint, bibat uncias tres ter de die.

Form. 158. *Hauſtus*.
℞. *Syrup. diacod.* unc. dim.
Aq. Vitæ Matioli drach. i.
Hyſſopi unc. i.
M.
VEL
℞. *Opii gr.* dimid.
Syrup. Capill. Veneris unc. dimid.
Aquæ Papav. rhoead. unc. i.
M. Capiat veſpertino tempore.

Form. 159. *Apozema*.
℞. *Rad. Gentianæ* unc. i.
Liquiritiæ,
Ligni Saſſaf. ana unc. dimid.
Cap. Papav. alb. num. iii.
Herb. Betonicæ m. i.
Cort. Pæruv. unc. i. cum dimid.
Aq. com. q. ſ.
Colaturæ unc. xxx. adde
Sal. vol. oleoſ. drach. i.
Sal. Polychreſti drach. iii.
M. Capiat uncias duas ter de die.

Form. 160. *Decoctum*.
℞. *Fol. Tuſſilaginis*,
Malvæ ana m. ii.
Flor. Papav. errat.
Malvæ ana m. dimid.
Rad. Sarſæ parillæ,
Petroſelini ana unc. iii.
Sem. Lini contuſ. unc. dimid.
Lactucæ,
Cardui Mariæ ana unc. i.
Aq. comm. q. ſ.
Coquantur: colatura pint. iii.
De ea bibat uncias tres ſæpe de die.

Form. 161. *Hauſtus*.
℞. *Aq. Fœniculi* unc. i.
Syrup. diacod. unc. dimid.
Laud. liquid. gutt. x.
M. Capiat veſpertino tempore.

Form. 162. *Apozema*.
℞. *Raſur. Cornu Cervi*,
Herb. Scabioſæ ana m. i.
Hordei unc. i.
Coq. in aq. comm. q. ſ.
Colaturæ unc. xxx. adde
Syrup. Althææ Fernel. unc. i.
M. De eo tepefacto bibat pro lubitu.

Form. 163. *Bolus*.
℞. *Requiei Nicolai*,
Antim. diaphoret. ana ſcrup. i.
M.
VEL
℞. *Diaſcord. Frac.* drach. i.
Antimon. diaphoret.
Cornu Cervi uſti ana ſcrup. dim.
Laud. liquid. gutt. vi.
M. Capiat veſperi, vel ſummo mane.

Form. 164. *Electuarium*.
℞. *Conſerv. Anthos*,
Menthæ ana unc. dimid.
Pulv. Maſtiches,
Myrrhę,
Rad. Galangę minor. ana drach. i.
Flor. Benzoin,
Balſ. Peruvian. ana drach. dimid.
Syrup. Artemiſię q. ſ.
M.
VEL
℞. *Flor. Sulphuris*.
Olibani.
Myrrhę ana drach. i.
Balſ. Peruv. ſcrup. ii.
Conſ. Flor. Malvę unc. ii.
M.
VEL
℞. *Rad. Galangę minor.*
Zedoarię,
Maſtiches,
Styracis ana drach. i.
Conſ. Menthę unc. i.
Syrup. Caryophyll. q. ſ.
M. Capiat drach. unam ter de die.

Form. 165. *Epithema*.
℞. *Vini Rhenani* lib. i.
Cinamomi,
Caryophyll.
Macis,
Nucis Myriſticę drach. ii.
Infundantur vaſe clauſo.
VEL
℞. *Vini Rhenani* lib. i.

Ma-

Majoranæ,
Melissæ,
Flor. Lavendulæ ana m. dim.
Macis drach. ii.
Infundatur calide vase clauso, & applicetur liquor cum linteis.

Form. 166. *Cataplasma*.

℞. *Scordii*,
Absinthii,
Artemisiæ,
Menthæ,
Melissæ,
Moldavicæ,
Rutæ ana m. dim.
Cum aq. com. q. s. coq. vase clauso adde
Sal. Ammoniac. unc. dim.
Far. Fœnugræci unc. iii.
Ol. Rutæ unc. ii.
M. Usus tempore irroretur.
Sp. Salis Ammoniaci,
Vini Camphorati ana drach. i.
Calefactum applica.

Form. 167. *Julapium*.

℞. *Aq. Theriacal.* unc. i.
Prophylacticæ drach. vi.
Vitæ Mathiol. unc. i.
Rutæ unc. viii.
Syrup. Artemisiæ Fernel. e v. *Radicibus aper.* ana unc. i. cum dimid.
M.

VEL

℞. *Aq. Decoct. Hord. pint.* ii.
Vin. Gallici pint. i.
Zingiberis pulv. drach. ii.
Syrup. Botyros unc. iii.
M. Capiat. unc. ii. aliquoties de die.

Form. 168. *Potio*.

℞. *Ol. Cort. Citri*,
Aurant.
Cinam. ana gutt. iii.
Flor. Lavendulæ,
Juniperi ana gutt. ii.
Sacchari drach. vi.
Fiat elæosaccharum; cui admisce
Rob. Sambuci,
Juniperi ana drach. iii.
Spiritus Salis drach. i.
Aq. destill. Cort. Citri,
Aurant.
Cinamomi ana unc. ii.
Menthæ unc. x.
M. Capiat unc. i. omni hora.

Form. 169. *Potio*.

℞. *Aq. Borrag.*
Citri,
Scord. compos.
Ceras. nigror. ana unc. ii.
Cinam. unc. i.
Margaritæ pp. drach. ii.
Sacchar. crystall. q. s.
M.

VEL

℞. *Aq. totius Citri*,
Fragor. ana unc. iii.
Cord. frigid. Saxon. unc. i.
Theriacal. still.
Syrup. Melissophyll. Fernel. Caryophyll.
e succo Citri ana unc. dimid.
M. capiat unc. i. omni hora.

Form. 170. *Julapium*.

℞. *Hord. mundat.* unc. ii.
Panis biscoct. unc. i.
Aq. comm. q. s.
Cinamom. drach. ii.
Coquantur:
Colaturæ unc. xx. adde.
Elæosacchar. Melissæ,
De Cedro ana unc. dimid.
Succi pomor. citri num. i.
Tinct. Croci drach. ii.
M. Capiat unc. ii. tepide aliquoties de die.

Form. 171. *Emplastrum*.

℞. *Bol. Armen.*
Lithargyrii,
Minii,
Thuris.
Lap. Calaminar. ana unc. dim.
Empl. Diapalm.
Ceræ ana unc. iv.
Olei q. s.
M.

VEL

Empl. Diapomphol.
Defensiv. Vigon.
Griseum
Album coctum
De Lapid. Calamin.
Minio rubrum
Sparadratum Gualteri.

VEL

℞. *Æris ſquamę*,
Æruginis raſę ana drach. i.
Lanę combuſtę drach. ii.
Cerę unc. ii. cum dimid.
Reſinæ Laricis unc. dim.
M. ſupra linteum extenſum applica.

Form. 172. *Cataplaſma*.
℞. *Succi Portulacę*,
Semper vivi,
Umbilici Veneris ana unc. ii.
Far. Hordei q. ſ.
M.

VEL

℞. *Malvę*, *Parietarię*,
Plantag. ana m. dimid.
Coq. in aqua, contuſis adde
Far. Hordei unc. ii.
Roſę rubrę unc. i.
Ol. Roſarum unc. iv.
M.

VEL

℞. *Boli Armen.*
Sanguin. Dracon.
Myrtill.
Balauſtior.
Malicorii ana unc. dim.
Album. ovi,
Acet. ana q. ſ.
M. In mellis formam.
Frigide, vel tepide applica.

Form. 173. *Unguentum*.
℞. *Camphorę* unc. dimid.
Aluminis,
Vitriol. virid.
Virid. Æris.
Sulphur. vivi,
Fuliginis fornacis ana drach. vi.
Ol. Amygd. dul.
Axungię Porci ana unc. ii.
M. Bis die affricetur, vel applicetur cuti.

Form. 174. *Unguentum*.
℞. *Ung. Nutrit.* drach. ii.
Ceruſſæ drach. i
Aluminis drach. dimid.
Fuliginis furni,
Rad. Enulæ campanæ ſiccatæ,
Chartæ bibulæ exuſtæ ana ſcrup. ii.
Olei ovorum,
Axungiæ porcinæ,
Gallinæ ana unc. dimid.
Ol. Roſarum,
Aceti ana q. ſ.
M. Illinatur cuti.

Form. 175. *Linimentum*.
℞. *Vitriol. albi* ter uſti, & extincti in *aqua Roſar.*
Gum. Arab.
Tragacanth. uſtorum, & extincto-tum ana drach. i.
Tutię pp. ſcrup. i.
Ceruſſæ ſcrup. ii.
Mucilag. Sem. Cydonior. q. ſ.
M.

VEL

℞. *Cort. Granator.*
Acacię,
Balauſtior.
Nuc Cypreſſi,
Aluminis,
Boli Armen. ana drach. i.
Cerę albę unc. iv.
Terebinthinę unc. dimid.
M. illiniatur parti.

Form. 176. *Linimentum*.
℞. *Nidi Hirundinis*,
Terrę Cimolię,
Mellis ana q. ſ.
M. Affricetur parti.

Form. 177. *Unguentum*.
℞. *Tutię*,
Antimonii,
Plumbi uſti,
Lithargyrii argent. ana drach. i.
Succ. Plantag.
Centinodii,
Solani ana unc. dimid.
Bulliant ſimul ad conſumptionem, dein terantur in mortario, donec colorem fuſcum induant.
Aliquid de eo illiniatur, vel applicetur parti.

Form. 178. *Linimentum*.
℞. *Ung. Populei*.
Butyri inſulſi ana unc. dimid.
Terebinth. drach. ii.
Vitell. ovi q. ſ.
Olibani,
Terrę ſigillatę ana drach. i.
M.

VEL

℞. *Ol. Roſarum* unc. i.
Chamęmeli unc. dimid.
Pulv. Roſar. rubr.
Myrtill.
Malicorii ana drach. dimid.
Album. ovi num. i.
M. Affricetur, vel applicetur plumaceolis parti.

Form. 179. *Cataplaſma.*

℞. *Flor. Chamęmel.* unc. ii.
Roſarum,
Verbaſci ana unc. i. cum dim.
Pulveriſati coquantur cum lactis dulcis q. ſ. in conſiſtentiam Cataplaſmatis, cui adde
Vitell. ovorum num. ii.

VEL

℞. *Vitell. ovorum* num. x.
Conquaſſentur cum *aquę roſarum* unc. vi.
Coq. leniter ad inſpiſſationem, adde
Croci drach. ii.
M.

VEL

℞. *Medullę panis albi* lib. dimid. *Lactis dulcis* rec. q. ſ.
Coq. in pultis conſiſtentiam, adde
Mucilag. Sem. Lini unc. dimid.
Pulv. Flor. Chamęmeli,
Meliloti ana unc. i.
Croci drach. i.
M. Applicetur tepide.

Form. 180. *Cataplaſma.*

℞. *Capit. Papav. alb. cum ſem.* num. vi.
Flor. Nymphęę p. ii.
Contundantur cum aq. roſar. q. ſ. Fiat inſtar Cataplaſmatis.

VEL

℞. *Fol. Hyoſcyami*,
Papaveris,
Nymphęę,
Althęę,
Malvę ana m. i.
Lactis dulcis,
Ebutyrati ana q. ſ.
Far. Lini unc. ii.
Ol. Lilior. albor.
Roſarum ana unc. i.
M. Applicetur tepide.

Form. 181. *Unguentum.*

℞. *Acet. Lithargyrii* unc. i.
Ol. expreſſ. Sem Hyoſcyami,
Papav. alb. ana drach. ii.
Infuſ. Roſarum drach. iii.
M. F. S. A. Nutritum, ſub finem adde
Opii gr. vi.
M. Applicetur cum linteis, vel plumaceolis.

Form. 182. *Linimentum.*

℞. *Terebint.* unc. dimid.
Vitell. ovi n. i.
Ung. populei unc. i.
M.

VEL

℞. *Terebint.* unc. dimid.
Vitell. ovi n. i.
Mell. albi,
Ung. Althęę ana drach. v.
M.

VEL

℞. *Pinguedo anatis*,
Gallinę,
Therebinthinę ana unc. dimid.
Far. Fœnu grœci,
Hordei ana drach. vi.
Succi Apii q. ſ.
M. Applicetur cum linteis, vel plumaceolis.

Form. 183. *Fotus & Balneum.*

℞. *Aquę Maris* q. ſ.
Sal Ammoniaci unc. i.
Cinerum clavellat. lib. dim.
Furfurum m. iv.
M. in eo liquore calido ſedere poteſt æger inſtar ſemicupii, vel cum linteis applicatur.

Form. 184. *Potio vel hauſtus.*

℞. *Tamarind.* unc. dimid.
Fol. Sennę drach. ii.
Rhei drach. i.
Mannę unc. dimid.
Aq. com. q. ſ.
Coq. colat. unc. ii. adde
Syrup. e Spina Cervina, *Roſarum ſolut.* ana unc. dim.
Elect. e ſucco Roſar. drach. ii.
M. pro doſibus duabus, niſi fortius purgare volumus.

VEL

VEL

℞. *Rad. Jalappę* drach. dimid.
Zingib. ſcrup. dimid.
Pulveriſatis in pollinem adde
Vini albi unc. iv.
Syrup. de ſpina Cervina unc. i.
M. Pro duabus doſibus.

Form. 185. *Infuſio.*

℞. *Rad. jalappę contuſę*,
Hermodactili ana unc. dimid.
Scammonei drach. iii.
Fol. ſennę unc. ii.
Glicyrrhizę,
Sem. aniſi,
Carui ana unc. dimid.
Summitat. Abſint.
Fol. Salvię ana m. i.
Aq. vitę vulgaris lib. iii.
Infunde frigide, coletur uſus tempore. Cochlear unum ſit pro doſi.

Form. 186. *Potio.*

℞. *Corticis interioris Sambuci* m. iii.
Aquę commun.
Lactis ana lib. i.
Ebulliant, liquoris expreſſi exhibe mediam partem.

Form. 187. *Clyſma.*

℞. *Fermenti acrioris* unc. dimid.
Sal. comm. p. i.
Coq. in ſuff. quantit. aquæ, in Colat. diſſolve.
Urinæ pueri unc. iv.
Ol. Rutæ unc. iii.
Mellis unc. i.
M. Injiciatur tepide.

Form. 188. *Clyſma.*

℞. *Sem. Carthani* unc. i.
Adarici unc. dimid.
Pulp. Colocynth. drach. dimid.
Herb. Centaur. minor.
Chamedryos,
Abſinthii ana m. dimid.
Aq. comm. q. ſ. coquantur, colaturæ lib. ii. adde
Ol. Chamæmel.
Rutæ,
Cappar. ana unc. i.
Mell. Roſar. unc. ii.
M. Injiciatur dimidia pars.

Form. 189. *Infuſio.*

℞. *Ligni Saſſaf.*
Rad. Enulæ Campanæ,
Urticæ,
Vincetoxici ana drach. vi.
Flor. Centaur. minor. m. ii.
Bacc. Juniperi drach. ii.
Sem. Urticæ unc. dimid.
Rad. Rhabarbari drach. vi.
Vini Rhenani lib. iii.
Fiat infuſio, colaturam ſerva.
Capiat bis, aut ter de die uncias duas.

Form. 190. *Pulvis.*

℞. *Agarici* drach. i.
Sal. Polychreſti ſcrup. i.
Ol. Fœniculi gutt. tres.
M. Pro doſi.

Form. 191. *Pilulæ.*

℞. *Aloes* gr. xv.
Scammonei,
Mercurii dulc. ana ſcrup. dimid.
M. F. pilulæ xii. Si ſimul aſſumuntur, fortiſſime purgant.

VEL

℞. *Gum. Ammoniac.*
Aloes ana unc. dimid.
Mercurii dulcis drach. ii.
Diagryd. drach. i.
Oxymel. q. ſ.
M. F. pilulæ mediocres.
Doſis a ſcrup. i. ad drach. dimid.

Form. 192. *Hauſtus.*

℞. *Hydromel. vinoſi* unc. v.
Rob. Sambuc. unc. i.
M. capiat ſummo mane. vel una hora ante paroxiſmum febris.

Form. 193. *Hauſtus.*

℞. *Theriacæ* drach. ii.
Oxymell. Scyll. unc. ii.
Spirit. Juniperi unc. dim.
Hydromel. q. ſ.
M.

Form. 194. *Electuarium.*

℞. *Conſ. Cochlear. hort.* unc. i. c. dimid.
Abſinth. Roman.
Flaved. Aurant. ana unc. i.

Rad. Angelicæ cond.
Nucis Muſcat. cond. ana unc. dimid.
Theriacæ And. drach. iii.
Pulv. Ari compoſ. drach. ii.
Syrup. Aurantii q. ſ.
M. Capiat ter de die ad nucis moſcatæ magnitudinem.

Form. 195. *Infuſio.*
℞. *Rad. Raphan. ruſtican.* unc. iii.
Cochlear hortenſ. m. iv.
Corticis Aurant. n. vi.
Nucis Muſcat. contuſ. n. ii.
Cerviſiæ lib. xii.
Stent biduum, vel triduum loco calido ſæpe agitanda, liquor colatus ſervandus pro potu ordinario.

Form. 196. *Infuſio.*
℞. *Raphani ruſtic.* unc. iii.
Fol. Cochlear. hortenſ.
Salviæ,
Summitat. Abſinthii vulgar.
Centaur. minor. ana m. iii.
Geniſtæ m. ii.
Cereviſiæ q. ſ. ad exceſſum duorum digitorum.
Sit pro potu ordinario.

Form. 197. *Electuarium.*
℞. *Paſſul. Corinth.* lib. dim.
Coquantur *in vino veteri generoſo* ad pultis conſiſtentiam, tuſas excerne per ſetaceum, admiſce
Conſerv. Anthos,
Cort. Citri cond.
Cinamomi ana drach. i.
Pulv. Aromat. Roſac.
Diamargariton calidi,
Diacinamomi ana ſcrup. ii.
Ligni Aloes drach. dimid.
Croci ſcrup. dimid.
M. Capiat bis, aut ter de die nucis moſcatæ magnitudinem.

Form. 198. *Infuſio.*
℞. *Summitat. Abſinth.*
Centaurei ana m. i.
Bacc. Juniperi unc. dimid.
Rad. Rhabarbari unc. dimid.
Raphani ruſticani unc. i.
Vini rubri pint. iii.
M. Capiat quater de die unc. duas.

Form. 199. *Pulvis.*
℞. *Rad. Imperatoriæ*,
Ariſtolochiæ utriuſq.
Zedoariæ,
Sileris montani ana unc. i.
Zingiberis drach. vi.
Flor. Centaur. minor. unc. ii.
Roriſmarini unc. i.
Gratiolæ Germanorum unc. dimid.
Bacc. Lauri,
Juniperi ana unc. i. cum dimid.
Thymi,
Serpilli,
Mari Syriaci ana unc. i.
Summitat. Abſinth.
Tanaceti,
Santonici ana unc. i.
M. Capiat quater de die drach. dim.

Form. 200. *Cataplaſma.*
℞. *Fol. Menthæ* m. ii.
Vini rubri q. ſ.
Micæ panis unc. iv.
M. Calefactum applica.

Form. 201. *Fotus & Cataplaſma.*
℞. *Flor. Roſar. rubr.* pug. i.
Anthos p. dimid.
Chamæmel.
Herb. Hyſſopi,
Meliloti,
Abſinthii,
Pulegii,
Origani ana m. dimid.
Aq. & vini ana q. ſ.
Ebulliant, & fiat fotus, ſeu addita
Farinæ fœnugræci unc. i.
Fiat Cataplaſma tepide, vel calide applicandum.

Form. 202. *Infuſio.*
℞. *Cinerum Geniſtæ* lib. i.
Vini Rhenani lib. iv.
F. infuſio frigida, addendo
Fol. Abſinth. vulg. p. ii.
Liquoris filtrati unc. iv. mane, & poſt meridiem ſumantur.

Form. 203. *Decoctum.*
℞. *Rad. Apii*,
Rubiæ Tinctor. ana unc. dimid.
Fol. Sabinæ,
Matricariæ,

Pulegii ana p. i.
Sem. Dauci drach. i.
Coquantur in juſculo pulli columbini, colaturam capiat mane per plures dies.

Form. 204. *Fotus.*
℞. *Urinæ pueri ſani* lib. iv.
Sal. Prunellæ unc. iii.
Bulliant ad tertiæ partis conſumptionem.
VEL
℞. *Aquæ calicis* q. ſ.
Foveatur pars eo liquore.

Form. 205. *Conditum.*
℞. *Balſ. Peruviani* drach. i.
Copaivæ,
Gummi Galbani ana drach. ii.
Vitell. ovi n. i.
Miſtis adde
Pulv. Myrrhæ,
Rhabarbari,
Sem. Fœniculi,
Leviſtici ana drach. dim.
Salis Polychreſti drach. i.
M.
VEL
℞. *Rhabarb. pulv.* unc. dim.
Terebinthinæ q. ſ.
M. doſis drach. i. vel ſcrup. ii. ter de die.

Form. 206. *Fricto & exhalatio.*
℞. *Bænzoin*,
Olibani,
Maſtiches,
Succini,
Thuris ana unc. dimid.
M. F. Pul. prunis inſpergendus, ut fumus recipiatur ore aperto, vel panno ad fricandum.

Form. 207. *Suffitus.*
℞. *Maſtiches*,
Olibani,
Thuris ana drach. ii.
Inſpergatur aliquid prunis, ut vapor excidi poſſit ad loca requiſita.
VEL
℞. *Olibani* unc. dimid.
Benzoin. drach. i.
M. Uſus, ut prioris.

Form. 208. *Paſtillus.*
℞. *Sulphuris vivi*,
Sandarachæ,
Atramenti Sutorii,
Elaterii ana part. æqual.
M. F. Paſtilli, cum aceto liqueſcant uſus tempore.

Form. 209. *Lavamentum.*
℞. *Aq. Plantag.* lib. dimid.
Mercurii ſublimat. ſcrup. iv.
Aluminis unc. dimid.
M.
VEL
℞. *Mercurii præcipit. alb.* ſcrup. i.
Alum. uſti drach. i.
Aq. plantag. unc. iv.
M.
VEL
℞. *Virid. Æris* drach. ii.
Aq. Roſarum unc. ii.
M.
VEL
℞. *Aluminis crudi.*
Virid. Æris ana drach. ii.
Vini unc. xvii.
Coq. ad quartæ partis conſumptionem, colaturæ adde
Camphoræ drach. i.
Sp. vini unc. i.
M. Bis de die hoc liquore pars abluenda.

Form. 210. *Emplaſtrum.*
℞. *Gum. Galbani* unc. iv.
Vitell. ovorum n. viii.
Miſtis adde
Ceræ Citrinæ unc. ii.
Olei Hyperici drach. iii.
M.
VEL
℞. *Terebinthinæ* lib. i. cum dimid.
Ceræ albæ lib. dimid.
Reſinæ Pini unc. vi.
M.
VEL
℞. *Succi Apii*,
Abſinthii ana unc. vi.
Mellis lib. i.
Far. Hordei unc. iv.
Terebinthinæ unc. iii.
Coquantur in formam emplaſtri.
VEL
℞. *Gum. Ammoniaci*, *Gal-*

Galbani,
Terebinthinæ.
Picis,
Axungiæ porcinæ,
Olei ana unc. i.
Ceræ q. ſ.
M. Supra linteum expreſſum applicetur.

Form. 211. *Cataplaſma*.
℞. *Medullæ pomorum ſub cineribus coctis* unc. iii.
Lactis muliebris unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Mucilag. Sem. Pſyllii*.
Cydoniorum ana unc. dim.
Micæ panis albi,
Aquæ Roſarum ana drach. vi.
Lactis muliebris q. ſ.
M.

VEL

℞. *Medullæ pomi dulcis ſub cineribus cocti* unc. ii.
Mucilag. Sem. Pſyllii,
Cydonior. ana drach. vi.
Album. ovi,
Lactis mulieb. ana drach. i.
M. Calefactum applica.

Form. 212. *Fotus*.
℞. *Medull. Sem. Cucurbitæ*, *Sem. Papav. albi* ana unc. i.
Cydoniorum,
Fœnugræc. ana drach. i.
Aquæ puræ lib. i.
Fiat emulſio Colaturæ, adde
Sapon. Venet. albi unc. dimid.
Camphoræ ſcrup. dimid.
M. Liquorem calefactum linteo receptum applica.

Form. 213. *Electuarium*.
℞. *Sem. Papav. albi* unc. i.
Aq. Roſarum q. ſ.
Sacchari unc. i.
Nitri puri drach. i.
Contundantur in mortario ſimul in pultis formam. Detur drach. i. quater de die.

Form. 214. *Emplaſtrum*.
℞. *Succ. expreſſ. fol. Hyoſcyami*,
Papav. hort.
Phelandrii ana unc. iv.
Leni igne coquatur in ſpiſſitudinem, ſub finem adde.
Cer. albæ unc. viii.
Ol. infuſ. Roſarum unc. i.
M. Supra alutam, vel linteum extenſum applica.

Form. 215. *Emplaſtrum*.
℞. *Minii*,
Ceruſſæ,
Sapon. Venet. ana unc. i.
Axung. Porcinæ drach. dimid.
Ol. Olivarum unc. iv.
Opii drach. i.
M.

VEL

Empl. de Minio.
Diapompholygoſ.
Diapalmæ,
Diachyl. cum gummi.
Supra linteum extenſum applica.

Form. 216. *Emulſio*.
℞. *Ol. Amygd. dulc.* drach. i.
Vitelli Ovi num. 1.
Subigantur: adde
Aq. Petroſelini,
Vini Rhenani ana unc. ii.
Sacchari drach. vi.
M. Duabus, vel tribus vicibus aſſumi poteſt.

Form. 217. *Epithema*.
℞. *Aq. Solani*,
Roſarum ana unc. i. cum dim.
Lap. Prunellæ drach. i. cum dimid.
Opii drach. i. *diſſoluti in Aceti Roſarum* unc. i.
Camphoræ ſcrup. dimid.
M. F. Oxyrrhodinum capiti applicandum.

Form. 218. *Fotus*.
℞. *Sp. Vini* unc. iv.
Tinct. Croci drach. ii.
Camphoræ ſcrup. i.
Bulliant parum, dein diſſolve
Opii drach. i.
M. Frigide, vel tepide cum pannis linteis applicetur.

Form. 219. *Fomenta & Linimenta*.
℞. *Vitriol. Albi*.

Vi-

Virid. ana unc. i.
Camphoræ unc. ii.
Aq. Vitæ.
Vini albi ana lib. i.
M.

VEL

℞. *Terebinth.* unc. dimid.
Vitelli ovi num. i.
Diluantur ſp. vini debili : adde
Camphoræ ſcrup. dimid.
M.

VEL

℞. *Aq. Spermat. Ranar.* unc. vi.
Papav. Rhœad. unc. ii.
Sacchari Saturni drach. ii.
Acet. Sambuci unc. i. cum dim.
Opii drach. i.
M. Cum pannis linteis applicetur.

Form. 220. *Fotus*, *& Linimentum*.
℞. *Sp. Salis Ammoniaci*,
Ol. Olivarum ana unc. i.
Sp. Vini,
Aq. Sambuci ana unc. i. cum dim.
M.

VEL

℞. *Ol. Laurini* drach. ii.
Spicæ,
Vulpini,
Lumbricorum ana drach. i. cum dim.
Succini,
Galbani ana *gutt.* iii.
Rutæ deſtill.
Anethi deſtill. ana *gutt.* viii.
Nuc. Moſchat. expreſſ. drach. i. cum dimid.
M. Cum linteis applicetur.

Form. 221. *Fotus*.
℞. *Sapon. Venet.* drach. ii.
Sp. Vini unc. ii.
M.

VEL

℞. *Ol. Terebinth.*
Linteis madidis applicetur.

Form. 222. *Fomentum*.
℞. *Ol. Terebinthinæ*,
Sp. Sal. Ammoniac. ana drach. ii.
Ol. Cort. Aurant. gutt. xx.
Sp. Vini unc. i.
M. Applicetur cum linteis.

Form. 223. *Lavamentum ſeu Fotus*.
℞. *Sp. Vini* unc. iii.
Salis Ammoniac. ſcrup. i.
Camphoræ ſcrup. dimid.
Ol. Terebinth. drach. dim.
M. Applicetur, vel illiniatur parti.

Form. 224. *Hauſtus*.
℞. *Salis Polychreſti* unc. dimid.
Sal. vol. oleoſ. gutt. xv.
Laud. liquid. gutt. xii.
Syrup. Althęę drach. ii.
Aq. Sambuci unc. i. cum dimid.
M. Capiat veſperi, vel ſummo mane.

Form. 225. *Hauſtus*.
℞. *Rhabarbari* drach. ii.
Infundantur in ſ. q. aquæ; Colat. unc. iii. adde
Pulpæ Caſſiæ unc. dimid.
Salis Prunellę ſcrup. i.
Syrup. Diacod. unc. dim.
M.

VEL

℞. *Fol. Sennæ* drach. iii.
Sem. Carui drach. dimid.
Aq. Fœniculi q. ſ.
Fiat infuſio, colaturæ unc. iii. adde
Salis Polychreſti,
Cremoris Tartari ana drach. dim.
Syrup. Papav. albi unc. dimid.
Laud. liquid. gutt. vi.
M. Calefactum aſſume.

Form. 226. *Pilulę*.
℞. *Aloes lucid.* drach. dimid.
Laud. Opiat. gr. ii.
Diagryd. gr. vi.
M. F. Pilulæ n. xii. Sumantur iv. & ſi dolor non remiſerit, poſt duas horas totidem.

Form. 227. *Linimentum*.
℞. *Ol. Caryophyll.* drach. i.
Laurini drach. ii.
Sp. Roriſmarini,
Salis Ammoniaci ana unc. dimid.
M. Applicetur cum panno linteo parti, vel huic affricetur.

Form. 228. *Mixtura*.
℞. *Aq. Fœniculi*,
Meliſſę ana unc. ii.

The-

Theriac. And. drach. i.
Syrup. Papav. albi unc. dimid.
Laud. liquid. gutt. xv.
Sal. Polychreſti drach. i.
Sal. vol. oleoſ. drach. dimid.
M. Omni hora capiat cochlear unum.

Form. 229. *Mixtura.*
℞. *Aq. Menthæ* unc. iii.
Cinamomi unc. i.
Sal. vol. oleoſ. gutt. xxx.
Sal. Polychreſti drach. i.
Laud. liquid. gutt. xx.
Syrup. Papav. albi unc. dimid.
M. Omni hora capiat cochlear unum.

Form. 230. *Mixtura.*
℞. *Aq. Menthæ* unc. iii.
Naphæ unc. i.
Theriacal. unc. dimid.
Sal. vol. oleos drach. dimid.
Polychreſti ſcrup. ii.
Sp. Roriſmarini drach. i.
Laud. liquid. gutt. xx.
Sacchari albi unc. dimid.
M. Uſus ut prioris.

Form. 231. *Cataplaſma.*
℞. *Rad. Bryoniæ* unc. ii.
Ariſtolochiæ rotund. unc. i.
Fol. Rutæ.
Sabinæ,
Abſinthii,
Matricariæ ana m. i.
Flo. Tanaceti.
Chamæmeli,
Sambuci ana m. dimid.
Coq. in aq. com. q. ſ. in formam Cataplaſmatis, adde
Far. Fœnugræci q. ſ.
Gum. Galbani,
Ammoniaci ana unc. dimid.
Vitell. ovi n. ii.
M. Calefactum applica.

Form. 232. *Linimenta.*
℞. *Cap. mortui Vitriol. pulv.* unc. i.
Ung. Ægyptiac. q. ſ.
Miſceantur ad craſſioris mellis ſubſtantiam.

VEL

℞. *Ung. Nutriti* unc. i.
Aluminis ſciſſilis drach. ii.
M.

VEL

℞. *Ung. Ægyptiac.* unc. dimid.
Succ. Granat. drach. ii.
M.

VEL

℞. *Virid. Æris* unc. i.
Gall. nuc.
Alum. ana drach. ii.
Colophoniæ pulv. drach. iii.
Mellis q. ſ.
M. aliquid de eo plumaceolis receptum applicetur.

Form. 233. *Lavamentum, ſeu Collyrium.*
℞. *Vitriol. albi,*
Sacchar. cand. albi ana q. ſ.
Impleatur his albumen ovi cocti, & macerentur in *Aqua Euphraſiæ, Roſarum* q. v.
Expreſſione facta, Colat. ſit collyrium, quod bis de die inſtilletur, vel eo pars ablui poteſt,

Form. 234. *Gargariſma.*
℞. *Fol. Taraxaci* m. i.
Flor. Chamæmeli,
Roſarum ana p. i.
Balauſt. drach. ii.
Cereviſiæ q. v.
Coquantur, colaturæ unc. vi. adde
Mell. Roſarum unc. i.
Sp. Sulphur. per campanam gutt. viii.
M. Colluantur eo os, & fauces.

Form. 235. *Gargariſma.*
℞. *Flor. Rosar. rubr.* p. i.
Balauſtior. drach. ii.
Cort. Granator. drach. i.
Gallæ nucis num. i.
Coquantur in aq. colat. lib. dim. adde
Aluminis drach. i.
Iterum bulliant, adde
Mel. Roſar. unc. i. cum dim.
M. Sæpe de die eo colluantur os, & fauces.

Form. 236. *Lavamentum.*
℞. *Decoct. Calcis vivæ* lib. i.
Mercurii dulcis drach. i.
M.

VEL

℞. *Gallar.*
Thuris,

Ma-

Maſtiches ana drach. i. cum dim.
Roſ. rubr.
Balauſt.
Rutæ ana m. dimid.
Vini rubri q. ſ.
Coquantur.

Form. 237. *Lavamentum.*
℞. *Vitrioli albi*,
Alum. uſti ana ſcrup. ii.
Mercurii præcip. alb. ſcrup. i.
Liquor. Saturni unc. dimid.
Aquæ Roſarum drach. v.
M. hoc liquore bis de die abluatur pars.

Form. 238. *Lavamentum.*
℞. *Tutiæ præparat.*
Aloes,
Thuris ana drach. i.
Succi Granator.
Decoct. Roſarum ana unc. ii.
Mellis unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Thuris.*
Sarcocol.
Aloes,
Sang. Drac.
Balauſt.
Antimonii ana drach. i.
Virid. Æris gr. v.
Aquæ Euphraſiæ unc. viii.
M. eo tepefacto abluatur pars, poteſt etiam pro collyrio adhiberi.

Form. 239. *Unguentum.*
℞. *Mercurii dulcis* ſcrup. i.
Sulphuris drach. iii.
Fellis porcin.
Succi Hederæ ana unc. dim.
Cæruſſæ,
Cretæ albæ ana drach. ii.
Axungiæ veteris unc. i.
M.

VEL

℞. *Lithargyrii auri* drach. i.
Cæruſſæ drach. ii.
Axungiæ porci unc. i.
Argenti vivi drach. ii.
Terebinthinæ drach. i. cum dim.
M. Cum linteo, vel plumaceolis applicari poteſt, ut & cuti affricari.

Form. 240. *Linimentum.*
℞. *Succi Solani* drach. iv.
Pulv. Diapomphol. drach. i.
Cæruſſæ drach. dimid.
Ol. Roſarum.
Ceræ albæ ana parum.
Terantur in mortario plumbeo in formam linimenti,

VEL

℞. *Lithargyrii*,
Cæruſſæ ana unc. i.
Ol. Roſarum q. ſ.
M. in mortario plumbeo.

VEL

℞. *Plumb. uſti*,
Pomphol.
Thuris ana drach. ii. cum dimid.
Abſinthii unc. dimid.
Ol. Roſarum unc. ii.
Ceræ unc. i.
Succi Solani q. ſ.
M. Cum plumaceolis applicari poteſt vel affricari cuti.

Form. 241. *Lavamentum.*
℞. *Sem. Cydoniorum contuſ.* drach. i.
Aq. Roſar. unc. vi.
Stent in loco calido, percolatæ mucagini adde
Mell. Roſarum unc. i.
Pulv. Corall. rubr.
Cornu Cervi uſti,
Tutiæ ana drach. i.
M. Sæpius de die eo abluatur pars, vel pro collyrio oculis inſtillari poteſt.

Form. 242. *Pulvis.*
℞. *Calomelan.* ſcrup. i.
Reſinæ Jalappæ gr. v.
Tartari vitriol. gr. iv.
M. F. pulvis pro doſi.

Form. 243. *Pilulæ.*
℞. *Agaric. Troch.* ſcrup. dimid.
Reſinæ Jalappæ gr. v.
Mercurii dulcis gr. x.
Aloes gr. xv.
Ol. Succini,
Majoranæ ana gutt. ii.
Extract. Caſtorei q. ſ.
M. F. pilulæ pro doſi, ſummo mane danda.

Form. 244. *Pilulæ*.
℞. *Resinæ Jalappæ* scrup. dimid.
Mercurii dulcis gr. vii.
Diagryd. gr. iii.
M F. pilulæ vii. pro dosi, summo mane danda.

Form. 245. *Hauſtus*.
℞. *Diagryd.*
Resinæ Jalappæ ana gr. x.
Sp. vini Rectificat. drach. ii.
Accurate tritis, & solutis admisce
Syrup. Rosarum solutiv. drach. vi.
M. Unica vice dandus si fortiter purgare velis, alias in duas doses dividi potest.

Form. 246. *Hauſtus*.
℞. *Fol. Sennæ* drach. ii. cum dimid.
Sal. Polychresti drach. i.
Sem. Anisi drach. dimid.
Cum aqua fiat infuso ad uncias iii. adde
Syrup. Rosarum solutiv. unc. dim.
M. pro dosi.
VEL
℞. *Pil. Cochiæ Major.* scrup. i.
Sal. Polychresti drach. ii.
Syrup. Rosar. solutiv. drach. vi.
Aq. Cichorei unc. ii.
M. Pro dosi matutino tempore danda.

Form. 247. *Hauſtus*.
℞. *Fol. Sennæ* drach. ii.
Mannæ elect. unc. dimid.
Sem. Carui drach. dimid.
Aq. comm. q. s.
Fiat infusio, Colaturæ adde
Syrup. Cichor. cum Rheo unc. dim.
Sal. Polychrest. scrup. ii.
M. pro dosi tepide danda.

Form. 248. *Hauſtus*.
℞. *Aq. Melissæ*,
Mentæ ana unc. i.
Theriacal.
Vitæ Mathiol. ana drach. dim.
Cinnamomi,
Naphæ ana drach. iii.
Sal. vol. oleos. gutt. xv.
Sp. Rorismarini scrup. i.
Laud. liquid. gutt. x.
Syrup. Papav. alb. unc. dimid.
M. Detur vespertino tempore.
VEL
℞. *Aq. Melissæ unc.* ii.
Vitæ Mathiol. drach. i.
Cinnamomi unc. dimid.
Sal. vol. oleos.
Tinct. Croci,
Castorei ana gutt. xx.
Rad. Contrajervæ scrup. dimid.
Laud. liquid. gutt. xii.
Syrup. diacod. unc. dimid.
M. Usus ut præcedentis.

Form. 249. *Iniectio, Seu Lavamentum*.
& *Fellis Tauri*
Mellis ana unc. dimid.
Vini albi,
Aquæ Hordei ana unc. i.
M.
VEL
℞. *Succi Betæ* unc. i.
Marrubii unc. dimid.
Mellis unc. i.
Coq. parum, adde
Syrup. Absinthii drach. ii.
M.
VEL
℞. *Herb. Marrubii* m. i.
Aq. comm. q. s.
Coq. colaturæ unc. iv. adde
Vini unc. ii.
Mellis unc. iii.
M. Tepide iniiciatur, vel eo abluatur pars.

Form. 250. *Iniectio Seu Lavamentum*.
℞. *Terebinthinæ*,
Vitell. Ovi ana drach. ii.
Mell. unc. dimid.
Mista diluantur sequenti infusione.
Rad. Consolid. major. unc. dimid.
Flor. Rosarum rubr.
Balaustior. ana drach. ii.
Cort. Granator. drach. i.
Aq. comm. q. s.
Fiat infusio.
VEL
℞. *Flor. Rosar. rubr.*
Balaustior. ana m. i.
Fol. Plantag. m. dimid.
Nuc. Cypress.
Bacch. Myrti,
Cort. Granator. ana unc. dimid.
Vini rubri q. s.

Co-

Coquantur. Coletur si pro lavamento, vel injectione.

Form. 251. *Cataplasma.*
℞. *Far. Lini*,
Fœnugræci,
Orobi ana unc. i.
Aquæ Mulsæ q. s. Coq. in Cataplasma.

VEL

℞. *Medullæ Panis* lib. i.
Lactis q. s. Coq. in pultem, adde
Vitell. Ovorum num. ii.
Ol. Rosarum unc. ii.
Croci scrup. i.
M.

VEL

℞. *Cepæ sub cineribus coctæ* num. i.
Butyri insulsi unc. ii.
Ol. Rosarum,
Chamæmeli ana unc. i.
Far. Lini q. s.
M. Applicetur calide.

Form. 252. *Unguentum.*
℞. *Terebinthinæ* unc. ii.
Vitell. Ovi num. iii.
Mistis adde.
Mell. Rosarum,
Ol. Hyperici ana unc. dim.
Croci drach. i.
Far. Hordei drach. vi.
M.

VEL

℞. *Terebinthinæ* unc. ii.
Mell. Rosarum unc. i. cum dimid.
Aquæ Plantag. unc. dimid.
Bulliant ad aquæ consumptionem, adde
Farinæ Hordei,
Fabarum ana drach. ii.
Thuris drach. i.
Croci scrup. i.
M. Cum plumaceolis applicetur.

Form. 253. *Cucupha.*
℞. *Rad. Cyperi*,
Galangæ ana drach. i.
Fol. Salviæ,
Majoranæ,
Menthæ ana drach. i. cum dim.
Caryophyll. scrup. ii.
Styrac. Calam. drach. dimid.
Benzoin. scrup. i.
M. Inter lintea duplicata consueta medicamenta applicentur.

Form. 254. *Cucupha.*
℞. *Fol. Majoran.*
Rorismarini,
Flor. Lavendulæ,
Stœcad. ana drach. i. cum dimid.
Benzoin.
Ol. Nuc. Moschat. express. ana drach. dimid.
Caryophyll. scrup. ii.
M. F. pulv. grossus, inter linteum duplicatum consuendus.

VEL

℞. *Flor. Rosarum*,
Rorismarini ana drach. ii.
Lavendulæ drach. i.
Sem. Angelicæ,
Cort. Citri,
Caryophyll.
Macis,
Cinamomi ana drach. dimid.
Croci scrup. i.
Moschi,
Ambræ ana gr. vi.
M. Fiat Sacculus.
Usus tempore irroretur *Sal. vol. oleos.* vel *Aqua vitæ*, vel *Sp. Rorismarini* &c.

Form. 255. *Epithema.*
℞. *Ol. Cinamomi.*
Citri.
Cort. Aurant.
Rorismarin.
Macis.
Majoranæ.
Caryophill.
De his guttula una, vel altera gossypio recepta auribus indatur.

Form. 256. *Injectio.*
℞. *Herb. Majoranæ*,
Menthæ ana p. i.
Cort. Cinamomi,
Magellanici ana drach. ii.
Rad. Galangæ minor. drach. i.
Flor. Rosarum rubr. p. ii.
Aquæ comm.
Vini rubri ana unc. v.
Fiat infusio, colaturæ adde
Mellis albi unc. ii.
M. Tepefactus liquor injiciatur.

Form. 257. *Cataplasma*.
℞. *Herb. Absinthii*,
Artemisiæ,
Meliloti ana m. i.
Flor. Chamæmel. m. i. cum dimid.
Bacc. Lauri,
Sem. Cumin. ana unc. i. cum dim.
Ol. Laurini unc. iii.
Coq. in aqua communi, adde
Nidi Hirundin. num. i.
Far. Fabarum q. s.
M. Calefactum applica.

Form. 258. *Fotus*.
℞. *Fol. Violarum*,
Hyoscyami ana m. ii.
Lactis dulcis p. ii.
Coquantur, liquor percolatus sit fomentum.

Form. 259. *Collyrium*.
℞. *Gum. Tragacanth.* gr. v.
Sem. Cydonior. num. x.
Aq Flor. Tiliæ,
Rosarum ana unc. ii.
Fiat infusio, colaturæ adde
Troch. alb. Rhasis scrup. i.
M. Aliquot guttulæ tepidæ oculo instillandæ, vel liquor plumaceolis applicandus.

Form. 260. *Collyria*.
℞. *Aq. Rosarum* unc. ii.
Tutiæ pp.
Troch. alb. Rhasis ana scrup. i.
M.
VEL
℞. *Aq. Rosarum*,
Florum Tiliæ ana unc. i. cum dimid.
Tutiæ pp. drach. i.
Troch. alb. Rhasis scrup. ii.
Corall. rubr. pp.
Sacchar. cand. alb. drach. i. cum dimid.
M.
VEL
℞. *Aq. Rosarum* unc. xii.
Tutiæ pp. drach. ii.
Vitriol. albi scrup. ii.
Sal. Saturni drach. i. cum dimid.
M.
VEL
℞. *Salis Ammoniac.* gr. iii.
Saturni gr. xii.
Aquæ Rosarum unc. ii.
M. Aliquot guttulæ tepidæ oculo instillentur.

Form. 261. *Collyrium*.
℞. *Aquæ Rosarum* unc. i.
Mucag. Sem. Psyllii,
Cydonior. ana unc. dimid.
Lactis mulieb. unc. i.
Troch. alb. Rhasis scrup. i.
M. Usus ut prioris.

Form. 262. *Collyria*.
℞. *Aloes*, *Croci*, *Myrræ* ana scrup. i.
Vini drach. i.
Mellis drach. vi.
M.
VEL
℞. *Aq. Euphrasiæ*,
Fœniculi ana unc. iii.
Fellis Tauri,
Mellis ana unc. dimid.
Gum. Tragacant. scrup. dimid.
Myrrhæ albumine ovi solutæ drach. i.
M.
VEL
℞. *Aquæ Chelidonii majoris* unc. v.
Croc. Metallorum unc. i.
Fiat infusio: colaturam serva.
VEL
℞. *Aloes*,
Rutiæ pp. ana drach. vi.
Sacchari albi scrup. i.
Vini dulcis,
Aquæ Euphrasiæ ana unc. vi.
M. Post digestionem 40. dierum colaturam serva.
VEL
℞. *Albumen ovi cocti*, per medium sectum impletur *Saccharo*, liquor exstillans in cella suspenso ovo servetur. De eo liquore aliquot guttulæ instillentur oculo.

Form. 263. *Collyrium, & Lavamentum*.
℞. *Vitrioli Roman.* drach. i.
Virid. æris drach. dimid.
In pollinem redacta, inclusa albumini ovi cocti per triduum, macera in
Aquæ Rosarum,
Euphrasiæ,
Vini albi ana unc. i.
Colaturam serva.

VEL

VEL

℞. *Aq. Roſarum*,
Euphraſiæ,
Fœniculi ana unc. ii.
Nitri drach. i.
M.

VEL

℞. *Mellis commun.* unc. ii.
Virid. æris drach. i.
Vini albi unc. iv.
Coquantur ad dimidium.
Bis de die aliquot guttulæ inſtillentur oculo, ſi autem major inde excitetur dolor, oculus eluendus alio collyrio molliore.

Form. 264. *Collyrium*.
℞. *Aquæ Roſarum* unc. xviii.
Vitriol. albi drach. v.
Salis marini drach. i.
Coq. ad dimidium, adde calenti liquori.
Rutæ hortenſ. rec. m. dim.
Stent in loco frigido, colaturæ adde
Aq. Roſarum unc. xiv.
Camphoræ ſcrup. ii.
Sp. Vini unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Alb. ovi cocti* num. i.
Vitrioli albi ſcrup. dimid.
Sacchar. albi drach. ii.
Aq. Fœniculi unc. iii.
M. Poſt macerationem liquor percolatus ſervetur, pro collyrio.

Form. 265. *Pulvis*.
℞. *Oſſis ſepiæ* ſcrup. i.
Sacchari cant. drach. i.
Vitrioli ſcrup. dimid.
Tutiæ drach. dimid.
M. Redigantur in pollinem. De hoc pulvere impalpabili bis de die aliquid infletur oculo.

Form. 266. *Pulvis*.
℞. *Vitrioli albi*,
Aluminis ana drach. i.
Lap. Hematitid. ſcrup. ii.
Tutiæ drach. dimid.
M. F. pulvis ſubtiliſſimus.

VEL

℞. *Lap. Hæmatitid.* ſcrup. dimid.
Vitriol. albi uſti gr. xv.
Myrrhæ,
Croci ana gr. v.
Sacchar. albi ſcrup. i.
M. Uſus ut prioris.

Form. 267. *Pulvis*.
℞. *Scandulæ*,
Sacchar. Saturni,
Sacch. cand. albi ana drach. ii.
M. Uſus ut prioris.

Form. 268. *Fotus*,
℞. *Flor. Roſ. rub.*
Nucum Cypreſſ.
Myrtyll. ana drach. i.
Aloes drach. i. cum dim.
Vini auſteri lib. i.
Coquantur.

VEL

℞. *Aloes*,
Thuris ana drach. i.
Sanguinis dracon. drach. dimid.
Flor. Roſar. rubr.
Granor. Sumach. ana ſcrup. i.
Aquæ Roſarum lib. i.
Bulliant ſimul Bis aut ter de die eo pars abluenda.

Form. 269. *Fotus*.
℞. *Liquor. Saturni* unc. i.
Aquæ Roſarum unc. iii.
Sp. Vini unc. i. cum dim.
M.

VEL

℞. *Vini albi* unc. ii.
Aluminis drach. i.
M. Cum linteis duplicatis applicetur.

Form. 270. *Fotus*.
℞. *Flor. Roſarum rubrar.* m. i.
Vini rubri unc. viii.
M. F. infuſio. Colaturam calide applica.

Form. 271. *Fotus*.
℞. *Hordei integri* m. i.
Rad. Althææ unc. i. cum dimid.
Sem. Fœnugreci unc. dimid.
Aq. com. lib. ii.
Coq. Colaturam applica cum linteis duplicatis calide.

Form. 272. *Fotus*.
℞. *Fol. Rutæ*,

Fœ-

Fœniculi,
Chelidon. major.
Euphrasiæ ana m. i.
Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana p. i.
Sem. Fœnugræci unc. i.
Aq. comm. unc. xx.
Fiat infusio, sub finem addendo
Vini albi drach. v.
M. Applicetur tepide.

Form. 273. *Cataplasma*.
℞. *Rad. Consolid. major.* lib. dimid.
Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana unc. ii.
Croci unc. dimid.
Far. Fabarum unc. iv.
Fœnugræci unc. i. cum dimid.
Butyr. rec. drach. vi.
Aq. comm.
Lactis ana q. s.
Coq. S. A. & conterantur in cataplasma, tepide applicandum.

Form. 274. *Unguentum*.
℞. *Butyri recent.* unc. i.
Lap. Calaminar. q. s.
M.

VEL

℞. *Butyri Aqua Rosarum*
Loti unc. dim.
Tutiæ pp. drach. dimid.
Camphoræ gr. v.
M. Illiniatur, vel applicetur parti.

Form. 275. *Unguentum*.
℞. *Butyri rec. insulsi* lib. iii.
Meliloti major. odorat.
Violac. rec. m. iv.
Rutæ rec. m. i. cum dim.
Fricentur leni igne in sartagine nova ad humidi consumptionem, & affricetur, vel applicetur parti dolenti.

Form. 276. *Linimentum*.
℞. *Pulv. Conchar. ustar.* unc. dimid.
Ol. Olivarum q. s.
M.

VEL

℞. *Lithargyrii auri*,
Cerussæ ana unc. i.
Ol. Lilior. alb. q. s.
M.

VEL

℞. *Ung. Althææ*,
Ol. Trifol. odorat. ana unc. i.
Cornu Cervi usti unc. dimid.
M. Affricetur, vel applicetur parti.

Form. 277. *Linimentum*.
℞. *Terebinthinæ* unc. ii.
Vitell. Ovor. n. iv.
Mistis adde
Mellis despumati,
Ol. Amygd. dulc.
Lini,
Hyperici ana unc. ii.
Thuris,
Mastiches ana anc. i.
Sacchar. albi unc. iv.
M.

VEL

℞. *Terebinthinæ* unc. iii.
Ceræ nnc. i.
Thuris,
Mastiches,
Far. Fœnugræci ana unc. dimid.
Ol. Olivarum q. s.
M. Cum plumaceolis, vel linteis applica.

Form. 278. *Emplastrum*.
℞. *Empl. Diapomphol.*
Grisei ana unc. iii.
Gum. Elemni unc. i.
Sacchar. Saturni unc. i.
Amalgam. Mercurii drach. vi.
M.

VEL

℞. *Sacchar. Saturni*,
Cerussæ,
Amalg. Mercur. & Saturni ana drach. ii.
Ceræ albæ unc. iv.
Ol. Rosarum drach. iii.
M. Supra linteum, vel alutam extensum applica.

Form. 279. *Emplastrum*.
℞. *Rad. Bryoniæ far.* unc. ii.
Flor. Sulphuris unc. i.
Mercurii nigri drach. iii.
Galbani soluti unc. iv.
Empl. de Meliloto unc. ix.
Ol. Chamæmel.
Anethi ana q. s.
M.

VEL

VEL

Empl. de Galbano,
Baccis lauri,
Betonica,
Cephalicum,
Diachylon cum gummi,
Diaphoreticum,
Iſchiadicum,
Oxycroceum,
De Ranis cum & ſine Mercurio.

Unum ex his eligi poteſt, vel quædam inter ſe miſta ſupra alutam extenſa applicari poſſunt.

Form. 280. *Emplaſtrum*.

℞. *Gum. Ammoniac. ſolut.* unc. ii.
Succi Nicotianæ unc. i.
Reſinæ pini,
Terebinthinæ,
Succi Ebuli ana unc. dim.
Ol. De Capparibus,
Ceræ novæ ana q. ſ.

M.

VEL

℞. *Caricas pingues* num. xii.

Coquantur, & terantur: adde

Gum. Galbani,
Bdellii ana unc. ii.
Styrac. liquidi unc. i.
Mucag. Althææ,
Sem. Lini,
Fœnugræci ana unc. ii.
Oeſypi,
Butyri rec. ana unc. i.
Ol. Lilior. unc. iii.
Ceræ q. ſ.

M.

VEL

℞. *Ladani*,
Bdellii,
Ammoniaci,
Terebint. ana unc. i.

M. Supra linteum, vel alutam extenſum applica.

Form. 281. *Pulvis*.

℞. *Boli Armen.*
Terræ ſigillatæ,
Colophoniæ ana drach. i.

Fiat pulvis.

VEL

℞. *Aloes*,
Myrrhæ,
Sarcocollæ ana unc. dim.
Sang. Draconis.
Flor. Balauſtior. ana drach. iii.
Croci ſcrup. dimid.

M.

Pulv. Olibani,
Maſtiches,
Colophoniæ,
Thuris,
Æris uſti,
Tutiæ.

Aliquid de his ulceri inſpergendum, vel cum plumaceolis applicandum.

Form. 282. *Emplaſtrum*.

℞. *Gum. Tacamahace* unc. ix.
Piperis longi,
Euphorbii,
Sem. Sinapi ana unc. i. cum dim.
Ol. Terebinth.
Guajaci ana unc. i.
Spicæ,
Abſinthii ana unc. dimid.
Ceræ unc. iv.
Reſinæ unc. ii.
Terebinthinæ q. ſ.

M. F. Emplaſtrum. Extendatur ſupra alutam, & applica.

Form. 283. *Mixtura*.

℞. *Aq. Roſarum* unc. iii.
Decoct. Cinamomi unc. i.
Sal. Prunell. drach. i.
Laud. liquid. gutt. xv.
Syrup. diacod. unc. dimid.

M. Capiat omni hora cochlear. unum.

Form. 284. *Mixtura*.

℞. *Diaſcord.* drach. i.
Sacchar. Saturni ſcrup. i.
Liquor. Salis Polychreſti drach. i.
Terræ Catechu. drach. dimid.
Laud. liquid. gutt. xx.
Aq. Cinnamomi unc. i.
Plantag. unc. iv.
Syrup. diacod. unc. dim.

M. Omni hora capiat cochlear nnum.

Form. 285. *Mixtura*.

℞. *Aq. Spermat. Ranarum*,
Decoct. Cinnamomi ana unc. ii.
Sal. Prunell. drach. i.
Terræ Japonicæ ſcrup. iv.
Laud. liquid. gutt. xx.
Syrup. Myrtini unc. dim.

M. omni hora capiat cochlear unum.

Form.

Form. 286. *Linimentum*.
℞. *Lythargyrii auri* unc. i.
Ol. Myrtin. q. ſ.
M.

VEL

℞. *Terebinthinæ* unc. i.
Sevi Taurini unc. dimid.
Plumbi uſti unc. i. cum dimid.
M.

VEL

℞. *Cadmiæ* unc. i.
Ariſtolochiæ,
Iridis ana unc. dimid.
Ol. Myrtini unc. ii.
Ceræ unc. dimid.
M. Vel ſequentia officinalia:
Ung. Deſiccativum rubrum,
Diapompholygos,
Calcis,
Nutritum;
Album Rhaſis,
De Tutia,
De Ceruſſa,
De Lithargyrio.
Cum linteo, vel plumaceolis applicari poſſunt.

Form. 287. *Linimentum*.
℞. *Ung. Roſat.* unc. i. cum dimid.
Mercur. dulc.
Ol. Tartari p. deliq. ana drach. ii.
Sapon. Venet. drach. i.
M.

VEL

℞. *Ol. Amygd. amar.*
Rutæ,
Laurini ana unc. i.
Pulv. Staph. agriæ,
Myrrhæ ana drach. ii.
Aloes drach. i.
M.

VEL

℞. *Axung. Porcin.*
Ol. Laurin.
Sapon. nigri ana unc. dimid.
Argenti vivi,
Myrrhæ,
Aloes ana drach. dimid.
Staph. agriæ ſcrup. ii.
M. Illiniatur parti affectæ.

Form. 288. *Pulveres*.
℞. *Sacchar. Saturn.*
Lithargyrii ana drach. ii.
Lapid. Calam. drach. i.
Rad. Tormentill.
Biſtortæ,
Ariſtoloch. rotund.
Sang. Dracon.
Teſt. Ovor. combuſt. ana unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Calcis lotæ* drach. ii.
Aluminis drach. dimid.
Ceruſſæ drach. i.
M.

VEL

℞. *Antimonii* drach. i.
Tutiæ drach. dimid.
M.

VEL

℞. *Tutiæ præparatæ*,
Cornu Cervi uſti,
Aloes ana drach. i.
M. Vel inſpergatur ulceri, vel cum plumaceolis applicetur.

Form. 289. *Linimentum*.
℞. *Rad Lapathi acuti* q. v.
Coquantur cum aceto forti, trajiciatur contuſa maſſa per ſetaceum, pulpa fit linimentum: huic addi poteſt.
Ol. Hyoſciami $\frac{1}{8}$ pars.
M. Applicetur parti.

Form. 290. *Unguentum*.
℞. *Ung. Nutriti*,
Roſarum,
Sacchari ana drach. x.
Lithargyrii drach. v.
Ol. Amygd. dulc. q. ſ.
M.

VEL

℞. *Cadmiæ* drach. i. cum dimid.
Æruginis,
Æris combuſti ana drach. i.
Aluminis ſciſſilis drach. i. cum dimid.
Ceræ novæ unc. v.
Ol. Roſarum q. ſ.
M. Affricetur, vel cum linteo applicetur.

Form. 291. *Linimentum*.
℞. *Pulp. pomi cocti, vel toſti* unc. i.
Axungiæ porcinæ unc. dimid.
Succi Limonum drach. ii.
Ceruſſæ drach. i. cum dimid.
Ol. ligni Rhodii gutt. iv.

M.

M.

VEL

℞. *Ol. Amigd. dulc.*
Liquor. Saturni ana drach. ii.
Succi Citri drach. i.
Sulphuris drach. i. cum dimid.
Moſchi gr. i.
M.

VEL

℞. *Liquoris Saturni* unc. i.
Sacchari Saturni drach. dimid.
Ol. Tritici unc. i. cum dimid.
M. Applicetur, vel illiniatur.

Form. 292. *Fotus ſeu Cataplaſma*.
℞. *Fol. Lapathi*,
Tapſi barbati ana m. ii.
Scabioſæ,
Violæ ana m. i.
Chelidonii m. dimid.
Aq. q. ſ.
Coq. ad mollitiem: adde
Mellis comm. lib. i.
Far. Hord. q. ſ.
Aceti unc. iv.
Decoctum ſit pro fomento.
Folia Lapathi acuti ſola valent.

Form. 293. *Veſicatorium*.
℞. *Cantharid.* num. vi.
Fermenti acris unc. dim.
Acet. q. ſ.
Miſceantur in mortario, & fiant emplaſtra exigua.

VEL

℞. *Empl. Diapalmæ* unc. dimid.
Cantharid. gr. x.
M. Ex maſſa ſupra linteum extenſa fiant emplaſtra debitæ magnitudinis.

Form. 294. *Linimentum*.
℞. *Terebinthinæ lotæ* unc. i.
Ol. Roſarum unc. dimid.
Vitell. Ovorum num. ii.
Succi Pomorum Aurant. num. ii.
M.

VEL

℞. *Ung. Ægyptiaci* unc. dimid.
Mellis comm. unc. ii.
M.

VEL

℞. *Vitrioli albi*,
Aluminis uſti ana drach. ii.
Mellis Roſarum unc. dim.
Vitell. Ovi num. i.
Terebinthinæ unc. dimid.
M. Illiniatur, vel cum plumaceolis applicetur.

Form. 295. *Emplaſtrum*.
℞. *Terebinth.* unc. i.
Styrac. Calamit.
Benzoin.
Laudani ana unc. iv.
Rad. Iridis,
Viſci quercini,
Maſtiches ana unc. i.
Styrac. liquid. q. ſ.
M. F. emplaſtrum,
Aliquid de eo ſupra alutam extenſum applicetur.

Form. 296. *Emplaſtrum*.
℞. *Emp. De Labdano* q. ſ.
Extendatur ſuper alutam in debitam formam, irroretur
Ol. Macis deſtill.
Caryophyll. ana gut. iii.
Balſ. Peruv. ſcrup. dim.
M. Fiat Emplaſtrum, ſtomacho applicandum.

Form. 297. *Cataplaſma*.
℞. *Farinę Lupinor.*
Lentium,
Fabarum,
Lolii,
Sal. marin. ana unc. iii.
Pulv. Abſinthii,
Scordii,
Alliariæ,
Rutæ ana unc. i.
Oxymell. ſimp. q. ſ.
Refrigeratæ miſcelæ adde
Aloes,
Myrrhæ ana unc. i.
Aquæ vitæ unc. iii.
M. Calefactum applica.

Form. 298. *Lavamentum*.
℞. *Amygd. decorticat.* num. iv.
Sacchari albi drach. i.
Aq. Roſarum unc. ii.
M. F. Emulſio.

VEL

℞. *Furfur. macr.* m. ii.
Sacchari drach. ii.

Aq. Rosarum,
Sambuci ana unc. ii.
M. Bis, aut ter de die pars hoc liquore abluenda.

Form. 299. *Linimentum*.
℞. *Ol. Rosarum*,
Lilior. alb.
Ceræ albæ ana unc. i.
Ligni Santali rubr. drach. i.
Ol. ligni Rhodii gutt. x.
M.

VEL

℞. *Ol. Amygd. dulc.*
Axungiæ porcinæ,
Unguent. Rosarum ana unc. i.
Ol. de Cedro gutt. vi.
Moschi gr. ii.
M.

VEL

℞. *Ol. Jasmini*,
Ung. Althææ,
Rosarum,
Axungiæ porcinæ ana unc. i.
Moschi gr. iii.
M.

VEL

℞. *Liquor. Myrrhæ cum album. ovi parati*.
Butyri insulsi,
Axungiæ porcinæ ana unc. dim.
M. Illiniatur parti.

Form. 300. *Infusio*.
℞. *Nasturt. aquatic.*
Cochlear,
Fumariæ.
Boraginis,
Endiviæ.
Violæ recent. ana m. dim.
Fol. Sennæ,
Polypodii ana drach. ii.
Seri lactis p. iii.
Fiat infusio, de qua bibat quotidie tantum, ut alvus laxetur.

Form. 301. *Pulvis*.
℞. *Mercurii dulcis* gr. xii.
Scammonei gr. v.
M. Capiat unica vice cum aliqua conserva mistum.

Form. 302. *Pilulæ*.
℞. *Gum. guttæ* unc. ii.
Ammoniac. depurat.
Aloes optim.
Cremor. Tartari ana unc. vi.
M. Dosis ad scrup. i. ad drach. dimid.

Form. 303. *Pilulæ*.
℞. *Agaric. Troch.* scrup. i.
Diagryd. gr. v.
Aloes scrup. dimid.
Ol. Cinnamom. gutt. i.
Elix. prop. Parac. q. s.
M. F. Pilulæ vii.
Sumantur summo mane.

Form. 304. *Injectio*, seu *Lavamentum*.
℞. *Lactis muliebris* unc. ii.
Albi ovi unc. dimid.
M Accurate.

VEL

℞. *Fol. Plantag.*
Solani ana m. i.
Flor. Chamæmeli,
Missæ ana p. i.
Aquæ unc. vi.
Fiat decoctio, liquore utatur.

VEL

℞. *Amygd. dulc.* unc. i.
Aquæ Rosarum unc. viii.
Sacchari drach. ii.
Fiat emulsio.
Tepide injiciatur, vel eo abluatur pars.

Form. 305. *Pulvis*.
℞. *Cornu Cervi usti*,
Ocul. cancri,
Antimon. diaphoret. ana drach. i.
Mercurii dulcis drach. dimid.
Æthiopis Mineralis scr. ii.
M. Capiat scrup. i. vel drach. dimid. in adultis.

Form. 306. *Linimentum*.
℞. *Ung. Nutrit.* unc. ii.
Alum. usti,
Vitriol. albi ana scrup. ii.
Mercur. præcipit. alb. scrup. i.
M.

VEL

℞. *Sacchari Saturni*,
Cerussæ,
Amalgam. Saturn. & Mercurii ana drach. ii.
Ceræ albæ unc. iv.
Ol. Rosarum unc. iii.

M.

M. Illiniatur, vel applicetur.

Form. 307. *Pulvis*.

℞. *Flor. Sulphuris*,
Sal. Prunellæ,
Tartari vitriolat.
Ocul. cancri,
Sacchari albi ana drach. i.
M. F. Pulv. num. xv. Capiat omni mane, & vesperi unum.

Form. 308. *Unguentum*.

℞. *Ung. alb. Camphorat.* unc. i.
Flor. Sulphur. drach. ii.
Salis Tartari drach. i.
M. Applicetur, vel illiniatur.

Form. 309. *Pilulæ*.

℞. *Chalib. cum Sulphur.* pp. drach. ii.
Rad. Gentianæ,
Aristolochiæ rotundæ ana drach. i. cum dimid.
Castorei,
Pulv. Ari com. ana drach. i.
Extract. Absinth. q. s.
M. F. pilulæ mediocres: de quibus capiat tres bis, aut sæpius de die.

Form. 310. *Pulvis*.

℞. *Ocul. Cancri*,
Cornu Cervi usti,
Flor. Sulphuris.
Sal. Absinthii ana drach. i.
Divide in viii. doses æquales.

V E L

℞. *Sal. Artemisiæ*,
Polychresti ana drach. i.
Cornu Cervi usti,
Coralli rubri ana drach. dimid.
M. F. pulv. num. viii.

V E L

℞. *Sal. Tartari*,
Flor. Sulphuris,
Æthiopis mineralis,
Ocul. cancri ana drach. dimid.
Ol. Menthæ gutt. iv.
Divide in vi. doses.

V E L

℞. *Sal. Polychresti*,
Card. Benedicti ana drach. dimid.
Mercurii dulcis scrup. dimid.
Concharum ustar. drach. i.
Divide in v. doses. Unus pulvis sumatur bis, aut ter de die.

Form. 311. *Lavamentum*.

℞. *Sal. Cinerum clavell.* unc. ii.
Aquæ commun. lib. iv.
Liquescant leni ebullitione in vase æneo, in filtrato liquore extingue.
Calcis vivæ unc. iv.
Qua extincta adde
Plumbi usti,
Lithargirii auri ana unc. i.
Bulliant omnia simul.

V E L

℞. *Cineris ligni viridis combusti* lib. dimid.
Furfur. Macr. m. ii.
Aq. Rosarum,
Flor. Tiliæ ana lib. dim.
M. Abluatur eo liquore pars affecta bis de die.

Form. 312. *Pulvis*.

℞. *Sulphuris* drach. ii.
Nuc. Moscat. drach. i.
M. F. pulveres num. vi.
Capiat bis de die unum.

Form. 313. *Pulvis*.

℞. *Sal. Absinthii*,
Antimon. diaphoret. ana drach. ii.
Mercur. dulc. scrup. i.
Elacosach. Melissæ drach. iii.
M. F. pulv. num. xvi.
Sumat unum ter de die.

Form. 314. *Linimentum*.

℞. *Butyri insulsi* unc. dim.
Flor. Sulphuris drach. i.
Vitell. Ovi num. i.
Ung. Populei drach. ii.
M. Affricetur, vel applicetur.

Form. 315. *Lavamentum*.

℞. *Solutio Lithargyrii cum aceto* præcipitetur.
Oleo Tartari per deliquium, vel
Aqua aluminis, vel
Salis gemmæ.
M.

V E L

℞. *Vitrioli albi* drach. i.
Aquæ Plantag.
Rosarum ana unc. ii.
M.

V E L

℞. *Aluminis usti* drach. dimid.

Aquæ Plantag.
Roſarum ana unc. ii.
M.

VEL

℞. *Aluminis uſti* drach. dimid.
Vitriol. albi drach. i.
Aquæ Flor. Tiliæ unc. iv.
M.

VEL

℞. *Ung. Ægiptyac.*
Mell. Roſar. ana unc. dimid.
Vini albi unc. iv.
M. Abluatur pars bis de die.

Form. 316. *Fotus, Lavamentum.*
℞. *Acet. Lithargyrii* unc. ii.
Vini Gallici,
Aq. Flor. Sambuci ana unc. xii.
M.

VEL

℞. *Vini rubri* unc. ii.
Roſ. rubr. m. dim.
Mell. roſat. unc. dimid.
Alum. Rochæ drach. iii.
Croci ſcrup. i.
Bulliant ad ſolutionem aluminis.
Eo liquore pars foveri, vel ablui poteſt.

Form. 317. *Julepus.*
℞. *Flor. Roſarum rubr.* unc. i.
Aquæ tepidæ lib. iii.
Sp. Vitrioli,
Sulphuris ana drach. i.
Infundatur 3. vel 4. horas, colaturæ adde
Sacchari unc. iv.
M.

VEL

℞. *Aq. Spermat. Ranar.*
Cinamomi,
Roſarum ana lib. dimid.
Sanguinis Dracon.
Sacchari Saturn. ana drach. i.
Syrup. e Coralliis q. ſ.
M. Bibat uncias tres aliquoties de die.

Form. 318. *Julepus.*
℞. *Succi expreſſi depurat. rec.*
Pomorum unc. iv.
Limonum unc. iii.
Aquæ Roſarum unc. ii.
Succi Granator. unc. i.
Sacchari albi lib. dimid.
M. Bibat uncias duas, vel tres aliquoties de die.

Form. 319. *Gargariſma.*
℞. *Aquæ Plantaginis* unc. v.
Mell. Roſar. unc. i. cum dim.
Sal. Prunell. drach. i. cum dimid.
Ol. Vitrioli gutt. x.
M. Colluantur eo aliquoties de die os, & fauces.

Form. 320. *Gargariſma.*
℞. *Aq. Plantag.*
Roſarum,
Spermat. Ranar. ana unc. iv.
Alb. Ovor. num. iii.
Saccar. cand. albi unc. iii.
M. Eo colluantur os, & fauces.

Form. 321. *Lavamentum.*
℞. *Sulphur. vivi* unc. i.
Myrrhæ,
Thuris ana drach. ii.
Camphoræ drach. i.
Pulveriſata miſceantur cum
Aquæ Roſarum lib. i.
Miſcela reponatur in ampulla vitrea ſæpe agitanda.
Abluatur pars bis de die.

Form. 322. *Linimentum.*
℞. *Galbani,*
Nitri ana unc. i.
Aceti q. ſ.
Conterantur in Mellis conſiſtentiam.

VEL

℞. *Reſinæ* unc. i.
Salis foſſilis drach. i.
Mellis tantillum.
M. Omni veſperi eo pars illinienda, mane vero abluenda.

Form. 323. *Unguentum.*
℞. *Tartari,*
Fuliginis camini ana unc. i.
Sulphuris vivi,
Salis Nitri ana unc. dim.
Auripigmenti,
Aluminis,
Hellebori albi ana drach. ii.
Fiat pulvis, incorporetur.
Succo fumariæ, & Unguento Nutrito.
M. Illiniatur, vel applicetur.

Form.

Form. 324. *Unguentum.*

℞. *Sem. Laureolæ*,
Staphys agriæ ana drach. ii.
Fiat pulvis, addatur
Mellis q. ſ.
M. Uſus ut prioris.

Form. 325. *Lavamentum.*

℞. *Colocynthid.* unc. i.
Acet. Sambuc.
Dracunculi ana unc. iii.
Aquæ fabarum unc. vi.
Coquantur: colaturam ſerva.
Abluatur pars affecta bis de die.

Form. 326. *Lotio, & Fotus.*

℞. *Summit. Abſinth.*
Ebuli,
Sambuc. ana m. i.
Rad. Iridis unc. i.
Aq. comm. q. ſ.
Coq. ad unc. xx. adde
Mellis unc. i.
M. Calefactum applicetur, vel adhibeatur pro lotione.

Form. 327. *Unguentum.*

℞. *Sulphur. vivi* unc. ii.
Argenti vivi unc. i.
Miſce donec mercurius diſpareat, adde
Virid. æris unc. dimid.
Ceruſſæ drach. dimid.
Styrac. liquid. drach. i.
Axungiæ porcin. q. ſ.
M. F. Unguentum.

VEL

℞. *Succi Chelidon.* lib. dimid.
Axungiæ porcin. unc. iii.
Coq. in Unguentum, adde
Argenti vivi unc. i. vel
Mercurii præcipit. albi drach. dimid.
M. Illiniatur, vel applicetur.

Form. 328. *Apozema.*

℞. *Herb. Fumariæ*,
Acetoſæ,
Trifolii aquatici ana m. i.
Seri lactis,
Lactis ebutyrati ana pint. ii.
M. F. decoctum. Bibat omni mane uncias octo.

Form. 329. *Electuarium.*

℞. *Pulp. paſſul. Corinth.* unc. vi.
Rhabarbar. elect.
Cremor. Tartar. ana drach. iii.
Salis Tartari drach. i. cum dimid.
Cinamomi drach. i.
Syrup. Cichorei cum Rheo q. ſ.
M. Omni hora capiat drach. i. donec alvus laxetur.

Form. 330. *Lavamentum.*

℞. *Herb. Abſinthii*,
Staphys agriæ,
Rutæ,
Marrubii ana m. i.
Centaurii minor. m. dim.
Cineris quercini unc. v.
Cum aqua communi paretur lixivium, in quo ſolvantur
Sal. marin. unc. ii.
Abſinthii unc. i.
M. F. lotio, qua bis de die pars abluenda.

Form. 331. *Linimentum.*

℞. *Lithargyrii Auri*,
Argent. ana drach. i. cum dimid.
Aceti vini q. ſ.
Fiat infuſio, adde
Flor. Sulphuris drach. dimid.
Rad. Hellebori nigri ſcrup. i.
Nitri ſcrup. ii.
Succi Limon. drach. i.
Butyr. rec.
Axung. porc. ana drach. dimid.
Ol. Roſarum unc. i.
Ceræ q. ſ.
M.

VEL

℞. *Sp. vini*,
Pinguedinis carnis fumatæ ana unc. i.
Picis liquidæ,
Bacc. Lauri,
Aluminis,
Flor. Sulphuris,
Piperis ana drach. ii.
M. Illiniri, vel applicari poteſt.

Form. 332. *Linimentum.*

℞. *Ol. Liliorum*,
Tamariſci ana unc. ii.
Succi Rad. Bryoniæ,
Apii ana unc. i.

Bul-

Bulliant ad ſuccorum conſumptionem, adde
Unguent. Althææ,
Butyri inſulſi ana unc. i.
Gum. Ammoniac. Aceto ſoluti unc. dimid.
Ceræ flavæ q. ſ.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 333. *Pilulæ*.
℞. *Bilis porcinæ inſpiſſatæ*,
Sapon. Veneti,
Gum. ſagapeni ana drach. dimid.
M. F. pilulæ mediocres. Capiat bis de die duas, vel tres.

Form. 334. *Pulvis*.
℞. *Sal. Polychreſti*,
Purgant. Anglic. ana drach. ii.
Elæoſacchar. Meliſſæ,
Citri ana drach. i.
Ocul. Cancri drach. ii.
M. F. pulveres num. xvi.
Unum capiat ter de die.

Form. 335. *Pilulæ*.
℞. *Gum. Ammoniac.*
Galbani ana drach. ii.
Myrrhæ drach. i.
M. F. pilulæ gr. iii.
VEL
℞. *Maſtiches* drach. ii.
Olibani drach. i.
Styrac. Calam. drach. ii.
Terebint. drach. i.
M. F. pilulæ mediocres.
De his capiat duas aliquoties de die.

Form. 336. *Fotus Seu Cataplaſma*.
℞. *Rad. Bryoniæ* unc. i.
Aceti unc. viii.
Fiat Fotus.
VEL
℞. *Rad. Jalappæ* unc. dim.
Herb. Chamæmeli,
Matricariæ ana m. dimid.
Flor. Sambuci,
Tanaceti, ana p. i.
Herb. Pulegii,
Brunellæ,
Hederæ terreſt. ana m. dimid.
Nidi hirundinis num. i.
Aq. q. ſ.
Coquantur. Colaturam calidam cum linteis applica.

Form. 337. *Fomentum*.
℞. *Olibani*,
Myrrhæ ana unc. i. cum dimid.
Camphoræ drach. ii.
Vini albi q. ſ.
M. Calefactum hunc liquorem applica.

Form. 338. *Cauſticæ*.
1. Mitiſſima
Alumen uſtum,
Cinis ligni viridis combuſti.
Mercurius dulcis,
Albus præcipitatus,
Vitriolum album,
Cyprinum.

2. Fortiora.
Mercurius præcipitatus ruber.
Colcothar Vitrioli,
Trochiſci de Minio Vigonis.

3. Fortiſſima.
Butyrum Antimonii.
Lapis infernalis,
Mercurius ſublimatus corroſivus.
Oleum Tartari per deliquium.
Oleum Vitrioli.

Form. 339. *Lavamentum*.
℞. *Aquæ divinæ Fernel.* q. v.
VEL
℞. *Aq. Plantag.*
Calcis ana unc. iii.
Mercur. ſublimat. gr. x.
M. Eo abluenda.

Form. 340. *Unguentum*.
℞. *Album. ovi* num. i.
Agita donec ſpumeſcat, adde
Mercurii ſublimati gr. iv.
Camphoræ gr. v.
M. Acerrimum eſt.
VEL
℞. *Ung. Nutrit.* unc. i.
Mercur. præcipitat. albi,
Alum. uſti ana gr. iv.
M. Mitius eſt.
VEL
℞. *Ung. Nutrit.* unc. i.
Mercurii dulcis.
Aluminis uſti ana gr. iv

M. Mitiſſimum.
Applicetur cum plumaceolis.

Form. 341. *Pulvis.*
℞. *Sal. purgant. Angl.*
Nitri depurati,
Abſinthii,
Flor. Sulphuris ana drach. i.
Elæoſach. Citri ſcrup. ii.
M. F. pulveres num. x.
Capiat unum bis, aut ter de die.

Form. 342. *Lavamentum.*
℞. *Sulphur. crud.* drach. ii.
Sapon. Venet. drach. i. cum dimid.
Nitri præparat. drach. dimid.
Lithargyrii aurii drach. ii.
Mercur. dulcis drach. i. cum dim.
Ung. alb. Camphor. unc. i.
Ol. Ligni Rhod. gutt. viii.
M. Illiniatur.

Form. 343. *Linimentum.*
℞. *Plumbi uſti*,
Mumiæ ana unc. ii.
Pulv. præcipit. drach. xii.
Litharg. aur. unc. iv.
Antimonii,
Camphoræ ana unc. iii.
Ung. alb. Camphor. unc. xvi.
M.
VEL
℞. *Picis navalis* unc. i.
Butyri,
Axungiæ porci ana unc. dimid.
Mell.
Terebint. ana drach. ii. cum dim.
Aceti vini drach. ii. cum dim.
Salis marin.
Vitriol. Roman.
Tartari,
Carthami ana drach. i.
Æris uſti.
Sulphur. ana drach. ii.
Fuligin. camini drach. iii.
M.
VEL
℞. *Scoriæ ferri pulv.* unc. iv.
Butyri,
Picis navalis ana unc. iii.
M. Coquantur in unguentum.
Cum linteo applicetur, vel affricetur.

Form. 344. *Linimentum.*
℞. *Fol. Abrotani maris*,
Capill. Veneris ana m. i.
Favi Mellis,
Ladani ana unc. i.
Myrtill. drach. i.
Sem. Fœnugræci,
Lini ana drach. iii.
Ol. Amigd. dulc.
Vini alb. dulc. ana unc. iii.
Poſt infuſionem ebulliant ad humidi conſumptionem.
VEL
℞. *Olei abrotani cocti*,
Mellis ana unc. ii.
M. Inungatur capiti ubi capilli deficiunt.

Form. 345. *Lavamentum.*
℞. *Scoriæ, vel ferrugin. ferri* q. ſ.
Ol. Vitrioli lib. i.
Miſta efferveſcant, adde *aquæ comm.* pint. ii. digere 24. horas, liquori filtrato adde
Aluminis crudi unc. ii.
Serva uſui. Applicetur cum linteis, vel plumaceolis.

Form. 346. *Linimentum.*
℞. *Axungiæ porcinæ rec.* unc. i.
Terebinth. drach. iii.
Balſam. Peruv. drach. dimid.
Ceruſſæ drach. i.
Aluminis uſti ſcrup. ii.
Flor. Sulphur.
Minii ana ſcrup. i.
Moſchi gr. i.
M. Illiniatur parti.

Form. 347. *Linimentum.*
℞. *Aloes*,
Aceti fortis,
Sulphur. ana drach. iii.
Axungiæ unc. i.
Argenti vivi ſalivæ extincti drach. dimid.
M.

Form. 348. *Pulvis.*
℞. *Ocul. Cancr.* drach. i.
Mercurii dulcis drach. dimid.
Nitri,
Flor. Sulphur. ana drach. i.
M. F.

M. F. pulveres xii.
Capiat unum bis de die.

Form. 349. *Lavamentum.*

℞. *Mercurii ſublimati* unc. dimid.
Aq. Plantag. unc. x.
Roſarum unc. v.
Ebulliant ſimul, liquori refrigerato adde.
Succi citri drach. iii.
M. Abluatur eo pars affecta bis de die.

Form. 350. *Infuſio.*

℞. *Rad. Bugloſſ.*
Polypod. quern. ana unc. dim.
Fumariæ,
Scolopendriæ,
Linguæ cervinæ,
Agrimoniæ,
Cariophyll.
Capill. Vener. ana m. i.
Tamariſci,
Flor. Bugloſſ.
Violarum ana p. i.
Turpeth. drach. i.
Rhabarb. drach. i. cum dimid.
Fol. Sennæ unc. i.
Vini unc. xxxvi.
Fiat infuſio.
De colatura capiat uncias duas omni mane, vel donec alvus laxetur.

Form. 351. *Pilulæ.*

℞. *Pil. Coch. mai.* drach. dimid.
Calomelan. ſcrup. i.
Reſinæ Jalappæ gr. vi.
Syrup. e Chalib. q. ſ.
M. F. *Pilulæ* xii.
Una, vel duabus vicibus aſſumi debent, prout plus, minuſve eſt purgandum.

Form. 352. *Pulvis.*

℞. *Olibani*,
Coralli rubri ana ſcrup. dimid.
Laud. Opiat. gr. i.
M.

VEL

℞. *Spermatis Ceti*,
Corall. rubr.
Antimon. diaphoret. ana ſcrup. dimid.
Laud. Opiat. gr. i.
M.

VEL

℞. *Cornu Cervi uſti*,
Maſtiches,
Antimonii diaphoret. ana ſcrup. dimid.
Laud. Opiat. gr. i.
M. pro doſi.

Form. 353. *Pulvis.*

℞. *Gallarum*,
Balauſtior. ana drach. i.
Sang. Dracon.
Ceruſſæ,
Æruginis ana drach. dimid.
Alum. uſti,
Thuris.
Mirrhæ ana drach. i.
M.

VEL

℞. *Æs viride.*
Alumen uſtum,
Mercurius præcip. ruber.
Helleborus niger.
Spongia uſta,
Thus,
Tutia.
Chalcitis,
De his aliquid ulceri inſpergendum.

Form. 354. *Pulvis.*

℞. *Euphorbii* drach. i.
Rad. Iridis,
Ari ana drach. i.
M. F. Pulvis.

VEL

℞. *Mumiæ*,
Sarcocollæ ana drach. dimid.
Euphorbii drach. i.
M.

VEL

℞. *Rad. Ariſtoloch. long.*
Bryoniæ,
Peucedani,
Iridis ana drach. i.
M.

Form. 355. *Clyſmæ.*

℞. *Aquæ Calcis vivæ* unc. vi.
Terebinthinæ unc. dimid.
Vitelli Ovi num. i.
Mell. Roſar.
Syrup. e Symph. Fern. ana unc. i.
M.

VEL

VEL

℞. *Summitat. Hyperici*,
Vincexotici,
Plantag. ana m. i.
Flor. Roſar. rubr. p. i.
Aq. Calcis q. ſ.
Coquantur, colaturæ unc. viii. adde
Mell. Roſarum unc. i.
M.

VEL

℞. *Summit. Hyperici* m. i.
Flor. Roſar.
Balauſtior. ana p. ii.
Plantag. m. i.
Lactis dulcis q. ſ.
Coquantur, colaturæ unc. viii. adde
Gum. Tragacant. unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Theriac. And.* drach. ii.
Terebinth. unc. dimid.
Vitell. ovi num. i.
Lactis dulcis unc. viii.
M. Iniiciatur tepide.

Form. 356. *Clyſma.*

℞. *Mell. Roſarum* unc. i.
Vitell. ovi num. i.
Terebinth. unc. dimid.
Lactis dulcis unc. viii.
M.

VEL

℞. *Lactis Vaccin.* unc. viii.
Mell. Roſarum unc. i.
Theriac. Androm. unc. dimid.
M. Iniiciatur tepide.

Form. 357. *Pilulæ.*

℞. *Gum. Galbani* drach. ii.
Pulv. Myrrhæ,
Maſtich. ana drach. i.
Ol. Saſſaff gutt. v.
Balſ. Peruv. q. ſ.
M. F. Pilulæ mediocres.
Capiat duas quater de die.

Form. 358. *Collutio. Lavamentum.*

℞. *Mell. Roſarum* unc. i.
Sp. Cochleariæ unc. dimid.
Aq. Roſarum unc. iii.
Alum. uſti drach. dimid.
M.

VEL

℞. *Muriæ Limon.*
Mell. Roſarum ana drach. ii.
Sp. Sal. dulc. drach. dimid.
Aq. Rutæ unc. ii.
M.

VEL

℞. *Sp. Theriacal.*
Cochleariæ ana unc. i.
Mell. Anthos. unc. dimid.
M. Abluatur pars aliquoties de die.

Form. 359. *Pulveres.*

Mitiores.
Rad. Peucedani,
Vitis albæ,
Ariſtolochiæ,
Myrrhæ,
Maſtiches,
Olibani,
Colophoniæ.
Fortiores.
Rad. Iridis Florentinæ,
Aloes,
Pumicis uſti,
Scoriæ æris,
Corticis pini.
Fortiſſimi.
Euphorbii,
Vitrioli Romani.
Aliquid de his inſpergatur, vel applicetur cum plumaceolis.

Form. 360. *Pulvis.*

℞. *Rad. Tormentillæ* unc. dimid.
Nucis Moſcatæ drach. ii.
Sem. Plantag.
Terræ ſigillatæ ana drach. i.
M. F. Pulvis.
Capiat ter de die drach. dimid.

Form. 361. *Pulvis.*

℞. *Rhei electi* ſcrup. ii.
Nucis Moſchat. ſcrup. dimid.
M. F. Pulvis.
Unica vice capiendus.

Form. 362. *Apozema.*

℞. *Rad. Acetoſæ* unc. i.
Fol. Acetoſæ m. ii.
Hordei mundati unc. i.
Aq. comm. unc. xl.
Coque. Colaturæ adde
Succi Acetoſæ rec. unc. ii.

Rob. Ribesiorum,
Syrup. Granatorum ana unc. i.
M. F. Apozema.
Bibat unciam unam sæpius de die.

Form. 363. *Apozema*.
℞. *Rad. Bistortæ*,
Tormentillæ ana drach. iii.
Polypodii querni unc. dimid.
Flor. Rosarum rubr. pug. ii.
Cinamomi drach. dimid.
Cassiæ ligneæ drach. i.
Aq. communis unc. xx.
Coque. Colaturæ adde
Syrup. Diacodii,
Papaveris rhoead.
Cydonior. ana unc. dimid.
M. F. Apozema.
Capiat unciam unam aliquoties de die.

Form. 364. *Electuarium*.
℞. *Conf. Rosar. rubr.* unc. i.
Bol. armen.
Croci martis adstr. ana drach. i.
Mastichis.
Terræ Japonicæ ana scrup. ii.
Spec. Diatr. Santal. scrup. iv.
Syrup. e Symphyt. q. s.
M. F. Electuarium.
Capiat drach. i. ter de die.

Form. 365. *Pulvis*.
℞. *Rad. Bistortæ*,
Tormentillæ ana drach. ii.
Croci martis drach. dim.
Terræ sigillatæ,
Sem. Oxylapathi,
Plantaginis ana drach. i.
Cornu Cervi usti scrup. dimid.
M. F. Pulvis.
Capiat scrup. i. ter quaterve de die.

Form. 366.
℞. *Spongiam humidam ligatam, & dein siccatam, unguento aliquo obductam usus tempore*.
V E L
℞. *Pergamenam madidam convolutam & dein siccatam*.
V E L
℞. *Rad. Symphyti sicci*.
Formetur inde turunda.
Hæ Turundæ ab imbibito humore tumentes dilatant aperturam, cui inditæ fuere.

Form. 367. *Turundæ*.
℞. *Colophoniæ pulv.* drach. i.
Olibani,
Myrrhæ,
Cerussæ ana drach. dim.
Mucil. gum. Tragacanth. q. s.
Ex hac massa formari possunt Turundæ aut suppositoria parva.
V E L
℞. *Mell. com.* unc. ii.
Coquatur in consistentiam, calenti adde
Mastichis,
Olibani,
Boli rubri ana drach. i.
M. Usus est ut prioris.

Form. 368. *Clysma*.
℞. *Rad. Althææ* unc. ii.
Fol. Malvæ,
Flor. Meliloti ana m. i.
Aq. Hordei q. s.
Coque. Colaturæ unc. viii. adde
Elect. Diacatholici unc. i.
Ol. Rosarum.
Liliorum alb. ana unc. dimid.
M. F. Clysma tepefactum iniiciendum.

Form. 369. *Lintus*.
℞. *Mellis Rosarum*,
Syrupi Violarum ana unc. i.
M. F. Linctus.
V E L
℞. *Mellis Rosarum*,
Julapii Rosarum ana unc. i.
Terræ Catechu. drach. i.
M. F. Linctum.

Form. 370. *Collutio*.
℞. *Decocti Raparum* unc. v.
Nitri depurati drach. i.
Mellis albi unc. i.
M. F. Collutio.
Aliquoties de die hoc liquore colluatur os, vel & eo gargarizari potest.

Form. 371. *Infusio*.
℞. *Cort. Peruviani* unc. i. cum dimid.

Cinamomi,
Rad. Galangæ minoris ana unc. dimid.
Vini Rhenani lib. ii.
Stent in infusione tepida per duos dies.
De colatura capiat unc. ii. ter quaterve de die, tempore apyrexiæ.

Form. 372. *Emplastrum*.
℞. *Empl. de mucilaginibus* unc. i.
Cantharidum drach. ii.
Terebinthinæ q. s.
M. F. Emplastrum.
Formari potest magnitudinis requisitæ, & tam diu applicatum hærere donec vesicam concitaverit.

Form. 373.
℞. *Laudani opiati* gr. i.
Formetur inde pilula, quæ cavo denti indi debet.

Form. 374. *Pulvis*.
℞. *Herbæ Majoranæ*.
Melissæ,
Flor. Lavendulæ ana drach. i.
Rad. Irid. Flor. drach. ii.
Euphorbii gr. iii.
Ol. Maioran.
Melissæ ana gutt. iii.
M. F. Pulvis ptarmicus.
Aliquid de eo attrahatur naribus, bis aut ter de die.

Form. 375. *Pulvis*.
℞. *Amyli* unc. i.
Cerussæ drach. ii.
Sacchari Saturni scrup. i.
Cretæ albæ drach. dimid.
M. F. Pulvis.
Aliquid de eo excipiatur linteo sicco, ter quaterve de die applicandum.

Form. 376. *Emplastrum*.
℞. *Empl. Diapalm.* unc. ii.
Aceti unc. i.
Sacchari Saturni drach. ii.
M. F. Emplastrum.
Extendatur supra linteum, & applicetur.

VEL

℞. *Empl. Diapalm.* unc. ii.
Vitrioli,
Sacchari Saturni ana drach. i.
Ol. Olivarum unc. dimid.
M. F. Empl. Usus ut prioris.

Form. 377. *Turunda*.
℞. *Terebinthinæ coctæ* unc. i.
Olibani drach. ii.
Far. Rad. Symphyti q. s.
M. F. Turunda, vel parvum suppositorium. Quod fistulæ vel ano indi potest.

INDEX
CHIRURGIÆ REPURGATÆ.

A

Abducens nervus. 754
Ablatio cancri. 1492. vetatur. 1493. modus. 1494
Abrasio polypi an tentanda ope fili nodis instructi, per nares, & fauces dimissi. 887
Abscessus, & suppuratio. Definitio 560. Varietas. 551. generatio. 552. per maturantia. 553. laxantia. 554. medicamenta interna. 555. maturi signa. 556. aperiendus quando. 557. ante maturitatem quando. 558. sectione. 559. per corrodens. 560. aperti tractatio. 561. in angusta apertura. 562. in pure tenaci, & sorditate. 563. in sinu purulento. 564. in puris curruptione. 565. in puris evacuatione. 566. in pure retento, & corrupto. 567. in induratione. 568. Metastasis. 569. Immature apertus cur retinet diutius margines duros? 617. particularis an nunquam fieri possit sine prægressa inflammatione ejusdem partis? 614. partium inferiorum præsagium, & cura. 557
Abscessus ventris, cognitio, & curatio. 578
Abscessus viscerum ventris cur sæpe relinquit tympanitidem? 1451
Absterso muci sub Epidermide apparentis in parte combusta cur admodum dolorosa est. 1147
Achores. 1377
Acre cancrosum an est acidum, vel Alcali? 1498
Acrimonia humorum. 87
Acrochordon. 1407
Actio iridis. 1069. lentis. 1070. humoris vitrei. 1071. retinæ. 1072. musculorum an non potest convexiorem, & planiorem facere corneam. 1075
Adductio quid sit. 30. Vulneris. 1212
Adiposa vasa pinguedinem adferentia, & deferentia, an dantur? 1167
Adnatæ tunica oculi. 1026
Adnatæ tunicæ morbi. 1094
Adstringentia, acria vel actu frigida an recte applicantur ad temperandum combustionis ardorem, & dolorem? 1282. frigida cur sæpe compescunt dolores? 826. repercutientia, defensiva, an in principio inflammationis applicanda? 547
Ægilops. 1120
Æquilibrium destructum quando dicitur. 23
Aer innatus an supponendus in cavo tympani? 973
Æstates vid. *Ephelides*.
Albaras nigra vid. *Vitiligo*.
Alba vid. *Vitiligo*.
Albugo vid. *Cornea morbi*.
Albuginea tunica vid. *Adnata tunica*.
Album omne, quod in hæmorrhodibus ex ano evacuatur, an est pus? 717.
Aliena in meatu auditorio. 981. oculo illapsa. 1097
Aloe an provocat hæmorrhoides, dum applicata consolidat? 718
Alphos vid. *Vitiligo*.
Alvo adstricta laborantibus cur hæmorroides frequentes? 716
Amaurosis vid. *Nervi optici morbi*.
Ambulativum ulcus vid. *Corrodens ulcus*.
Amphiarthrosis quid. 182
Amplitudo vasorum quales morbos inferat. 51
Amputatio. 644. ubinam 645. tres modi. 646
Ampulla vid. *Crypta*.
Ancylops. 119
Ancyloblepharon. 1103
Ancylosis cur sæpe relinquitur post luxationem? 408. cur sæpe post abscessum, vel fistulam articuli. 250. cur sæpe post tendinis punctu-

ram . 251. quid ſit . 242. cauſæ 243
Aneuriſma ; definitio . 655. ſigna aneuriſmatis veri . 656. ſpurii . 657. cauſæ veri . 658. ſpurii . 659
Aneuriſma ; prognoſis . 660. curatio veri . 661. operatione chirurgica . 662. curatio ſpurii . 663
Aneuriſma an aperiendum , ut evacuetur ſanguis ? 665. an arteria tantum ſupra Aneuriſma ligandum? 666
Aneuriſmatis pars media vinculis intercepta , an excindenda ? 667. omnes tumores an audacter aperiendi ? 668
Aneuriſma verum , & parvum cur facile evaneſcit compreſſione , ſed magnum , vel ſpurium difficulter ? 669
Aueuriſma ſpurium periculoſius , & citius increſcit ? 670
Angiologia quid ſit . 48
Angina quali modo poteſt generare Empyema ? 621. quomodo ſæpe infert ſurditatem ? 1008
Anguli oculorum . 1056
Anguſtia vaſorum quales morbos inferat . 50
Animalia an non omnes odores percipiunt , uti homines ? 866. an ſolo olfactu ſalubritatem , & inſalubritatem alimentorum dignoſcere valent ? 862
Animalibus ſaginatis , & quieſcentibus cur oſſa medulla plena . 141
Ani procidentia . 1558
Anodyna medicamenta . 821
Anodyna in quo caſu miſcentur purgantibus ? 828
Anthelix . 935
Antra Higmori . 836
Anthrax vid. *Carbunculus* . peſtilentialis vid. *Carbunculus* .
Antitragus . 935
Anxietas , & jactatio in aphthis cur malum ? 925
Apertus cancer . 1486
Aphthæ . 906. cauſæ . 907. effectus . 908. curatio poſt aphtharum receſſum . 909. infantum , & adultorum poſt morbos acutos an eodem modo curandæ ? 917. ſalivoſæ cur interdum curantur cortice Peruviano , interdum vero non auſcultant ? 918. regeneratio cur mala ? 919. color niger cur peſſimus ? 920. cur frequentiſſime generantur circa finem acutorum poſt copioſiores evacuationes ? 921. an generantur a materia chyloſa , in primis viis contenta ? 923. quando exigunt purgans ? 926
Apices digitorum cur accuratiorem tactum exercent , quam aliæ partes ? 1175
Apophyſis vid. *Oſſium apophyſis* .
Apoſtema ventoſum vid. *Empneumatoſis* .
Apparatus in cranii terebratione qualis . 347
Applicata cuti quibus viis intrant , & abſorbentur . 1151
Aqua frigida pudendis applicata quomodo ſiſtit hæmorrhagiam narium ? 498
Aquei humoris morbi . 1088
Arabum Elephantiaſis . 1388
Arachnoidea tunica . 736. tunica oculi . 1031
Arcana in contuſione dari ſolita , quæ ? & quæ fides iis habenda ? 1270
Arteriæ . tranſitus . 437. Definitio . 438. genera . 439. aorta . 440. tunicæ . 441
Arteriæ actio . 445. exitus . 446. in venam . 447. in thalamos . 448. in arterias lymphaticas . 449. in vas ſecretorium , & excretorium . 450
Arteriarum diſtributio . aortæ tres valvulæ ſemilunares . 458. coronariæ . 459. Ex arcu provenientes . 460. carotides externæ . 461. ſubclavia , & arteriæ , quæ ex illa proveniunt . 463. aortæ truncus . 464. ex aortæ trunco provenientes . 465. iliacæ , & ex illis provenientes arteriæ . 466
Arteria abſciſſa cur ſe ſenſim integre claudit , niſi ſit nimis magna ? 444. an operatur ſola Elaſticitate , vel contractilitate ? 453. an tantum ſupra aneuriſma liganda ? 666
Arteriæ oculorum . 1042
Arteria ſecundum longitudinem ſecta , cur retorquetur ? 442. tranſverſim abſciſſa , cur retrotrahitur ? 443
Arteriæ viventium cur plenæ , mortuo-

tuorum fere vacuæ ſine ſanguinis effuſione? 454
Arteriarum contractio an dependet ab Elaſticitate laterum, tenſa per diſtendentem intus ſanguinem? vel innata contractilitate? vel impletione vaſculorum in ſuis lateribus? vel influxu ſpirituum vitalium? 456. morbi. 467. ſuccus vitiatus an non poteſt facere morbos? 457. vulnus. 1229. Arteriotomia an tuto celebrari poteſt? 664
Arthrodia quid. 179
Arthroſis quid. 176
Articulatio oſſium vid. *Oſſium articulatio.*
Articuli abſceſſus, vel fiſtula cur ſæpe relinquit Ancyloſin. 250. concretio. 249. ligatio poſt luxationis reſtitutionem cui uſui. 405. parvi ligatio an aliquid boni præſtat in hæmorrhagia? 494
Articulorum caries cur periculoſiſſima. 219. cur citius proſerpit. 220. glandulæ definiuntur. 157. ſimplices, & compoſitæ. 158. fabrica. 159. locus. 160. emunctoria. 161. vaſa. 162. figura. 163. morbi. 241. humor deſcribitur. 164. exitus. 165. uſus. 166
Articulorum mucilago an præparatur in liene. 167. rigiditas cur a quiete poſt exercitia. 140. rigiditas cur ſæpe poſt luxationem, & diſtorſionem. 168. ſtrepitus cur ex medullæ defectu. 138. ſtrepitus, & calor cur poſt exercitia validiora. 164
Articulus an poſt repoſitionem luxationis firmiter ligandus, & ei applicanda adſtringentia, ut intercipiatur fluxio? 406. cur ſæpe rigidus poſt abſceſſum. 171
Aſpredo definitur. 1338. cauſæ. 1339. curatio. 1340
Aſpretudo microſcopiis detecta, cur omnis tactu dignoſci nequit? 1178
Atheroma. 1504
Attritus. 1256
Auditorius meatus vid. *Meatus auditorius.* nervus. 755
Auditus an concitatur pulſatione mallei ad membranam tympani? 967. an remanere poteſt ablata membrana tympani? 1005. cur gravior in aere nebuloſo? 1001. cur hebetior ablata auricula? 964. morbi. 986. minor, & abolitus. 987. Horum cauſæ. 989. vitio auriculæ. 989. vitio meatus auditorii. 990. vitio membranæ tympani. 991. a morbis tympani. 992. a morbis oſſiculorum. 993. muſculorum. 994. labyrinthi. 995. nervi auditorii. 996
Auditus oſſicula vid. *Oſſicula Auditus.* quomodo fiat. 963
Auriculæ. 934. Eminentiæ. 935. cavitates. 935. uſus. 937. integumenta. 938. cartilago. 939. vaſa. 940. ligamenta. 941
Auriculæ muſculi. 942
Auris dividitur. 933
Aurium morbi. 980. obſervatio in morbis. 985. ſonitus an ab inordinato motu aeris innati in tympano? 1002. an a flatibus in hyſtericis? 100. ſonitus cur ſæpe excitatur in deglutitione? 978
Auſteritas humorum. 65
Auxilia deligandi in cranii terebratione qualia? 349

B

Baryecoia vid. *Hypocophoſis.*
Bilioſum temperamentum deſcribitur. 5
Bubo vid. *Phygethlon.*
Bubonocele, & Oſcheocele. 1514. curatio. 1519
Bufo nodulo ligatus quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam? 495
Bulbus oculi. 1025. oculi quomodo mutandus eſt, ut perfecte videamus corpora in varia diſtantia? 1074
Bulbi morbi. 1083. tota cavitas cur pigmento nigro obducta eſt? 1136
Bulluloſum Eryſipelas, belg. *Beltroos.* 1419

C

Cachexia, & hydrops cur ex copioſiore hæmorrhoidum fluxu generatur? 713
Cacoethes vid. *Malignum ulcus.*
Cæci quomodo tactu dignoſcunt colores? 1179
Calloſum corpus vid. *Corpus calloſum.*
Callus definitur. 1341. partes. 1342. ſpecies. 1343. effectus. 1344. cura-

ratio. 1345. unde, quando, & quomodo in fractura generatur. 290
Calculus veſicæ lithotomia eximitur. 1559. ad exitum urethræ quomodo eximitur. 1560. in medio urethræ hærens quomodo educendus. 1561. urethræ an ſectione auferendus. 1562. an retrudendus. 1563
Calor cur pruritum, & dolorem excitat in pernione? 1289
Camera anterior & poſterior oculi. 1037
Canales ſemicirculares. 958
Canalis naſalis vid. *Lachrymalis ductus*.
Cancer aquoſus vid. *Corrodens ulcus*, & 1487. incipiens definitur. 1484. ſæviens. 1485. apertus. 1486. nomina ex loco. 1487. humor. 1488. cauſæ. 1489. humoris natura. 1490. curatio. 1491. ablatione. 1492. ablationem vetant. 1493. ablationis modus. 1494. poſt operationem quid agendum. 1495. palliatio. 1496. ſymptomatum mitigatio. 1497
Cancer cur exaſperatur, ſi totus non tollitur ſectione? 1500. ſanguineus vid. *Cancer*.
Cancri dolor, & corroſio an a Vermiculis? 1499. mammarum cur frequentiores fœminis intra 45. & 50. annum ætatis? 1502. pars cur externe munienda, ne tangi poſſit, in curatione palliativa? 1501
Cancroſum acre an eſt acidum, vel alcali? 1498. ulcus. 1312
Canthi Oculorum vid. *Anguli oculorum*.
Capillorum abraſio medetur morbis capitis. 113
Capitis cum Vertebris colli Luxatio. 428. manantia ulcera vid. *Achores*. morbi an curentur abraſione pilorum, & applicatione topicorum. 113. poſitio in terebratione cranii qualis. 350. vulnera. 1233
Capreolus, ſeu helix. 935
Capſulæ, vel fibræ nervorum affectæ an ideam ſenſus exhibent? 1182
Carbo vid. *Carbunculus*.
Carbunculus. 1416
Carcinoma deſcribitur. 888. vid. *Cancer*.
Carcinus vid. *Cancer*.
Caries deſcribitur. 208. cauſæ. 209. ſigna. 210. curatio. 211. a cauſa externa facilior curatu quam a cauſa interna. 216. ex lue Venerea cur non cedit medicamentis, & a ſpina ventoſa periculoſiſſima. 217. cur periculoſior & curatu difficilior circa extrema oſſium. 218. cur circa articulos periculoſiſſima. 219. cur circa articulos citius proſerpit? 220. cur pueris citius pergit, & curatu difficilior? 221. cur a pinguibus applicatis ad oſſa. 222. cur cita facienda deligatio. 223. cur deligatio cum linteo ſicco. 224. oſſis cur toties Eryſipelas excitat? 1440
Carioſum os cur tam varie mutat colorem, & quid notat. 212. cur aſperum ſpongioſum & fragile. 213. cur lardi fœtorem ſpirat. 214. cur carnem ſpongioſam facit. 215
Carotides externæ. 461. internæ. 462
Carpi, metacarpi, & digitorum fractura. 363
Cartilaginis definitio. 153. fabrica. 154. mutatio. 155. uſus. 156. Enſiformis luxatio. 429
Cartilagines naſi. 832
Caruncula lachrymalis. 1057
Carunculæ lachrymalis morbi. 1116. Rhyas. 1117. Encanthus. 1118. Anchilops. 1119. Ægylops. 1120
Cataractæ cauſa vid. *Lentis morbi*.
Cataractæ operatio. 1090
Catarrhoſum ulcus. 1303
Cavitas innominata. 935. tota bulbi cur pigmento nigro obducta eſt? 1136
Cavitates Auriculæ vid. *Auriculæ cavitates*. oſſium internæ. 101
Cauſa proxima Eryſipelatis. 1431. inflammationis. 506
Cellulæ oſſium deſcribuntur. 100
Celluloſa tunica. 1159
Celotomia quid, quando, & quomodo inſtituenda. 1521
Cera, arteriis carotidibus injecta, per quas vias tranſſudat in ſinus cerebri? 788
Cerebellum deſcribitur. 744
Cerebrum definitur. 731. dura mater. 732. ſinus. 733. ſepta cerebri. 734. uſus duræ matris. 735. Arachnoidea tunica. 736. pia mater. 737.

737. cortex cerebri, & cerebelli. 738. medulla cerebri & cerebelli. 739. corpus calloſum. 740. medulla oblongata. 741. ventriculi. 742. vaſa. 743
Cerebri cortex an glanduloſus, vel vaſculoſus? 747
Cerebrum cur propugnaculo oſſeo munitum? 787
Cerion. vid. *Farus*.
Chartula cum magicis characteribus a collo ſuſpenſa, quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam? 495
Cheilocace. 916
Cheilocace, & labroſulcium an non ſunt diſtincti morbi? 927
Cheimenthlon. vid. *Pernio*.
Chemoſis vid. *Adnatæ tunicæ morbi*.
Chirurgi an renunciare debent? 1204
Chœras vid. *Struma*.
Chordæ ſonoræ. 960
Chorda tympani vid. *Tympanum*
Chordæ tympani contremiſcentia an audire facit? 977. vel Zonæ ſonoræ an auditus organum? 975
Choroidea tunica oculi. 1030
Choroidea, vel retina an viſus organum? 1076
Choroidis morbi. 1086
Chylus in primis viis contentus an aphthas generat? 923
Cicatriſantia medicamenta. 1300
Cicatriſatio vulneris. 1227
Cilia. 1053
Ciliare ligamentum. 1032
Ciliorum morbi. 1112
Cirſocele vid. *Varicocele*.
Clavata ſutura. 1219
Claudicatio cur ſæpe poſt diuturnum dolorem Iſchiaticum. 173
Claviculæ fractura. 373
Clavicularum luxatio. 429
Clavus. 1404
Clavus vid. *Corneæ morbi*.
Coagulatio humorum morboſa. 82
Cochlea. 959
Cohærentiæ laxioris humorum morbi. 74. morbi. 17
Colli femoris fractura, ejus counitio, & curatio. 366. luxatio. 427
Color mutatus cutis. 1355. totius corporis. 1356. particularis. 1357
Color niger aphtharum cur peſſimus? 920. quomodo a cæcis tactu dignoſcitur? 1179
Columnæ oſſium vid. *Sepimenta*.
Comedens ulcus vid. *Corrodens ulcus*.
Combuſtio. definitio. 1274. effectus in ſolidis mortuis. 1275. in liquoribus. 1276 in viventibus. 1277. a primo gradu. 1278. a ſecundo gradu. 1279. a tertio gradu. 1280. a quarto gradu. 1281
Combuſtionis ardorem, & dolorem an recte adſtringentibus, vel acribus, vel actu frigidis conantur temperare? 1282
Commotionis translatio an fieri poteſt per ſuccum nervoſum ad ſenſum excitandum? 1185
Compactura quid ſit. 31
Compoſita glandula. 1456
Compoſitum Eryſipelas. 1422
Concretio articuli. 249
Condylus quid ſit. 149
Concha externa. 935. interna vid. *Tympanum*.
Condyloma. 1487
Congelationis definitio. 1283. proprietates. 1284. ſpecies. 1285. pernio. 1286. congelatio. 1287
Conglobata glandula. 1458
Conglomerata glandula. 1457
Conſolidatio vulneris. 1226
Contractilitatis automatici morbi quinam ſint. 24
Contractio arteriarum an dependet ab Elaſticitate laterum tenſa per diſtendentem intus ſanguinem? vel innata contractilitate? vel impletione vaſculorum? vel influxu ſpirituum? 456
Contuſio. definitio. 1261. differentia. 162. effectus. 1263. pro diverſitate partium. 1264. detectio. 1265. curatio. 1266. reſolutione. 1267. ſuppuratione. 1268. mortificatione. 1269. cauſa ſpinæ ventoſæ. 192. exoſtoſis. 203. cur relinquit ulcus ſordidum? 1273
Contuſionis cranii cognitio traditur. 321. cranii curatio traditur. 322. cranii ſpecies traduntur. 306
Contuſio, vel tumor ganglii cur concitat paralyſin partium infernarum? 807
Contrafiſſura cranii negatur. 304. affirmatur. 305
Convoluta ſutura. 1220

Convulsiones an non possunt fieri motu inordinato fibrarum in capsulis? 811
Cophosis. 987
Cornea convexior quomodo fiat. 1066. tunica oculi. 1029
Corneæ morbi. 1085
Cornicis oculus vid. *Clavus*.
Coronariæ arteriæ. 459
Corpora olivaria Fallopii. 756
Corporis humani divisio. 8. 10
Corpus callosum. 740
Corpus totum an constat fibris nervosis? 789
Corrodens ulcus. 1311
Corrosio, & dolor cancri an a vermiculis? 1499
Cortex cerebri an glandulosus, vel vasculosus? 747. cerebri, & cerebelli. 738. peruvianus cur interdum curat aphthas salivosas, interdum vero non? 918
Costarum fractura. 376. luxatio. 429
Cotyle quid sit. 148
Cranii fractura. ejus divisio traditur. 301. incisionis species. 302. fissuræ species. 303. contrafissura negatur. 304. affirmatur. 305. contusionis species. 306. simplex, & composita. 307. incisionis curatio. 308. fissuræ detectio. 309. vel fracturæ num absentiam arguit, si aliquid dentibus retentum, & motum non concitet dolorem? 310. fissura an detegi possit ex sono pulsi cranii, ac si concuteretur olla fissa? 311. fissuræ effectus. 312. curatio. 313. cum vulnere. 314. sine vulnere. 315. cum fragmentis. 316. cum hæmorrhagia. 317. cum osse corrupto. 318. deligatio. 319. rima capillaris an radenda usque dum evanescit, secundum veteres? 320. contusionis cognitio. 321
Cranii contusionis curatio. 322. superficies interna an pro ossium cavitate habenda? 103. Terebratio vid. *Terebratio cranii*.
Crassitudo humorum morbosa. 80
Crithe vid. *Glandularum Meibomii morbi*.
Cruenta sutura vid. *Sutura cruenta*.
Cruris seu tibiæ, & fibulæ fractura. 367
Crusta. 1370. lactea vid. *Lactumen*.
Crypta. 1454
Cryptæ cutis. 1144
Cubiti fractura. 362. luxatio. 415
Cuticula. 1157. in callum conversa, cur sensus obtusior? 1171. in superficie sanguinis concrescens an a chylo inspissato exassato? 538. hæc non apparens in sanguine acutorum emisso an denotat materiem phlogisticam retineri? 539
Cutis color mutatus. 1355. definitio. 1138. vasa. 1139. arteriæ. 1140. venæ. 1141. nervi. 1142. papillæ nerveæ. 1143. cryptæ. 1144. glandulæ miliares. 1145. pori cutanei. 1146. morborum divisio. 1187

D

DEbilitas coherentiæ quid sit. 20. cur æque producit sudorem, quam auctus motus. 1149
Defensiva adstringentia an ad validas contusiones applicanda ad intercipiendum confluxum humorum? 1271
Deglutitio cur sæpe excitat aurium sonitum? 978
Deligatio in amputatione quomodo facienda, & quando innovanda. 654. in cranii terebratione quomodo instituenda. 356. innovatio quoties, & quomodo facienda. 357. in luxatione quando facienda? 398. quando, & quomodo in fractura renovanda. 289. vulneris vid. *Vulneris deligatio*. innovatio. 1218
Deligationis innovatio in labio leporino. 1225
Delirium ex Erysipelate cur lethale? 1446. in aphthis cur malum? 925
Densitas humorum morbosa. 79
Dentes. 898. gingivis privati cur corrumpuntur, & cedunt. 928
Dentium morbi traduntur. 914
Depascens ulcus vid. *Corrodens ulcus*.
Depuratio in cranii terebratione quomodo facienda. 355
Detectio vulnerum. 1200
Diæresis veterum quid denotat? 491
Diæta ventris vulneribus propria, qualis est? 1251
Diaphysis ossium quid sit. 91
Diarthrosis quid. 177
Differentia inter indurationem, lupiam,

piam, ſtrumam, & ſcirrhum quæ ſtatuenda? 1482. lupiæ, ſtrumæ, & ſcirrhi an ex variis partibus in glandula obſtructis? 1483
Differentia inter puncturam, & vulnus qualis ſtatuenda? 1252. inter vulnus lethale, & inſanabile, quænam? 1206
Dilatatio, & conſtrictio pupillæ cur requiritur? 1080
Dislocatio vid. *Luxatio*.
Diſſimilares partes quæ ſint. 91
Diſtorſio cur relinquit ſæpe articuli rigiditatem. 168
Diſtributio arteriarum vid. *Arteriarum diſtributio*.
Diſtrichiaſis vid. *Ciliorum morbi*.
Diviſio morborum viſus, & oculorum. 1082. vulnerum. 1196
Dolor definitur. 813. cauſæ. 814. manifeſtæ. 815. minus manifeſtæ. 815. abſconditæ. 817. cauſa proxima. 820. anodyna. 821. an excitatur partibus firmis nervi læſi? 823. an ſolutio continui? 825. cur acutiſſimus ſub unguibus, & ad radices eorum, dum tamen apices ſine dolore præſecari poſſunt? 1172. cur ea in parte oſſis major ubi affigitur tendo. 117. & corroſio cancri an a vermiculis? 1499. & vomitus ex hernia natus cur ſtatim poſt repoſitionem inteſtinorum in hernia non ceſſat? 1529. in fractura unde, & quomodo levandus vel curandus. 292. oſteocopus cur poſt multos labores. 139.
Dolor permanens oſſis fracti, & quoad externam figuram bene repoſiti, unde? 298. quid. 1166. quidnam leniter venæ ſectione? 827. tam validus in otalgia unde? 1007
Dolores cur ſæpe compeſcuntur adſtringentibus frigidis? 826
Dorſi luxatio. 429
Dothien vid. *Furunculus*.
Ductus lacrymalis vid. *Lachrymalis ductus*.
Dura mater an præbet perioſteum. 125. mater deſcribitur. 731

E

ECchymoſis 1361. cauſæ. 1362
Ecpieſmos vid. *Bulbi morbi*.
Ectropion. 1107
Effectus inſeparabiles vulneris. 1191. diverſi vulneris. 1193
Efflorescentiæ vid. *Exanthemata*.
Effluvia odorifera an ſunt ignea, ſulphurea, vel ſalino-ſulphurea, quia comburi poſſunt? 860
Effuſio humoris in Encephalo. 323. ejus ſigna. 324. Detectio loci læſi. 325. curatio generalis. 326. diſſipando. 327. derivando. 328. evacuando. 329. terebrando. 330. prognoſis, & cautelæ traduntur. 331. 341.
Elementum odoriferum. 858
Elephantiaſis. 1389
Elephantinus oculus vid. *Sclerotica Inflammatio*.
Elongatio quid ſit. 28
Eminentiæ auriculæ vid. *Auriculæ eminentiæ*.
Emphyſema. 1104
Emplaſtica an obſtruendo generant inflammationem? 541
Empneumatoſis definitio. 1448. cauſa. 1449. curatio. 1450. relicta cur ſponte evaneſcit ablato putrefacto humore? 1452
Empyema. definitio. 579. cauſæ. 580. prædictio. 581. præſentis detectio. 582. pus in utroque cavo. 583. in uno latere. 584. in pulmone. 585. in mediaſtino. 586. in pleura. 587. in pericardio. 588. ex hepatis abſceſſu. 589. prognoſis. 590. recidiva. 591. bona ſigna. 592 mala ſigna. 593. effectus, & exitus. 594. curatio. 595 puris corruptionem inhibens. 596. expectorantia. 597. diuretica. 598 abſceſſus cruralis. 599. puris evacuatio ex pectore. 600. paracenteſis. 601. quando inſtituenda. 602. locus pertundendus. 603. operatio. 604. deligatio. 605. innovatio deligationis. 606
Empyematis ſymptomatum curatio. 607. & ſeqq.
Empyema quali modo ex angina generari poteſt? 621
Enarthroſis quid. 178

Encanthus. 1118
Encephali partes quædam traduntur. 745.
Enchymosis vid. *Ecchymosis*.
Enterocele. 1516
Enteroepiplocele. 1517
Enteroepiplomphalos. 1550
Ephelides. 1360
Epidermis vid. *Cuticula*.
Epiphora vid. *Lachrymarum morbi*.
Epiphysis vid. *Ossium Epyphisis*.
Epiplocele. 1515
Epiplomphalos. 1548
Error loci quid sit. 75
Erysipelas definitur. 1418. bulluloſum belg. *Belroos*. 1419. pustuloſum. 1420. ulceroſum. 1421. compoſitum. 1422. rubedo. 1424. color flaveſcens. 1425. dolor. 1426. calor. 1427. fugacitas, ſeu metaſtaſis. 1428. ſanguinis obſervatio. 1429. cauſa remota. 1430. proxima. 1431. curatio per actu frigida. 1432. per incraſſantia abſorbentia. 1433. per alvum ducens. 1434. per temperantia. 1435. per diaphoreticum refrigerans. 1436. per anodyna, ſi dolor vehemens ſit. 1437. per abſtergentia antiſeptica, ſi ulcus ſimul adſit. 1438
Erysipelas cur ſæpe adjunctam habet inflammationem? 542
Erysipelatis delirium cur lethale? 1446. metaſtaſis ad interiora cur periculoſa? 1439. cur toties in oſſis carie? 1440. cur in hydropicis, & circa ulcera cancroſa, malum indicium? 1421. erumpens cur periculoſius. 1442. tumor ruber cur plerumque evaneſcit ſine ſubſequente abſceſſu. 1445
Erysipelati cur non applicanda pinguia, niſi adſtringentibus & antiſepticis miſta? 1447
Eſchara definitur. 1346. cauſa proxima. 1347. ex inflammatione. 1348. ex gelu. 1349. ex debilitate. 1350. ex putredine. 1351. ex morbis malignis. 1353. ſcarificatio. 1353. corrodens. 1354.
Eſthiomenos herpes. 1374
Ethmoidis oſſis foramina an tranſmittunt mucum ex cerebro ad nares. 841.
Evacuatio per aurem. 982. curatio. 983.
Euſtachiana tuba vid. *Tuba Euſtachiana*.
Exanthemata. 1396. vid. *Varietas maculæ*.
Excoriatio. definitio. 1254. cauſæ. 1255. attritus. 1256. curatio. 1257. corroſio externa. 1258. interna. 1259.
Excoriatio a mortificatione. 1260
Excrementa an non poſſunt reddi per anum, ſi portio tenuium inteſtinorum eſt ablata? 1531
Excretorii humores qui dicantur. 63.
Exedens herpes vid. *Eſthiomenos herpes*.
Exercitia validiora cur ſæpe faciunt articulorum ſtrepitum. 169
Exitus ſucci nervoſi, & ſpirituum. 771
Exoſtoſis. 201. ſigna. 202. cauſæ. 203. curatio. 204
Exoſtoſis qualis raro abit in cariem. 225.
Expanſio humorum morboſa. 83. quid ſit. 32
Exploſionis validæ perceptio, ſi in ſurdis ſponte redeat auditus, unde? 1009
Extenſio quid ſit. 29
Externa medicamenta an fruſtra applicantur ad curandos morbos internos? 1152
Extremitates arteriarum an ſecernunt mucum, an glandulæ, vel cryptæ? 844.
Exumbilicatio vid. *Omphalocele*.

F

Fabrica glandularum. 1459. nervorum vid. *Nervorum fabrica*.
Faſciæ quales in fractura adhibendæ. 283.
Favus. 1378
Femoris fractura. 364. fracturæ curatio. 365. Luxatio. 417.
Fera vid. *Eſthiomenos herpes*.
Ferulæ quales in fractura adhibendæ. 285
Fibra quid notet in communi ſenſu. 35.
Fibræ medulloſæ in ganglio collectæ an probant earum confuſionem? 803.
oſſium quomodo locantur. 94

Fibra ſimplex qualis pars. 16
Fibræ, vel capſulæ nervorum affectæ an ideam ſenſus exhibent? 1182
Fibroſæ partes firmæ nervi an præbent ideam ſenſus menti, an vero ſpiritus in iis contenti? 1183
Fibulæ luxatio. 420
Ficoſa ficus vid. *Ficus*.
Ficus. 1382
Figura mutata particularum. 68. in obtuſam. 69. acutam. 70
Firmæ partes vid. *Solida*.
Fiſſura cranii an detegi poſſit ex ſono pulſi cranii; ac ſi concuteretur olla fiſſa? 311
Fiſſuræ definitio. 1290. cauſæ. 1291. curatio. 1292. cranii deligatio. 319. detectio traditur. 309. Effectus traduntur. 312. ſpecies traduntur. 303. vel fracturæ cranii num abſentiam arguit, ſi aliquid dentibus retentum, & motum non concitet dolorem? 310
Fiſtulæ definitio. 1319. detectio. 1320. differentia. 1321. præſagium bonum. 1322. malum. 1323. ſimplicis curatio. 1324. calloſæ curatio. 1325. profundioris curatio. 1326. anguſtioris curatio. 1327
Fiſtulæ cum oſſis carie curatio. 1328. Interna medicamenta. 1329
Fiſtula circa articulum cur fundit ſæpe multum humoris. 172. cur frequentior circa articulos, anum & carunculam lachrymalem. 1330. lachrymalis. 1121
Flatulentus tumor cur a ſpina ventoſa? 197
Flexibilitas quid ſit. 21
Fœmina hernia inguinali laborans, cur graviditatis tempore liberatur. 1528.
Fœminis intra 45. & 50. annum ætatis cur frequentiores mammarum cancri. 1502
Fœtus an epiphyſes molles habet, ut facile complicatus hæreat. 152 cur meatum auditorium particulari membrana tectum habet? 1006
Folliculoſi tumoris deſcriptio. 1503. curatio. 1507
Folliculoſus tumor palpebrarum. 1106
Folliculus vid. *Crypta*.
Foramen rotundum tympani. 952. ovale tympani. 953
Foramina oſſis Ethmoidis an tranſmittunt mucum ex cerebro in nares? 841. oſſium deſcribuntur. 97. ſingularia tympani. 951
Fracturæ definitio. 253. ſimplex. 254. compoſita. 255. ſpecies. 256. effectus. 257. detectio. 258. prognoſis. 260. curatio. 274. reſtitutio. 275. extenſio. 276. ejus requiſita. 277. ejus impedimenta. 278. repoſitio. 279. ejus ſigna bona. 280. repoſitio. 281. ſplenia qualia adhibenda. 282.
Fracturæ faſciæ quales adhibendæ. 283. ligatio qualis adhibenda. 284. ferulæ quales. 285. funiculi quales. 286. machinæ quales adhibendæ. 287. poſitura membri. 288. tempus, & modus renovandi deligationem. 289. callus quid, quando, & quomodo generatur. 290. ſymptomatum curatio. 291. dolor unde, & quomodo curandus. 292. pruritus, & puſtulæ unde, & quomodo tollenda. 293. vulnus. 294. luxatio. 295. curatio aliena quomodo reſtituenda. 296
Fractura particularis narium. 359. maxillæ inferioris. 360. humeri. 361. cubiti. 362. carpi, metacarpi, & digitorum. 363. femoris. 364. ejus cognitio, atque curatio. 366. cruris, ſeu tibiæ, & fibulæ. 367. pedis, ſeu tarſi, metatarſi, & digitorum. 368. patellæ. 369. curatio. 370. cur patellæ fractura fere ſemper relinquit ancyloſin? 371. cur patellæ fractæ pars inferior non æque, quam ſuperior recedit. 372. claviculæ. 373
Fractura ſcapulæ. 374. ſterni. 375. coſtarum. 376. vertebrarum. 377. oſſis ſacri, vel coccygis. 378. brevi non repoſita, deinceps repoſita, cur non incoaleſcit? 299. cranii vid. *Cranii fractura*, in membris ſuperioribus cur curatu facilior, & minus periculoſa, quam in membris inferioribus? 297. in parte carioſa cur difficilis curatu. 300. oſſium cauſa exoſtoſis. 203
Fracturæ, quoad externam figuram bene repoſitæ, dolor permanens unde?

de? 298
Fragilitas quid sit? 20
Frenulum labiorum. 897
Frigus extremorum cum incendio interno cur periculosissimum in inflammatoriis? 540
Fumus ore haustus, & per aurem emissus, qua via ducitur? 972
Fungus quid sit, & quomodo curandus. 207
Funiculus spermaticus cur remanet crassior, hernia refusa. 1523
Furfuratio. 1380
Furfures vid. *Crusta*. & sordes unde sponte nascuntur? 1156
Furunculus. 1415.

G

GAnglia cur sæpe majora & hydatidibus obsessa hystericis, & hypochondriacis? 804. an in cerebri, vel duræ matris subsidium veniunt? 805. an in somno otiantur, in vigilia vero prompte sua munera exsequuntur. 806
Ganglia nervorum. 772. adeuntes nervi. 773. exeuntes nervi. 774. capsulæ. 775. meditullium. 776. vasa. 777
Ganglium tumefactum, vel contusum cur relinquit paralysin partium infernarum? 807
Gangræna vid. *Sphacelus*.
Gastrophia. 1244
Genu luxatio. 419
Gingivæ. 899
Gingivarum morbi. 913
Ginglymus quid. 180
Glabella vid. *Supercilia*.
Glandula definitur. 1453. simplex. 1455. composita. 1456. conglomerata. 1457. conglobata. 1458. fabrica. 1459. secretio multiplex. 1460.
Glandula vid. *Lupia*.
Glandulæ articulorum vid. *Articulorum glandulæ*.
Glandula lachrymalis vid. *Lachrymalis glandula*.
Glandulæ lachrymalis morbi. 1101
Glandularum Meibomii morbi. 1111
Glandulæ miliares cutis. 1145. sebaceæ Meibomii. 1052
Glandularum in articulis morbo fit ancylosis. 244. morbi dividuntur. 1461.
Glaucoma vid. *Vitrei humoris morbi*.
Glene quid sit. 148
Globulus plumbeus an in hernia ingerendus ad extricandum intestinum? 1530
Glutinositas humorum. 86
Gomphosis. 187
Grando vid. *Glandularum Meibomii morbi*.
Gravidæ cur sæpe tentantur pedum œdemate? 726
Gravitatis auctæ morbi. 71
Gumma quid sit, & quomodo curatur. 206
Gustatorius nervus. 753
Gustus definitio traditur. 895. organum an non potest affici parvitate particularum odoriferarum? 664
Gutta rosacea vid. *Rubeola*.

H

HÆmorrhagiæ definitio, 468. causæ. 469. a vulnere. 470. ex abundantia. 471. motu aucto. 472. sustentaculi ablatione. 473. corrosione. 474. fragilitate. 475. laxitate. 476. tenuitate. 477. effectus. 478. curatio. 479. applicatio immediata in hæmorrhagia vulnerum. 480. ad partes proximas. 481. ad partes remotas 482. interna medicamenta. 483. in parte varia. 484. ex causa varia. 485
Hæmorrhagia an non fieri potest per diæresin? 490. an non interdum per diapedesin. 489
Hæmorrhagia an non potest fieri sine ruptione vasorum? 451. an nunquam per anastomoses? 488. cur facilior ex naribus, quam aliis partibus? 846. ex arteria cur periculosior, quam ex vena? 492. ex naribus cur frequentior? 486
Hæmorrhoides definiuntur. 699. species. 700. in quibus vasis, & partibus. 701 causæ. 702. curatio in cæcis. 703. in apertis. 704. in dolentibus. 705. in exulceratis. 706. in verrucosis. 707. fluentes cur curant melancholiam, & phrenitidem atra-

atrabilariam ? 708. quales curant pleuritidem , peripneumoniam , & furunculos . 712. cur frequentes alvo adſtricta laborantibus ? 716. an omne album quod per anum emittunt eſt pus ? 717
Harmonia oſſium quid . 185
Haverſianæ glandulæ vid. *Articulorum glandulæ* .
Helix ſeu Capreolus . 935
Helos vid. *Corneæ morbi* .
Hemeralopia vid. *Uveæ morbi* .
Hepaticæ maculæ . 1364
Hepatis obſtructio cur ſæpe ex hæmorrhoidibus ſuppreſſis ? 709
Herniæ definitio . 1508. in partibus variis . 1509. nothæ . 1510. nomina varia . 1511. locus . 1512
Herniæ cauſæ . 1513. curatio . 1519. in hernia incarcerata . 1520. celotomia . 1521. ſingularia obſervata . 1522
Hernia an perfecte curari nequit niſi ſimul ille ſacculus reponatur ? 1524. cur frequentiſſima in inguinibus . 1525. lachrymalis vid. *Fiſtula lachrymalis* .
Herniæ reditum impedientes quæ ? 1526.
Hernia refuſa cur furunculus ſpermaticus remanet craſſior ? 1523. Herpetis definitio . 1371. infantum belg. *Douvvorm*. 1372. miliaris belg. *Ringvvorm* . 1373
Eſthiomenos . 1374. cauſæ . 1374. curatio . 1375
Hidroa vid. *Sudamina* .
Hippos vid. *Muſculorum bulbi morbi* .
Hircus ſeu tragus . 936
Hirudines an applicandæ , ſi hæmorrhoides non tument ? 714. in quo caſu applicandæ ? 711
Holoſericum cur non aſperum ad attactum ? 1177
Horti , & prata cur a pluvia poſt longam ſiccitatem , & in aurora , largiorem odorem ſpirant ? 861
Humeri fractura . 361. Luxatio . 409
Humiditas quid ſit . 33
Humor cancri . 1485. in cavo ventris ex vulnere ejus . 1248
Humores in eodem cutis loco quotuplices ſecernuntur ? 1150
Humores morboſi multiplices . 76
Humoris cancroſi natura . 1490. effuſio in Encephalo . 323
Humor nutrititius an feratur per nervos , quia nervo deſtructo perit nutritio ejus partis ? 792. oris vid. *Oris humor* . vitreus oculi . 1035. cryſtallinus . 1036. aqueus . 1037
Humorum diviſio . 62. morbi quomodo dividantur . 65
Hydatides . 1402
Hydroceles definitio . 1532. in peritonæi proceſſu . 1533. curatio . 1534. in ſcroti ſubſtantia . 1535. curatio . 1536. in darto . 1537. in cavo ſcroti . 1538. curatio . 1539. in teſte , & vaſis ſpermaticis . 1540
Hydromphalos . 1551
Hidrophthalmia , vid. *Aquei humoris morbi* .
Hydropicorum Eryſipelas cur malum indicium ? 1441
Hydrops , & cachexia cur ex copioſiore hæmorrhoidum fluxu generatur ? 713
Hyperſarcoticum ulcus . 1314
Hypochymoſis vid. *Aquei humoris morbi* .
Hypocophoſis . 987
Hypopion . 1095
Hyſterici , & hypochondriaci cur ſæpe habent ganglia majora , & hydatidibus obſeſſa ? 804.

I

Choroſum ulcus . 1302
Idioſyncraſia deſcribitur . 2.
Ignis ſacer vid. *Puſtuloſum eryſipelas* . ſerpens vid. *Puſtuloſum Eryſipelas* . ſylveſter vid. *Phlyctænæ* .
Iliacæ & ex illis provenientes arteriæ . 466
Iliaca vena . 683
Imagines an pinguntur ſupra ingreſſum nervi optici ? 1079
Impetigo . definitio . 1384. ſpecies prima . 1385. ſecunda . 1386. tertia . 1387. quarta . 1388. quinta . 1389. cauſæ . 1390. curatio . 1391
Inciſionis cranii ſpecies traduntur . 302.
Infans recens natus cur auditu caret ? 969.
Infantum herpes . 1372
Inflammatio . tranſitus . 501. definitio .

tio . 502. differentia ad alios morbos . 503. ſignorum varietas . 504. ſanguinis mutatio in lentorem . 505. cauſa proxima . 506. tumor 507. dolor. 508. color. 509. pulſatio. 510. calor . 511. reliqua ſymptomata . 512. cauſæ . 513. frictio . 514. ſtimulantia applicata . 515. moventia . 516. calefacientia . 517. lentor . 518. anguſtia vaſorum . 519. cauſæ internæ . 520. exitus . 521. reſolutio perfecta . 522. inſenſibilis . 523. critica . 524. cognitio , & curatio in his . 525. metaſtaſis . 526. ſuppuratio . 527. induratio . 528. corruptio . 529. gangræna , & ſphacelus . 530. curatio . 531. reſolvendo . 532. venæ ſectio . 533. purgantia . 534. antiphlogiſtica . 535. laxantia externa . 536. diluentia . 537. an ab arteriarum obſtructione ? 544. cur non ſtatim oritur a nervi punctura ? 549. cur ſæpe jungitur Eryſipelati ? 542

Innominata glandula vid. *Lachrymalis glandula* . tunica vid. *Tendinea tunica* .

Inſpectionem vulnerum quinam exercere debeat ? 1201

Inſtrumenta in terebratione cranii qualia . 348

Integumenta naſi . 834

Integumentorum corporis diviſio . 1137. morborum diviſio generalis . 1186

Intertrigo vid. *Attritus* .

Inteſtinum prolapſum ex vulnere ventris quomodo refundendum . 1245

Intumeſcentia nervi ligati in junioribus animalibus an comprobat ſpirituum tranſfluxum ? 785

Involucra nervorum cur in itinere nova accipiunt vaſa ? 801

Ionthi vid. *vari* .

Iris vid. *Uvea tunica* .

Iridis actio . 1069. dilatatio , & conſtrictio cur requiritur ? 1080

Iſchiaticus dolor cur ſæpe inducit claudicationem . 173

L

LAbia . 897

Labii Leporini definitio . 1221. curationis cautelæ . 1222. operatio . 1223. ſutura convoluta . 1224. delegationis innovatio . 1225.

Labiorum frenulum vid. *Frenulum labiorum* . morbi . 916

Labroſulcium . 916. & Cheilocace an non ſunt diſtincti morbi ? 927

Labyrinthus . 956. veſtibulum . 927

Lachrymæ . 1063. cur copioſius funduntur irritatione narium ? 847

Lachrymalia puncta . 1060

Lachrymalis caruncula vid. *Caruncula lachrymalis* . glandula . 1059

Lachrymalis ſaccus . 1061. ductus . 1062

Lachrymarum morbi . 1115

Lactea cruſta vid. *Cruſta lactea* .

Lactumen . 1379

Lacuna vid. *Crypta* .

Lagophthalmos . 1108

Lamellæ oſſium exteriores cur magis compactæ . 104. oſſium quomodo formantur , & locantur . 95

Lamina ſpiralis . 960. ſpiralis an præcipuum auditus organum ? 974. Laxitas ſola capſulæ nervi cum ſufficiente quantitate ſpirituum , an nequit eſſe cauſa motus vitalis , & animalis languidioris , & ſenſus hebetioris ? 809. quid ſit . 26

Lens vid. *Humor criſtallinus* .

Lentigines vid. *Ephelides* .

Lentis actio . 1070. morbi . 189

Lentor an effectus , vel cauſa inflammationis ? 543. an ſolvatur ſtimulantibus , ut viſcidum ? 546. num non poſſit pelli motu majori per extremitates arteriarum , ut ſolvatur inflammatio ?

Leontiaſis vid. *Elephanthiaſis* .

Lepra Græcorum vid. *Vitiligo* . vid. *Elephantiaſis* .

Lethale abſolute vulnus , imperite tractatum , an non manet lethale ? 1207.

Lethalia abſolute vulnera . 1197. curabilia . 1198. per accidens . 1199

Leuce vid. *Vitiligo* .

Leucoma vid. *Corneæ morbi* .

Levitatis morbi . 72

Lichen vid. *Impetigo rubra* .

Lien an conficit pro articulis mucilaginem . 167

Lienteria , & ſingultus in aphth. cur periculoſum ? 924

Ligamenta quid ſint . 54. quomodo formentur . 55. unde oriantur . 56. pau-

paucos habent nervos. 57. arteriis, & venis dotata. 58. qualem usum habeant. 59. Ligamentorum morbi. 60
Ligamentum ciliare vid. *Ciliare ligamentum*.
Ligatio articuli post luxationis restitutionem cui usui. 405. parvi articuli an aliquid boni præstat in hæmorrhagia? 494. quali modo in fractura instituenda. 284
Ligatura uniens. 1213
Lingua. 901
Lingualis nervus. 757
Lippitudo arida vid. *Adnata tunicæ morbi*.
Liquor si sit extrudendus ex encephalo, an hoc frustra moliuntur pressione aeris ad basin cranii, vel sternutatione? 970. stillans ex sauciato nervo, vel tendine, an est spiritus. 786
Lithiasis vid. *Glandularum Meibomii morbi*.
Lithodontos an permittendus, vel auferendus? 929
Lithotomia non a quovis Chirurgo peragitur. 1559
Lobulus. 935
Loca, in quibus terebratio cranii fieri debet, demonstrantur. 344. in terebratione cranii evitanda demonstrantur. 343
Locus herniarum. 1512
Lucis propagatio. 1012
Lues Venerea producit spinam ventosam. 192
Lue Venerea laborantibus Tophi familiares. 205
Lupiæ definitio. 1462. causa. 1463. curatio. 1464. strumæ, & scirrhi differentia an ex variis partibus in glandula obstructis? 1483
Lupus vid. *Apertus Cancer*. vid. *Corrodens ulcus*.
Luxatio. definitio. 379. Præcognitio. 380. varietas. 381. causæ. 382. externæ. 383. internæ. 384. ligamentorum laxitas. 385. muci abundantia & glandularum intumescentia. 386. convulsio. 387. effectus. 388. prognosis. 389. curatio. 390. extensione. 391. impedimenta. 392. repositione. 393. signa articuli bene repositi. 394. impedimenta. 395. retentione. 396. conservatio. 397. deligatio quando facienda? 398. pars quomodo locanda? 399
Luxationis curatio symptomatum remotione. 400
Luxationes Particulares. Humeri. 409. signa. 410. extensio. 411. restitutio. 412. post repositionem quid agendum. 413. restitutio per machinas. 414. cubiti. 415. manus. 416. femoris. 417. patellæ. 418. genu. 419 fibulæ. 420. pedis. 421. maxillæ. 422. restitutio. 423. an per alapam vel colaphum restituenda. 424. vertebrarum. 425. lumborum. 426. colli. 427. capitis cum vertebris colli. 428. dorsi, costarum, clavicularum, ensiformis cartilaginis. 429. vertebrarum luxationis signa. 430. curatio. 431
Luxatio cur relinquit sæpe articuli rigiditatem. 168. perfecta cur in ginglymo periculosior, quam in diarthrosi, & arthrodia? 401. cur in ginglymo, raro perfecta, sed in enarthrosi, & arthrodia raro imperfecta? 402. cur sæpe relinquit ancylosin. 408. incurabilis cur sæpe ab interna causa. 170
Luxatio in fractura quomodo tractanda. 295. vertebrarum perfecta an fieri potest sine subsequente morte? 435. vertebrarum spinæ cur in superioribus periculosior, quam in inferioribus? 436
Luxationis restitutio cum sonitu, an bonum indicium? 404. vertebrarum restitutio an fieri potest extensione spinæ secundum lineam rectam. 432.

M

Machinæ quales in fractura adhibendæ. 287
Maculæ definitio. 1358. varietas. 1359. rubræ. 1363. volaticæ. *ibid.* hepaticæ. 1263
Magnitudinis particularum morbi. 67.
Malignum ulcus. 1310
Mallei pulsatione ad membranam tympani an concitatur auditus? 697.

Malum vid. *Corneę morbi*. motuum vid. *Elephantiaſis*.
Mammarum cancri cur frequentiores fæminis intra 45. & 50. annum ætatis? 1502
Manifeſtus cancer vid. *Apertus cancer*.
Manubrium ex priapo confectum fortiter in manu retentum an valet in hæmorrhagia? 496
Manus luxatio. 416
Marcor oculi vid. *Bulbi morbi*.
Mater dura vid. *Dura mater*. pia vid. *Pia mater*.
Matricales maculæ vid. *Varietas Maculæ*.
Maxillæ. 702
Maxillæ luxatio. 422. ejus curatio, vel reſtitutio. 423. luxatio an per alapam reſtituenda? 424. inferioris fractura. 360
Maxillares ſinus an ad levitatem; perfectiorem olfactum; vel muci ſecretionem? 843
Meatus auditorius. 943. integumenta. 944. membrana particularis in fœtu. 945. auditorius cur acuto ſenſu donatus, & pilis ornatus? 699. cur in fœtu particulari membrana eſt tectus? 1006
Medicamenta externa an fruſtra applicantur ad curandos morbos internos?
Medicus, & Chirurgus, ſi diſſentiunt in renunciatione, cui credendum? 1205.
Medulla cerebri, & cerebelli. 739. oblongata. 741. oſſium vid. *Oſſium medulla*. ſpinalis vid. *Spinalis medulla*.
Melancholia cur curatur hæmorrhoidibus fluentibus? 708. cur ſæpe oritur ex hæmorroidibus ſuppreſſis? 709.
Melancholicum temperamentum deſcribitur. 7
Melas vid. *Vitiligo*.
Melaſma vid. *Ecchymoſis*.
Meliceria vid. *Favus*.
Meliceris vid. *Atheroma*.
Membrana an motus organum. 44. an ſenſus organum. 43. celluloſa vid. *Celluloſa tunica*. particularis meatus auditorii in fœtu. 945. quid ſit. 38
Membrana pituitaria vid. *Pituitaria membrana*. ſemilunaris vid. *Semilunaris Membrana*. tympani. 946
Membranæ ex quibus partibus conſtent. 40
Membranarum compoſitio. 39. morbi multiplices. 45. nomina varia. 41. uſus. 42
Membrum quando ligandum in hæmorrhagia. 506
Mentagra vid. *Elephantiaſis*.
Mercurius an in magna quantitate ingerendus in hernia ad extricandum inteſtinum? 1530
Metaſtaſis Eryſipelatis. 1428. ad interiora cur periculoſa? 1430. purulenta. 569
Miliaris herpes. 1373
Miniſtræ partes quæ dicantur. 8
Mitigatio ſymptomatum cancri. 1497
Morbi arteriarum vid. *Arteriarum morbi*. auditus vid. *Auditus morbi*. aurium vid. *Aurium morbi*. bulbi vid. *Bulbi morbi*. dentium vid. *Dentium morbi*. gingivarum vid. *Gingivarum morbi*. labiorum vid. *Labiorum morbi*. naſi vid. *Naſi morbi*. nervorum cur præcipue circa ganglia. 810. olfactus vid. *Olfactus morbi*. oris vid. *Oris morbi*. ſaporis vid. *Saporis morbi*.
Morboſi humores multiplices. 76. nomen ex ſanis habentes. 77
Morboſorum humorum diviſio. 64
Morphæa alba vid. *Vitiligo*. nigra vid. *Vitiligo*.
Mortificatio ex contuſione. 1269
Mortis tempus an aliquid facit ad lethalitatis renunciationem? 1203
Motus articuli cur fundit tantam copiam medullæ. 135
Motus inordinatus fibrarum in capſulis an non poteſt excitare convulſiones. 811. muſcularis cur auget dolorem ſpinæ ventoſæ. 198. muſculorum an a conſtrictione fibrarum nervoſarum. 793. ſpirituum per canaliculos medulloſos nervi an promovetur motu oſcillatorio tunicarum? 802. vitalis, & animalis languidior an fieri nequit ſine ſpiritum defectu, per ſolam laxitatem capſulæ nervi. 809. viventium morbi. 36. voluptarius an a gangliis? 808
Mucilaginoſæ glandulæ articulorum, vid. *Articulorum glandulæ*.
Mucilago articulorum vid. *Articulorum humor*. vitiata facit ancyloſin. 243

Muci ſub Epidermide apparentis abſterſio in parte combuſta, cur admodum doloroſa eſt? 1147. tantus proventus in Coryza unde? 848
Mucus an fertur per foramina oſſis Ethmoidis ex cerebro in nares? 841. narium an ſecernitur ex arteriarum extremitatibus, vel glandulis, vel cryptis. 844. oris an fertur per foramen palati pone dentes inciſorios? 842.
Muſculi naſi. 835. oculorum. 1047. & 1048.
Muſculorum actio an non poteſt convexiorem, & planiorem facere corneam? 1075. bulbi morbi. 1100. motus an a conſtrictione fibrarum nervoſarum? 793. tendo an præbet perioſteum. 126
Muſcus de cranio humano quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam. 495
Mutilata pars quomodo cenſetur ſentire? 1181
Mydriaſis vid. *Uveæ morbi*.
Myocephalon vid. *Corneæ morbi*.
Myopes cur utuntur vitris concavis? 1077. ſeneſcentes cur ſenſim remotiora videre valent? 1133
Myopia vid. *Bulbi morbi*.
Myrmecia. 1408

N

NApta vid. *Nata*.
Nares cur facilius patiuntur hæmorrhagiam, quam aliæ partes? 846
Narium fractura. 359
Naſus definitur. 830. partium nomina. 831. cartilagines. 832. oſſa. 833. integumenta. 834. muſculi. 835. ſinus. 836. pituitaria membrana. 837. perioſteum, & perichondrium. 838. vibriſſæ. 839. nervus olfactorius. 840.
Naſi morbi. 878. ſarcoma. 879
Naſi polypus. 880. cauſæ. 881. quid ſit. 882. cautelæ. 883. curatio. 884
Nata vid. *Natta*.
Natta. 1506
Natura humoris cancroſi vid. *Humoris cancroſi natura*.
Naturales humores quinam ſint. 36
Nebula vid. *Corneæ morbi* & *Aquei humoris morbi*.
Nervi medullæ oblongatæ. 749. olfactorius. *ibid.* opticus. 750. oculorum motorius. 751. patheticus. 752. guſtatorius. 753. abducens. 754. auditorius. 755. vagus. 756. lingualis. 757. par decimum. 758
Nervorum fabrica. 760. fibrarum medulloſarum origo. 761. canaliculos apertos eſſe confirmatur. 762. numerus. 763. finis. 764. tunicæ. 765
Nervi cur circa ganglia craſſiores, & coloratiores? 799. cur molles in origine, & fine, at in itinere duri? 790. & tendinis punctura cur periculoſior ſolet eſſe vulneribus harum partium? 1253. gangliis donati, qui? & qui carent iis? 778. læſi partes firmæ an dolorem inferunt? 823.
Nervi oculorum. 1049. optici mor bi. 1093. punctura cur ſenſim majorem dolorem excitat? 822
Nervi remotiores ab origine cum gangliis donati. 800. ficcati cur amittunt actionem ſenſus, & motus? 797. ſpinalis medullæ. 759. ubi nudiſſimi? 845
Nervorum capſulæ, vel fibræ affectæ an ideam ſenſus exhibent? 1182. involucra cur in itinere nova accipiunt vaſa? 801. morbi cur præcipue circa ganglia? 810. origo & numerus. 748. papillæ, & vaſa exhalantia cur juxta ſe locata? 1154. partes firmæ fibroſæ an præbent ideam ſenſus menti, an vero ſpiritus in iis contenti? 1183. ſpiritus an comparandi ſpiritibus plantarum, vel fermentatis, quia his refocillamur? 779. ſuccus. 770. vulnus. 1232
Nervus auditorius. 961. ciliaris oculi vid. *Oculi vaſa*. ligatus ſupra ligaturam non tumens inſtar arteriarum an probat, nullos perfluere ſpiritus? 784. dolens. 818. doloris immunis. 819. tranſverſe abſciſſus, nullum ſtillans liquorem, an probat, nullos fluere ſpiritus per canaliculos? 783
Nitro-aereum an cauſa alboris & denſitatis in medulla. 143
Noctivagæ an nocte vident a luce in eorum oculis? 1128
Nodoſa ſutura vid. *Sutura cruenta*. obſer-

ſervationes. 1216
Nodus vid. *Tophus*.
Nævus vid. *Varietas Maculæ*.
Noli me tangere vid. *Corrodens ulcus*, & 1487
Nome vid. *Corrodens. ulcus*.
Nomina varia herniarum. 1511. vulnerum. 1192
Nothæ herniæ. 1510
Nummus ex hæmatitide lapide ad frontem geſtatus, an valet in hæmorrhagia? 496
Nutrititius humor an feratur per nervos, quia nervo deſtructo perit nutritio ejus partis? 792
Nyctalopia vid. *Uveæ morbi*.

O

OBjecta remota cur minus diſtincte videmus, quam proxima? 1081.
Oblongata medulla vid. *Medulla oblongata*.
Obſervatio aurium in morbis. 985
Obſtructio vaſorum. 52
Oculus dividitur. 1024. bulbus. 1025. tunica adnata. 1026. tendinea. 1027. ſclerotica. 1028. cornea. 1029. choroides. 1030. arachnoidea. 1031. ciliare ligamentum. 1032. tunica uvea. 1033. retina. 1034
Oculi bulbus quomodo mutandus eſt, ut perfecte videamus corpora in varia diſtantia? 1074. marcor vid. *Bulbi morbi*. vaſa. 1039. nervus opticus. 1040
Oculi nervus ciliaris. 1041. arteriæ. 1042. venæ. 1043. partes externæ. 1044.
Oculorum motorius nervus. 751
Oculus an ſtatim luci exponendus poſt cataractæ operationem? 1125. Elephantinus vid. *Sclerroticæ*. *inflammatio*.
Odontalgia cur non ſemper curatur ſtupefacientibus vel uſtione? 930
Odorata quomodo vires refocillare poſſunt, ſi non intrant? 871
Odoratus definitio. 849
Odores an aerem incraſſant, & ita ſuffocant? 859. cur in omnibus non eundem effectum ſortiuntur. 872
Odor in plantis, animalibus, & foſſilibus unde? 865
Odorifera effluvia an ſunt ignea, ſulphurea, vel ſalinoſulphurea, quia comburi poſſunt? 860. validiſſima cur plerumque ſimul ſternutatoria? 873.
Odoriferarum particularum parvitas an non poteſt afficere guſtus organum? 864
Odoriferum elementum, vid. *Elementum odoriferum*.
Odoris definitio. 850. quando non percipitur. 851. in quibus minor. 852. natura. 856. & ſaporis differentia. 857. vel fœtoris perceptio ſine effluviis his in aere, unde? 875
Odor ſudoris cur ex omnibus corporis partibus non eſt idem? 1155
Oedema definitur. 719. humor contentus. 720. pars affecta. 721
Oedematis cauſæ. 722. differentia ab aliis tumoribus. 723. exitus. 724. curatio. 725
Oedematides Eryſipelas vid. *Compoſitum Eryſipelas*.
Oedema vetuſtum diſcuſſum cur ſæpe infert morbos? 729
Olfaciendi potentia cur in evigilantibus ſternutatione redit? 874
Olfactorius nervus. 749
Olfactus cur prævalet in quibuſdam animalibus? 867. morbi. 877. organum an non deſtruitur a pulveribus ſternutatoriis? 868. organum ubi. 853. quomodo excitatur. 854. perfectior. 255. quid cum guſtu commune habet? 863. ſolus an in animalibus ſalubritatem, & inſalubritatem alimentorum dignoſcere valet? 862
Omentum prolapſum ex ventris vulnere quomodo refundendum. 1247
Omphalocele. 1518. definitio. 1546. ſpecies. 1547
Operatio chirurgica cur non facienda, ſi polypus ſit lividus, niger, & admodum dolens? 885. chirurgica in aneuryſmate vero. 662. in ſpurio. 063
Operationis diviſio in terebratione cranii docetur. 345
Operatio terebrationis cranii cum modiolo mare. 351. cum modiolo fœmina. 352. finis. 355

Ophthalmia vid. *Sclerotica inflammatio*, & *Adnatæ tunicæ morbi*.
Ophtalmoxyſis. 1122
Opticus nervus. 750
Orbita oſſea oculi. 1045
Orbitæ oſſeæ morbi. 1098
Organa ſternutatoria cur conſentiunt irritationi narium? 847
Organorum diviſio. 12
Organum viſus an eſt choroidea, vel retina. 1076
Oris morbi traduntur. 905. mucus an fertur per foramen palati pone dentes inciſorios? 842. partes. 896. labia. 897. Dentes. 898. Gingivæ. 899. Palatum. 900. Lingua. 901. Maxillæ. 902. humor. 903. ulcus. 910. fœtor. 911. ſiccitas. 912
Os aphthis abſceſſum an frigida, vel tepida colluendum? 922
Os fractum brevi non repoſitum, deinceps repoſitum, cur non coaleſcit? 299. in parte carioſa fractum cur difficile curatu? 300. perioſteo privatum cur corroditur carie. 124. quomodo nutritur, & ſecernit medullam, ſi caret arteria majore. 107
Oſſa an nutriantur ſua medulla. 109. an omni ſenſu privata. 112. an pueris mollia ad præveniendam fracturam. 116. ut creſcere poſſint? 115. majora cur per ſpeciale foramen accipiunt vaſa. 105
Oſſa naſi. 833. parum mota quare omni fere carent medulla. 136. quomodo corrumpi poſſunt ſine dolore. 114
Oſcheocele vid. *Bubonocele*.
Oſſicula auditus. 954. muſculi interni. 955
Oſſis arteria ubi exonerat ſanguinem ſi non adſit vena major. 108. caries cur toties Eryſipelas excitat? 1440. dolor cur major in ea parte ubi affigitur tendo. 117. membranæ internæ inflammatio. 237. ſigna. 238. curatio. 239. ſuppuratio, & ſphacelus. 240. nutrititia materia quænam. 110. ſacri vel coccygis fractura. 378. ſubſtantia an ſentiat. 111.
Oſſium apophyſes deſcribuntur. 144. nomina varia. 145. uſus. 146. articulatio quotuplex. 175. definitio. 89. diviſio. 90. epiphyſes deſcribuntur. 147. cavitates. 148. eminentiæ. 149. uſus. 150. an pro operculo ne medulla effluat. 151. levitas ex poroſitate. 152. molles in fœtu, ut facile complicatus hæreat. 152. examen themicum. 92. formatio. 93. fibræ. 94. lamellæ. 95. pori. 96
Oſſium foramina. 97. ſuperficies. 98. ſepimenta. 99. cellulæ. 100. cavitates internæ. 101. vaſa. 102. mala conformatio. 226. medulla quid ſit. 127. membrana. 128. mutatio. 129. vaſa. 130. via. 131. propellentes cauſæ. 132. uſus. 133. cur fertur inter lamellas oſſium. 134. cur funditur tanta copia in articulos. 135. cur ejus defectu ſtrepitus articulorum. 138. an omni caret ſenſu. 137. cur deficit in oſſibus, quæ non moventur. 136. cur copioſior in oſſibus ſaginatorum. 141. an maſſa confuſa in cavis oſſium. 142. albor, & denſitas a nitro aereo. 143. medullæ morbi. 190. morborum diviſio. 189. numerus. 174
Oſteocopus dolor cur a motu muſculari intenditur. 198
Otalgia. 984
Oxyecoia. 997
Ozœna ſeu ulcus narium. 889. cauſæ. 890. curatio. 891. 892. & 893

P

Pædarthrocace. 199. curatio. 200. producit ſpinam ventoſam. 192
Palatum 900
Palliatio cancri. 1496. ſcirrhi. 1481
Palpebræ. 1050. muſculi. 1051. glandulæ ſebaceæ Meibomii. 1052
Palpebrarum morbi. 1102. ancyloblepharon. 1103. emphyſema. 1104. paralyſis. 1105. folliculoſus tumor. 1106. ectropion. 1107. lagophthalmos. 1108. ſarcoma. 1109. trachoma. 1110. vulnera. 1113. ulcera. 1114.
Panniculus vid. *Pterygium*. adipoſus vid. *Celluloſa tunica*.
Panus vid. *Celluloſa tunica*.
Panus vid. *Phygethlon*.
Papillæ nerveæ cutis. 1143. nervorum,

rum, & vasa exhalantia cur juxta se locata? 1154
Papulæ sudorum vid. *Sudorum papulæ*.
Paracentesis an commodius fieri potest in Empyemate per Trocar, quam per incisionem? 622
Paracentesis pectoris. 601. quando instituenda in Empyemate. 602. operatio in Empyemate. 604
Paracusis. 698
Paralysis palpebrarum. 1105
Par decimum nervorum. 758
Parotides ex metastasi. 570. prædicuntur. 571. salutares. 572. lethales. 573. exitus incertus. 574. prævenuntur. 575. curatio. 576
Parotis vid. *Phygethlon*.
Pars luxata quomodo locanda? 399. mutilata quomodo censetur sentire? 1181
Partes firmæ nervi læsi an dolorem inferunt. 823. oris vid. *Oris partes*.
Particulares Luxationes vid. *Luxationes particulares*.
Particularis fractura vid. *Fractura particularis*.
Particularum morbi. 66
Patellæ fractæ pars inferior cur non æque recedit, quam superior? 372. fractura cur fere semper relinquit anciloſin? 371. luxatio. 418
Patheticus nervus. 752. nervus vid. *Nervi oculorum*.
Pectoris vulnera non penetrantia. 1234. eorum signa. 1235. penetrantia ad pleuram. 1236. curatio. 1237. penetrantia in cavitatem. 1238. signa. 1239. curatio. 1240
Pedes cur frequentius quam aliæ partes œdemate tument? 727
Pedis Luxatio. 367. seu tarsi, metatarsi, & digitorum fractura. 368
Pelioma vid. *Ecchymosis*.
Perceptio odoris, vel fœtoris sine effluviis his in aere, unde? 875. sensus an fiat a fluxu spirituum ab organo sentiente versus sensorium? 781.
Perfecta luxatio cur in ginglymo periculosior, quam in diarthrosi, & arthrodia? 401
Perichondrium, & periosteum nasi. 838.
Perichondrium, quid sit. 154
Pericranium an non verum periosteum. 123
Periostei arteriæ cur se inferunt ossis substantiæ. 106. descriptio. 118. fibræ. 119. inflammatio. 228 signa. 229. curatio. 230. abscessus. 231. effectus. 232. curatio. 233. sphacelus. 234. effectus. 235. curatio. 236. vasa traduntur. 120. usus. 121
Periosteo privatum os cur corroditur carie. 124
Periosteum an a dura matre. 125. an ex musculorum tendine. 126. internum describitur. 122
Pernio quid, & ejus cura. 1286
Perniones cur non æque frequentes omnibus hominibus, in eodem aere degentibus? 1288. cur pruriunt, & dolent in calore? 1289
Perspirationis & sudoris materia quamnam habent differentiam? 1148
Petechiæ. 1365
Phænomena vulneris. 1194
Phagadæna vid. *Apertus Cancer*.
Phagedæna vid. *Corrodens ulcus*.
Phalangosis vid. *Emphysema & Ciliorum morbi*.
Phlegmonodes Erysipelas vid. *Compositum Erysipelas*.
Phlogosis vid. *Varietas Maculæ*.
Phlyctæna vid. *Corneæ morbi*.
Phyctænæ. 1398
Phrenitis atrabilaria cur curatur hæmorrhoidibus fluentibus? 708
Phygethlon. 1413
Phyma. 1412
Pia mater. 737
Pigmentum nigrum oculi. 1038
Pili. 1161. & ungues an non ex nervis generantur, quia sensu carent? 798.
Pinguedinis oculorum morbi. 1099
Pinguedo. 1160. an est materia cruda? 1168. an ad temperandam acrimoniam humorum? 1169. an functo munere omnis immutata redit, vel exit, vel de novo præparatur? 1170. oculi. 1046
Pinguia cur non applicanda Erysipelati nisi adstringentibus, & antisepticis mista. 1447
Pinna. 935

Pituitaria membrana. 837
Pituitosum temperamentum describitur. 6
Pneumatocele vid. *Bubonocele*.
Pneumatocele vid. *Empneumatosis*.
Pneumatonphalos vid. *Empneumatosis*.
Polypi an tentanda abrasio ope fili nodis instructi, per nares, & fauces dimissi? 887
Polypus describitur. 880. & procidentia uteri quamnam habent convenientiam? 886. si sit lividus niger, & admodum dolens, cur tunc non facienda operatio chirurgica? 885
Pomum vid. *Corneæ morbi*.
Pori cutanei. 1146. ossium describuntur. 96
Porrigo vid. *Furfuratio*.
Porrus. 1406
Positura membri qualis in fractura requiritur. 288
Positio capitis in terebratione cranii qualis. 350
Præparatio in cranii terebratione qualis. 346
Præsagium bonum fistulæ. 1322. malum fistulæ. 1323
Presbyopia vid. *Bulbi morbi*.
Pressio corporis frigidi an cohibet tumorem ex contusione nascendum? 1272.
Principes partes quæ dicantur. 8
Processus ciliaris vid. *Uvea tunica*. mamillares, vel ventriculi cerebri an sunt olfactus organum? 870
Procidentiæ definitio, & differentia. 1554. partes. 1555. vaginæ. 1556. uteri. 1557. ani. 1558
Prognosis mala in ulceribus. 1296. bona in ulceribus. 1297
Prolabia. 897
Propinqua, & remota, in linea fere recta posita, cur simul distincte videri nequeunt? 1123
Proptosis vid. *Pinguedinis oculorum morbi*.
Propulsio sanguinis an a sola cordis constrictione? 455
Prosarthrosis quid. 177
Pruritus describitur. 1331. a levi attactu. 1332
Pruritus ab applicatione. 1333. a tensione, vel pressione. 1334. perspiratione prohibita. 1335. ab acrimonia ad cutim delata. 1336. causa tantum differt a causa doloris magnitudine. 1337. remanens post urticarum attactum, indicat, vel aliquid in cute mansisse, vel læsionem esse factam. *ibid.* puerorum generatur plerumque ex acido. *ibid.* robustorum potius ab ichoroso. *ibid.* senum difficulter curatur. *ibid.* & pustulæ in fractura unde, & quomodo tollenda. 293. quid. 1165
Psora vid. *Impetigo nigra*.
Psorophthalmia, vid. *Lachrymarum morbi*.
Psydracia vid. *Phlyctænæ*.
Pterygium. 1096
Pueris an ossa mollia, ut crescere possint? 115. an ossa molliora ne frangerentur? 116. cur caries difficilior. 221.
Pulsus mollis num semper signum absentiæ inflammationis? 548
Pulvis sympatheticus quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam? 493
Puncta lachrymalia vid. *Lachrymalia puncta*.
Punctura, & vulnus quamnam habent differentiam? 1252
Punctura nervi cur non statim excitat inflammationem? 549. nervi cur sensim majorem dolorem excitat? 822
Punctura tendinis, & nervi cur periculosior solet esse, quam harum partium vulnera? 1353
Pupilla vid. *Uveæ tunica*.
Pupillæ dilatatio, & constrictio cur requiritur? 1080
Pupilla si non reddat imaginem, cur malum signum? 1134
Purgans quando in aphthis exhibendum? 926
Purgantia in quo casu anodynis miscenda. 828
Puris evacuatio nimia cur relinquit partem refrigeratam? 615. retenti tanta acrimonia unde? 619
Purulentum ulcus. 1301
Pus attrahentia medicamenta quænam? 613. ex quanam materia formatur? 618. omne an simul evacuandum ex abscessu magno? 616. qua via ducitur ex pectore ad renes? 620. qua via ex encephalo fertur

tur ad fauces, & evacuatur? 971
Puſtulæ definitio. 1394. diviſio. 1395
Puſtuloſum Eryſipelas. 1420
Putredo calida. 1307. frigida. 1308. ſordida ulceris. 1309. humorum. 84.
Putridum ulcus. 1306
Pyoſis vid. *Choroidis morbi*.

Q

QUantitas ſpirituum vid. *Spirituum quantitas*.
Quieſcentibus, & ſaginatis animalibus cur oſſa plena medulla? 141.
Quies poſt exercitia cur facit articulos rigidos. 140

R

RAdii cur videntur ſurſum, & deorſum emanantes ex oculo, in oculis conniventibus, & humidis, quorum ſuperiores primo exſtinguuntur, ſi conamur inferioribus aliquid interponere, & viciſſim? 1132. plures & pauciores recepti. 1067. tranſeuntes per rimulam. 1015
Radiorum collectio. 1065. reflectio vid. *Reflectio radiorum*. refractio vid. *Refractio radiorum*. ſeparatio in colores. 1013. propagatio inſtar radiorum ſphæræ. 1014
Rana cur plantis pedum alligatur in hæmorrhagia? 497
Ranula deſcribitur. 915
Raritas quid ſit. 32
Reflexio radiorum a corpore polito. 1016. a corpore aſpero. 1017. a corpore colorato. 1018
Refractio radiorum. 1019. in ſuperficie convexa. 1020. concava. 1021. plana. 1022. radiorum in oculo. 1068.
Regeneratio aphtharum cur mala. 919.
Remota, & propinqua, in linea fere recta poſita, cur ſimul diſtinctæ videri nequeunt? 1123
Renunciatio vulneris. 1195. vulnerum coram magiſtratu. 1202
Repoſitio luxatarum vertebrarum an fieri poteſt forti compreſſione ſupra vertebram luxatam? 433
Requiſita viſus. 1073
Rerum abſentium viſus unde? 1130
Reſpiratio an non requiritur ad olfactum, quia primarius ejus uſus eſt refocillare pulmones, & cor? 869
Res, quæ in oculo ſunt, vel ei proximæ, an diſtincte videri poſſunt? 1131.
Reſtitutio luxationis cum ſonitu, an bonum indicium? 404. humeri. 412. reſtitutio per machinas. 414. vertebrarum an fieri poteſt extenſione ſpinæ ſecundum lineam rectam? 432
Rete cutaneum. 1158
Reticulum Malpighii vid. *Rete cutaneum*.
Retinæ actio. 1072. morbi. 1092
Retina tunica oculi. 1034. vel choroidea an eſt viſus organum? 1076
Rhachiticis pædarthrocace frequens. 199. exoſtoſis frequens. 203
Rhachitis producit ſpinam ventoſam. 192.
Rhagades vid. *Fiſſuræ*.
Rheumatica vetuſta ulcera ſanata cur vel recrudeſcunt, vel pejores morbos inferunt? 1318
Rheumaticum ulcus vid. *Catarrhoſum ulcus*.
Rhyas. 1117
Rigiditas articulorum cur a quiete poſt exercitia. 140. quid ſit. 22
Rima capillaris cranii an radenda, donec evaneſcit, ſecundum Veteres? 320
Roboris contractilitatis morbi. 25
Robur ſolidorum quid ſit. 19
Roſalia vid. *Rubeola*.
Roſſania vid. *Rubeola*.
Rubedo Eryſipelatis. 1424
Rubeola. 1397
Ruyſchiana tunica vid. *Choroides*.

S

SAccus lachrymalis vid. *Lachrymalis ſaccus*.
Sacer ignis vid. *Ignis ſacer*.
Sanguineum temperamentum deſcribitur. 4
Sanguineus cancer vid. *cancer ſanguineus*.

San-

Sanguinis obſervatio in Eryſipelate. 1429.
Sanguis ex arteriis in venas iens, an non tranſit per anaſtomoſes, ſed per parenchyma intermedium? 452
Sanguinis propulſio an a ſola cordis conſtrictione? 455
Sanguis ex hæmorrhoidibus fluens, qualis. 715
Sanguis qua via ex encephalo fertur ad fauces, & evacuatur? 971. qui per nares effluit, ex quibus locis venit? 487
Sapidarum particularum magnitudo an non poteſt attingere organum olfactorium? 864
Saporis, & odoris differentia. 857 morbi traduntur. 904
Sarcoceles definitio. 1544. curatio. 1545
Sarcoma. 1109. deſcribitur. 879
Sarcomphalos. 1552
Sarcotica medicamenta. 1299
Satyriaſmos vid. *Elephantiaſis*.
Scabiei definitio. 1392. ſicca. *ibid.* humida. *ibid.* curatio. 1393
Scalæ. 959
Scapha. 935
Scapulæ fractura. 364
Scarificatio eſcharæ. 1354
Scirrhi definitio. 1468. cauſa. 1469. prognoſis. 1470. ad 1478. curatio triplex. 1478. reſolutio. 1479. ablatio. 1480. palliatio. 1481. lupiæ, & ſtrumæ differentia an ex variis partibus in glandula obſtructis. 1483.
Scirrhodes Eryſipelas vid. *Compoſitum Eryſipelas*.
Scirrhus diſcutientibus minuitur, ſed ſimul irreſolubilis redditur. 1470. durus eſt diuturnus, & curatu difficilis. 1471. & aſper frequentius abit in cancrum. 1472. emollientibus, & laxantibus liquefactus, ut plurimum abit in carcinoma. 1473. aſper non eſt ſolvendus frictione. 1474. vetus, etiamſi ejus materia in fluorem poſſet redigi, periculo non caret. 1475. doloroſus præſagit cancrum. 1476 oleis aromaticis, & ſtimulantibus exaſperatur. 1477.
Scleroticæ inflammatio. 1084
Sclerotica tunica oculi. 1028
Scrophula vid. *Struma*.
Secretio multiplex. 1460
Secretorii humores qui dicantur. 63
Semilunaris membrana. 1058
Senes cur utuntur vitris convexis? 1078.
Senſus an fieri nequeunt hebetiores ſine defectu ſpirituum, per ſolam laxitatem capſulæ nervi? 809. an in oſſis ſubſtantia. 111. an nullus in medulla oſſium. 137. an per ſuccum nervorum? 782. an propagatur motu tremulo nervi ab organo ſentiente ad ſenſorium? 780. cur obtuſior, ſi cuticula in callum converſa ſit? 1171. nullus an in oſſibus. 112. organum an membrana. 43. perceptio an fiat a fluxu ſpirituum ab organo ſentiente verſus ſenſorium? 781. tactus cur in omnibus animalibus? 1173. an in partibus per ſuas membranas? 1174. cum attentione cur perfectior? 1176
Senſuum morbi. 37
Senum pruritus difficulter curatur. 1337.
Separatio radiorum in colores. 1013
Sepimenta oſſium deſcribuntur. 99
Septa cerebri. 734
Serpens ignis vid. *Ignis ſerpens*.
Serpigo vid. *Impetigo rubra*.
Sevum vid. *Pinguedo*.
Sicca futura vide *Sutura ſicca*.
Siccitas, quid ſit. 34
Similares partes quæ dicantur. 9
Simplex glandula. 1455
Singultus, & Lienteria in aphthis cur periculoſum? 924
Sinus cerebri. 733. frontales. 836. ephippii. *ibid.* maxillares an ad levitatem; perfectiorem olfactum; vel muci ſecretionem? 843
Sirones. 1401
Smegma articulorum vid. *Articulorum humor*.
Solidarum partium morbi quomodo dividuntur. 15
Solidorum diviſio. 11
Sonitus aurium an ab inordinato motu aeris innati in tympano? 1002. an a flatibus in hyſtericis? 1003. cur ſæpe excitatur in deglutitione? 978. in reſtitutione luxationis, an bonum indicium? 404. unde ſæpe in reſtitutione oſſis luxati, etiamſi lente

te reponatur. 403
Sonus an fertur per foramen rotundum, vel ovale ad nervum acoufticum. 976. quomodo formatur. 962.
Sordes cutaneæ. 1369. & furfures unde ſponte naſcuntur? 1156
Sordidum ulcus. 1305
Sordidum tanta copia in meatu auditorio, unde? 965
Spermaticus funiculus cur remanet craſſior, hernia refuſa. 1523
Sphacelus, & gangræna. definitio. 623. cauſæ. 624. motus vitalis major. 625. intercepta circulatio. 626. defectus ſpirituum, & ſanguinis. 627. motus vitalis exſtinctus. 623. Sphacelus deſtructio partis. 629. venena mirabilia. 630. ſigna. 631. futuri ſphaceli. 632. in nimio motu vitali. 633. in intercepta circulatione. 634. in defectu ſpirituum. 635. in motu vitali extincto. 636. in partis deſtructione. 637. venena mirabilia. 638. prognoſis. 639. curatio. 640 præſervatoria. 641. in Eſchara. 642. Eſcharæ ſeparatio. 643. amputatio 644. ubinam. 645. tres modi. 646. præparatio. 647. poſitio ægri. 648. ligatio femoris. 649. ligatio cruris. 650. ſectio per cultrum. 651. deſecare ſerra. 652. poſt abſciſſionem. 653. deligatio. 654.
Spinalis medulla. 746
Spina ventoſa deſcribitur. 191. cauſæ. 192. effectus. 193. curatio. 194. cur difficulter curatur? 195. cur alia ſæpe aggreditur oſſa? 196. cur facit tumorem flatulentum. 197. ventoſa cur periculoſam cariem inducit. 207.
Spinæ ventoſæ dolor cum non intenditur attactu, ſed motu muſculari. 198.
Spiralis lamina vid. *Lamina ſpiralis*.
Spiritus an ſunt de eſſentia lucis: quia tam prompte operantur; oculi in ſanis ſunt pellucidi, & ſcintillantes in delirantibus. 794. an ex nitro aereo, quod inſpirando recipitur, a pulmonibus, miſcetur ſanguini, & fertur ad cerebrum? 795. an aliquid æthereum, libere vagans ſuis globulis rotundis per nervos, ſed a voluntate in motum concitatum, motum muſcularem faciens? 796
Spirituoſorum potatores cur circa finem vitæ plerumque tentantur œdemate pedum? 728
Spiritus an ideam ſenſus menti præbent, an vero partes firmæ fibroſæ nervorum? 1183. in ſentiente organo commoti, an deferuntur ad ſenſorium commune, ut præbeant ideam ſenſus? 1184. an ſecernuntur in omnibus extremitatibus arteriarum, ut in cerebro? 791. nervorum an comparandi ſpiritibus plantarum, vel fermentatis, quia his refocillamur? 779
Spirituum, & ſucci nervoſi exitus. 771. motus per canaliculos medulloſos nervi an promovetur motu oſcillatorio tunicarum? 802. quantitas. 766. æqualis confectio. 767. tardus fluxus. 768. tenuitas. 769. transfluxus an comprobatur ex intumeſcentia nervi ligati in junioribus animalibus? 785
Splenia qualia in fractura adhibenda. 282
Spurium aneuryſma cur periculoſius, & citius increſcit? 879
Squamæ vid. *Cruſta*.
Stamen ſolidum vid. *Cutis definitio*.
Staphyloma vid. *Corneæ morbi*.
Steatoma vid. *Atheroma*.
Sterni fractura. 375
Sternutatio an liquorem ex encephalo extrudere poteſt? 971. cur in evigilantibus reſuſcitat olfaciendi potentiam. 874
Sternutatorii pulveres an non deſtruunt organum olfactus? 868
Stigmata vid. *Varietas maculæ*.
Stimulantia an poſſunt ſolvere lentorem, ut viſcidum? 456
Stomachus cur ſæpe laborat in oris fœtore? 931
Strabiſmus vid. *Bulbi morbi*, & 1100
Strepitus, & crepitus articuli poſt reſtitutionem luxationis remanens unde? 407
Strumæ definitio. 1465. cauſa. 1466. curatio. 1467. lupiæ, & ſcirrhi differentia an ex variis partibus in

glandula obſtructis? 1483
Stupefacientia cavo dentis indita cur non ſemper curant odontalgiam? 930.
Subclavia, & arteriæ ex illa provenientes. 463. Subclavia vena. 681
Succus arteriarum vitiatus an non poteſt producere morbos? 457
Succi nervoſi, & ſpirituum exitus. 771
Succus nervorum vid. *Nervorum ſuccus*.
Sudamina. 1400
Sudor cur æque ex debilitate, quam ex aucto motu generatur? 1149. & materia perſpirabilis quamnam habet differentiam? 1148. ex omnibus corporis partibus cur non ejuſdem odoris? 1155
Sudorum papulæ vid. *Sudamina*.
Suffuſio vid. *Aquei humoris morbi*.
Sugillatio vid. *Ecchimoſis*.
Supercilia. 1054. muſculi. 1055
Suppuratio vid. *Abſceſſus*.
Surdi cur percipiunt ſonum corporis elaſtici dentibus prehenſi? 1000
Surditas an ex rupta membrana tympani, quia aer frigidus ingreditur tympanum? 1004. vid. *Cophoſis*. unde ſæpe angina? 1008
Surdus natus cur etiam manet mutus? 999
Sutura ſicca. 1214. cruenta. 1215. clavata. 1219. convoluta. 1220. oſſium. 186
Sycoma vid. *Ficus*.
Simpatheticus pulvis quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam? 493
Symphyſis quid. 184
Simptomata in terebratione cranii quomodo curanda. 358. in fractura quomodo curanda. 291. luxationi ſupervenientia, qualia, & quomodo tollenda. 400. omnia mala poſt ventris vulnera an naſcuntur a viſceribus læſis? 1250
Symptomatum cancri mitigatio vid. *Mitigatio ſymptomatum cancri*. vulneris curatio. 1228
Synarthroſis quid. 183
Synchondroſis. 188
Syndeſmoſis. 188
Syneuroſis. 183
Synovia ulcus. 1340
Syntaxis oſſium vid. *Oſſium articulatio*.
Syntenoſis. 188
Synymenſis. 188
Syſſarcoſis. 188

T

Tactus cur imperfectior in cicatrice? 1180. quid. 1163. ſenſus cur in omnibus animalibus? 1173. cur accuratior apicibus digitorum, quam partibus aliis? 1175
Talpa vid. *Teſtudo*.
Taraxis vid. *Adnatæ tunicæ morbi*.
Temperamenta traduntur. 3
Tempus mortis an aliquid facit ad lethalitatis renunciationem. 1203
Tenacitas humorum morboſa. 78. ſolidorum quid ſit. 19
Tenacitatis humorum morbi. 73
Tendinea tunica oculi. 1027
Tendinis, & nervi punctura cur periculoſior ſolet eſſe vulneribus harum partium? 1253. punctura cur relinquit ancyloſin. 251
Tendinum vulnus. 1231
Tenuitas humorum morboſa. 81
Terebratio cranii. ejus definitio. 341. ejus uſus. 342. quæ loca vetant terebrationem. 343. quibus in locis fieri debeat. 344. operationis diviſio. 345. præparatio. 346
Terebrationis cranii apparatus. 347. inſtrumenta qualia. 348. auxilia deligationis qualia. 349. poſitio capitis qualis. 350. operatio ipſa cum modiolo mare. 351. cum modiolo fæmina. 352 finis. 353. abraſio marginis. 354. depuratio quomodo facienda. 355. Deligatio quomodo inſtituenda. 356. innovatio quoties ac quomodo facienda. 357. ſymptomatum curatio. 358
Teredo vid. *Caries*.
Teſtudo. 1505
Therminthos. 1414
Thymium. 1409
Tinea belg. *Haivvorm*. 1381
Titillatio quid. 1164
Tophi familiares lue Venerea laborantibus. 205
Tophus. 205
Trachoma. 1110

Tragus, seu hircus. 935
Translatio commotionis an potest fieri per succum nervosum ad sensum excitandum? 1185
Trichiasis vid. *Ciliorum morbi*.
Trochoides articulatio quid. 181
Truncus aortæ. 464
Tuba Eustachiana. 950
Tuberculum. 1403. inflammatorium. 1411.
Tumores omnes an audacter aperiendi? 668
Tumor ex contusione nascendus, an cohibendus pressione corporis frigidi? 1272
Tumor folliculosus vid. *Folliculosus tumor*. ruber ex Erysipelate cur plerumque evanescit sine subsequente abscessu. 1445. vel contusio ganglii cur excitat paralysin partium internarum? 807
Tunica arachnoidea vid. *Arachnoidea tunica*. cellulosa vid. *Cellulosa tunica*.
Tunicæ arteriarum. 441. nervorum. 765. oculi describuntur a §. 1026. ad §. 1035.
Tympani vid. *Empneumatosis*.
Tympani membrana vid. *Membrana tympani*. an solummodo nata, ut arceat introitum sordium, & aeris frigidi. 698. ablata, an auditus remanere potest? 1005
Tympanites cur sæpe post viscerum ventris abscessum?
Tympanum. 947. chorda. 948. vasa. 949. foramina singularia. 951. foramen rotundum. 952. ovale. 953.

V

VAginæ procidentiæ differentia, causa, & curatio. 1556
Vagus nervus. 756
Valvulæ tres semilunares arteriæ magnæ. 458. venarum. 676
Vari. 1399
Varicoceles definitio. 1541. signa. 1542. curatio. 1543
Varicomphalos. 1553
Varietas maculæ. 1359
Varix. definitio. 694. causæ. 695. effectus. 696. curatio. 697. an urenda, ut vult Celsus; vel exscindenda, ut Paulus. 698
Vasa adiposa pinguedinem adferentia & deferentia, an dantur? 1167. exhalantia, & nervorum papillæ cur juxta se locatæ? 1154. oculi vid. *Oculi vasa*. ossium. 102. quæ dicuntur. 46
Vasorum formatio. 47. divisio. 48. morbi. 49
Vena cava. 679
Venæ definitio. 671. membranæ. 672. capacitas. 673. origo ramorum. 674. principia. 675. valvulæ. 676. ubi exonerant sanguinem. 677. distributio. 678. vena cava. 679. truncus superior. 680. subclavia. 681. truncus inferior. 682. iliaca. 683. oculorum. 1043
Venarum vulnus. 1230
Venæ sectio. definitio. 685. electio venæ. 686. præparatio operationis. 687. operatio. 688. deligatio. 689. quales venæ aperiendæ. 690
Venæ sectio an sine discrimine in quovis morbo particulari in qualibet vena instituenda? 691. conclusio. 692. in quibus morbis vena aperienda. 693. quando instituenda in hæmorrhagia? 499. quemnam dolorem lenit? 827. cur in Erysipelate damnum infert? in inflammatione vero summum emolumentum? 1443. cur non levat in acutis cum ardore, siti, & rubedine, si sanguis emissus non format cuticulam phlogisticam? & repetita vetatur? 1444
Venerea lues cur curatu difficilem generat cariem. 217
Ventosum apostema, vid. *Apostema ventosum*.
Ventriculi cerebri. 742. cerebri an sunt olfactus organum? 870
Vermiculi capitulo nigro donati, qui ex cute interdum exprimuntur, quid sunt? 1153
Ventris vulnera. 1241. non penetrantia. 1242. latiora. 1243. penetrantia parva. 1244. cum prolapso intestino. 1245. quod refundi nequit. 1246. cum prolapso omento. 1247. humor in cavo ventris. 1248. cum viscerum læsione. 1249
Verruca. 1405. curatio. 1410. pensilis vid. *Acrochordon*.
Vertebrarum fractura. 377

Vertebrarum luxatio. 425. ſigna. 430. curatio. 431. perfecta an fieri poteſt ſine ſubſequente morte? 435. cur in ſuperioribus periculoſior, quam in inferioribus? 436
Vertebræ luxatæ an reponi poſſunt forti compreſſione ſupra vertebram luxatam? 433
Veſicæ calculus lithotomia tollitur. 1559.
Veſtibulum labyrinthi. 957.
Vetuſta ulcera ſanata cur vel recrudeſcunt, vel pejores morbos inferunt? 1318
Vibex vid. *Ecchymoſis*.
Vibriſſæ naſi. 839
Viſcera interna læſa cur majorem anxietatem quam dolorem inferunt? 824.
Viſcerum ventris abſceſſus cur ſæpe relinquit tympanitidem? 1451
Viſus an generatur emiſſione radiorum ex oculis? 1126. an alios inficit. 1127. cur dolet, ſi aliquis ex tenebris in lucem veniat? 1124. cur obſcurus, ſi quis ex luce in tenebras veniat? 1124. cur multiplicatur per vitrum multis planis inſtructum? 1129. morbi dividuntur. 1082. muſcarum, floccorum, anguillarum, & aliarum rerum abſentium, unde? 1130. organum an eſt choroidea vel retina? 1076. quid ſit. 1010. diviſio. 1011. quomodo fiat. 164. quomodo per nares recuperatus eſt, quando aliquis vi externa lumine privatus erat? 1135. requiſita. 1063
Vitiligo. 1366. cauſæ. 1367. curatio. 1368.
Vitrei humoris actio. 1071. morbi. 1091.
Viventium arteriæ cur plenæ, mortuorum fere vacuæ, ſine ſanguinis effuſione? 454
Ulcera cancroſa Eryſipelate tentata, cur malum indicium? 1441. cum labiis duris cur curatu difficiliora? 1316. circa articulos cur difficulter ſanantur? 1317. vetuſta, rheumatica ſanata cur vel recrudeſcunt, vel pejores morbos inferunt? 1318
Ulceris definitio. 1293. differentia a conſimilibus morbis. 1294. genera. 1295. prognoſis mala. 1296. bona. 1297. curatio. 1298. ſarcotica. 1299. cicatriſantia. 1300.
Ulceroſum Eryſipelas. 1421
Ulcus ex contuſione cur ſordidum? 1273. oris vid. *Oris ulcus*. purulentum. 1301. ichoroſum. 1302. catarrhoſum, ſeu rheumaticum. 1303. ſynovia. 1304. ſordidum. 1305. putridum. 1306. calidum. 1307. frigidum. 1308. ſordidum. 1309
Ulcus malignum. 1310. corrodens. 1311. cancroſum. 1312. curatio. 1313. hyperſarcoticum. 1314. curatio. 1315
Umbo vid. *Omphalocele*.
Umbra vid. *Varietas maculæ*.
Ungues. 1162. & pili an non ex nervis generantur, quia ſenſu carent? 798
Ungula vid. *Pterygium*.
Unitas ſoluta vaſorum quales inferat morbos. 53
Unitates ſolutæ quotuplices. 18
Volaticæ maculæ vid. *Maculæ rubræ*.
Voluntarius motus an a gangliis? 808
Vomitus, & dolor ex hernia natus cur ſtatim poſt repoſitionem inteſtinorum in hernia non ceſſat? 1529
Urethræ calculus quomodo eximendus. 1560. & 1561. an ſectione educendus. 1562. an retrudendus. 1563.
Uſtio cur non ſemper curat odontalgiam? 930
Uſus terebrationis cranii traditur. 342.
Uteri procidentiæ differentia, cauſa, & curatio. 1557
Vulnerum definitio. 1188. cauſæ. 1189. ſubjectum. 1190. effectus inſeparabilis. 1191. nomina. 1192. effectus diverſi. 1193. phænomena. 1194. renunciatio. 1195. diviſio. 1196. abſolute lethalia. 1197. curabilia lethalia. 1198
Vulnera per accidens lethalia. 1199
Vulnerum detectio. 1200. inſpectionem quinam exercere debeat. 1201. renunciatio coram Magiſtratu. 1202
Vulneris curatio generalis. 1208. depuratio. 1209. defertur. 1210. modi. 1211. adductio. 1212. deligatio. 1217. conſolidatio. 1226. cicatriſatio. 1227. ſymptomatum curatio. 1228
Vulnera particularia, arteriarum. 1229. vena-

venarum . 1230. tendinum . 1231. nervorum . 1232. capitis . 1233. pectoris vid. *Pectoris vulnera* .
Vulnus ventris vid. *Ventris vulnus* . & punctura quamnam habent differentiam . 1252. in fractura quomodo tractandum . 294. absolute lethale imperite tractatum , an non manet lethale . 1207. lethale , & insanabile quamnam habet differentiam . 1206
Uvatio vid. *Corneæ morbi* .
Uveæ morbi ; 107
Uvea tunica oculi ; 1033

X

XErophthalmia vid. *Adnatæ tunicæ morbi* , & *Lachrymarum morbi* .

Z

ZOnæ sonoræ vid. *Chordæ sonoræ* . an auditus organum . 975

FINIS.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. F. Paolo Tommaſo Manuelli* Inquiſitor Generale del Santo Officio di *Venezia* nel Libro intitolato: *Chirurgia repurgata Joannis de Gorter*, Non v' eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica e parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza a *Giovanni Manfrè Stampatore di Venezia*, che poſſa eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 21. Giugno 1748.

(*Gio: Emo Proc. Rif.*
(*Barbon Moroſini Cav. Proc. Rif.*
(

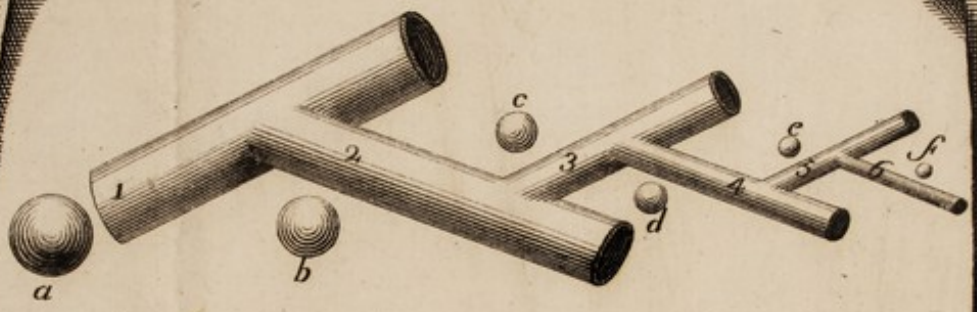
Regiſtrato in Libro a Carte 28. al num. 221.

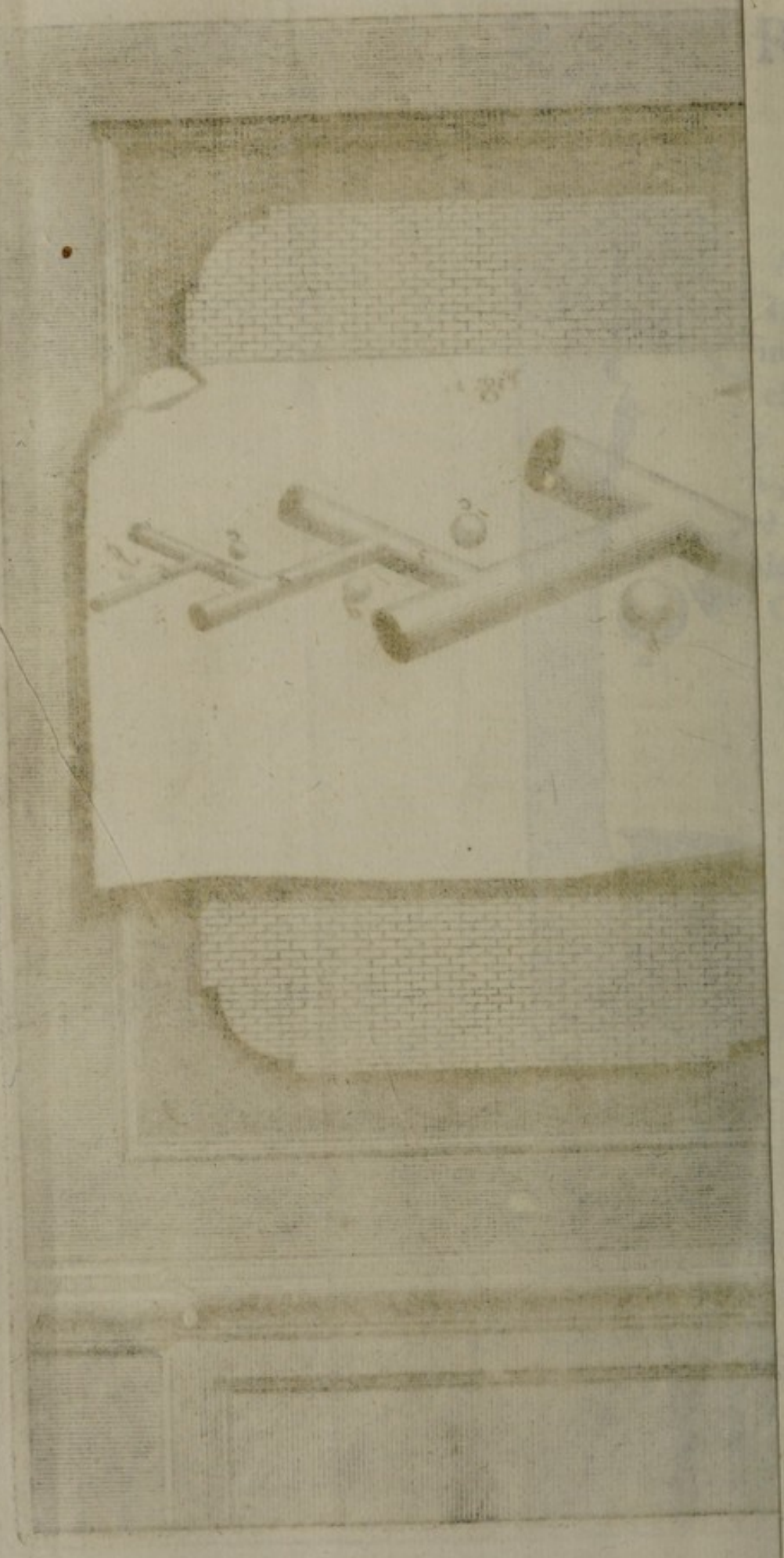
Michel Angelo Marino Segr.

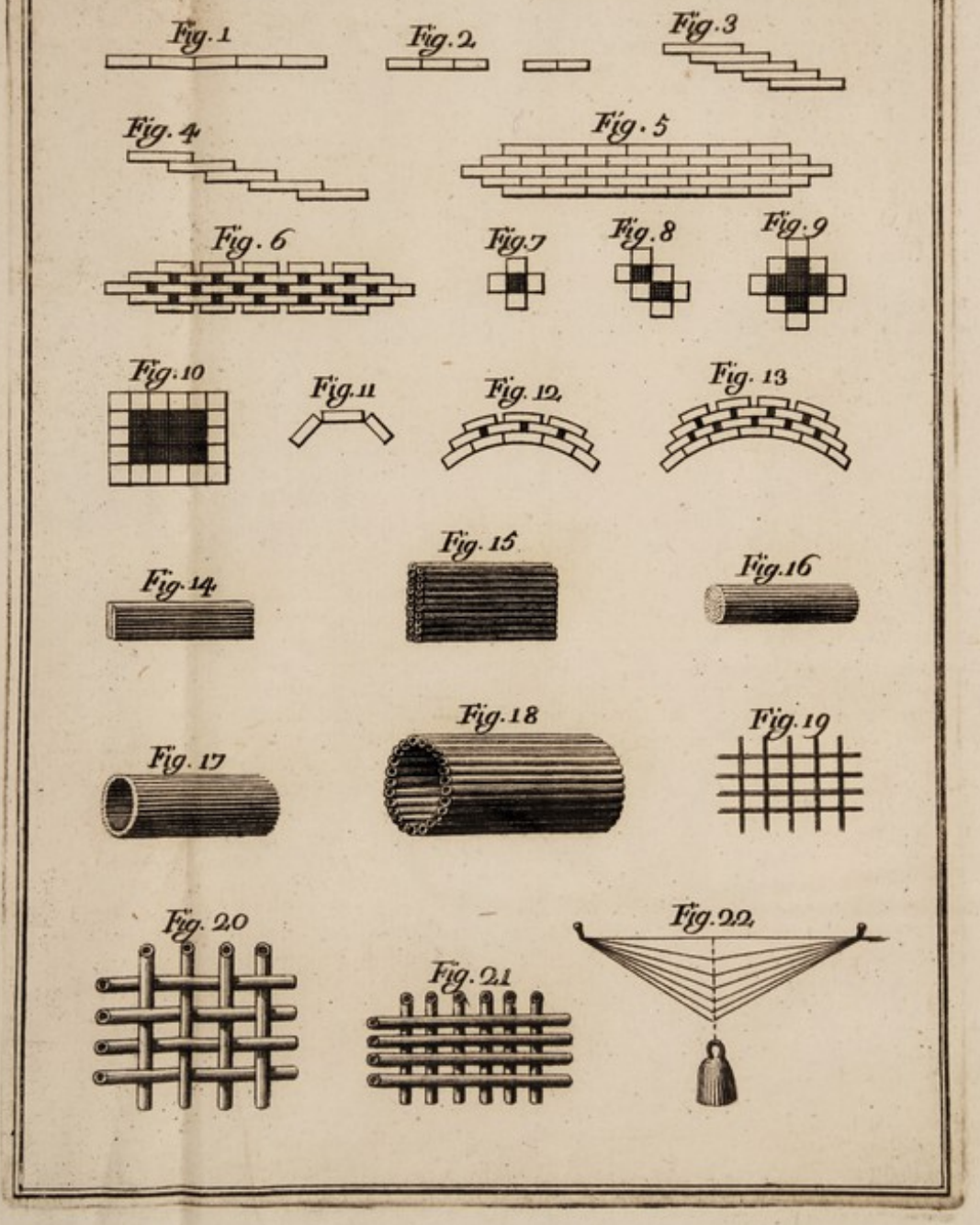
Regiſtrato nel Magiſtrato Eccellentiſſimo contro la Beſtemmia.

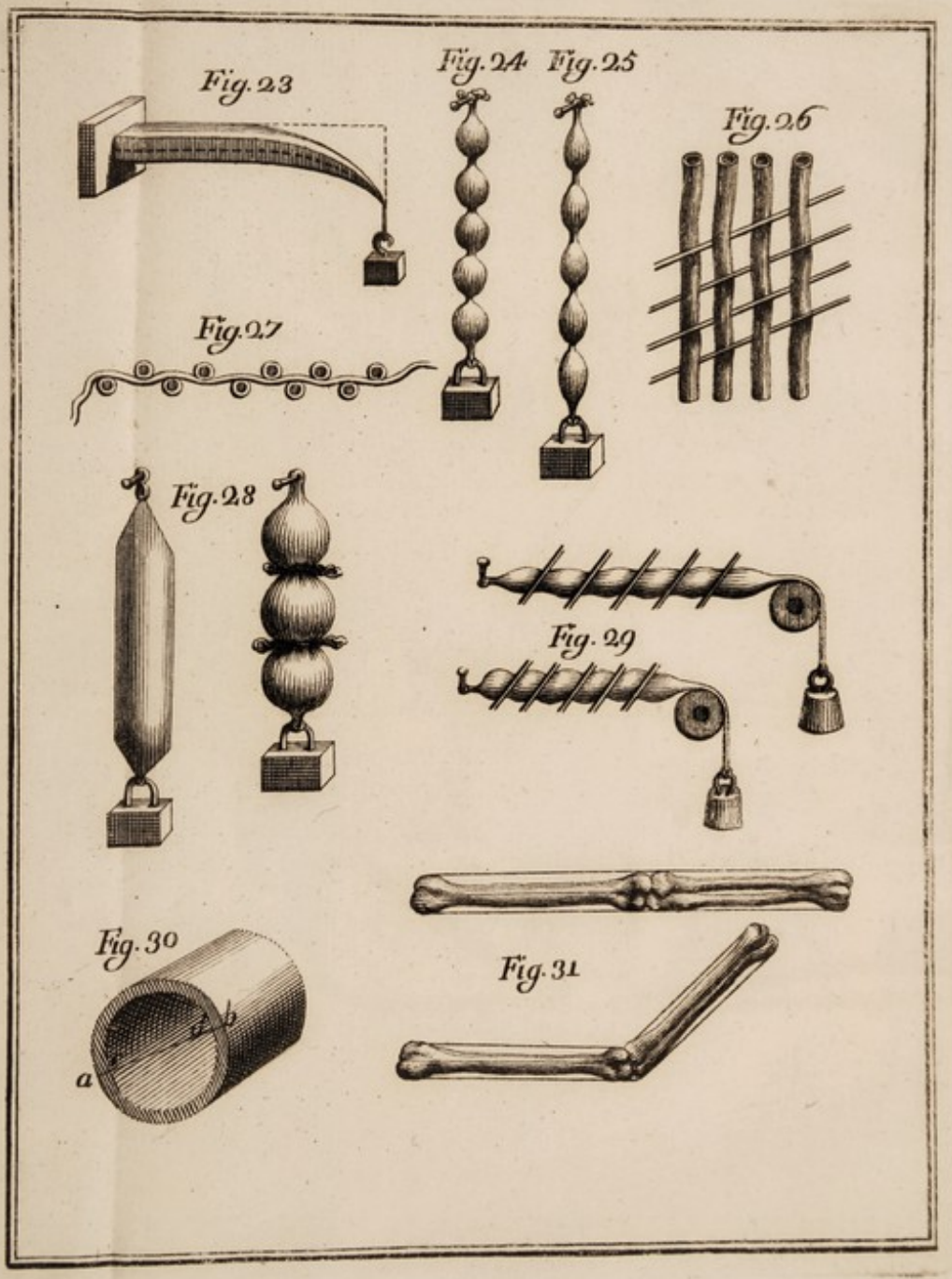
Franceſco Gadaldini Segr.

Fig. 1.

Fig. 1
Fig. 2
Fig. 3
Fig. 4
Fig. 5
Fig. 6
Fig. 7
Fig. 8
Fig. 9
Fig. 10
Fig. 11
Fig. 12
Fig. 13
Fig. 14
Fig. 15
Fig. 16
Fig. 17
Fig. 18
Fig. 19
Fig. 20
Fig. 21
Fig. 22

Fig. 23
Fig. 24
Fig. 25
Fig. 26
Fig. 27
Fig. 28
Fig. 29
Fig. 30
a
b
Fig. 31

